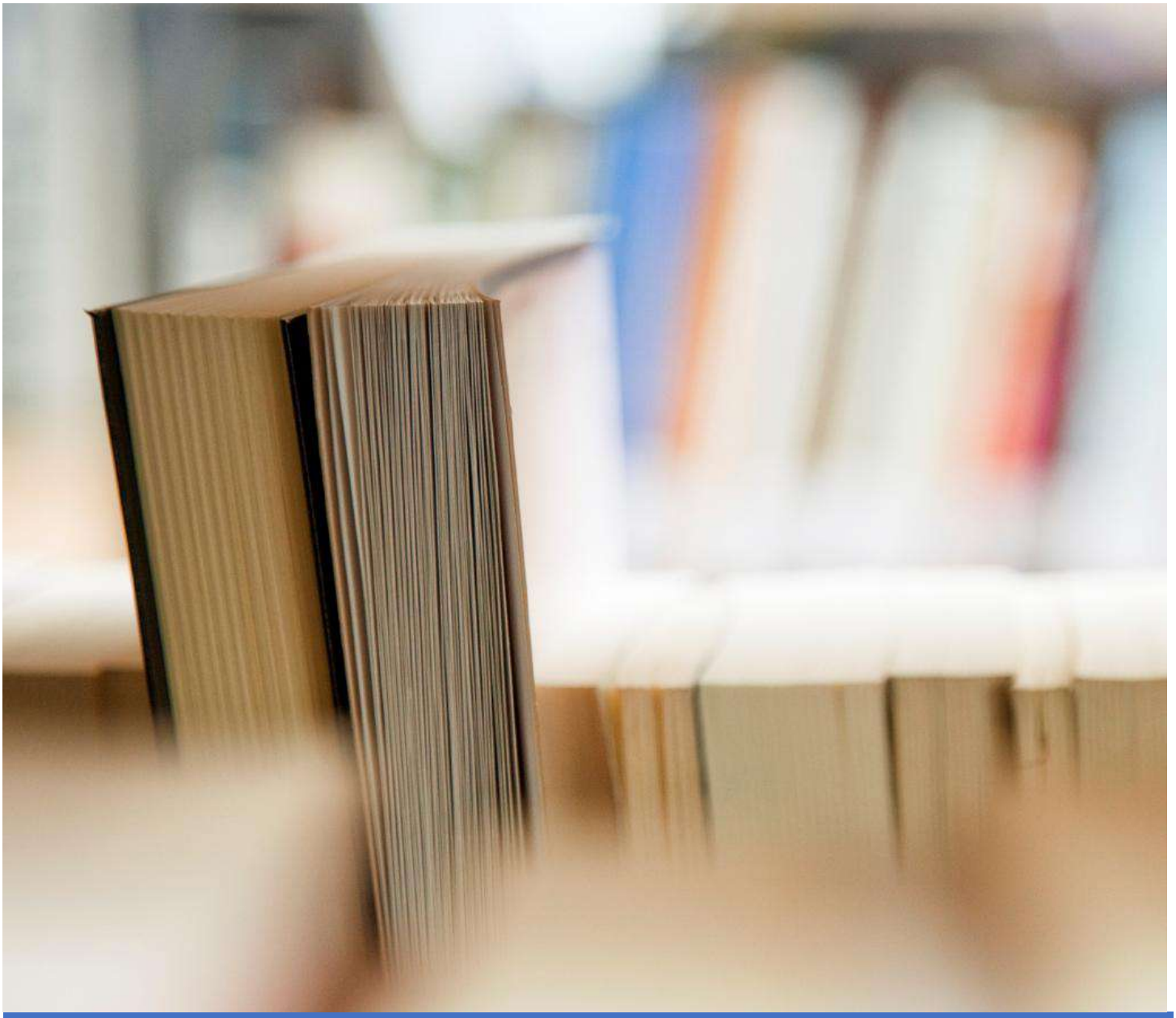


รายงานการวิจัย

โครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา ระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

คณะผู้วิจัย รศ.ดร.พร้อมพิไล บัวสุวรรณ ศ.ดร.นฤมล นิราทร รศ.ดร.ฐิติมดี อาพัทธนานนท์
ผศ.ดร.จุฑาทิพย์ สร้างสุวรรณ ผศ.ดร.วรรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง ดร.รัชพล วิทยานนท์

เสนอต่อ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

คำนำ

รายงานวิจัยการสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ สัญญาเลขที่ 66-0320 รหัสโครงการ 66-062-00012 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษามีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อทำความเข้าใจเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Customer Journey) ในการออกจากความยากจนและการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา 2) เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและ เยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เช่น สถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างศึกษา สำเร็จการศึกษา และการนำไปสู่การมีงานทำ

ในการนี้คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาที่ให้การสนับสนุนงบประมาณและอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการวิจัยนี้อย่างต่อเนื่องด้วยดีเสมอมา รวมทั้งขอบคุณหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและมีส่วนร่วมดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ ศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย ศึกษาธิการจังหวัดชัยนาท ศึกษาธิการจังหวัดศรีษะเกษ ศึกษาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี และศึกษาธิการจังหวัดสระแก้ว ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นเจ้าภาพร่วมจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งสถานศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เด็กและเยาวชนและผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิ และหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องที่ให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการออกแบบนโยบายและแนวทางในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ท้ายนี้ คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนเชิงนโยบายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและสามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ในที่สุด

คณะผู้วิจัย

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นรายงานผลการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อทำความเข้าใจเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Customer Journey) ในการออกจากความยากจนและการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา 2) เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและ เยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เช่น สถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างศึกษา สำเร็จการศึกษา และการนำไปสู่การมีงานทำ โดยนั้น คณะผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ในการออกแบบการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Sequential Mixed-Research Method) วิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่เหมาะสมในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อ และประยุกต์ใช้แนวคิด Customer Journey เพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจเส้นทางประสบการณ์ (Touch Point) ความท้าทาย (Pain Point) ของกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่การรับรู้ (Awareness) การพิจารณา (Acquisition) การตัดสินใจเข้าหรือไม่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (Acquisition) ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (Service or Learning Experience) และการสำเร็จการศึกษาและมีงานทำ (Loyalty) การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) Empathize เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากนั้นนำสู่ระบยะที่ 2) Define & Ideate เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ ระยะที่ 3) Prototype & Test เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ซึ่ง

ผลการวิจัยพบว่า 1) เส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Customer Journey) ในการออกจากความยากจนและการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา มีทั้งหมด 10 เส้นทางหลักความท้าทาย และ 4 เส้นทางร่วมความท้าทาย ดังนี้

ลำดับ	เส้นทางหลักความท้าทาย
1	เด็กยากจนบนดอย “ไม่มีโรงเรียน”
2.	เรียนดี มีเป้าหมาย แต่ “ต้องมีข้อมูลในการวางแผน”
"3.	เรียนดี อยากเรียนต่อ แต่ “ต้องดูแลครอบครัวก่อน”
4.	เรียนดี มุ่งมั่น แต่ต้องมี “แผนเส้นทางที่ยืดหยุ่น”
5.	มุ่งมั่น สอบติดแต่เกือบไม่ได้เรียนเพราะ “ไม่มีทุน”

ลำดับ	เส้นทางหลักความท้าทาย
6.	“ไม่รู้ความถนัด” เป้าหมายไม่ชัด ขาดความมุ่งมั่น ดูแลครอบครัวก่อน”
7.	“ชีวิตพลิกผัน” (เกือบ) ไม่ได้เรียนต่อ
8.	“โดนเพื่อนแกล้ง” เบื่อเรียน ไร้เป้าหมาย
9.	“ติดเพื่อน” ติดเกม ไม่เรียนต่อ
10.	“ปริญญาไม่ตอบโจทย์ชีวิต” ไม่ชอบวิชาการ จบมาไม่มีงานทำ

ลำดับ	เส้นทางร่วมความท้าทาย	
1	“มุ่งมั่นสู่รั้วอุดมศึกษา บนเส้นทางที่ฟ้าใส” “มามืดไปสว่างได้ด้วยตัวเอง”	Clear Will, Clear Way, but No Wealth
2.	“มุ่งมั่นสู่รั้วอุดมศึกษาบนเส้นทางที่ฟ้าหม่น” “มามืดไปสว่างได้ด้วยแรงหนุนเสริม”	Clear Will, Cloudy Way, and No Wealth
3.	“อยากไปต่อ แต่ไม่มั่นใจและมองไม่เห็นหนทาง” “มามืดทางสลัว ไปต่อได้ด้วยคนช่วยนำทาง”	Cloudy Will, Cloudy Way, and No Wealth
4.	“ไม่ไปต่อ ขออยู่ไปวันๆ” “การศึกษาไม่ตอบโจทย์ชีวิต อุดมศึกษาไม่ใช่คำตอบ”	No Will, No Way, and No Wealth

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

1) จากการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการทบทวนวรรณกรรมมาสร้างเครื่องมือสำรวจพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อพบว่าประกอบด้วย คุณลักษณะและทัศนคติของผู้เรียน พื้นฐานครอบครัว ครูและสถานศึกษา เครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุน และความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อของเด็กที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยมีข้อค้นพบสำคัญดังนี้ 1) คุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อของนักเรียนมากที่สุด รองลงมาคือเครือข่ายความสัมพันธ์และการสนับสนุนช่วยเหลือทางการศึกษา 2) ครูและสถานศึกษามีอิทธิพลต่อคุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียนมากที่สุด รองลงมาคือ พื้นฐานครอบครัว 3) ครูและสถานศึกษาส่งผลต่อเครือข่ายความสัมพันธ์และการสนับสนุน

ช่วยเหลือทางการศึกษามากที่สุด 4) โมเดลนี้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของของนักเรียนได้ร้อยละ 84.5

2) จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ 6 ภูมิภาคเพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและ เยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

จากการวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่ม พบว่าปัจจัยที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นพ้องต้องกันมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียน รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ปกครอง/ครอบครัว และปัจจัยด้านครู/หลักสูตร/ระบบการศึกษาตามลำดับ เมื่อจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพบว่ากลุ่มนักเรียนเห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือตัวผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียนเอง ในขณะที่กลุ่มผู้ปกครองกล่าวถึงความสำคัญของปัจจัยด้านผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียนและปัจจัยด้านผู้ปกครอง/ครอบครัวในสัดส่วนที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ความเห็นของผู้ปกครองค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกับกลุ่มผู้แทนสถานศึกษาและนักวิชาการ ในขณะที่ภาคประชาสังคมเห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียนแต่ปัจจัยที่สำคัญรองลงมา คือ ครู หลักสูตร และระบบการศึกษา

ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูและสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สามารถสร้างคุณลักษณะและทัศนคติที่ดีของนักเรียนในการมุ่งมั่นศึกษาต่อเช่นเดียวกันกับครอบครัว และไม่ว่าพื้นฐานครอบครัวของเด็กจะเป็นเช่นไร ครูและสถานศึกษา ร่วมกับครอบครัว สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นกับเด็กได้โดยอาศัยเครือข่ายและการช่วยเหลือสนับสนุนจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์มีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การเรียนรู้ มีความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อ และตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ในที่สุด ดังนั้น ครูและสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นศึกษาต่อและตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ข้อเสนอแนะในการออกแบบมาตรการในการช่วยเหลือประกอบด้วย 6 ด้านได้แก่ 1) ข้อมูลด้านการศึกษาและการแนะแนว 2) การปรับหลักสูตรและรูปแบบการเรียนให้มีความยืดหยุ่น 3) การสร้าง growth mindset 4) การจัดระบบสวัสดิการในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) ทุนการศึกษาที่ครอบคลุมและเพียงพอ 6) การจัดสวัสดิการช่วยเหลือในระดับอุดมศึกษา 7) หลักสูตรและรูปแบบการเรียน และการส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน

นอกจากนี้ ควรออกแบบมาตรการที่ตอบโจทย์แต่ละปัญหาโดยยึดข้อมูลเชิงลึกจากการวิเคราะห์ เช่น (1) ระบบแนะแนว ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์และแนวทางการจัด Open House สัญจรให้เข้าถึงทุกโรงเรียน (2) หลักสูตร ควรปรับปรุงให้ทันสมัยและมีทางเลือกหลากหลาย รวมถึงปรับระเบียบและข้อบังคับเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการเรียน (3) แรงจูงใจของนักเรียน ต้องเสริมสร้างการให้คำปรึกษาและพัฒนาโปรแกรม mentoring ที่มีประสิทธิภาพ (4) การส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ ควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และชุมชน เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ และ (5) ระบบทุนและสวัสดิการ ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลทุนให้

เป็นศูนย์กลางเดียวกันและเน้นกลยุทธ์การสนับสนุนทางการเงินที่ยั่งยืน รวมทั้งจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรม โดยอาศัยข้อมูลจากการลำดับความสำคัญของปัญหา เช่น การให้ความสำคัญกับมาตรการที่มีผลกระทบสูงและดำเนินการได้ง่ายก่อน เช่น การจัดกิจกรรมแนะแนวที่เข้าถึงทุกกลุ่ม การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาด้วยการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน และการรวบรวมข้อมูลทุนให้อยู่ในที่เดียวกัน พร้อมทั้งออกแบบนโยบายระยะยาวเพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อน เช่น การเพิ่มงบประมาณด้านการศึกษาและการปรับระบบการบริหารจัดการทุนให้มีประสิทธิภาพ

จากการจัดประชุมกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำลงสู่การปฏิบัติและกำกับติดตาม (implement and monitor) ได้เสมอให้ควรกำหนด ตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น การเพิ่มอัตราการเข้าถึงแนะแนว การปรับหลักสูตรให้มีความทันสมัย การเพิ่มจำนวนนักเรียนที่มีกรอบความคิดเติบโต และการเพิ่มจำนวนผู้ได้รับทุนอย่างทั่วถึง พร้อมสร้างระบบติดตามที่เข้มแข็งผ่านการวิจัยต่อเนื่องและการประเมินผลเชิงประจักษ์ โดยใช้ข้อมูลจากโรงเรียน มหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ และภาคเอกชน เป็นต้น เพื่อให้มั่นใจว่านโยบายที่พัฒนาขึ้นสามารถขับเคลื่อนมาตรการหลักประกันโอกาสทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนทุกคนสามารถ เข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	6
บทที่ 2	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	14
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	67
บทที่ 4	ผลการวิจัย	84
	4.1 ตอนที่ 1 เส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Customer Journey) ในการออกจากความยากจนและการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา	84
	4.2 ตอนที่ 2 ผลวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและ เยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	322
	4.3 ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือ	359
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ	425
เอกสารและสิ่งอ้างอิง		446
ภาคผนวก ก	ประเด็นการสนทนากลุ่ม	
ภาคผนวก ข	ประเด็นสัมภาษณ์เด็กและเยาวชน	
ภาคผนวก ค	แบบสอบถามเด็กและเยาวชน	
ภาคผนวก ง	กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ 6 ภูมิภาคร่วมกับศึกษาธิการจังหวัด	
ภาคผนวก จ	สื่อประกอบการจัดกิจกรรมเวทีเยาวชน	
ภาคผนวก ฉ	วิดิทัศน์	

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	ร้อยละการเข้าถึงการศึกษาแต่ละระดับชั้น แบ่งตามเศรษฐสถานะ	27
ภาพที่ 2	ผลการเชื่อมโยงนักเรียนยากจนปี 2560 และ TCAS64	28
ภาพที่ 3	เส้นทางสู่โอกาสทางการศึกษา (Angeline)	29
ภาพที่ 4	Customer Journey Map	63
ภาพที่ 5	แนวทางการดำเนินงานและกิจกรรมหลัก	77
ภาพที่ 6	ระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูล	
ภาพที่ 7	การเรียนต่อ/มีแนวโน้มที่จะเรียนต่อระดับอุดมศึกษาของผู้ให้ข้อมูล	97
ภาพที่ 8	จำนวนผู้ให้ข้อมูลแยกตามภาค	237
ภาพที่ 9	จำนวนผู้ให้ข้อมูลแยกตามระดับการศึกษา	238
ภาพที่ 10	ปัจจัยที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงมากที่สุดที่เกี่ยวข้องกับโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา	239
ภาพที่ 11	จำนวนผู้ให้ข้อมูลแยกตามการเรียนต่อหรือการตัดสินใจเรียนต่อระดับอุดมศึกษา	240
ภาพที่ 12	ปัจจัยที่แตกต่างระหว่างผู้เรียนในการตัดสินใจหรือไม่ตัดสินใจเรียนต่อระดับอุดมศึกษา	241
ภาพที่ 13	ความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆ	245
ภาพที่ 14	การกระจายของรหัสปัจจัยความท้าทาย (กลุ่มมีแผนที่จะเรียนต่อ)	246
ภาพที่ 15	การกระจายของรหัสปัจจัยความท้าทาย (กลุ่มไม่มีแผนที่จะเรียนต่อ)	247
ภาพที่ 16	ปัจจัยที่แตกต่างระหว่างผู้ที่มีแผนที่จะเรียนต่อกับผู้ที่ไม่มีแผนที่จะเรียนต่อระดับอุดมศึกษา	248

ภาพที่ 17	ประสบการณ์ความท้าทายของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์	249
ภาพที่ 18	เส้นทางประสบการณ์ความท้าทายในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์	250
ภาพที่ 19	Clear Will and Clear Way but No Wealth	307
ภาพที่ 20	Clear Will but Cloudy Way and No Wealth	312
ภาพที่ 21	Cloudy Will, Cloudy Way, and No Wealth	317
ภาพที่ 22	No Will, Cloudy Way, and No Wealth	322
ภาพที่ 23	สรุปภาพรวม Customer Journey Map ความท้าทายในการศึกษาต่อ	323
ภาพที่ 24	ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	333
ภาพที่ 25	ผลการวิเคราะห์ความถี่ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อจำแนกตามจังหวัดที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค	333
ภาพที่ 26	ผลการวิเคราะห์ความถี่ของข้อเสนอแนะมาตรการในการสร้างหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม 6 ภูมิภาคในรูป Word Cloud	334
ภาพที่ 27	กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปริมาณ	337
ภาพที่ 28	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามเพศ	337
ภาพที่ 29	ผลการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสังกัดสถานศึกษา	339
ภาพที่ 30	ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์โมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยแสดงขนาดเส้นอิทธิพลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดล	350
ภาพที่ 31	ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่สอดคล้องกับภาพจากการวิเคราะห์	351
ภาพที่ 32	ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยแสดงผลที่มีนัยสำคัญ ทางสถิติ	356
ภาพที่ 33	ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามความคิดเห็นของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม Social Innovation Hackathon	361

ภาพที่ 34	กระบวนการตาม 7 ขั้นตอนการแก้ปัญหาของ McKinsey ที่ใช้ในการระดมความคิดกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	407
ภาพที่ 35	ผลการกำหนดปัญหาของกลุ่มที่ 1 (วิเคราะห์ปัญหาด้านระบบแนะแนว)	408
ภาพที่ 36	ผลการกำหนดปัญหาของกลุ่มที่ 2 (วิเคราะห์ปัญหาด้านหลักสูตร)	410
ภาพที่ 37	ผลการกำหนดปัญหาของกลุ่มที่ 3 (วิเคราะห์ปัญหาด้านแรงจูงใจของผู้เรียน)	411
ภาพที่ 38	ผลการกำหนดปัญหาของกลุ่มที่ 4 (วิเคราะห์ปัญหาด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียน)	412
ภาพที่ 39	ผลการกำหนดปัญหาของกลุ่มที่ 5 (วิเคราะห์ปัญหาด้านทุนและสวัสดิการ)	413
ภาพที่ 40	ผลการวางโครงสร้างปัญหาของกลุ่มที่ 1 (วิเคราะห์ปัญหาด้านระบบแนะแนว)	415
ภาพที่ 41	ผลการวางโครงสร้างปัญหาของกลุ่มที่ 2 (วิเคราะห์ปัญหาด้านหลักสูตร)	416
ภาพที่ 42	ผลการวางโครงสร้างปัญหาของกลุ่มที่ 3 (วิเคราะห์ปัญหาด้านแรงจูงใจของผู้เรียน)	417
ภาพที่ 43	ผลการวางโครงสร้างปัญหาของกลุ่มที่ 4 (วิเคราะห์ปัญหาด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียน)	418
ภาพที่ 44	ผลการวางโครงสร้างปัญหาของกลุ่มที่ 5 (วิเคราะห์ปัญหาด้านทุนและสวัสดิการ)	418

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	คุณลักษณะของเด็กและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคัน	44
ตารางที่ 2	จำนวนนักเรียนจำแนกประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสที่มีทั้งหมดและที่เลือกเข้าสู่การวิจัย	67
ตารางที่ 3	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิภาค	69
ตารางที่ 4	ความตรงและความเที่ยงแบบแอลฟาครอนบาคของเครื่องมือวัด	73-74
ตารางที่ 5	แผนการดำเนินงาน กิจกรรมหลัก กิจกรรมย่อยและระยะเวลาดำเนินงาน	77
ตารางที่ 6	จุดเจ็บปวดหรืออุปสรรคที่ทำให้ผู้เรียนไม่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา	82
ตารางที่ 7	สรุปข้อมูลพื้นฐานเด็กและเยาวชนผู้ให้สัมภาษณ์	98
ตารางที่ 8	แผนการที่จะเรียนยต่อระดับอุดมศึกษา	240
ตารางที่ 9	เส้นทางหลัก ความท้าทายในการเรียนต่อของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์	251
ตารางที่ 10	ผลการวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา	338
ตารางที่ 11	ผลการวิเคราะห์การหารายได้ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิภาค	341
ตารางที่ 12	รายได้ครัวเรือน จำแนกตามภูมิภาค (รายได้ต่อเดือน/จำนวนสมาชิกในบ้าน)	341
ตารางที่ 13	สัญลักษณ์ของตัวแปรที่ใช้ในโมเดล	341
ตารางที่ 14	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นลักษณะของตัวแปรที่ใช้ในโมเดล	344
ตารางที่ 15	สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรในโมเดล	346
ตารางที่ 16	ค่าสถิติความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของมาตรวัดตัวแปรแฝงแบบ reflective model	347
ตารางที่ 17	ความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (discriminant validity: CR) ค่าเฉลี่ยผันแปรที่สกัดได้ (AVE) เฉพาะตัวแปรแฝงภายในแบบ reflective model และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร	349

ตารางที่ 18	ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	357
ตารางที่ 19	ผลการวิเคราะห์เส้นทางชีวิตกรณีศึกษาด้วยเครื่องมือ 5 Whys	362
ตารางที่ 20	ผลการสร้างภาพอนาคตที่พึงปรารถนาให้แก่เส้นทางชีวิตที่เป็นกรณีศึกษา	366
ตารางที่ 21	ตัวแบบมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษาของเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์	373
ตารางที่ 22	คำอธิบายตัวแบบมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษาของเยาวชน ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์	380
ตารางที่ 23	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากเวทีเยาวชน	391
ตารางที่ 24	ผลการลำดับความสำคัญของปัญหา	419

บทที่ 1
บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู และได้ระบุวัตถุประสงค์ตามความในมาตรา (7) ให้ กสศ. ดำเนินการ หรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา สนองความต้องการทางด้านแรงงานและยกระดับความสามารถคนไทย ซึ่งปัจจุบัน กสศ. ได้ดำเนินงานวิจัยและสร้างความร่วมมือในหลากหลายด้านเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานให้ตรงจุดและสรรค์สร้างนวัตกรรมในการให้ความช่วยเหลือดูแลกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาสนับตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยแรงงานให้ได้รับโอกาสทางการศึกษารวมทั้งการพัฒนาครู

ทั้งนี้ นิยามคำว่า *“เด็กด้อยโอกาส”* ที่ใช้อย่างแพร่หลายในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย เช่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ คือนิยามที่ให้ไว้โดยกระทรวงศึกษาธิการซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเฉพาะเด็กขาดแคลนทุนทรัพย์เท่านั้น กล่าวคือ *“เด็กด้อยโอกาส”* หมายถึง เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เนื่องจากประสบปัญหาต่าง ๆ มีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป ขาดโอกาสหรือไม่มีโอกาสที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาหรือได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้ จำแนกเป็น 10 ประเภท (หนังสือราชการที่ มท 0816.5/ว4107 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2565) ได้แก่

1. *เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก* หมายถึง เด็กที่ถูกบังคับให้ทำงานหารายได้ด้วยการขายแรงงานก่อนวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างจนไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือการพัฒนาให้เป็นไปตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสมกับวัย
2. *เด็กเร่ร่อน* หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทาง ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและเป็นปัญหาสังคม
3. *เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณี* หมายถึง เด็กที่มีความสมัครใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ต้องตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ

4. *เด็กที่ถูกทอดทิ้ง/กำพร้า* หมายถึง เด็กที่มารดาทอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือตามสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่บิดามารดาปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ตามลำพังหรืออยู่กับบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้างหรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสน ขาดความรัก ความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

5. *เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ* หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศหรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระแวง หวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบคั้นกดดันจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่ปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่าง ๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว

6. *เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ)* หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี ครอบครัวอยู่ร่วมกันหลายคน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก รวมถึงเด็กในชุมชนแออัดหรือบุตรของกรรมกรก่อสร้างหรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและบริการอื่นๆ

7. *เด็กในชนกลุ่มน้อย* หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทย จนเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับบริการอื่น

8. *เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด* หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือสารเสพติดให้โทษหรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกชักนำให้ประพฤติตนไม่เหมาะสม เกี่ยวข้องผูกพันกับกลุ่มมิจฉาชีพผู้มีอิทธิพลหรือบุคคลที่แสวงหาประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

9. *เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ* หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์หรือมีบิดามารดาเจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่ถูกสังคมรังเกียจเป็นเหตุให้เด็กไม่สามารถเข้ารับการศึกษาหรือบริการอื่น ๆ ร่วมกับเด็กปกติทั่วไป

10. *เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน* หมายถึง เด็กที่กระทำความผิดและถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย ตลอดจนเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์นอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย และการทอดทิ้งทารก เป็นต้น

จากนิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่า อุปสรรคในการเข้าเรียนจนสำเร็จการศึกษาระดับการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทยมีอยู่เป็นจำนวนมากอย่างน้อย 10 ประการ ยังไม่นับรวมเหตุผลด้านอื่น ๆ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า นอกจาก *สาเหตุที่เป็นข้อเท็จจริงที่จับต้องได้ (tangible barriers, hard barriers, หรือ factual issues)* เช่น สถานภาพทางการเงิน ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม ภาษาและวัฒนธรรม ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล และระดับความสามารถทางวิชาการ ฯลฯ แล้ว อาจมีสาเหตุมาจาก *ปัจจัยที่จับต้องไม่ได้ (intangible barriers หรือ soft*

barriers) ซึ่งเป็นปัจจัยเฉพาะบุคคลที่วัดได้ยาก เช่น การขาดแรงบันดาลใจในการศึกษาต่อ การขาดความเชื่อมั่น การขาดมุมมองเชิงบวก และค่านิยม ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปัจจัยเหล่านี้ดำรงอยู่ท่ามกลางสภาวะแวดล้อมในระดับมหภาค ในระดับประเทศและระดับโลกที่กำลังได้รับผลกระทบอย่างมากจากการเปลี่ยนแปลงในยุคพลิกผัน (disruption) และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด – 19 ภาวการณ์การออกกลางคันของผู้เรียน (dropout) และการเข้าไม่ถึงโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสเหล่านี้อาจทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นไปอีก เพราะหากพิจารณาเพิ่มเติมจากปัจจัยเงื่อนไขทางด้านของผู้ให้บริการอุดมศึกษาเอง (supply side) การศึกษาระดับอุดมศึกษาในโลกยุคปัจจุบันได้รับอิทธิพลอย่างมากจากแนวคิดการปฏิรูปอุดมศึกษาที่เน้นการแปรองค์กรของรัฐให้ดำเนินการเยี่ยงเอกชน (privatization) เต็มไปด้วยการแข่งขัน (competition) ซึ่งนำไปสู่ความแตกต่างหลากหลายของสถาบันอุดมศึกษา (diversity) ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อโอกาสในการเข้าถึงและการสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส (ซุนเฟี๊ย เจ๊ะมะ และชวลิต เกิดทิพย์, 2021; วัลลภ อ่วมสิกร, 2022; ฐิติพร เอี่ยม หรุ่นและพร้อมพิไล บัวสุวรรณ, 2023; Buasuwan et al., 2022; Maringe & Chiramba, 2022; Menon & Motala, 2022; Mseleku, 2022; Rumberger & Lim, 2008; Teixeira et al., 2021; Collins & Buasuwan, 2017)

นอกจากนี้จากการสืบค้นสถิติจากระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาซึ่งจัดทำโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) (https://isee.eef.or.th/screen/disabled/disabled.html, เข้าถึงวันที่ 9 สิงหาคม 2566) พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนรวมนักเรียนด้อยโอกาสทั้งหมด 3,625,048 คน จำแนกเป็นเด็กยากจนจำนวน 3,598,125 คน เด็กกำพร้า 15,173 คน ชนกลุ่มน้อย 5,519 คน เด็กที่ต้องทำงานรับผิดชอบตนเองและครอบครัว 2,913 คน เด็กถูกทอดทิ้ง 1,625 คน เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ 604 คน เด็กเร่ร่อน 264 คน เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน 256 คน เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด 235 คน เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กเยาวชน 172 คน เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ 150 คน และเด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ 12 คน นอกจากนี้ ยังมีเด็กพิการประเภทต่าง ๆ ในปีการศึกษา 2561 ทั้งสิ้น 207,032 คน และเมื่อพิจารณาเพิ่มเติมสถิติการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (Gross Enrollment Ratio to Tertiary Education) ในประเทศจากฐานข้อมูลธนาคารโลก พบว่า ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมามีแนวโน้มลดลงเหลือเพียงร้อยละ 44 ในปี 2565 จากที่เคยสูงถึงร้อยละ 52 ในปี 2554 (https://data.worldbank.org/indicator/SE.TER.ENRR?locations=TH , เข้าถึงวันที่ 9 สิงหาคม 2566) ทำให้เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ที่นำเสนอโดย Trow (1973 cited in Marginson, 2017) ซึ่งได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางในการจำแนกพัฒนาการของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสังคมก้าวหน้า พบว่า การเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงลดระดับลงจากที่เคยอยู่ในระดับอุดมศึกษาเพื่อปวงชน (universal system) (เข้าถึงได้ร้อยละ 50 ขึ้นไปของประชากรในวัยเข้าศึกษาอุดมศึกษา) เหลือเพียงระดับที่เข้าถึงได้โดยคนจำนวนมาก (mass system) (เข้าถึงได้ร้อยละ 15 – 50 ของประชากรในวัยเข้าศึกษาอุดมศึกษา) เท่านั้น ซึ่งนับว่าน่ากังวลอย่างยิ่งในยุคเศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้ เพราะเมื่อพิจารณาจากฐานข้อมูลธนาคารโลก

ข้างต้นพบว่า ตัวเลขเดียวกันของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วอยู่ที่ร้อยละ 80 ในปี ค.ศ. 2020 และค่าเฉลี่ยของประเทศในกลุ่มเดียวกับประเทศไทยหรือกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง (upper middle income) ในปี ค.ศ. 2020 อยู่ที่ร้อยละ 58 ดังนั้น อัตราการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยที่ร้อยละ 44 ในปี ค.ศ. 2022 จึงเป็นอัตราที่ค่อนข้างน่าวิตกกังวล

ข้อมูลจากองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United Nations, Education, Scientific, and Cultural Organization: UNESCO) ระบุว่าประเทศไทยมีเยาวชนจากครัวเรือนฐานะยากจนที่สุดมากถึงร้อยละ 20 ของประเทศ ในขณะที่มีเด็กและเยาวชนเพียงร้อยละ 8 จากกลุ่มนี้เท่านั้นที่สามารถศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ ซึ่งน้อยกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยที่สุดร้อยละ 20 ของประเทศถึง 6 เท่า แสดงให้เห็นถึงการเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษาอันเนื่องมาจากเศรษฐานะและปัจจัยอื่นๆ ดังที่กล่าวข้างต้น นอกจากนี้ยังพบว่า ประเทศไทยมีเด็กช้างเผือก (Resilient Students) ที่มาจากครอบครัวที่ยากจนที่สุดแต่สามารถสอบผ่านเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาถึงร้อยละ 14 อีกทั้งยังพบว่าในปีการศึกษา 2565 มีเยาวชนจากครัวเรือนที่มีรายได้น้อยที่สุดร้อยละ 20 ของประเทศสามารถสอบผ่านระบบ TCAS65 เพื่อเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา (https://thematter.co/brandedcontent, เข้าถึงวันที่ 9 สิงหาคม 2566) ได้สำเร็จ ซึ่งสะท้อนศักยภาพของเด็กยากจนและด้อยโอกาสที่ควรค่าแก่การสนับสนุน

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด – 19 อัตราการออกกลางคันของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยได้เพิ่มจำนวนสูงขึ้น โดยมีจำนวนมากถึง 1.2 ล้านคนต่อปี และมีเด็กและเยาวชนในวัยเรียนมากถึงร้อยละ 16 ที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาในระบบ อีกทั้งเมื่อได้รับการศึกษาในระบบแล้ว คุณภาพการศึกษาที่ย่ำแย่ในโรงเรียนทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากเลือกที่จะไม่ศึกษาต่อ ในจำนวนนี้เด็กและเยาวชนบางกลุ่มเลือกรับตำแหน่งงานที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง และมีเด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งเลือกที่จะไม่ทำงาน ไม่ศึกษาต่อ และไม่เข้ารับการอบรมใด ๆ เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะด้วย (https://www.ucanews.com/news/thailand-sees-surge-in-school-dropout-rate/95789, เข้าถึงวันที่ 9 สิงหาคม 2566) ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปัญหาเหล่านี้ยังคงเกิดขึ้นแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 ได้บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อีกทั้งต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีความร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล

จากรายงานการวิจัยเชิงลึกในประเทศไทยเกี่ยวกับเยาวชนที่ไม่ได้อยู่ในการทำงาน การศึกษา หรือการฝึกอบรม (Not in Education, Employment, or Training: NEET) พบว่า ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม ตำแหน่ง

ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ความยากจน กลุ่มชาติพันธุ์ ภาวะความพิการ เพศ และอายุ ส่งผลกระทบต่อการขาดโอกาสในการเข้าศึกษาและการทำงาน โดยเยาวชนอายุตั้งแต่ 15-24 ปี ที่ไม่ได้อยู่ในการศึกษาหรือฝึกอบรมมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจที่น่าตกใจและอาจส่งผลกระทบระยะยาวต่อขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ โดยจากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมมีอิทธิพลสำคัญที่ทำให้เยาวชนเป็นประชากรกลุ่ม NEET โดยเยาวชนหญิงมีความเสี่ยงมากกว่าเยาวชนชายที่จะเป็น NEET เนื่องจากส่วนใหญ่ออกกลางคันเพราะตั้งครรภ์และต้องรับผิดชอบดูแลครอบครัว ทำให้ขาดโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรม อีกทั้งระดับชั้นที่เยาวชนสำเร็จการศึกษาก็ส่งผลต่อการเป็น NEET โดยเยาวชนที่ออกจากระบบการศึกษาก่อนกำหนดหรือมิได้เรียนต่อหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีโอกาสที่จะมีปัญหาในการเข้าถึงการทำงานมากกว่าเยาวชนที่ศึกษาต่อ อีกทั้งเยาวชนผู้ย้ายถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์มีปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาและการทำงานเนื่องจากการย้ายกลับถิ่นฐานของครอบครัวทำให้ต้องออกจากโรงเรียน นอกจากนี้การขาดการแนะแนวเรื่องการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ หลักสูตรการเรียนรู้ที่ยังไม่ตอบสนองหรือสัมพันธ์กับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับตลาดแรงงานส่งผลให้เด็กและเยาวชนออกจากโรงเรียนมากขึ้น (Chulalongkorn University, Ministry of Labor, and UNICEF, 2023)

สถานการณ์ข้างต้นได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นอันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด – 19 ซึ่งจากการศึกษาโดย วรรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง และอุษณีย์ ศรีจันทร์ (2564) ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์มติชน (https://www.matichon.co.th/politics/politics-in-depth/news_3009456, เข้าถึงวันที่ 9 สิงหาคม 2566) พบว่า บทเรียนจากต่างประเทศชี้ให้เห็นว่า สาเหตุสำคัญของการเพิ่มขึ้นของเยาวชนกลุ่ม NEET ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด – 19 เกิดจากการจ้างงานที่ลดลง ตลอดจนการปิดสถานศึกษาและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนไปสู่รูปแบบออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับเสียงสะท้อนจากภาคส่วนต่าง ๆ เรื่องความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในประเทศไทย และสอดคล้องกับข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ชี้ให้เห็นว่า โรคโควิด – 19 ทำให้อัตราการว่างงานของเยาวชนไทยสูงขึ้นถึงร้อยละ 3-4 หรือคิดเป็นเกือบ 5 เท่าของแรงงานผู้ใหญ่ ดังนั้น “การหยุดชะงักของระบบเศรษฐกิจและการศึกษาอาจเป็นปัจจัยกระตุ้นของการกลายเป็นกลุ่ม NEET และส่งผลกระทบรุนแรงต่อทักษะในการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตยาวนานเกินกว่าจะประเมินได้”

ดังนั้น เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กยากจนและด้อยโอกาสได้อย่างเสมอภาค กสศ. ได้พัฒนากระบวนการคัดกรองนักเรียนยากจนพิเศษด้วยวิธีวัดรายได้โดยอ้อม (Proxy Means Test: PMT) ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อบ่งชี้เด็กและเยาวชนที่มีชีวิตยากลำบากมากที่สุด ร้อยละ 15-20 ของประเทศให้ได้รับทุนเสมอภาคจากกสศ. ตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะหลุดจากระบบการศึกษา อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เด็กที่ยากจนและขาดโอกาสสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงมีความพยายามสร้างหลักประกันโอกาส

ทางการศึกษาแบบไร้รอยต่อ 20 ปี (https://thematter.co/brandedcontent, เข้าถึงวันที่ 9 สิงหาคม 2566) ให้ครอบคลุมมิติต่างๆที่ส่งผลต่อการขาดโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาส เนื่องจากที่ผ่านมา แม้รัฐบาลและหลายภาคส่วนมีความพยายามทุ่มทรัพยากรเพื่อการศึกษาเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่องแต่การสร้างโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงอย่างมีคุณภาพยังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก (ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์, 2563)

ในปี พ.ศ.2564 กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ได้ร่วมมือกับที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) ที่ประชุมคณะกรรมการอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จัดทำบันทึกความร่วมมือเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ระดับอุดมศึกษา โดยมีเป้าหมายการทำงานเพื่อบูรณาการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลการส่งต่อผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้ได้รับโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ตลอดจนการวิจัยพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนมาตรการและนโยบายด้านการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ระดับอุดมศึกษา ตามคำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ที่ 35/2565 เพื่อขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ

ในปี 2565 คณะทำงานเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ระดับอุดมศึกษา ได้ดำเนินการบูรณาการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลการส่งต่อผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้ได้รับโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา และมีความมุ่งหมายในการวิจัยพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนมาตรการและนโยบายด้านการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อให้เกิดหลักประกันโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ระดับอุดมศึกษาที่ไร้รอยต่อ ในการนี้ เพื่อให้เกิดการสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ระดับอุดมศึกษาตามเป้าหมายของคณะทำงาน ฯ สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) จึง ดำเนินการจัดทำโครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ระดับอุดมศึกษา เพื่อวิเคราะห์เส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสในมิติอื่นๆ (Customer Journey)

ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่การศึกษาในช่วงชั้นที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่ครอบคลุมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ในหลากหลายมิติและหลากหลายระดับ ดังนั้น การทำความเข้าใจประเด็นความท้าทายและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาจนสำเร็จการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่มีศักยภาพทางการเรียนรู้จะนำไปสู่การยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและนำพาครัวเรือนให้หลุดออกจากกับดักความยากจน โดยความเข้าใจในเส้นทางความท้าทายดังกล่าวจะทำให้เกิดข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งจะนำไปสู่การออกแบบมาตรการการช่วยเหลือและติดตามเด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิผล สามารถตอบโจทย์ความท้าทายของเด็กและเยาวชนในแต่ละ

กลุ่มในการเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างตรงจุด ยืดหยุ่น และทันเวลา ตลอดจนผลักดันให้สำเร็จการศึกษาได้ตามศักยภาพและนำไปสู่การผลักดันวาระความเสมอภาคในการศึกษาระดับอุดมศึกษาในวงกว้างต่อไป

2. **วัตถุประสงค์**

2.1 เพื่อทำความเข้าใจเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Customer Journey) ในการออกจากความยากจนและการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา

2.2 เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เช่น สถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างศึกษา สำเร็จการศึกษา และการนำไปสู่การมีงานทำ

3. **กลุ่มเป้าหมาย**

3.1 นักเรียน นิสิตนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในช่วงชั้นที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ และเด็ก และเยาวชนที่ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับในช่วงชั้นต่าง ๆ

3.2 ผู้ปกครอง ครูอาจารย์คนในชุมชนของนักเรียน นิสิตนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในช่วงชั้นที่ สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ และของเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับในช่วงชั้นต่าง ๆ

3.3 สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา

4. **ขอบเขตการดำเนินงาน**

4.1 สำรวจและวิเคราะห์เส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Customer Journey) ในการออกจากความยากจน และการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ช่วงระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่มาจากบริบทที่แตกต่างและมีคุณลักษณะ (profile) ที่หลากหลาย และมีการกระจายตัวของกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม

4.2 วิเคราะห์อุปสรรค และปัจจัยในระดับและมิติต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและมานุษยวิทยา ด้านบทบาทและปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บริบทพื้นที่ ครอบครัว ปัจเจกบุคคล หรือมิติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

4.3 จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เช่น สถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างศึกษา สำเร็จการศึกษาและมีงานทำ โดยให้มีการจัดเวทีสัมมนาด้านนโยบายเพื่อระดมความคิดเห็นประกอบการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าว รวมถึงจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์สำหรับใช้สื่อสารผลลัพธ์จากงานวิจัยสู่สังคม

5. **ผลผลิต/ผลลัพธ์ของโครงการ**

5.1 รายงานการสำรวจและวิเคราะห์เส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Customer Journey) ในการออกจากความยากจน และการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

5.2 ข้อเสนอเชิงนโยบายหรือแนวทางการออกแบบมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่เด็กและเยาวชนตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างศึกษา สำเร็จการศึกษาและมีงานทำ เพื่อสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันอุดมศึกษา สถานศึกษาในระดับการศึกษาภาคบังคับ หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม หรือองค์กรอื่นๆด้านการศึกษา

5.3 สื่อประชาสัมพันธ์สำหรับสื่อสารผลลัพธ์ของงานวิจัยสู่สังคม

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนเอกสารเพื่อตอบคำถามการวิจัยเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อของเด็กและเยาวชน และแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างศึกษา สำเร็จการศึกษา และ การนำไปสู่การมีงานทำ ครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

1. สถานการณ์เด็กนักเรียนหลุดจากระบบการศึกษาหลังการศึกษาภาคบังคับ
2. เส้นทางการศึกษาของเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ
3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการไม่ศึกษาต่อหรือลาออกกลางคันของเด็กและเยาวชน
4. การวิเคราะห์เส้นทางความท้าทายของเด็กและกลุ่มเยาวชนในการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (Customer Journey)
5. หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องให้การช่วยเหลือสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาหลังการศึกษาภาคบังคับและระดับอุดมศึกษา
6. นโยบายและมาตรการส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา
7. แนวทางการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันในต่างประเทศ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการไม่ศึกษาต่อ

1. สถานการณ์เด็กนักเรียนหลุดจากระบบการศึกษาหลังการศึกษาภาคบังคับ

จากรายงานข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงลึก จำนวน 848 กรณีศึกษาของศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) พบว่า ในปีการศึกษา 2566 สถานการณ์เด็กหลุดจากระบบการศึกษายังไม่พ้นวิกฤต ภาพรวมสถานการณ์เด็กในวิกฤตการศึกษา 3 ใน 4 คน อยู่ในการศึกษาภาคบังคับ โดยเป็นเด็กช่วงชั้นประถมศึกษา 58% และมัธยมศึกษาตอนต้น 24% สาเหตุส่วนใหญ่เชื่อมโยงครอบครัวทั้งหมด โดยพบว่ากว่า 70% ของเด็กวิกฤตฯ ไม่ได้อยู่พร้อมหน้าพ่อแม่ และ 73% ชีวิตมีปัญหาซับซ้อนมากกว่า 1 เรื่อง ส่วนต้นเหตุใหญ่เกิดจากครอบครัวนักเรียนยากจนรุนแรง ชีวิตสิ้นหวังมองไม่เห็นอนาคต ประกอบไปด้วย 1) ผู้ปกครองมีรายได้น้อย โดยรายได้ของครัวเรือนที่มีเด็กกลุ่มวิกฤตฯ เฉลี่ยอยู่ที่ 900 บาทต่อเดือนต่อคน ในขณะที่หนี้สิ้นอยู่ที่ 40,000 บาทต่อครัวเรือน ทำให้แต่ละครอบครัวมีหนี้สินสูงกว่ารายได้ประมาณ 45% 2) ผู้ปกครองไม่มีงานทำ ทำให้ไร้ความสามารถดูแลเรื่องการศึกษา 3) ไม่มีค่าเดินทางมาเรียน 4) ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว 5) ถูกทอดทิ้งไม่มีผู้อุปการะทางการศึกษา

สมพงษ์ จิตระดับ (2566) ได้กล่าวว่า จากตัวเลขเด็กหลุดจากระบบที่ทางกระทรวงศึกษาธิการเปิดเผยข้อมูลล่าสุดสูงถึงกว่า 100,000 คน โดยสาเหตุหลักมาจากปัญหาความยากจนของครอบครัวที่ผลักให้เด็กต้องออกจากการเรียนเพื่อไปทำงานหาเงินแบ่งเบาภาระผู้ปกครอง ในช่วงเปลี่ยนผ่านรัฐบาลเช่นนี้ จะต้องมีการจัดตั้งรัฐบาลให้เร็วที่สุด และผลักดันให้เป็นวาระเร่งด่วน เพราะปีการศึกษา 2566 จะเกิดปรากฏการณ์ที่มีเด็กหลุดจำนวนมาก เพราะครัวเรือนยากจนไม่สามารถฟื้นตัวจากผลกระทบทางเศรษฐกิจจากช่วงโควิด-19 และหากยังไม่มีมาตรการที่เหมาะสม เด็กเหล่านี้จะหลุดออกนอกระบบการศึกษาและตกอยู่ในกับดักความยากจนข้ามรุ่นอย่างถาวร โดยนโยบายที่จะมาแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ต้องประกอบไปด้วยมาตรการสร้างรายได้ให้ผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงแหล่งงานและเงินทุน เพื่อมีความสามารถในการอุปการะบุตรหลานของตัวเอง การมีทางเลือกก ารศึกษาที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่น รวมถึงสวัสดิเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนที่ครอบคลุมทุกช่วงชั้น โดยเฉพาะอนุบาล ม.ปลาย สายอาชีพ และทุกรูปแบบการศึกษา นอกจากนี้มาตรการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายทางการศึกษา จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ นอกเหนือจากค่าเล่าเรียนด้วย เช่น ค่าเดินทาง ซึ่งจากผลการสำรวจพบว่ามีเด็กจำนวนมากที่ต้องหลุดออกนอกระบบการศึกษา เพราะไม่สามารถแบกรับค่าเดินทางในการไปเรียนหนังสือได้

สุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน (2566) ได้รายงานข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงลึก จำนวน 848 กรณีศึกษา ของศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตการศึกษา กสศ. พบว่า เด็กช่วงชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นกลุ่มที่อยู่ในภาวะวิกฤตหลุดจากระบบการศึกษามากที่สุด ทั้ง ๆ ที่อยู่ภายใต้นโยบายเรียนฟรี โดยพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่เชื่อมโยงครอบครัวทั้งหมด ได้แก่ 1. ผู้ปกครองมีรายได้น้อย โดยรายได้ของครัวเรือนที่มีเด็กกลุ่มวิกฤตฯ เฉลี่ยอยู่ที่ 900 บาทต่อเดือนต่อคน ในขณะที่หนี้สิ้นอยู่ที่ 40,000 บาทต่อครัวเรือน ทำให้แต่ละครอบครัวมีหนี้สิน

สูงกว่ารายได้ประมาณ 45 เปอร์เซ็นต์ 2. ผู้ปกครองไม่มีงานทำ และตกอยู่ในภาวะสิ้นหวัง 3. ไม่มีค่าเดินทางมาเรียน 4. ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว 5. ถูกทอดทิ้งไม่มีผู้อุปการะทางการศึกษา ซึ่งทั้งหมดส่งผลให้เด็กหลุดออกนอกระบบการศึกษาได้ โดยการวิจัยในพื้นที่ยังพบว่าเด็กวิกฤตการศึกษาจำนวน 73 เปอร์เซ็นต์ มีปัญหาที่ซับซ้อนมากกว่า 1 ปัญหา โยงใยมาที่ครอบครัว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สุขภาพกายจิตใจ สวัสดิภาพความปลอดภัย เมื่อเข้าสู่โปรแกรมช่วยเหลือพบว่าการให้เงินอุดหนุนช่วยเหลืออย่างเดียว ไม่สามารถช่วยให้เด็กพ้นวิกฤตได้ แต่ต้องสนับสนุนให้ครอบครัวมีความสามารถในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ด้วย ภาครัฐจำเป็นต้องมีมาตรการเชิงรุก ที่มุ่งสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนยากจน สามารถยืนหยัดขึ้นมาพึ่งพาตัวเองได้อย่างภาคภูมิใจ ไม่ใช่มาตรการสงเคราะห์เงินช่วยเหลือเพียงอย่างเดียวแต่ไม่สามารถแก้ปมปัญหาที่แท้จริงได้

สิบโท ไชยยันต์ เกิดเหมาะ (2565) จากการติดตามและค้นหาเด็กตกหล่นหลุดออกจากการศึกษาภาคบังคับทั้งโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน ใน จ.ระยอง **สาเหตุที่ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่หลุดออกจากระบบการศึกษา** เนื่องจากจำเป็นต้องเดินทางตามผู้ปกครองไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว โดยบางรายเป็นเป็นแรงงานต่างด้าว ต้องอพยพกลับประเทศต้นทาง และบางรายแบกรับค่าใช้จ่ายครอบครัวไม่ไหวต้องเดินทางกลับต่างจังหวัด หากตามเด็กเหล่านี้กลับมาได้และสนใจอยากจะเรียนต่อ ทาง จ.ระยอง ได้พยายามจัดหาทุนการศึกษาและหาอาชีพเสริม เพื่อให้เด็กทุกคนเรียนให้จบการศึกษาตามกำหนด

วรากรณ์ สามโกเศศ .(2564). กล่าวว่า ปัญหาเด็กหลุดจากระบบ จำเป็นต้องจำแนกประเด็นสำคัญออกเป็น 3 มิติ คือ มิติแรก คือการทำงานบนหลักคุณธรรม หมายถึงเราต้องสร้างพื้นที่ที่เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเกิดหรือใช้ชีวิตอยู่ตรงส่วนใดก็ตามของประเทศไทย มิติที่สอง คือระดับ ‘มหภาค’ หมายถึงการที่เด็กหลุดจากระบบการศึกษา เท่ากับประเทศจะสูญเสียโอกาสในการผลิตบุคลากรคุณภาพในอนาคต มิติที่สาม คือระดับ ‘จุลภาค’ หมายถึงในส่วนของตัวบุคคล ครอบครัว หรือชุมชนหนึ่ง สูญเสียโอกาสที่จะมีรายได้และการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะเด็กคนนั้นจำเป็นต้องปิดฉากทางการศึกษาก่อนวัยอันควร

ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค (2564) กล่าวว่า การตัดสินใจออกจากระบบการศึกษาในช่วงรอยต่อ ม.3 ขึ้น ม.4 ของเด็กนักเรียนจำนวนมาก มาจาก 2 ปัจจัยหลัก 1.กฎหมายการศึกษาภาคบังคับซึ่งกำหนดให้เด็กไทยต้องเรียนชั้น ป.1 - ม.3 เมื่อเรียนจนครบตามกฎหมายภาคบังคับ ผู้ปกครองหรือเด็กในครอบครัวที่มีข้อจำกัดจึงมักตัดสินใจออกจากระบบการศึกษา 2.การสนับสนุนจากภาครัฐ เมื่อรัฐไม่สามารถเติมเต็มด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก หรือเงินทุนสนับสนุน ให้กับโรงเรียนที่ขาดแคลนได้ จึงทำให้เด็กตัดสินใจออกจากระบบ

นอกจากนี้ยังมีผลสำรวจจาก Mics: UNICEF ชี้ว่า แม้เด็กเกือบทุกคนในประเทศไทยเข้าเรียนและจบชั้นประถมศึกษาได้ แต่เด็กที่มาจากครัวเรือนรายได้ต่ำที่สุด 20% ของประเทศ จะมีอัตราเรียนต่อระดับชั้นมัธยมต้น

ลดลงอย่างชัดเจน และเมื่อถึงระดับมัธยมปลายจะมีเด็กจากครอบครัวกลุ่มนี้ได้เรียนต่อเพียง 53% ต่างจากเด็กจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า ซึ่งจะได้เรียนต่อชั้นมัธยมในอัตรา 87% ข้อมูลนี้ย้ำเตือนว่าประเทศไทยจำเป็นต้องมีหลักประกันทางการศึกษา เพื่อลดอัตราการหลุดจากระบบการศึกษาของเด็กกลุ่มนี้ หากกล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการหลุดจากระบบการศึกษาของเด็ก ซึ่งอาจมาจาก มรดกความยากจน ไม่มีทรัพย์สินเป็นของตัวเอง และไม่มีพื้นที่ทำกินที่จะส่งต่อให้ลูกหลาน รวมทั้ง Mindset ของครอบครัวที่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ขาดความกระตือรือร้นในการทำมาหากิน ส่งต่อชุดความรู้ความยากจนสู่ลูกหลาน ปัญหาครอบครัวขาดภาวะพึ่งพิง เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ การใช้ความรุนแรงในครอบครัว พ่อแม่แยกทาง ทอดทิ้ง และละเลยบุตร เด็กตกอยู่ในหลุมดำทางความคิดว่าชีวิตไม่สามารถเปลี่ยนได้ ปัญหาของเด็ก ความเจ็บป่วยและพิการ ความสามารถและความพร้อมในการเรียนรู้จำกัด การติดยาเสพติด ภาวะเด็กหลังห้อง การเข้าไม่ถึงสวัสดิการพื้นฐาน ด้านสาธารณูปโภค ด้านสิทธิการรักษาพยาบาล ด้านสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง ปัญหาการเรียนและการวัดประเมินผล เรียนไม่จบหลักสูตร ติด 0 ติด ร ไม่มีสิทธิ์สอบ ไม่มีเงินจ่ายค่าเทอม ทำให้เด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา

2. เส้นทางการศึกษาของเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ

ข้อมูลจากวารสารเศรษฐกิจและสังคม สภาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระบุเส้นทางการศึกษาของเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ โดยเริ่มต้นในปีการศึกษา 2562 ซึ่งเป็นปีที่เด็กจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กล่าวคือ ในปี 2562 มีเด็กยากจนและยากจนพิเศษ 168,307 คน ที่สำเร็จการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจำนวนนี้มีร้อยละ 80 หรือ 134,760 คนที่ศึกษาต่อในระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 ปวช. หรือ กสร. หรือเทียบเท่า ที่เหลือร้อยละ 20 คือ 33,547 คนไม่พบว่ามีการศึกษาต่อในระบบการศึกษา (รวม กสร.) ในปี 2563 สาเหตุหลักของการไม่ศึกษาต่อมาจากความยากจน และความห่างไกลของสถานศึกษาระดับ ม.ปลายหรือเทียบเท่า มาถึงปี 2566 มีนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ข้างต้น เพียงร้อยละ 12.46 หรือ 21,921 คน ที่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาผ่านระบบ TCAS65 เท่ากับว่ามีนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษเพียง 1 ใน 10 คน ที่สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา สัดส่วนนี้ต่ำกว่าค่าสถิติของทั้งประเทศมากกว่า 3 เท่า (วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 2566 น. 20)

อย่างไรก็ตาม การศึกษาระดับอุดมศึกษามีความสำคัญ การคำนวณรายได้เฉลี่ยหลังสำเร็จการศึกษาตลอดช่วงชีวิตจากข้อมูลสำรวจภาวการณ์ทำงานของประชากรในปี 2564 พบว่า รายได้จะเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษาที่จบ กล่าวคือ หากจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะมีรายได้เฉลี่ย 9,000 บาทต่อเดือน หากขยับขึ้นมาที่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รายได้จะเพิ่มเป็น 10,000 บาทต่อเดือน มัธยมศึกษาตอนปลายรายได้จะอยู่ที่ 13,000 บาท และ หากจบปริญญาตรี รายได้ต่อเดือนจะเพิ่มขึ้นเป็น 27,000 บาท (วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 2566, น. 38)

เส้นทางการศึกษาข้างต้นสะท้อนว่ามีเด็กหลุดออกจากระบบในระหว่างทางจากระดับชั้นมัธยมต้นไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ทำให้การสนับสนุนในช่วงรอยต่อของระดับการศึกษามีความสำคัญเพื่อให้เด็กที่มีเงื่อนไขชีวิตต่างกันสามารถเลือกศึกษาต่อในสายการศึกษาที่สอดคล้องกับเงื่อนไขชีวิตและความถนัดของตน

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการไม่ศึกษาต่อหรือลาออกกลางคันของเด็กและเยาวชน

การทำความเข้าใจการลาออกกลางคันของเด็กและเยาวชนในการศึกษาครั้งนี้ เริ่มจากทฤษฎีที่อธิบายอิทธิพลของสภาพแวดล้อมต่อมนุษย์ แนวคิดที่อธิบายการลาออกกลางคันและทฤษฎีที่อธิบายการตัดสินใจในระดับบุคคล

สำหรับทฤษฎีที่อธิบายอิทธิพลของสภาพแวดล้อม ใช้ กรอบทฤษฎีระบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Development) ของ Bronfenbrenner (2007) เสนอว่าการพัฒนาและปรับตัวของมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากบริบทแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นระบบที่ โยงใยกัน (nested systems) ได้แก่ ระบบจุลภาค (microsystem) ระบบปฏิสัมพันธ์ (mesosystem) ระบบภายนอก (exosystem) และระบบมหภาค (macrosystem) *องค์ประกอบ*สำคัญของระบบนี้ได้แก่ (Bronfenbrenner & Morris, 2007)

1. กระบวนการ คือ ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดตลอดเวลาระหว่างบุคคลซึ่งเป็นศูนย์กลางของ ระบบกับบริบทแวดล้อม และมีผลต่อการพัฒนาและการปรับตัวของบุคคลตาม คุณลักษณะ บริบทแวดล้อม และช่วงเวลา
2. บุคคล คือ ศูนย์กลางของระบบ ซึ่งมีคุณลักษณะแตกต่างกัน ทั้งคุณลักษณะด้านประชากร ทัศนคติ พฤติกรรม ความต้องการ
3. บริบทแวดล้อม แบ่งเป็น 4 ระบบ
   - 3.1 ระบบจุลภาค (Microsystem) เป็นคุณลักษณะภายในตัวบุคคลที่ เช่น ความเชื่อ ทัศนคติ การรับรู้ความรู้ของบุคคล เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิด เช่น ครอบครัว เพื่อน
   - 3.2 ระบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบจุลภาคสองระบบในสภาพแวดล้อม (Mesosystem) เช่น ครอบครัวกับครู และโรงเรียน เป็นต้น
   - 3.3 ระบบภายนอก (Exosystem) เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลโดยตรง แต่มีอิทธิพลต่อระบบปฏิสัมพันธ์และระบบจุลภาค เช่น นโยบายของที่ทำงานของผู้ปกครอง ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง แต่มีผลต่อเด็ก
   - 3.4 ระบบมหภาค เป็นโครงสร้างที่มีผลต่อระบบทั้งหมดเป็นสิ่งแวดล้อมใหญ่ที่ไกลตัวเด็กที่สุด เช่น สังคม เศรษฐกิจ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม
4. ปัจจัยด้านเวลา คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ลักษณะบุคคล หรือบริบท แวดล้อมในช่วงชีวิตของบุคคล ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงตามวิถีชีวิตปกติ หรือ เป็นการเปลี่ยนแปลงนอกเหนือวิถีปกติที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้

ทฤษฎีข้างต้นเสนอว่าว่า การตัดสินใจลาออกกลางคันเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ของระบบที่ใกล้ตัวของเด็กกับระบบที่ไกลตัวเด็กออกไป โดยระบบเหล่านี้ต่างมีปฏิสัมพันธ์กับระบบอื่นๆทั้งที่อยู่ในระดับเดียวกันและคนละระดับ เช่น ตัวเด็กเอง วิถีปฏิบัติของครอบครัว ครู นโยบายของโรงเรียน ไปจนถึงนโยบายสังคม เศรษฐกิจ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์การลาออกกลางคัน ยังจำเป็นต้องอ้างอิงกับทฤษฎีระดับรองลงมา ซึ่งในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการศึกษาวิจัยจำนวนไม่น้อยไม่เฉพาะในประเทศไทย ที่พยายามทำความเข้าใจกับการลาออกกลางคันของเด็กนักเรียน การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้แนวคิดของ Rumberger, and Lim (2008) ซึ่งประมวลจากการศึกษาระยะยาว 25 ปีในสหรัฐอเมริกา แนวคิดนี้เสนอว่า สาเหตุของการลาออก จำแนกได้เป็น 2 ระดับคือ ระดับบุคคล คือ ตัวเด็ก ระดับสถาบัน คือ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ในสาเหตุเหล่านี้มีปัจจัยย่อยๆจำนวนมาก ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ไม่ได้กล่าวถึงนโยบายของรัฐ

1. ปัจจัยระดับบุคคล จำแนกได้เป็น ภูมิหลัง (ประกอบด้วย ด้านประชากร สุขภาพ ผลการเรียนในอดีต และ ประสบการณ์ในอดีต) ทัศนคติ (ประกอบด้วย เป้าหมาย ค่านิยม และ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง) พฤติกรรม (การเข้าร่วมกิจกรรม ความเบี่ยงเบน เพื่อน และ การทำงาน) และผลการเรียน (ความสำเร็จ ความอุตสาหะ และ การบรรลุเป้าหมาย) (Rumberger & Lim , 2008) ภูมิหลังเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากครอบครัว โรงเรียน และ ชุมชน ซึ่งแต่ละหน่วยมีองค์ประกอบด้าน โครงสร้าง ทรัพยากร และ แนวปฏิบัติ
2. ปัจจัยระดับครอบครัว ประกอบด้วย โครงสร้าง เช่น การมีพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว การย้ายถิ่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง เช่น เสียชีวิต แต่งงานใหม่ หย่าร้าง สุขภาพของผู้ปกครอง ทรัพยากรของครอบครัวประกอบด้วย ทุน ทรัพยากรคน เช่น มีพ่อแม่คอยดูแล ทรัพยากรสังคม เช่นความเชื่อมโยงกับบุตรหลาน สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาของพ่อแม่ รายได้ครอบครัว ส่วนวิถีปฏิบัติของครอบครัว ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ปกครอง การเลี้ยงดู การมีพี่น้องที่ลาออกกลางคัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การสื่อสารกับโรงเรียน
3. ปัจจัยระดับโรงเรียน ประกอบด้วย ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของนักเรียนโดยเฉลี่ย สัดส่วนของครอบครัวที่ยากจน ปัจจัยด้านโครงสร้างประกอบด้วย ที่ตั้ง ขนาด ประเภท (รัฐ/เอกชน) ปัจจัยด้านทรัพยากร ประกอบด้วย สัดส่วนนักเรียนกับครู คุณภาพของครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
4. ปัจจัยระดับชุมชนประกอบด้วย สัดส่วนสมาชิกชุมชนที่ว่างงาน ความยากจน ความด้อยโอกาส ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นผู้หญิง

แม้จะมีการระบุปัจจัยที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก เจ้าของแนวคิดให้ข้อสรุปว่า

1. ไม่มีปัจจัยหนึ่งปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกกลางคัน

2. การตัดสินใจลาออกไม่ได้เป็นผลจากสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเท่านั้น กิจกรรมนอกโรงเรียนของนักเรียนและผลการเรียนของนักเรียนการตัดสินใจที่จะอยู่หรือไป

3. การลาออกกลางคันเป็นกระบวนการมากกว่าเป็น event สำหรับนักเรียนบางคน อาจมีเค้ารางตั้งแต่ชั้นประถม ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลการเรียนและพฤติกรรมทางสังคม

4. ความสำคัญของบริบทแวดล้อม ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน ชุมชน มีผลต่อการตัดสินใจลาออก ปัจจัยเหล่านี้รวมถึง การเข้าถึงทรัพยากรเช่น ทุน และ วัตถุ ทรัพยากรสังคม ในรูปของความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมสนับสนุนในครอบครัว โรงเรียน และ ชุมชน

นัยที่สำคัญจากงานชิ้นนี้ก็คือ ในช่วงเวลาก่อนการลาออก มีจุดคานงัดหลายจุดที่สามารถนำไปสู่การจัดการปัญหาการลาออกกลางคัน ที่ชัดเจนคือ การแทรกแซงในช่วงก่อนวัยเรียน ชั้นประถมมีความสำคัญ โปรแกรมการศึกษาก่อนวัยเรียนที่มีคุณภาพ ตลอดจนการจัดเรียนให้เล็กในช่วงประถมศึกษาสามารถเพิ่มการจบการศึกษา และยังเป็นการจัดการที่ไม่แพง จึงมีคุ้มค่าสูง ส่วนคานงัดอื่นก็เป็นไปได้ เช่น การจัดโปรแกรมสำหรับเด็กที่มีความเสี่ยง เป็นต้น

นอกจากแนวคิดระดับรองที่อธิบายการลาออกของนักเรียน แนวคิดที่อธิบายการตัดสินใจลาออกก็สำคัญเช่นกัน ตัวอย่างกรอบแนวคิดที่ใช้อธิบายการตัดสินใจการศึกษาต่อหรือไม่ศึกษาต่อ ได้แก่

1. ทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Rational Choice Theory) ซึ่งเสนอว่าการตัดสินใจของบุคคลอยู่บนพื้นฐานของการประเมินต้นทุนและผลที่จะได้รับอย่างเป็นเหตุเป็นผล ในบริบทการศึกษา การตัดสินใจเรียนต่อเป็นการประเมินต้นทุน เช่น ค่าใช้จ่ายการเรียน รายได้ที่จะได้รับหลังจบการศึกษา โอกาสทางอาชีพ โดยเปรียบเทียบกับทางเลือกตรงข้ามคือ การเข้าสู่ตลาดงานหลังจบการศึกษาระดับมัธยมปลาย

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ซึ่งอธิบายว่า บุคคลเรียนรู้จากการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น การตัดสินใจเรียนต่อหรือไม่เรียนต่ออาจได้รับอิทธิพลจากสมาชิกครอบครัว เพื่อน และ บุคคลที่เป็นต้นแบบ (role model) การตัดสินใจไม่เรียนต่อ เนื่องจากติดเพื่อน ติดเกม เป็นผลจากการเรียนรู้เช่นกัน

3. ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy-Value Theory) ทฤษฎีนี้เสนอว่า บุคคลมีแรงจูงใจที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด หากเขาเชื่อว่า เมื่อทำแล้วจะประสบความสำเร็จ และ เขาให้คุณค่ากับความสำเร็จนั้น ดังนั้นการตัดสินใจศึกษาต่อจึงขึ้นอยู่กับความเชื่อว่า เมื่อเรียนแล้วจะสำเร็จการศึกษา ซึ่งจะทำให้เขาบรรลุเป้าหมายในอนาคตที่ตั้งไว้ได้ รวมทั้งตอบโจทย์ด้านคุณค่าที่เขาให้กับการศึกษา ในทางตรงข้าม เด็กที่ไม่เรียนต่อ ก็เช่นกัน

4. ทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory) ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญบทบาทเครือข่ายทางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่จะช่วยให้บุคคลเข้าถึงทรัพยากรและโอกาส การศึกษาต่อในระดับสูงอาจเป็นได้จากเครือข่ายทางสังคมของบุคคล เช่น ครอบครัว เพื่อน ครู และ mentors ซึ่งให้การสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น ข้อมูล และ เส้นทางสู่การศึกษา

5. ทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital Theory) ทฤษฎีนี้ต่อยอดมาจากแนวคิดเรื่องทุนทางสังคม โดยการศึกษาว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรม เช่น ความรู้ ทักษะ พฤติกรรม ส่งผลอย่างไรต่อผลลัพธ์ทางการศึกษา การเรียนต่อในระดับสูงอาจได้รับอิทธิพลจาก ภูมิหลังด้านวัฒนธรรมของบุคคล ซึ่งรวมการเข้าถึงคุณค่าของการศึกษา ความคาดหวัง และ วิถีปฏิบัติในชุมชนที่อาศัยอยู่

ทฤษฎีเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับสูง อันนจะนำไปสู่การกำหนดนนบายที่สนับสนุนให้นักเรียนศึกษาต่อและประสบความสำเร็จ

4.การวิเคราะห์เส้นทางความท้าทายของเด็กและกลุ่มเยาวชนในการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (Customer Journey)

Customer Journey Map หรือ แผนที่เดินทางของลูกค้า เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่นำมาใช้เพื่อแสดงถึงประสบการณ์ปฏิสัมพันธ์ของลูกค้ากับผลิตภัณฑ์ แผนที่นี้ทำให้เข้าใจประสบการณ์ของลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์ใดผลิตภัณฑ์หนึ่งโดยการวิเคราะห์จุดหรือช่องทางที่ลูกค้ามีปฏิสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่ช่วงก่อนการค้นหา ค้นพบ อยู่ในระหว่างตัดสินใจ ตัดสินใจซื้อ และหลังจากซื้อสินค้าหรือบริการ

การเดินทางในที่นี้หมายถึงการเดินจากจุดเริ่มต้นไปสู่จุดปลายทาง แผนที่เดินทางของลูกค้าจึงหมายถึงเส้นทางที่ลูกค้าเดินในกระบวนการซื้อสินค้า หรือมีปฏิสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์ การเดินทางนี้อาจมีหลายเส้นทาง ใช้พาหนะที่แตกต่างกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เช่น ติดต่อฝ่ายลูกค้าสัมพันธ์ สร้างบัญชีออนไลน์ กดซื้อ จ่ายเงิน ติดต่อฝ่ายบริการหลังการขาย เป็นต้น การวิเคราะห์แผนที่ เป็นกระบวนการของการติดตาม แยกแยะ วิธีการต่างๆที่ลูกค้าใช้ในการติดต่อกับเจ้าของผลิตภัณฑ์ เป้าหมายก็คือช่วยให้เจ้าของผลิตภัณฑ์ตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างรอบด้าน (Quadrient Learning Hub) การเดินทางตามแผนที่นี้ไม่ได้ ผู้บริโภคไม่ได้เดินทางคนเดียว ยังมีบุคคลอื่นๆสังคมร่วมเดินทางด้วย และมีบทบาทต่อการเดินทาง (Hamilton, et.al. 2020)

เมื่อนำแนวคิดแผนที่การเดินทางของลูกค้ามาศึกษาเส้นทางการศึกษาของเด็กและเยาวชน แผนที่เดินทางนี้จึงหมายถึง เส้นทางการเดินทางของนักเรียนจากจุดเริ่มต้นการศึกษามาจนถึงปลายทาง ซึ่งหมายถึงการสำเร็จการศึกษาหรือยุติการศึกษา ซึ่งในกระบวนการนี้มีสถานการณ์หรือมีจุดสัมผัส (Touchpoints) สำคัญ ที่เป็นจุดเชื่อมโยงไปสู่การเดินทางต่อจนจบการศึกษาหรือเป็นจุดหักเหให้เปลี่ยนเส้นทาง นำไปสู่การยุติการศึกษา

ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ศึกษาต่อภายหลังจากการศึกษาภาคบังคับและในระดับอุดมศึกษาของนักเรียน

พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร (2562) ได้ศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา

1) ด้านตนเอง เช่น มีปัญหาด้านสุขภาพ มีโรคประจำตัว มีสติปัญญาช้า เรียนไม่ทันเพื่อน ชอบหนีเรียน มีอายุมากทำให้อายเพื่อนๆ ไม่อยากเรียน มีปัญหา

2) ด้านพฤติกรรม เช่น มีเหตุผลส่วนตัว ไม่อยากเรียน สมรส มีบุตรในวัยเรียน เบื่อหน่ายการเรียน ติดเกม ติดเพื่อน ทะเลาะวิวาท ติดยาเสพติด ถูกคุมขังอยู่ในสถานพินิจ

3) ด้านครูผู้สอน เช่น จัดการเรียนการสอนไม่ดีทำให้ไม่อยากเรียน ขาดแรงจูงใจด้านหลักสูตร/ บทเรียนไม่ตอบสนอง หรือไม่สามารถสนองสิ่งที่ต้องการพื้นฐาน

4) ด้านเศรษฐกิจ เช่น ฐานะยากจนบางครั้งต้องอพยพตามผู้ปกครอง ต้องทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัว มีปัญหาครอบครัว เช่น พ่อแม่หย่าร้าง นักเรียนถูกทอดทิ้ง

5) ด้านสังคม เช่น เข้ากับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ได้ หรือมีปัญหาด้านชุมชน เช่น เป็นเด็กไร้สัญชาติ

6) ด้านสถานศึกษา เช่น สถานศึกษาไม่มีมาตรการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาอย่างจริงจัง ทำให้ขาดขวัญ กำลังใจ และขาดแรงจูงใจที่จะมาสถานศึกษา สถานศึกษาขาดโปรแกรมการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ

ธัญญ์พิชชา ท้วมทับและคณะ .(2563). ได้ศึกษาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุตรดิตถ์ พบว่าสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง ทั้ง 6 ด้าน มีดังนี้

1) ด้านตัวนักศึกษา พบว่า นักศึกษาขาดการเข้าร่วมกิจกรรมและขาดเรียนมากจนหมดสิทธิ์สอบ

2) ด้านครอบครัว พบว่า รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ นักศึกษาต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ

3) ด้านสถานศึกษาพบว่า กฎ ระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัยเคร่งครัดเกินไป

4) ด้านครูที่ปรึกษา ครูผู้สอนพบว่าการติดตามช่วยเหลือให้คำปรึกษานักศึกษามีน้อยไป

5) ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อมพบว่า มีแหล่งมั่วสุมแหล่งอบายมุขอยู่ใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการกระทำผิด

6) ด้านการเรียนการสอน หลักสูตรพบว่า สาขาวิชามีเครื่องมือเครื่องจักรสำหรับฝึกทักษะช่างไม่เพียงพอ กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ทำการศึกษาโดย จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของเด็กออกกลางคันจากแอปพลิเคชัน “พาน้องกลับมาเรียน” จำแนกตามสาเหตุการออกกลางคัน มีรายละเอียดดังนี้

1) ความจำเป็นของครอบครัว เด็กออกกลางคันที่มีสาเหตุมาจากความจำเป็นของครอบครัว มีสภาพปัญหา ดังนี้ 1) ต้องประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว 2) ดูแลคนในครอบครัวที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ 3) ความรุนแรงในครอบครัว 4) ผู้ปกครองขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา 5) นักเรียนมีครอบครัว/มีบุตร และ 6) ไม่ประสงค์เรียนต่อเนื่องจากไปประกอบอาชีพ

2) ย้ายถิ่นที่อยู่ เด็กออกกลางคันที่มีสาเหตุมาจากย้ายถิ่นที่อยู่ มีสภาพปัญหา ดังนี้ 1) ย้ายตามบิดามารดา/ผู้ปกครอง/ครอบครัว 2) ย้ายกลับต่างประเทศ และ 3) มีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง

3) รายได้ไม่เพียงพอ เด็กออกกลางคันที่มีสาเหตุมาจากรายได้ไม่เพียงพอ มีสภาพปัญหา ดังนี้ 1) ผู้ปกครองว่างงาน/ตกงาน 2) ผู้ปกครองมีรายได้ไม่แน่นอน 3) รายได้เฉลี่ยครัวเรือนไม่เพียงพอ และ 4) ขาดทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อ

4) ปัญหาสุขภาพหรือความพิการ เด็กออกกลางคันที่มีสาเหตุมาจากปัญหาสุขภาพหรือความพิการ มีสภาพปัญหา ดังนี้ 1) โรคประจำตัว 2) บกพร่องทางสติปัญญา 3) บกพร่องทางร่างกาย 4) ประสบอุบัติเหตุ และ 5) การถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ

5) ปัญหาความประพฤติและการปรับตัวเด็กออกกลางคันที่มีสาเหตุมาจากปัญหาความประพฤติและการปรับตัว มีสภาพปัญหา ดังนี้ 1) การปรับตัวเข้ากับครอบครัว/สังคม 2) ชู้สาว/ติดเพื่อน 3) ยาเสพติด 4) ทะเลาะวิวาท 5) พฤติกรรมก้าวร้าว และ 6) ติดเกม/โลกออนไลน์

6) ผลกระทบจาก COVID-19 เด็กออกกลางคันที่มีสาเหตุมาจากผลกระทบจาก COVID-19 มีสภาพปัญหา ดังนี้ 1) โรงเรียนไม่สามารถเปิดเรียนได้ตามปกติ 2) ขาดอุปกรณ์การเรียนออนไลน์/อินเทอร์เน็ต 3) ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานระหว่างเรียนออนไลน์ 4) ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาวะ 5) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 6) หลุดออกจากระบบการศึกษา และ 7) นักเรียนขาดวินัยและความรับผิดชอบในการเข้าเรียน

7) เสี่ยงต่อการกระทำผิด เด็กออกกลางคันที่มีสาเหตุมาจากเสี่ยงต่อการกระทำผิด มีสภาพปัญหา ดังนี้ 1) ครอบครัวที่ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย/ใช้ความรุนแรง 2) พักอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด/พื้นที่เสี่ยง 3) คบหาบุคคลที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด 4) ต้องการหารายได้เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เช่น โทรศัพท์มือถือ สินค้าแบรนด์เนม เป็นต้น

8) การคมนาคมไม่สะดวก เด็กออกกลางคันที่มีสาเหตุมาจากการคมนาคมไม่สะดวก มีสภาพปัญหา ดังนี้ 1) พักอยู่ไกลสถานศึกษา 2) ไม่มีพาหนะรับ-ส่ง และ 3) สภาพเส้นทางการคมนาคมไม่สะดวก ไม่ปลอดภัย

อรพิชา อรุโณทัย (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องอุปสรรค-ความท้าทาย บนเส้นทางของนักเรียนเรียนดีสู่การตัดสินใจไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร สามารถสะท้อนผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ได้เป็น 4 ปัจจัยหลัก ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนตัว การที่บุคคลตัดสินใจไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา อาจเพราะบุคคลนั้นมีความเครียดและความกังวลในขณะที่ฝ่าฟันปัญหาและอุปสรรคระหว่างการเรียน ด้วยความรู้สึกที่สั่งสมจนเกิดเป็นความวิตกกังวลกระทั่งเป็นความกลัวว่าตนเองจะไม่สามารถผ่านพ้นไปได้ อีกทั้งบุคคลพบปัญหาด้าน สุขภาพซึ่งกระทบต่อสุขภาพจิตใจและสุขภาพร่างกายรวมถึงเป้าหมายการศึกษาต่อที่ตั้งมั่นไว้ กลายเป็นความรู้สึกท้อแท้และหมดหวัง

จึงเลือกหนทางที่จะหลุดพ้นจากปัญหาและอุปสรรคของตนเอง ส่งผลให้บุคคลหมดความสนใจในการเรียน รวมถึงการพบเป้าหมายอื่นในอนาคตที่น่าสนใจกว่า จึงนำไปสู่การหมดเป้าหมายในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา การที่บุคคลมีทัศนคติและความเชื่อ รวมไปถึงมุมมองของบุคคลที่มีต่อเรื่องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาไม่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาตนเองไปถึงความสำเร็จในชีวิตได้ รวมถึงผลตอบแทนในอาชีพไม่เหมาะสม ซึ่งความสำเร็จในชีวิตของแต่ละคนก็จะมีนิยามที่แตกต่างกันไป และคิดว่าจะนำพาตนเองไปสู่ความสำเร็จได้อย่างที่ตนเองต้องการตามเส้นทางที่ตนเองเชื่อ ซึ่งมีผลให้บุคคลตัดสินใจไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

2. ปัจจัยทางด้านวิชาการ การที่บุคคลตัดสินใจไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาถึงแม้มีความตั้งใจเรียน มีผลการเรียนดี และการวางแผนการศึกษาต่อในอนาคต อาจเพราะบุคคลนั้นตระหนักถึงปัญหาของระดับความสามารถด้านวิชาการและความสามารถในด้านที่ตนเองสนใจ โดยบุคคลพิจรณาจากความไม่เข้าใจในเนื้อหาการเรียน และการเพิ่มระดับความยากของเนื้อหาการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น ส่งผลให้บุคคลมีผลการเรียนที่ต่ำลง จึงคิดว่าตนเองไม่ความถนัดและความสามารถในด้านนั้น ๆ เมื่อคิดว่า ตนเองต้องศึกษาต่อในด้านนั้นจึงหลบเลี่ยงและปฏิเสธ กระทั่งพิจารณาว่าไม่สามารถศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ ถึงแม้ศึกษาต่อก็ไม่สำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนด และถึงแม้บุคคลมีความพยายามในการเรียนและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นแล้วแต่ไม่สำเร็จจากปัญหาระดับความสามารถทางวิชาการของตนเอง ซึ่งวัดได้จากการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด บุคคลจึงตระหนักถึงความสามารถของตนเองและมีผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

3. ปัจจัยจากเพื่อนและครอบครัว

การที่บุคคลตัดสินใจไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา สาเหตุหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นสาเหตุสำคัญ และมีผลอย่างมากต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อมีผลจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลรอบตัว คือความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว จากการที่บุคคลมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับครอบครัวจึงส่งผลให้บุคคลนั้นขาดการสื่อสารภายในครอบครัว หรือการที่บุคคลมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว แต่ครอบครัวไม่เข้าใจในระบบการศึกษาจึงไม่สามารถสนับสนุนและให้คำปรึกษาหรือแนะนำเรื่องการศึกษาต่อได้ และระดับการศึกษาของสมาชิกภายในครอบครัวมีผลกับการตัดสินใจศึกษาต่อและความคาดหวังจากครอบครัวว่าต้องศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปถึงจะมีหน้าที่การงานที่ดีและการหวังพึ่งตนในอนาคต หรือการที่ครอบครัวและเพื่อนไม่มีความคาดหวังและให้อิสระตนในการตัดสินใจศึกษาต่อหรือไม่ อีกทั้งการที่บุคคลรับรู้ถึงทัศนคติจากเพื่อนถึงความไม่เชื่อมั่นในระบบการศึกษาว่าจะทำให้ประสบความสำเร็จในอาชีพในอนาคต อาจส่งผลให้บุคคลคิดว่า การประกอบอาชีพโดย

ไม่ศึกษาต่อเพื่อสร้างประสบการณ์ทำงานเป็นหนทางที่ดีกว่า ดังนั้นการรับฟัง ทัศนคติของคนรอบตัวและปฏิสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

4. ปัจจัยด้านสถานศึกษา

ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะมีความพร้อมในการส่งเสริม พัฒนาและสนับสนุนผู้เรียนให้มีศักยภาพใน การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แต่จากการศึกษาพบว่า อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลตัดสินใจไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา คือ โรงเรียนมีปัญหาการแนะแนวการศึกษาและปัญหาการจัดกิจกรรมการ ส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จากการที่ครูแนะแนวมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการในการปรึกษาปัญหาและการแนะแนวที่ไม่สนับสนุนความสนใจในการเลือกศึกษาต่อของนักเรียน โดย มุ่งเน้นสนับสนุนการศึกษาต่อในคณะและมหาลัยชื่อดังซึ่งไม่สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน อีกทั้งรูปแบบการจัดกิจกรรมไม่ตอบสนองความต้องการโดยขาดการแนะแนว การศึกษาจากสถานที่จริงเพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจ และกิจกรรมที่จัดมีระยะเวลาไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน รวมถึงปัญหาครูผู้สอนและครูประจำชั้นไม่รู้จักนักเรียนรายบุคคล ไม่เข้าใจปัญหาด้านการเรียนและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยนักเรียนสามารถรับรู้ได้ถึงโอกาสหรือการสนับสนุนจากโรงเรียน ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

สาวดี บุญโท (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องทางแยก(อนาคต) : ศึกษาประสบการณ์ชีวิต ปัจจัย และสาเหตุที่มีผลต่อการ ตัดสินใจหยุดเรียนหลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของนักเรียน ที่หยุดเรียนหลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัย สาเหตุ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจหยุดเรียน ของแต่ละบุคคลนั้นมีปัจจัย สาเหตุ ที่คลายคลึง และแตกต่าง กัน ซึ่งสามารถสรุปได้ 5 ปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยด้านตัวเอง

จากการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่หยุดเรียนหลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งนี้พบว่า ความคิด ความเชื่อ ทัศนคติที่มีต่อตัวเอง นั้นมีความแตกต่างกันออกไปของแต่ละบุคคล ล้วนมีความคิด ความรู้สึก เหตุผลของแต่ละเป็นของตัวเอง รวมไปถึงมุมมองของบุคคลที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ ก็ล้วนเป็นสิ่งที่มีความ เฉพาะกับบุคคลนั้น ซึ่งก็จะเลือกตัดสินใจอย่างรวดเร็ว และทำในสิ่งที่ตัวเองมีความเชื่อ แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ยังมีทัศนคติด้านลบที่มีกับตัวเองที่มองว่าตัวเองไม่เหมาะกับการศึกษา เกิดความเครียด กดดัน กังวล ทั้งต่อตนเองที่ทำให้ครอบครัวผิดหวัง ไม่อยากเป็นภาระให้ครอบครัว ส่วนด้านการเรียน ไม่มีความเชื่อมั่นใน ระบบการศึกษา ว่าเรียนจบมาแล้วจะมีงานทำ แค่วุฒิการศึกษาขั้นพื้นฐานก็เพียงพอต่อการทำงาน ไม่มี เป้าหมายในการเรียน เนื่องจากมีธุรกิจครอบครัวและครอบครัวฝากงานให้และ ต้องการทำงานเพื่อสร้าง รายได้ช่วยเหลือครอบครัว และ

ต้องการค้นหาเป้าหมายของตนเองและประสบความสำเร็จในอนาคต ความ มั่นคงในอาชีพ ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ตัดสินใจหยุดเรียนหลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ปัจจัยด้านครอบครัว

จากการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่หยุดเรียนหลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งนี้พบว่า สาเหตุหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่มีอิทธิพล กับบุคคลในการตัดสินใจที่จะศึกษาต่อหรือไม่นั้นเกิดจาก สาเหตุด้านครอบครัว ซึ่งล้วนมีอิทธิพล ต่อตัวผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ของผู้เรียน โดยอิทธิพลทางตรง เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ไม่อบอุ่น มีปัญหา ส่งผลต่อการสื่อสารใน ครอบครัว ถึงแม้จะอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว ก็ไม่สามารถให้คำปรึกษาให้กับลูกได้ ก่อให้เกิดความกดดัน ภายในครอบครัว เปรียบเทียบ รวมทั้งผู้ปกครองที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนในระดับที่สูงขึ้น แต่ไม่ได้มีการ ส่งเสริมสนับสนุนแนะนำในการศึกษา อาจเกิดมาจากการศึกษาของครอบครัวที่ไม่สูงมากนัก ทำให้ไม่สามารถแนะนำลูกได้ส่งผลให้ไม่มีความรู้ เป็นต้นแบบในการเรียน อิทธิพลอาชีพของครอบครัวก็มีส่วนอยากให้นักเรียน ตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ และการวางแผนอาชีพในลูกล่วงหน้า รายได้ครอบครัวปานกลาง หากไม่เรียนต้องทำงาน ให้ช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว เพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัวโดยไม่ต้องเรียนต่อ ซึ่งล้วนเป็นอิทธิพล ที่เกิด จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง หากครอบครัวที่ขาดความพร้อมในด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็จะส่งผลให้ ผู้เรียนขาดการสนับสนุน และขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ ก็อาจตัดสินหยุด เรียน และประกอบอาชีพ

3. ปัจจัยด้านเพื่อน

ปัจจัยด้านเพื่อน อิทธิพลของเพื่อนนั้นสำคัญมากด้วยการใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในโรงเรียน นอกโรงเรียนก็จะ มีความสนิทกับเพื่อน ซึ่งหากคบเพื่อนไม่ดีไม่ได้เรียนหนังสือ เกเร ไม่ตั้งใจเรียน ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด และผิดกฎหมาย ก็จะเกิดการเลียนแบบเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับ ในกลุ่มเพื่อน เพื่อนที่ถูกใจและนำเอาพฤติกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนมาเป็นแนวปฏิบัติของตนเอง เพื่อนเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่ทำให้นักเรียนขาดเรียน เที่ยวเตร่ หา ความสนุกสนานจากที่อื่น นักเรียนบางคนที่คบเพื่อนดีจะช่วย สนับสนุน และประคับประคองให้ประพฤติดีงาม ตามความคาดหวังของสังคมไปด้วยแต่นักเรียน บางคนที่คบกับเพื่อนที่ไม่ดีเพื่อนก็จะชักนำเข้าไปสู่ความตกต่ำ และล้มเหลวด้วยกันได้ส่งผลต่อการตัดสินใจหยุดเรียนตามเพื่อนได้

4. ปัจจัยด้านครูและสถานศึกษา

จากการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่หยุดเรียนหลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งนี้พบว่า สาเหตุปัจจัย ที่บุคคลเลือกที่จะไม่ศึกษาต่อนั้นมีที่มาจาก ปัจจัยด้านครูและสถานศึกษายิ่งมีความสำคัญ หาก ครูแสดง

พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ใช้ถ้อยคำไม่สุภาพ ทำให้เด็กเกิดความหวาดระแวง ไม่สบายใจขาดความ อบอุ่น ไม่อยากเข้าเรียน ส่งผลต่อบรรยากาศในการเรียน และทัศนคติด้านลบกับครูท่านนั้น ครูที่ขาดความใส่ ใจนักเรียน จะไม่รู้จักนักเรียนรายบุคคล ไม่เข้าใจปัญหาทางการเรียนและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์รวมไปถึง การแนะแนวการศึกษาต่อยังไม่เพียงพอ ขาดช่องทางให้สอบถาม การให้ความรู้ในการเลือกศึกษาต่อที่ หลากหลาย เวลามีปัญหาก็ขาดความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองในการช่วยเหลือในการตัดสินใจ ปรึกษาปัญหา ส่วนตัว ครอบครัว ขอความช่วยเหลือทางด้านการเรียน รวมทั้งยังขาดการให้ข่าวสารทางการศึกษา และอาชีพ อย่างกว้างขว้างอีก อาจส่งผลให้นักเรียนตัดสินใจผิดพลาดและเลือกที่จะหยุดศึกษาต่อ

5. ปัจจัยด้านวิชาการ

จากการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่หยุดเรียนหลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งนี้พบว่า การ ที่นักเรียนไม่ตัดสินใจเรียนต่อ อาจมาจากผลการเรียนที่ไม่ดี ไม่การวางแผนการศึกษาต่อในอนาคต อาจเพราะนักเรียนบางคนทราบถึงความสามารถทางด้านวิชาการของตนเองว่าไม่สามามารถเรียนจบได้นอกจากนี้ยังมี ความสนใจในความชอบของตนเอง ที่ดึงดูดจนทำให้ไม่มีความสนในการเรียน และไม่มีเวลาในการเตรียมตัวใน การหาข้อมูลในการศึกษาต่อ รวมทั้งการเรียนในระดับที่สูงขึ้นเนื้อหายิ่งมีความยาก ส่งผลให้เรียนแค่ผ่าน หรือไม่ผ่านก็ซ่อม ไม่มีความพยามที่จะเรียน ส่งผลให้การเรียนต่ำลงและจบการศึกษาไม่พร้อมเพื่อน จนมองว่า ตนเองหมดศักดิ์ศรีต่อความสามารถของตนเอง จึงมองว่าหากเรียนต่อในอนาคตก็อาจจะไม่จบการศึกษาตาม เวลาที่กำหนด จากผู้ให้ข้อมูลบางคนที่เข้าเรียน แค่ 1 ภาคเรียนก็ลาออก จากผลการเรียนที่ลดลง จนเริ่มมอง หาเป้าหมายและตอบสนองกับความต้องการของตนและมีผลต่อการไม่ศึกษาต่อ

ที่กล่าวมาสอดคล้องกับที่ Collins and Buasuwan (2017) วิเคราะห์ผลกระทบของการขาดการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาในหลายมิติรวมทั้งข้อจำกัดของผู้เรียนในการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในหนังสือ **"Access in Higher Education: Privilege or Human Right?"** ซึ่งสรุปเป็นปัจจัยสำคัญได้ดังนี้

1. **ความไม่เท่าเทียมทางสังคม**: การขาดการเข้าถึงการศึกษาทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มคนต่างๆ โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้บางกลุ่มมีโอกาสทางการศึกษาและการทำงานที่น้อยกว่า
2. **ผลกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ**: การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การขาดการเข้าถึงการศึกษาสามารถจำกัดการพัฒนาทักษะและความรู้ของประชากร ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

3. **การลดโอกาสในการเคลื่อนย้ายทางสังคม**: ผู้ที่ไม่มีการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพมักจะมีโอกาสน้อยในการปรับปรุงสถานะทางสังคมของตน ทำให้เกิดวงจรของความยากจน
4. **ผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่**: การศึกษาเชื่อมโยงกับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและการดูแลตนเอง การขาดการศึกษาอาจนำไปสู่วิถีชีวิตที่ไม่ดีและสุขภาพที่ไม่แข็งแรง
5. **การขัดขวางการมีส่วนร่วมในสังคม**: การเข้าถึงการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและการเมือง ผู้ที่ขาดการศึกษาอาจมีความยากลำบากในการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

การวิเคราะห์เหล่านี้ช่วยให้เห็นภาพรวมของผลกระทบที่เกิดจากการขาดการเข้าถึงการศึกษาในระดับสูง และชี้ให้เห็นความสำคัญของการทำให้การศึกษาเป็นสิทธิของทุกคน.

การบริหารกิจการนักเรียน

ธวาทิตย์ ทองทับ (2564) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนสังกัดเทศบาลตำบลปลายบาง จังหวัดนนทบุรี ตามแนวคิดการสร้างวินัยเชิงบวก โดยการบริหารกิจการนักเรียนเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม พัฒนา และแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนโดยตรง ซึ่งขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียน ประกอบด้วย งานกิจกรรมชุมนุม งานวินัยและความประพฤตินักเรียน งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และงานกิจกรรมแนะแนว ซึ่งในแต่ละงานมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

งานกิจกรรมชุมนุม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จัดตั้งกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน 2) เข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติตามระเบียบของชุมนุม และ 3) ประเมินผลการดำเนินงานชุมนุม

งานวินัยและความประพฤตินักเรียน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดระเบียบด้านความประพฤติของนักเรียน 2) อบรมและฝึกฝนระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน และ 3) กำกับติดตามพฤติกรรมของนักเรียนตามระเบียบวินัยของโรงเรียน

งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาและคัดกรองนักเรียนรายบุคคล 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน และ 3) รายงานการแก้ไขปัญหานักเรียน

งานกิจกรรมแนะแนว ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วางแผนให้นักเรียนค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง 2) จัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถของนักเรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และ 3) สรุปผลการพัฒนาและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน

แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียน ประกอบด้วย 3 แนวทาง ดังนี้

1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
    - วางแผนการคัดกรองนักเรียนเพื่อส่งเสริมการสร้างวินัยเชิงบวกด้านการแก้ปัญหา
    - จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครูและผู้ปกครองในการเรียนรู้เพื่อสร้างวินัยเชิงบวกของผู้เรียน
    - ดำเนินการ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการแก้ปัญหานักเรียนร่วมกันเพื่อนำผลไปปรับใช้ในครั้งต่อไปอย่างเป็นรูปธรรม
2. ยกระดับคุณภาพกิจกรรมแนะแนว
    - วางแผนการร่วมกันดำเนินกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง
    - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล
    - ดำเนินการ ติดตาม และสรุปผลการดำเนินกิจกรรมแนะแนวร่วมกัน
3. พัฒนากิจกรรมชุมนุม
    - ส่งเสริมการจัดตั้งกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถของผู้เรียนและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
    - ส่งเสริมผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมชุมนุมเพื่อประโยชน์ของชุมชน
    - ดำเนินการ ติดตาม ประมินผล และรายงานผลการดำเนินงานของกิจกรรมชุมนุมเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม
    -

จากการศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานกิจการนักเรียนมีความสำคัญและครอบคลุมทั้งในด้านการพัฒนา ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาของผู้เรียน ซึ่งหากสถานศึกษามีการดำเนินงานกิจการนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพก็จะช่วยสร้างโอกาสในการศึกษาต่อให้กับนักเรียนได้ จากการที่ช่วย

ให้นักเรียนได้ค้นพบความต้องการและศักยภาพในตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และจะเกิดความร่วมมือทั้งจากครูและผู้ปกครองในการส่งเสริมและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการศึกษาต่อ

นภาพร หริมเจริญ (2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างความหวังทางการศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยการใช้กิจกรรมแนะแนว ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสามารถด้านการคิดและคาดการณ์ถึงความสำเร็จ มีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ ส่งผลให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจและไปสู่เป้าหมายทางการศึกษาได้ตามที่คาดหวังไว้ โดยความหวังทางการศึกษาประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายทางการศึกษา (Academic Hope) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดวางแผนจุดมุ่งหมายด้านการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ โดยต้องเป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

2. เส้นทางสู่เป้าหมายทางการศึกษา (Pathway Thinking) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะกำหนดแนวทางในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพในอนาคต ได้แก่ การระบุแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามที่กำหนดไว้ การแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมและเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพในอนาคต

3. ความมุ่งมั่นตั้งใจสู่เป้าหมายทางการศึกษา (Agency Thinking) หมายถึง การแสดงออกของบุคคลที่บ่งบอกถึงความเชื่อมั่นในความสามารถและพยายามที่ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวมีความหวังทางการศึกษาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความหวังทางการศึกษาด้านเป้าหมายทางการศึกษา ด้านเส้นทางสู่เป้าหมายทางการศึกษา และด้านความมุ่งมั่นตั้งใจสู่เป้าหมายทางการศึกษาสูงขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากผลการวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการกิจกรรมแนะแนวเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อของนักเรียน อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนได้กำหนดวิธีดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ของตนเองอย่างเหมาะสม และช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้มุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จอีกด้วย

ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank)

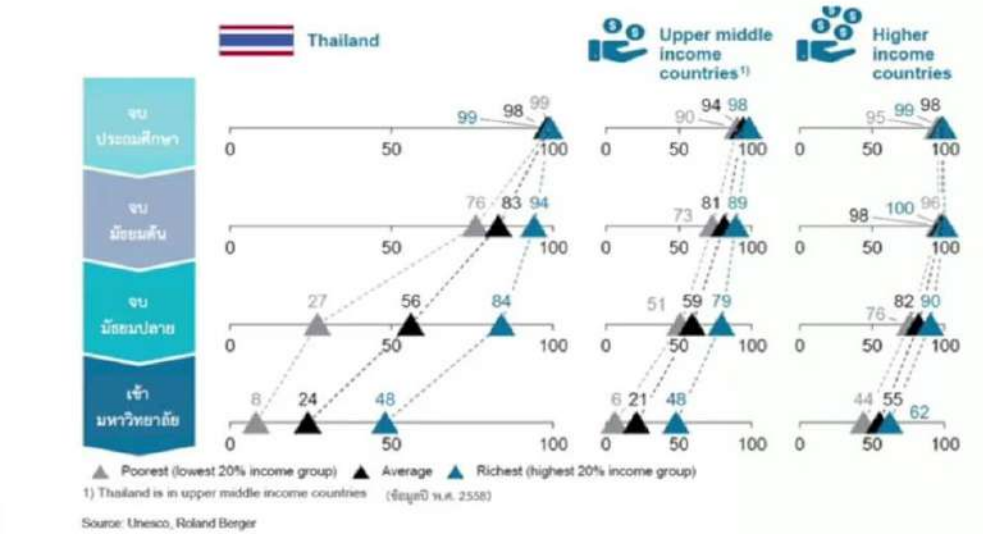
ระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) โดยให้มหาวิทยาลัยเปิดโอกาสและปรับวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้ผู้ที่ต้องการมีความรู้สามารถเข้าเรียนได้ และผู้ที่ออกจากระบบมหาวิทยาลัยไปแล้วสามารถเข้าเรียนใหม่ได้ตลอดเวลา เพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นตามความต้องการ โดยการดำเนินการระบบธนาคารหน่วยกิต ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

1. การรับเข้าศึกษา – กรณีประสงค์เข้าศึกษาเพื่อรับคุณวุฒิระดับอนุปริญญา/ ปริญญาตรี สถาบันอุดมศึกษาต้องกำหนดคุณสมบัติการรับเข้าศึกษาให้สอดคล้องตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรรับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 และ/หรือคุณสมบัติอื่นตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด
2. การให้คำแนะนำปรึกษา - เพื่อให้คำแนะนำ ชี้แจงหลักการ วิธีการศึกษา และให้คำแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตรที่เปิดสอน และการดำเนินการต่าง ๆ ในระบบ
3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอน – ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ การจัดการเรียนการสอนรายวิชา/ ระยะสั้น และหลักสูตรระดับอนุปริญญา/ ระดับปริญญาตรี
4. การลงทะเบียน - ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ ลงทะเบียนเรียนเพื่อสะสมไว้ในธนาคารหน่วยกิตเพื่อเพิ่มพูนความรู้ (ไม่ประสงค์เข้าสู่ระดับอนุปริญญา/ ระดับปริญญาตรี) และลงทะเบียนเรียนและสะสมหน่วยกิตเพื่อเข้าสู่ระดับอนุปริญญา/ ระดับปริญญาตรี
5. การเทียบโอนประสบการณ์และการเทียบโอนผลการเรียน – ระบบและกลไกต้องมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่ชัดเจน และสอดคล้องตามหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ
6. การวัดและประเมินผล – มีมาตรฐานเทียบเท่ากับผู้เรียนในระบบชั้นเรียนปกติ
7. การบันทึกผลการเรียน – แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ 1) กรณีได้รับหน่วยกิตจากการเทียบโอนประสบการณ์ ให้บันทึกตามวิธีการประเมินตัวอักษร ไม่นำมาคิดคะแนนสะสม และ 2) กรณีได้หน่วยกิตจากการลงทะเบียนเรียน ให้บันทึกผลการเรียนตามระดับคะแนนที่ได้ นำมาคิดคะแนนเฉลี่ยสะสมได้
8. การสะสมหน่วยกิต – สะสมหน่วยกิตได้จากทั้งการลงทะเบียนเรียน การเทียบโอนผลการเรียน และการเทียบโอนประสบการณ์

9. การให้คุณวุฒิ – กรณีผู้เข้าศึกษารายวิชา หลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ สามารถให้เกียรติบัตร วุฒิบัตร หรือสัมฤทธิบัตรแล้วแต่ที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด แต่ในผู้เรียนในระดับอนุปริญญา/ ปริญญาตรี ต้องสอดคล้องตามหลักเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอนุปริญญา พ.ศ. 2548 หรือเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ของกระทรวงศึกษาธิการ
10. ข้อมูลสารสนเทศ – สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีฐานข้อมูลทะเบียนเฉพาะผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตเพื่อบันทึกผลการเรียนและสะสมหน่วยกิตที่พร้อมรับการตรวจสอบ และต้องรายงานผลให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

5. หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องให้การช่วยเหลือสนับสนุนโอกาสทางการศึกษา

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2564) กล่าวว่า ความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จึงให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้งด้านโอกาส และคุณภาพ การลงนามในวันนี้จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี ที่หน่วยงานของกระทรวง อว. จะได้ร่วมมือกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา สร้างระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษา โดยการบูรณาการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลและใช้ข้อมูลนักเรียนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ผู้ด้อยโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา



ภาพที่ 1 ร้อยละการเข้าถึงการศึกษาแต่ละระดับชั้น แบ่งตามเศรษฐสถานะ

แหล่งที่มา: UNESCO, Roland Berger (อ้างถึงใน "ประสาร ไตรรัตน์วรกุล" ชี้ต้องสร้างระบบนิเวศการศึกษาใหม่ เพราะ“ทุกคนมีพรสวรรค์ แต่ทุกคนมิได้มีโอกาสที่เสมอภาคกัน” - ThaiPublica)

ประเทศไทยมีช้างเผือกไม่น้อยที่มีคุณภาพสูง เพราะธรรมชาติของเด็กเหล่านี้จะมีความอดทน มุ่งมั่น พร้อมฝ่าฟันอุปสรรค เราจึงต้องนำพวกเขามาฟูมฟักและฝึกปรือ โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จะต้องมีการดูแลและจัดระบบการเรียนการสอน พร้อมทั้งระบบสนับสนุนเป็นพิเศษ เพื่อทำให้เด็กเหล่านั้นสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวได้อย่างเต็มที่ เหมือนที่ตนเคยพูดอยู่บ่อยครั้งว่า ช้างเผือกมักจะเกิดในป่าลึก หากได้พวกเขามาเป็นกำลังในการสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือวิทยาศาสตร์ระดับแนวหน้าของประเทศ ที่เรียกว่า Frontier Research เขาจะสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่คนอื่น ๆ ได้เห็นว่าผู้ด้อยโอกาสก็มีความสามารถหากได้รับโอกาสที่เหมาะสม เราจะเปลี่ยนจากผู้ด้อยโอกาสให้เป็นผู้มีโอกาส เป็น “หัวกะทิทางการศึกษา” ที่จะก้าวไปทำผลงานที่มีความสำคัญให้กับประเทศและในระดับนานาชาติและมีการส่งมอบข้อมูลนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษจำนวน 11,541 คน ที่ผ่านระบบ TCAS64 ได้สำเร็จ โดยทางที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) จะทำงานร่วมกับมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ เตรียมรับนักศึกษาเข้าอยู่ในความดูแล ทั้งนี้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้กำหนดให้นโยบายการทำงานครั้งนี้ จะไม่เป็นเพียงเรื่องของการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องของการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้ดีขึ้นด้วย



ภาพที่ 2 ผลการเชื่อมโยงนักเรียนยากจนปี 2560 และ TCAS64

แหล่งที่มา: "ประสาร ไตรรัตน์วรกุล" ชี้ต้องสร้างระบบนิเวศการศึกษาใหม่ เพราะ“ทุกคนมีพรสวรรค์ แต่ทุกคนมิได้มีโอกาสที่เสมอภาคกัน” - ThaiPublica)



แหล่งที่มา: "ประสาร ไตรรัตน์วรกุล" ชี้ต้องสร้างระบบนิเวศการศึกษาใหม่ เพราะ“ทุกคนมีพรสวรรค์ แต่ทุกคนมิได้มีโอกาสที่เสมอภาคกัน” - ThaiPublica)

ประสาร ไตรรัตน์วรกุล (2564) กล่าวว่า ผลการวิจัยของนักเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัย Harvard, MIT และ Stanford ที่ได้ติดตามศึกษาข้อมูลเชิงลึกของ “นวัตกร” ในสหรัฐอเมริกามากกว่า 1,000,000 คน ชี้ให้เห็นว่า เด็กเยาวชนจากครัวเรือนที่มีรายได้สูงมีโอกาสมากกว่าเด็กเยาวชนจากครัวเรือนที่มีรายได้น้อย 10 เท่า ในการเติบโตขึ้นเป็นนวัตกรที่สามารถจดสิทธิบัตรได้สำเร็จ ผลการวิจัยนี้ชี้ว่า เด็กช้างเผือก (Resilient Students) จากครัวเรือนยากจนที่สุดของประเทศ แม้จะมีพรสวรรค์มากเพียงใด แต่หากขาดโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาค และระบบนิเวศในการส่งเสริมการพัฒนาพรสวรรค์ในระยะยาว ก็ไม่สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพได้ และประเทศจะสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ หรือที่เรียกว่าปรากฏการณ์ The Lost Einsteins สำหรับประเทศไทย ข้อมูลจากยูเนสโก ปี 2558 ระบุว่าเยาวชนจากครอบครัวที่ฐานะยากจนที่สุดร้อยละ 20 ของประเทศมีเพียงร้อยละ 8 เท่านั้นที่สามารถศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยได้ ต่ำกว่าเด็กที่มาจากครัวเรือนร่ำรวยที่สุดร้อยละ 20 ของประเทศกว่า 6 เท่า นอกจากนี้กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีฐานข้อมูลจากการสำรวจติดตามนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษปีละมากกว่าหนึ่งล้านคน โดยในแต่ละปีจะมีนักเรียนยากจนพิเศษมากกว่าหนึ่งแสนคนสำเร็จการศึกษาภาคบังคับในช่วง ม.3 แต่ในจำนวนนี้จะเหลือนักเรียนเพียงหนึ่งหมื่นคนที่ฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลายจนเข้าสอบผ่านระบบ TCAS ได้เรียนมหาวิทยาลัยได้สำเร็จ หรือคิดเป็นเพียง 10% เท่านั้น เยาวชนกลุ่มนี้คือช้างเผือกที่มีความสามารถ และนำมาสู่ความร่วมมือ ในการเชื่อมโยงฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big

Data) เพื่อสนับสนุนการจัดสรรทุนการศึกษาจากแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมากกว่า 80 แห่ง เพื่อให้เยาวชนกลุ่มนี้ได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ก้าวไปเป็นทรัพยากรบุคคลระดับมันสมองของชาติต่อไป เชื่อว่าถ้าทำในส่วนนี้สำเร็จ จะถือเป็นการยกระดับการศึกษาของประเทศได้อย่างมาก

ทั้งนี้ภารกิจที่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ทำมาตลอด คือป้องกันไม่ให้เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาสหลุดจากระบบการศึกษา อย่างน้อยต้องจบการศึกษาภาคบังคับ อีกส่วนหนึ่งคือสนับสนุนให้เยาวชนกลุ่มนี้ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงที่สุด ไกลที่สุดเท่าที่จะทำได้ ระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษานี้แม้จะเพิ่งอยู่ในช่วงเริ่มต้น แต่ในระยะยาวจะเป็นเครื่องมือสนับสนุนการกำหนดและติดตามนโยบายความเสมอภาคทางการศึกษาตลอดทุกช่วงวัยของประเทศที่สำคัญ ช่วยให้ประเทศไทยมีระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลรายบุคคลและรายสถานศึกษาระยะยาว (Longitudinal Database) ครอบคลุมเด็กเยาวชนที่มาจากครัวเรือนซึ่งมีรายได้น้อยที่สุดร้อยละ 20 ของประเทศจำนวนมากกว่าหนึ่งล้านคนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้หน่วยงานต่างๆ รวมถึงภาคเอกชน และประชาชน ช่วยเหลือให้สามารถศึกษาต่อไปจนถึงระดับสูงสุดตามศักยภาพตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยในอนาคต กสศ. มีแผนจะเพิ่มความครอบคลุมของระบบสู่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสประเภทอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ผู้พิการ กำพร้า หรือกลุ่มชาติพันธ์ เป็นต้น เพื่อให้เด็กเยาวชนทุกคนในประเทศไทยมีหลักประกันโอกาสทางการศึกษา ไม่มีใครถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง

วรากรณ์ สามโกเศศ (2564) กล่าวว่า การที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักของ Big Rock ที่ 1 และ Big Rock ที่ 5 อย่าง กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และที่ประชุมอธิการบดี ได้ร่วมมือกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการเชื่อมโยงฐานข้อมูลรายบุคคลของเด็กเยาวชนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อให้ประเทศไทยเกิดระบบข้อมูลสารสนเทศขนาดใหญ่ (Big Data) จะเป็นรากฐานที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายของแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาในการสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคให้แก่เด็กเยาวชนทุกคนในประเทศไทยอย่างยั่งยืนในอนาคต

มูลนิธิทุนการศึกษาพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (ม.ท.ศ.)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงดำรงพระราชอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร มีพระราชดำริให้ดำเนิน “โครงการทุนการศึกษาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร” ขึ้นเมื่อปี 2552 ทรงให้นำพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์และเงินบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศล มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามพระราชปณิธานที่มุ่งสร้างโอกาสทางการศึกษาที่มั่นคงแก่เยาวชนไทยที่ประพฤติดี มีความสามารถใน

การศึกษา ให้ได้รับโอกาสศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อเนื่องจนสำเร็จปริญญาตรีตามความสามารถของแต่ละคน อันเป็นการลงทุนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและศักยภาพแก่เยาวชนไทย

ต่อมาเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2553 ทรงให้จัดตั้ง “มูลนิธิทุนการศึกษาพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (ม.ท.ศ.)” ทรงเป็นองค์ประธานกรรมการ และให้นำโครงการทุนการศึกษาฯ มาอยู่ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิฯ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสืบต่อไป การดำเนินงานโครงการทุนการศึกษาฯ มีกลไกคณะกรรมการมูลนิธิฯ กำกับดูแลอำนวยการระดับนโยบาย และคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนงาน ม.ท.ศ. ช่วยขับเคลื่อนประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีกลไกคณะกรรมการระดับจังหวัดทุกจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ร่วมดำเนินการคัดเลือก คัดสรร ผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมจากทุกจังหวัด เพื่อเข้าสู่การพิจารณากลั่นกรองให้รับทุนพระราชทาน ม.ท.ศ. รวมทั้งติดตามดูแลนักเรียนผู้ได้รับทุนพระราชทาน ม.ท.ศ. ตลอดระยะเวลาที่เป็นนักเรียนทุนพระราชทานฯ จนสำเร็จการศึกษา และติดตามการทำงานการบำเพ็ญประโยชน์ทำจิตอาสาเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

การดำเนินงานโครงการทุนการศึกษาพระราชทาน ม.ท.ศ. นับตั้งแต่ปี 2552 จนถึงปี 2564 มีนักเรียนผู้ได้รับทุนพระราชทาน ม.ท.ศ. จากทุกจังหวัด ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องไปแล้ว รวม 13 รุ่น จากทุกจังหวัดทั่วประเทศ รวม 2,088 ราย เงินทุนพระราชทานที่ได้จัดสรรไปแล้ว จำนวนทั้งสิ้น 607,641,205 บาท โดยนับตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นมา ได้มีการปรับปรุงหลักการ แนวคิด แนวทางการดำเนินงานโครงการทุนฯ ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลยิ่งขึ้นตามพระบรมราโชบาย มีการทำสัญญารับทุนและชดใช้ทุน และให้ผู้รับทุนฯ เข้ารับการฝึกและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่รับทุน เพื่อเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพอย่างรอบด้าน บ่มเพาะให้เป็นคนดี มีทัศนคติที่ถูกต้องดีงาม มีจิตอาสาเพื่อส่วนรวม โดยเริ่มใช้นับตั้งแต่นักเรียนทุนพระราชทาน ม.ท.ศ. รุ่นที่ 9 ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

วงเงินการจัดสรรทุนพระราชทาน ยึดตามอัตราที่คณะกรรมการ ม.ท.ศ. กำหนดไว้เดิม โดยทุนระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ครอบคลุม 4 หมวดค่าใช้จ่าย ดังนี้

1) หมวดค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาและเกี่ยวเนื่องกับการศึกษา ครอบคลุมค่าหน่วยกิต ค่าธรรมเนียมบำรุงการศึกษาและอื่นๆ ที่สถาบันการศึกษาเรียกเก็บโดยตรงจากผู้เรียน โดยโครงการทุนฯ ม.ท.ศ. จะสนับสนุนให้ตามจำนวนค่าใช้จ่ายจริงที่มหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษาเรียกเก็บจากผู้เรียน

2) หมวดค่าหอพัก ให้สำหรับผู้ที่ต้องเช่าหอพัก ตามจ่ายจริงโดยมีหลักฐานประกอบทั้งนี้ ต้องไม่เกินเดือนละ 2,000บาท หรือ 24,000 บาท/ปี

3) หมวดค่าหนังสือและอุปกรณ์การเรียน ให้เท่ากันทุกราย เหมาจ่ายในอัตรา 10,000 บาท/ปี

4) หมวดค่าครองชีพ ให้เท่ากันทุกรายในอัตรา 60,000 บาท/ปี (เฉลี่ยเดือนละ 5,000 บาท)

มูลนิธิช่วยนักเรียนที่ขาดแคลน ในพระบรมราชินูปถัมภ์ (ม.น.ข.)

มูลนิธิช่วยนักเรียนที่ขาดแคลน ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ชื่อย่อ ม.น.ข. “Foundation for Needy Students under Royal Patronage of Her Majesty the Queen” มีกำเนิดเนื่องมาจากข้อเสนอแนะของที่ประชุมสัมมนาว่าด้วยจริยศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2504 หลังจากนั้นบุคลากรที่เข้าร่วมสัมมนาและบรรดาผู้ที่เสนอแนะได้ร่วมกันจัดตั้ง “มูลนิธิช่วยนักเรียนที่ขาดแคลน” ขึ้น โดยเงินทุนซึ่งมีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคในเดือนสิงหาคม 2504 และเมื่อความทราบถึงพระกรรณสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินซึ่งมีผู้จงรักภักดีต่อเบื้องพระยุคลบาททูลเกล้าฯ ถวายโดยเสด็จพระราชกุศลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช 2504 เป็นทุนดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ ทั้งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับมูลนิธิช่วยนักเรียนที่ขาดแคลนไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2504 ด้วย ทุนการศึกษานี้ ระดับอุดมศึกษา (มูลค่าทุนเริ่มต้นที่ 8,000 บาทต่อปี) ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 – จบปริญญาตรี โดยคณะทั่วไป 8,000 บาทต่อปี คณะวิศวกรรมศาสตร์ 9,000 บาทต่อปี และคณะแพทยศาสตร์ เริ่มต้นที่ 10,000 บาทต่อปี

คุณสมบัติของผู้รับทุน

1) เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ นิสิต นักศึกษา ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย

2) มีอายุระหว่าง 16 - 20 ปี

3) มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี มีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.50

4) มีฐานะยากจน โรงเรียน มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษานั้นๆ เห็นว่าต้องได้รับความช่วยเหลือจึงจะมีโอกาสศึกษาจนจบหลักสูตรปริญญาตรี

5) มีความประพฤติเรียบร้อย และมีความขยันหมั่นเพียร

6) มีสุขภาพที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษา

มูลนิธิยุวพัฒน์

โครงการทุนการศึกษา มูลนิธิยุวพัฒน์ ก่อตั้งและดำเนินโครงการตั้งแต่ปี 2535 โดยมอบทุนการศึกษาต่อเนื่องให้กับนักเรียนทุนที่ขาดโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 (สายสามัญ) และ ปวช. 1 ถึง ปวช. 3 (สายอาชีพ) คุณวิเชียร พงศธร ประธานกรรมการกลุ่มบริษัทพรีเมียร์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาและมีปณิธานที่จะลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยให้การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา

แก่เยาวชนไทยที่ยากจนในถิ่นธุรกันดารให้มีโอกาสศึกษาต่อจนจบระดับมัธยมศึกษา หรือ ปวช. หลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ (ในขณะนั้นการศึกษาภาคบังคับถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน

ทุนการศึกษาของมูลนิธิยุวพัฒน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่มีฐานะทางครอบครัวยากจนพิเศษ และเด็กนักเรียนเหล่านั้นมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้เรียนต่อหรือเสี่ยงที่จะลาออกกลางคันหากไม่ได้รับทุนการศึกษา ในแต่ละปีมูลนิธิฯ จะประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักเรียนทุนผ่านโรงเรียนที่อยู่ในเครือข่ายโครงการร้อยพลังการศึกษา และเครือข่ายโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม โดยมูลนิธิยุวพัฒน์ เพื่อให้โรงเรียนและคณะกรรมการภายในโรงเรียนร่วมกันคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติตามที่มูลนิธิฯ กำหนดสมัครขอรับทุนการศึกษา โดยเกณฑ์การคัดเลือกเบื้องต้น คือ ทางครอบครัวต้องสนับสนุนให้เด็กเรียนต่อในระดับชั้นมัธยม (ม.1 – ม.6) หรือเทียบเท่า (ปวช.1 – ปวช.3) และครอบครัวของเด็กนักเรียนมีฐานะยากจน โดยวัดจากรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยน้อยกว่า 3,000 บาทต่อคน/เดือน ทั้งนี้ มูลนิธิฯ จะนำรายชื่อนักเรียนที่ผ่านการคัดกรองเทียบกับระบบปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนของ สพฐ. / กสศ. เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำและการรับทุนซ้ำซ้อน

มูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา (EDF)

โครงการทุนการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนเรียนดีในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) และอาชีวศึกษา เป็นโครงการทุนการศึกษาพิเศษที่มูลนิธิ EDF ริเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2553 เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนเรียนดี แต่มีฐานะยากจนได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรืออาชีวศึกษา (ปวช.) เพื่อที่จะสามารถต่อยอดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือนำความรู้ทางวิชาชีพที่ได้เรียนเพื่อนำไปประกอบอาชีพช่วยเหลือตนเองและครอบครัวต่อไป นอกจากนี้ทุนการศึกษาที่เด็กนักเรียนได้รับ สามารถช่วยเหลือในส่วนของค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงเรียน หรือวิทยาลัยที่อยู่ในตัวอำเภอ รวมถึงค่าใช้จ่ายด้านการเรียนอื่นๆที่นโยบายของรัฐยังไม่ครอบคลุม

เด็กนักเรียนทุน ได้รับการคัดเลือกมากจากเด็กนักเรียนที่กำลังจะจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีความประสงค์จะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมปลายหรืออาชีวศึกษา แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือผู้ปกครองไม่สามารถส่งเสียได้ คุณสมบัติเด็กนักเรียนทุนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และอาชีวศึกษาเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้

1) ครอบครัวมีฐานะยากจน แต่มีความประสงค์จะศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) หรืออาชีวศึกษา (ปวช.) หรือกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรืออาชีวศึกษา แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อ

2) มีความประพฤติดี และมีผลการเรียนดี โดยมีเกรดเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.75

3) ไม่เป็นบุตรข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานท้องถิ่นของรัฐ หรือลูกจ้างประจำ

มูลนิธิ ไทยซัมมิทพัฒนา

มูลนิธิไทยซัมมิทพัฒนา ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2550 โดยคุณสมพร จึงรุ่งเรืองกิจ ประธานกลุ่มบริษัทไทยซัมมิท เพื่อเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร และมีความตั้งใจช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ อาทิ การบำบัดความเดือดร้อนทางสาธาณภัยต่าง ๆ กิจกรรมช่วยลดโลกร้อนและกิจกรรมทางด้านการส่งเสริมการศึกษา

สำหรับบุคลากรของมูลนิธิฯ โดยส่วนใหญ่จะเป็นทีมงานของบริษัทฯ ซึ่งมีความพร้อมที่จะช่วยเหลืองานด้านสังคมด้วยแรงกายแรงใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนด้านตัวเงิน ดังนั้นทุกรายรับของมูลนิธิ ไทยซัมมิทพัฒนา จึงถูกนำไปใช้เพื่อกิจกรรมหรือการบริจาคอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย และได้ประสิทธิภาพสูงสุด จากการยึดมั่นในหลักการดำเนินการเช่นนี้ ทำให้มูลนิธิไทยซัมมิทพัฒนาได้รับการประกาศรับรองเป็นองค์กรสาธารณกุศลจากกระทรวงมหาดไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งถือเป็นความภูมิใจของทีมงานของมูลนิธิฯ และบริษัท ไทยซัมมิท กรุ๊ป มูลนิธิไทยซัมมิทพัฒนาจะยึดมั่นในหลักการดำเนินงานที่จะให้ความช่วยเหลือถูกส่งกลับสู่สังคมและผู้เดือดร้อนอย่างแท้จริงต่อไป โดยรายละเอียดทุนการศึกษาในแต่ละระดับชั้นมีดังนี้

1) ประถมศึกษา (ป.1-ป.6)	2,500 บาท
2) มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	3,500 บาท
3) มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6)	4,000 บาท
4) ประกาศนียบัตร (ปวช.)	4,000 บาท
5) ประกาศนียบัตร (ปวส.)	4,500 บาท
6) อุดมศึกษา (ปริญญาตรี)	8,000 บาท

คุณสมบัติผู้รับทุนการศึกษา

1) ผู้สมัครรับทุนการศึกษาต้องศึกษาอยู่ที่ประเทศไทย

2) ผู้สมัครรับทุนการศึกษาต้องมีอายุตั้งแต่ 6-25 ปี มีสัญชาติไทย และยังไม่สำเร็จการศึกษา (กรณีมีอายุมากกว่า 20 ปี ต้องศึกษาในระดับปริญญาตรี)

3) ผู้สมัครรับทุนการศึกษาต้องมีผลการเรียนเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.25 หรือ 85% ของปีการศึกษาที่ผ่านมา

4) รายได้ครอบครัว(บิดาและมารดารวมกัน)น้อยกว่า 45,000 บาทต่อเดือน

มูลนิธิพรประชา

สนับสนุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวเนื่องทางการศึกษาทุกระดับชั้น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาที่มีผลการเรียนดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ได้ศึกษาต่อและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

คุณสมบัติของผู้รับทุนการศึกษา

1) เป็นนักเรียนหรือนักศึกษาที่ได้รับคัดเลือกจากศิษย์ภิบาลท้องถิ่น

2) ฐานะยากจน ประพฤติเรียบร้อย ขยันหมั่นเพียร มีระเบียบวินัย และจริยธรรม

3) ไม่อยู่ระหว่างการรับทุนอื่น ๆ

มูลนิธิวิชัย ศรีวัฒนประภา

ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาต่อการพัฒนาเยาวชนไทย ได้จัดโครงการมอบทุนการศึกษาแก่เยาวชนที่ประพฤติดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ให้ได้ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า คัดเลือกเรียนต่อถึงปริญญาตรี เน้นส่งเสริมเยาวชนขาดแคลนเงิน ความประพฤติดี บ้านอยู่ห่างไกล ได้รับโอกาสศึกษาต่ออย่างเท่าเทียม

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์ได้รับทุน

1) เป็นนักเรียนที่ต้องการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2) เป็นนักเรียนที่ต้องการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือ ปวช.1

3) ครอบครัวขาดแคลนทุนทรัพย์ ขาดบุพการี หรืออยู่ในอุปการะของบุคคลอื่น ที่มีรายได้รวมต่ำกว่า 150,000 บาทต่อปี อยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารการคมนาคมยากลำบาก

4) มีความประพฤติดี มีความมุ่งมั่น ขยัน หมั่นเพียรที่จะศึกษาต่อจนจบระดับปริญญาตรี

5) มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.50

6) ไม่รับทุนการศึกษาต่อเนื่องจากหน่วยงานใดๆ เช่น กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) หรือกองทุนกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.)

จะได้เห็นได้ว่าในประเทศไทยมีหลายหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน ทั้งในด้านเครื่องอุปโภคบริโภค และการให้ทุนการศึกษา มีทั้งทุนการศึกษาแบบให้ต่อเนื่องและแบบให้เปล่าครั้งเดียว สามารถสร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อสร้างศักยภาพในอนาคตให้กับนักเรียน

6. นโยบายและมาตรการส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

6.1 นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

หลักการตามนโยบาย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการภารกิจหลักตามยุทธศาสตร์ชาติ ร่าง แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) ฉบับปรับปรุง ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพชับเคลื่อน ประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ในแผนย่อยที่ 3.3 การพัฒนาช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ประเด็น 12 กาพัฒนาการเรียนรู้ และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ บับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)โดยเฉพาะหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคตแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง 1 ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ จึงได้กำหนดหลักการสำคัญ ไว้ดังนี้

1. สร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้เรียนและประชาชน โดยให้ทุกหน่วยงานนำรูปแบบการทำงานที่บูรณาการการทำงานร่วมกัน และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อสานต่อความร่วมมือที่เข้มแข็ง และสร้างหลักประกันว่าทุกคนจะต้องมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่

2. สนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนดำเนินการตามภารกิจด้วยความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กรประชาชนและประเทศชาติ โดยให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผ่านกลไกการรับฟังความคิดเห็นมาประกอบการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา

3. ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อมุ่งเน้นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาคการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและประชาชน โดยมุ่งเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาเพื่อร่วมกัน "พลิกโฉมการศึกษาสู่ยุคดิจิทัล" (Transforming Education to Fit in the Digital Era)

ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยคำนึงถึงชาติ ศาสนาศิลปะขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม กีฬา ความปลอดภัย ความมีโอกาสและความเสมอภาค

6.2 นโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

6.2.1 การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย

1) สร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของสังคม และป้องกันภัยคุกคามในชีวิตทุกรูปแบบ โดยมีการดำเนินการตามแผนและมาตรการด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครู และบุคลากรในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเข้มข้น

2) ปลูกฝังทัศนคติ พฤติกรรม และองค์ความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์และไซเบอร์อย่างสร้างสรรค์

3) ส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม สร้างความตระหนักรู้และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

4) พัฒนาบทบาทและภารกิจด้านความปลอดภัยของทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

6.2.2 การยกระดับคุณภาพการศึกษา

1) ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้สู่สมรรถะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2561 (ฉบับปรับปรุง พ. ๒๕๖๐) ไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อสร้างสมรรถะที่จำเป็นในโลกยุคใหม่ให้กับผู้เรียน

2) จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพหุปัญญาให้กับผู้เรียน โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในรูปแบบ Active Learning, STEM Education, Coding ฯลฯ และกระบวนการส่งต่อในระดับที่สูงขึ้น

3) พัฒนากระบวนการเรียนรู้และการวัดผล ประเมินผลฐานสมรรถนะ เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นแห่งอนาคต

4) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะด้าน Soft Power ให้กับผู้เรียน

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เยนทุกช่วงวัยได้เรียนรู้ตามความสนใจผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มที่หลากหลาย

6) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss)

7) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรมให้มีความทันสมัย น่าสนใจ เหมาะสมกับวัยและบริบทของพื้นที่

8) ส่งเสริมการให้ความรู้และทักษะด้านการเงินและการออม (Financial Literacy) ให้กับผู้เรียน โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

9) ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้นำผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติไปใช้ในการวางแผน การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา

10) พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพสถานศึกษาที่เน้นสมรรถนะและผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียน

6.2.3 การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย

1) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการติดตามและส่งต่อไปยังสถานศึกษาในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งแก้ปัญหาเด็กตกหล่นและออกกลางคัน

2) ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปทุกคน เข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อรับการพัฒนาอย่างรอบด้าน มีคุณภาพ ตามศักยภาพ ตามวัย ต่อเนื่องอย่างเป็นระบบและเป็นไปตามมาตรฐาน โดยบูรณาการร่วมกันกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) พัฒนาข้อมูลและทางเลือกที่หลากหลายให้กับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ และกลุ่มเปราะบางรวมทั้งกลุ่มเยาวชนอายุ 15-24 ปีที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา การทำงาน หรือการฝึกอบรม (Not in Education, Employment or Training : NEETs)

4) พัฒนาระบบสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว (Home School) และการเรียนรู้ที่บ้านเป็นหลัก (Home-based Learning) รวมทั้งการศึกษาทางเลือกอื่น ๆ

5) พัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ในหน่วยงานที่จัดการศึกษาและให้มีหน่วยงานกลางในการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตในภาพรวม และการเชื่อมโยงทั้งระหว่างรูปแบบ ประเภทและระดับการศึกษา

6.2.4 การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

1) พัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น แบบโมดูล (Modular System)มีการบูรณาการวิชาสามัญและวิชาชีพในชุดวิชาชีพเดียวกัน เชื้อมโยงการจัดการอาชีวศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและระบบทวิภาคี รวมทั้งการจัดการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง (Block Course) เพื่อสะสมหน่วยการเรียนรู้(Credit Bank) ร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาอย่างเข้มข้นเพื่อการมีงานทำ

2) ขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และยกระดับกำลังคนตามกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน และมาตรฐานสากล รวมทั้งขับเคลื่อนความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา(Excellent Center) โดยความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถานประกอบการในการผลิตกำลังคนที่ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ

3) พัฒนาสมรรถนะอาชีพที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ โดยการ Re-skill Up-skillและ New skill เพื่อให้ทุกกลุ่มเป้าหมายมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น พร้อมทั้งสร้างช่องทางอาชีพในรูปแบบหลากหลายให้ครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งผู้สูงอายุ โดยมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) ส่งเสริมการพัฒนาระบบการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-NET)ตามสมรรถนะที่จำเป็นในการเข้าสู่ อาชีพ และการนำผลการทดสอบไปใช้คัดเลือกเข้าทำงาน ศึกษาต่อขอรับประกาศนียบัตร มาตรฐานสมรรถนะการใช้ดิจิทัล (Digital Literacy) การขอรับวุฒิบัตรสมรรถนะภาษาอังกฤษ (English Competency)

5) จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาการจัดตั้งธุรกิจ (ศูนย์ Start Up) ภายใต้ศูนย์พัฒนาอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ และพัฒนาศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา เพื่อการส่งเสริม และพัฒนาผู้ประกอบการด้านอาชีพทั้งผู้เรียนอาชีวศึกษาและประชาชนทั่วไป โดยเชื่อมโยงกับ กศน. และสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพในวิถีชีวิตรูปแบบใหม่

6) เพิ่มบทบาทการอาชีวศึกษาในการสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการและกำลังแรงงานในภาคเกษตร โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรอัจฉริยะ (Smart Farmer) และกลุ่มยุวเกษตรกรอัจฉริยะ (Young Smart Farmer) ที่สามารถรองรับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้

7) พัฒนาหลักสูตรอาชีพสำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้อยู่นอกระบบโรงเรียนและประชาชนที่สอดคล้องมาตรฐานอาชีพเพื่อการเข้าสู่การรับรองสมรรถนะ และได้รับคุณวุฒิวิชาชีพตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

6.2.5 การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากร

1) ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการประเมินวิทยฐานะ โดยใช้ระบบการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (Digital Performance Appraisal : DPA)

2) ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการ พัฒนาสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลตามกรอบระดับสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษา

3) พัฒนาครูให้มีความพร้อมด้านวิชาการและทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ รวมทั้งให้เป็นผู้วางแผนเส้นทางการเรียนรู้ การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตของผู้เรียนได้ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล

4) ส่งสริมสนับสนุนการวัดสมรรถะครูด้านการวัดและประเมินผล เพื่อนำผลไปใช้ในการยกระดับการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลในชั้นเรียน

5) พัฒนาขีดความสามารถของครู และบุคลากรให้มีสมรรถะที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต

6) ส่งเสริมสนับสนุนการทดสอบสมรรถนะครู และบุคลากรด้านภายาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในการทำงาน

7) เร่งรัดการดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทั้งระบบ ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการวางแผนและการสร้างวินัยด้านการเงินและการออม

6.2.6 การพัฒนาระบบราชการและการบริการภาครัฐยุคดิจิทัล

1) ขับเคลื่อนการพัฒนาระบบราชการ ด้วยนวัตกรรม และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน (Digitalize Process) การเชื่อมโยงและแบ่งปันข้อมูล (Sharing Data)การส่งเสริมความร่วมมือ บูรณาการกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก

2) พัฒนาประสิทธิภาพของเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศให้สามารถใช้งานเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) พัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา โดยยึดหลักความจำเป็นและใช้พื้นที่เป็นฐาน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

4) เสริมสร้างคุณธรรม มาตรฐานทางจริยธรรมและปลุกจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

6.3 การขับเคลื่อนกฎหมายการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติ

ดำเนินการจัดทำกฎหมายลำดับรอง เพื่อรองรับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติควบคู่กับการสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง

แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

1. ให้ส่วนราชการ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ นำนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ข้างต้น เป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาโดยดำเนินการจัดทำแผนและงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ พร้อมน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติ
2. ให้มีคณะกรรมการติดตาม ประเมินผล และรายงานการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ สู่การปฏิบัติระดับพื้นที่ ทำหน้าที่ตรวจราชการ ติดตาม ประเมินผลในระดับนโยบายและจัดทำรายงานเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และคณะกรรมการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ทราบตามลำดับ
3. กรณีมีปัญหาในเชิงพื้นที่หรือข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน ให้ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลและดำเนินการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ก่อน โดยใช้ภาคีเครือข่ายในการแก้ไขข้อขัดข้อง พร้อมทั้งรายงานต่อคณะกรรมการติดตามฯ ตามข้อ ๒ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการตามลำดับ
4. สำหรับภารกิจของส่วนราชการหลักและหน่วยงานที่ปฏิบัติในลักษณะงานในเชิงหน้าที่(Function) งานในเชิงยุทธศาสตร์ (Agenda) และงานในเชิงพื้นที่ (Area) ซึ่งได้ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว หากมีความสอดคล้องกับหลักการนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ข้างต้น ให้ถือเป็นหน้าที่ของส่วนราชการหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งรัด กำกับติดตาม ตรวจสอบให้การดำเนินการเกิดผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม

6.4 การดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคัน

การแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันให้ความสำคัญกับป้องกัน บรรเทา และแก้ไข คือ 1) ป้องกันการออกกลางคันของกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยงออกกลางคัน และ 2) กำหนดมาตรการรองรับกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน โดยทำงานในระดับชุมชน ครอบครัว และ ในโรงเรียน ให้ความสำคัญกับการจัดทำฐานข้อมูล สนับสนุนการเรียน เสริมทักษะชีวิตและอาชีพ จัดระบบดูแลส่งต่อ และปรับปรุงหลักสูตร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก, 2566, 10-15) ดังตัวอย่าง

1.จัดทำฐานข้อมูลนักเรียน เก็บข้อมูลนักเรียนที่ออกกลางคัน จัดทำสำมะโนนักเรียนเพื่อเก็บเด็กตกหล่นโดยร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อพบกรณีดังกล่าวแก้ปัญหาโดยพิจารณาเป็นรายบุคคล

2.ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน โดยจัดโปรแกรมสอนพิเศษภาคฤดูร้อนเพื่อให้สถานศึกษาจัดให้ครูผู้สอนและนักเรียนแก้ไขและพัฒนาผลการเรียนร่วมกัน

3.ช่วยเหลือและส่งต่อนักเรียนที่เรียนไม่จบ

3.1) ช่วยเหลือด้วยวิธีการยืดหยุ่น เพื่อช่วยเด็กที่มีปัญหาได้เรียนจนจบการศึกษา โดยไม่ต้องออกกลางคัน หรือส่งต่อให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) มารับเข้าเรียน

3.2) จัดการเรียนการสอนเด็กออกกลางคันโดยวิธีเรียนทางไกล ทั้งสำหรับนักเรียนที่ลาออกแล้ว และมีความเสี่ยงที่จะออกกลางคัน

4. จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ป้องกันการออกกลางคัน ด้วยกระบวนการต่างๆ เช่น จัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล คัดกรอง จัดกลุ่มนักเรียน การจัดกิจกรรมป้องกัน และช่วยเหลือ เยี่ยมบ้าน การประชุมผู้ปกครอง เป็นต้น

5. เสริมทักษะชีวิตและอาชีพ

6. การจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา ครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม มีเป้าหมายเพื่อ 1) ส่งเสริมและพัฒนา ให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) ป้องกัน ให้รู้เท่าทันปัญหา เลือกวิธีการได้เหมาะสม รู้จักยับยั้งชั่งใจ 3) แก้ไขปัญหา

7) การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน

6.5 แนวปฏิบัติที่ดีในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลับสู่ระบบการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก (2566) ระบุ แนวปฏิบัติที่ดีในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลับสู่ระบบการศึกษาไว้ 3 แนว ซึ่งเมื่อพิจารณาเชื่อมโยงกับแนวคิดการดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันข้างต้น จะพบว่าใช้แนวคิดข้างต้นเป็นแนวทาง แนวปฏิบัติที่ดีประกอบด้วย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก, 2566, 10-15)

1. การบริหารงานกิจการนักเรียน หมายถึงการดำเนินกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยเริ่มตั้งแต่ก่อนที่นักเรียนจะเข้าเรียน ระหว่างอยู่ในโรงเรียน จนถึงออกจากโรงเรียน ซึ่งโดยทั่วไปประกอบด้วย งานแนะแนว งานกิจกรรมนักเรียน งานปกครอง และงานสวัสดิการนักเรียน

2. จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องโดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน การดำเนินงานของระบบประกอบด้วย (ชูวิทย์ สิงห์โท, ม.ป.ป., 16-26 อ้างใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก, น.11-12)

1.1 การรู้จักนักเรียนรายบุคคล : ความสามารถทางการเรียนและด้านอื่นๆ และพฤติกรรม; สุขภาพกายและจิต; ครอบครัวและความสัมพันธ์ในครอบครัว

1.2 การคัดกรองนักเรียนจากข้อมูลนักเรียน โดยจำแนกนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือได้ตรงจุด โดยใช้เครื่องมือ The Strengths and Difficulties Questionnaires (SDQ) ที่พัฒนาโดยกรมสุขภาพจิต

1.3 การสนับสนุนส่งเสริมนักเรียน ผ่านกิจกรรม เช่น โฮมรูม และ การประชุมผู้ปกครอง

1.4 การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ในรูปแบบต่างๆ เช่นให้คำปรึกษา ใช้กระบวนการกลุ่ม กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ่อมเสริม และ กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง

1.5 การส่งต่อนักเรียน เมื่อการดำเนินการ 4 ขั้นตอนข้างต้นไม่บรรลุผล

สำหรับแนวทาง วิธีการ มาตรการแก้ปัญหาการออกกลางคัน มีข้อเสนอจากทั้งหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ และจากงานวิจัย ในที่นี้จะเชื่อมโยงงานของ สำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุแนวทางสำหรับเด็กกลุ่มต่างๆ ดังนี้ (สำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน, 2549, 10 อ้างในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก, 2566, 13-15) และ งานวิจัยของ พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร (2562)

ตารางที่ 1 คุณลักษณะของเด็กและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคัน

คุณลักษณะของเด็ก	แนวทางแก้ปัญหาออกกลางคัน
เด็กพิการ	จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาพิเศษ และการเรียนร่วม
เด็กมีปัญหาด้านสติปัญญา	โรงเรียนปรับวิธีการเรียน เปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน จัดกิจกรรม พัฒนาสมองให้ยืดหยุ่นทั้งด้านการเรียนการสอน และการวัดผล ประเมินผล จัดโปรแกรมการเรียนการสอนเพื่อรองรับกลุ่มเด็กที่ออกกลางคัน ผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน ติด "0, ร, มส." จัดเครือข่ายระหว่างโรงเรียนที่เด็กมีปัญหาผลการเรียนตกต่ำ และโรงเรียนที่เก่งด้านวิชาการเพื่อมาสอนผู้เรียนเป็นกรณีพิเศษ และคิดเป็นชั่วโมง เรียน
เด็กมีปัญหาด้านสุขภาพ	ผ่อนผันการหยุดเรียนหรือการเข้าร่วม กิจกรรมอื่น ๆ โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนจัดการศึกษาทางเลือกอื่นๆ เช่น การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย (Non Formal Education and Informal Education) การศึกษาในครอบครัว (Home School) การเรียนรู้ด้วยตนเอง
เด็กมีอายุมาก	ผ่อนผัน ยืดหยุ่นให้เด็กได้เรียนด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับพัฒนาการโดยการทำงานร่วมกับสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) การศึกษาเฉพาะทาง โรงเรียนพระปริยัติธรรม และศูนย์การเรียนในสถานประกอบการ
เด็กมีปัญหาครอบครัว ชุมชน สิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจ และ วิถีชีวิตความเป็นอยู่	มีกลไกการร่วมมือกันของทุกหน่วยงานในพื้นที่ในเรื่อง การสำรวจเด็ก สร้างความตระหนักให้กับผู้ปกครองและชุมชน จัดการศึกษาแบบให้เปล่าในรูปแบบ โรงเรียนเฉพาะกลุ่ม หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ครอบครัวสงเคราะห์ และผู้อุปการะเด็ก ตลอดจน สนับสนุนปัจจัยขั้นพื้นฐานในการมาเข้าเรียนให้ครบถ้วน หากดำเนินการในทุกวิธีแล้วยังไม่สามารถช่วย ให้เด็กมาเข้าเรียนได้ให้โรงเรียนแต่งตั้งเจ้าพนักงาน เจ้าหน้าที่ตาม

คุณลักษณะของเด็ก	แนวทางแก้ปัญหาออกกลางคัน
	พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2545 เพื่อแก้ไขปัญหาเป็นรายกรณี
เด็กเข้าเรียนแล้วออกกลางคัน	พัฒนาระบบติดตามดูแลนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ มีข้อมูลสารสนเทศที่จะสามารถติดตามตัวเด็ก และสื่อสารกับครอบครัวได้ ในการดูแลเอาใจใส่เด็กเพื่อให้คงอยู่ในระบบการศึกษา ควรใช้การสร้างคุณภาพการศึกษาและบริการการศึกษาที่ดีตรงความต้องการของเด็ก ครอบครัว และสังคม
เด็กเสี่ยงที่จะออกกลางคัน	โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ ให้บรรยากาศเป็นที่ รื่นรมย์น่าเรียน จัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจ และเกิดประโยชน์กับเด็กโดยตรง โดยคำนึงถึงเด็ก กลุ่มเสี่ยง ร่วมมือกับพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ชุมชนเฝ้าระวังสอดส่องดูแลเด็ก จัดหาทุน สวัสดิการ การอุปการะช่วยเหลือเด็ก การจัดพาหนะอำนวยความสะดวกให้เดินทางมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ ร่วมมือนักจิตวิทยามาทดสอบสภาพจิตใจของผู้เรียน เพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมและปรับพฤติกรรม
นักเรียนเบื่อเรียน	1) ค้นหาข้อมูลบ่งชี้ที่ทำให้นักเรียนเบื่อเรียน 2) ปฏิรูปสถานศึกษาทั้งระบบในด้านการบริหารทั่วไป การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล และการบริหารงบประมาณ 3) จัดภูมิทัศน์ แหล่งเรียนรู้ สร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) จัดโครงการ/กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Active Learning) 5) เสริมแรงทางบวกให้นักเรียนต้องการเรียนรู้อยู่เสมอ 6) จัดทัศนศึกษาตามความสนใจของนักเรียน 7) จัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนที่มีความสนใจหรือมีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ 8) จัดตั้งเครือข่ายเพื่อร่วมมือกันดูแล ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 9) จัดรูปแบบพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ
นักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	1) นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้บริหารจัดการอย่างจริงจัง และอย่างต่อเนื่อง 2) จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) ให้กับนักเรียน 3) จัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน และสอน

คุณลักษณะของเด็ก	แนวทางแก้ปัญหาออกกลางคัน
	ซ่อมเสริมให้เหมาะสมกับวัยและบริบทของนักเรียน 4) จัดหาครูการศึกษาพิเศษ หรือส่งต่อนักเรียนไปยังสถานศึกษาที่จัดการศึกษาพิเศษหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 5) สร้างความเข้าใจและร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 6) สร้างรูปแบบพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการและพัฒนาทักษะวิชาชีพ
นักเรียนด้อยโอกาส	1) สร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา ครอบครัวนักเรียน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) จัดทำโครงการ/ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และทักษะวิชาการให้กับนักเรียน 3) นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และอย่างต่อเนื่อง 4) จัดหาทุนสำหรับการศึกษาการดำรงชีวิต อาหารกลางวันฟรี จัดหาเครื่องอุปโภคและบริโภค และจัดหางานทำให้กับนักเรียน 5) จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตพัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ
นักเรียนถูกละเมิดสิทธิ์	1) ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้บริหารจัดการอย่างเร่งด่วน และอย่างมีประสิทธิภาพ 2) จัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องสิทธิเด็ก 3) ดำเนินงานให้ความช่วยเหลือ ติดต่อ ประสานงาน และส่งต่อนักเรียนที่ถูกละเมิดสิทธิ์โดยเร็ว 4) จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ

ที่มา : สำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549, 10 อ้างในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก, 2566, 13-15 และ พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร, 2562

6.5 การสนับสนุนของสหประชาชาติต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย

ความสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ซึ่งเป็นหลักการที่ใช้ในทุกภาระกิจของสหประชาชาติในประเทศไทย เมื่อเดือนมกราคม 2565 ทีมสหประชาชาติประจำประเทศไทยได้ลงนามในกรอบความร่วมมือว่า

ด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน วาระปี พ.ศ. 2565-2569 (UNSDCF) กับรัฐบาลไทย กรอบความร่วมมือฯ นี้แจกแจงการสนับสนุนด้านการพัฒนาที่ระบบสหประชาชาติมอบให้กับประเทศไทยเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายอันสูงส่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใน ค.ศ. 2030 และก้าวขึ้นเป็นประเทศรายได้สูง มีการพัฒนาที่ครอบคลุม ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต กรอบความร่วมมือฯ ได้รับการออกแบบโดยอิงหลักการของสหประชาชาติที่จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง หลักสิทธิมนุษยชน หลักความเสมอภาคทางเพศ หลักความยั่งยืน และหลักภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต จึงมีความสอดคล้องในระดับสูงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของประเทศไทย และร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนใน ประเทศไทย ทีมงานสหประชาชาติในประเทศไทยมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย และการศึกษาเป็นหนึ่งใน เป้าหมายที่ 4: สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all) ครอบคลุมการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของเด็กชายและเด็กหญิงในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย (4.2), ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (4.1), การเข้าถึงการศึกษาระดับเทคนิค อาชีวศึกษา อุดมศึกษา รวมถึงมหาวิทยาลัยที่จ่ายได้และมีคุณภาพสำหรับชายและหญิงทุกคน (4.3), และในภาพรวมเยาวชนทุกคนและผู้ใหญ่ส่วนใหญ่สามารถอ่านออกเขียนได้และคำนวณได้ (4.6), เน้นให้ขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศในการศึกษา และการเข้าถึงการศึกษาของผู้พิการ ชนพื้นเมือง และกลุ่มเปราะบาง (4.5) นอกจากนี้เป้าหมายนี้ยังส่งเสริมให้เพิ่มจำนวนผู้ที่มีทักษะทางเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน และการเป็นผู้ประกอบการ (4.4), และเน้นให้ทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกด้วย (4.7) ในเชิงนโยบายเป้าหมายนี้จะเน้นให้มีการยกระดับอุปกรณ์ที่จำเป็นในการศึกษาให้อ่อนไหวต่อเด็ก ผู้พิการ และผู้มีเพศสภาวะหลากหลาย และสร้างสภาพแวดล้อมให้ปราศจากความรุนแรงต่อกลุ่มเหล่านี้ (4.a), ขยายโอกาสด้านทุนการศึกษาและการฝึกอบรมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ (4.b), และเพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศ ตารางแสดงเป้าประสงค์ภายใต้ เป้าหมายที่ 4

4.1 สร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมและ ไม่มีค่าใช้จ่ายนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิผลภายในปี 2573

4.2 สร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนเข้าถึงการพัฒนา การดูแล และการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพ ภายในปี 2573 เพื่อให้เด็กเหล่านั้นมีความพร้อมสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา

4.3 ให้ชายและหญิงทุกคนเข้าถึงการศึกษาวิชาเทคนิค อาชีวศึกษา อุดมศึกษา รวมถึงมหาวิทยาลัยที่มีราคาที่สามารถจ่ายได้และมีคุณภาพ ภายในปี 2573

4.4 เพิ่มจำนวนเยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีทักษะที่จำเป็นรวมถึงทักษะทางเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน การมีงานที่ดีและการเป็นผู้ประกอบการภายในปี 2573

4.5 ขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศในการศึกษาและสร้างหลักประกันว่ากลุ่มที่เปราะบางซึ่งรวมถึงผู้พิการ ชนพื้นเมือง และเด็กเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอาชีพทุกระดับอย่างเท่าเทียม ภายในปี 2573

4.6 สร้างหลักประกันว่าเยาวชนทุกคนและผู้ใหญ่ในสัดส่วนสูงทั้งชายและหญิงสามารถอ่านออกเขียนได้และคำนวณได้ภายในปี 2573

4.7 สร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมไปถึงการศึกษาสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุขและไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลกและความนิยมในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและในส่วนร่วมของวัฒนะธรรมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี2573

4.8 สร้างและยกระดับอุปกรณ์และเครื่องมือทางการศึกษาที่อ่อนไหวต่อเด็ก ผู้พิการและเพศภาวะ และให้มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัยปราศจากความรุนแรงครอบคลุมและ มีประสิทธิผลสำหรับทุกคน

4.9 ขยายจำนวนทุนการศึกษาในทั่วโลกที่ให้ สำหรับประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุด รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็กและประเทศในแอฟริกาในการสมัครเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา รวมถึงการฝึกอาชีพและโปรแกรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านเทคนิควิศวกรรมและวิทยาศาสตร์ ในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆภายในปี 2563

4.10 เพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพรวมถึงการดำเนินการผ่านทางความร่วมมือระหว่างประเทศในการฝึกอบรมครูในประเทศกำลังพัฒนาเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ภายในปี 2573

7. แนวทางการแก้ปัญหาการลาออกกลางคันในต่างประเทศ

การลาออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษาเป็นปัญหาสากลที่หลายประเทศเผชิญ และมีแนวทางในการจัดการภายใต้หลักการป้องกัน บรรเทา และแก้ไข เช่นเดียวกัน เนื่องจากการป้องกัน ใช้ทรัพยากรและเวลาในการทำงานน้อยกว่าการตามแก้ไขปัญหา เมื่อเด็กออกจากระบบการศึกษาไปแล้ว และ กระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง อาจมีชุมชนและ ประชาสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แต่ละพื้นที่มีรายละเอียดต่างกันตามบริบท ส่วนปัจจัยร่วมที่ทำให้ปรากฏการณ์ลาออกกลางคัน ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนโดยตรง และ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น การเดินทาง ค่าใช้จ่ายด้านสังคม ปัจจัยด้านสังคม เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน นักศึกษาในสถาบัน ปัจจัยด้านผู้เรียน เช่น ผู้เรียนไม่สามารถเผชิญความเครียดจากการเรียน Low esteem และ มองเห็นโอกาสอื่นๆที่น่าสนใจกว่าการใช้เวลาเพื่อการศึกษา เป็นต้น

สำหรับแนวทางในการแก้ปัญหาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก (2566) นำเสนอตัวอย่างแนวทางการแก้ปัญหาการลาออกกลางคันใน 2 พื้นที่ คือ สหรัฐอเมริกา และไต้หวัน

ในกรณีของสหรัฐอเมริกา มี 2 แนวทาง คือ

1. แนวทางที่ 1 เมื่องานศึกษาเกี่ยวกับการออกกลางคันจำนวนมากระบุว่า สาเหตุหลักที่ทำให้เด็กต้องออกกลางคัน คือ เด็กรู้สึกเบื่อหน่ายกับการเรียนในโรงเรียน จึงมีแนวทางการปฏิรูประบบโรงเรียนด้วยระบบ Accelerated Schools Plus เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่า การเรียนรู้อย่างมีพลัง (Powerful Learning) หลักการสำคัญ คือ โรงเรียนจัดหาแนวทางที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนา ศักยภาพของตัวเอง โดยครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้บริหารโรงเรียนต้องปรับบทบาทของตนเอง สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีพลัง กล่าวคือ

ครูผู้สอน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานและศึกษาค้นคว้าตามความสนใจ เปิดโอกาสให้มีการปะทะสังสรรค์ทางความคิดนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียน มีทักษะคิดเชิงวิพากษ์ เปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงทักษะการคิดและลักษณะชีวิต ผ่านการลงมือ ปฏิบัติจริง แต่เงื่อนไขสำคัญคือ ครูผู้สอนต้องเป็นนักเรียนรู้ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ และทำวิจัยด้วย

ผู้เรียน ต้องทำผลงานที่สร้างสรรค์ตามความสนใจ ประยุกต์ใช้ความรู้ ในสถานการณ์จริง และเรียนรู้ความผิดพลาดของตน มีทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และบริหารชีวิต เช่น บริหารเวลา การใช้เงิน สำหรับวิธีการนี้ เงื่อนไขสำคัญผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบ ฯลฯ

ผู้บริหารโรงเรียน สร้างพื้นที่ให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานของนักเรียนให้ครอบครัวและชุมชนได้เข้าชม ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าตัวเอง และอาจนำความสนใจของผู้เรียนมาเป็นแผนดำเนินงานหรือหลักสูตรในสถานศึกษา

2. แนวทางที่สอง การส่งต่อเด็กที่มีปัญหาให้ผู้เชี่ยวชาญ โดยเชื่อมโยงกับ สถานศึกษาทางเลือกที่ เรียกว่า Affiliated Alternatives ซึ่งเป็นกลุ่มอาสาสมัคร ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ ครู พยาบาล ผู้เชี่ยวชาญการให้คำปรึกษา และผู้ประกอบการ ฯลฯ มีสถานที่จัดโปรแกรมเฉพาะ สอดคล้องปัญหาและความต้องการของผู้เรียน 4

ลักษณะ ทั้งในรูปแบบของการสอนพิเศษนักเรียนมัธยมต้นที่สอบตกซ้ำชั้น นักเรียนมัธยมต้นที่เสี่ยงต่อการออกกลางคัน นักเรียนที่ตั้งครรภ์ และ นักเรียนมัธยมปลายปีสุดท้ายที่ต้องการทำงานไปพร้อมๆกับเรียนหนังสือ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก, 2566, 19-20)

ส่วนประเทศไต้หวัน ยกระดับเด็กยากจนด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนวิชาชีพ พร้อมทั้งทำงานไปด้วย เด็กที่มาจาก ครอบครัวด้อยโอกาสจะไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน อีกทั้งยังสามารถหารายได้ไปจุนเจือครอบครัว แนวทางนี้มี 2 ทางเลือก

1. ทางเลือกที่ 1 คือ เด็กเรียนสายอาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลา 3 เดือน สลับกับ การฝึกงานในสถานประกอบการจริงอีก 3 เดือน หมุนเวียนไปเช่นนี้จนครบ 3 ปี โดยระหว่างนั้น นักเรียนจะหมุนเวียนไปฝึกงานในสถานประกอบการประเภทต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้ทักษะอาชีพ ที่หลากหลาย มีการจ่ายค่าจ้างในระหว่างการฝึกงาน ตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
2. ทางเลือกที่ 2 ดือ เด็กจะได้เรียนวิชาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลา 2 ปี จากนั้นในปีที่ 3 จะเป็นช่วงเวลาฝึกงานใน สถานประกอบการจริงตลอดปีการศึกษา ทั้งนี้ นักเรียนจะเป็นผู้ตัดสินใจเอง ว่าจะเลือกแนวทางใดที่เหมาะสมกับตนโดย มีรัฐบาลเป็นผู้ให้การสนับสนุน เมื่อเรียนจบแล้วนักเรียน จะได้ใบประกอบวิชาชีพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก. (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก, 2566, 21)

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการไม่ศึกษาต่อ

8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการหลุดออกจากระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัลลภ อ่วมสิกร (2566) ได้ศึกษาเส้นทางที่ (ไม่ได้) เลือก: ถอดประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่หยุดเรียนหลังจบการศึกษาภาคบังคับ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ 1) เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิตของของบุคคลที่หยุดเรียนหลังเรียนจบการศึกษาภาคบังคับ 2) เพื่อถอดประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่หยุดเรียนหลังเรียนจบการศึกษาภาคบังคับและจัดท าเป็นข้อเสนอในการส่งเสริมและช่วยเหลือนักเรียนให้ได้ศึกษาต่อหลังจากการศึกษาภาคบังคับ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผลได้มาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้ที่เรียนจบการศึกษาภาคบังคับ และออกจากระบบการศึกษามาแล้วอย่างน้อย 3 ปี จำนวน 9 คน (เพศชาย 6 คน เพศหญิง 3 คน อายุระหว่าง (18-45 ปี) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์พบข้อค้นพบ 3 ประการ คือ 1) ผู้ให้ข้อมูลหลักมีเหตุผลที่แตกต่างที่ท าให้ตัดสินใจหยุดเรียน โดยเป็นทั้งเหตุผลส่วนตัว ครอบครัวและสภาพแวดล้อมภายนอก 2) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจไม่เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นส่งผลให้บุคคลเหล่านี้ขาดคุณสมบัติ ขาดทักษะที่จ าเป็นในการประกอบอาชีพที่มีรายได้หรือผลตอบแทนที่สูงและ 3)ข้อเสนอในการช่วยเหลือและส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น

เช่นเปลี่ยนกฎหมายการศึกษาภาคบังคับ โดยก าหนดให้ผู้เรียนทุกคนต้องอยู่ในการศึกษาภาคบังคับจนถึงอายุ 18 ปี รัฐต้องจัดเรียนฟรี 15 ปี จากชั้นอนุบาล 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนี้รัฐบาลต้องเพิ่มการช่วยเหลือดูแลนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์กลุ่มเปราะบางที่ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนทั่วประเทศให้มีคุณภาพใกล้เคียงกันเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งนี้โรงเรียนต้องมีบทบาทในการพัฒนาแนวทางการแนะแนวการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพอย่างเป็นระบบให้กับนักเรียนทุกช่วงอายุและระดับชั้น

สาวดี บุญโท (2566) ได้ศึกษาทางแยก(อนาคต) : ศึกษาประสบการณ์ชีวิต ปัจจัย และสาเหตุที่มีผลต่อการ ตัดสินใจหยุดเรียนหลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิต ปัจจัย สาเหตุที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจหยุดเรียนหลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอในการส่งเสริมให้ นักเรียนได้รับศึกษาต่อที่สูงขึ้น ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผลได้มาจากการสัมภาษณ์แบบ เจาะลึกรายบุคคล โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก คือนักเรียนที่จบการศึกษาไป แล้วจากโรงเรียนแห่งหนึ่งใน จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยผู้ให้ข้อมูลได้มาจากเลือกแบบเจาะจงจาก ศิษย์เก่าคนหนึ่งของโรงเรียนและให้บุคคลดังกล่าวแนะนำศิษย์เก่าที่มีประสบการณ์หยุดเรียนหลังจบ การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีอายุอยู่ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 3 คน (เพศชาย 3 คน) การวิเคราะห์และสรุปผลมาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลของ Braun and Clarke (2006) โดยมีวิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ สอดคล้องของข้อมูลแบบสามเส้า (data triangulation) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง (Member check) เพื่อยืนยันความ ถูกต้องของข้อมูลว่าตรงกับที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้สัมภาษณ์ไว้ ผลการค้นพบ 3 ประการ คือ 1) ปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการหยุดเรียน คือ 1.ปัจจัยส่วนตัว 2.ปัจจัยด้านครอบครัว 3.ปัจจัยด้านเพื่อน 4.ปัจจัยจากครูและสถานศึกษา 5.ปัจจัย วิชาการ 2) ผลกระทบจากการหยุดเรียนนั้น เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษา สูญเสียกำลังหลักที่มี ประสิทธิภาพในการทำงาน ขาดทักษะในการทำงาน เกิดการแทนที่ง่าย เสียโอกาสในการเลือกอาชีพ ที่มีรายได้สูง ไม่มีสวัสดิการที่ดี และไม่มีความมั่นคงในอนาคต 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาควรมีการสร้างความรู้ เข้าใจ ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนตระหนักถึงผลของการหยุดเรียน และการสนับสนุนทุนการศึกษา มีการแนะ แนวการศึกษาต่อ การเปิดหลักสูตรที่มีความหลากหลาย การฝึกทักษะอาชีพที่จำเป็น ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความพร้อม และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต

คุณานนต์ วิหคาภิรมย์ (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย 2) เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย และ 3) เพื่อให้ข้อเสนอเชิง

นโยบายเพื่อปรับปรุงและเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากครูระดับมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน ข้าราชการในกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน และบุคลากรของ The Southeast Asian Ministers of Education Organization จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารจัดการบุคลากรครู ด้านนโยบายจากส่วนกลาง และด้านหลักสูตร โดยมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้เพียงพอ การบริหารอัตรากำลังของบุคลากรให้เหมาะสม การวางแผนนโยบายจากส่วนกลางอย่างรอบคอบ การปรับปรุงหลักสูตรให้เท่าทันนานาชาติ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ ควรพัฒนาการศึกษาควรไปในทิศทางเดียวกันทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติการ ควรศึกษาระบบการศึกษาจากประเทศคุณภาพการศึกษาในระดับดี ควรมีการพัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคล และควรมีการทบทวนเป้าประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาใหม่

8.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการตัดสินใจศึกษาต่อหรือไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

พรสุริยุ ป้อมรักษา (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องเส้นทางชีวิตที่เลือกแล้ว: ถอดบทเรียนผ่านชีวิตจริงในการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (ผลจากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อมีทั้งหมด 3 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการศึกษา ได้แก่ ขาดแรงจูงใจในการศึกษาต่อและความวิตกกังวล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลขาดแรงจูงใจ เกิดความวิตกกังวล และมีมุมมองต่อการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาว่า เป็นทางเลือกที่ต้องใช้เงินและเวลากว่าจะสำเร็จการศึกษา และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ก็ไม่ได้รับการการันตีว่าจะมีงานทำ ได้ประกอบอาชีพตรงสายการเรียน หรือหาเลี้ยงชีพได้อย่างสุขสบาย 2) ปัจจัยจากครอบครัว ได้แก่ การสูญเสียบุคคลสำคัญในครอบครัว คือ การสูญเสียคุณแม่ ผู้ให้ข้อมูลจึงมีมุมมองและแนวคิดว่า ตนเป็นพี่คนโต ต้องช่วยทางครอบครัวแบ่งเบาภาระ จึงเสียสละออกมาทำงานหลังจากเรียนจบ ม.6 และไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอีกแล้ว 3) ปัจจัยด้านค่านิยมในครอบครัว ได้แก่ การไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ความคาดหวังจากครอบครัวว่าเป็นผู้ชาย จะสามารถหางานทำเลี้ยงชีพได้และปัจจุบันไม่จำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาก็สามารถประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตได้ อีกทั้งผู้ให้ข้อมูลได้รับอิสระในการตัดสินใจไม่ศึกษาตอในระดับอุดมศึกษา

ณัฐชา งามลักษณ์ (2566) ได้ศึกษา ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางชีวิตของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีผลการเรียนดีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ ได้แก่ 1) ด้านตนเอง การตัดสินใจไม่ศึกษาต่อของผู้ให้ข้อมูลนั้น อาจเกิดจากการตนเองที่ เร่งรีบ

ตัดสินใจ โดยไม่ได้คิดถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองอย่างรอบคอบ และพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ โดยละเอียด แต่เมื่อเจอปัญหากลับมองว่าไม่มีทางออก ส่งผลให้ลดประสิทธิภาพการตัดสินใจ 2) ด้านครอบครัวและเศรษฐกิจ ครอบครัวเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของผู้ให้ข้อมูล เพราะครอบครัวเป็นบุคคลที่สนับสนุนทางด้านการเงิน เมื่อครอบครัวปฏิเสธการสนับสนุน อีกทั้งยังไม่มีความคาดหวังให้เรียนในระดับสูง เพราะสมาชิกในครอบครัวก็ไม่ได้จบการศึกษาสูงเช่นกัน แต่มุ่งหวังให้หางานทำเพื่อเลี้ยงชีพ ทำให้ง่ายต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ 3) ด้านการส่งเสริมการศึกษาต่อของสถานศึกษา สถานศึกษาเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ผู้ให้ข้อมูลรับทราบข้อมูลด้านการศึกษาต่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบตนเองและการแนะแนวการศึกษาต่อ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความชัดเจนด้านความต้องการ แต่ไม่รู้แนวทางในการดำเนินการจัดการสู่เป้าหมาย เมื่อเกิดปัญหายังไม่มีการวางแผนการสำรองทางด้านการศึกษา รวมทั้งผู้เรียนมีข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาขาและมหาวิทยาลัยที่เรียนจำกัด ซึ่งอาจเกิดจากครูผู้สอน

ไกรสิงห์ สุดสงวน (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยจำแนกตามเพศ และระดับชั้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 214 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนประชากร จำแนกตามเพศและระดับชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .890 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านสถาบัน ส่วนด้านเหตุผลส่วนตัว และด้านเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อรพิชา อรุโณทัย (2566) ได้ศึกษาอุปสรรค-ความท้าทาย บนเส้นทางของนักเรียนเรียนดีสู่การตัดสินใจไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทำความเข้าใจเส้นทางความท้าทาย ปัญหาและอุปสรรค ที่มีผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนผลการเรียนดี โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบใช้การเล่าเรื่อง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมาจากการเลือก แบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 3 คน โดยกำหนดคุณสมบัติ เป็นผู้ที่ตัดสินใจไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและสำเร็จการศึกษาโดยมีผลการเรียนเฉลี่ย 2.50 ขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจับพบว่า จากข้อมูลทั่วไปและสถานภาพปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก ครอบครัว เพื่อนและ

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดังกล่าว ประกอบกับเส้นทางความท้าทายระหว่างการเรียนถึงแม้จะมีผลการเรียนดี ล้วนเป็นหนึ่งในสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีหลายเหตุผลแล้วแต่บุคคล โดยสรุปเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อของนักเรียนผลการเรียนดี คือ 1) ปัจจัยส่วนตัว ได้แก่ ความเครียดและความกังวล การขาดเป้าหมาย ปัญหาด้านสุขภาพและทัศนคติ ด้านการศึกษา 2) ปัจจัยทางด้านวิชาการ ได้แก่ ความสามารถด้านวิชาการและการสอบไม่ผ่านการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อ 3) ปัจจัยจากเพื่อนและครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความคิดเห็นของเพื่อน ความคิดเห็นของครอบครัว 4) ปัจจัยด้านสถานศึกษา ได้แก่ การแนะแนวการศึกษา การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษา

ณัฐชา งามลักษณ์ (2566) ได้ศึกษาการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทางเลือกหรือทางตัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 1) เพื่อศึกษาประสบการณ์เส้นทางความท้าทาย นักเรียนที่ได้รับ ทุนเสมอภาคและออกกลางคันต้องหลุดจากระบบการศึกษา ก่อนจบการศึกษาภาคบังคับ 2) เพื่อถอดประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่ได้รับทุนเสมอภาคและออกกลางคันต้องหลุดจาก ระบบการศึกษา ก่อนจบการศึกษาภาคบังคับ และเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดัน มาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผลได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักคือ คือ นักเรียนที่ ลาออกกลางคันก่อนจบการศึกษาภาคบังคับและได้รับทุนเสมอภาค จำนวน 3 คน (เพศชาย 1 คน, เพศหญิง 2 คน) ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุส่งผลต่อการออกกลางคันก่อนจบการศึกษาภาคบังคับของ นักเรียนที่ได้รับทุนเสมอภาค คือ 1) สาเหตุด้านตนเอง นักเรียนต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคม เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ ตั้งครรภ์ และมีคู่สมรสในวัยเรียน 2) สาเหตุด้านเศรษฐกิจ บ้านฐานะยากจนเศรษฐกิจและรายได้ต ่า และ 3) สาเหตุด้านครอบครัว ครอบครัวไม่ได้สร้างแรงจูงใจใน การเรียน หรือมีความเอาใจใส่ในนักเรียน ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อช่วยเหลือการออกกลางคัน ของนักเรียน ก่อนจบการศึกษาภาคบังคับ คือ การได้รับความช่วยเหลือจากสถานศึกษาที่ตนเอง ออกกลางคันเพื่อให้จบการศึกษาภาคบังคับ ในส่วนของการช่วยเหลือเรื่องผลการเรียน และการ ส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางประสบการณ์

ปัณฑ์ฎาริณ ศรีจันทร์ (2564) ได้ศึกษาเรื่องเล่าบนเส้นทางการเรียนรู้ของครอบครัวโฮมสคูล มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิถีชีวิตและประสบการณ์ของบุคคลที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ที่ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวม (Holistic) รวมถึงกระบวนการ มูลเหตุและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ภายใต้บริบทพื้นที่ในเขตกรุงเทพฯ เพื่อนำไปสู่ กระบวนการจัดทำ

หนังสือภาพประกอบ (Illustrated Book) ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการ ดำเนินชีวิตที่เชื่อมโยงบุคคลกับสภาพแวดล้อม ความเชื่อ ค่านิยม และแนวทางในการจัดการชีวิตเมื่อ เผชิญวิกฤตการต่าง ๆ โดยดำเนินการศึกษาอย่างเป็นระบบตามระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) ก่อนที่จะนำข้อมูลที่ได้ รับมาเปรียบเทียบเหตุการณ์และวิเคราะห์เพื่อสร้างเรื่องเล่า (Narrative Analysis) ทำให้เห็นถึงสภาพ ปัญหาและการดำเนินชีวิตควบคู่กับกระบวนการศึกษาอย่างเป็นระบบ จากผลการศึกษาความพึงพอใจของบุคคลที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ (Illustrated Book) จำนวน 159 ชุด พบว่ากลุ่มเป้าหมายมี ความพึงพอใจต่อลักษณะของเนื้อหาและภาพประกอบในหนังสืออยู่ในระดับพึงพอใจมาก เพราะ เนื้อหาและภาพประกอบในหนังสือช่วยทำให้ผู้อ่านได้สำรวจ ภูมิหลัง มุมมอง แนวคิด วิถีชีวิต และ ประสบการณ์ของครอบครัวโฮมสคูล ไปพร้อม ๆ กับได้ทำความเข้าใจเบื้องหลังของการตัดสินใจทำโฮมสคูล การข้ามผ่านอุปสรรค และความท้าทาย ตลอดจนการนิยามความสำเร็จของการทำโฮมสคูล ที่ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงและนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้กับตนเองได้ในอนาคต

นันทพร ตงสาลี (2565) ได้ศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ตรงของผู้ประพันธ์ในวรรณกรรมโรคซึมเศร้า โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องของหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการ ถ่ายทอดประสบการณ์ตรงของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าและความคิดเห็นของผู้รับสาร โดยเป็นงานวิจัยเชิง คุณภาพที่ใช้วิธีการศึกษาเนื้อหาจากวรรณกรรมร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเขียนและผู้รับสาร ผลการวิจัยพบว่า 1) หนังสือที่เขียนโดยผู้ประพันธ์ชาวไทยทุกเรื่องเล่าถึงบรรยากาศภายในบ้านและ ปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเรื่องเล่าของผู้ประพันธ์ชาวไทยผูกติดกับปัญหา ครอบครัว และสถานที่ที่พบการเล่าถึงรองลงมาคือโรงพยาบาลที่ผู้ประพันธ์เข้ารับการรักษาโรคซึมเศร้า 2) หนังสือฉบับแปลที่เขียนโดยผู้ประพันธ์ชาวเกาหลีใต้เล่าถึงบรรยากาศภายในบ้านและปัญหา ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเช่นเดียวกับที่พบในเรื่องเล่าที่เขียนโดยผู้ประพันธ์ชาวไทย อาจสันนิษฐาน ได้ว่าด้วยค่านิยมการเลี้ยงดูของครอบครัวชาวเอเชียที่ใกล้เคียงกันจึงทำให้เกิดลักษณะร่วมนี้ขึ้น ในขณะที่ เรื่องที่เขียนโดยชาวตะวันตก ไม่ได้เล่าถึงรายละเอียดเกี่ยวกับครอบครัวเท่าใดนัก เน้นไปที่การเล่าถึง สภาพสังคมที่ให้ค่ากับวัตถุจนเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้คนในสังคมและนำไปสู่การป่วยเป็น โรคซึมเศร้า ทั้งนี้แก่นความคิดหลักที่พบในทุกเรื่องที่นำมาศึกษาคือการมีความหวังที่ผู้ป่วยจะสามารถ รักษาโรคซึมเศร้าให้หายหรือมีอาการดีขึ้นได้ขณะเดียวกันผู้ป่วยไม่ได้กำลังเผชิญกับโรคนี้อยู่เพียงลำพัง อย่างน้อยยังมีผู้ประพันธ์ที่กำลังเผชิญและต่อสู้กับโรคนี้อยู่ด้วยเช่นกัน หนังสือประเภทนี้จึงเป็นเหมือน เพื่อนที่เข้าใจสิ่งที่ผู้ป่วยกำลังเผชิญอยู่และคอยเป็นกำลังใจให้และ 3) ผู้รับสารคิดว่าหนังสือประเภทนี้ เป็นประโยชน์ต่อทุกคน แต่ที่ควรอ่านเป็นพิเศษคือครอบครัวและคนที่อยู่ใกล้ชิดผู้ป่วยเพื่อที่จะได้เข้าใจ และระวังไม่กระทำการใดๆ ที่อาจเป็นการ

ซ้ำเติมให้ผู้ป่วยมีอาการแย่ลง ขณะเดียวกันผู้ที่ต้องระวังความ เหมาะสมของเนื้อหาและสภาพจิตใจของตนเองเป็นพิเศษก่อนอ่านคือผู้อ่านที่เป็นผู้ป่วยและสภาพจิตใจยัง ไม่มั่นคงนัก เนื่องจากเนื้อหาของบางเรื่องอาจกระตุ้นให้นึกถึงเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตได้

ปฏิวัติ มาพบ (2565) ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในชุมชนอีสานที่มีภูมินามเกี่ยวข้องกับเรื่องคันธนาม โดยมีวัตุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เรื่องเล่าที่อธิบายภูมินามในชุมชนอีสานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคันธนาม และวิเคราะห์บทบาท ของความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่าเรื่องคันธนามเป็นวรรณคดีท้องถิ่นอีสานที่มีเนื้อเรื่องขนาดยาว ประกอบไปด้วยเหตุการณ์หลัก 10 ตอน แต่ละตอนสะท้อนความคิดสำคัญของเรื่องคือความกตัญญูจากการตามหาพ่อ การศึกษาอนุภาคพบว่ากลุ่มอนุภาคตัวละคร กลุ่มอนุภาคของวิเศษ และกลุ่มอนุภาคเหตุการณ์ ต่างก็มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่อง สะท้อนความหมายทางวัฒนธรรม และมีความสำคัญต่อการจดจำเรื่องเล่า โดยเฉพาะเรื่องเล่าที่ไปสัมพันธ์กับภูมินามในภาคอีสาน ในการวิเคราะห์เรื่องคันธนามที่ใช้อธิบายภูมินามในชุมชนอีสาน พบว่าทั้ง 4 ชุมชนอีสานรับรู้เรื่องราวในลักษณะชาดกพื้นบ้านและตำนานสถานที่ สะท้อนให้เห็นความสำคัญทางวัฒนธรรมของเรื่องคันธนามที่มีต่อชุมชนอีสานได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังพบว่าความเชื่อดังกล่าวมีบทบาทต่อพิธีกรรมของชุมชนอีสาน 4 พิธีกรรม ได้แก่ ประเพณีบวงสรวงพระธาตุสีดา บุญสรงกู่บูชาท้าวคันธนาม บุญชาวเมือง และบุญเบิกบ้านบวงสรวงเจ้าปู่คันธนาม นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการสร้างกิจกรรมในบริบทการท่องเที่ยวซึ่งเกี่ยวข้องกับนโยบายรัฐ บทบาทในการเป็นที่พึ่งทางกายและทางใจแก่คนในชุมชน บทบาทในการแสดงความสัมพันธ์ของกลุ่มคนระหว่างชุมชน และบทบาทในการเฉพาะปัญหาความขัดแย้งทางความคิดในชุมชน

งานวิจัยของต่างประเทศ

Mukanziza and Singirankabo (2022) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาในการเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา กรณีของนักศึกษาปริญญาตรีจากสถาบันศิลปะและสังคมศาสตร์โปรเตสแตนต์ ในประเทศรวันดา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษา จำนวน 228 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและการประกอบอาชีพในอนาคตมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักศึกษา นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจของนักศึกษาในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ การวัดประเมินผลการเรียนรู้ รวมไปถึงการพัฒนาหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาอีกด้วย

Alkaabi (2021) ศึกษาเรื่อง The Factors Which Lead Students' Dropout from Public Secondary Schools in Al' Ain City, Exploring It. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในการออกกลางคัน ได้แก่

1) ปัจจัยภายนอกที่เกิดขึ้น คือปัญหาครอบครัว เหตุผลด้านสุขภาพ การแต่งงานก่อน คะแนนเรียนต่ำ การใช้ชีวิตกับเพื่อน ครู และด้านหลักสูตร

2) ด้านนโยบายและโครงสร้าง

3) ปัจจัยภายในของนักเรียนคือความต้องการด้านจิตใจ สังคม และความปลอดภัย

4) ด้านเศรษฐกิจ

5) แรงจูงใจในตนเองและแรงจูงใจทางสังคมในระดับเดียวกัน

6) การรู้จักการรับมือ

Kakar et al (2021) ศึกษาเรื่อง Causes of student's dropout at secondary level in Pishin ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในการออกกลางคัน ได้แก่

1) ความยากจนของนักเรียนและครอบครัว

2) การถูกลงโทษทางร่างกาย

3) การย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครอง

4) ครูไม่ได้รับการฝึกอบรม ครูไม่ครบชั้น และครูที่ไม่ชอบสอน

5) พ่อแม่ที่ไม่รู้หนังสือ การขาดความสนใจของพ่อแม่

6) ระยะทางในการเดินทางไปโรงเรียนที่ไกล

7) ชั้นเรียนแออัดและขาดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

บทวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจศึกษาต่อหรือไม่ศึกษาต่อ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลาออกกลางคันของนักเรียน แยกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่คือ งานศึกษาตามช่วงชั้นของเด็กนักเรียน และ แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการลาออก

งานศึกษาที่ระบุว่าเด็กช่วงชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นกลุ่มที่อยู่ในภาวะวิกฤตหลุดจากระบบการศึกษามากที่สุด ทั้ง ๆ ที่อยู่ภายใต้นโยบายเรียนฟรี สุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน (2566) การทบทวนเอกสารทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า สาเหตุจำแนกได้เป็น 3 ระดับคือ ระดับบุคคล คือ ตัวเด็กเอง ระดับสถาบัน คือ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และ ระดับนโยบายรัฐ (Rumberger, R.W. and Lim, Sun A., 2008; ไชยยันต์ เกิดเหมาะ, 2565;ภูมิ ศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2564; ธัญญ์พิชชา ท้วมทับและคณะ, 2563)

งานศึกษาในประเทศไทยบางชิ้น ระบุว่าสาเหตุระดับบุคคลของการลาออกกลางคันประกอบด้วย (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565; Alkaabi, 2021; Kakar et al, 2021; ธัญญ์พิชชา ท้วมทับและคณะ, 2563; พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร, 2562; อัญชิสา อยู่ยืนยง, 2550)

1) ปัญหาด้านสุขภาพ มีโรคประจำตัว มีสติปัญญาช้า ชอบหนีเรียน มีอายุมากกว่าเพื่อนร่วมชั้น

2) ปัญหาด้านพฤติกรรม เช่น ไม่อยากเรียน ไม่เชื่อมั่นในระบบการศึกษาว่าจะสามารถทำให้มีชีวิตที่ดีได้สมรสแล้ว มีบุตรในวัยเรียน เบื่อหน่ายการเรียน ติดเกม ติดเพื่อน ทะเลาะวิวาท ติดยาเสพติด ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อน เข้ากันไม่ได้ ทะเลาะเบาะแว้ง ถูกกลั่นแกล้ง (บูลลี่) มีปัญหากับครู ถูกคุมขังอยู่ในสถานพินิจ หรือ ออกไปประกอบอาชีพ

3) เด็กมีข้อจำกัดด้านสติปัญญา

ในระดับสถาบัน (สุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน, 2566; สาวดี บุญโท, 2566; ไชยยันต์ เกิดเหมาะ, 2565; สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565; ภริณ ธนะโชติภน, 2564; พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร, 2562) ประเด็นครอบครัวมีอิทธิพลค่อนข้างมาก โดยเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ เช่นรายได้น้อย ผู้ปกครองไม่มีงานทำ รายได้ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด รองลงไปคือ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งอาจเชื่อมโยงหรือไม่ก็ได้กับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เช่น ครอบครัวแตกแยก ทำให้เกิดสถานการณ์พ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว ผลที่ตามมาคือ เด็กถูกทอดทิ้ง รวมถึง การย้ายถิ่นตามผู้ปกครอง ผู้ปกครองไม่มีเวลากำกับดูแล ผู้ปกครองไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา ผู้ปกครองต้องการให้ทำงานหารายได้ ไม่มีความรู้ความเข้าใจพอที่จะให้คำแนะนำเด็ก และ มีความรุนแรงในครอบครัว

ส่วนในระดับสถานศึกษา พบปัจจัยด้านครูผู้สอน เช่น การสอนไม่ดีทำให้ไม่อยากเรียน ขาดแรงจูงใจด้านหลักสูตร/ บทเรียนไม่ตอบสนองความต้องการของเด็ก หรือไม่สามารถสนองสิ่งที่ต้องการพื้นฐาน ด้านสถานศึกษา เช่น สถานศึกษาขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน ขาดบริการแนะแนว ไม่มีมาตรการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาอย่างจริงจัง ทำให้ขาดขวัญ กำลังใจ และขาดแรงจูงใจที่จะมาสถานศึกษา ครูขาดการติดตามเด็กที่ขาดเรียน ครูไม่ได้ให้ความเป็นธรรมกับนักเรียน สถานศึกษาขาดโปรแกรมการป้องกันการลาออกกลางคันที่มีประสิทธิภาพ การเดินทางไม่สะดวก หรือ ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง เป็นต้น

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เช่น บ้านไกลจากโรงเรียน ประชาชนในชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย สาเหตุหลักเกิดจากชุมชนที่อยู่อาศัยของนักเรียนถูกห้อมล้อมไปด้วยแหล่งอบายมุข ประเด็นรองลงมาคือ อยู่อาศัยของนักเรียนอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน และประเด็นต่อมาคือ เยาวชนส่วนใหญ่ในชุมชนของนักเรียนไม่เข้าเรียนตามระบบ

ส่วนในระดับนโยบายรัฐ คือ กฎหมายการศึกษาภาคบังคับซึ่งกำหนดให้เด็กไทยต้องเรียนชั้น ป.1 - ม.3 เมื่อเรียนจนครบตามกฎหมายภาคบังคับ ผู้ปกครองหรือเด็กในครอบครัวที่มีข้อจำกัดจึงมักตัดสินใจออกจากระบบการศึกษา และ

รัฐไม่สามารถเติมเต็มด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก หรือเงินทุนสนับสนุน ให้กับโรงเรียนที่ขาดแคลนได้ จึงทำให้เด็กตัดสินใจออกจากระบบ (ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2564)

งานศึกษาที่น่าสนใจชิ้นหนึ่งในปี 2554 ระบุปัจจัยความเสี่ยงต่อการออกกลางคันไว้ 4 ปัจจัย คือ (ตรีภูมิ เพชรศักดาสิริ และสุวิมล ว่องวาณิช, 2554 อ้างใน นุรซีตา เพอแสล และวิทวัส สุริยันยงค์ (2558)

1) ปัจจัยเสี่ยงด้านครอบครัว 4 ปัจจัย คือ รายได้ของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ระดับการศึกษา ของพ่อ อาชีพของพ่อ และอาชีพของแม่

2) ปัจจัยเสี่ยงด้านครู/โรงเรียน 2 ปัจจัย คือ ครูไม่ได้ไปเยี่ยมบ้านนักเรียน ไม่มีครูรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

3) ปัจจัยเสี่ยงด้านนักเรียน 2 ปัจจัย คือ การเข้าเรียนสายและการขาดเรียน

4) ปัจจัยเสี่ยงด้านเพื่อน 4 ปัจจัย คือ การมีเพื่อนที่เคยติด 0 , ร , มส. การมีเพื่อนไม่ตั้งใจเรียน การมีเพื่อนที่ออกกลางคันไปแล้ว และการมีเพื่อนที่ชอบใช้ความรุนแรง

อย่างไรก็ตามมีการศึกษาที่พบว่า เด็กที่เผชิญวิกฤตการศึกษาจำนวน 73 เปอร์เซ็นต์ มีปัญหาที่ซับซ้อนมากกว่า 1 ปัญหา โยงใยมาที่ครอบครัว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สุขภาพกายจิตใจ สวัสดิภาพความปลอดภัย การให้เงินอุดหนุนช่วยเหลืออย่างเดียว ไม่สามารถช่วยให้เด็กพ้นวิกฤตได้ แต่ต้องสนับสนุนให้ครอบครัวมีความสามารถในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ด้วย ภาครัฐจำเป็นต้องมีมาตรการเชิงรุก ที่มุ่งสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนยากจน สามารถยืนหยัดขึ้นมาพึ่งพาตัวเองได้อย่างภาคภูมิใจ มาตรการสงเคราะห์เงินช่วยเหลือเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ปมปัญหาที่แท้จริงได้ (สุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน, 2566; วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 2566, น.45)

ส่วนในระดับอุดมศึกษา มีงานศึกษาที่อธิบายปัจจัยที่นำไปสู่การไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (พรสุริยุ ป้อมรักษา, 2566; อรพิชา อรุโณทัย, 2566; ณัฐชา งามลักษณ์, 2566; สาวดี บุญโท, 2566)

1) ทัศนคติต่อการศึกษา คือ มองว่าการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเป็นทางเลือกที่ต้องใช้เงินและเวลา และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ก็ไม่ได้เป็นเครื่องประกันว่าจะมีงานทำ ได้ประกอบอาชีพตรงสายการเรียน หรือหาเลี้ยงชีพได้อย่างสุขสบาย

2) ภาระครอบครัว ได้แก่ การสูญเสียบุคคลสำคัญในครอบครัว ทำให้ต้องช่วยครอบครัวแบ่งเบาภาระ (พรสุริยุ ป้อมรักษา, 2566)

3) ค่านิยมของครอบครัวต่อการศึกษา ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ไม่จำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาก็สามารถประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตได้ ทั้งสมาชิกในครอบครัวที่ก็ไม่ได้จบการศึกษาสูงก็ยังมีอาชีพเลี้ยงตัวเองได้

4) ด้านตนเอง คือ ขาดแรงจูงใจในการศึกษาต่อและมีความวิตกกังวลว่าจะเรียนไม่ไหว รวมทั้งปัญหาสุขภาพ

5) การส่งเสริมการศึกษาต่อของสถานศึกษา ไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนผู้เรียน มีการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความชัดเจนด้านความต้องการ แต่ไม่รู้แนวทางในการดำเนินการจัดการสู่เป้าหมาย ผู้เรียนมีข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาขาและมหาวิทยาลัยที่เรียนจำกัด ในบางกรณี โรงเรียนมีปัญหาการแนะแนวการศึกษาและการจัดกิจกรรมการ ส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จากการที่ครูแนะแนวมีจำนวนไม่เพียงพอและการแนะแนวที่ไม่สนับสนุนความสนใจในการเลือกศึกษาต่อของนักเรียน มุ่งเน้นสนับสนุนการศึกษาต่อในคณะและมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง แต่ไม่สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

6) ไม่มีความเชื่อมั่นในระบบการศึกษา ว่าเรียนจบมาแล้วจะมีงานทำ แค่วุฒิการศึกษาขั้นพื้นฐานก็เพียงพอต่อการทำงาน ไม่มีเป้าหมายในการเรียน เนื่องจากมีธุรกิจครอบครัวและครอบครัวฝากงานให้และ ต้องการทำงานเพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว และต้องการค้นหาเป้าหมายของตนเองและประสบความสำเร็จในอนาคต ความมั่นคงในอาชีพ

งานวิจัยสำคัญชิ้นหนึ่งที่ศึกษาเยาวชนอายุ 15 ถึง 24 ปีที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา การทำงาน หรือการฝึกอบรม (NEET) ซึ่งจัดทำโดยองค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ และ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2566) ใช้กรอบของ Bronfenbrenner จำแนกปัจจัยที่ทำให้เยาวชนอยู่ในความเสี่ยงที่จะเป็น

ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา การทำงาน หรือการฝึกอบรม ไว้ 4 ปัจจัย ทั้ง 4 ปัจจัยมีรายละเอียดและกล่าวได้ว่า มีอิทธิพลไม่เท่ากันต่อการตัดสินใจศึกษาต่อหรือไม่ศึกษาต่อ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของแต่ละบุคคล แม้จะมีบางปัจจัยที่ได้รับการยืนยันว่ามีความสำคัญมากกว่า

1.คุณลักษณะและคุณสมบัติของบุคคล ได้แก่ เพศ ความพิการ หรือ ความปกติของร่างกาย ภาวะการเจ็บป่วย ชาติพันธุ์และสถานะบุคคลตามกฎหมาย ในบางวัฒนธรรม เพศหญิงมีโอกาสน้อยกว่าเพศชาย

2. อิทธิพลของครอบครัว เพื่อน และ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งครอบคลุมถึงมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของปัจจัยเหล่านี้ เช่น รายได้ ความเป็นอยู่ในครอบครัว การสนับสนุนจากครอบครัว ทัศนคติของผู้ปกครองต่อการศึกษา การย้ายถิ่น อิทธิพลของเพื่อน บุคคลที่อยู่ใกล้ตัว ภาระดูแลครอบครัว การแนะแนวหรือการสนับสนุนจากโรงเรียน ในมิติเศรษฐกิจ รายได้ของครอบครัวมีอิทธิพลต่อโอกาสศึกษาต่อ เนื่องจาก การไปโรงเรียนมีค่าใช้จ่ายแม้รัฐบาลมีนโยบาย “เรียนฟรี” ก็ตาม แต่โรงเรียนเรียกเก็บค่าอุปกรณ์การศึกษา ค่ากิจกรรมเสริมหลักสูตร แม้แต่ค่าพานไหว้ครู ยังมีค่าเดินทาง ค่าอาหารกลางวันในกรณีที่เด็กนักเรียนพ้นเกณฑ์ได้รับอาหารกลางวันโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เด็กบางคนต้องทำงานหารายได้ช่วยครอบครัว ทั้งผู้ปกครองสนับสนุนให้เด็กออกหารายได้ช่วยครอบครัว ในบางกรณี เด็กต้องออกจากโรงเรียนมาช่วยเลี้ยงน้อง เพื่อให้พ่อแม่สามารถออกไปทำงาน เด็กบางคนต้องย้ายถิ่นตามการทำงานของผู้ปกครอง นอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจยังมีปัจจัยทางสังคม เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว การหย่าร้างของพ่อแม่ที่ทำให้ครอบครัวแตกแยก แม้ในหลายกรณีการหย่าร้างจะเป็นทางออกที่ดีกว่าการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว และประเด็นที่มีความสำคัญมากกว่า คือ ความรู้สึกมั่นคง และ ไม่รู้สึกว่าถูกครอบครัวทอดทิ้ง เป็นต้น

3.ประสบการณ์ชีวิต หรือ ความสัมพันธ์กับผู้อื่นซึ่งเป็นผลจากคุณลักษณะและคุณสมบัติส่วนบุคคล ซึ่งครอบคลุมถึงการตั้งครรภ์ในวัยเรียน การใช้สารเสพติด การติดสื่อสังคม การถูกคุกคามในรูปแบบต่างๆ (Bullying) ความมั่นใจในตนเอง แรงจูงใจและกำลังใจที่จะศึกษาต่อ และความผูกพันกับชุมชน กล่าวได้ว่า แรงจูงใจมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความต้องการศึกษาต่อ เช่น ความตระหนักในความสำคัญของโอกาสในการประกอบอาชีพ สมรรถนะในการเรียน เป็นต้น เยาวชนจำนวนมากมีความเห็นว่าการศึกษาต่อเป็นภาระทางการเงินซึ่งไม่ได้ช่วยให้มีงานที่ดีในอนาคต นอกเหนือจากแรงจูงใจ กำลังใจก็เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับครอบครัว เด็กที่ลาออกกลางคันจำนวนหนึ่งขาดกำลังใจในการศึกษา มองไม่เห็นว่าจะเรียนไปเพื่ออะไร หรือ เพื่อใคร มีผู้เสนอว่า ปัญหาเรื่องแรงจูงใจและกำลังใจมีความซับซ้อนมากกว่าปัญหาเศรษฐกิจ หรือทุนทรัพย์

4. ระบบนิเวศเศรษฐกิจและสังคม ตำแหน่งแห่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษาและการทำงาน ในจังหวัดที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจน้อย เช่น รายได้ต่อหัวของประชากรต่ำ โอกาสการทำงานมีจำกัด หรือ ไม่มีสถานศึกษาในระดับสูง หรือโครงสร้างพื้นฐานไม่สนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้เด็กมองไม่เห็นโอกาสในอนาคต และส่งผลต่อแรงจูงใจในการศึกษาต่อ ในด้านสังคมชุมชนมีอิทธิพลเช่นกันต่อการศึกษาต่อของเด็ก เด็กที่เติบโตในชุมชนที่เข้มแข็ง และมีความผูกพันกับชุมชน จะได้รับการพัฒนาทางสังคมและจิตใจมากกว่า รวมทั้งได้รับการดูแลจากชุมชน ทำให้ลดโอกาสที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

สำหรับการแก้ไขปัญหา งานวิจัยนี้ยืนยันว่าการป้องกันปัญหาจะสิ้นเปลืองเวลาและทรัพยากรน้อยกว่าการตามแก้ปัญหา เมื่อเด็กตัดสินใจออกจากระบบการศึกษาไปแล้ว

สำหรับการป้องกันปัญหา มีตัวอย่างที่น่าสนใจเนื่องจากมุ่งไปที่การจัดการข้อมูล กองทุนเสมอภาคทางการศึกษาได้ร่วมมือกับ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน และ กระทรวงสาธารณสุข จัดทำฐานข้อมูลเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อระบุและติดตามเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งครอบคลุมเด็กด้อยโอกาส และขาดแคลนทุนทรัพย์กว่า 4 ล้านคนทั่วประเทศ ฐานข้อมูลนี้ระบุข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาคำนวณค่าความเสี่ยงของเด็ก แม้ฐานข้อมูลนี้จะช่วยสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาแนวทางการป้องกันการลาออกกลางคัน แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ และหน่วยงานด้านการศึกษายังขาดสมรรถนะในการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล เพื่อสนับสนุนเด็กกลุ่มเสี่ยงได้ทันเวลาและอย่างเหมาะสม (UNICEF, College of Population Studies & Chulalongkorn University Social Research Institute, 2022, p. 68)

นอกเหนือจากฐานข้อมูล การป้องกันยังทำได้ด้วยการ 1) จัดหลักสูตรการศึกษาให้ยืดหยุ่นและน่าสนใจสำหรับผู้เรียน โดยเฉพาะหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพิ่มสมรรถนะการประกอบอาชีพของผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนที่ด้อยโอกาส และมีข้อจำกัด ลดข้อจำกัดของหลักสูตรและหลักเกณฑ์ที่ทำให้การจัดการศึกษาขาดความยืดหยุ่น 2) เพิ่มการเข้าถึงการให้คำปรึกษาและแนวแนวอาชีพ รวมทั้งการศึกษาที่เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้จากการทำงาน (Work-based learning programme) 3) จัดการศึกษาสำหรับเยาวชนที่มีความต้องการเฉพาะ เช่น พิการ แม่วัยรุ่น เยาวชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เยาวชนไร้บ้าน ซึ่งประกอบด้วยความรู้และทักษะชีวิตที่จำเป็น เพื่อป้องกันการหลุด

ออกจากระบบ 4) สนับสนุนการศึกษาในรูปของทุนการศึกษา ซึ่งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาดำเนินการอยู่และการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ เช่น อาหารกลางวัน

สำหรับการนำเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา งานวิจัยนี้อ้างถึงแนวทาง 7 ประการของ European Commission ประกอบด้วย 1) การทำงานกับผู้ปฏิบัติงานในการเข้าถึงเด็ก (Outreach) 2) การให้บริการที่จุดให้บริการ 3) การเข้าถึงเด็กที่มีการเคลื่อนที่หรือย้ายถิ่น 4) ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆเพื่อการเข้าถึงเยาวชนที่หลุดจากระบบ 5) ประสานความร่วมมือกับโรงเรียนและหน่วยงานที่ให้บริการฝึกอบรม โดยทำงานเชิงรุก 6) จัดให้มีช่องทางการคัดเลือกเข้าทำงาน หรือ ช่องทางการเข้าถึงหน่วยงานที่ให้บริการจัดหางานโดยผ่าน internet, สื่อสังคม 7) จัดกิจกรรม หรือ Event เพื่อเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือฝึกอบรม

นอกจากข้อเสนอข้างต้น งานวิจัยยกตัวอย่างโครงการที่จัดโดยหน่วยงานต่างๆ ในการสนับสนุนให้เด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา เช่น โครงการพาน้องกลับมาเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ โครงการของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่สนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กที่ออกจากระบบการศึกษา และ เด็กพิการ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 109 แห่งจากกว่า 7,000 แห่งทั่วประเทศ โครงการเพิ่มทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อหลังจบการศึกษาภาคบังคับ (ม.3) ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งอบรมทักษะอาชีพในเวลา 4-6 เดือน แก่นักเรียน 2,578 คน ในช่วงปี 2563-2565 ในจำนวนนี้มีนักเรียน 753 คนที่สามารถหางานทำหลังจบการฝึกอบรม และ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษายังจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมอาชีพสำหรับนักเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส นอกจากโครงการที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา การจัดหางาน แนะแนวอาชีพ ให้คำปรึกษาก็มีบทบาทสำคัญ ซึ่งการทำงานกับเยาวชนกลุ่มเป้าหมายอาจจำเป็นต้องใช้แนวทางที่ออกแบบเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการทำงานเป็นรายกรณีด้วย ส่วนการให้ทุนการศึกษาก็มีความจำเป็นเช่นกัน

งานวิจัยเสนอว่าประสิทธิผลของโครงการนำเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาขึ้นอยู่อย่างมากกับการเข้าถึงเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และเสนอให้องค์กรที่อยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการนี้ เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ มีความคุ้นเคยกับเด็กหรือเด็กมีความรู้สึกคุ้นเคยและไว้วางใจ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการทำความเข้าใจในเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการนำไปออกแบบมาตรการการช่วยเหลือและติดตามเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิผล ตลอดจนผลักดันให้สำเร็จการศึกษาได้ตามศักยภาพ และนำไปสู่การผลักดันวาระความเสมอภาคในการศึกษาระดับอุดมศึกษาในวงกว้างได้นั้น คณะผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ในการออกแบบการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Sequential Mixed-Research Method) วิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่เหมาะสมในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อ และประยุกต์ใช้แนวคิด Customer Journey เพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจเส้นทางประสบการณ์ (Touch Point) ความท้าทาย (Pain Point) ของกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่การรับรู้ (Awareness) การพิจารณา (Acquisition) การตัดสินใจเข้าหรือไม่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (Acquisition) ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (Service or Learning Experience) และการสำเร็จการศึกษาและมีงานทำ (Loyalty)



ภาพที่ 4 Customer Journey Map

ที่มา: ออกแบบ Customer Journey อย่างไรให้ลูกค้าจดจำแบรนด์ได้! - The Wisdom Academy (เข้าถึงวันที่ 9 สิงหาคม 2566)

ในการทำความเข้าใจประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำมาออกแบบมาตรการการช่วยเหลือและติดตามเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสดังกล่าว มีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. **Empathize** เป็นการดำเนินงานเพื่อตอบ**วัตถุประสงค์ข้อที่ 1** ในการทำความเข้าใจเส้นทางความ ท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Customer Journey) ในการออกจากความยากจน และการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ช่วงระดับการศึกษา ภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในการตอบวัตถุประสงค์ข้อนี้ คณะผู้วิจัยใช้หลักการคิดเชิงออกแบบในการ Empathize กลุ่มเป้าหมายหลักคือเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสโดยประยุกต์ใช้วิจัยเชิงคุณภาพประเภทปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิต (Lived Experience) ผ่านมุมมอง ความคิด การรับรู้ และความรู้สึกของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสที่มีต่อสิ่งที่เป็นความท้าทายในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ระหว่างศึกษา และจนสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้ แม้ว่ามีงานวิจัยและวรรณกรรมที่บ่งชี้ถึงประเด็นความท้าทายของกลุ่มเด็กด้อยโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา การทำความเข้าใจมุมมองประสบการณ์ของตัวเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสผ่านเลนส์ประสบการณ์ของตัวเด็กเองจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้งในประสบการณ์ร่วมของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อปรากฏการณ์ความท้าทายในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ระหว่างศึกษา และจนสำเร็จการศึกษา (Universal Essence of Phenomenon) โดยปราศจากความเชื่อหรือข้อสันนิษฐานเบื้องต้น (Epoch) ของผู้วิจัย เพื่อหลีกเลี่ยงอคติ ทั้งนี้เพื่อให้การผลักดันวาระความเสมอภาคในการศึกษาระดับอุดมศึกษาในวงกว้างมีความครอบคลุมและสะท้อนภาพรวมประเด็นความท้าทายของเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสให้ได้มากที่สุด คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณโดยนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพจนตกผลึกในประเด็นแบบแผนของความท้าทายที่เด็กและเยาชนกลุ่มด้อยโอกาสเผชิญมาสร้างเครื่องมือสำรวจทำความเข้าใจเป็นประเด็นความท้าทายในการเข้าศึกษาต่อ ระหว่างศึกษา และสำเร็จการศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสในภาพรวม โดยมีวิธีดำเนินการศึกษาเป็น 2 ระยะดังนี้

1. **การศึกษาเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา**

6.1.1.1 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลการวิจัยปรากฏการณ์วิทยาให้ความสำคัญกับการมีลักษณะร่วมกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Creswell, 2007) ซึ่งในที่นี้คือเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสที่มีประสบการณ์ความท้าทายในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและเรียนอุดมศึกษาจนสำเร็จใน 5 กลุ่มประเภท ได้แก่ 1) เด็กยากจน 2) กำพร้า 3) ชนกลุ่มน้อย 4) ทำงานรับผิดชอบตนเองและครอบครัว และ 5) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง และเด็กพิการ รวมเป็น 6 กลุ่ม ทั้งนี้เป็นเด็กกลุ่มที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และสุขภาวะทางจิต แต่อาจมีความท้าทายด้านเศรษฐกิจ ภูมิสังคม และมานุษยวิทยาที่สามารถได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ อีกทั้งการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวไม่เป็นอันตรายต่อคณะผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลเชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ที่เป็นความท้าทายที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงใช้การ

เลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกตามกลุ่มเป้าหมายที่เป็นขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เป็นเด็กที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกสศ.และเรียนสำเร็จการศึกษาภาคบังคับแล้วตัดสินใจหรือมีแนวโน้มไม่ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือเป็นเด็กและเยาวชนที่ลาออกกลางคันระหว่างศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ คือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเรียนสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือระดับอาชีวศึกษาแล้วตัดสินใจไม่เรียนต่อระดับอุดมศึกษา
2. กลุ่มเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสที่อยู่ระหว่างเรียนระดับอุดมศึกษา เป็นเด็กและเยาวชนที่ได้รับทุนช่วยเหลือสนับสนุนจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา หรือที่ได้รับทุนช่วยเหลือสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น เช่น กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
3. กลุ่มเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นเด็กและเยาวชนที่ได้รับทุนช่วยเหลือสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น เช่น กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาและอยู่ระหว่างเข้าสู่การทำงาน

6.1.1.2 จำนวนผู้ให้ข้อมูล แม้ว่าการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาให้ความสำคัญกับความลึกซึ้งของข้อมูล (Richness) มากกว่าจำนวนของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้งานวิจัยมีความครอบคลุมลักษณะ Profile ของกลุ่มเป้าหมายและมีความกระจายได้มากที่สุดในระยะเวลาที่กำหนดตามข้อกำหนดและแผนการดำเนินงานของโครงการ คณะผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายในภาพรวมในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวนทั้งสิ้นอย่างน้อย 60 คน โดยให้ครอบคลุมบริบทพื้นที่ และมีการกระจายตัวของกลุ่มเป้าหมายตามขอบเขตการวิจัย และลักษณะ Profile ของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาส

6.1.1.3 การเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการที่หลากหลายโดยศึกษาข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานของกลุ่มเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสจากฐานข้อมูล ISEE ของกสศ. ข้อมูลเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสที่มีการจัดเก็บโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อทำความเข้าใจข้อมูลพื้นฐานในเชิงบริบทพื้นที่ และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือสนทนากลุ่มกับผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานตรงกับเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสเพื่อกำหนด Persona และจุดมุ่งหมาย (Goals) ของกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1) กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือสนทนากลุ่มกับ ครูแนะแนว ครูการศึกษานอกระบบ (กศน.) หรือศูนย์การเรียนรู้ ผู้นำชุมชน นักสังคมสงเคราะห์ มูลนิธิ องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม เป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจลักษณะ Profile เบื้องต้นที่หลากหลายของกลุ่มเป้าหมายและช่วยคัดกรองเด็กและเยาวชนโดยใช้ Snowball Sampling ตามลักษณะ Profile ที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

2) กลุ่มเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสที่อยู่ระหว่างเรียนระดับอุดมศึกษา และที่เรียนสำเร็จแล้ว ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือสนทนากลุ่มกับผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่ลงนาม MOU ในหลักประกันโอกาสทางการศึกษากับกสศ. และสถาบันอุดมศึกษาครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศ

6.1.1.4 การสร้างความไว้วางใจ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสดังนั้นการสร้างความรู้สึกไว้วางใจในการให้ข้อมูลเชิงลึกจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เด็กรู้สึกสบายใจในการถ่ายทอดเรื่องราวที่เป็นประสบการณ์ชีวิตที่ท้าทายในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและจนสำเร็จการศึกษา ดังนั้นการให้ผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเด็กและเยาวชนเป็นผู้แนะนำคณะผู้วิจัยให้ได้พูดคุยกับเด็กจะเป็นการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจเสมือนเป็น gatekeeper ในการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกจากเด็กและเยาวชนได้มากขึ้น

6.1.1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเด็กก่อนในเบื้องต้นจาก gatekeeper ในระหว่างสัมภาษณ์ดำเนินการสนทนาอย่างสบายๆ เปิดประเด็นการสนทนาเรื่องราวทั่วไปเกี่ยวกับชีวิตของเด็ก โดยอาจใช้เครื่องมือ เช่น ภาพถ่าย สิ่งของ หนังสือ ผลงานหรือของเล่นที่เหมาะสมตามสถานการณ์ในการเชื่อมโยงและดึงประสบการณ์ของเด็กที่สะท้อนความฝันในชีวิตและอาชีพออกมาและใช้คำถามที่เปิดกว้างในการสนทนาตามแนวทางสานสนทนา (Dialogue) ของ Paolo Freire หรือการใช้ Storyboard เพื่อให้เด็กถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตประจำวันที่เด็กทำเพื่อให้ทำความเข้าใจภาพความฝันกับความจริงและความท้าทายที่เป็น Touch Point และ Pain Point ที่เด็กต้องเผชิญ โดยหลีกเลี่ยงการใช้คำถามชี้นำหรือคำถามที่กระทบกระเทือนจิตใจ ผู้วิจัยระวังการนำประสบการณ์หรือมุมมองความคิดส่วนบุคคลเข้าไปสอดแทรก แต่แสดงความเห็นอกเห็นใจอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์เพื่อสร้างสัมพันธภาพและเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประสบการณ์เชิงลึกได้มากขึ้น ระหว่างการสนทนามีการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกเพื่อเข้าใจสภาวะทางอารมณ์ของผู้ให้ข้อมูลประกอบ

6.1.1.6 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ใช้การอ่านข้อความที่ถอดจากบทสนทนา (Interview Transcript) ลดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ จัดหมวดหมู่ของข้อมูล สร้างรหัสและป้ายชื่อของหมวดหมู่ข้อมูลภายใต้แนวคิดหลัก (Theme) ที่สะท้อน Touch Point และ Pain Point ของกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นประกอบร่างแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรยายปรากฏการณ์ที่เป็นประสบการณ์ความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสและถ่ายทอดนำเสนอเรื่องราวรายบุคคลของเด็กพร้อมบทวิเคราะห์ที่เป็นประสบการณ์ร่วมภายใต้แนวคิดหลักที่เป็นข้อค้นพบ

6.1.1.7 นำเสนอเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตที่เป็นความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาจนสำเร็จการศึกษาและมีงานทำในรูปแบบวิดิทัศน์ที่ครอบคลุมเส้นทางความท้าทายตามบริบทที่หลากหลายที่เป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยเชิงคุณภาพ

2. **การศึกษาเชิงปริมาณ**

เป็นการนำข้อค้นพบที่เป็นแบบแผนเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสสกัดออกมาเป็น Pain Point ที่เป็นปัจจัยความท้าทายร่วมกันจากนั้นนำไปสร้างเป็นแบบสอบถามเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวอย่างจำนวน 900 ชุด โดยใช้ Quota Sampling ใน 6 ภูมิภาคๆละ 150 คน รวม 600 คน เพื่อให้สามารถจัดลำดับความสำคัญและนำสู่แนวทางการแก้ไขเส้นทางที่เป็นอุปสรรคในภาพรวมได้ต่อไปดังนี้

1. ประชากร คือ เด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสตามขอบเขตนิยามของงานวิจัยในระบบ ISEE ของกสศ. ซึ่งมีจำนวน 3,623,355 คน ซึ่งประกอบด้วยเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็กยากจน กลุ่มเด็กกำพร้า กลุ่มชนกลุ่มน้อย กลุ่มทำงานรับผิดชอบตนเองและครอบครัว และเด็กถูกทอดทิ้ง และกลุ่มเด็กพิการ รวมเป็น 6 กลุ่ม โดยจำแนกประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสที่มีทั้งหมดและที่เลือกเข้าสู่การวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียนจำแนกประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสที่มีทั้งหมดและที่เลือกเข้าสู่การวิจัย

กลุ่มนักเรียนด้อยโอกาส					
ที่	จำนวนรวมนักเรียนด้อยโอกาสทั้งหมด 3,625,048 คน		จำนวนรวมนักเรียนที่เลือกเข้าสู่การวิจัย 3,623,355 คน		
	ประเภทเด็กด้อยโอกาส	จำนวน (คน)		ประเภทเด็กด้อยโอกาส	จำนวน (คน)
1	เด็กยากจน	3,598,125	√	เด็กยากจน	3,598,125
2	กำพร้า	15,173	√	กำพร้า	15,173
3	ชนกลุ่มน้อย	5,519	√	ชนกลุ่มน้อย	5,519
4	ทำงานรับผิดชอบตนเองและครอบครัว	2,913	√	ทำงานรับผิดชอบตนเองและครอบครัว	2,913
5	เด็กถูกทอดทิ้ง	1,625	√	เด็กถูกทอดทิ้ง	1,625
6	เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ	604	×	สำหรับเด็กกลุ่มที่ 6-12 นักวิจัยมิได้เลือกเข้าสู่การวิจัย เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีลักษณะจำเพาะและมีความเปราะบาง จึงเห็นควรดำเนินการวิจัยโดยใช้นักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน	
7	เด็กเร่ร่อน	264			
8	เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน	256			
9	เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด	235			
10	เด็กในสถานพินิจและคุ้นครองเด็กเยาวชน	172			
11	ผลกระทบจากเอดส์	150			
12	เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ	12			

กลุ่มนักเรียนด้อยโอกาส					
กลุ่มนักเรียนพิการ					
ที่	จำนวนนักเรียนพิการทั้งหมด 246,651 คน			จำนวนรวมนักเรียนพิการที่เลือกเข้าสู่การวิจัย 246,651 คน	
	ประเภทผู้พิการ	จำนวน (คน)		ประเภทผู้พิการ	จำนวน (คน)
1	บกพร่องทางการเรียนรู้	207,03	√	บกพร่องทางการเรียนรู้	207,03
2	บกพร่องทางสติปัญญา	15,310	√	บกพร่องทางสติปัญญา	15,310
3	บกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ	5,762	√	บกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ	5,762
4	ความพิการซ้อน	5,744	√	ความพิการซ้อน	5,744
5	บกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์	4,070	√	บกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์	4,070
6	ออทิสติก	3,933	√	ออทิสติก	3,933
7	บกพร่องทางการพูดและภาษา	2,096	√	บกพร่องทางการพูดและภาษา	2,096
8	บกพร่องทางการมองเห็น (บอด)	1,712	√	บกพร่องทางการมองเห็น (บอด)	1,712
9	บกพร่องทางการได้ยิน(หูหนวก)	992	√	บกพร่องทางการได้ยิน(หูหนวก)	992

หมายเหตุ: ที่มาของข้อมูลจากระบบข้อมูลสารสนเทศ ISEE กสศ. https://www.eef.or.th

ตัวอย่างที่กำหนดไว้ คือเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสที่จำนวน 600 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามสูตรของ Yamane ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับ .05 โดลใช้การเลือกตัวอย่างแบบโควต้าภูมิภาคละ 100 คนตามเกณฑ์กลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ผ่าน google form สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนจำนวน 860 คน จาก 6 ภูมิภาค ทั่วประเทศไทย โดยใช้ Google Form และทำหนังสือถึงศึกษาธิการจังหวัดในการช่วยประสานการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิภาคละ 100 ชุด ตามกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิภาค

ที่	ภูมิภาค	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ตะวันออกเฉียงเหนือ	68	7.8 %
2	ตะวันตก	104	12.1 %
3	กลาง	170	19.8 %
4	กรุงเทพมหานคร	113	13.1 %
5	ตะวันออก	119	13.9%
6	ใต้	215	25.0
7	เหนือ	71	8.3 %
	รวมทั้งหมด	860	100 %

วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ

การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ตัวแปรโดยอาศัยประเด็นที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. การกำหนดตัวแฝงและตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวัดตัวแปรแฝงแต่ละตัว ได้ตัวแปรภายนอกแฝง จำนวน 3 ตัว และตัวแปรภายในแฝงจำนวน 3 ตัว โดยใช้ตัวแปรสังเกตได้รวมทั้งสิ้น จำนวน 22 ตัว
3. พัฒนาเครื่องมือ และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยอาศัยความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงข้อคำถามสำหรับข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ส่วนข้อที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ตัดทิ้ง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าคอนบารค ตัดข้อที่มีค่าแอลฟ่าคอนบารค ยกเว้นบางข้อที่เห็นว่าค่าความตรง IOC อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ไว้ในกรณีที่จำนวนข้อของตัวแปรมีน้อย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผ่าน google form โดยทำหนังสือขอความร่วมมือประสานไปยังศึกษาธิการจังหวัดในการประสานขอให้สถานศึกษาในสังกัดต่างๆส่งแบบสำรวจให้ผู้เรียนที่มีลักษณะตามกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดในสังกัดของตนเองช่วยตอบแบบสอบถาม โดยคณะผู้วิจัยแยกลิงค์แบบสำรวจเป็นรายภูมิภาคเพื่อให้สามารถติดตามจำนวนผู้ตอบแบบสำรวจกับทางศึกษาธิการจังหวัดในการช่วยติดตามประสานกับสถานศึกษาให้ได้จำนวนผูเตอบแบบสำรวจได้ตามเป้าหมายที่กำหนด สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนจำนวน 860 คน จาก 6 ภูมิภาค คิดเป็นร้อยละ 95.6

6. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรในการวิจัยโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าพิสัย ค่าความเบ้ ความโด่ง

7. การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลสองส่วน ได้แก่ ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยส่วนเชิงปริมาณ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรแฝงจำนวน 6 ตัว ตัวแปรสังเกตได้ 22 ตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเป็นดังต่อไปนี้

1. พื้นฐานของครอบครัว หมายถึง การสนับสนุนที่นักเรียนได้รับจากครอบครัวในด้านต่าง ๆ ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้จากครอบครัว ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้จำนวน 4 ตัว ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจสถานภาพครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว และแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาต่อ ประกอบด้วย การช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ประกอบด้วย ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ในครอบครัว แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาต่อ

1.1 ฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่เกี่ยวกับสภาพทางการเงินของครอบครัว หรือความมั่นคงทางการเงิน

1.2 สถานภาพครอบครัว หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกบุคคลในครอบครัว

1.3 ความสัมพันธ์ในครอบครัวหมายถึง พฤติกรรมที่สมาชิกในบ้านแสดงออกเพื่อทำให้ครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข เช่น พูดคุยปะทะสังสรรค์ หรือให้การช่วยเหลือคำปรึกษากันและกัน

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาต่อ หมายถึง ความคิด พฤติกรรม หรือทัศนคติของคนในครอบครัวที่แสดงออกให้เห็นถึงการเห็นคุณค่า ความสำคัญของการศึกษาและการเรียนในระดับที่สูงขึ้น

2. คุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน หมายถึง คุณลักษณะพฤติกรรมที่แสดงบุคคลแสดงออกและสามารถแสดงหรือบ่งบอกลักษณะส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิดหรือมีการพัฒนาเนื่องจากการเรียนรู้ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับเกี่ยวกับการศึกษา การเรียนรู้ และการศึกษาต่อ วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ ความประพฤติ/ความถนัดด้านการเรียน ศักยภาพในการศึกษา และทัศนคติต่อการเรียนการศึกษา ประกอบด้วยการวัดลักษณะส่วนบุคคล ศักยภาพในการเรียน การเรียนรู้

2.1 ความประพฤติ/ความถนัดด้านการเรียน หมายถึง การที่บุคคลรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติของตนเองเกี่ยวกับการเรียนว่าเป็นบุคคลที่มีความรักการเรียนรู้ สนุกกับการเรียนรู้ มีพฤติกรรมการใช้เวลาว่างเพื่อการ

พัฒนาการเรียนรู้ หรือแสวงหาสิ่งใหม่ๆ จากการอ่าน การเขียน หรือเพียรพยายามเพื่อค้นหาคำตอบในสิ่งที่สงสัยใคร่รู้

2.2 ศักยภาพในการศึกษา หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถ และสามารถใช้ความสามารถที่สูงสุดนั้นเพื่อการเรียน การเรียนรู้

2.3 ทัศนคติต่อการเรียน การศึกษา หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึก ทัศนคติ ประสบการณ์ของนักเรียนเกี่ยวกับการศึกษาด้านคุณค่า ประโยชน์ หรือความสำคัญของการศึกษา แม้ว่าแนวคิดทางการศึกษาจะแตกต่างจากค่านิยมของเพื่อน ชุมชน กลุ่มวัฒนธรรม ศาสนา ซึ่งทำให้บุคคลมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาต่อในปัจจุบันและในอนาคต

3. ครูและสถานศึกษา หมายถึง คุณลักษณะ พฤติกรรมที่ครู ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงบุออกเพื่อการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ รวมทั้งให้การช่วยเหลือสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาด้านการเรียนรู้ ค้นหาศักยภาพของตนและการศึกษาต่อในสาขาหรือระดับที่นักเรียนต้องการ สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างครูนักเรียน การสนับสนุนดูแลของครู การสนับสนุนของสถานศึกษาเครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างครูนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูและนักเรียนแสดงออกเพื่อทำให้ครูและนักเรียนอยู่ในห้องเรียน โรงเรียนร่วมกันอย่างมีความสุข เช่น ความใกล้ชิด การเรียนรู้ในห้องเรียน การพูดคุยปะทะสังสรรค์ หรือให้การช่วยเหลือคำปรึกษา

3.2 การสนับสนุนดูแลของครู หมายถึง การจัดการเรียนรู้ รวมถึงการจัดการด้านอื่นๆ กับผู้เรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างสุงสุด รวมทั้งสามารถค้นหาว่าตนเองมีความชอบถนัดในด้านใด และควรได้รับการสนับสนุนอย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาพัฒนาตนเองได้ตามที่ตน สนใจ ตนถนัด หรือก้าวข้ามปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นหากผู้เรียนต้องการพัฒนาตนเองตามที่วางแผน

3.3 การสนับสนุนของสถานศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนรู้ รวมถึงการจัดการด้านอื่นๆ กับผู้เรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างสุงสุด รวมทั้งสามารถค้นหาว่าตนเองมีความชอบถนัดในด้านใด และควรได้รับการสนับสนุนอย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาพัฒนาตนเองได้ตามที่ตน สนใจ ตนถนัด หรือก้าวข้ามปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นหากผู้เรียนต้องการพัฒนาตนเองตามที่วางแผน

4. เครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างนักเรียนที่ขาดแคลนทรัพยากรทางการเงินกับบุคคลอื่นๆ ในสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อให้สามารถสนับสนุนและส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาของตนเอง ซึ่งวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้จำนวน 3 ตัว ได้แก่ ตัวแบบทางการศึกษา ความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญ การเข้าถึงข้อมูลการศึกษา และการรช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

4.1 ตัวแบบทางการศึกษา หมายถึง การมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นแบบอย่างในเชิงบวกที่เป็นแรงบันดาลใจให้เห็นความสำคัญของการศึกษา การเรียนต่อ และการมีความมุ่งมั่นให้ประสบความสำเร็จทางการศึกษา โดยแสดงให้เห็นพฤติกรรม ทัศนติ ค่านิยมที่พึงประสงค์ในด้านการศึกษาและอาชีพที่น่าเอาเป็นแบบอย่าง เช่น ครู นักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปกครอง ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลในสาขาอาชีพ รวมถึงการปฏิบัติตนตามตัวแบบยึดหลักแนวคิดและการปฏิบัติตามตัวแบบ

4.2 ความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญ หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในโรงเรียน นอกโรงเรียน รุ่นพี่ ศิษย์เก่า สมาชิกครอบครัว ครู ชุมชนท้องถิ่น สังคมออนไลน์ กลุ่มจิตอาสามูลนิธิ ทั้งในด้านการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล การสนับสนุนทางอารมณ์ ค่านิยม ความคิด การสร้างความสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเรียนรู้และการปรับตัวในโรงเรียน

4.3 การเข้าถึงข้อมูลด้านการศึกษาและการทำงาน หมายถึงการได้รับข้อมูลหรือคำปรึกษาด้านการศึกษาจากบุคคลหรือหน่วยงานองค์กรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในการเข้าถึงข้อมูลการศึกษา กระบวนการและข้อกำหนดในการศึกษาต่อ แหล่งทุนความช่วยเหลือ การทำงาน การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างและรักษาความสัมพันธ์ทางสังคม และการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์

4.4 การช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก หมายถึง การได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ สถานประกอบการ สถาบันอุดมศึกษา ชุมชนและองค์กรในท้องถิ่นเพื่อเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา, ทุนการศึกษา, หรือโปรแกรมสนับสนุนอื่นๆ ที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนที่มีข้อจำกัดทางทรัพยากรในด้านนโยบายมาตรการ หลักเกณฑ์การคัดเลือก ทุนการศึกษา การกู้ยืมเพื่อการเรียน การมีรายได้พิเศษระหว่างเรียน การการันตีงานในอนาคต วัสดุอุปกรณ์การเรียน การเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ การสอนเสริมเพิ่มทักษะ ปัจจัยพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่พัก การเดินทาง หลักประกันทางสังคม

5. การกำหนดตนเอง หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการกำหนดเป้าหมายการศึกษาและอาชีพของตนเอง แสดงความตั้งใจและความพยายามที่จำเป็นในการบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น โดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดทางการเงินหรือทรัพยากรที่นักเรียนเผชิญ วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ ความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง อิสระในการเลือกตัดสินใจ

5.1 ความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่าตนเองสามารถตั้งเป้าหมายการเรียนและการทำงาน วางแผนการเรียนและกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น รวมทั้งการเรียนรู้พัฒนาตนเองและกำกับตนเองไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้

5.2 อิสระในการเลือกตัดสินใจ หมายถึง ความรู้สึกว่าตนเองมีอิสระในการเลือกตัดสินใจได้เองที่จะกระทำหรือไม่กระทำบางสิ่งบางอย่าง เช่นการศึกษาต่อ การเลือกแผนการเรียนหรือสาขาวิชา การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆโดยคำนึงถึงเป้าหมายความต้องการของตนเอง

5.3 ความเกี่ยวข้องเชื่อมต่อกับผู้อื่น หมายถึง ความรู้สึกว่าความสำเร็จที่ตนจะได้รับจะทำให้ตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ได้รับการยอมรับเช่นเดียวกับกลุ่มหรือสังคม และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

6. การตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเลือก ตัดสินใจเพื่อศึกษาต่อโดยผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย การรวบรวมสารสนเทศ การเลือกทางเลือก การลงมือปฏิบัติ และการทบทวนการตัดสินใจ

การดำเนินการพัฒนาเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรง จากกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรในโมเดล กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการจำนวน 4-6 ข้อคำถาม ขึ้นอยู่กับนิยามเชิงปฏิบัติการ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องทางการศึกษา และ 2) มีประสบการณ์ในการตรวจสอบเครื่องมือวัดทางการศึกษา ผลการพัฒนาเครื่องมือวัดตัวแปรภายนอกแฝงจำนวน 3 ตัว และตัวแปรภายในแฝงจำนวน 3 ตัว โดยใช้ตัวแปรสังเกตได้รวมทั้งสิ้น จำนวน 22 ตัว พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 22 ตัวมีความตรงในระดับที่ยอมรับได้ ค่า IOC มีค่าเป็น 0.33-1.00 โดยเมื่อพิจารณาข้อที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 พบว่า มีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 ท่าน ให้ความเห็นตรงกัน ว่าข้อคำถามที่พัฒนาขึ้นมีความสอดล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และมีผู้เชี่ยวชาญจำนวนเพียง 1 ท่าน ที่เห็นว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ ประกอบกับในการสร้างข้อคำถาม ผู้วิจัยสร้างข้อคำถาม 4-6 ข้อ ขึ้นอยู่กับนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร ผู้วิจัยจึงมิได้ตัดข้อคำถามที่มีค่าต่ำกว่า 0.50 ทิ้ง แต่ใช้วิธีการปรับข้อคำถามให้มีความชัดเจน สมบูรณ์มากขึ้นตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

การหาคุณภาพด้านความเที่ยง หลังจากปรับแบบสอบถาม นักวิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามในลักษณะของ google form เพื่อนำเครื่องมือไปใช้ในการทดลองกับกลุ่มเด็กและเยาวชนจำนวน 41 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ เพื่อทดลองใช้เครื่องมือและหาความเที่ยงของการวัดตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 22 ตัว ผลการวิเคราะห์ความตรงและความเที่ยงแบบแอลฟาครอนบาคของเครื่องมือวัดแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 4 ความตรงและความเที่ยงแบบแอลฟาครอนบาคของเครื่องมือวัด

ที่	ตัวแปรแฝง/ตัวแปรสังเกตได้	จำนวนข้อ	ข้อที่	ความตรง (IOC)	ความเที่ยง
	พื้นฐานของครอบครัว				
1	ฐานะทางเศรษฐกิจ	4	1-4	0.33-1.00	0.479/0.711
2	สถานภาพครอบครัว	4	5-8	0.33-1.00	0.451/0.676

3	ความสัมพันธ์ในครอบครัว	5	9-13	1.00	0.667/0.742
4	แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาต่อ	6	14-19	1.00	0.845
	คุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน				
5	ลักษณะส่วนบุคคล ความประพฤติเฉพาะ/ความถนัด	6	20-25	1.00	0.753
6	ศักยภาพในการเรียน การเรียนรู้	5	26-30	1.00	0.824
7	ทัศนคติต่อการเรียน การศึกษา	6	31-36	1.00	0.858
	ครูและสถานศึกษา				
8	ความสัมพันธ์ระหว่างครูนักเรียน	5	37-41	1.00	0.897
9	การสนับสนุนดูแลของครู	5	42-46	1.00	0.863
10	การสนับสนุนของสถานศึกษา	6	47-52	1.00	0.889
	เครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา				
11	ตัวแบบทางการศึกษา	4	53-55	1.00	0.768
12	ความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญ	4	56-59	1.00	0.760
13	การเข้าถึงข้อมูลการศึกษาและการทำงาน	4	60-63	1.00	0.792
14	การช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก	5	64-68	1.00	0.800
	ความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อ				
15	ความสามารถทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง	4	69-72	1.00	0.929
16	อิสระในการเลือกตัดสินใจ	4	73-76	1.00	0.834
17	ความเกี่ยวข้องเชื่อมต่อกับผู้อื่น	5	77-81	1.00	0.864
	การตัดสินใจศึกษาต่อ			1.00	
18	การกำหนดเป้าหมาย	2	82-83	1.00	0.822
19	การรวบรวมสารสนเทศ	3	84-86	1.00	0.870
20	การเลือกทางเลือก	3	87-89	1.00	0.817
21	การลงมือปฏิบัติ	2	90-92	1.00	0.716
22	การทบทวนการตัดสินใจ	2	93-94	1.00	0.851

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัยบันทึกข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องของข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในสองส่วน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง และ 2) การวิเคราะห์เพื่อการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

1. การวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง เป็นการวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และร้อยละกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรจำแนกประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสถานศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างกำลังศึกษาอยู่ ภูมิภาคที่ตั้งของสถานศึกษา การทำงานพิเศษเพื่อหารายได้ การหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าสูงสุด ต่ำสุดของตัวแปรต่อเนื่อง ได้แก่ รายได้ต่อเดือน/จำนวนสมาชิกในบ้าน จำแนกตามภูมิภาค

2. การวิเคราะห์เพื่อการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา การวิเคราะห์ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เพื่อดูการแจกแจงข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในโมเดล สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าสูงสุด ต่ำสุด ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง 2) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดล เป็นการวิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันดูความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดล 3) การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม PLS เนื่องจากผลการตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปรพบว่า ตัวแปรมีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ ดังนั้น โปรแกรมที่เหมาะสมเพื่อการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในลักษณะที่ตัวแปรมีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติจะต้องเป็นโปรแกรมที่ผ่านคลายข้อตกลงเบื้องต้นของตัวแปรที่ต้องมีลักษณะการแจงกจงเป็นโค้งปกติ

2. **Define & Ideate** เป็นการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาหรือความท้าทายซึ่งเป็นการดำเนินงานเพื่อตอบ**วัตถุประสงค์ข้อที่ 2** คือการศึกษาแนวทางและวิธีการวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในระดับและมิติต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและมานุษยวิทยา ด้านบทบาทและปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บริบทพื้นที่ครอบครัว ปัจเจกบุคคล หรือมิติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยใช้กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มเป้าหมายสำคัญเพื่อบ่งชี้สาเหตุวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผล รวมทั้งนำเสนอแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือร่วมกันโดยดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มเป้าหมายใน 6 ภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ตามราชบัณฑิตยสภา ได้แก่ 1. ภาคเหนือ 9 จังหวัด 2. ภาคกลาง (กรุงเทพมหานครและอีก 21 จังหวัด) 3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด 4. ภาคตะวันออก 7 จังหวัด 5. ภาคตะวันตก 5 จังหวัด และภาคใต้ 14 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 6 ภูมิภาค 77 จังหวัด (ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายอาจมีการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด) รวมทั้งสิ้น 300 คน ได้แก่

1) เด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาส จำนวน 10 คน

2) สถานศึกษาจำแนกตามสังกัด ได้แก่ สพฐ. อปท. เอกชน กศน. อาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษา ศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 10 คน

3) ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม หน่วยงานองค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ NGOs มูลนิธิ นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น จำนวน 10 คน

4) ผู้ปกครอง จำนวน 10 คน

5) นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน จำนวน 10 คน

6.3 **Prototype and Test** เป็นการดำเนินงานเพื่อตอบ**วัตถุประสงค์ข้อที่ 3** คือเพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เช่น สถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างศึกษา สำเร็จการศึกษาและการนำไปสู่การมีงานทำ ใช้กระบวนการดังนี้

6.3.1 จัดเวทีเยาวชนร่วมออกแบบนโยบายโดยให้สภาเด็กและเยาวชนและเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสมีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบายหรือมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ โดยอาจใช้วิธีการทำ Idea Pitching หรือ Hackathon หรือการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้เข้าร่วมรวมจำนวนไม่น้อยกว่า 50 คน

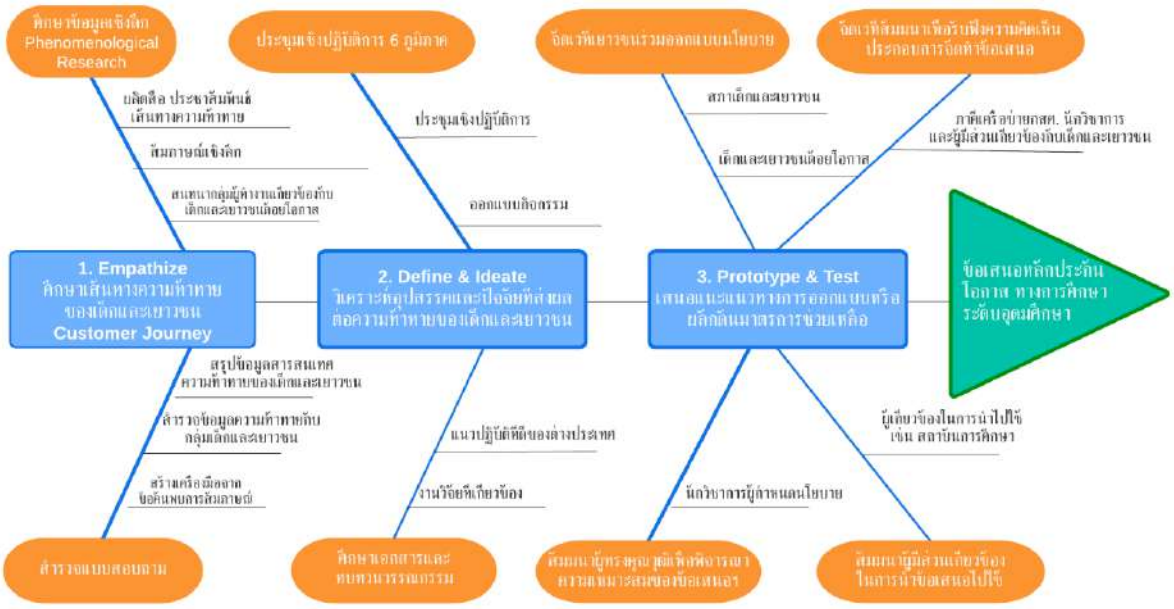
6.3.2 จัดเวทีสัมมนาเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะในการจัดทำข้อเสนอฯ โดยมีผู้เข้าร่วมรวมจำนวนไม่น้อยกว่า 100 คน

6.3.3 ยกร่างนโยบายมาตรการหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยนำข้อมูลที่ได้จากข้อ 6.2 และ 6.3.1 รวมทั้งการศึกษาวรรณกรรมแนวปฏิบัติของต่างประเทศเพื่อมายกร่างนโยบายมาตรการ

6.3.4 สนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา จำแนกเป็น 2 กลุ่มได้แก่

1) สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ จำนวน 6-8 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนโยบายและมาตรการฯ

2) สนทนากลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เช่น สถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างศึกษา สำเร็จการศึกษาและการนำไปสู่การมีงานทำเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนโยบายและมาตรการ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้แทน กสศ. กยศ. สอวช. สพฐ. กศน. อปท. อาชีวะ สถาบันอุดมศึกษา เป็นต้น จำนวน 1 กลุ่ม กลุ่มละ 12-15 คน



ภาพที่ 5 แนวทางการดำเนินงานและกิจกรรมหลัก

7. **แผนและกิจกรรมการทำงาน**

ตารางแผนการดำเนินงาน แสดงกิจกรรมหลัก กิจกรรมย่อย ระยะเวลาดำเนินงาน (ที่ได้รับอนุมัติให้ปรับใหม่จากการขอขยายเวลา)

ตารางที่ 5 แผนการดำเนินงาน กิจกรรมหลัก กิจกรรมย่อยและระยะเวลาดำเนินงาน

กิจกรรม	เดือน									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Empathize เพื่อศึกษาเส้นทางความท้าทาย (วัตถุประสงค์ข้อที่ 1)										
1. ศึกษาวรรณกรรมและข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง	←	—	—	—	—	—	—	—	→	
2. เสนอขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	←	—	→							
3. จัดสนทนากลุ่มผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาส			↔							

กิจกรรม	เดือน									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. ศึกษาข้อมูลสารสนเทศและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย			↔	↔	↔					
5. ประสานกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนเพื่อการสัมภาษณ์			↔	↔	↔					
6. สร้างแนวการสัมภาษณ์และการเตรียมความพร้อมนักวิจัยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและเยาวชน			↔							
7. ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล				↔	↔					
8. วิเคราะห์ข้อมูล			↔	↔	↔	↔				
9. สร้างแบบสอบถามเพื่อการสำรวจเชิงปริมาณ						↔				
10. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ							↔	↔		
11. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ								↔		
12. ผลิตสื่อวิดิทัศน์และหนังสือถ่ายทอดเรื่องราวเส้นทางชีวิตเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาส จำนวน 5 เรื่อง					↔	↔	↔	↔		
Define & Ideate เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความท้าทาย (วัตถุประสงค์ข้อที่ 2)										
13. ออกแบบกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและเยาวชน							↔			
14. ประสานและดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 6 ภูมิภาค								↔		
15. วิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ								↔	↔	
Prototype & Test เพื่อนำเสนอมาตรการหลักประกันโอกาส (วัตถุประสงค์ข้อที่ 3)										
16. จัดเวทีเยาวชนร่วมออกแบบนโยบาย									↔	
17. จัดเวทีสัมมนานโยบายเพื่อให้ข้อเสนอแนะการจัดทำมาตรการ									↔	

กิจกรรม	เดือน									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
18. ยกร่างนโยบายมาตรการสร้างหลักประกันโอกาสฯ									↔	↔
19. ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสมฯ									↔	↔
20. ประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำมาตรการฯไปใช้									↔	↔
21. สรุปและรายงานผลการวิจัย										↔
22. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการดำเนินงาน				←	—	—	—	—	—	→

9. **การวิเคราะห์และการบรรเทาความเสี่ยง**

9.1 **ความเสี่ยงและการบรรเทาความเสี่ยงด้านกลุ่มเป้าหมาย** เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสซึ่งอาจมีความเปราะบางทางจิตใจและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ค่อนข้างยากเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อยู่นอกระบบการศึกษา ดังนั้น นักวิจัยจึงบรรเทาความเสี่ยงด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายกับผู้ที่เป็น Gatekeeper หรือผู้มีเป็นหน้าด่านประตูทำงานใกล้ชิดและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสเพื่อช่วยคัดกรองกลุ่มเป้าหมายที่มีความเหมาะสม อีกทั้งยังให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาวัยรุ่นมาร่วมออกแบบแนวการสัมภาษณ์และออกแบบกิจกรรมเพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกของกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด

9.2 **ความเสี่ยงและการบรรเทาความเสี่ยงด้านระยะเวลา** เนื่องจากการศึกษา Customer Journey ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาใช้เวลาในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก จึงอาจไม่สามารถดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายได้ทุกคน จึงบรรเทาความเสี่ยงด้วยการออกแบบการวิจัยที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบกับการคัดเลือกกรณีตัวอย่างที่ครอบคลุม Profile ที่หลากหลายมากที่สุดและจัดทำเป็นวิดีโอ ถ่ายทอดเรื่องราวเชิงลึกเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสจากจำนวนกลุ่มเป้าหมายที่สัมภาษณ์ทั้งหมดเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวเชิงลึกของเด็กเฉพาะบุคคลได้ นอกจากนี้เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดผู้รับผิดชอบโครงการใช้วิธีการจ้างเหมาบริการในการติดต่อประสานงาน ดำเนินการจัดประชุมในเวทีแลกเปลี่ยนต่าง ๆ และการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ อีกทั้ง การสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศเบื้องต้นจากกสศ.และความร่วมมือของภาคีเครือข่ายของกสศ.จะช่วยบรรเทาข้อจำกัดด้านเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ 4
ผลการวิจัย

เนื้อหาในบทที่ 4 นำเสนอผลการวิจัย 3 ตอนตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Customer Journey) ในการออกจากความยากจนและการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ตอนที่ 2 ผลวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เช่น สถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างศึกษา สำเร็จการศึกษา และการนำไปสู่การมีงานทำ

ตอนที่ 1 เส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Customer Journey) ในการออกจากความยากจนและการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

ผลการศึกษาเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ตอนที่ 1.1 ผลการวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาส

ตอนที่ 1.2 ผลการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา จำนวน 60 คน

ตอนที่ 1.3 ผลการวิเคราะห์เส้นทางความท้าทาย 10 เส้นทางหลัก และ 4 กลุ่มเส้นทางร่วม

ตอนที่ 1.1 ผลการวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาส

1.1.1 วันที่จัดสนทนากลุ่มและผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มในรูปแบบ Online ด้วยโปรแกรม Zoom ทั้งสิ้น 3 ครั้ง ครอบคลุมผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสจากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. ครูแนะแนว นักการศึกษา และผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่ได้รับทุนตามกลุ่มประเภทที่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จัดไว้ 2. ผู้แทนมูลนิธิและองค์กรเอกชนที่ทำงานกับเด็กและเยาวชนด้อยโอกาส 3. นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิกสศ. และ 4. บุคคลภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 28 ท่าน ดังต่อไปนี้

1. *วันที่ 22 ธันวาคม 2566*

   ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในรอบนี้เป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสจากภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออก ครอบคลุมทั้งนักวิจัยจากสถาบันวิจัย ผู้แทนจากองค์กรนอกภาครัฐที่ไม่แสวงผลกำไร ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้แทนจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครูโรงเรียนกีฬาเทศบาล ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติระดับชาติ และศึกษานิเทศก์ รวมทั้งสิ้น 10 ท่าน
2. *วันที่ 27 ธันวาคม 2566*

   ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในรอบนี้เป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสจากภาคเหนือและภาคใต้ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติระดับชาติ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนจากวิทยาลัยชุมชน ผู้แทนจากองค์กรนอกภาครัฐที่ไม่แสวงผลกำไร ผู้แทนจากมูลนิธิ และศึกษานิเทศก์ รวมทั้งสิ้น 9 ท่าน
3. *วันที่ 28 ธันวาคม 2566*

   ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในรอบนี้เป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสจากภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐานที่ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติระดับชาติ ผู้แทนจากสถาบันวิจัย ผู้แทนจากองค์กรนอกภาครัฐที่ไม่แสวงผลกำไร และผู้แทนสมาคมศูนย์การเรียนโดยองค์กรชุมชนและเอกชน รวมทั้งสิ้น 9 ท่าน

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

1.2.1 จุดเจ็บปวดหรืออุปสรรคที่ทำให้ผู้เรียนไม่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นจากการสนทนากลุ่มแล้วกำหนดเป็นแก่นหลัก (themes) พร้อมตั้งชื่อแก่นหลักเหล่านั้นตามแนวทางการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) โดยได้นำแก่นหลักจากการสนทนากลุ่มทั้ง 3 ครั้งมาเปรียบเทียบกันมีข้อค้นพบแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 6 จุดเจ็บปวดหรืออุปสรรคที่ทำให้ผู้เรียนไม่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

การสนทนากลุ่มครั้งที่ 1	**การสนทนากลุ่มครั้งที่ 2**	**การสนทนากลุ่มครั้งที่ 3**
ครอบครัว	ครอบครัว	ครอบครัว
เศรษฐกิจท้องถิ่น	เศรษฐกิจท้องถิ่น	-
ศาสนา	ศาสนา	-
ค่านิยม	ค่านิยม	-
สภาพสังคมและเพื่อน	สภาพสังคมและเพื่อน	สภาพสังคมและเพื่อน
ลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน	ลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน	ลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน
สถานศึกษาและครู	สถานศึกษาและครู	สถานศึกษาและครู
-	เพศ	-
-	เชื้อชาติ/ชาติพันธุ์/ภาษา	เชื้อชาติ/ชาติพันธุ์/ภาษา
-	ทุนการศึกษา	ทุนการศึกษา
-	ทรัพยากรในการเรียนรู้	-
-	สถานการณ์โควิด-19	-
-	-	สาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐาน
-	-	กฎหมาย
-	-	สถาบันอุดมศึกษา

จากการวิเคราะห์จุดเจ็บปวดหรืออุปสรรคที่ทำให้ผู้เรียนไม่ได้ศึกษาต่อจากมุมมองของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้ง 3 ครั้ง รวม 29 ท่านดังตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว สภาพสังคมและเพื่อน ลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน และสถานศึกษาและครูเป็นปัจจัย 4 ประการที่ได้รับการกล่าวถึงจากการสนทนากลุ่มทั้ง 3 ครั้งตรงกัน ทั้งนี้ น่าสังเกตว่าปัจจัยด้านครอบครัว สภาพสังคมและเพื่อน และสถานศึกษาและครูเป็นปัจจัยที่เป็นข้อเท็จจริงที่จับต้องได้ (tangible barriers, hard barriers, หรือ factual issues) ในขณะที่ลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียนเป็นปัจจัยเฉพาะบุคคลที่วัดได้ยาก (intangible barriers หรือ soft barriers) แต่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่ทำงานใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสเหล่านั้นสามารถสังเกตเห็นการขาดแรงจูงใจในการศึกษาต่อ การขาดความเชื่อมั่นและการขาดมุมมองเชิงบวก ฯลฯ เหล่านั้นของผู้เรียนได้ หากพิจารณาปัจจัยแต่ละประการ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ขยายความไว้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านครอบครัว

ครัวเรือนของผู้เรียนมีฐานะยากจน หาเช้ากินค่ำ มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย แม้ผู้เรียนได้รับทุนการศึกษาแต่ทุนยังไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเรียน ผู้เรียนต้องทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัวทำให้ส่งผลกระทบต่อการเรียนจนหลุดออกจากระบบการศึกษาไปในที่สุด ในบางบริบท เช่น โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพบว่าผู้ปกครองของผู้เรียนมักประกอบอาชีพที่ต้องย้ายถิ่นฐานบ่อย เช่น เป็นผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง ทำให้ผู้เรียนต้องย้ายถิ่นตามผู้ปกครองและหลุดจากระบบการศึกษาระหว่างทาง และในบางพื้นที่ หากผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผู้เรียนต้องขาดเรียนไปช่วยเกี่ยวข้าว ตัดอ้อย หรือเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัว

นอกจากนี้ ผู้เรียนบางกลุ่มประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ขาดความอบอุ่นบิดามารดาหย่าร้างกันหรือเสียชีวิต ต้องอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายที่ไม่ได้รับการศึกษาและยากจน บางครอบครัวตามใจบุตรหลานมากเกินไป ทำให้ผู้เรียนมีปัญหาด้านพฤติกรรม และไม่ประสงค์ให้บุตรหลานออกไปศึกษาต่อนอกพื้นที่ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการรับทุนเพื่อศึกษาต่อนอกพื้นที่จนหลุดจากระบบการศึกษา

เป็นที่น่าสังเกตว่าการเยี่ยมบ้านผู้เรียนก็อาจไม่ได้ช่วยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและสถานศึกษาเพราะผู้ปกครองต้องออกจากบ้านไปประกอบอาชีพและทิ้งผู้เรียนอยู่บ้านเพียงลำพัง

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น

ในบางจังหวัดมีแหล่งการพนันและมีสวนทุเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดว่าการทำงานในแหล่งการพนันและสวนทุเรียนให้รายได้ดีกว่าการไปเรียนหนังสือและขาดรายได้ นอกจากนี้ ในบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาความไม่สงบในท้องถิ่น ทำให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นได้รับผลกระทบ ประชาชนในท้องถิ่นมีฐานะยากจน

2. ***ปัจจัยด้านศาสนา***

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หากผู้เรียนเข้าศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนาแต่ไม่ได้รับการศึกษาแผนสามัญควบคู่ไปด้วย อาจประสบปัญหาในการใช้ชีวิตและหางานทำต่อไปในอนาคต และอาจเป็นอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ ทั้งนี้ ปัจจัยด้านศาสนาไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะบริเวณพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น ชุมชนมุสลิมในจังหวัดภาคเหนือพบเห็นค่านิยมในกลุ่มชุมชนมุสลิมที่ต้องการให้บุตรหลานออกมาประกอบอาชีพมากกว่าศึกษาต่อเช่นกันเพราะครัวเรือนมีฐานะยากจน

3. ***ปัจจัยด้านค่านิยม***

ผู้เรียนและผู้ปกครองจำนวนหนึ่งโดยเฉพาะครอบครัวผู้ใช้แรงงานมองว่าการศึกษาเป็นสิ่งไม่สำคัญ เพราะพบเห็นภาพผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้วตกงาน ต้องหางานทำแข่งกับผู้ศึกษาสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) อีกทั้งมองว่ากว่าจะเรียนจนสำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาตรีแล้วค่อยเริ่มหางานทำต้องใช้เวลานาน ในขณะที่ครอบครัวต้องใช้เงินในวันนี้ พวกเขาจึงมองว่าปริญญาตรีไม่ใช่คำตอบสุดท้ายของชีวิตการทำงานและสิ่งที่เรียนก็ไม่ตรงกับการนำไปใช้งานได้จริง

4. ***ปัจจัยด้านสภาพสังคมและเพื่อน***

ในบางท้องถิ่นมีปัญหาการระบาดของยาเสพติดและปัญหาอาชญากรรม เมื่อผู้เรียนคบเพื่อนที่ติดยาเสพติดและก่ออาชญากรรมก็ทำให้ต้องถูกดำเนินคดีและไม่ได้ศึกษาต่อ นอกจากนี้ หากผู้เรียนคบเพื่อนที่ไม่ศึกษาต่อหรืออยู่ในชุมชนที่คนจำนวนมากไม่ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น อาจเกิดความคิดว่าการศึกษาต่อไม่ใช่สิ่งจำเป็น

5. ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าปัจจัยส่วนบุคคลอาจจำแนกได้เป็น 2 ประการ ได้แก่ 1. สมรรถนะทักษะ (hard skills) และ 2. จรณทักษะ (soft skills) ในด้านสมรรถนะทักษะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มให้ข้อมูลว่าผู้เรียนบางคนขาดทักษะทางวิชาการที่จำเป็นสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน บางคนมีปัญหาด้านการอ่านภาษาไทยทำให้เรียนตามเพื่อนไม่ทันจนไม่อยากมาโรงเรียน

ในขณะที่จรณทักษะ รวมทั้งคุณธรรมจริยธรรมก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะผู้เรียนบางคนนำความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ไปใช้ในทางที่ผิด เช่น รับจ้างโจรกรรมข้อมูลและทำงานให้กลุ่มธุรกิจสีเทาในประเทศสิงคโปร์ พอได้รับค่าจ้างจำนวนมากก็ทำให้หมดความสนใจในการศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นครูชี้แจงว่าบางครั้งสภาพจิตใจของผู้เรียนเป็นสิ่งที่คาดเดาได้ยาก แม้ครูจะใกล้ชิดกับเด็ก ทำให้ครูไม่ทราบว่าผู้เรียนกำลังตัดสินใจจะไม่ศึกษาต่อ

นอกจากนี้ ผู้เรียนบางคนขาดความมานะพยายาม ขาดความตั้งใจ มุ่งมั่นในการเรียน ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง และมีปัญหาด้านพฤติกรรม ติดเกม ติดยาเสพติด เที่ยวกลางคืนจนตื่นสายมาเรียนไม่ทัน แม้ครูจะพยายามเพียงใดก็ไม่สามารถรักษาผู้เรียนเหล่านี้ให้อยู่ในระบบโรงเรียนได้ อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนบางคนรักเรียนแต่ไม่ต้องการได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน สนใจเรียนในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากการศึกษาในระบบโรงเรียนมากกว่า อีกทั้งบางคนมีปัญหาด้านสุขภาพที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาต่อในระบบโรงเรียน

6. ปัจจัยด้านสถานศึกษาและครู

ในส่วนของปัจจัยด้านสถานศึกษา ในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาส โรงเรียนประเภทนี้มักเป็นที่รวมของผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ไม่สามารถเรียนในโรงเรียนประจำอำเภอหรือประจำจังหวัดได้ จึงมักประสบปัญหาผู้เรียนออกกลางคันมากกว่าโรงเรียนที่มีความพร้อมมากกว่า เช่นเดียวกับในบริบทของโรงเรียนกีฬา แม้ว่ามีความพยายามลดปัญหาการเดินทางโดยจัดหอพักให้แก่ผู้เรียน แต่ก็ยังพบปัญหาผู้เรียนหลุดออกไปจากระบบต้องคอยตามกลับคืนมา นอกจากนี้ แม้ว่าการเรียนอาชีวศึกษาสำคัญอย่างยิ่งต่อการตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานในท้องถิ่น แต่การทะเลาะตีกันของผู้เรียนอาชีวศึกษาทำให้ผู้เรียนบางส่วนที่อยู่ในสถาบันอาชีวศึกษาไม่กล้าไปสถาบันหรือวิทยาลัย บางคนจำเป็นต้องไปเรียนโดยพกอาวุธไปด้วยทำให้โดนทำโทษให้หลุดพ้นจากการเป็น

นักศึกษาหรือมีความผิดทางอาญาจนไม่ได้ศึกษาต่อ โดยภาพรวม สถาบันการศึกษายังขาดระบบการตั้งรับและป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน ทำให้ผู้เรียนที่ตั้งครรภ์ไม่สามารถกลับมาศึกษาต่อได้ และแม้สถานศึกษาบางแห่งมีมาตรการรองรับที่ดีการเป็น “เด็กโข่ง” ก็ทำให้ผู้เรียนโดนเพื่อนล้อจนไม่อยากมาโรงเรียน

ปัจจัยด้านสถานศึกษาอาจครอบคลุมถึงระบบการศึกษาในระดับมหภาคด้วย ในมุมมองของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ระบบการศึกษาในปัจจุบันยังอัดแน่นเนื้อหาทางวิชาการให้แก่ผู้เรียนมากเกินไป ขาดความเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ไม่ยืดหยุ่น ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระยะเวลาการเรียนจนสำเร็จการศึกษานานเกินไป และขาดระบบแนะแนวที่มีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนไม่เห็นเส้นทางการวางแผนการศึกษาและการประกอบอาชีพของตนเองในอนาคต อีกทั้งไม่ค้นพบศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง นอกจากนี้ ที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ห่างไกลจากที่พัก แม้ว่าการเรียนออนไลน์จะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนมากขึ้น แต่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีวินัยและมีความรับผิดชอบสูงจึงจะสามารถสำเร็จการศึกษาได้ และในพื้นที่ห่างไกลมักเปลี่ยนครูผู้ช่วยบ่อยครั้งทำให้ขาดการส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน

ในด้านครู ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเชื่อว่าความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์และการมีครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาที่ดีจะทำให้ผู้เรียนยังคงอยู่ในระบบโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากครูให้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับแนะแนวการศึกษาต่อและช่วยหาช่องทางให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งทุนการศึกษาต่างๆ ได้ ผู้เรียนจำนวนมากถูกตีตราว่าด้อยค่าทำให้ขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง หากครูให้ความรักความเมตตา และเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมุมานะและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นได้

7. *ปัจจัยด้านเพศ*

ในบางท้องถิ่น เมื่อถึงอายุประมาณ 15 ปี ผู้เรียนผู้หญิงจำเป็นต้องลาออกจากการเรียนเพื่อสมรสตามประเพณีและความเชื่อของวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่สูง

8. *ปัจจัยด้านเชื้อชาติ/ชาติพันธุ์/ภาษา*

วิถีวัฒนธรรมชนเผ่าบางชนเผ่านิยมให้ผู้เรียนที่เป็นผู้หญิงแต่งงานเมื่ออายุประมาณ 16 ปี และเห็นว่าการเรียนไม่ใช่สิ่งจำเป็นหากแต่งงานแล้ว ส่วนในกลุ่มบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ การไม่ได้รับ

สัญชาติไทยเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสวัสดิการทางการศึกษาและการรักษาพยาบาลต่าง ๆ ทำให้ไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาต่อจึงออกไปช่วยผู้ปกครองทำงานเพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัวแทน นอกจากนี้ ผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์หรือบุตรหลานแรงงานข้ามชาติมักพูดภาษาไทยได้ไม่ชัด ทำให้โดนเพื่อนล้อเลียน และเรียนภาษาไทยได้ช้ากว่าผู้เรียนวัยเดียวกัน จนทำให้ไม่อยากไปโรงเรียนหรือไม่สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้

นอกจากนี้ ในเขตพื้นที่สูง เช่น ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้เรียนที่มาจากกลุ่มบ้านรองมักรู้สึกด้อยกว่าผู้เรียนที่มาจากกลุ่มบ้านหลัก (กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนตามไหล่เขาที่ราบ ทำเกษตรกรรมระบบไร่หมุนเวียน การรวมตัวกันของหมู่บ้านจะมีประมาณ 20-100 ครัวเรือน และจะมีบ้านรองที่อยู่ห่างจากบ้านหลักไป หมู่ที่ 1 เป็นบ้านหลัก และบ้านรองก็เป็นหมู่ที่ 1 ด้วย หมู่บ้านหลักหนึ่งบ้านมักมีหย่อมบ้านรอบๆ) ผู้เรียนที่อาศัยอยู่ตามหย่อมบ้านต้องเดินทางไกลเพื่อมาโรงเรียน แต่เมื่อมาแล้วมักโดนเพื่อนที่มาจากบ้านหลักทำให้รู้สึกด้อยกว่า

9. ปัจจัยด้านทุนการศึกษา

ทุนการศึกษาในประเทศ เช่น โครงการพระราชดำริ รัชกาลที่ 9 ในจังหวัดสระแก้ว ทุนสมเด็จพระกนิษฐาฯ ทุนมูลนิธิยุวพัฒน์ ทุนสโมสรโรตารี และโครงการคุรุทายาท ฯลฯ และทุนจากต่างประเทศ เช่น United Nations Development Programme (UNDP) และทุนจากสหรัฐอเมริกา ฯลฯ ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนแล้วกลับมาพัฒนาบ้านเกิด อย่างไรก็ตาม ทุนบางประเภทมีเงื่อนไขว่าผู้เรียนต้องรักษาผลการเรียนให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่มีระดับความสามารถทางวิชาการไม่สูงไม่สามารถได้รับทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนหลุดจากระบบการศึกษาในที่สุด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามีทุนอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ผู้ให้ทุนประสบปัญหาในการหาผู้เรียนมารับทุนเช่นกัน เนื่องจากเด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งไม่ประสงค์ศึกษาต่อ

10. ปัจจัยด้านทรัพยากรในการเรียนรู้

หากสถานศึกษาและชุมชนร่วมมือกันเพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มโดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนากลไกระดับพื้นที่โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน และภาคประชาสังคมจะสามารถทำให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสได้เรียนรู้ และหากมีปัญหาก็จะได้รับการส่งต่ออย่างทันท่วงทีเป็นรายบุคคล ควบคู่ไปกับการพัฒนา

กองทุนระดับพื้นที่เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนเป็นการเร่งด่วน มีงบประมาณใช้สำหรับการแก้ปัญหาทันทีโดยไม่ต้องรอทุนในระบบที่อาจต้องใช้เวลานานในการเบิกจ่าย การพัฒนาระบบดังกล่าวเริ่มต้นจากการค้นหาผู้ที่เต็มใจช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสมารับหน้าที่เป็นผู้จัดการเด็กและเยาวชนที่มีปัญหา (case manager) โดยอาจเฟ้นหาจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชน เพราะต้องเป็นผู้ใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ต้องทำหน้าที่เป็นจุดคานงัด (leverage point) ค้นหาคำตอบว่าเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาต้องการความช่วยเหลือด้านใด เช่น การให้กลุ่มเปราะบางในครอบครัวของเด็กเข้าถึงความช่วยเหลือขั้นพื้นฐานได้ เพื่อให้เด็กได้เข้าเรียน หรือบางกรณีเป็นเรื่องของการให้ความช่วยเหลือด้านอาชีพ ปรับทัศนคติ หรือแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มรายงานว่าผู้เรียนบางคนขาดแคลนอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการเรียน เช่น ต้องการเรียนด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์แต่ไม่มีคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง

11. สถานการณ์โควิด-19

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มรายงานว่าภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้มีการติดตามให้ผู้เรียนกลับเข้าสู่ระบบโรงเรียน แต่ยังคงมีผู้เรียนจำนวนมากตัดสินใจไม่กลับมาเรียน

12. ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐาน

ในถิ่นทุรกันดาร เช่น บริเวณพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่าสถานศึกษาอยู่ห่างไกลบ้านของผู้เรียนและการเดินทางไม่สะดวก ไม่มีบริการรถโดยสารสาธารณะทำให้ต้นทุนในการเดินทางไปโรงเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น จนผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ไม่สามารถไปโรงเรียนได้จนสำเร็จการศึกษา และนอกจากต้นทุนด้านการเดินทางแล้ว การดำรงชีวิตในพื้นที่ยากลำบาก สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเข้าไม่ถึง ค่าพลังงานแพง ทำให้ยิ่งทำงานในพื้นที่ยิ่งยากจน

13. ปัจจัยด้านกฎหมาย

แม้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 เปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชนและองค์กรต่างๆ สามารถจัดการศึกษาได้ทั้งในรูปแบบการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษา

ตามอัธยาศัย แต่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องยังขาดความเข้าใจและความพร้อมในการบรรลุเจตนารมย์ของข้อกฎหมายดังกล่าว การศึกษาในบางรูปแบบยังไม่ได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เป็นอุปสรรคแก่ผู้เรียนในการเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา และหากอายุไม่ถึง 15 ปีจะไม่สามารถเข้าเรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ (ยกเว้นกรณีที่เขตพื้นที่การศึกษาอนุมัติ) อีกทั้งสถานศึกษาหลายแห่งยังฉวยโอกาสทำให้มี “เด็กแขวนลอย” ไม่แทงชื่อผู้เรียนออกจากสถานศึกษาเนื่องจากเป็นการศึกษาภาคบังคับ

นอกจากนี้ กฎหมายคุ้มครองป่าไม้ทำให้ตั้งโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนในบางพื้นที่ไม่ได้ ทำให้พื้นที่ทุรกันดารบางแห่ง ขาดแคลนสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนต้องเดินทางไปเรียนไกลจนหลุดออกจากระบบโรงเรียนในที่สุด

14. ปัจจัยด้านสถาบันอุดมศึกษา

ในการคัดเลือกบุคคลเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ระบบและกลไกที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่ได้รับการศึกษาในรูปแบบอื่น เช่น บ้านเรียน ศูนย์การเรียนตามมาตรา 12 และการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม อีกทั้ง ค่าเทอมและค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษามีราคาสูงในขณะที่เงินเดือนสำหรับวุฒิปริญญาตรีเพียง 15,000 บาท ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาต่อสำหรับผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าการลงทุนกับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาไม่คุ้มค่า

1.2.2 กลไกการให้ความช่วยเหลือและผลลัพธ์จากการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มรายงานว่าในปัจจุบันตนเองและหน่วยงานต้นสังกัดได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนที่ด้อยโอกาสแล้ว ดังต่อไปนี้

1. ลงนาม MOU ระหว่าง 13 องค์กรเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น
2. จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับจังหวัดและระดับตำบล

3. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อให้สามารถระบุผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือได้ โดยจัดเก็บข้อมูลนักเรียนที่ไม่ได้ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดและระดับชาติ
4. จัดตั้งกองทุนสะกาดซึ่งเป็นกองทุนด้านศาสนาสำหรับช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส
5. พัฒนาระบบติดตามผู้เรียนหลังได้รับความช่วยเหลือ
6. ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของการศึกษา
7. สถานศึกษาในระบบมุ่งพัฒนาศักยภาพผู้เรียนจากภายในเพื่อให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการศึกษาต่อและประกอบอาชีพโดยทำงานร่วมมือกับวิทยาลัยชุมชนและหน่วยงานที่ส่งเสริมการฝึกหัดอาชีพ เช่น อาชีพพยาบาล ตำรวจ และอาชีพอื่น ๆ
8. สถานศึกษาในระบบโรงเรียนทำงานร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้ทุนศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาโดยไม่มีเงื่อนไขต้องชดใช้ทุน
9. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำงานร่วมกับครูอย่างใกล้ชิดเพื่อตามเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสกลับมาเรียน
10. โรงเรียนนานาชาติและโรงเรียนเอกชนเข้ามามีบทบาทในการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้เรียนที่ด้อยโอกาส ดังกรณีตัวอย่างของโรงเรียนนานาชาติที่ใช้หลักสูตรเกาหลีและจีน
11. ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานได้ให้การอบรมฝึกอาชีพแก่ผู้สนใจและมีที่พักให้ระหว่างการฝึกอบรมด้วย
12. ให้ที่พักและให้อาหารกลางวันแก่เด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสที่โรงเรียน เพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนไม่มีที่พักและค่าเดินทาง
13. จัดโครงการอาหารกลางวันให้ครอบคลุมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาด้วย (ในกรณีของโรงเรียนขยายโอกาสได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกอรมน.)
14. โรงเรียนในระบบประสานความร่วมมือกับกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนต่อในสำนักส่งเสริมการเรียนรู้
15. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนอาชีวศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคและวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี
16. แสวงหาทุนต่อเนื่องตั้งแต่อนุบาลจนถึงระดับปริญญาเอก เช่น ทุนจากฝรั่งเศสชื่อว่าทุนมูลนิธิแม่น้ำโขง (ให้เงินเดือนละ 800-2,000 กว่าบาท)
17. พัฒนาผู้เรียนให้มีเป้าหมายในชีวิตชัดเจนและมุ่งศึกษาต่อ
18. สร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ดี เชิญชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
19. นำกฎหมายที่มีอยู่มาบังคับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง

20. เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กระจายอำนาจในการจัดการศึกษาไปยังภาคประชาสังคม เช่น บ้านเรียน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ วัด (โรงเรียนพระปริยัติธรรม) และศูนย์การเรียน
21. จัดตั้งระบบธนาคารหน่วยการเรียน เช่น ความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยชุมชน ศูนย์การเรียน และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ทำระบบสะสมหน่วยการเรียน และพัฒนาเนื้อหาการเรียนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นของผู้เรียน เช่น ให้ความรู้ทางด้านการเกษตรและภูมิปัญญาท้องถิ่น
22. นายอำเภอเป็นผู้นำหลักในการสร้างที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียนที่ด้อยโอกาสและคนชราในพื้นที่ หรืออาจประสานไปยังโรงเรียนราชประชานุเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนมีที่พักระหว่างเรียน
23. พัฒนาอาชีพให้แก่ผู้ปกครองของผู้เรียนโดยร่วมมือกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
24. ดำเนินการวิจัยในระดับท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนที่ด้อยโอกาส

1.2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มเติมในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสในอนาคต

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มเติมในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสในอนาคต ดังต่อไปนี้

1. ควรมีหน่วยงานที่จัดการเรื่องกลไกสำหรับกำกับติดตาม (monitor) ฐานข้อมูลในระดับจังหวัดเพราะมีหลายหน่วยงานจัดการศึกษา เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงศึกษาธิการ และองค์การพระพุทธศาสนา ฯลฯ ทำให้ไม่สามารถกำกับติดตามให้เห็นภาพรวมระดับจังหวัดโดยเชื่อมโยงกับเลขประจำตัวประชาชนของเด็กได้
2. ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ดังตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จของเมืองทุ่งสงที่หน่วยงานภาครัฐ (กองสวัสดิการสังคม) ทำงานโดยร่วมมือกับชุมชนทำให้เด็กได้รับความช่วยเหลือไปแล้ว 19 คน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ เพราะคนในชุมชนจะสามารถเข้าถึงเด็กที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือได้ดีที่สุด อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างค่านิยมที่ดีงามให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของการศึกษา

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรร่วมมือกับชุมชนและสถานศึกษาในการคัดกรองผู้เรียน เพื่อให้รับรู้ปัญหาของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาผู้เรียนได้อย่างตรงจุด
4. ควรมีหน่วยงานให้คำปรึกษาแก่เด็กและครอบครัวที่พร้อมประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อร่วมกันให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชน เพราะในปัจจุบันเด็กและเยาวชนบางคนขาดที่ปรึกษา ในขณะที่ผู้ให้ความช่วยเหลือยังไม่ทราบว่าเด็กและเยาวชนคนใดต้องการความช่วยเหลือ จึงควรมีหน่วยงานกลางที่สามารถมองภาพรวมทั้งจังหวัดได้มาทำหน้าที่ตรงนี้ และให้ความช่วยเหลือได้ตรงจุด โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ
5. ควรให้องค์กร ชุมชน และศูนย์ต่างๆ ที่มีศักยภาพสามารถเปิดหลักสูตรทางเลือกให้กับเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสได้ในช่วงรอยต่อระหว่างมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนเลือกเรียนแล้วเก็บหน่วยกิตได้ตามระบบธนาคารหน่วยกิต (credit banking)
6. กองทุนกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา (กยส.) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และศูนย์แนะแนวจังหวัดควรร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส
7. ควรมีหน่วยงานสำหรับเป็นสายด่วนให้คำปรึกษา (call center) สำหรับให้คำปรึกษาด่วนทุกเขต เพื่อแนะแนวและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการศึกษาต่อแก่เด็กและเยาวชนเนื่องจากเด็กและเยาวชนอาจไม่กล้าปรึกษาคนในครอบครัวหรือครู
8. ควรเพิ่มหน่วยงานสนับสนุนดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาให้มากขึ้น
9. มหาวิทยาลัยควรให้ทุนการศึกษาเพิ่มมากขึ้นแก่ผู้เรียนที่ด้อยโอกาส
10. หน่วยงานด้านการศึกษาในระบบโรงเรียนควรเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษและด้อยโอกาส
11. ครอบครัวควรเข้ามาเป็นผู้มีบทบาทหลักในการพัฒนาผู้เรียนให้มีค่านิยมที่ถูกต้องและมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา
12. สถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานควรพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ มีส่วนช่วยในการเฟ้นหาตัวตนและศักยภาพของผู้เรียน และดูแลผู้เรียนอย่างใกล้ชิด
13. หน่วยงานผู้ให้ทุนการศึกษาควรประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลแหล่งทุนแก่ผู้เรียน สถานศึกษา ครู และผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากในปัจจุบันมีทุนเป็นจำนวนมาก แต่ผู้เรียนไม่ทราบ และเข้าไม่ถึงแหล่งทุนเหล่านั้นจนขาดโอกาสศึกษาต่อในระดับสูง
14. คณบดีและศิษย์เก่าในท้องถิ่นควรให้ทุนการศึกษาแก่ผู้เรียนที่ด้อยโอกาส

15. นักศึกษาครูควรเข้ามามีส่วนในการสอนภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์
16. หน่วยงานภาคเอกชนควรให้ความช่วยเหลือในเรื่องการตลาดหรือการสร้างอาชีพให้แก่ผู้เรียน เช่น กลุ่มบริษัทเครือเซ็นทรัลได้เข้ามาช่วยเหลือในการรับสินค้าจากนักเรียนไปจำหน่าย
17. คนไทยที่อยู่ต่างประเทศควรส่งเงินกลับมาช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อาจดำเนินการในรูปผ้าป่าการศึกษาหรือเงินบริจาค

1.2.4 แนวทางและมาตรการเพื่อช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและมาตรการเพื่อช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนี้

1. ควรดำเนินการช่วยเหลือแบบเป็นองค์รวม ไม่ควรมุ่งเน้นการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว
2. ควรมีระบบตรวจสอบรายชื่อว่าผู้เรียนในแต่ละโรงเรียนมีตัวตนจริงหรือไม่
3. ควรมีโรงเรียนที่พร้อมรับนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษโดยจัดให้มีมาตรฐานเท่าเทียมกับโรงเรียนปกติ
4. ควรมีมาตรการและนโยบายที่ยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถให้การศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ เช่น การดำเนินงานของสมาคมเด็กและเยาวชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (กลุ่มลูกเหรียง)
5. ควรพัฒนาครูแนะแนวและคุณภาพชีวิตครูให้ครูมีเวลาและความตั้งใจในการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มที่
6. ควรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถครู เช่น กรณีครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่มีโครงการเพิ่มคุณวุฒิให้แก่ครูให้มีวุฒิด้านศึกษาศาสตร์
7. กลไกไม่ควรเป็นระดับใหญ่เกินไป เช่น ในระดับภาคหรือประเทศ แต่ควรเป็นระดับท้องถิ่น เพื่อช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็วตรงจุด
8. ควรมุ่งการพัฒนาโดยยึดเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสเป็นศูนย์กลาง
9. ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานมีรายได้ระหว่างเรียนอย่างเหมาะสมโดยไม่กระทบการเรียน
10. ควรดูแลผู้เรียนที่ได้รับทุนอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้จนสำเร็จการศึกษาเพราะบางทีผู้เรียนอาจยังขาดวิจารณญาณในการใช้ชีวิต
11. การร่วมรับผิดชอบในการค้ำประกันทุนหรือเงินกู้เพื่อการศึกษาให้แก่ผู้เรียนไม่ควรเป็นหน้าที่ของครู ควรมีรูปแบบอื่นๆ ในการรับรองว่าผู้เรียนจะสามารถคืนเงินที่กู้ยืมหรือบรรลุเงื่อนไขของการให้ทุนได้

12. แม้จะมีหน่วยงานจำนวนมากในการจัดการศึกษานอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการ แต่กระทรวงศึกษาธิการควรเป็นผู้มีบทบาทหลักในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่ผู้เรียนและแก้ปัญหาผู้เรียนหลุดจากระบบการศึกษา
13. ควรเสริมความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานได้ดี แต่ยังขาดความพร้อมและความสามารถพื้นฐานในการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น
14. ควรพัฒนา Big Data และรักษาระดับชั้นความลับของการเข้าถึงข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ ทำให้โรงเรียนไม่ต้องเสียเวลาไปกับการรวบรวมข้อมูลและทำรายงานส่งหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนมากและซ้ำซ้อนกัน

1.2.5 ข้อสังเกตเพิ่มเติมจากคณะนักวิจัยและผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

จากการสนทนากลุ่มทั้ง 3 ครั้ง ครั้งละประมาณ 60 นาที คณะผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีข้อสังเกตร่วมกัน ดังต่อไปนี้

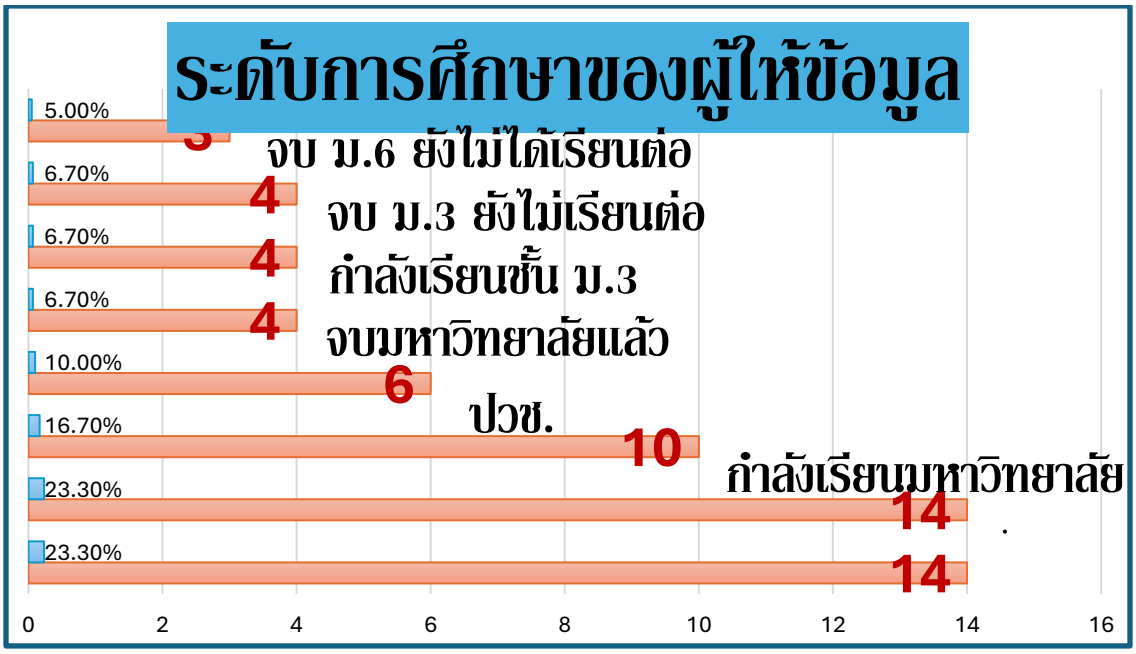
1. ในปัจจุบันยังขาดผู้สนับสนุนในระดับอุดมศึกษาที่เพียงพอ ส่วนใหญ่กลไกความช่วยเหลืออยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก ควรพัฒนากลไกสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาผู้เรียนที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น
2. แม้มีหน่วยงานจำนวนมากเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส แต่ยังขาดการประสานระหว่างหน่วยงานที่มีอยู่แล้วเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเชิงบูรณาการ อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าไม่ควรมีการตั้งหน่วยงานใหม่ เนื่องจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่ากระบวนทัศน์ของหน่วยงานที่จัดการศึกษาในปัจจุบันอาจไม่เพียงพอและเหมาะสมกับการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส
3. การร่วมมือกันเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาควรร่วมมือกันอย่างเป็นทางการและถาวรแทนการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเพื่อความยั่งยืนและต่อเนื่องของการช่วยเหลือผู้เรียน
4. หัวใจสำคัญสำหรับการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสคือความปรารถนาอย่างแรงกล้า (passion) ในการช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ใช่อำนาจตามโครงสร้างหน้าที่ (function)
5. ผู้ที่ควรมีบทบาทหลักในการพัฒนาผู้เรียนคือสถาบันครอบครัว

6. หากผู้เรียนสามารถสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายก็ค่อนข้างมีแนวโน้มสูงที่จะได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นจึงควรมุ่งมั่นช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้สำเร็จการศึกษาอย่างน้อยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
7. ผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์มักเลือกเรียนโรงเรียนและสถาบันการศึกษาใกล้บ้าน จึงควรพัฒนาให้มีสถานศึกษาในท้องถิ่นอย่างเพียงพอและมีคุณภาพสูง ในปัจจุบันมีการแก้ปัญหาบ้างแล้ว เช่น พัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนกินนอน (โรงเรียนแพ) และฝการฝากผู้เรียนเดินทางมากับเพื่อนบ้าน แต่ยังเป็นประเด็นที่น่ากังวลเรื่องความปลอดภัยของผู้เรียน
8. ผู้เรียนหนึ่งคนมักประสบปัญหามากกว่าหนึ่งปัญหา จนรวมกันปัจจัยร่วมที่ทำให้ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา เช่น มักยากจนด้วย ติดยาเสพติดด้วย
9. การกำหนดนโยบายต่างๆ ไม่ควรดำเนินการโดยเพิ่มภาระให้แก่ครู

ตอนที่ 1.2 ผลการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา จำนวน 60 คน



การนำเสนอข้อมูลเส้นทางชีวิตความท้าทายของเด็กและเยาวชนในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา สามารถนำเสนอตารางที่เป็นสรุปข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน ๖๐ คน จากนั้นนำเสนอสรุปเส้นทางชีวิตความท้าทายของเด็กรายบุคคล จากนั้นนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนำเสนอได้ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 6

ระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูล



ภาพที่ 7

การเรียนต่อ/มีแนวโน้มที่จะเรียนต่อระดับอุดมศึกษาของผู้ให้ข้อมูล

ตารางที่ 7 สรุปข้อมูลพื้นฐานเด็กและเยาวชนผู้ให้สัมภาษณ์

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
1	1	โอม	21	แม่เป็นพม่า พ่อเป็นคนไทย พ่อเสียชีวิตตั้งแต่เด็ก มีพ่ออุปถัมภ์	แม่เป็นคนรับจ้างทำงานบ้าน	จ.ระนอง	ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยศรีปทุม	ศึกษาอยู่แล้ว พ่ออุปถัมภ์ช่วยเหลือค่าใช้จ่าย	กู้กยศ. ทุนลดค่าเล่าเรียนจากมหาวิทยาลัย
2	3	เอส	20	พ่อป่วยเรื้อรัง	พ่อเป็นตำรวจ แม่รับจ้างทั่วไป	จ.ระนอง	จบ ม.6 ไม่ได้เรียนต่อ	บอกว่าจะเรียนแต่มีข้อจำกัดหลายอย่างเช่น ค่าใช้จ่าย ปัญหาสุขภาพ	ทุน กสศ.และ กู้กยศ.
3	1	นี	17	แม่ทิ้งไปตั้งแต่เล็ก อยู่กับน้าชายและน้าสะใภ้	น้าชายรับจ้างทั่วไป แฟนน้าไม่ได้ทำงาน	จ.ระนอง	เรียนอยู่ชั้นม.5	ตั้งใจ มีแผนชัดเจน และมีความสามารถจะศึกษาต่อ	ทุน กสศ.และ กู้กยศ.
4	4	เอฟ	16	นับถือศาสนาอิสลาม พี่น้อง 6 คน	พ่อแม่มีอาชีพกรีดยาง	จ.นราธิวาส	จบม.3 ไม่ได้เรียนต่อ	ไม่มีแผนจะเรียนต่อ เจ้าตัวไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน	ทุนกสศ.

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
5	4	พายุ	16	นับถือศาสนาอิสลาม 6อยู่กับแม่บุญธรรม 7และครอบครัว	แม่จริงทำงานร้านโรตีที่มาเลเซีย แม่บุญธรรมทำงานร้านขายข้าวแกงของครอบครัว	จ.นราธิวาส	ปวช. ปีที่ 1	ยังไม่มีแผนชัดเจนเรื่องการเรียนต่อ ติดเพื่อนและไม่ชอบเรียน	ทุนกสศ.
6	4	เดียว	19	อยู่กับพ่อแม่	พ่อทำงานก่อสร้างและรับจ้างทั่วไป แม่เป็นแม่บ้าน	นครศรีธรรมราช	จบ ม. 3 ปัจจุบันเรียนกศน.	ไม่เรียนต่อเพราะมีปัญหากับเพื่อนในโรงเรียน	ทุนกสศ.
7	1	ดีล	23	นับถือศาสนาอิสลาม LGBTQ	พ่อรับจ้างทั่วไป แม่ทำขนมขาย	จ.ยะลา	ชั้นปีที่ 1 ม.นราธิวาสราชนครินทร์	ศึกษาอยู่แล้ว	ทุนมูลนิธิลูกเหรียง

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
8	1	ซอ	27	นับถือศาสนาอิสลาม พ่อเสียชีวิต	แม่รับจ้างทั่วไป	จ.สงขลา	เรียนจบปริญญาตรีจากม.สงขลานครินทร์	เรียนจบระดับอุดมศึกษาปัจจุบันทำงานแล้ว	กู้กยศ. ทุนมูลนิธิลูกเหรียง
9	3	เก้ง	16	พ่อกับแม่แยกทางกัน อาศัยอยู่กับแม่	แม่รับจ้างทั่วไป พ่อเป็นช่างไฟฟ้า	นครศรีธรรมราช	ปวช.ปี 1	อาจจะไม่เรียน (ตอนนี้วางแผนเรียนให้จบปวส.แล้วทำงานก่อน คิดว่าจบปริญญาตรีหางานยากกว่าปวส.	ทุนกสศ. (ม.1-ม.3)
10	3	วิน	17	อาศัยอยู่กับพ่อและแม่	แม่ค้าขาย พ่อมีธุรกิจส่วนตัว	จ.ระนอง	จบ ม.3 แล้วออกมาเรียนกศน.	ตัดสินใจเรียนกศน. เพราะต้องการได้วุฒิม.6 เพื่อนำไปสมัครตำรวจ คิดว่าการใช้ชีวิตจริงสำคัญกว่าใบปริญญาเพราะสมัยนี้	ไม่ได้ทุนการศึกษา ครอบครัวไม่ลำบาก

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
								คนจบปริญญาตรีตกงานก็เยอะ	
11	2	อาร์ท	17	อาศัยอยู่กับพ่อและแม่	พ่อเป็นอส.(อาสารักษาดินแดน) แม่เป็นแม่บ้าน	จ.ระนอง	จบ ม.3 แล้วออกมาเรียนกศน.	ตัดสินใจเรียนกศน.เพราะต้องการได้วุฒิม.6 เพื่อนำไปสมัครทหาร คิดว่าถ้ามีโอกาสก็จะเรียนมหาวิทยาลัยเพราะถ้ามีปริญญาติดตัวไว้โอกาสในการหางานทำมีมากกว่า	ไม่ได้ทุนการศึกษาครอบครัวไม่ลำบาก
12	1	พร	ไม่ระบุ	ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง	อาชีพทำนา	จ.แม่ฮ่องสอน	เรียนจบป.ตรีที่วิทยาลัยชุมขน	เรียนจบปริญญาตรีแล้วทำงานที่รร.บนดอย พี่ชายและพี่สาวสนับสนุนเงินทำให้ได้เรียนต่อ	ทุนบริจาค

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
13	4	นิตา	18	มีภาวะซึมเศร้า ความสัมพันธ์กับเพื่อนไม่ดี	พ่อรับราชการกรมป่าไม้และเลี้ยงวัว	จ.แม่ฮ่องสอน	ปัจจุบันเรียน ม.4	รายได้ครอบครัวไม่พอส่งเรียนระดับอุดมศึกษา ถ้าได้งานก็จะไม่เรียนต่อมหาวิทยาลัยเพราะไม่จำเป็น	ทุนสัมมาชีพจาก กสศ.
14	2	ลี	ไม่ระบุ	ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง	ทำสวน ปลูกข้าว	จ.แม่ฮ่องสอน	เรียนอยู่วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน	ปัจจุบันศึกษาอยู่วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน มีแผนจะเรียนต่อแต่ต้องขึ้นกับทุนการศึกษาด้วย	ทุนกสศ. ตอนเรียนวิทยาลัยชุมชน
15	1	มังกร	24	พ่อแม่เสียชีวิต อาศัยอยู่กับยายช่วงม.ปลายบวช	ยายรับจ้างทั่วไป	จ.เชียงราย	เรียนอยู่ปี 3 ม.ราชภัฏเชียงราย	มีต้นแบบเป็นครูบาอาจารย์หลายคน ตั้งใจจะเรียนให้สูงที่สุด	กสศ. (ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง และทุนพระกนิษฐา)

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
16	2	ยา	15	อยู่กับตาและยาย พ่อแม่ทิ้งตั้งแต่ยังเด็ก	ตากับยายมีไร่ขาของตนเอง	จ.เชียงราย	เรียนอยู่ชั้นม.3	ตั้งใจศึกษาต่อวิทยาลัยเทคนิคที่มีทุนการศึกษาให้และเรียนต่อจนจบปริญญา	กสศ.
17	3	สร	15	ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง	ทำสวนข้าวโพด	จ.ตาก	เรียนอยู่ชั้นม.3	ไม่น่าจะได้เรียนต่อเพราะครอบครัวไม่สนับสนุน	ทุนกสศ.(ตั้งแต่ชั้นม. 1)
18	3	พร	16	ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง	ทำสวน	จ.เชียงใหม่	จบชั้นม.3 **ปัจจุบันเรียนที่ศศช. คะแนือจี้**	ครอบครัวไม่สนับสนุนให้เรียนต่อต้องการให้ดูแลพ่อแม่	ไม่ระบุ
19	1	ทยา	22	ชาวไทยเชื้อสายลีซอ	ทำสวนข้าวโพด	จ.เชียงใหม่	ปริญญาตรีปีที่ 3	ปัจจุบันศึกษาอยู่	ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง
20	1	วาน	18	ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง	เกษตรกรปลูกผัก ทำนา	จ.เชียงใหม่	ปวส. ปี 1	วางแผนจะเรียนต่อที่แม่โจ้และขอทุนครอบครัวสนับสนุน	ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
21	4	รัตน์	17	ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง	ทำสวนทำไร่	จ.เชียงใหม่	กศน.ยังไม่จบม.3	มีปัญหากับเพื่อนแต่งงานมีลูกเมื่อยังไม่จบม.3	ทุนกสศ.
22	1	ปิ่น	ไม่ระบุ	ชาวไทยชาติพันธุ์ม้ง	เกษตรกร	จ.ตาก	เรียน ปวช.ปี 3	วางแผนจะเรียนต่อระดับปริญญาตรีด้วยทุนพระกนิษฐา	ทุนกสศ.(ตั้งแต่ปวช.1)
23	2	ดราก้อน	18	พ่อเสียชีวิต อยู่กับแม่	ขายเสื้อผ้า	จ.กาญจนบุรี	เรียนอยู่ชั้นม.6	กำลังจะเรียนต่อมหาวิทยาลัยสาขาวิศวคอมพิวเตอร์	ไม่ได้ทุน ลุงช่วยส่ง
24	4	บุท	16	อยู่กับพ่อและแม่	รับจ้างตัดอ้อย	จ.กาญจนบุรี	จบม.3 แล้วไม่เรียนต่อ	อยากเรียนแค่ ม.6	ทุนกสศ. (ม.1-ม.3)
25	2	จี	15	อยู่กับตายายและน้อง	ขายของ	จ.กาญจนบุรี	จบม.3 แล้วไม่เรียนต่อ	ไม่มีเงินเรียนต่อระดับอุดมศึกษา	ไม่ได้ทุน
26	4	มาส	16	พ่อแม่เสียชีวิต อยู่กับหลวงอา	หลวงอาเป็นพระ	จ.กาญจนบุรี	อยู่ชั้น ม.4	ไม่ชอบวิชาการ คิดว่าเรียนระดับอุดมศึกษาไม่ไหว	ไม่ได้ทุน

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
27	4	เม	16	อยู่กับแม่ แฟนและลูกสาว	รับจ้างทั่วไป	จ.กาญจนบุรี	จบชั้น ม.3	ช่วงขึ้น ม. 4 ติดเที่ยว เจอแฟน ท้อง	ไม่ได้ทุน
28	2	มาย	15	เป็นแฝด 3 (ไหม แพร ฝ้าย)	เบี้ยคนชรา และ เงินที่แม่ส่งมาให้	จ.สระแก้ว	เรียนอยู่ชั้น ม. 3	วางแผนจะเรียนให้จบปริญญาตรี จะกู้กยศ.	ไม่ได้ทุน
29	2	พรรณ	15	เป็นแฝด 3 (ไหม แพร ฝ้าย)	เบี้ยคนชรา และ เงินที่แม่ส่งมาให้	จ.สระแก้ว	เรียนอยู่ชั้น ม. 3	วางแผนจะเรียนให้จบปริญญาตรี จะกู้กยศ.	ไม่ได้ทุน
30	2	ปุย	15	เป็นแฝด 3 (ไหม แพร ฝ้าย)	เบี้ยคนชรา และ เงินที่แม่ส่งมาให้	จสระแก้ว	เรียนอยู่ชั้น ม. 3	วางแผนจะเรียนให้จบปริญญาตรี จะกู้กยศ.	ไม่ได้ทุน
31	2	เข้ม	ไม่ระบุ	อยู่กับพ่อแม่และยาย	ปลูกข้าว ทำไร่	จ.ตาก	ม. 5 กศน.	ตั้งใจจะเรียนต่อในวิทยาลัยชุมชน ทำงานพิเศษหาเงินเรียน	ไม่ได้ทุน

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
32	2	วา	22	เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นลูกคนโต มีพ่อแม่อุปถัมภ์	ปลูกข้าว ปลูกพริก	จ.ตาก	ม. 5 รร.อุ้มผางวิทยาคม	ตั้งใจจะเรียนระดับอุดมศึกษา อยากประกอบอาชีพครู มีพ่อแม่อุปถัมภ์ช่วยเหลือด้านการเงิน	ทุนเฉลิมราชกุมารี (ให้ถึงระดับปริญญาตรี)
33	2	ปุศ	15	เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง อยู่กับพ่อแม่ น้อง มีพ่อแม่อุปถัมภ์	ปลูกข้าว ปลูกพริก	จ.ตาก	ม. 5 รร.อุ้มผางวิทยาคม	ตั้งใจจะเรียนระดับอุดมศึกษา อยากประกอบอาชีพครู มีพ่อแม่อุปถัมภ์ช่วยเหลือด้านการเงิน	ทุนเฉลิมราชกุมารี (ให้ถึงระดับปริญญาตรี)
34	4	สิทธิ์	17	เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง พ่อเสียชีวิตอยู่กับแม่และพี่น้อง	ทำไร่ทำนา ปลูกข้าวโพด	จ.ตาก	เรียนอยู่ชั้น ม. 3	ตั้งใจว่าจะไม่เรียนต่อ เพราะต้องอยู่ดูแลแม่ที่ขาหัก เนื่องจากพี่ชายไปทำงานกรุงเทพฯ พี่สาวไป	ไม่ได้รับทุนการศึกษา

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
								เรียนที่ม.ราชภัฏกำแพงเพชร และทางบ้านไม่มีเงินส่งเรียน	
35	2	เลไล	21	ลูกแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า อพยพมาไทยเมื่อ พ.ศ. 2556 พ่อเสียชีวิต อยู่กับแม่และน้อง	รับจ้างทั่วไป	จ.ตาก	เรียนปวช.ปี 1 ที่วิทยาลัยเทคนิคแม่สอด	ตั้งใจเรียนต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอดได้ทุนการศึกษาจึงคิดว่าน่าจะเรียนได้สำเร็จ	ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง (ให้ 5 ปี จนจบปริญญาตรี)
36	2	ดาม		ครอบครัวแตกแยก อยู่กับแม่และพี่น้อง	แม่รับจ้างทั่วไป	จ.ศรีสะเกษ	เรียนอยู่ชั้น ม.5	ตั้งใจจะเรียนที่ราชภัฏศรีสะเกษ พี่ช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายและกู้กยศ.	ทุนกสศ. (ม.1-ม.3) ปัจจุบันกู้กยศ.
37	1	บาส	19	อาศัยอยู่กับแม่	แม่เป็นแม่บ้านในโรงเรียน	จ.ศรีสะเกษ	จบม.6 เข้าเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัย	มีผลการเรียนดีได้โควตาเรียนต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏ	ตั้งใจจะสมัคร กยศ.

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
							ได้ 4 เดือน เพราะมีปัญหาทางการเงิน	สุรินทร์ แต่ไม่มีเงินค่าเทอม ทำให้ต้องออกมา ตั้งใจว่าจะทำงานเก็บเงินแล้วกลับไปเรียนต่อ และจะกู้กยศ.ด้วย	
38	4	พล	20	อาศัยอยู่กับญาติใกล้สถานที่เรียน		จ.ศรีสะเกษ	จบม.6 ไม่ได้เรียนต่อ	น้องเล่นเกมคอมพิวเตอร์สามารถหารายได้จากเกม ไม่คิดเรียนต่อระดับอุดมศึกษาเพราะไม่ได้มีเป้าหมายแน่นอนว่าจะเรียนไปทำอะไร ประกอบกับฐานะที่บ้านไม่ดี ต้องการให้น้องสาวเรียน	ไม่ได้ทุน

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
39	4	เพลง	20	อาศัยอยู่กับญาติใกล้สถานที่เรียน		จ.ศรีสะเกษ	จบม.6 ไม่ได้เรียนต่อ	น้องเล่นเกมคอมพิวเตอร์สามารถหารายได้จากเกม ไม่คิดเรียนต่อระดับอุดมศึกษาเพราะไม่ได้มีเป้าหมายแน่นอนว่าจะเรียนไปทำอะไร ประกอบกับฐานะที่บ้านไม่ดี ต้องการให้น้องสาวเรียน	ไม่ได้ทุน
40	4	โอ๊ต	21	อยู่กับแม่ พ่อเลี้ยงและพี่ชาย	ช่วยพ่อแม่ขายต้นไม้	อุบลราชธานี	เรียนกศน.ระดับม.ต้น	ออกจากการศึกษาระบบโรงเรียนตั้งแต่ป.6 เพราะฐานะครอบครัวและการไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา	ไม่ได้ทุนการศึกษา

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
41	4	หนามเตย	14	อาศัยอยู่กับยาย แม่มีปัญหาสุขภาพ พี่ชายอยู่สถานพินิจ เพราะทำร้ายแม่	ขายของ	อุบลราชธานี	เรียนกศน. ระดับม.ต้น	เจ้าตัวคิดว่าเรียนไปก็ไม่มีประโยชน์ เพราะเห็นว่าหลายคนจบมาก็ไม่มีงานทำ	ไม่ได้ทุนการศึกษา
42	2	ปังเปา	18	อยู่กับพ่อแม่และน้อง	ทำนา รับจ้างทั่วไป เย็บผ้า พ่อเคยทำงานที่ต่างประเทศ	อุบลราชธานี	ปวช.ปี 3 อาชีว อุบลราชธานี	เจ้าตัวอยากเรียนและตั้งใจจะกู้กยศ. เพื่อเรียนแต่ครอบครัวไม่สนับสนุนให้เรียนระดับอุดมศึกษา เพราะคิดว่าจบปวส. ก็หางานได้เหมือนกัน	ทุนกสศ.
43	2	บอล	22	อยู่กับพ่อแม่และพี่	ทำนาและรับจ้างทั่วไป (เป็นช่างไฟ)	จ.ศรีสะเกษ	เรียนปี 4 ม. เทคโนโลยีอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น	กำลังศึกษาอยู่ระดับอุดมศึกษา ครอบครัวมีปัญหาสุขภาพและมีรายได้	ทุนกสศ. ทุนนายช่างและกู้กยศ.

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
								ไม่เพียงพอ แต่น้องได้ทุนการศึกษา	
44	2	น้อง	18	อยู่กับพ่อแม่	ทำนา ปลูกผัก	อุบลราชธานี	เรียนปี 3 ม.ขอนแก่น	กำลังศึกษาระดับอุดมศึกษา เชื่อว่าการศึกษาจะทำให้ได้โอกาสต่างๆ	กู้กยศ.
45	1	โอปอ	19	อยู่กับพ่อเลี้ยง แม่ ตายาย และน้อง	รับจ้างทั่วไป	จ.ขอนแก่น	จบมหาวิทยาลัยแล้ว	จบจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ปัจจุบันทำงานในบริษัทเอกชนในจังหวัดขอนแก่น ระหว่างเรียนทำกิจกรรมด้วย เป็นนายกสโมสรนักศึกษา	ได้โควต้าเข้าเรียนที่วิทยาลัยเทคนิค ได้ทุนจากวิทยาลัย และทุนมูลนิธินายช่างโรงปูน

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
46	1	แก้ว	18	อยู่กับพ่อและพี่ชาย	พ่อรับเหมาก่อสร้าง	จ.ฉะเชิงเทรา	เรียนปี 1 ม.ราชภัฏพระนคร	กำลังเรียนอยู่ระดับอุดมศึกษา	ทุนกสศ. (ม.1-ม.3)
47	4	มณี	15	อยู่กับแม่ พี่ชาย เรียนม.เกษตร	เป็นลูกจ้างทำงานในโรงพยาบาล	จ.อ่างทอง	เรียนกศน.ระดับมัธยมต้น	ระหว่างเรียนมัธยม 3 ถูกเพื่อนชายล่วงละเมิดทางเพศ ขณะนี้ตั้งครรภ์ได้ 7 เดือน	ไม่ระบุ
48	4	โลตัส	17	อาศัยอยู่กับพ่อแม่ มีพี่น้อง 4 คน	แม่มีแผงขายอาหาร พ่อเคยทำงานบริษัท	กรุงเทพฯ	จบ ม.3 มาสองปีแล้วไม่ได้เรียนต่อ	พ่อประสบอุบัติเหตุกระดูกขาแตกบริษัทเลิกจ้าง แม่จึงให้ออกมาช่วยทำงาน ที่ไม่เรียนกศน.เพราะต้องช่วยแม่ทำงาน “มันแน่นไปหมด”	ไม่เคยได้รับทุนการศึกษา
49	4	น๊อต	17	อยู่กับแม่	รับจ้างทั่วไป	กรุงเทพฯ	จบชั้น ม. 3 ไม่ได้เรียนต่อ	ไม่มีแผนจะเรียนต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษาจากมูลนิธิ

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
							ไม่ได้ทำงานอะไร (มีงานพิเศษบ้าง)	เนื่องจากฐานะครอบครัว และพฤติกรรมส่วนตัว เช่น ติดเพื่อน ติดโทรศัพท์ ติดเกม	
50	4	อิง	24	แต่งงานแล้วมีลูก 1 คน	ตายายมีที่นา แฟนทำงานอู่ซ่อมรถ	จ.ชัยนาท	เรียนกศน. ระดับม.ปลาย	ตั้งครรภ์เมื่อเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ไม่คิดจะเรียนมหาวิทยาลัย ขอจบม.6 เพื่อใช้วุฒิไปหางานทำ	ไม่ได้ทุนการศึกษา
51	4	มิงค์	19	ครอบครัวแตกแยก อยู่กับตา	ปลูกอ้อย มันสำปะหลัง	จ.เพชรบุรี	เรียนกศน.	ช่วงเรียนม.2 จะขึ้นม.3 ตามแฟนไปอยู่กรุงเทพฯ หลังจากนั้นกลับมาบ้านจึงเรียนกศน. เพื่อให้ได้วุฒิม.6	เคยได้ทุนการศึกษาแต่ไม่ได้ไปเรียนเพราะโรงเรียนอยู่ไกล

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
52	4	นัท	19	อยู่กับพ่อและตา	พ่อขายไอศกรีม แม่เป็นแม่บ้าน	จ.ชัยนาท	จบ ม. 3 เรียนเทคนิคชัยนาทได้ปีเดียวก็เลิกเรียนเพราะหนีไปเล่นสนุกเกอร์ ปัจจุบันลงเรียนกศน.	อยากเรียนให้จบชั้นมัธยมศึกษาเพื่อนำวุฒิไปหางานทำ ไม่อยากเรียนมหาวิทยาลัยเพราะ“หัวไม่ถึง”ประกอบกับความประพฤติด้วย	ไม่ได้ทุนการศึกษา
53	2	พชร	ไม่ระบุ	อยู่กับตาและยาย พ่อแม่เอามาฝากให้ตายายเลี้ยงตั้งแต่ยังเล็ก	ยายฝ่าฟืนและเก็บของเก่าขาย ตาเป็นข้าราชการบำนาญ	จ.สิงห์บุรี	เรียนวิทยาลัยเทคนิคสิงห์บุรี	ตั้งใจว่าจะเรียนต่อระดับปริญญาตรีสาขาด้าน Data Science	ได้ทุนกสศ.เข้าร่วมศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา
54	1	บลู	21	ครอบครัวมีพ่อแม่และน้อง ปัจจุบันอยู่หอกับน้อง	พ่อเป็นอาสาสมัครรักษาดินแดน	กรุงเทพฯ	เรียนปี 2 ม.เทคโนโลยี	เรียนระดับอุดมศึกษา	กู้กยศ.ได้ทุนพระกนิษฐา

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
					แม่เปิดแผงขายอาหารหน้าบ้าน		พระจอมเกล้าพระนครเหนือ		
55	1	ก้อง	21	พ่อแม่แยกทางกัน มีปัญหาหนี้สิน	แม่ขับรถตู้ส่งนักท่องเที่ยว	จ.เพชรบุรี	เรียนปี 1 ม.ธรรมศาสตร์	เรียนระดับอุดมศึกษาทำงานพิเศษขับมอเตอร์ไซค์ (ทุกแพลตฟอร์ม) เพื่อหาเงินเรียน	กู้กยศ. ได้ทุนการศึกษาจาก บ.บุญรอดบริวเวอรี่ (ผ่นมหาวิทยาลัย)
56	4	ซี	20	อยู่กับพ่อแม่น้องสาว ปู่ย่า	ขายส้มตำ	ประจวบคีรีขันธ์	ออกกลางคัน ม.5 ตอนนี้เรียนกศน.	จบกศน.ให้ได้วุฒิ ม.6 ไม่ต้องการเรียนต่อ	ไม่ได้ทุนการศึกษา
57	1	ฟิน	24	แม่เสียชีวิตแล้ว อยู่กับพ่อ ย่า และ อา	พ่อรับจ้างทั่วไป และขับรถขนสินค้าเกษตร	จ.นครปฐม	เรียนจบปริญญาตรีจาก ม.เกษตรกำแพงแสน	ปัจจุบันเรียนจบปริญญาตรี ทำงานเป็นนักวิทยาศาสตร์ประจำโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง	ทุนการศึกษาจากวัด ทุนอาหารกลางวัน ระดับมหาวิทยาลัย ทุนนักเรียนยากจน ทุนมูลนิธิปอเต็กตึ๊ง

ลำดับ	กลุ่ม	นามสมมุติ	อายุ	สภาพครอบครัว/สถานภาพส่วนบุคคล	อาชีพผู้ปกครอง	ภูมิลำเนา	สถานภาพทางการศึกษา	แนวโน้มในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	ทุนการศึกษา/การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
58	4	ลี	17	นับถือศาสนาอิสลาม อยู่กับพ่อแม่ มีพี่น้อง 5 คน	พ่อเป็นครูสอนศาสนาอิสลาม แม่รับจ้างทั่วไป	จ.ฉะเชิงเทรา	เรียนกศน.(ระดับมัธยมปลาย)	ครอบครัวต้องการให้เรียนศาสนาหลังสำเร็จการศึกษาระชั้น ม. 6 การเรียนต่อมหาวิทยาลัยไม่ใช่เป้าหมาย	ไม่ได้ทุนการศึกษา
59	2	มิน	17	ลูกคนเดียว พ่อแม่เลิกกัน s	แม่เป็นรปภ.	จ.นครปฐม	ม.6	ตั้งใจเรียนอุดมศึกษา แม่ไม่ขัดข้องแต่ไม่มีกำลังส่ง	กยศ. ทุนเสมอภาค
60	2	เอส	17	พี่น้อง 2 คน เป็นลูกคนโต	แม่ขายลูกชิ้น	จ.ปทุมฯ	ม.6	ตั้งใจเรียนอุดมศึกษา เพราะต้องการยกระดับสถานะทางสังคม	กยศ. ทุนเสมอภาค ทุนเรียนดีพฤติกรรมดีวัดเขียนเขตปีละ 10,000 บาท

เนื้อหาส่วนต่อไปนี้นำเสนอสข้อมูลรุปย่อเส้นทางชีวิตความท้าทายของเด็กรายบุคคลในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยนำเสนอข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ตามรายภูมิภาค ตามลำดับดังต่อไปนี้ 1) ภาคเหนือ 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) ภาคตะวันออก 4) ภาคตะวันตก 5) ภาคกลาง 6) ภาคใต้

ยา

นักเรียน ม.3 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จ.เชียงราย

ยา อายุ 15 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนาโต่ ได้รับทุนเสมอภาคจากกสศ. มีบ้านอยู่หน้าโรงเรียน อาศัยอยู่กับคุณตาและคุณยาย อายุประมาณ 50 กว่า ซึ่งมีหลานอายุ 3-4 ขวบอาศัยอยู่ด้วยนอกเหนือจากยาซึ่งโตที่สุดอีกสามคน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ยากำลังศึกษาอยู่มีผู้เรียนมาจาก 5 ชนเผ่า ได้แก่ อาข่า ลีซู จีนยูนนาน ไทยใหญ่ และละหู่ แต่ละชนเผ่าใช้ภาษาไทยเป็นหลักในการสื่อสารกัน มีนักเรียนประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ในโรงเรียนที่ยังไม่มีสัญชาติไทย โรงเรียนมีความพร้อมเพราะได้การสนับสนุนจากสมเด็จพระกนิษฐาฯ และการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย แต่ผู้เรียนในโรงเรียนค่อนข้างมีฐานะปานกลางไปจนถึงยากจน ส่วนใหญ่มาจากบ้านบางประหัน มีรถเอกชนรับจ้าง (ที่ชาวบ้านเรียกว่ารถติดกรง) มาส่ง บางคนซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ของเพื่อนบ้านมาโรงเรียน ฐานะทางบ้านของยาจัดได้ว่าอยู่ระดับกลางๆ ค่อนข้างลำบาก

กิจวัตรประจำวันของยาเริ่มต้นจากการตื่น 6 โมงเช้าเพื่อช่วยคุณตากับคุณยาย (ย้ายแท้ๆ และยายเลี้ยง) ทำงานบ้าน เลี้ยงน้อง พาน้องไปส่งที่โรงเรียนและศูนย์เลี้ยงเด็ก แล้วค่อยไปโรงเรียนของตนเอง คุณตาคุณยายมีไร่ชาขนาดเล็กเป็นของตนเอง ยาไม่ได้ทำงานพิเศษเพราะบ้านนาโต่ไม่มีงานพิเศษให้ทำมากนัก หากจะทำงาน เช่น งานตามร้านหมูกระทะเป็นอาชีพเสริมต้องเดินทางไปทำงานที่บ้านเทอดไทยซึ่งไกลออกไป ยามีภารกิจหลักคือการช่วยตากับยายเลี้ยงหลานอีก 3 คนของคุณตากับคุณยาย ซึ่งมีศักดิ์เป็นลูกพี่ลูกน้อง (ลูกน้า) ของยา คุณพ่อของยาทิ้งยาไปตั้งแต่ยาอายุสองเดือน ยาเจอแม่ครั้งสุดท้ายตอนป. 6 ยาไม่ต้องการพูดคุยกับแม่จนถึงปัจจุบัน เคยมีเหตุการณ์ที่พ่อเลี้ยงลวนลามยา แต่แม่และคุณตา คุณยาย ไม่เชื่อยา ยามองว่าแม่มีปัญหาทางจิตและสติปัญญา ยามีน้องต่างพ่อ และยาเชื่อว่าแม่อยู่สุขสบายดี ยายังไม่ชัดเจนว่าหากคุณตาคุณยายเสียชีวิต ยาจะทำอย่างไรต่อไปในอนาคต

ในวัยเด็ก ก่อนมาศึกษาที่โรงเรียนบ้านนาโต่ ยาเรียนโรงเรียนประถมในละแวกบ้าน ชอบเรียนวิชาศิลปะกับภาษาไทย (ยาสามารถพูดไทยได้ชัดมาก) ยาเคยเรียนภาษาจีนที่โรงเรียนจีนทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ตอนเย็น และชอบเรียนภาษาจีนมากเพราะชอบคัดลายมือ และเชื่อว่าการเรียนภาษาจีนจะทำให้ได้งานที่ดีทำ มีรายได้ดี

ความฝันในด้านการเรียน ยาต้องการเรียนจนจบปวช. และต่อปวส. และแสวงหาทุนไปเรื่อย ๆ จนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาที่ยาประสงค์จะเรียนต่อคือการตลาด ยาสนใจเรื่องการค้าขาย เพราะเชื่อว่าหากไปทำงานกรุงเทพแล้วพูดภาษาจีนได้ มีความรู้เรื่องการตลาดก็จะได้รายได้ดี แต่ใน

ขณะเดียวกัน ตอนเด็กๆ ยาเคยฝันอยากเป็นครู และตอนนี้อยากเป็นตำรวจ เนื่องจากชอบเครื่องแบบตำรวจ สาขาที่ยาจะเลือกเรียนขึ้นอยู่กับว่าได้ทุนหรือไม่ หากได้ทุนสาขาไหนยาก็ยินดีจะเรียนต่อในสาขานั้น

อนาคตที่เป็นไปได้มากที่สุดอันใกล้หลังจากสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือการศึกษาต่อที่วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาซึ่งตั้งอยู่ใกล้สิงห์ปาร์ค มีบ้านพักให้กับนักเรียน และมีทุนการศึกษาให้ด้วย การแข่งขันเพื่อได้ทุนและได้เข้าศึกษาต่อไม่สูง ค่อนข้างเป็นไปได้เกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ว่าผู้สมัครทุกคนจะได้เรียน ยาและเพื่อนๆ (ในรุ่นมีนักเรียนม. 3 47 คน) ได้สมัครเข้าเรียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว รอฟังผล นอกจากวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาแล้ว โรงเรียนมีศิษย์เก่าที่จบไปแล้วไปศึกษาต่อวิทยาลัยเทคนิคเชียงรายและวิทยาลัยอาชีวศึกษาอื่นด้วยจำนวนหนึ่ง

ในด้านความฝันการเป็นตำรวจ ตอนแรกยาไม่ทราบข้อมูลว่าต้องทำอย่างไรบ้างจึงจะได้เป็นตำรวจ แต่ภายหลังครูใหญ่ซึ่งเป็นพันตำรวจตรีให้ข้อมูลว่าต้องสำเร็จการศึกษาอย่างน้อยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า และมีโครงการคุรุทายาทที่ให้ศิษย์เก่าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเรียนต่อเพื่อกลับมาเป็นครูที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ด้วยความเชื่อว่าครูเหล่านี้จะสื่อสารกับผู้เรียนที่มาจากหลากหลายชนเผ่าได้ดี แต่ก็มีข้อจำกัดคือโรงเรียนค่อนข้างขาดแคลนครูที่เป็นคนไทยที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ชัดเจน

ยายังไม่รู้จักมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย แต่รู้จักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจาก Tik Tok ยาประทับใจเครื่องแบบนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งยามองว่าสวย ยาเพิ่งเคยลงจากดอยไปในเมืองเชียงรายเมื่อเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยขับรถจักรยานยนต์ลงไปกับเพื่อนเพื่อไปเที่ยว ยาสนใจการทำงานเสริมเป็นพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารในเมือง

หากยาได้ทุนให้เข้าไปศึกษาต่อในเมือง คุณตาคุณยายของยายินดีให้เข้าไปเรียนต่อ แต่ยาค่อนข้างกังวลว่าจะไม่มีใครช่วยตากับยายเลี้ยงเด็กๆ ที่บ้าน ทุกวันนี้คุณตาคุณยายเดินไปทำงานที่ไร่ ยามีน่าที่ขี่จักรยานส่งน้องไปโรงเรียนและดูแลน้อง

เมื่อสอบถามถึงความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ผ่านมา ปัจจุบันยาได้รับทุนเสมอภาคจากกสศ. เพราะคุณครูเยี่ยมบ้านยาแล้วนำข้อมูลไปกรอกในระบบทำให้ยาได้รับทุน ยาได้รับเงินสามพันบาทต่อหนึ่งภาคเรียน นอกจากนี้ ตอนเรียนป. 4-ป.6 ยาเคยได้รับทุนจากมูลนิธิศุภนิมิตเป็นทุนอุปกรณ์การเรียนและข้าวสารการเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไม่ลำบาก เนื่องจากโรงเรียนมีอาหารกลางวัน มีชุดนักเรียน กระเป๋า ชุดวอร์ม และรองเท้าให้ แต่บางครั้งชุดที่ได้ขนาดไม่พอดีตัว ยาจึงต้องไปซื้อชุดด้วยตนเองใหม่ที่ บ้านเทอดไทย

ยาเชื่อว่าเหตุผลที่จะทำให้ยาและเด็กคนอื่นในโรงเรียนไม่ศึกษาต่อคือสภาพเพื่อน เพื่อนไม่ค่อยอยากเรียนต่อ โดยเฉพาะคนละหู่ แต่ยามีครูดีชื่อว่า “ครูติ๊บ” ซึ่งคอยสอนให้ยาสนใจเรียนภาษาจีนและเรียนสูง ๆ

ครูติ๊บสอนยาว่า “หากเรียนสูงๆ ก็จะหาตังค์ได้เยอะ” บางครั้งยาก็ติดเพื่อนและรู้สึกไม่อยากเรียนบ้าง ผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีตกวิชาภาษาอังกฤษ ยาไม่ชอบเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ยาได้เห็นเพื่อนที่ติดยาเสพติดและไม่เรียนต่อชีวิตอับเฉา หรือตั้งครรภ์จนไม่ได้เรียนต่อแล้วไม่อยากเป็นเช่นนั้น จึงมุ่งมั่นตั้งใจจะเรียนต่อให้ได้

ยาให้เสนอแนะว่าหากต้องการให้ทุกคนมีโอกาสหรือศึกษาต่อจนถึงระดับอุดมศึกษาควรมีครูคอยแนะแนวให้ผู้เรียนทราบถึงเส้นทางชีวิตและเส้นทางอาชีพ และผู้เรียนเองต้องไม่ตามเพื่อน และต้องช่วยเหลือผู้เรียนเกี่ยวกับปัจจัยทางบ้าน เช่น คนดูแลน้องและเรื่องค่าใช้จ่าย

มังกร

นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิศวกรรมพลังงาน จังหวัดเชียงราย

มังกรอายุ 24 ปี พื้นเพของมังกรเป็นคนพะเยา แต่มาเรียนต่อในระดับปริญญาตรีที่เชียงราย ในสาขาวิศวกรรมพลังงาน ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ปัจจุบันกำลังจะจบชั้นปีที่ 3 หลังจากเทียบโอนหน่วยกิตมาจากการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงจากวิทยาลัยการอาชีพจอมเทียน จังหวัดเชียงใหม่ เทอมแรกที่มาเรียนที่ราชภัฏเชียงรายหรือภาคเรียนที่ผ่านมาได้เกรดเฉลี่ย 3.25 ทำให้มังกรค่อนข้างมั่นใจว่าตนเองจะสามารถทำงาน part-time ไปด้วยและเรียนไปด้วยได้ มังกรเป็นนักเรียนทุนของสกศ. มาตลอด สมัยเรียนที่วิทยาลัยการอาชีพจอมเทียนในระดับปวส.ได้ทุนนวัตกรรมฯ และขณะนี้กำลังเรียนระดับปริญญาตรีด้วยทุนพระกนิษฐาฯ และทุนของมหาวิทยาลัย เป็นทุนอุดหนุนนักศึกษาใหม่ปีละหนึ่งหมื่นบาท (ค่าเทอม เทอมละ 12,500 บาท ทุนพระกนิษฐาฯ เบิกจ่ายค่าเทอมได้ 40,000 บาทต่อปี ทำให้มังกรไม่มีปัญหาเรื่องค่าเทอม)

ภูมิหลังชีวิตของมังกรเป็นเด็กกำพร้าพ่อและแม่ซึ่งเสียชีวิต (พ่อเป็นชาวประมงตกเรือตายตั้งแต่มังกรยังไม่เกิด ส่วนคุณแม่เส้นเลือดในสมองแตกตายตอนมังกรยังเด็ก อายุประมาณ 6-7 ปี) อาศัยอยู่กับยาย ปัจจุบันอายุประมาณ 70 ปี ช่วงแรกในระดับการศึกษาภาคบังคับมังกรเรียนโรงเรียนใกล้บ้านที่จังหวัดพะเยา จากนั้นบวชเรียนตอนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มังกรเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและมัธยมศึกษาตอนปลายมีความร่วมมือกับวิทยาลัยเทคนิคดอกคำใต้ ทำให้มังกรได้วุฒิทวิศึกษาในสายอาชีพไฟฟ้ากำลังด้วย ก่อนไปเรียนระดับปวส. ที่วิทยาลัยการอาชีพจอมเทียนจังหวัดเชียงใหม่ และมาศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายในปัจจุบัน

กิจวัตรประจำวันของมังกรเริ่มต้นจากการตื่น 7.30 น. แล้วเตรียมตัวไปเรียน หากเลิกเรียนเร็วจะมีเวลาทบทวนบทเรียนก่อนไปทำงาน part-time เป็นพนักงานโบกรถที่ร้านอาหารบ้านเบียร์ (พาคลับ) ใกล้ๆ เซ็นทรัลเชียงราย ได้รับค่าจ้างจากงาน part-time เดือนละ 7,000 บาท ไม่รวมทิปซึ่งสูงสุดที่เคยได้อยู่ราว ๆ เดือนละ 3,100-3,200 บาท จากนั้นกลับมาเข้านอนประมาณ 01.00 น. โดยจะทำงานร้านอาหารนี้เฉพาะช่วงเย็นเพราะร้านอาหารเปิดเฉพาะตอนเย็น การทำงาน part-time นี้เพิ่งเริ่มทำตอนเรียนมหาวิทยาลัยเพราะว่าไม่มีวิชาไหนเลิกดึกเลยทำให้สามารถทำงานต่อช่วงเย็นได้

ในด้านประสบการณ์ในสมัยเรียน เริ่มตั้งแต่ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนใกล้บ้านที่จังหวัดพะเยา เป็นการเรียนฟรีเนื่องจากเป็นการศึกษาภาคบังคับ ในสมัยนั้นมังกรยังเด็กจึงค่อนข้างเกเร ไม่สนใจเรียน ชอบเล่นกีฬา ไม่ค่อยคร่ำเคร่งกับการเรียนวิชาการมากนัก แต่พอขึ้นชั้นมัธยมศึกษามังกรเริ่มฉุกคิดว่ามังกรจะปล่อยชีวิตตนเองไปตามยถากรรมเช่นนี้ไม่ได้จึงมุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียน เพื่อประโยชน์ของตนเองและครอบครัว

ตอนมังกรอยู่ชั้นม. 4 เริ่มรับรู้ว่าคุณยายอาจส่งเรียนต่อไม่ไหวเพราะคุณยายมีอาชีพรับจ้างทั่วไป หาเช้ากินค่ำ จึงตัดสินใจไปบวชเรียนซึ่งทำให้คุณยายดีใจมาก คุณตาของมังกรฆ่าตัวตายเพราะปัญหาหนี้สิน แต่ยังโชคดีที่บ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันเป็นบ้านของครอบครัวมังกรเอง ไม่ต้องเช่า ในบ้านนอกจากคุณยายแล้วมีพี่ ๆ และน้าๆ ของมังกรอาศัยอยู่กับคุณยายด้วย

อย่างไรก็ตาม มังกรมีจุดพลิกผันในชีวิตคือการตัดสินใจฆ่าตัวตายตอนอายุ 18 ปี โดยการกินไฮเตอร์ แต่เจ้าอาวาสวัดที่มังกรบวชเรียนอยู่มาพบทัน จึงนำส่งโรงพยาบาล มังกรรอดชีวิตมาได้แต่มีผลกระทบทางด้านร่างกายคือมือผิดรูป ขณะนั้นมังกรเล่าว่ารู้สึกน้อยใจในโชคชะตา แม้การบวชเรียนจะทำให้มีเงิน มีรายได้ แต่รู้สึกชีวิตไม่มั่นคง อีกทั้งสมณเพศไม่เหมาะกับการเรียนสายอาชีพ เพราะการเรียนเป็นช่างไฟฟ้าต้องมีการปีนขึ้นที่สูง ไม่เหมาะกับภาพลักษณ์ของสมณเพศ มังกรเล่าว่าเพื่อนที่บวชเรียนด้วยกันดีมาก ทุกคนน่ารัก แต่มังกรรู้สึกมีความเครียดจากการเป็นเสาหลักให้แก่ครอบครัวตั้งแต่อายุยังน้อย ค่าใช้จ่ายในบ้านเกือบทั้งหมดมังกรเป็นคนรับผิดชอบให้คุณยาย

มังกรมุ่งมั่นตั้งใจเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตา เพราะได้รับแรงบันดาลใจจากครูและอาจารย์ ครูจะคอยพร่ำสอนให้เรียนให้สูง ครูที่ประทับใจคือครูสุภาพที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นครูแนะแนวที่สอนวิทยาศาสตร์ด้วย ท่านคอยชี้แนะแนวทางให้มังกรเห็นเส้นทางชีวิตสายอาชีพที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนอาชีพของตนเอง ท่านพามังกรไปแข่งขันโครงงานต่างๆ ทำให้มังกรได้ประสบการณ์และแรงบันดาลใจ และที่วิทยาลัยการอาชีพจอมเทียน มังกรได้พบอาจารย์อีกท่านหนึ่งแต่จำชื่อไม่ได้ ท่านมีบุคลิกลักษณะที่มังกรใช้คำว่า “สายลุย” ท่านพามังกรเดินทางไปติดตั้ง ซ่อมแซมภายในวิทยาลัยและโรงเรียน ตชด. ท่านวางใจให้โอกาสมังกรเสมอ ทำให้มังกรได้รายได้ ได้ประสบการณ์ เกิดความกล้าที่จะลองหางานทำ พลังบวกที่มังกรได้รับเพิ่มเติมมาจากเพื่อน มังกรมีเพื่อนดีตลอด เพื่อนไม่เคยดูถูกหรือมองว่ามังกรเป็นเด็กกำพร้ายากจน มังกรเป็นที่รักของเพื่อนและเพื่อนชักจูงมังกรไปในทางที่ดี มังกรมีแฟนแล้ว เป็นครูอัตราจ้างอยู่โรงเรียนเทศบาล 1 ยังสอบบรรจุไม่ได้ อย่างไรก็ตาม มังกรก็มีแรงผลักจากคำพูดด้านลบ กระแสนินทา ดูถูกจากเพื่อนบ้าน ทำให้มังกรมีแรงฮึดสู้

ความฝันสูงสุดด้านการเรียนในชีวิตของมังกรคือการเรียนจนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก แต่ก็มีหลายเงื่อนไขที่อาจทำให้ไม่สามารถทำความฝันให้เป็นจริงได้ แม้ทุนพระกนิษฐาฯ จะส่งต่อเนื่องจนถึงระดับปริญญาเอกแต่มีเงื่อนไขคือต้องได้เกรด 3.00 ขึ้นไป และจะต้องได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการและมีการสอบสัมภาษณ์

ภาพอนาคตหลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มังกรจะศึกษาต่อในระดับปริญญาโทหากได้ทุนการศึกษาต่อเนื่อง แต่หากไม่ได้ก็จะหางานทำและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มังกรมีความฝันอยากเป็น

เจ้าของธุรกิจของตนเอง ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายมีกระบวนการบ่มเพาะวิสาหกิจแต่ยังไม่ครบวงจร จนผู้เรียนสามารถสร้าง start-ups ได้สำเร็จ เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณ อีกทั้งมังกรไม่ได้ร่วมกิจกรรมนี้ เพราะเป็นนักศึกษาแบบเทียบโอนที่จะต้องมีหน่วยกิตเรียนมากกว่านิสิตที่เรียนปริญญาตรีปกติ และในสาขาวิศวกรรมพลังงานยังไม่มีต้นแบบโมเดลธุรกิจนวัตกรรมภายในมหาวิทยาลัยที่มังกรสามารถเรียนรู้ได้ อย่างไรก็ตาม มังกรเริ่มศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายเครดิตคาร์บอนด้วยตนเองเพื่อจะได้ทำธุรกิจซื้อขายเครดิตคาร์บอนต่อไปในอนาคต

เมื่อให้ประเมินความเป็นไปได้เกี่ยวกับแผนชีวิตของตนเอง มังกรค่อนข้างมั่นใจประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ว่ามังกรจะได้เรียนปริญญาเอก และมั่นใจ 80 เปอร์เซ็นต์ว่าจะหางานทำได้หลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่มั่นใจเพียง 30 เปอร์เซ็นต์ว่าตนเองจะสามารถสร้างธุรกิจของตนเองขึ้นมาได้ สายอาชีพที่มังกรสามารถทำได้ในอนาคตจากการเรียนวิศวกรรมพลังงานคือการทำเครื่องมือแพทย์ที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ มังกรเตรียมตัวตนเองโดยการจะไปฝึกงานที่ลำพูนและเชียงใหม่ นอกจากนี้ มังกรอาจสามารถทำงานด้านช่างของสนามบินแม่ฟ้าหลวงได้ หรืออาจทำงานโรงไฟฟ้าที่ลำปางได้ การจะได้งานเหล่านี้มังกรต้องสอบ certificate ของกระทรวงแรงงานให้ได้ โดยภาพรวมเพื่อนคอยช่วยเพื่อนให้ข้อมูลชี้แนะอาชีพของกันและกัน และมีเพียงแค่สองคนในห้องที่มังกรกำลังเรียนที่ไม่ได้ทำงาน part-time ระหว่างเรียน ปัจจุบันมังกรกำลังคิดเรื่องการเรียนภาษาที่สองและสามให้มากขึ้นด้วย

มังกรให้ข้อเสนอแนะว่าการจะช่วยเหลือส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนต่อจนสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องเริ่มต้นตั้งแต่โรงเรียนและมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาต้องชี้ให้ผู้เรียนเห็นเส้นทางอาชีพและเส้นทางการศึกษาต่อ เฟ้นหาศักยภาพของผู้เรียน และให้คำแนะนำชี้แนะอย่างเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล ในด้านทุนการศึกษา ควรมีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น ผู้เรียนจำนวนมากเข้าไม่ถึงแหล่งทุน แม้กระทั่งครูยังไม่ทราบเลยว่ามีทุนที่ใดบ้าง

ท้ายที่สุดเมื่อให้มังกรตกผลึกว่าอะไรคือปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้มังกรประสบความสำเร็จในทุกวันนี้ มังกรเห็นว่าเพราะมังกรเป็นคนรู้จักคิด มองครอบครัวเป็นที่หนึ่ง จากนั้นมองมาที่ตนเองในปัจจุบัน และมองไปที่อนาคต มังกรทิ้งท้ายว่า *“หากเราพัฒนาครอบครัวได้เรียบร้อยแล้ว เราก็จะไม่ต้องห่วงหน้าพะวงหลัง”* สามารถพัฒนาตนเองต่อไปได้

นิตา

นักเรียนที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาจากกศน. แม่ฮ่องสอน

และกำลังเพิ่งเริ่มปฐมนิเทศเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

นางสาวนิตา อายุ 18 ปี เพิ่งสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจากสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รับทุนสัมมาชีพ 3,000 บาทจากกสศ. โดยได้นำเงินทุนไปซื้อไก่มาเลี้ยง ได้กำไรเพราะไก่ออกลูกมาก ปัจจุบันเพิ่งเริ่มเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนขุนยวมวิทยา จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กิจวัตรประจำวันของนิตาเริ่มต้นจากการตื่นเช้ามาเลี้ยงสุนัขและเลี้ยงวัว (คุณพ่อมีอาชีพรับราชการกรมป่าไม้และเลี้ยงวัว) ตอนเย็นกลับมาบ้าน ทำกับข้าว จากนั้นออกไปรับจ้างถอนถั่วเหลือง แต่ไม่ได้มีคนจ้างทุกวัน

สมัยประถมศึกษา นิตาชอบไปโรงเรียนเพราะชอบการไปเจอเพื่อน ชอบกีฬาเบตอง เป็นนักกีฬาเบตอง แต่ไม่เก่งวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ จากนั้นศึกษาต่อโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นโรงเรียนในระบบก่อน (โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน) แต่ต้องออกมากลางคันเพื่อรักษาตัวจากอาการโรคซึมเศร้าตอนเทอมสอง นิตาสันนิษฐานว่าภาวะซึมเศร้าของตนเองในตอนนั้นมาจากการโดนเพื่อนล้อเลียนเรื่องรูปร่างทำให้ไม่มีความสุขเวลาเจอเพื่อนและไม่อยากไปโรงเรียน การรักษาตัวใช้เวลาสองปี ต้องไปโรงพยาบาลบ่อยและมีการปรับยาเสมอ

นิตายังคงรักการเรียนจึงเปลี่ยนมาเรียนกศน. ใช้เวลาการเรียนสองปีเพื่อให้ได้วุฒิมัธยมศึกษาตอนต้น ตอนนี้กำลังเริ่มเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งเป็นโรงเรียนในระบบ ตนเองสามารถไปโรงเรียนได้ และเข้ากับเพื่อนซึ่งอายุน้อยกว่าได้

ตอนนี้นิตาคิดว่าอยากเรียนให้จบม. 6 ก่อนยังไม่ได้วางแผนอนาคตไปไกลกว่านั้น อยากมีอาชีพเป็นช่างทำผม เพราะไม่ต้องการเป็นลูกจ้างใคร แต่ไม่อยากไปเรียนสายอาชีพเพราะรู้สึกว่าไม่ถนัด นิตาเป็นคนตัดสินใจเรื่องการเรียนเองทั้งหมด คุณพ่อคุณแม่เปิดโอกาสให้เลือกเอง ตัดสินใจเอง คุณแม่บอกว่าหากจบม. 6 แล้วหากไม่ได้เรียนต่อก็ให้ทำงาน นิตาอยากทำงานก่อนหลังจบม. 6 เพราะกว่าจะจบม. 6 ตนเองก็จะอายุ 21 ปีแล้ว

เมื่อสอบถามถึงความมั่นใจในความสำเร็จในอนาคต นิตามั่นใจประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ว่าตนเองจะสามารถทำได้ตามที่ตั้งใจไว้ การเลี้ยงไก่ เลี้ยงวัวจะยังคงทำต่อเนื่อง แต่ไม่แน่ใจเรื่องการเปิดร้านทำผม

ในด้านการเรียนต่ออุดมศึกษา นิตายังไม่ได้คิดไว้ นิตากล่าวว่า “ถ้าได้งานดี เงินดี หนูก็จะไม่เรียนต่อมหาวิทยาลัยแล้ว หนูคิดว่าการเรียนมหาวิทยาลัยไม่จำเป็น อายุก็เยอะแล้ว ถ้าเรียนก็เสียค่าใช้จ่ายในการเรียนเพิ่ม” แต่หากเรียนต่อจะเรียนด้านภาษา เช่น ภาษาจีน

นิตาเล่าว่าการได้ทุนของกสศ.ซึ่งเป็นทุนสัมมาชีพได้มาไม่ยาก ครูมาสอบถามว่าใครอยากได้ทุนบ้าง เมื่อตนเองบอกว่าต้องการก็ได้ทุน แต่การได้ทุนเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยไม่ใช่เรื่องง่าย นิตาวิเคราะห์ว่าจุดเจ็บปวดหรืออุปสรรคที่จะทำให้ตนเองไม่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาคือฐานะทางการเงินของคุณพ่อ คุณพ่อเป็นข้าราชการกรมป่าไม้ น่าจะส่งเรียนต่อไม่ไหว ถ้าเรียนจบม. 6 นิตาก็อาจจะทำงานกรมป่าไม้ตำแหน่งเกี่ยวกับบัญชีหรืองานสำนักงาน นิตาเป็นลูกคนเดียวของคุณพ่อกับคุณแม่ แต่ปัจจุบันคุณพ่อแต่งงานใหม่ นิตามีแม่เลี้ยงที่มีลูกติดหนึ่งคน ส่วนคุณแม่ของนิตาอยู่อีกบ้าน อยู่หมู่บ้านเดียวกันแต่คนละหลัง

นิตาให้ข้อเสนอแนะว่าหากต้องการให้เด็กทุกคนมีโอกาสได้เรียนต่อในระดับอุดมศึกษาควรมีการแนะแนวมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างการเรียนในระบบและนอกระบบ นิตาเห็นว่าการแนะแนวของกศน. มีมากกว่า ตอนนี้กศน. แนะแนวนิตาให้ไปเรียนต่อที่วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

ทยา

ชาวไทยเชื้อสาย ลีซอ จังหวัดเชียงใหม่

ทยา (ลีซอ) เป็นคนจังหวัดเชียงใหม่ พ่อแม่มีพี่น้องสามคน เป็นคนที่สอง เรียนปริญญาตรีเทคโนโลยีการผลิตพืช บ้านเกิดอ.เวียงแหง อายุ 22 ปี ปริญญาตรีปี 3 จบปวส. แล้วไปเรียนปริญญาตรีต่อเนื่อง เรียนด้านช่างเชื่อม แข่งขันได้รางวัล พ่อแม่ทำไร่ทำสวน ปลูกข้าวโพด มีพื้นราบเยอะกว่าอมก๋อย

กิจวัตรประจำวันของทยา ตื่นเช้า 6.00 อาบน้ำแปรงฟัน กินข้าว 6.40 ออกเดินทางไปฝึกงานที่บริษัทเชียงใหม่ซีด (Chiangmai Seeds) เลิกงาน 5 โมง 6 โมงเย็น เรียนเสาร์อาทิตย์ที่ทยาลัย ทำงานพาร์ทไทม์ร้านเหล้า เสริฟอาหารตั้งแต่ห้าโมงเย็นถึงเที่ยงคืน กลางคืนทำงานวันเว้นวัน ล่าสุดออกจากงานแล้วเพราะต้องfocus กับการเรียนก่อน ทำงานพาร์ทไทม์ วันละ 250 บาท มี tip ต่างหากบางวัน วันละร้อยกว่าบาท

ทยาเล่าว่า ตอนประถมชอบมากเรียนโรงเรียนพักนอน บ้านนามน ทำกับข้าวเอง อยู่นามนตั้งแต่ ป. 1 เลย รุ่นพี่จะสอนให้ว่าต้องทำอะไรบ้างที่โรงเรียน โรงเรียนห่างจากบ้าน 20 กิโลกรัม อยู่ยาวจนถึงม. 3 เลย พี่สาวเป็นคนดูแลเงิน พี่ให้เงินวันละ 10 บาท พี่ก็เรียนโรงเรียนนามนด้วย น้องอีกคนก็ตามไปนามน เรียนจบแล้วจากนามน น้องเรียนม. 5 เวียงแหทยาคม ระหว่างเรียนกลับบ้าน บางทีพ่อแม่ก็ไปเยี่ยม พ่อมารับขี่มอเตอร์ไซต์กลับบ้าน ไม่ได้กลับบ้านทุกอาทิตย์ อยู่ที่โรงเรียนตื่นประมาณตี 5 ออกมาทำความสะอาดโรงเรียน 6.00 กลับมาทำกับข้าว แต่ละบ้านจะมีพี่ดูแล เบิกอาหารแห้งได้ 3 วันต่อหนึ่งครั้ง บ้านหนึ่งหลังอยู่ 7-8 คน ตอนแรกให้พี่ซัก โตขึ้นมาซัก ป. 4-5 ก็ซักเอง รู้สึกดีฝึกใช้ชีวิต ต่อไปจะไม่ลำบาก มีร้องไห้อยากกลับบ้านบ้าง รู้จักทยาลัยเกษตรเพราะพี่สาวมาเรียนก่อน ได้ทุนตอนปวส. เรียนที่ทยาลัยเกษตรฯ แล้วได้ทุนให้ศึกษาต่อ เรียนปวช. สาขาช่างกลเกษตร

ทยา อยากเป็นผู้ประกอบการขายธุรกิจเกษตรที่บ้าน ส่วนบริษัทใหญ่ ๆ ถ้าไปได้ก็ดี แถวบ้านคนทำเกษตรเยอะแต่ร้านขายอุปกรณ์เกษตรน้อย จึงตั้งใจไว้อยากเรียนถึงปริญญาตรี จบมาจะได้ทำธุรกิจส่วนตัวขายอุปกรณ์เครื่องมือการเกษตรและปุ๋ย ไม่ได้เจาะจงมหาทยาลัยในฝัน เวลาทยาลัยคัดเลือกเด็กได้ทุนกสศ จะคัดจากเด็กที่มี mindset อยากเรียนต่อและอยากเป็นผู้ประกอบการ เงินเก็บของเด็กที่ทยาลัยที่นี่เยอะสุดวรรณมีเงินเก็บ 50,000 บาท ทยามี 60,000 บาท ทางมหาวิทยาลัยให้เก็บเงิน 50 percent จากเงินที่ได้จากกองทุน (กองทุน ก.ส.ศ. ไม่ได้บังคับให้เก็บ) และก็ใช้เงินเก็บตรงนี้ซื้อโน้ตบุ๊คกับโทรศัพท์ด้วยค่ะ มีเด็กบางคนในโรงเรียนต้องนำเงินตรงนี้ไปซ่อมห้องน้ำที่บ้าน

ทยามั่นใจ 100 percent ว่าสามารถทำให้ความฝันของตนเองเป็นจริงได้เพราะเชื่อว่าเป็นคนมีความพยายาม มีประสบการณ์ที่ต้องเผชิญปัญหามาหลายปัญหาแล้ว เลยคิดว่าไม่มีอะไรจะลำบากกว่านั้นแล้ว (โดนรุ่นพี่แกล้งตอนเด็ก เค้าเอาเปรียบเรา ออกจากบ้านมาตั้งแต่ป. 1 ต้องอยู่หอ ต้องดูแลเรื่องเสื้อผ้าต่าง ๆ ด้วยตัวเอง เสื้อฟรี เสื้อบริจาค เวลาไม่สบายครูประจำหอดูแล มีรุ่นพี่คอยดูแลเวลาไม่สบาย วันเสาร์ที่ไม่มีอุปกรณ์อาหารหมด ก็จะมีบางทีไม่ได้กิน ก็ต้องไปหากินในป่า) นอกจากนี้ จุดเปลี่ยนที่ช่วยได้มากคือการคือได้ทุน ก.ส.ศ. เพื่อให้เรียนปวช.ถึงระดับปริญญาตรี อีกทั้งมีเงินเก็บมาจากการรับจ้างเชื่อม ค่าเทอมปวส. เทอมละ

2,800 บาท เก็บเงินมาแล้ว มีเงินเก็บอยู่ 5,000-6,000 บาท ตอนนี้ได้รายเดือนจากก.ส.ศ. 7,500 ทำงานร้านเหล้ามาตั้งแต่ปวส.

ในระหว่างที่เรียนหนังสือทยาได้รับความช่วยเหลือให้ได้เรียนไปทำงานไปด้วยโดยได้รับความช่วยเหลือจากพ่อแม่ ครู อาจารย์กิ่งกาญจน์ ให้ไปทำงานเสาร์อาทิตย์ที่บ้านอาจารย์ ไปทำงานบ้านให้อาจารย์ ช่วยอาจารย์ทำสวน โดยมีรุ่นพี่แนะนำ คัดเลือกรุ่นน้องและส่งต่อให้เป็นรุ่น ๆ ให้ไปช่วยงานบ้านอาจารย์กิ่งกาญจน์ รุ่นพี่หางานให้ทำงานที่บ้านอาจารย์ อาจารย์ก็แบ่งกับข้าวให้กิน ช่วงวันหยุดก็ไปทำงานกับครู

ทยาเล่าว่า บรรยากาศในวิทยาลัยพากันเรียน ตอนที่เรียนประถมก็เตือนกัน เด็กที่หลุดจากระบบการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง ที่ออกไปก็จะไปสอบเป็นตำรวจ (วุฒิเทียบม. 6) 32 คน เรียนต่อถึงระดับปริญญาตรีสิบกว่าคน คนอื่น ๆ มีงานทำ ไปทำงานชลบุรี 7-11 ตำรวจ ใช้วุฒิปวส. วิทยาลัยจะใช้ตัวอย่างดี ๆ มากระตุ้นให้เด็กเรียนต่อ ให้เห็นเส้นทางชีวิตเพื่อเป็นแรงบันดาลใจ

เนื่องด้วยทยา มีคนดูถูก เพื่อนก็บอกว่าจะเรียนไปทำไม บางคนเรียนแล้วก็ไม่จบ หรือเรียนไปก็ต้องกลับมาทำงานแบบนี้อยู่ดี ทยาจึงต้องการลบคำสบประมาท เพราะเห็นมีรุ่นพี่เรียนจนถึงปวส. และก็ไปทำงานที่ญี่ปุ่น ทำงานเก็บสตอร์เบอร์รี่ อยากเรียนให้ได้ความรู้มากกว่านี้เพื่อไปประกอบอาชีพ ไม่ได้กลัวความจน เพราะอยู่มาจนชิน เป็นคนไม่ชอบถูกบังคับ (น่าจะมาจากตอนอยู่โรงเรียนประจำ)

ครูอาจารย์ทางวิทยาลัยจะปลูกฝัง ใช้ story ชีวิตตัวเองสอนเด็ก ยากจน ลำบาก ไต่เต้าจนได้เป็นดร. สอนเด็กว่าถ้าอยากจะหลุดจากความยากจนต้องเรียนหนังสือ จนได้ครูเชี่ยวชาญ และได้เป็นดร. เป็นเด็กบ้านนอก เป็นคนนาน้อยจังหวัดน่าน เป็นพื้นที่สีแดง กว่าเงินเดือนจะมาถึง 80,000 ได้ก็ลำบาก ปวช. เกษตรแพร่ ต่อปวส. เกษตร และก็ต่อแม่โจ้ (อาจารย์เป็นผู้ประสานงานหลักของเด็กกองทุน)

เมื่อถามว่าควรมีหน่วยงานใดบ้างเข้ามาให้การช่วยเหลือให้ได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษา ทยาให้ข้อเสนอแนะว่า

- นายกรัฐมนตรี ควรลดค่าเทอม ส่งเสริมการเรียนฟรีจนจบปวส. และลดค่าเทอมตอนป.ตรี
- ควรมีหอพักให้เด็กระหว่างเรียนป. ตรีด้วย
- เรียนฟรี อยู่ฟรี ส่งเสริมให้มีรายได้
- การวิจัยหรือทำโครงงานของเด็กควรมีคนให้คำปรึกษาที่มีความเฉพาะด้านเพิ่มขึ้น

วาน
ชาวไทยเชื้อสาย กะเหรี่ยง จังหวัดเชียงใหม่

วาน (กะเหรี่ยง) ปวช. ปี 1 พืชศาสตร์ 18 ปี บ้านอยู่อมก๋อย ตำบลนาเกียน เชียงใหม่ พี่น้องสองคน หนูเป็นคนโต ได้รางวัล PBL โครงการของนักเรียนตอนปวช. (ดูว่าโครงการที่เด็กทำก่อให้เกิดรายได้อย่างไร) ได้รายได้สองหมื่นบาทจากโครงการ ขายเห็ด ได้ที่ 1 ระดับภาค ที่ 2 ระดับชาติ พ่อแม่ทำงานเป็นเกษตรกร ปลูกมะเขือเทศ ปลูกผักตามฤดูกาล บางช่วงทำคู่กับนาขั้นบันได นาปลูกกินเอง ผักปลูกขาย ถ้ามีที่ว่างจะปลูกถั่วลิสง และก็ฟักทอง มีนายหน้ามาซื้อเหมา พ่อไปหาเมล็ดพันธุ์เอง ปลูกตามสภาพอากาศ ที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ที่ดินทำกินในเขตป่าอนุรักษ์ ขายไม่ได้ แต่ทำกินได้

กิจวัตรประจำวันของวานจะตื่นมาประมาณ 6.00 7.30 ออกมาเข้าแถว กินข้าว เข้าห้องเรียน ตกเย็นไปเล่นกีฬากับเพื่อน ถ้ามีงานเอกสารของสภานักเรียนก็จะทำงานนั้น เสร็จแล้วกับไปนอน มีโรงงานหอพัก (กิจกรรมเด็กหอพักนำน้องมาทำความสะอาด ถางหญ้า สัปดาห์ละสองครั้ง) ค่าหอพักเป็นสวัสดิการให้กับนักเรียน ไม่เสียในระดับปวช. แต่ปวส. เทอมละ 2,500 บาทน้ำไฟ ฟรี กิจกรรมหน้าเสาธง มีตารางเวรตามองค์การวิชาชีพที่กำหนด องค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์พระเทพฯ (สภานักเรียน)

วานเล่าว่า สมัยเป็นเด็กชอบไปโรงเรียน ชอบเรียนภาษาอังกฤษ ชอบเจอเพื่อน ไม่ชอบวิทยาศาสตร์ เกรดน้อย เรียนแล้วมีความสุขดี เข้ากับเพื่อนได้ดี บ้านกับโรงเรียนเดิมไม่ไกล ป.1-3 เรียนศูนย์การเรียนการสอนขยายโอกาสที่ตชด. มาสอนให้ เป็นสสช. เรียนในหมู่บ้านโดยเด็กไม่ต้องย้ายออกจากถิ่นฐานตนเอง เรียนที่ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ป. 4-6 ย้ายไปเรียนโรงเรียนบ้านนาเกียน มีถึงม. 3 ไกลจากบ้านประมาณสี่สิบกว่าโล พักกับยาย ไกลจากโรงเรียน เดินไปโรงเรียน 4-5 กิโล ทุกวัน (ไป-กลับ) ถนนดินโคลน ถ้าโชคดีก็มีรถให้ขึ้น ใช้เสื้อกันฝน ลุยโคลน ถนนไม่ลาดยาง ดินแดง น้ำแล้งมีฝุ่นตลบ เดินเรียนถึงป. 6 ม. 1 ย้ายไปอูตูม ห่างจากบ้านประมาณสิบกิโล พักประจำที่โรงเรียน ม. 1-3 อยู่หอพัก กลับบ้านวันเสาร์อาทิตย์ ครูจะจ้างรถรับส่งตอนเสาร์อาทิตย์หมู่บ้านละคัน มีอาหารเช้า กลางวัน ครบให้ทาน ตอนนั้นไม่เคยได้ทุนอะไร ใช้เงินอาทิตย์ละ 20 บาท ได้ทุนปวช. 5 ปี

วาน ชอบเรียนหนังสือแต่ไม่ชอบทำงาน อยากเรียนถึงปริญญาตรี จะได้มีหน้าที่การงานที่ดี เห็นครูทำงานก็อยากเป็นครู อยากเรียนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ฝันว่าจะสมัครทุนกนิษฐาเรียนที่แม่โจ้ ตอนนี้กำลังสะสมผลงานยื่นโควตา แล้วใช้เงินออม 30 percent ที่วิทยาลัยบังคับให้เก็บไว้ หวังทุนจากแม่โจ้) มีไปสอนเด็กในชุมชนปลูกผัก ประกวดโครงการเด่น ระดับมาตรฐานเหรียญ ได้เหรียญทอง ได้อันดับที่ 5 จากทั่วประเทศ แม้ว่าตอนเด็กวานอยากเป็นครูแต่ตอนนี้พอโตขึ้นอยากเป็นนักวิชาการกระทรวงเกษตร วาน คิดว่าทำฝันให้เป็นจริงได้ 90 percent เพราะที่บ้านสนับสนุนดี

แม้ว่าวานชอบการเรียนหนังสือ การได้เรียนอุดมศึกษาเกินความฝันที่ตั้งไว้เพราะต้องดูเรื่องทุน ตอนแรกไม่ได้คิดว่าจะเรียนที่เกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ มีจุดที่จะไม่เรียนแล้วเพราะว่าไม่มีทุนเรียน แต่พอวิทยาลัยมีทุนให้ก็เรียน ตอนที่ตัดสินใจ ม. 3 เพราะพ่อแม่บอกว่าไม่มีเงินส่งแล้ว ขอให้เลิกเรียนก่อน หนูก็เลย

แอบสมัครเรียนก่อน แล้วค่อยไปบอกแม่ มีรุ่นพี่มาเรียนอยู่ก็เลยมาเรียนตาม เด็กที่เค้าเรียนพร้อมกันมาจากอูตุมสองคน พอได้ทุน แม่ก็ถามว่าแล้วของใช้ส่วนตัวจะเอาเงินที่ไหน หนูก็เลยบอกว่าจะสมัครทุนเพิ่ม ถ้าไม่ได้ก็จะหางานทำเสาร์อาทิตย์ด้วย เหมารถมาทำสัญญาโดยใช้รถพ่อของเพื่อน เค้าคิดค่าน้ำมัน 500 บาท ทางโรงเรียนต้องไปดูบ้านก่อนด้วย ได้ทุนเดือนละ 6,500

วาน ได้ความช่วยเหลือจากพ่อ แม่ ครู (ครูรักเพราะมีจิตอาสา เป็นหัวหน้าห้อง) และก็ได้ทุนจากวิทยาลัยและก.ส.ศ. นอกจากนี้บรรยากาศในวิทยาลัยพากันเรียน ตอนที่เรียนประถมก็เตือนกัน เด็กที่หลุดจากระบบการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง ที่ออกไปก็จะไปสอบเป็นตำรวจ (วุฒิเทียบม. 6) 32 คน เรียนต่อถึงระดับปริญญาตรีสิบกว่าคน คนอื่น ๆ มีงานทำ ไปทำงานชลบุรี 7-11 ตำรวจ ใช้วุฒิปวส. วิทยาลัยใช้ตัวอย่างดี ๆ กระตุ้นให้เด็กเรียนต่อ ให้เห็นเส้นทางชีวิต นอกจากนี้ที่วิทยาลัยเด็กที่เรียนสายสัตวศาสตร์ก็จะมีโอกาสฝึกงานบริษัทเบทาโกร และก็จะมีโอกาสทำงานที่บริษัทเบทาโกรต่อได้เลย และมีทุนจากบริษัทเบทาโกร อีก 11,000 บาท

แรงผลักดันที่ทำให้วานอยากเรียนต่อมหาวิทยาลัยคือ การที่มี passion ในการเรียนต่ออยู่แล้ว ความยากจนเป็นแรงผลักดันให้เรียนต่อ วานสะท้อนว่า พอยากจนก็จะใช้ชีวิตยาก เห็นตัวอย่างพี่ที่เรียนสูงก็มีรถ มีบ้านสนับสนุนที่บ้าน หนูก็อยากจะเรียนต่อบ้าง และก็จะได้มีชีวิตดี ๆ แบบนั้นบ้าง ความยากจนน่ากลัวมาก เพราะกับข้าวก็ต้องซื้อ อาหาร ของใช้ เครื่องใช้ไฟฟ้าก็ต้องใช้ ตอนนี้บ้านมีไฟฟ้าแล้ว เพราะทำงานจากไร่ก็เหนื่อยแล้วยังต้องมาก่อไฟ ซักผ้าอีก ในหมู่บ้านก็ไม่ค่อยมีคนเรียนสูง เพราะเค้าไม่มีเงินทุนเรียนต่อ ไม่ค่อยมีใครบรรจุกลับที่บ้าน ส่วนใหญ่ก็ทำงานในตัวเมือง ทำไร่ทำสวน มีอยู่ประมาณ 10 percent ในหมู่บ้านที่เรียนสูง หนูไม่ค่อยตามเพื่อนอยู่แล้ว เพื่อนบางคนก็ไม่ได้เหมือนเรา ความคิดเราก็ต่างกัน หนูไม่ค่อยมีเพื่อน ฝึกอยู่คนเดียว แต่เป็นคนเข้ากับคนอื่นง่าย หนูพยายามขอร้องให้เค้าทำงานให้ในชมรม ไม่ได้ไปสั่งเค้า เราก็ช่วยเค้า เค้าก็ช่วยเรา เพื่อนแถวบ้านที่ไม่ได้เรียนเค้าเหนื่อยเยอะเลย เค้าต้องทำงาน (วาน) ที่บ้านเพิ่งมีไฟฟ้าตอนเด็กขึ้นม. 1 เมื่อก่อนใช้ไฟพลังน้ำและพลังแสงอาทิตย์เพื่อให้มองเห็นตอนกลางคืน ถ้าฝนตกหนักจะลำบากมีเฉพาะหลอดไฟ (Solar cell หลอดไฟ)

ทางวิทยาลัยจะปลูกฝังทัศนคติต่อการเรียนโดยใช้ story ชีวิตตัวเองสอนเด็ก ยากจน ลำบาก แต่สามารถไต่เต้าจนได้เป็นดร. และสอนเด็กว่าถ้าอยากจะหลุดจากความยากจนต้องเรียนหนังสือ จนได้ครูเชี่ยวชาญ และได้เป็นดร. เป็นเด็กบ้านนอก เป็นคนนาน้อยจังหวัดน่าน เป็นพื้นที่สีแดง กว่าเงินเดือนจะมาถึง 80,000 ได้ก็ลำบาก ปวช. เกษตรแพร่ ต่อปวส. เกษตร และก็ต่อแม่โจ้ (อาจารย์เป็นผู้ประสานงานหลักของเด็กกองทุน)

เมื่อถามว่าควรมีหน่วยงานใดบ้างเข้ามาให้การช่วยเหลือให้ได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษา ทยาให้ข้อเสนอแนะว่า

- นายกรัฐมนตรี ควรลดค่าเทอม ส่งเสริมการเรียนฟรีจนจบปวส. และลดค่าเทอมตอนป.ตรี
- ควรมีหอพักให้เด็กระหว่างเรียนป. ตรีด้วย

- เรียนฟรี อยู่ฟรี ส่งเสริมให้มีรายได้
- การวิจัยหรือทำโครงงานของเด็กควรมีคนให้คำปรึกษาที่มีความเฉพาะด้านเพิ่มขึ้น

วานทิ้งท้ายว่า ที่มาถึงจุดนี้ได้เพราะตัวเอง อดทน เอาแรงกดดันจากคนที่บ้านมาใช้กับตัวเอง อดทน และมีครอบครัวให้คำปรึกษา ครูก็สนับสนุนและให้คำปรึกษาทุกเรื่อง ใกล้ชิดกับครูเยอะ วานสะท้อนว่า *“หนูมาขนาดนี้แล้วหนูก็ถอยไม่ได้ หนูมีวินัยในตัวเอง มีความรับผิดชอบ ดูแลตัวเองได้ ห่างจากพ่อแม่ได้ รับผิดชอบทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด ต้องตื่นนอนให้ตรงเวลา เข้าเรียนให้ตรงเวลาเรียน ส่งงานทุกชิ้น ถ้าเรามีวินัยความรับผิดชอบก็จะทำงาน ให้โอกาสตัวเอง”*

พร

บัณฑิตวิทยาลัยชุมชน แม่ฮ่องสอน

นางสาวพร เกิดที่บ้านสบเมย (บ้านเลขที่ 192) จังหวัดแม่ฮ่องสอน สมัยนั้นยังไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ ถนนเข้าไม่ถึง คุณพ่อกับคุณแม่ของพรเป็นชาวไทยภูเขาเชื้อสายกะเหรี่ยง อาชีพทำนา พรมีพี่น้อง 4 คน ละแวกบ้านไม่มีโรงเรียน แต่มีศูนย์กศน. พี่ชายคนโตของพิมพ์พรบวชเรียนโดยมีพระอาจารย์ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่งเรียนจนจบปริญญาตรี ปัจจุบันอยู่ที่จังหวัดระยอง พี่สาวเรียนจบกศน. แล้วเรียนต่อผู้ช่วยพยาบาล ปัจจุบันพี่สาวเปิดร้านขายของบนดอย พรเป็นลูกคนสุดท้อง น้องชายของพรบวชเรียนจนจบม. 6 แล้วบวชต่อไม่สึก พรเดินทางเข้าไปเรียนในเมืองตั้งแต่ยังเด็ก คุณพ่อคุณแม่ส่งเสียให้เรียนในเมือง แต่พอจบม. 3 ก็กลับไปเรียนกศน. หน่วยจัดอำเภอแม่สะเรียงบนดอยต่อ เนื่องจากการเรียนในเมืองมีค่าใช้จ่ายสูง หลังจากนั้นได้ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน โดยเรียนคู่กับมสธ. แบบออนไลน์ (ยกเว้นการฝึกงานที่ต้อง onsite) ตามความร่วมมือระหว่างสองสถาบันจนสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีในปี 2565 ในสาขาวิชาการพัฒนาปฐมวัย ด้วยเกรดเฉลี่ย 3.72 สมัยเรียนวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน พรไม่ได้รับทุนจากหน่วยงานใด แต่อาจารย์ช่วยให้ทำงานมีรายได้ระหว่างเรียน แม้สำเร็จการศึกษาแล้วก็ยังคงช่วยงานอาจารย์อย่างต่อเนื่อง เมื่อย้อนกลับไปในวัยเด็กพรได้รับทุนบ้างแต่เป็นครั้งคราว เช่น ทุนจากเงินบริจาคที่มีคนมาบริจาคที่โรงเรียน

พรมีความฝันในชีวิตคือหากที่บ้านเกิดมีโรงเรียนก็จะกลับไปทำงานโรงเรียนพัฒนาบ้านเกิด แต่ว่าจนถึงปัจจุบันบ้านเกิดของพรยังคงไม่มีโรงเรียน มีแต่โรงเรียนในตัวเมือง ในขณะที่เด็กเล็กๆ พ่อกับแม่ยังอยากให้อยู่บ้านมากกว่าส่งไปเรียนประจำโรงเรียนที่ไกลออกไป ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ก็รับเฉพาะมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป ปัจจุบันพรทำงานธุรการที่โรงเรียนบนดอย (เริ่มทำมาได้ประมาณ 3-4 เดือน) เป็นโรงเรียนสังกัดสพฐ.ควบคู่ไปกับการเตรียมตัวสอบบรรจุเป็นข้าราชการตามหน่วยงานของรัฐต่างๆ ไม่ได้เจาะจงที่ใดเป็นพิเศษ พรเชื่อว่าหากตนเองเรียนประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ก็จะทำให้มีทางเลือกในการไปสอบแข่งขันเข้ารับราชการได้หลากหลายมากขึ้น ปัจจุบันพรทำงานในโรงเรียนด้วยวุฒิปริญญาตรีแต่ไม่ใช่ตำแหน่งครู เนื่องจากยังไม่มีตำแหน่งครูว่าง แต่ก็มีโอกาสได้คาบสอนเด็กอนุบาล ซึ่งหากได้เรียนป.บัณฑิตวิชาชีพครูจนจบก็จะสามารถยื่นขอใบประกอบวิชาชีพครูได้ (พรจบอนุปริญญาจากวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน สาขาวิชาการพัฒนาปฐมวัย และจบปริญญาตรีจากมสธ. สาขาศิลปศาสตร์ สาขาศึกษาศาสตร์ วิชาเอกการพัฒนาปฐมวัย แต่เป็นหลักสูตรที่ไม่ได้รับรองให้ได้ใบประกอบวิชาชีพครู จึงจำเป็นต้องไปเรียนป.บัณฑิตเพิ่มเติมอีก)

กิจวัตรประจำวันของพรในวันจันทร์ถึงศุกร์ต้องอาศัยอยู่ที่โรงเรียนบนดอยฝั่งแม่สะเรียง จะลงจากดอยเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ ตื่นเช้ามาพรต้องทำเวรประจำวัน มีเด็กหอที่พรต้องดูแล ดูเด็กประกอบอาหาร เข้าแถว

หน้าเสาธง เมื่อเลิกแถวเคารพธงชาติ พรจึงเริ่มปฏิบัติหน้าที่งานธุรการรับส่งเอกสารในระบบ smart office และทำหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจากครูและผู้อำนวยการโรงเรียน พรได้ขอโอกาสจากผู้อำนวยการโรงเรียนสอนเด็กอนุบาล แต่สามารถสอนได้เป็นครั้งคราวในฐานะครูทดแทนกรณีครูประจำติดภารกิจ พรรู้สึกอยากทำอาชีพเสริม แต่การเดินทางมีค่าใช้จ่ายสูง และการทำงานที่โรงเรียนจะหยุดได้เฉพาะเสาร์และอาทิตย์ ทำให้ไม่สะดวกในการทำหลายอาชีพในเวลาเดียวกัน สภาพละแวกโรงเรียนที่พรทำงานยังคงไม่มีไฟฟ้าใช้ ถนนดินลูกรัง) เมื่อลงมาจากดอยทางฝั่งแม่สะเรียงที่ทำงาน พรไม่ค่อยมีโอกาสได้ขึ้นไปหาคุณพ่อกับคุณแม่ที่ดอยทางฝั่งสบเมย แต่ไปพักอยู่บ้านพี่สาวในเมืองแม่ฮ่องสอน (คุณพ่อกับคุณแม่ของพรมีที่ดินไว้สร้างบ้านพักด้านล่างดอย)

ที่บ้านของพรไม่มีปัญหาเรื่องเงิน เพราะพี่ชายกับพี่สาวของพรส่งเงินมาจุนเจือครอบครัวตลอด และพรก็ช่วยงานอาจารย์เพื่อหารายได้เสริม แต่สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยตั้งแต่วัยเด็กค่อนข้างทุรกันดาร โรงเรียนตอนประถมศึกษาของพรชื่อว่าโรงเรียนบ้านห้วยโผ ผู้เรียนครึ่งหนึ่งเป็นคนท้องถิ่นบ้านห้วยโผ อีกครึ่งหนึ่งเป็นผู้เรียนที่มาจากพื้นที่สูง พรอาศัยอยู่หอพักของเรียนตั้งแต่ 7 ขวบ การเรียนในโรงเรียนประจำทำให้ต้องห่างไกลครอบครัวและต้องช่วยเหลือตนเอง สภาพท้องถิ่นไม่มีไฟฟ้า ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่ค่อยมีรถผ่าน ต้องอาศัยการเดินเท้าเป็นระยะๆ กว่าจะหารถได้ รถที่วิ่งผ่านส่วนใหญ่มีแต่รถบรรทุก สิ่งที่พรไม่ชอบสมัยเรียนประถมศึกษาคือการเดินทางที่ยากลำบากและห่างไกล ครูสอนดี และหมั่นดูแลเอาใจใส่ผู้เรียน เต็มที่กับการสอน เรียนสนุกทุกวิชา แม้สื่อการสอนจะมีไม่มาก แต่ครูสอนดี สมัยเรียนพรทำกิจกรรมหลากหลายอย่างควบคู่ไปกับการเรียนอย่างสม่ำเสมอ ชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์และพลศึกษา ชอบเล่นกีฬา เมื่อพรสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อนๆ ที่อยู่บนดอยด้วยกัน 4-5 ได้ตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ แต่พรเลือกเรียนต่อกศน. ใกล้บ้านบนดอย

พรกลับมาเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่บ้านเกิดที่อำเภอสบเมยเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและต้องการอยู่กับคุณพ่อและคุณแม่ ระบบการจัดการเรียนการสอนกศน. ในสมัยนั้นคือเรียนทุกวัน มีอาหารกลางวันให้ที่โรงเรียนทุกวัน ไม่เหมือนสมัยนี้ที่เรียนเพียงแค่สัปดาห์ละวัน เมื่อใกล้จะจบม. 6 จากกศน. พรเริ่มหาช่องทางศึกษาต่อ แล้วตัดสินใจเลือกเรียนที่วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนเนื่องจากไม่ต้องการไปไกลบ้าน และชอบสาขาวิชาปฐมวัย ระหว่างที่เรียนที่วิทยาลัยชุมชน มสธ. มาแนะแนวโครงการความร่วมมือกับวิทยาลัยชุมชนจึงตัดสินใจลงทะเบียนเรียนทั้งสองที่ควบคู่กัน (เรียนได้ตั้งแต่ยังไม่จบอนุปริญญา แต่จะเทียบโอนไปศึกษาต่อปริญญาตรีได้เมื่อได้รับวุฒิอนุปริญญาจากวิทยาลัยชุมชนแล้วเท่านั้น)

ตอนเด็กๆ พรไม่ได้คิดวางแผนชีวิตไปไกลจนถึงสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่มีพื้นฐานเป็นคนรักการเรียนและเชื่อว่าการเรียนสูงจะทำให้หางานได้ง่าย สมัยเด็กไม่มีโทรศัพท์มือถือ จะยังไม่มีโอกาสทราบข้อมูลมากนัก แต่ก็ทราบว่าจบป. 6 แล้วควรไปเรียนต่อที่ไหน จบม. 3 ควรไปเรียนต่อที่ไหนจากการแนะแนว

ของทางโรงเรียน สมัยก่อนการแนะแนวยังไม่ค่อยมาก ตอนนั้นทราบเฉพาะในอำเภอแม่สะเรียงว่ามีโรงเรียนดัง คือโรงเรียนบริพัตรและวิทยาลัยการอาชีพ แต่ปัจจุบันมีโรงเรียนดีๆ เยอะมากขึ้น แต่พอเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยเริ่มมีโทรศัพท์มือถือทำให้ค้นหาข้อมูลสะดวกขึ้น ช่วยกันหากับเพื่อน และแนะนำซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม จนถึงปัจจุบัน สภาพภูมิประเทศและความทุรกันดารของแม่ฮ่องสอนค่อนข้างเป็นอุปสรรคมาก แม้มีการประกาศสอบกพ. แต่กว่าพรจะทราบข่าวก็ต้องรอลงมาจากดอยก่อนเพราะบนดอยไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตจนสมัครไม่ทันกำหนดปิดรับสมัคร

ตอนนี้พรมีความฝันอยากเรียนต่อ แต่การเรียนป.บัณฑิตวิชาชีพครูต้องไปเรียนที่จังหวัดเชียงใหม่ การต้องทำงานไปด้วยและไปเรียนเสาร์อาทิตย์ด้วยในต่างจังหวัดค่อนข้างลำบาก ภาระงานที่โรงเรียนมีมาก กลัวเรียนไม่จบ จึงคิดว่าจะทำตามแผนนี้ได้สำเร็จ 60 เปอร์เซ็นต์ แต่หากมีโอกาสอาจไปหางานทำในจังหวัดเชียงใหม่เลยเพื่อจะได้เรียนต่อสะดวก หรือไม่ต้องหาเพื่อนไปเรียนด้วยกัน เดินทางไปพร้อมกัน เนื่องจากภาระงานที่โรงเรียนมีมากจึงยังไม่ว่างกรอกเอกสารการสมัครที่ไหน

ที่ผ่านมา กว่าจะสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีพรมีความรู้สึกท้อบ้างเพราะระยะทาง และมีบางช่วงที่ยังหาคำตอบไม่ได้ว่าจะเรียนต่อที่ไหน แต่พอได้คำตอบแล้วก็ตั้งใจเรียนจนจบ ระหว่างทางที่ผ่านมา พรได้รับความช่วยเหลือจากพี่ชาย พี่สาว อาจารย์ที่วิทยาลัยชุมชน และครูกศน. ในการแนะแนวอาชีพ

พรวิเคราะห์ว่าปัจจัยที่ทำให้ตนเองประสบความสำเร็จคือการสนับสนุนจากครอบครัว คุณพ่อคุณแม่ไม่ห้ามศึกษาต่อ และอยากเรียนที่ไหนก็ให้เรียน ไม่มีการบังคับว่าต้องอยู่บ้านหรือทำงานที่บ้าน

พรทิ้งท้ายด้วยข้อเสนอแนะว่าปัจจุบันมีทุนการศึกษาเยอะขึ้นมาก มีคำแนะนำจากอาจารย์และครูเยอะกว่าสมัยพรยังเด็ก สื่อต่างๆ ก็ทำให้เด็กๆ เข้าถึงข่าวสารได้มากกว่าเดิม แต่เด็กยุคปัจจุบันในแม่ฮ่องสอนกลับไม่ค่อยคว้าโอกาสไว้ แม้กระทั่งเด็กบนดอย มีโอกาสค่อนข้างมากกว่าเมื่อก่อน แต่เด็กเลือกที่จะไม่รับโอกาส ไม่อยากเรียน อยากหางานทำเลย เพราะเชื่อว่าสุดท้ายเรียนจบก็ต้องหางานทำ เด็กแต่ละคนมีปัญหาครอบครัวแตกต่างกันออกไป แต่ก็ได้รับความช่วยเหลือจากครูมาก ครูในแม่ฮ่องสอนทุ่มเททำงานเพื่อเด็กอย่างเต็มที่มากๆ ทุนก็มีมากทั้งทุนจากในประเทศและต่างประเทศ โรงเรียนก็มีหอพักให้ มีโอกาสกู้เงินกยศ. แต่เด็กไม่คว้าโอกาสไว้ โดยลึกๆ พรกล่าวว่าจากการร่วมคัดกรองเด็กกับกสศ. ตนเอง *“ไม่แน่ใจว่าเด็กๆ เค้ามีเหตุผลตามนั้นจริงไหม ปัญหาการหย่าร้าง การเป็นเด็กกำพร้า สถานภาพทางการเงินก็มีส่วน แม้ได้ทุนเรียน แต่ทุนไม่สามารถเลี้ยงชีพคนในครอบครัวได้”*

ลี

นักศึกษาวิทยาลัยชุมชน แม่ฮ่องสอน

นางสาวลีเป็นคนหมู่บ้านห้วยห้อม บนภูเขาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน เรียนอนุปริญญา สาขาเทคโนโลยีการเกษตร วิชาเอกเกษตรกรรม คุณพ่อและคุณแม่ของลีเป็นคนไร้สัญชาติ เชื้อสายกะเหรี่ยง เกิดที่ประเทศเมียนมาร์ แล้วย้ายถิ่นข้ามไปมาระหว่างประเทศไทยและเมียนมาร์ ลีเกิดที่เมืองไทย แต่ไม่ได้รับสัญชาติไทย ลีนับถือศาสนาคริสต์ ใช้ภาษากะเหรี่ยงในการสื่อสารในครอบครัว

ในวัยเด็กตั้งแต่อนุบาลจนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ลีเรียนที่บ้านห้วยห้อม ต้องเดินเท้าสองวันกว่าจะถึงโรงเรียน ต่อจากนั้นเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา (ม. 1-6) ที่โรงเรียนสามวาวิทยาซึ่งอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ลีเริ่มได้ทุนสำหรับศึกษาเล่าเรียนครั้งแรกตอนป. 5 โดยครูหาทุนให้ จากนั้นได้ทุนกสศ. เป็นทุนนวัตกรรมฯ ต่อเนื่องตั้งแต่ ป. 5 ถึงม. 6 จนถึงอุดมศึกษาที่วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

ในวัยเด็ก ลีไม่ได้คิดว่าตนเองลำบากแม้ต้องจากบ้านมาเรียนในเมือง เพราะโรงเรียนมีหอพักให้และตอนนั้นไม่ได้ใช้เงินมากนัก คุณพ่อคุณแม่ของลีมีอาชีพทำสวน ปลูกข้าว ปัจจุบันย้ายกลับไปที่เมียนมาร์ ลีอาศัยอยู่กับพี่ซึ่งอายุมากกว่าลีค่อนข้างมาก และพี่มีลูกสองคน ลีมีพี่น้องทั้งหมด 8 คน มีลีคนเดียวที่เรียนภาษาไทยและได้มีโอกาสเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มเติมจากศูนย์อพยพของ UN บางปีลีกลับไปเยี่ยมคุณพ่อกับคุณแม่ที่ฝั่งประเทศเมียนมาร์บ้าง พี่น้องของลีบางคนอยู่กับคุณพ่อคุณแม่ แต่มี 5 คนที่อยู่เมืองไทย เมื่อพ่อกับแม่ลีกลับไปเมียนมาร์ก็ยังคงประกอบอาชีพทำสวน แต่ไม่ได้อยู่อย่างสงบสุขเพราะปัญหาทางการเมืองในประเทศเมียนมาร์สมัยอยู่เมืองไทย ครอบครัวของลีอาศัยที่ดินที่รัฐอนุญาตให้ใช้สำหรับเกษตรกรรมประกอบอาชีพทางการเกษตรในประเทศไทย แต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

กิจวัตรประจำวันของลีเริ่มต้นจากการตื่นเช้ามาทำกับข้าว ทำความสะอาดหอ แล้วไปเรียนที่วิทยาลัย เมื่อเลิกเรียนประมาณ 4 โมงเย็น ลีจะต้องไปดูแลแปลงผัก รดน้ำผัก เพราะเรียนด้านเกษตรกรรม บางวันลีได้มีโอกาสช่วยอาจารย์รับจัดสวนข้างนอกเป็นงานเสริมเพื่อให้มีรายได้ อาชีพเสริมที่ลีเคยทำระหว่างเรียนคือการช่วยครูขายน้ำที่โรงเรียนและช่วยป้าที่มีอาชีพขายของ

ชีวิตในวัยเด็ก ลีปรับตัวได้ดีกับการต้องจากบ้านมาอยู่ประจำที่โรงเรียนตั้งแต่เด็ก ระยะทางจากบ้านไปโรงเรียนบ้านห้วยห้อมต้องเดินเท้าถึงสองวันทำให้ลีอาศัยอยู่หอพักที่โรงเรียน แล้วกลับบ้านเฉพาะปิดเทอมใหญ่ ตอนแรกลีร้องไห้อยากกลับบ้าน แต่ซักพักนึงก็ปรับตัวได้ คุณพ่อคุณแม่ก็ไปหาช่วงแรก ๆ ต่อจากนั้นก็ไม่จำเป็นต้องไปหาที่โรงเรียนแล้ว โรงเรียนบ้านห้วยห้อมมีที่พักให้ มีอาหารให้สามมื้อ แต่ต้องตื่นมาทำกับข้าวเอง ไม่มีคนดูแลมากนัก ทำให้บางครั้งก็หุงข้าวสุกบ้าง ไม่สุกบ้าง ลีช่วยกันกับเพื่อนเป็นกลุ่ม ครูจะไม่ช่วยทำในมื้อ

เช้า จะช่วยทำให้เฉพาะอาหารกลางวันที่ครูและภารโรงจะช่วยกันจัดเตรียม ลีชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์เพราะรู้สึกว่าง่าย ลีบอกว่า “ยากขนาดไหนก็สามารถคิดได้สบายๆ” ในขณะที่ไม่ค่อยชอบเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ลีเล่าว่าตนพูดภาษาไทยได้ไม่ชัดจนเพื่อนล้อเรียน (แต่ก็ใช้ภาษาไทยได้ดีในระดับที่พูดคุยให้สัมภาษณ์เป็นภาษาไทยได้โดยไม่ติดขัด)

เมื่อถึงระดับมัธยมศึกษา ลีย้ายมาเรียนที่โรงเรียนสามวาวิทยาเพราะมีอาจารย์แนะนำ โรงเรียนนี้เปิดสอนจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทำให้เรียนได้ต่อเนื่องจนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่ต้องย้ายไปไหน ลีเรียนแผนศิลป์ทั่วไป วิชาที่เรียนได้แก่ เกษตรกรรม ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และคณิตศาสตร์ ลีสนใจตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาแล้วว่าจะเลือกเรียนคณะเกษตรเพราะชอบด้านเกษตรกรรมมาตั้งแต่จบชั้นม. 3 ลีปรึกษาครูเรื่องการเรียนเกษตร ครูให้ข้อมูลว่าเรียนยาก เรียนลึก แต่ลีรู้สึกชอบจึงไม่กลัว คิดว่าตนเองน่าจะเรียนไหว ลีไม่มีทุนเรียน แต่เชื่อว่าตนเองจะหาทุนได้ จนในที่สุดได้ทุนกสศ. ซึ่งได้มาเพราะลีค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับทุนจากอินเทอร์เน็ตแล้วทักไปที่ Page ของวิทยาลัยชุมชนจนอาจารย์ที่วิทยาลัยชุมชนช่วยหาทุนให้

ลีมีความฝันว่าอยากเรียนจนจบปริญญาตรีและถ้าเป็นไปได้อยากเรียนจบจนปริญญาเอก แต่ยังไม่แน่ใจว่าระดับปริญญาโทและเอกจะเรียนสาขาวิชาใด ตอนนี้ทุนที่ได้รับจะสนับสนุนจนจบอนุปริญญา ต่อจากนั้นต้องหาทุนเพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีอีก ลีอยากเรียนจนจบปริญญาก่อนจึงค่อยออกมาหางานทำ แต่ถ้าไม่มีเงิน หาทุนเรียนต่อไม่ได้ก็จะไม่ได้ไปต่อ ลีมีความฝันอยากเป็นผู้ประกอบการด้านการเกษตร เช่น เปิดฟาร์มหมู ฟาร์มไก่ ปลูกพืชผัก ไม่อยากเป็นลูกจ้าง

เมื่อสอบถามถึงความมั่นใจในการสานฝันของตนเอง ลีมั่นใจ 99 เปอร์เซ็นต์ว่าตนเองจะทำสำเร็จ เพราะเป็นคนจริงจัง อีก 1 เปอร์เซ็นต์ที่อาจทำให้ไม่สำเร็จอาจเป็นเพราะสถานการณ์ที่ไม่คาดฝัน

ที่ผ่านมาลีเคยมีจุดพลิกผันที่ต้องตัดสินใจคือตอนรอยต่อระหว่างแต่ละช่วงชั้น คุณพ่อกับคุณแม่บอกว่าไม่มีเงินส่งแล้วให้ออกไปทำงานรับจ้าง แต่ลีตอบว่า “ไม่ต้องพูดแบบนี้ เดี๋ยวหาทางเอง” จึงอาจกล่าวได้ว่าจุดเจ็บปวดหรือความท้าทายในชีวิตที่เกือบทำให้ลีไม่ได้ศึกษาต่อจนถึงทุกวันนี้คือคุณพ่อกับคุณแม่ แต่ในขณะเดียวกันคุณพ่อกับคุณแม่ก็เป็นแรงผลักดันให้ลีตั้งใจเรียน เพราะต้องการหารายได้มาจุนเจือครอบครัวด้วยการทำงานดีๆ ไม่ต้องการเห็นคุณพ่อกับคุณแม่ลำบาก ลีเล่าว่าที่ผ่านมาน้อยใจตลอดเพราะมีแต่คนดูถูกว่าไม่มีนามสกุล นอกจากนี้ ลีได้รับข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้านว่าถ้าเรียนจนจบปริญญาตรีจะได้เลขบัตรประชาชน

สำหรับการได้รับความช่วยเหลือที่ผ่านมาจากบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ลีได้รับทุนจากการที่ครูและอาจารย์ช่วยหามาให้ นอกจากนี้ มีเพื่อนเป็นกำลังใจ (ยังไม่มีแฟน) และมีญาติพี่น้องช่วยเหลือบ้าง

ลีให้ข้อเสนอแนะว่าอยากให้คุณครูหรือคนที่เป็นหัวหน้างานช่วยคนที่รักเรียน ช่วยให้คนต่างด้าวที่เกิดในเมืองไทยได้สัญชาติไทย ช่วยให้มีนามสกุล จะได้เป็นกำลังใจให้มีแรงฮึดสู้

สุดท้ายนี้ ลีกล่าวว่า *“ขอบคุณพระเจ้าที่สุด เหมือนพระเจ้าจัดเตรียม ให้พ่อแม่ไม่ทำลายแผนการเรียนของหนู ให้หนูได้มีโอกาสเลือกทางที่หนูอยากไป ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน เจอครู เจอเพื่อนที่ดี ทำให้เรามีกำลังใจในการสู้ต่อไป”*

สร

นักเรียนชั้น ม. 3 อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

สรเป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ภูมิลำเนาเป็นคนชุมชนขะแนจื๊อคี อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ปัจจุบันอายุ 15 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไม้หก อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ คุณพ่อคุณแม่อายุ 60 ปีกว่า ๆ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำสวนข้าวโพด นภัสสรได้ทุนเสมอภาคของกสศ. มาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในระดับประถมศึกษา สรเรียนที่ศศช. ขะแนจื๊อคีจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คุณพ่อกับคุณแม่ของสรมีลูกทั้งหมด 7 คน ผู้หญิง 3 คน ผู้ชาย 4 คน ปัจจุบันลูกคนอื่น ๆ แต่งงานหมดแล้ว อาศัยอยู่ที่บ้านของภรรยา/สามีที่อยู่ในชุมชนขะแนจื๊อคีเช่นเดียวกัน แต่ไกลออกไปจากบ้านของคุณพ่อกับคุณแม่ของสรพี่ ๆ ของสรทุกคนเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วไม่ได้ศึกษาต่อ สรเป็นคนเดียวที่มีโอกาสได้เรียนในระดับมัธยมศึกษา

สรเล่าว่ารู้สึกสนุกกับการเรียนที่บ้านห้วยไม้หกแบบนักเรียนพักนอน แต่รู้สึกว่าอยู่บ้านสบายกว่า เพราะคุ้นเคยมากกว่า สรชอบเรียนวิชาภาษาไทย วิชาที่ไม่ชอบคือวิชาภาษาอังกฤษ ผลการเรียนเทอมที่ผ่านมาได้เกรด 3.2

แผนชีวิตหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสรยังไม่ชัดเจน ถ้าผู้อำนวยการโรงเรียนสามารถช่วยหาทุนสำหรับศึกษาต่อให้ได้ก็อาจจะได้เรียน เพราะปัจจุบันคุณพ่อกับคุณแม่ของสรได้ตัดสินใจแล้วว่าจะไม่ให้สรเรียนต่อ อยากให้กลับไปช่วยทำงานที่บ้านบนดอยมากกว่า เพราะคุณพ่อกับคุณแม่อายุมากแล้ว พี่ ๆ ก็บอกว่าไม่ให้เรียนต่อเช่นเดียวกัน สรเล่าเพิ่มเติมว่าพ่อกับแม่เป็นคนค่อนข้างดื้อ ไม่สามารถเกลี้ยกล่อมให้เปลี่ยนการตัดสินใจได้ง่าย ๆ นภัสสรจึงยังไม่ค่อยชัดเจนว่าหลังจากจบม. 3 แล้วจะทำอย่างไรต่อไป สรมั่นใจเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ว่าคุณพ่อกับคุณแม่จะให้ศึกษาต่อ

ในด้านแผนชีวิต สรอยากเรียนด้านเกษตรกรรม แต่ในขณะเดียวกันก็อยากเรียนจนจบปริญญาตรีเกี่ยวกับการเป็นครู อยากประกอบอาชีพครูต่อไปในอนาคต ส่วนความฝันอื่น ๆ ด้านชีวิตส่วนตัว ยังไม่ทราบและยังไม่ได้วางแผนไว้ ส่วนแผนการชีวิตของเพื่อนสนิทในโรงเรียน สรยังไม่ทราบ เพราะไม่เคยคุยกันเรื่องนี้

พร

ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

นางสาวพร ปัจจุบันอายุ 16 ปี เป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ภูมิลำเนาเป็นคนชุมชนขะแนจื๊อคี อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก คุณพ่อคุณแม่ประกอบอาชีพทำสวน รายได้ต่อปีของครอบครัวประมาณหนึ่งแสนบาท (หักต้นทุน 30,000 บาทเหลือ 70,000 บาท) คุณพ่อกับคุณแม่มีลูก 7 คน พรเป็นคนที่ 5 พี่ชายคนโตแต่งงานแล้วทำงานอยู่ที่ตัวเมืองเชียงใหม่ พี่ชายคนถัดมาก็ทำงานที่ตัวเมืองเชียงใหม่ ปัจจุบันพี่สาวของพรเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สาขาศิลปะ ส่วนน้องสาวเรียนที่ศศช. ขะแนจื๊อคี พรและพี่ ๆ เรียนที่โรงเรียนบ้านห้วยไม้หกจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เช่นเดียวกัน พี่ชายได้มีโอกาสเรียนต่อด้านอาชีวศึกษาที่วิทยาลัยการอาชีพบ้านโฮ่งและวิทยาลัยอาชีวศึกษาเถินเทคโนโลยี พี่สาวมีโอกาสเรียนต่อที่แม่ตื่นวิทยาคมและศึกษาต่อจนถึงระดับปริญญาตรี (กู้กยศ.) ที่ราชภัฏเชียงราย แต่พรเมื่อจบม. 3 เมื่อเดือนมีนาคม 2567 ที่ผ่านมาจำเป็นต้องกลับขึ้นมาบนดอยมาเรียนต่อที่ศศช. ขะแนจื๊อคี เนื่องจากต้องอยู่ช่วยคุณพ่อกับคุณแม่ทำงานบ้าน พ่อของพรอายุประมาณ 53 แม่ของพร อายุ 47 ปี แต่แม่มีอาการไม่ค่อยสบายบ่อย เป็นโรคที่ชาวบ้านเรียกว่า “ลมผิดเดือน” หรือ “พิษเดือน” ส่วนพ่อของพรรู้สึกว่าทำงานที่ต้องออกแรงมากไม่ค่อยไหว

พรเรียนที่ศศช. ขะแนจื๊อคีจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากนั้นลงไปเรียนที่โรงเรียนบ้านห้วยไม้หกแบบนักเรียนพักนอนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พรชอบกีฬา ชอบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันวิทยาศาสตร์ ชอบเรียนวิชาศิลปะมากที่สุด วิชาที่ไม่ชอบคือวิชาคณิตศาสตร์ พรรู้สึกว่าอยู่โรงเรียนสบายดี เพื่อน ๆ ที่พรสนิทด้วยเมื่อจบม. 3 แล้วได้เรียนต่อทุกคน พรอยากเรียนต่อ แต่พ่อกับแม่บอกว่าให้กลับขึ้นมาบนดอยมาอยู่บ้านช่วยงานพ่อกับแม่ก่อน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยไม้หกเล่าให้ฟังว่าได้ขึ้นดอยมาคุยกับพ่อและแม่ของพรสองครั้ง ครั้งแรกบอกว่าให้เรียน แต่ครั้งที่สองบอกว่าไม่ให้เรียนต่อแล้ว ตอนนั้นผอ. หาทุนให้เรียนที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลำพูนได้ แต่พ่อกับแม่ของพรบอกว่าไกลไป จึงหาทุนให้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนแม่ตื่นวิทยาคมซึ่งอยู่ที่ตีนดอยแต่สุดท้ายพ่อกับแม่ของพรก็ไม่ให้เรียนต่ออยู่ดี เมื่อสอบถามแม่ของพรว่าทำไมให้พี่ ๆ เรียนต่อได้ แต่ไม่ให้พรเรียน แม่ตอบเป็นภาษากะเหรี่ยงว่า “แม่แก่แล้วไม่ค่อยสบาย” พรรู้สึกว่าพ่อกับแม่ตัดสินใจไม่ถูกแต่ก็ยอมทำตามไปก่อน

พรวางแผนชีวิตในอีก 5 ปีข้างหน้าว่าอยากเรียนรด. เพราะได้ช่วยเหลือประเทศชาติ แต่ยังไม่ได้วางแผนจะกลับมาเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนในระบบเพราะแล้วแต่พ่อกับแม่ พรชอบเรียนในโรงเรียนในระบบมากกว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียน วันที่สัมภาษณ์เป็นวันเสาร์ ที่ศศช. เปิดการเรียนการ

สอนปกติ แต่พรไม่ได้ไปที่ศศช. เพราะฝนตก คุณครูบอกว่าให้เรียนที่บ้านผ่านใบงาน หากไม่ติดว่าต้องดูแลพ่อกับแม่ พรวางแผนจะเรียนต่อที่ราชภัฏเชียงรายเหมือนกับพี่ ในสาขาศิลปะเช่นเดียวกับพี่

รัตน์

อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

จบม. 3 แล้วเลิกเรียน

รัตน์ อายุ 17 ปี ภูมิลำเนาเป็นคนบ้านซอแอะ ตำบลแม่ตื่น อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง นับถือศาสนาพุทธ คุณพ่อคุณแม่มีลูก 4 คน รัตน์เป็นคนที่ 2 พี่ชายของรัตน์ปัจจุบันอยู่บ้านทำสวนทำไร่ รัตน์มีน้องอีก 2 คน ปัจจุบันกำลังเรียนที่โรงเรียนบ้านห้วยไม้หกคนหนึ่ง และอีกคนหนึ่งเรียนอยู่ศศช. ขะแนจื๊อคี คุณพ่อคุณแม่ของรัตน์ทำสวนทำไร่ รายได้ของครอบครัวประมาณปีละ 30,000 บาท สุรัตน์เป็นผู้ได้รับทุนเสมอภาคจากกสศ. เนื่องจากครูช่วยหาทุนให้ได้เรียนต่อ

รัตน์เรียนจบระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนบ้านแม่ตื่น อำเภออมก๋อย จากนั้นศึกษาต่อที่โรงเรียนบ้านห้วยไม้หก อำเภออมก๋อยที่อยู่ใกล้กัน โดยศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แล้วลาออกมาเรียนกศน. ที่ศศช. ขะแนจื๊อคีซึ่งอยู่ใกล้บ้านบนดอยเขตอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ซึ่งใช้ระยะเวลาเดินทางโดยรถยนต์ผ่านถนนลูกรังจากตีนดอยละแวกโรงเรียนบ้านห้วยไม้หกประมาณ 3 ชั่วโมง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันรัตน์ยังเรียนกศน. ไม่จบม. 3 เนื่องจากพอลาออกจากโรงเรียนบ้านห้วยไม้หกมาได้ประมาณไม่กี่เดือน ตอนอายุ 16 ปี ก็ได้แต่งงานและมีลูกแล้ว ปัจจุบันลูกชายรัตน์อายุประมาณ 5 เดือน สามีรัตน์เป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยงเช่นเดียวกัน

กิจวัตรประจำวันในหนึ่งวันของรัตน์เริ่มต้นจากการช่วยงานบ้านคุณพ่อคุณแม่ จากนั้นก็อยู่บ้าน เลี้ยงลูก เวลาว่างจะไปเรียนกศน. โดยไปเรียนสองวันเว้นหนึ่งวัน

การเรียนที่โรงเรียนบ้านแม่ตื่นกับโรงเรียนบ้านห้วยไม้หกของรัตน์เป็นการเรียนในลักษณะนักเรียนพักนอน อยู่กินที่โรงเรียน รัตน์ชอบชีวิตที่โรงเรียนทั้งสอง เพราะครูใจดี สนุก และให้ความสำคัญกับนักเรียนทุกคนเป็นอย่างดี และรู้สึกว่าอยู่โรงเรียนสบายกว่าอยู่ที่บ้าน รัตน์ชอบเรียนวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แต่ไม่ชอบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยภาพรวมรัตน์มองว่าตนเองเป็นคนเรียนเก่ง แต่ละวิชาได้เกรด 3 และ 4 เท่านั้น ไม่มีเกรดต่ำไปกว่านั้น และสามารถอ่านออกเขียนได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม รัตน์ตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนบ้านห้วยไม้หกเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากมีปัญหากับเพื่อน *“ตอนแรกมีเพื่อนสองสามคนเป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยงเช่นเดียวกัน แต่ว่าเพื่อนไปมีเพื่อนใหม่เลยรู้สึกเหงา รู้สึกว่าอยู่ไปก็ไม่สำคัญ”* รัตน์ไม่ทราบว่าทำไมเพื่อนจึงไปมีเพื่อนใหม่ ตอนแรกคุณพ่อกับคุณแม่ก็ต่อว่าที่ตัดสินใจลาออกจากโรงเรียน แต่ตอนหลังก็ไม่ได้ว่าอะไร รัตน์ย้ำว่าตอนนั้น *“ร้องไห้หนักมาก รู้สึกไปต่อไม่ได้แล้วจริง ๆ”*

แผนชีวิตต่อจากนี้ ภายใน 5 ปีข้างหน้า รัตน์วางแผนว่าหากมีเงินก้อนจะเปิดร้านขายของบนดอยละแวกบ้าน อย่างไรก็ตาม ทุกวันนี้รัตน์ไม่มีรายได้จากทางไหนเลย สามีมีอาชีพซึ่งรัตน์ใช้คำว่า *“รับจ้างไปวัน ๆ”* นอกจากนี้ รัตน์มีความคิดอยากย้ายที่อยู่ไปหางานทำในเมืองและในกรุงเทพฯ แต่ว่าตอนนี้ลูกยังเล็กอยู่ เมื่อสอบถามถึงเรื่องการเรียนต่อ รัตน์บอกว่า *“หากมีเงินหนูก็จะเรียนต่อให้ได้เป็นอะไรซักอย่าง”* ซึ่งสามีก็ยินยอม

อย่างไรก็ตาม แผนที่วางไว้อาจไม่สำเร็จตามหวังเนื่องจากแม่ของรัตน์ไม่ค่อยสบาย เวียนหัวตลอด ความดันสูง ทำงานไม่ค่อยไหว รัตน์จึงอาจจำเป็นต้องอยู่บนดอยดูแลแม่ต่อไป

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยไม้หกเพิ่มเติมทำให้ได้ข้อมูลว่าสามีของรัตน์ไม่มีงานทำเป็นหลักแหล่ง ดูไม่มีอนาคต และมีพฤติกรรมชวนให้เชื่อว่ายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เมื่อมาแอบนัดพบกันที่โรงเรียนบ้านห้วยไม้หก ทั้งครูและเพื่อนจึงต้องคอยห้ามและคอยป้องกันไม่ให้มีโอกาสได้พบกัน ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้รัตน์โกรธที่เพื่อนมาฟ้องครู และอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เพื่อนตีตัวออกห่าง

มณี

นักเรียนชั้นมัธยม 3 จังหวัดอ่างทอง

มณี อายุ 15 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลวัดต้นสน เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนเดียวกัน คุณแม่อายุ 40 ปี เป็นลูกจ้าง ทำงานในห้องปฏิบัติการที่โรงพยาบาลอ่างทอง มณีมีพี่ชายสองคน คนโตอายุ 20 ปี กำลังเรียนปริญญาตรี ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และทำงานหารายได้ไปด้วย พี่ชายคนที่สองอายุ 18 ปี กำลังเรียนชั้น ปวช. ปีที่ 1 กำลังจะสมัครเป็นทหาร มณี เรียนชั้นมัธยม 3 ภาคต้น ก็ถูกเพื่อนชายล่วงละเมิดทางเพศ จนตั้งครรภ์ คุณแม่ให้ข้อมูลว่า *"ลูกไม่ทันคน มีแฟน แฟนชวนไปบ้าน ถูกละเมิด"* หลังลาออกจากโรงเรียน แม่ให้สมัครเข้าเรียน กศน. จนจบ ทันเพื่อนๆที่เรียนรุ่นเดียวกัน คุณแม่บอกว่า รับวุฒิ ม. 3 แล้ว จะให้มณีเรียน กศน. ม.ปลายเลย ขณะนี้ตั้งครรภ์ได้ 7 เดือน

มณีอยากเรียนพยาบาล เธอช่วยแม่ในงานจิตอาสามาสองปีแล้ว เธอเรียนดี คะแนนเฉลี่ยสามกว่า เธอยังเป็นนักกีฬาวอลเลย์บอลของโรงเรียน เล่นดนตรีสากลด้วย ได้เล่นในวงดุริยางค์สากลของโรงเรียน เธอเคยได้รับทุนการศึกษาจากบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ (CP) แม่บอกว่าทั้งครูประจำชั้นและครูประจำวิชา เข้าถึงนักเรียนทุกคน

ครูที่นั่งสัมภาษณ์อยู่ด้วย ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า กองทุนเสมอภาคทางการศึกษาเงื่อนไขมากเกินความจำเป็น ให้ทุนต่อเนื่องสามปี และ ต่อทุก 3 ปี มีการปรับเกณฑความยากจน และข้อมูลบางด้านไม่น่าจะจำเป็น เช่น น้ำหนัก ส่วนสูงของนักเรียน ทุนเสมอภาคให้ปีละ 2 ครั้งๆละ 1,500 บาท นักเรียนจะเอาไปใช้จ่ายอย่างไรก็ได้ ทุนนี้ให้เด็กต่างชาติด้วย นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยม 3 เสียค่าบำรุงปีละ 250 บาท นักเรียนมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมเช่น ค่าชุดพละ ชุดผ้าไทย และค่าประกัน 190 บาท นักเรียนต่ำกว่าชั้นมัธยมมีอาหารให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ครูบอกว่า ในการทำให้เด็กอยู่ในโรงเรียน ไม่ออกนอกลู่นอกทาง ครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกัน ทั้งครูประจำชั้น ครูประจำวิชาต้องเข้าถึงปัญหาของนักเรียน นักเรียนกล้าเข้ามาปรึกษาครู มีหลายสถานการณ์ที่สุ่มเสี่ยง เช่น ผู้ปกครองมีครอบครัวใหม่ เด็กจะเตลิด ยิ่งถ้าผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือ โอกาสจะเตลิดยิ่งมีสูง

มีหลายกรณีที่เด็กไม่เข้าเรียน และติด "ม.ส." คือไม่มีสิทธิ์สอบ ครูจะพยายามให้รักเรียนเข้าสอบเพื่อให้จบการศึกษา ก่อนจะประกาศ "ม.ส." ครูจะพยายามติดต่อผู้ปกครองก่อน ให้เด็กกลับมาแก้ตัว ซึ่งหากพ่อแม่ร่วมมือ เด็กมักจะกลับมาได้ แต่หากไม่ร่วมมือ เด็กติด "ม.ส." มักจะเคว้ง เด็กในช่วงวัยรุ่น จะอยากรู้อยากลอง ต้องมีกลไกรองรับ ไม่ว่าจะเป็น โรงเรียน ครู หรือ ผู้ปกครอง ในสังคมปัจจุบัน เด็กมีโอกาสมากที่

จะรับค่านิยมผิดๆ และต้องมีกป้องให้เด็กได้เรียนรู้ค่านิยมที่ถูกต้อง ผู้ปกครองบางคนปกป้อง กลายเป็นให้ท้ายเด็ก เด็กไม่กลัวครู ผู้ปกครองก็ไม่กลัว ไม่เกรงใจครู หากได้ผู้ปกครองดีๆ ที่เข้าใจ มาร่วมมือกัน ช่วยกันดูแลเด็ก ปัญหาจะน้อยลง ครูบอกว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ดี เข้าใจ มีประมาณ 5 % ที่ “ไม่โอเค” ส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองนักเรียนมัธยม ในพื้นที่นี้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างรายวัน การศึกษาของผู้ปกครองมีผลมากต่อการดูแลเด็ก และ สั่งสอนค่านิยมที่ถูกต้องให้เด็ก

ครูเน้นย้ำถึงความสำคัญของระบบการดูแลและช่วยเหลือผู้เรียน และควรเป็นการร่วมมือระหว่างหลายๆหน่วยงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรเข้ามาร่วมทำงานด้วย ไม่ควรปล่อยให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น

โลตัส

จบชั้น ม. 3 ไม่ได้เรียนต่อ จังหวัดกรุงเทพ

โลตัสอายุ 17 ปี ออกจากโรงเรียนมาได้สองปีแล้ว หลังเรียนจบชั้น ม. 3 ไม่ได้เรียนต่อ โลตัสเรียนจบชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดราษฎร์บูรณะ ส่วน มัธยม 1 ถึง 3 เรียนที่โรงเรียนบางพลี ราษฎร์บำรุงจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ คืออายุ 15 ปี โลตัสมีน้อง 4 คน อายุ 14 11 และ 2 ขวบตามลำดับหลังจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พ่อประสบอุบัติเหตุ กระดูกขาแตก รักษาตัวถึงหกเดือนและต้องพักงาน บริษัทเลิกจ้าง พ่อของโลตัสเรียนหนังสือจบชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 แม่ของโลตัสอายุ 39 ปี เรียนหนังสือจบชั้น ปวช. ในโครงการทวิภาคี จบ ปวช.เทคนิคสมุทรปราการ สมัยที่เรียนทำงาน 4 วัน เรียน 2 วัน ตั้งแต่ 7 โมงเช้าถึง หนึ่งทุ่ม ทำงาน 7-11 ได้หยุดอาทิตย์ละ 1 วัน แม่ไม่สามารถทำงานที่อื่นได้ เพราะน้องยังเล็ก

แม่ขอให้โลตัสออกจากโรงเรียนมาช่วยค้าขายก่อน รอให้พ่อหายดีกลับไปทำงาน ก็จะกลับไปเรียนได้ แม่มีแผงขายข้าวเหนียวหมูย่าง ขนมปังปิ้ง ขายสองรอบๆแรก ขายตั้งแต่ตี 5 ถึง 9 โมงเช้า หมูไม้ละ 5 บาท ข้าวหนียวห่อละ 5 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นนักเรียนและคนทำงานในละแวกนั้น หลังเก็บแผง แม่จะไปตลาดซื้อหมูหมักไว้ แม่ตื่นตีสี่ นึ่งข้าวเหนียว เข็นรถไปขายปากซอย ระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร สมัยก่อนขายหน้าบ้านเท่านั้นตอนนี้ต้องขายปากซอยด้วย รอบแรก ขายตีสี่ครึ่งถึงเก้าโมง รอบสองขายสิบโมง จนของหมด บางทีขายถึงมืดได้กำไรวันละประมาณ 500 บาท บางวันได้ไม่ถึงด้วยซ้ำ

โลตัสเล่าว่า แถวบ้านมีโรงเรียน กศน. แต่ด้วยภาระหน้าที่ โลตัสไม่สามารถเรียนได้ “มันแน่นหมด” หากพ่อได้กลับมาทำงานก็จะกลับไปเรียนต่อ พ่อทำงานเป็นพนักงานในสายการผลิต ต้องยืนทั้งวัน โลตัสเล่าว่า แม่อยากให้โลตัสได้ทุนเรียนหนังสือ โลตัสเรียนหนังสือดี เธออยากเรียนจนจบมหาวิทยาลัย เธออยากเรียนการโรงแรม อาชีพที่ใฝ่ฝันคือ Chef โลตัสชอบทำอาหาร ความชอบในอาหารทำให้เธอมีแนวคิดใหม่ๆในการทำอาหารให้ถูกรสนิยมลูกค้า เธอบอกว่าเธอได้ช่วยในสิ่งที่ชอบ โลตัสดัดแปลงสูตรขนมปัง เพิ่มไส้ Chocolate Strawberry และ สังขยา และยังออกแบบหีบห่อบรรจุขนมด้วย

แม้จะเรียนดี แต่โลตัสไม่เคยได้รับทุนการศึกษา และมีข้อมูลเกี่ยวกับทุนการศึกษาน้อยมาก และยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับอุปกรณ์คือโทรศัพท์มือถือ ที่ต้องชาร์ตไฟตลอดเวลา

อิง

ม.ปลาย เพศหญิง จังหวัดชัยนาท

อิง อายุ 24 ปี แต่งงานแล้ว มีบุตรชาย 1 คน อายุสามขวบครึ่ง อิงเพิ่งกลับมาเรียน กศน.ได้ 1 เทอม หลังจากว่างเว้นจากการเรียนไปหลายปี เนื่องจากแต่งงานและมีบุตร

อิงเรียนหนังสือชั้นประถมที่โรงเรียนอนุบาลชัยนาท จากนั้นไปต่อชั้นมัธยมต้นที่โรงเรียนชัยนาทวิทยาคม โดยพักอยู่กับตายาย หลังจากจบชั้นมัธยมต้น พ่อแม่ตามให้กลับไปอยู่กับพ่อแม่ที่ระยอง เพราะไม่ต้องการให้คบหากับเพื่อนชายที่จังหวัดชัยนาท อิงเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่โรงเรียนมาบตาพุดพันพิทยาคาร จนถึงมัธยมปีที่ 5 หลังจากนั้นตั้งครรภ์ จึงลาออกจากโรงเรียน คลอดลูก และ เลี้ยงลูก จนลูกอายุได้สามขวบครึ่ง จึงตัดสินใจกลับมาเรียนกศน.

อิงบอกว่าเธอชอบเรียนหนังสือ แต่ไม่ได้ตั้งใจเรียน มีแฟนตั้งแต่เรียนชั้นมัธยมต้นที่จังหวัดชัยนาท ซึ่งพ่อแม่ไม่เห็นด้วย เธอบอกว่า *“เกตั้งแต่ ม.ต้น มีแฟน พ่อแม่บังคับให้ไปอยู่ระยอง”* อิงเล่าว่า *“ช่วงนั้นสองจิตสองใจ อยากเรียนด้วย อยากอยู่กับแฟนด้วย .. พ่อไม่อยากให้มีแฟนเลย อยากให้เรียน พ่อหวงมาก ไม่อยากให้ไปกับผู้ชาย... จะทำอะไร ต้องแอบไปหมด”* อิงบอกว่า ที่จริงแล้วเธอสนุกกับการเรียน แต่ก็อยากอยู่กับแฟน เธอบอกว่า สมัยเรียน อยู่กับเพื่อน สนุกกว่าตอนนี้มาก อิงอยู่กับแฟนคนนี้มาหกปีแล้ว ลูกเกิดปี 2563 ตอนนี้อายุได้สามขวบครึ่ง อิงรู้ตัวว่าตั้งท้องหลังจากเรียนชั้นมัธยม 5 ได้ 1 สัปดาห์ เธอกลับมาอยู่ชัยนาท “หนีมาบอกตากับยาย ... แฟนให้พ่อแม่มาสู่ขอ ผูกข้อมือตามประเพณี ...พ่อแม่ไม่พูดด้วย จนกระทั่งหลานเกิด... หลังจากนั้นไม่นาน พ่อก็เสียชีวิต”

อิงมาสมัครเรียน กศน. ชวนแฟนมาเรียนด้วย เป็นการเรียน กศน. ครั้งที่สอง ส่วนลูกชาย ปู่กับย่าช่วยเลี้ยง พ่อของแฟนอายุ 50 ปี ส่วนแม่แฟนอายุ 48 ปี ยังแข็งแรง ส่วนแฟนของอิงทำงานเป็นช่างซ่อมรถของลูกพี่ลูกน้องของอิง เขาเคยเรียนช่างเทคนิค แต่ไม่จบ มีความรู้เรื่องรถบ้าง จึงไปรับจ้างทำงานในอู่ซ่อมรถ ได้รายได้เป็นรายเดือน อิงบอกว่าต้องการ *“เรียนแค่จบ ม. 6 ก็พอ ตอนนี้ต้องเลี้ยงลูกก่อน ยังไม่คิดจะทำอะไร ไม่คิดอะไรไกล ... ขอแค่มีวุฒิ ม. 6 ก่อน จะได้สมัครงานได้... ม.6 ก็ยังดี ไม่น่าเกลียดเท่า ม. 3*

ตายายของอิงมีที่ดิน 80 ไร่ ยายอายุ 62 ปี ส่วนตาแก่กว่ายายสองสามปี ตายายไม่ได้ทำนาเอง ใช้วิธีจ้างคนอื่นทำ มีรายได้ประมาณไตรมาสละสองหมื่นบาท ส่วนปู่เป็นอดีตภารโรงที่รร.ชุมชนวัดนางเคียนชัยนาท ส่วนย่าเคยเป็นครูในศูนย์เด็กเล็ก

อิงบอกว่า อยากเป็นครู อยากเรียนราชภัฏนครสวรรค์ เธอรักเด็ก ใฝ่ฝันอยากเป็นครูสอนเด็กเล็ก เธอบอกว่า เคยเห็นนักเรียนอุ้มท้องไปเรียน แต่ก็ไม่บ่อย *“ส่วนใหญ่หากท้องจะลาออกจากโรงเรียน...บางคนหน้า*

บาง ไม่อยากให้พ่อแม่รู้” สังคมโรงเรียนหลากหลายมาก *“เราห้ามเพื่อนไม่ให้ล้อไม่ได้... อยู่ที่เรา ถ้าไม่สนใจ ก็เรียนต่อได้”*

แฟนของอิงทำงานในอู่รถ บางเดือนรายได้ไม่พอใช้ อิงอยากทำงานช่วยแฟนบ้าง อันนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ตัดสินใจกลับมาเรียนหนังสือ เพราะต้องมีวุฒิ จึงมีคนจ้างทำงาน อิงบอกว่า *“เรียน กศน.สบายใจกว่าเรียนในระบบ เพราะครูกศน. ‘เปิด’ กว่า ครูในโรงเรียนกฎระเบียบเยอะ น่ารำคาญ ห้ามโน่นนี่เยอะ ห้ามถุงเท้าข้อสั้น ห้ามแต่งหน้า ห้ามใส่เสื้อคลุมกันแดด”* เธอบอกว่า *“บางทีร้อน เราก็ต้องใช้ ไม่เห็นจะเกี่ยวกับการเรียนตรงไหน”* อิงบอกว่า ที่ไม่ไปโรงเรียน ไม่ได้แปลว่าไม่อยากเรียน แต่เมื่อมีแฟน ก็ไปไม่ถึงฝั่ง เธอบอกว่า *“มารู้ว่าวุฒิการศึกษาสำคัญก็ตอนที่ออกจากโรงเรียน มีลูกแล้ว”* เธอบอกว่า *“โรงเรียนควรแนะแนวเด็กให้เร็วกว่านี้ ที่โรงเรียนแนะแนวตอนมัธยม 5 ซึ่งช้าเกินไป..ควรเริ่มตั้งแต่ชั้น ม. 4 เพราะเข้าสู่วัยเสี่ยงแล้ว”*

ดูเหมือนอิงจะมีแผนหลายอย่างในใจ เธอบอกว่า หากจบ ม. 6 อาจไปสอบเป็นผู้ช่วยพยาบาล หรือเรียนครูต่อ ที่บ้านส่งเรียนได้ *“อยู่ที่ว่าหนูอยากเรียนไหม”*

น๊อต

นักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 5 โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

น๊อตอายุ 17 ปี เป็นนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 5 โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร น๊อตมีพี่ชาย 1 คน น้องชาย 1 คน พี่ชายอยู่กับคุณย่าที่อ่างทอง ส่วนน้องชายอยู่บ้านเดียวกัน น๊อตเพิ่งย้ายมาอยู่ห้องเช่าแห่งใหม่ได้ไม่ถึง 2 เดือน ห้องเช่าเดิมอยู่ที่ถนนอิสรภาพ น๊อตอยู่บ้านที่อิสรภาพหลายปี ก่อนจะย้ายมาที่ถนนอิสรภาพ คุณแม่เช่าบ้านอยู่ในชุมชนบุกรุกหลังโรงเรียนศึกษานารี เหตุผลของการย้ายที่อยู่แต่ละครั้งมาจากปัญหาหนี้สินในครอบครัว

แม่ของน๊อตเป็นแรงงานนอกระบบ ไม่ได้มีอาชีพประจำ เธอทำงานหลายอย่าง เช่น ขายพวงมาลัย รับจ้างรายวัน เช่น ในงานเลี้ยงโต๊ะจีน และงานอื่นๆที่มีคนจ้าง “ใครจ้างก็ไปทำ” ก่อนช่วงตรุษจีน เธอรับจ้างขายเสื้อผ้าชุดจีนแถวเยาวราช รายได้ที่ไม่แน่นอนแต่รายจ่ายที่มีคงที่ทำให้ครอบครัวมีปัญหาหนี้สิน ยังไม่นับหนี้จากการผ่อนรถมอเตอร์ไซค์ และ อื่นๆ น๊อตและน้องชายได้รับทุนการศึกษาจากมูลนิธิแห่งหนึ่งตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา แหล่งทุนสนับสนุนทั้งค่าธรรมเนียมการศึกษา เครื่องแบบ และ อุปกรณ์การศึกษา เงื่อนไขหนึ่งของการรับทุนคือการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาที่แหล่งทุนจัด

น๊อตนอนตี 1 ตี 2 ทุกวัน เล่นโทรศัพท์ เล่นเกม ตื่นบ่ายสองโมง อาบน้ำ ทานข้าว เล่นเกม ดูหนัง เขาเสียค่าเน็ตวันละ 25 บาท สมัยที่ยังไปเรียนหนังสือ เขาตื่น 7 โมงเช้า แต่หลายเดือนแล้วที่ไม่ได้ไปเรียนหนังสือ เขาติดเพื่อน ติดโทรศัพท์ ทำให้ไม่อยากนอน ทำให้ตอนเช้าไม่อยากตื่น เขาตื่นเช้ามากก็ไม่ได้ จะเพลียมาก หน้ามืด เวียนหัว น๊อตบอกว่า เขาอยากออกจาก Mode นี้ แต่ถ้าไม่มีเพื่อน ก็จะเหงา เขาอยากกลับไปเรียนต่อเทอมหน้า ตั้งใจว่าจะไปเข้า ม.4 ใหม่ เพราะยังมีวุฒิ ม. 3 อยู่ สามารถไปสมัครเรียน ม. 4 ใหม่ได้ ตอนนี้เรียน ม. 5 เทอม 1

น๊อตหางานพิเศษ เขาเล่นสิงโต กลุ่มตั้งอยู่ใกล้วัดสังข์กระจาย ได้ค่าตอบแทนครั้งละ 100-200 บาท น๊อตบอกว่า เขาไม่ชอบเรียน เพราะน่าเบื่อ เวลาฟังครู ฟังไม่รู้เรื่อง ง่วงนอน เหตุผลหนึ่งที่ยอมไปเรียน คือได้เจอเพื่อน ได้คุยกับเพื่อน ไม่น่าเบื่อเหมือนอยู่บ้าน แต่ไปโรงเรียนมีค่าใช้จ่าย ทั้งค่าอาหาร ค่ารถ น๊อตบอกว่าเขาเรียนจบ ม.6 ก็พอแล้ว เขาไม่ต้องการเรียนมหาวิทยาลัย เพราะอยากทำงานหาเงินมากกว่า งานอะไรก็ได้ที่ได้เงิน

อีกสาเหตุหนึ่งที่น๊อตไม่อยากไปโรงเรียนคือ มีปัญหา ทะเลาะกับเพื่อนที่โรงเรียน น๊อตมีแฟนแล้ว คบกันได้ 2 เดือน ไม่ได้พบกันบ่อยนัก เพราะแฟนอยู่ไกล น๊อตอยากหาเงินใช้ อยากเป็นนายตัวเอง ไม่อยากขอเงินแม่ เขาอยากลองใช้ชีวิตด้วยตัวเอง อยากลองว่าตัวเองจะเป็นอะไรได้บ้าง ทุกวันนี้ได้ลองแล้ว แต่ก็ยังต้อง

ขอเงินแม่ใช้ น๊อตเชื่อว่าสมองของเขาไม่สามารถเรียนถึงชั้นมัธยมปีที่ 6 ได้ โรงเรียนกีฬาที่เคยอยากไปเรียนก็ไม่อยากไปแล้ว เพราะไม่ค่อยได้เล่นกีฬา ตอนนี้เวลาไปเล่นจะเหนื่อยง่าย น๊อตบอกว่า เขาไม่อยากหันหลังกลับ อยากเดินหน้าต่อไปเลย หันหลังกลับก็จมปลักเหมือนเดิม อยู่ที่เดิม ไปเรียนก็เหมือนจมปลัก ขอเงินใช้ไปวันๆ สู้ออกมาหาเงินใช้เองไม่ได้ จะได้ไม่ลำบากแม่

น๊อตบอกว่าเขาอยากเป็นคนธรรมดา ทำงานอะไรก็ได้ อะไรที่สุจริตทำหมด *“ผมรู้ว่าผมเป็นคนยังไง อะไรที่ผิดผมไม่ทำ”* น๊อตบอกว่า เขาตัดสินใจเด็ดขาดที่จะเลิกเรียนตั้งแต่เทอมที่แล้ว แต่แม่ก็ยังเข้าใจว่า เขาจะกลับไปเรียน น๊อตบอกว่า เขาหยุดบ่อยเกิน และยังนอนดึก ตอนเช้าลุกไม่ขึ้น แม่ต้องคอยปลุก เสียเวลาทำงานของแม่อีก

นอกจากเล่นสิงโต ซึ่งไม่บ่อยนัก น๊อตยังขับมอเตอร์ไซค์ส่งของ ทั้งที่ยังไม่มีใบขับขี่ เขาไปทำงานแทนพี่ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้อง บางวันก็รับจ้างขายน้ำกระท่อม อยู่บ้านก็ต้องใช้เงิน แม่หาข้าวให้กิน แม่ซื้ออะไรมา กินหมด ตอนนี้แม่ดูงานให้อยู่ บางวันไปช่วยขายของเล่นในห้าง ได้ค่าจ้างวันละ 400 บาท

พชร

จังหวัด ลพบุรี

พชร อยู่กับตายาย อายุ 63 ปี ตายายผ่าฟืน เก็บของเก่าขาย ตาเป็นข้าราชการบำนาญ พ่อแม่พชรทำงานโรงงาน เอามาฝากตายายตั้งแต่อายุเดือนครึ่ง ส่งเงินมาบ้าง แต่พอพชรอยู่ชั้นมัธยม พ่อแม่แยกทางกัน พชรเรียนหนังสือที่ลพบุรี เพราะบ้านอยู่ใกล้โรงเรียนในจังหวัดสิงห์บุรีมากกว่า เมื่อโตขึ้น ติดรถตาไปขายของเก่า ตายายเลี้ยงหลาน 4 คน รวมพชรด้วยเป็นผู้ชายทั้งหมด ตายายรับส่งที่โรงเรียน พชรบอกว่าเขาไม่อายภูมิใจด้วยซ้ำที่ได้มีโอกาสช่วยตายาย พชรชอบเรียน อยากมาโรงเรียน

เมื่อจบ ม. 3 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาเปิดให้สมัครทุน พชรไม่ได้สมัครรอบแรก เพราะตอนนั้นสอบเรียนต่อได้หลายแห่ง กรมอู่ทหารเรือ โรงเรียนช่างฝีมือทหาร และ โครงการรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นสายสามัญ แต่เมื่อพบว่าทั้งสามแห่งค่าใช้จ่ายสูงเกินกว่าตายายจะสามารถสนับสนุนได้ จึงเบนเข็มมาเรียนสายอาชีพ อาจารย์ที่ไปแนะแนว ปัจจุบันก็เป็นอาจารยที่ปรึกษา

เดิมพชรไม่ชอบคอมพิวเตอร์และสายเทคโนโลยีเลย ครูหัวหน้าแผนกให้ข้อมูลว่าพชรเป็นเด็กพิเศษ ขวนขวาย หาความรู้ เขามาเรียนสม่ำเสมอ ไม่ขาดเรียนนอกจากจำเป็นจริงๆ พชรอยากเรียนปริญญาตรีด้าน Data Science ต่อที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พยายามเก็บเกี่ยวเกียรติบัตร เพื่อให้มีคุณสมบัติ และ มีคะแนนสะสม พชรเข้าร่วมในศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา ซึ่งอยู่ภายใต้โครงการส่งเสริมพัฒนาการค้าและธุรกิจ ครูบอกว่าวิทยาลัยพยายามส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้ประกอบการ อย่าหวังแค่เงินเดือนประจำ อยากให้เขามีทั้งงานประจำและงานเสริม

พชรเริ่มทำธุรกิจ ตั้งแต่ การเลี้ยงปลานิล กุ้งฝอย ปลาหมอ โดยโรงเรียนสนับสนุนทุนให้ ส่งไปประกวดได้รางวัลระดับ 3 ดาวมาสองปี ปีที่แล้วเลี้ยงปลาหมอได้รางวัล 5 ดาว โครงการต่อไปคือเลี้ยงปูนา พชรบอกว่าปัจจัยความสำเร็จคือ ตายาย เขาเห็นตายายลำบาก รองลงมาคือ อาจารย์และวิทยาลัย ครูที่ปรึกษาสมัยมัธยมให้การสนับสนุน ให้ข้อมูล และพามาสมัครที่วิทยาลัยเทคนิคสิงห์บุรี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคสิงห์บุรี กล่าวว่าน่าเสียดายที่เด็กที่ผู้ปกครองมีรายได้มากกว่าเกณฑ์ต้องถูกตัดสิทธิ์การรับทุน ทั้งที่ลำบากกว่า ควรให้หน่วยปฏิบัติมีบทบาทในการคัดเลือกเด็กด้วย การคัดกรองด้วยการเยี่ยมบ้านแม้จะดี แต่ก็มีข้อจำกัด ไม่ได้เห็นทั้งหมด เด็กทุน 3 ปีมี drop out มากกว่าเด็กทุน 2 ปี ปวส. เพราะเป็นผู้ใหญ่กว่า และเราคุ้นเคยมากกว่า เด็ก drop out ด้วยหลายสาเหตุ สิ่งแวดล้อม ยาเสพติด น้ำกระท่อม ใบกัญชา พ่อแม่แยกทางกัน เด็กพกยาได้ 5 เม็ด ไม่ใช่ผู้ขาย แต่เป็นผู้เสพ หน่วยปฏิบัติทำตัวไม่ถูก เด็กเลียนแบบหนัง อนุญาตให้ฉายหนังที่ยั่วยุอารมณ์ เด็กเริ่มไว้หยวด ตีกัน บางอย่างรัฐไม่ควรส่งเสริม วัย 15-17

เป็นวัยอันตราย ปัญหาสำคัญของเด็กชนบทคือเด็กอยู่กับปู่ย่าตายาย ซึ่งมีผลทั้งด้านการเรียนรู้ และความปลอดภัยของเด็กเอง เด็กบางคนถูกคุกคามทางเพศ ไม่กล้าออกจากบ้าน บางครอบครัวเด็กอยู่กันลำพัง 2 คน

ครูให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า มีเด็กด้อยโอกาสเยอะมาก ที่ควรได้รับการสนับสนุนด้วย กสศ.ให้ทุนสนับสนุนโครงการพัฒนาเด็กที่ได้รับทุนหลายโครงการ ซึ่งสามารถโรงเรียนขยายมาให้การสนับสนุนเด็กที่ไม่ได้รับทุน เช่นจาก 50 คน เป็น 100 คน เด็กที่มีผลการเรียนธรรมดาหลายคน ผลการเรียนไม่ได้ดีเด่น เพราะต้องแบ่งเวลาไปทำงานหารายได้ หากเราสนับสนุนเด็กเหล่านี้ด้วย เราจะเห็นมุมมองที่แตกต่างออกไปอีก และเด็กจะได้มีกำลังใจ ก้าวออกจากบ้านก็มีค่าใช้จ่าย หากมาร่วมกิจกรรมก็จะมีค่าใช้จ่าย เด็กก็มาไม่ได้ ถ้าเราสนับสนุนค่าเดินทาง เด็กก็จะมาร่วมโครงการได้

ฟิน

อายุ 24 ปี บัณฑิตปริญญาตรี จังหวัดนครปฐม

ฟินเกิดที่กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ต่อมาย้ายตามครอบครัวไปที่ อำเภอดอนตูม แต่มาเข้าเรียนหนังสือที่วัดสามง่าม เรียนต่อชั้นมัยมต้นที่ โรงเรียนคงทอง จบจบชั้นมัธยมปลาย ช่วงมัธยมปลายได้รับทุนการศึกษาหลวงพ่อเต๋ คงทอง เป็นทุนค่าอาหารกลางวันปีละ 2,500 บาท

ม.4 ก็เริ่มทำงานแล้ว เพราะพ่อตกงาน ไปทำงานร้านอาหารหลังเลิกเรียนที่ดอนตูม ตอนนั้นอายุ 16 ปี ได้ค่าจ้างชั่วโมงละ 30-35 บาท กว่าจะได้เงินแต่ละบาท ลำบากมาก ได้เห็นภาพการใช้ชีวิตกับคนอื่น ทำให้กลับมาคิดว่า จะแก้ปัญหาตัวเองอย่างไร เธอออกค่าใช้จ่าย ค่ากับข้าว ค่าน้ำ ค่าไฟ ตอนนี้เพิ่งว่างงาน 1 เดือน ได้งานโครงการวิจัยของอาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ เธอได้งานจากการเข้าไปติดตาม page ของหน่วยงานที่น่าจะมีงานให้ ทำได้ เธอบอกว่า อยากพัฒนาตนเอง ลดจุดอ่อน อยากเป็นแม่ค้า มีร้านเล็กๆ ขายของดีๆให้ประชาชนในราคาไม่แพง

ฟินเลือกเรียนสาย วิทย์-คณิต เพราะเรียนกว้าง สามารถสอบเข้าเรียนมหาวิทยาลัยได้หลายคณะ แต่หลังจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ฟินพักการเรียน 1 ปี เพราะไม่มีเงินเรียนต่อ เธอเข้าทำงานในร้านสะดวกซื้อ 7-11 ที่บางเลน เป็นเวลา 1 ปี เพื่อเก็บเงินเป็นทุนการศึกษาต่อ พ่อเคยทำงานรับจ้างทั่วไปในภาคเกษตร รายได้ไม่แน่นอน ปัจจุบันรับซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า พอมีรายได้ แม้จะไม่สม่ำเสมอ เดิมพ่อเคยขับรถบรรทุก มีรายได้ทุกเดือน แต่ลาออกจากงานตอนที่เธอเรียนชั้น ม.4 เนื่องจากมีปัญหาเรื่องการขนส่งสินค้า ไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ต้องรับจ้างทั่วไป บางวันเธอไม่มีเงินไปโรงเรียน พ่อต้องไปหยิบยืมจากเพื่อน ปัจจุบันคุณพ่ออายุ 50 ปี ฟินอาศัยอยู่กับคุณย่า พ่อ และ คุณอา คุณแม่เสียชีวิตแล้ว

ฟินเล่าว่าเป็นความตั้งใจตั้งแต่เด็กที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ทันสมัย ราคาไม่แพง ผู้ทุกคนเข้าถึงได้ เธอสอบ admission รอบ 3 เข้ามาเรียนที่คณะศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน วิชาเอกคือ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ เธอพยายามขวนขวายเรียนให้สูง เนื่องจากต้อการให้ครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

ฟินเรียนจบปีที่แล้ว มีโอกาสทำงานหลังเรียนจบ งานแรก เป็นงานวิทยาศาสตร์ ในโรงงานน้ำดื่ม เธอทำงานควบคุมคุณภาพได้เงินเดือน 16,000 บาท ทำอยู่ 6 เดือนก็ลาออก เธอไม่ได้ทำงานที่เธออยากทำ คือ ลงมือทำงานวิจัย ต่อมาได้งานเป็นนักวิทยาศาสตร์การแพทย์ที่โรงพยาบาลกรุงเทพสนามจันทร์ ระหว่างเรียนได้งานเป็นผู้ช่วยวิจัยของอาจารย์ เธอได้รับทุนการศึกษาจากคณะด้วย เรียกว่า “ทุนขัดสน” เป็นทุนจากหน่วยงานภายนอก ทุนให้ 13,000 บาทต่อปี เงื่อนไขคือ ผู้รับทุนต้องทำกิจกรรม 5 อย่าง เมื่อเรียนชั้นปีที่ 4

เธอได้ทุนมูลนิธิ ปอเต็กตึ๊ง ได้รับทุน 25,000 บาท เธอได้ทุนเกือบทุกปี ยกเว้นตอนเรียน ปี 2 เธอยังได้รับทุนทำงานของคณะ ซึ่งให้เป็นรายชั่วโมงๆละ 40 บาท นิสิตจะได้รับไม่เกิน 1,200 บาทต่อปี

โควิดส่งผลกระทบมากต่อความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทั้งเพื่อนและการทำงาน เธอทำงาน delivery ไม่มีเงินซื้อคอมพิวเตอร์ ต้องใช้มือถือส่องดู เรียนได้ไม่เต็มที่ โชคดีที่มีเพื่อนที่เรียนเก่ง ให้คำปรึกษาได้ ฟินบอกว่า เธอเรียนดีพอที่จะได้เกียรตินิยม แต่การทำงานหารายได้ส่งผลต่อผลการเรียน คะแนนเฉลี่ย 2.87 การเรียนมีค่าใช้จ่ายสูงมาก อยากทำงานมากกว่า แต่ที่ทนลำบาก เพราะเชื่อว่าการจบปริญญาจะช่วยให้ครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เธออยากเรียนปริญญาโทต่อ โครงการพิเศษที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือ มหิดล เธอชอบเรียน ชอบไปโรงเรียน ชอบเจอเพื่อน แต่ไม่ชอบทำงานกลุ่ม เธออยากค้นหาตัวเองก่อนว่าชอบอะไร อยากทำอะไร บางทีชีวิตจริงอาจไม่ได้อย่างที่คิดที่ฝัน หากรู้แล้ว จะเต็มที่ มุ่งมั่นและตั้งใจ

ก้อง

ปริญญาตรีปีที่ 1 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ จังหวัดกรุงเทพ

ก้องอายุ 21 เป็นนักศึกษาปีที่ 1 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก้องมีพี่น้อง 2 คน เขาเป็นพี่คนโต น้องสาวเรียนอยู่ชั้นมัธยมปีที่ 5 ที่จังหวัดชลบุรี ก้องเรียนหนังสือชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนอรุณประดิษฐ์ จังหวัดก้องบุรี ช่วงนั้นอยู่ที่บ้านพ่อ พ่อเป็นทหาร พ่อแม่ของก้องแยกทางกันช่วงที่เขาเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครอบครัวมีปัญหาหนี้สิน *“พ่อแม่หมุนเงินไม่ทัน สุดท้ายก็แยกทางกัน”* หลังจากนั้นก้องไม่ได้พบพ่ออีก โรงเรียนจัดงานวันพ่อ พ่อก็ไม่ได้มา แม่พาลูกสองคนกลับมาที่ชลบุรี เลี้ยงชีพด้วยการขับรถตู้รับส่งนักท่องเที่ยว

ก้องกลับมาเรียนชั้นมัธยมปลายที่โรงเรียนสัตหีบวิทยาคมซึ่งเขาสอบเข้าได้ ก้องบอกว่าเขาใช้เวลาประมาณ 2-3 ปี กว่าจะทำใจได้เรื่องพ่อแม่แยกทางกัน เรื่องนี้ส่งผลกระทบต่อจิตใจมาก “ครอบครัวสมบูรณ์มากว่าสิบปี ตอนนี้ไม่ครบ อิจฉาคนที่มีทั้งพ่อและแม่ แต่ก็ยังไปเรียนหนังสือได้” ก้องบอกว่าช่วงที่เรียนถึงชั้น ม. 3 “ไม่เคยต้องลำบากเรื่องสตางค์เลย” ช่วงเรียนมัธยม 6 เขาหารายได้แบ่งเบาภาระแม่ด้วยการขับวินมอเตอร์ไซค์ ทั้งรับส่งของและคน มีรายได้ทั้งจากค่าโดยสารและค่าทิป เพราะทำงานในแหล่งท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในช่วงเรียนมัธยมปลายไม่มากนัก เพราะเรียนในโรงเรียนรัฐบาล ค่าใช้พิเศษในช่วงนั้นคือค่าสมัครสอบและค่าเดินทางมาสอบ ซึ่งเขารับผิดชอบเองทั้งหมด ก้องบอกว่า *“แม่หาเลี้ยงคนเดียว”* ช่วงที่เรียนมัธยมปลาย เป็นช่วงโควิดระบาด เขาเรียนไม่ค่อยรู้เรื่อง ช่วงมัธยม 5 เรียนออนไลน์ทั้งปี ช่วงมัธยม 6 เรียนทั้งสองแบบ อุปสรรคสำคัญของการเรียนคือเรื่องเงิน รายได้ครอบครัวไม่พอกับค่าใช้จ่าย

ก้องสอบแอดมิชชั่นเข้าคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ซึ่งเขาเลือกเป็นอันดับแรก ก้องบอกว่า *“อยากช่วยคน ช่วยให้ถูกวิธี”* อาชีพที่อยากเป็นคือทหาร ก้องตั้งเป้าหมายเป็นทหารสังคมสงเคราะห์ โดยไปสอบกับกองทัพ เขาบอกว่าทหารแผนกนี้เป็นนายพลได้เช่นกัน ก้องบอกว่าจบปริญญาตรีแล้ว เขาจะไปสอบเป็นทหาร หลังจากนั้นจะเรียนปริญญาโทรัฐศาสตร์ต่อ จบปริญญาตรีก็ได้ร้อยตรีแล้ว เหลืออีก 5-6 ยศ ก็จะเป็นนายพล *“ถ้ามีความสามารถและมีคนสนับสนุน”* เขาบอกว่าคนที่มาเรียนสังคมสงเคราะห์ เพราะอยากจะช่วยคนอยู่แล้ว

ก้องเลือกหอพักใกล้ห้างเซียร์ รังสิต เนื่องจากสะดวกต่อการทำงาน เขาบอกว่าแถวธรรมศาสตร์รังสิต ไม่ค่อยมีคนเรียก เพราะอยู่ไกลเกินไป ต้องมาหาผู้โดยสารในเมือง เช่น แถวจตุจักร เขาขับรถมอเตอร์ไซค์ทั้งในระบบวินมอเตอร์ไซค์ และแพล็ตฟอร์ม ทุกเช้าก้องตื่นประมาณ 8:00 น ขับรถไปเรียนหนังสือ เลิกเรียน 16.30 น. หากวันไหนมีงานหรือมีกิจกรรมอะไรที่มหาวิทยาลัยก็จะรีบทำให้เสร็จ กลับมาที่

หอ ไม่เกิน 1 ทุ่ม ก็จะออกไปทำงาน เล่นเกมบ้าง แล้วเตรียมตัวไปทำงาน เที่ยงคืนหรือตี 1 ก็จะกลับมาที่หอ เตรียมตัวนอน เขาเข้านอนประมาณเที่ยงคืนถึงตี 1 ทุกวัน เขาบอกว่ายังมีแรง ทุกวันนี้จัดการกับเวลาเรียน เวลาทำงาน และเวลานอนได้

รายได้สุทธิจากการขับรถเฉลี่ยวันละ 500 บาท ก้องทำอาหารเอง ซื้ออาหารสดจาก Makro อาหารประจำคือ ไข่เจียวผัดมาม่า และหมูหวาน แต่เขาชอบบะหมี่ Nissin มากกว่า เพราะเส้นเหนียวกว่า

ก้องเริ่มปรับตัวเข้ากับชีวิตในมหาวิทยาลัยได้แล้ว ช่วงแรกรู้สึกแปลกๆ ตอนเรียนมัธยมความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนนักเรียนและนักเรียนกับอาจารย์ใกล้ชิดกว่านี้มาก มีอาจารย์ที่เขาขอคุยได้ในทุกเรื่อง โดยที่ไม่ต้องระวังตัวมาก ส่วนในมหาวิทยาลัยเขายังอยู่ในช่วงเรียนวิชาพื้นฐาน แต่ละวิชามีนักศึกษาจำนวนมาก

ก้องเรียนหนังสือด้วยทุนจากกองทุนกยศ. และคณะฯยังสนับสนุนให้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาจากบริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด จำนวน 25,000 บาทต่อปี โดยต้องทำคะแนนเฉลี่ยให้ได้ไม่ต่ำกว่า 2.5 เขาเสียค่าบำรุงการศึกษาเทอมละ 13,800 บาท ค่าใช้จ่ายอื่นๆทั้งค่าหอพัก ค่ากินอยู่ต้องพยายามไม่ให้เกินไม่เกิน 7,000 บาทต่อเดือน เขาบอกว่า *“ต้องทำให้อยู่ในวงเงินนี้ให้ได้ มิฉะนั้นจะทะลุเพดาน”* ส่วนค่าหอพักต่างหาก เขาบอกว่า บางเดือนเงินไม่พอใช้ *“บางเดือนหนัก แม่หาได้ไม่พอ ต้องส่งเงินให้แม่”*

เมื่อถามก้องว่าอะไรทำให้ก้องฟันฝ่าอุปสรรค ก้าวมาถึงจุดนี้ได้ เขาบอกว่า *“เป็นเรื่องความขยันความพยายามความอดทน ในการเรียน ความทะเยอทะยาน ต้องเรียนจบให้ได้..อะไรอย่างนั้น หากเด็กอยากเรียนจริงๆ เขาต้องสอบเข้าให้ได้ เป็นความพยายามของตัวเด็กเอง”* ตัวเขาเองมีเป้าหมายชัดเจน *“ต้องพาชีวิตครอบครัว และตัวเองไปให้ไกลกว่านี้ อยากมีงานดีๆทำ ให้แม่ไม่ต้องขับรถเหนื่อย”*

ก้องบอกว่า เขาต้องจัดการกับกิจกรรมที่ต้องทำให้ได้ *“ถ้าผมไม่ได้ทำอะไรอันหนึ่ง อันอื่นก็จะพังไปหมด... ถ้าไม่ไปทำงาน 2-3 วัน ก็ต้องไปลดค่าใช้จ่ายอย่างอื่น ต้องกินน้อยลง ใช้น้อยลง หากไม่พอใช้จริงๆ ก็ต้องยืมเพื่อน ต้องหาเพิ่ม จากที่เคยวิ่ง 7 ชั่วโมง ก็ต้องเพิ่มเป็น 10 ชั่วโมงขึ้นไป ไปหาลูกค้าไปตามแหล่งท่องเที่ยว เวลาห้างจะปิด พนักงานจะเรียกรถกลับบ้าน”*

ต่อคำถามที่ว่า ทำอย่างไรให้เด็กไม่ลาออกกลางคัน เขาตอบว่า *“ต้องหาทาง ทำไงให้เด็กอยากมาโรงเรียน รู้สึกว่าโรงเรียนเป็นบ้านที่สอง เป็นความสนุกและความสุขแทน เด็กประถม มัธยมต้นจะมีบูลลี่กัน ส่วนเด็กมัธยมปลายจะไม่ทำ เพราะมีวุฒิภาวะมากขึ้น เด็กบางคนมาโรงเรียนถูกบูลลี่ว่าจน ว่าโง่....ทำอย่างไรให้เด็กเห็นว่า ถึงจะจนจะรวยก็เป็นคนเหมือนกัน มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เหมือนกัน”* เขาเสนอว่า *“จัดกิจกรรมให้เด็กทำอะไรร่วมกัน เป็นเพื่อนกัน หากเป็นเพื่อนกันแล้วก็จะไม่บูลลี่กัน ปรับทัศนะจากการดูถูกเป็นความเห็นใจ พร้อมจะช่วย”* ตัวก้องเอง เขาบอกว่า ไม่เคยถูกบูลลี่ แม้จะจน จะอยู่กับเพื่อนที่ดี ในกลุ่ม

ของตัวเอง เพื่อนที่ไม่ดี เขาจะตีตัวออกห่าง คนที่คิดว่านิสัยไม่ดีเอาไว้ พยายามไม่วิสาสะด้วย ก้องบอกว่า *“ทุนการศึกษาเป็นตัวช่วยไม่ให้ลำบาก แต่ไม่ได้ทำให้เรียนได้มีความสุขขึ้น”*

ก้องบอกว่าที่อยู่ก็สำคัญเช่นกัน *“ที่อยู่ก็สำคัญมาก ต้องไม่ไกลจากที่เรียน เด็กชนบทลำบาก เพราะบ้านอยู่ไกลจากที่เรียน”* ดังนั้นปัจจัยที่สำคัญคือที่อยู่ และการเดินทาง หากมีรถรับส่งจะช่วยแบ่งเบาภาระได้มาก

ก้องบอกว่า เวลาที่ไม่มีเงิน เคยนั่งร้องไห้ แต่ต้องลุกขึ้นให้ได้ ไม่มีเวลาคิดถึงความทุกข์ เพราะต้องหาเงิน ต้องคิดถึงแม่และน้อง

ก้องบอกว่า *“บางคนคิดว่าปัญหาเรื่องเงินคือปัญหาเรื่องเงิน แต่ของจริงมันมีอะไรที่มากกว่านั้น ปัญหาเรื่องเงินพาปัญหาอื่นๆพ่วงมาด้วย อย่างเช่นปัญหาครอบครัว”*

แก้ว

มหาวิทยาลัย ปี 1 จังหวัดกรุงเทพฯ

น้องแก้วเพศ หญิง ปัจจุบัน อายุ 18 ปี กำลังศึกษาเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร อาศัยอยู่กับคุณพ่อและพี่ชาย ทำอาชีพรับเหมาก่อสร้าง ส่วนคุณแม่กับพี่สาวอยู่ด้วยกัน ทำงานโรงงานที่กรุงเทพฯ ในช่วงปิดเทอมก็จะเดินทางมาหาคุณแม่ ส่วนใหญ่ก็จะอยู่บ้าน ทำงานบ้าน บางครั้งก็ไปรับจ้างทำงานที่ร้านไอศกรีม ได้ค่าจ้างประมาณ 200 บาท ค่าใช้จ่ายหลักๆ จะมาจากคุณพ่อที่รับเหมาก่อสร้าง ซึ่งคนส่วนใหญ่แถวนี้จะประกอบอาชีพก่อสร้าง

วัยเด็กน้องแก้วชอบมาโรงเรียน เข้าเรียนที่โรงเรียนดอนฉิมพลี ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 6 ช่วง ม.1-ม.3 ได้ทุนเสมอภาค ได้เงินมาโรงเรียน วันละ 50-60 บาท ซึ่งไม่ได้วางแผนว่าจะเรียนอะไร เคยมีความคิดอยากเรียน อาชีวะ แต่คุณพ่ออยากให้เรียนมหาวิทยาลัย น้องแก้วเล่าว่า *“ตอนนั้นจบ ม. 3 แล้วไม่รู้จะทำอะไรถ้าไม่เรียนต่อ ก็เลยเลือกเรียน ม. 4”*

พอขึ้น ม.ปลาย ก็ไม่ได้รับทุนต่อเนื่อง ได้เงินมาโรงเรียนวันละ 100 บาท ม.4 และตัดสินใจเลือกแผนการเรียนคอมพิวเตอร์ ด้วยตนเอง ซึ่งไม่ได้ชอบคอมพิวเตอร์ แต่ก็พยายามเรียนรู้ ตั้งใจฟัง และลงมือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ จนสามารถออกแบบงานกราฟฟิกพื้นฐานได้ ชอบทำกิจกรรม วิชาที่ชอบคือ วิชาดนตรี นาฏศิลป์ รำ และเล่นดนตรีได้ ส่วนวิชาที่ไม่ชอบ คือ ภาษาอังกฤษ เวลามีปัญหาก็จะปรึกษาพี่สาว โดยเฉพาะด้านการเรียน ส่วนการแนะแนว ก็มีเข้ามาแนะแนว ทั้งอาชีวะ ปวส. และมหาวิทยาลัย

น้องแก้วมีความคิดอยากเรียนแค่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่พ่ออยากให้เรียนถึงระดับมหาวิทยาลัย การเรียนจบปริญญาตรี เป็นความหวังของครอบครัว เพราะที่บ้านไม่มีใครเรียนจบปริญญาตรี น้องแก้วฝันอยากเป็น คุณครู เคยไปสอบแล้วแต่ไม่ผ่าน แต่ยังมีความมุ่งมั่นที่จะอยากเป็นคุณครู ได้ปรึกษาพี่ข้างบ้านที่เรียนคณะรัฐศาสตร์ ศึกษาข้อมูลจาก เพจ Google และคุยกับเพื่อน และมองว่าค่าเทอม ค่าใช้จ่าย ไม่แพงมากเกินไป ซึ่งนอกจากจะกู้ กยศ. แล้วค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต คุณพ่อก็สนับสนุนก็เลยตัดสินใจเลือกเรียน ตามคำแนะนำของพี่ แต่ยังไม่ได้วางแผนว่าจบมาแล้วจะทำงานอะไร ไม่รู้ว่าสามารถประกอบอาชีพอะไรได้บ้าง แต่ได้มองงานที่เกี่ยวข้องกับ อบต. เทศบาล เพราะว่าตอนนี้ยังไม่ได้เริ่มเรียนอาจจะยังมองภาพไม่เห็นว่ามีอาชีพอะไรบ้าง ซึ่งอาจไปเรียนเพิ่มและมาเป็นคุณครูในอนาคตก็ได้ ดังคำกล่าวของน้องแก้วว่า *“ก็อยากไปถ้าสมมุติว่าเป็นไปได้ จะไปเรียนเพิ่มเติมและก็ไปสอบเป็นครู”*

ตอนจบ ม.3 ยังไม่รู้ว่าตัวเองจะเรียนอะไร จึงตัดสินใจเข้าเรียน ม.4 ในช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ในการเรียนมหาวิทยาลัย ซึ่งเคยคิดที่อยากเรียนอาชีวะ แต่คุณพ่อไม่อยากให้เรียนอาชีวะ อยากให้เรียนมหาวิทยาลัย แต่กลัวว่าคุณพ่อจะส่งไม่ไหว เพราะมีค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่าย ทั้งค่าสมัคร ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าหอ เพราะพ่อหาเงินคนเดียว ไม่รู้ว่าจะไหวไหม ดังคำกล่าวของน้องแก้วว่า *“ไม่อยากเรียนเพราะกลัวคุณพ่อส่งไม่ไหว”*

ซึ่งการกู้ กยศ. อาจจะมาช่วยใน เรื่องค่าเทอม และช่วยแบ่งเบาภาระได้บางส่วน ส่วนค่าใช้จ่ายคุณพ่อกับพี่สาวช่วยกัน หากคุณพ่อส่งไม่ไหวก็จะหางานทำและเรียนไปด้วย ดังคำกล่าวของน้องแก้วว่า *“ไม่เลิกเรียน แต่อาจจะต้องหางานทำ หารายได้ไปด้วย พอมีเงินเก็บอยู่”*

น้องแก้วอยากให้มีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ เกี่ยวกับการทำงานระหว่างเรียน จะช่วยเบาภาระของครอบครัว สามารถสร้างความมั่นใจในการเรียนให้จบ ซึ่งก็ต้องเรียนรู้ และตั้งใจเรียน ไม่ย่อท้อกับอุปสรรค น้องแก้วกล่าวว่า *“ไม่ค่ะ ต้องเรียนให้จบ เพราะเรียนมาแล้ว ออกมาตอนนั้นมันเปลืองเวลา”*

น้องแก้วมองว่าการมีวุฒิการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งที่ดี ปัจจุบัน วุฒิ ม.3 และ ม.6 ก็ค่อนข้างหางานยาก หากจบปริญญาตรีก็จะมีโอกาสในการทำงาน มีอาชีพที่หลากหลายและมีความมั่นคง และอยากให้ทุกคนเรียนสูง ๆ เท่าที่เราไหว ดังคำกล่าวผู้ให้ข้อมูลว่า *“เราเรียนสูง มีวุฒิไว้มันก็ดี”*

นัท

กศน. ม.ปลาย จังหวัดสมุทรปราการ

นัท อายุ 19 ปี เกิดที่ชัยนาท เป็นลูกคนเดียว พ่อประกอบอาชีพอิสระ ขายไอศกรีมส่วนแม่รับจ้างเป็นแม่บ้านในร้านอาหารที่จังหวัดสมุทรปราการ นัทเรียนจบชั้นประถมต้นที่โรงเรียนบ้านหนองพังนาค แล้วมาต่อมัธยมต้นที่โรงเรียนศรีวิชัย ในปี 2563 จากนั้นได้โควต้าเข้าเรียนสายวิชาชีพที่โรงเรียนเทคนิคชัยนาท

เนื่องจากเรียนดี นัทเลือกเรียนสาขาช่างยนต์ เรียนได้ปีเดียว ก็พักการเรียนในปี 2564 เขาเล่าว่าระหว่างเรียนหนีไปแทงสนุ้ก เรียนสายวิชาชีพไม่เหมือนเรียนมัธยม เพราะมีคาบที่ว่าง ระหว่างที่รอเรียนสามารถออกไปนอกโรงเรียนได้ เขาชอบแทงสนุ้กมากกว่าเล่นกีฬาในโรงเรียน ค่าเทอมที่โรงเรียนเทคนิคไม่แพงมาก เทอมละพันกว่าบาท นัรกเรียนจ่ายค่าหนังสือและอุปกรณ์การเรียน

หลังพักการเรียน นัทเข้าทำงานในปั๊มแก๊ส ได้ค่าจ้างวิคละ 3,600 บาท ค่าจ้างนี้ เขาพออยู่ได้ เพราะอยู่บ้านเดียวกับพ่อ รายได้ส่วนหนึ่ง นำไปใช้หนี้ของครอบครัว เขาอยากมีรายได้เป็นของตนเอง ไม่อยากกวนพ่อแม่ เขาใช้คำว่า ไม่อยากใช้เงินที่บ้าน บ้านมีที่ดินแปลงเล็กๆ ไม่ถึงไร่ เป็นที่ตาบอด

เรียนกศน.ปี 2567 แม่อยากให้มีวุฒิ จะได้เงินเดือนมากกว่า ซึ่งเขาเห็นด้วย นัทบอกว่า เรียนหนังสือไม่สนุก เขาเบื่อครู เบื่อโรงเรียน ครูขี้บ่น ระเบียบมาก เอาเสื้อออกนอกกางเกงไม่ได้ เขาจะแอบเอาเสื้อออกนอกกางเกงเมื่ออยู่ในที่ลับตาคน อาจารย์ที่สอนกศน.บอกว่า นัทเรียนหนังสือดี ขยันตอบคำถาม ตอนนี้เขามีแฟนแล้ว พบกันที่โรงเรียน กศน.เสือโฮก นัททำข้อสอบได้คะแนนสูงที่สุด

กศน.มีงบประมาณพัฒนานักเรียน มีกิจกรรมหลายอย่างซึ่งนัทบอกว่าสนุกกว่าเรียนในโรงเรียนในระบบ

นัทชอบอยู่กับเพื่อนมากกว่าอยู่ในโรงเรียน เพื่อนเป็นคนชวนตีสนุ้ก เพื่อนคนนี้ก็ออกจากโรงเรียนเทคนิคเหมือนกัน มาสมัครเรียน กศน.ด้วย แต่ไม่เรียน บังคับกันไม่ได้ ต้องรอให้กลับมาเองแต่นัทคิดได้ เขากลับมา การทำงานทำให้เขาตระหนักว่า หากไม่มีวุฒิ ทำงานได้จำกัด เงินเดือนก็น้อย วุฒิการศึกษาจึงสำคัญ ครูบอกว่า นักเรียน กศน.หลายคนมีศักยภาพ แต่ไม่เรียน ครูต้องตามมาเรียนตลอด ผลักดันให้เรียนให้จบ

นัทบอกว่า เขาอยากเรียนแค่ชั้น ม. เท่านั้น หัวไม่ถึง เขาอยากเป็น Youtuber ด้าน gamer เขาเสียดายที่ไม่ได้เรียนต่อ สงสารแม่ด้วย อุตส่าห์ส่งเรียน เขาคิดว่า จบชั้น ม. 6 ก็ต่อปวส.ได้ จบ ม. 6 แล้วจะหยุดก่อน ไม่อยากใช้เงินพ่อแม่ ทั้งพ่อและแม่อายุ 50 กว่าปีแล้ว เขาบอกว่าอุปสรรคสำคัญคือการขาดวินัยในการเรียน ติดเพื่อน ติดเกม และ ติดยา

เขาเรียนวิทยาลัยเทคนิคถึงสองครั้ง เข้าเรียนชั้นปีที่ 1 แต่ก็ลาพักการเรียนทั้งสองครั้ง เนื่องจากไม่ได้เข้าเรียนสม่ำเสมอ หลังลาพักการเรียนครั้งที่สอง เขาตัดสินใจหันหลังให้การเรียน เข้าทำงานเป็นแรงงานรับจ้างในร้านขายแก๊สแทน ได้ค่าจ้างเดือนละ 7,200 บาท เขาตื่น 6 โมงเช้า ทำงานตั้งแต่ 8 โมงเช้าถึง 5 โมงเย็น ทำงานทุกวัน ได้หยุดวันอาทิตย์วันเดียว ทุกวันนี้นัทรับผิดชอบค่าน้ำค่าไฟที่บ้าน เดือนละ 600 บาท นัทบอกว่า *“เขาอยากซ่อมบ้านให้ดีขึ้น เขาตั้งใจว่า หลังจบมัธยมปีที่ 6 จะไปสมัครเป็นทหารสองปี ได้เงินเดือนด้วย”*

นัทมีความเห็นว่า ทั้งผู้ปกครอง โรงเรียน และ ร้านสนุ้กต้องช่วยกัน พ่อแม่ต้องดูแล ให้ลูกเข้มแข็งพอ ครูแนะแนวต้องให้ความใส่ใจเด็ก ครูมีบทบาทเยอะมาก ครูต้องสอน หาแนวทางให้เด็ก พยายามให้เขาไปสูงขึ้น ร้านสนุ้กควรเปิดเป็นเวลา เด็กจะตัดสินใจว่าเขาจะเข้าไปอยู่ในกลุ่มไหน เด็กเรียน หรือ เด็กไม่เรียน หากเด็กเลือกอยู่กลุ่มเรียน โอกาสเรียนจบจะมีสูง ตัวเขาเองบอกว่า เขาเบื่อกฎระเบียบ เบื่อการเช็คชื่อ เข้าแถว แต่เขาไม่ใช้ยาเสพติด เพราะแม่ขอไว้ “ไม่ให้เล่นยา”

นัทบอกว่ายังไม่คิดถึงการเรียนมหาวิทยาลัย *“สี่ปีมันยาว ยังมองไม่ออก ขอเรียน ปวส.ก่อน จบ ปวส. ได้วุฒิเลย”* ครูให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ต่อไป กศน.จะมีบทบาทมากขึ้น เด็กออกกลางคันเพราะท้อง ติดเพื่อน หรือติดเที่ยว เด็กสนุกไปวันๆ ไม่ห่วงคนข้างหลัง แต่พอรู้ว่า พ่อแม่หนัก ถึงคิดได้...แต่ก็กลับไม่ทันแล้ว ...เด็กออกมาเรียน กศน. ถ้าเรียน จบ ปวส. อายุจะไล่ๆกับเด็กที่เรียนในระบบ”

มิน

นักเรียน ม.6 จังหวัดปทุมธานี

นักเรียนหญิงชั้น ม.6 โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งย่านปทุมธานี ได้ทุนเสมอภาคของโรงเรียน เป็นลูกคนเดียว พ่อแม่แยกทางกัน แม่ทำงานเป็นรปภ.อยู่ที่โรงเรียนสารสารท ใกล้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อยู่กันกับแม่สองคน ไม่มีญาติพี่น้อง เป็นคนจังหวัดนครปฐม สมัยเด็กชอบมาโรงเรียนเพราะได้เจอเพื่อน ได้ทำกิจกรรม ชอบทำกิจกรรมที่ได้พูดหน้าห้องเรียน ได้นำเสนองาน สมัยเด็กเคยมีเหตุการณ์ที่ทำให้ไม่อยากมาโรงเรียน เพราะติกเพื่อนแถวบ้านมากกว่า แต่พอเริ่มโตขึ้น เริ่มขึ้นได้ว่าไม่ควรทำตัวแบบนั้นแต่ควรรับผิดชอบตัวเอง เด็กๆเคยมีความฝันอยากเป็นแอร์โฮสเตส แต่พอโตขึ้นอยากทำแนวบริหารการตลาดหรือทำภาพยนตร์ เพราะตอนช่วงม.5 ได้มีโอกาสทำหนังสั้นประกวดของโรงเรียนแล้วชอบ สนุก เลยชอบตั้งแต่นั้นมา เหมือนได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง

ครูที่โรงเรียนให้ความใกล้ชิดกับนักเรียนดี ทำให้น้องมินเข้าหาครูที่ปรึกษาเสมอเวลามีเรื่องไม่สบายใจ เพราะครูจะขี้เล่น คุยกันเหมือนเพื่อนเล่น และให้คำปรึกษาดีมากๆเพราะว่าเขาเป็นผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่าเขาจะรู้และเข้าใจปัญหาได้ดีและรู้วิธีแก้ปัญหามากกว่าหนูเยอะ แม้ว่าครูที่ปรึกษาเปลี่ยนทุกปี แต่ครูทุกคนสามารถเข้าไปพูดคุยขอคำปรึกษาได้ ระบบการให้คำปรึกษาของโรงเรียนดี เรื่องที่ปรึกษาส่วนใหญ่เป็นเรื่องครอบครัวและเรื่องเรียน เช่นเวลาทะเลาะกับแม่ เวลาออกจากบ้าน แต่น้องมินสนิทกับคุณแม่ มีไปเที่ยวทานอาหารด้วยกันบ้าง แต่รายได้ของครอบครัวไม่ค่อยเพียงพอ น้องมินเลยทำงานเสริมช่วยหารายได้ เป็นงานบริการเด็กเสริฟร้านอาหาร เริ่มต้นจากเห็นคนแถวบ้านทำ จากนั้นก็ไปลองทำดรีมเวร์ดโดยไปปรึกษาครูเพราะอยากหาเงินช่วยคุณแม่ เป็นความคิดของน้องมินเองที่อยากทำงานช่วยคุณแม่เลยลองคุยกับเพื่อนก่อนตอนอยู่ม.3 ซึ่งตอนนั้นก็ตั้งใจว่าอยากเรียนให้จบมหาวิทยาลัย

การบริหารจัดการเวลาเรียนและทำงานน้องมินเล่าว่าช่วงเช้าถึงเย็นยกให้เป็นเวลาเรียนทั้งหมด หลังเลิกเรียนถึงช่วงสามสี่ทุ่มเป็นเวลาทำงาน หลังกลับบ้านมาก็ทบทวนหนังสือบ้าง ไม่ได้มีโอกาสไปเรียนติวเตอร์ที่ไหน แต่ได้ลงเรียนแบบที่เปิดให้ฟรีๆบ้าง เท่านั้น บางครั้งก็มีท้อบ้างเพราะเหนื่อยจากการทำงาน เลยมีความคิดว่าจะไม่เรียนต่อเหมือนกัน ไม่อยากเอาอะไรแล้ว แต่พอมาคิดอีกทีว่าหากเลิกเรียนแล้วอนาคตอาจจะลำบากได้ บางวันที่เหนื่อยก็จะคิดแบบนี้ตลอดเพื่อให้ฮึดสู้ โดยให้มองว่า *“วันที่เหนื่อยมากๆ พรุ่งนี้อาจจะไม่เหนื่อยก็ได้”*

จุดกำเนิดความคิดเชิงบวกนี้มาจากการที่น้องมินมองว่าตัวเองผ่านอะไรมาเยอะ และสภาพสังคมที่บ้านทำให้เปลี่ยนความคิดตัวเองใหม่หมด เช่นตอนที่น้องมินเหลวไหลกับที่บ้านมากเพราะความเป็นเด็ก แต่พอ

ได้ฟังความจากที่คนนั้นคนนี้พูดมากเข้าก็ทำให้เราคิดได้และมีครู รุ่นพี่ที่ให้คำปรึกษาได้ในบางเรื่อง ทำให้เราค้นพบตัวเองได้ และพร้อมที่จะวางแผนเพื่อฟันฝ่าตัวเอง

ความฝันอยากเรียนให้จบมหาวิทยาลัยมาจากความคิดที่ว่า *“หากเราเรียนสูง การหางานทำก็จะมีเปอร์เซนต์มากกว่าการที่จบแค่ม.6”* ความคิดนี้มาจากการดูตัวอย่างคนแถวบ้านที่เห็นว่าจบม.6 แล้วโอกาสได้งานทำไม่ค่อยมี และอยากมีตัวเลือกทำงานที่สูงกว่าวุฒิม.6 ความคิดที่อยากเรียนถึงม.6 เป็นความคิดของน้องมินเอง แม้ว่าที่บ้านบอกไว้ว่ามีเงินส่งให้เรียนได้ถึงแค่ม.6 น้องมินเลยคิดว่าจะหางานทำเก็บเงินเรียนเอง ตอนนี้ก็เริ่มทำงานเก็บเงินเองแล้วเพราะต้องเริ่มจ่ายค่าเทอมก่อน เพราะกูกยศ.เรียนม.ปลายไปเพื่อเรียนต่อให้ถึงมหาวิทยาลัย เพราะได้สอบถามรุ่นพี่มาถึงแนวทางการกู้เงินเพื่อเรียนต่อ โรงเรียนมีช่องทางให้ข้อมูลแหล่งทุนเรียนต่อ แนะแนว มีมาทุกปี การกูเงินเรียนเป็นการลงทุนเพื่ออนาคต แม้ว่ากลัวเป็นหนี้แต่คิดว่ามีประโยชน์มากกว่าเพราะเชื่อว่าอนาคตข้างหน้าเราจะหาเงินมาใช้คืนได้ คุณแม่ไม่ได้คัดค้านอะไร

ช่วงนี้กำลังวางแผนการเรียนต่อมหาวิทยาลัยด้วยการตั้งใจเรียนหาเงินส่งตัวเองเรียน ลองยื่นขอสมัครทุนการศึกษาที่เข้ามาทุกช่องทางเพื่อจะได้แบ่งเบาค่าใช้จ่ายได้โดยเอาเงินตรงหน้าไปใช้ในชีวิตประจำวันแทน ช่องทางแหล่งทุนที่หามาได้ส่วนใหญ่มาจากเฟสบุคและข้อมูลจากทางโรงเรียน มหาวิทยาลัยในฝันที่อยากเรียนคือที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพราะอากาศดี และเห็นในสื่อออนไลน์ว่ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีความร่วมมือกับต่างประเทศ ได้ไปเรียนต่างประเทศเยอะ โดยเวลาหาข้อมูลก็พยายามหาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ ดูจากที่มีคนบอกรีวิว และอันที่มันชัวร์ด้วย พอได้หาข้อมูลมาแล้วก็มาปรึกษาครูแนะแนวเพราะครูจะรู้ข้อมูลพวกนี้เยอะ ตอนนี้สนใจเรียนพวกนิเทศศาสตร์ ทำภาพยนตร์ แต่ยังไม่เคยคุยกับคุณแม่ที่ว่าอยากไปเรียนที่เชียงใหม่ แต่คิดว่าคุณแม่ไม่น่าว่าอะไรเพราะเคยคุยไว้แล้วว่าหากเรียนต่อก็จะส่งตัวเองเรียนเอง คุณแม่อายุ 47 ปี จบการศึกษาชั้น ม.6

ตอนนี้อุปสรรคต่อการทำให้ความฝันเรียนต่อมหาวิทยาลัยเป็นจริงได้คือเรื่องการสอบอ่านหนังสือ ส่วนเรื่องเงินคิดว่าน่าจะพอหางานทำส่งตัวเองเรียนได้ แต่อยากให้มีทุนการศึกษาเพื่อให้น้องๆคนอื่นได้เรียนต่อ เพราะการหางานทำเองสำหรับเด็กอายุก 17 ทำได้ยากมากเพราะอายุยังไม่ถึง 18 เช่นไปสมัครทำงานห้างสรรพสินค้าก็ไม่รับเพราะเรื่องของอายุ อยากให้มีงานที่รองรับเด็กอายุ 15 ปีขึ้นไปแม้ว่าโรงเรียนอาจมีกิจกรรมให้ขายของอะไรบ้างแต่ก็ไม่มาก

ที่วางแผนจะไปเรียนต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็ต้องดูเรื่องค่าใช้จ่ายทำให้ลังเลเหมือนกันเพราะค่าหอกับค่าเดินทางอาจจะมากกว่า 5,000 บาทในการไปเรียน ได้คุยกับรุ่นพี่ที่นั่นเหมือนกันแต่ยังไม่ได้คุยเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ แต่รุ่นพี่ก็บ่นมาเหมือนกันว่าที่นั่นหากินยากเหมือนกันจึงอยากให้มหาวิทยาลัยช่วยเรื่องอาหารกลางวันและมีที่พักราคาถูกๆให้กับนักศึกษา

มิงค์

อายุ 19 ปี กศน. มัธยมต้น จังหวัดเพชรบุรี

มิงค์เกิดที่ อ.ลำสนธิ จังหวัดเพชรบุรี ปัจจุบันเป็นนักศึกษา กศน.ที่ศูนย์ลำสนธิ มิงค์มีน้องชายคนหนึ่ง อายุ 12 ปี กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านใหม่ทรัพย์เจริญ จบป.6 แล้วจะเรียนมัธยมที่โรงเรียนวัดจะโก

มิงค์เรียนหนังสือชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 ที่โรงเรียนชุมชนวัดจะโก มิตรภาพที่ 157 จากนั้นย้ายไปเรียนชั้น ประถมปีที่ 4 ถึง 6 ที่โรงเรียนบ้านใหม่ทรัพย์เจริญ โรงเรียนนี้มีญาติเรียนอยู่และมีเพื่อนบ้านใกล้เคียงไปเรียนด้วย มิงค์บอกว่า *“มีความสุขมากกว่า”* เมื่อจบชั้นประถมปีที่ 6 เธอเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนลำสนธิวิทยา แต่เรียนไม่จบ ช่วงเรียนมัธยม 2 จะขึ้นมัธยม 3 มิงค์มีคนรัก เธอตัดสินใจเข้ากรุงเทพฯ ไปอยู่กับแฟนที่ทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ในซอยเพิ่มสิน 38 ถนนสายไหม ทำงานอยู่ที่นั่นเกือบสองปี ก่อนตัดสินใจกลับบ้านมาอยู่กับตาที่เป็นเกษตรกร มิงค์บอกว่า “ตอนนั้นอยู่แต่ในห้องพักสี่เหลี่ยม เกือบเป็นโรคซึมเศร้า” มิงค์เข้าเรียน กศน.ปีที่แล้ว เธอบอกว่า “ต้องมีวุฒิ ม.6 ถึงจะไปทำงานได้” เธออยากเรียนจนจบ ม.6 เป็นอย่างน้อย มิงค์เป็นเด็กเรียนหนังสือดีมาตั้งแต่ต้น เธอบอกว่า “กศน.เรียนไม่ยาก สนุกดีด้วย”

กิจวัตรประจำวันของเธอก็คือ ตื่นเช้า ให้ข้าวสุนัขสองตัว จากนั้นดูแลน้อง พาน้องไปส่งโรงเรียน หลังจากนั้นก็จะว่าง บางทีไปส่งขนมให้ป้าบ้าง ช่วยป้า บ่ายทำงานบ้าน กวาดบ้าน ถูบ้าน ทำงานบ้าน ช่วยป้าเก็บพริกบ้าง ป้าให้เงินค่าจ้างบ้าง บางทีเลี้ยงข้าว ครอบครัวของมิงค์ทำการเกษตร ปลูกทั้งอ้อยและมันสำปะหลัง มิงค์อยู่กับตา ส่วนพ่อแม่ *“แยกย้าย”* ตาอายุ 72 ปี ยังแข็งแรง ทำไร่ได้ แม่ส่งเงินมาให้ใช้เป็นค่าใช้จ่ายประจำตัว เช่นค่าอินเทอร์เน็ท การปลูกอ้อยและมันสำปะหลังของตา มีลักษณะเป็นเกษตรพันธสัญญา เถ้าแก่มาลงทุนให้ก่อน แล้วขายผลผลิตให้เถ้าแก่ เถ้าแก่เป็นนายทุนปล่อยกู้ มิงค์บอกว่า *“โอกาสหลุดจากหนี้น้อยมาก”* เมื่อถามว่าเป็นเกษตรกรไม่เหนื่อยหรือ มิงค์ตอบว่า *“เหนื่อยทุกคน เป็นครู พยาบาล ควงเวร ไม่ได้กลับบ้าน ทำอะไรบ้างที่ไม่เหนื่อย..หนูทำจนมันเป็นความสุข หนทำจนชิน... หนูชอบเกษตร ชอบ Slide ดิน ชอบขับรถไถ”* มิงค์บอกว่า “แรงผลักดันที่สำคัญ คือครอบครัว ป้า แม่ ลุง ‘อยากทำตามเขา’ ป้าที่ทำขนม ส่งลูกเรียนพยาบาลจนจบ”

มิงค์เคยได้ทุนการศึกษาระดับมัธยมต้นจากโรงเรียนบ้านใหม่ เรียนต่อที่โรงเรียนวินิตศึกษา และถ้าเรียนดี จะได้ทุนเรียนต่อจนจบชั้นมัธยม 6 แต่มิงค์ไม่ได้ไปเรียน เพราะโรงเรียนไกลบ้าน ต้องเดินทางไกล ไม่มีใครไปส่งที่ลำนารายณ์ ค่ารถแพงมากด้วย เดือนละเจ็ดแปดร้อย ทุนให้เฉพาะค่าเทอม และ มีที่อยู่ให้ เพราะ

โรงเรียนมีที่พัก แต่ไม่มีค่ารถ มิงค์บอกว่า *“เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้เด็กเรียนต่อคือทุนการศึกษา ซึ่งครอบคลุมค่าใช้จ่ายที่จำเป็น และแรงสนับสนุนจากครอบครัว โดยเฉพาะถ้าครอบครัวเข้าใจ ปัจจัยสำคัญคือการมองอนาคต การสนับสนุนจากครอบครัว ซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้น และนักเรียนต้องมุ่งมั่น ‘เราต้องมุ่งมั่น’ ที่จะเรียนให้จบ”*

มิงค์บอกว่า *“หนูเคยเกมาก่อน ดื้อรั้น ไม่ฟังครอบครัว ไม่ฟังทางบ้าน จะไปอย่างเดียว เพราะเริ่มมีแฟน จะทำอะไร ก็ทำเลย ไม่ฟังใคร ...ตอนนี้เข็ดแล้ว เพิ่งเลิกกับแฟนปีที่แล้ว... ความสัมพันธ์หลังๆมาไม่เหมือนแรกๆ หนูตัดสินใจออกมาเอง กลับบ้าน ตอนมีแฟนหนูหนัก 90 กว่ากิโล แฟนมาชอบหนู ตอนนี้หนักร้อยกว่าโล”* มิงค์เล่าต่อว่า *“ไปกรุงเทพฯหนูถึงเข้าใจว่า ถ้าไม่มีวุฒิ ทำอะไรไม่ได้เลย วุฒิ ม.3 ไม่มีงานในกรุงเทพฯ ที่บ้านชวนไปเรียนผู้ช่วยพยาบาล แต่หนูไม่ชอบ”*

มิงค์ให้ความเห็นว่า ในชนบทเช่นที่เธออยู่ มีโรงเรียนน้อย ไม่มีแรงกระตุ้นให้เรียน ไม่มีการสอนพิเศษ ไม่มีติวเตอร์ เด็กไม่มีแรงกดดันตัวเอง *“แถวนี้บ้านนอก ชาวบ้านทำเกษตร เด็กอยู่ไกลจากโรงเรียน ไม่มีแรงกระตุ้น ไม่มีสิ่งแวดล้อมสนับสนุนการเรียนรู้”* เด็กแถวนี้ถ้าไม่มีเงิน จะไม่ได้เรียนเลย บางครอบครัวมีโอกาส แต่เด็กก็ไม่คิดจะเรียน *“แต่งตัวไปโรงเรียนงั้นๆแหละ”*

ดราก้อน

นักเรียน ม.6 จังหวัดกาญจนบุรี

น้องดราก้อนเป็นเด็กนักเรียนชาย ปัจจุบัน อายุ 18 ปี เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายวิทย์-คณิต เกรดเฉลี่ย 3.5 โรงเรียนแห่งหนึ่งใน จังหวัดกาญจนบุรี ปัจจุบันกำลังจะเรียนตาอในระดับอุดมศึกษา น้องดราก้อนเกิดที่ กรุงเทพมหานคร พ่อเป็นคนประจวบคีรีขันธ์ ก็เลยกลับมาอยู่ที่นี่เพื่อดูแลย่า ตอนแรกกลับมาอยู่ที่ปานบุรี พ่อกับแม่ขายเสื้อผ้า เลิกขายและย้ายบ้านมาอยู่ที่กุยบุรี พ่อแม่ขายมะพร้าว ต้องเช่าบ้านอยู่ที่กุยบุรี พ่อต้องเดินทางเพื่อมาดูแลย่า ซึ่งอาศัยอยู่คนเดียว จึงตัดสินใจเลิกขายมะพร้าวและกลับไปอยู่กับย่า ไม่นานพ่อก็เสียชีวิต ปัจจุบันอาศัยอยู่กับแม่ มีน้องชาย 1 คน เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และก็ย่า ส่วนคุณแม่ทำหน้าที่ในการดูแลคุณย่า รายได้หลักของครอบครัว จะมาจากคุณลุง การขายมะพร้าว จากไร่ของตนเอง เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว รายได้ก็ไม่แน่นอน บางเดือนอาจไม่เพียงพอ

ช่วงวัยเด็กน้องดราก้อนชอบไปโรงเรียน ได้เจอหาเพื่อน ชอบเล่นกีฬาฟุตบอล มีความถนัดเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เพราะวิชาคณิตศาสตร์มันเป็นเรื่องที่เราคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน สามารถนำไปปรับใช้ได้ ส่วนวิชาที่ไม่ชอบ คือวิทยาศาสตร์ เพราะไม่ค่อยถนัดเรื่องความจำ เพราะเป็นทฤษฎีส่วนใหญ่ เวลาเรียนไม่เข้าใจก็จะถามเพื่อน บางครั้งเพื่อนไม่เข้าใจ ไม่กล้าถามครู การที่ครูถามเด็กเป็นสิ่งที่ดี มากกว่าเด็กถามครู เพราะเด็กบางคนไม่มีความกล้าที่จะถาม ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลว่า *“ผมก็จะมีครูคณิต เขาชอบเล่าเรื่องของตัวเองให้ผมฟังว่าครูไม่ได้จบคณิตศาสตร์มาโดยตรง ทำให้ผมชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์”*

ตอนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ยังไม่รู้ว่าตัวเองชอบอะไร ขณะพ่อยังมีชีวิตอยู่ พ่อต้องการให้เรียนเทคนิค ตอนนั้นมีปัญหาและได้คำแนะนำของคุณครูและครอบครัว ก็เลยตัดสินใจเลือกเรียนต่อวิทย์ - คณิต ตอนเลือกแผนการเรียนก็ยังไม่ได้คิดว่าจะอยากเรียนอะไร ไม่ได้วางแผน แค่คิดว่าเรียนให้จบก่อน เลือกเรียนแผนนี้เพราะคิดว่ามีทางเลือกที่มากกว่าสายอื่นๆ เพราะตอนนั้นยังไม่มั่นใจว่าตัวเองชอบอะไร ปัจจุบันน้องดราก้อนเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นห้องเด็กเรียน ในห้องเรียนค่อนข้างแข่งกันเรียน ผลการเรียนค่อนข้างดี เกรดเฉลี่ย 3.5 ส่วนวิชาโครงงาน ช่วยพัฒนาการพูด การทำงานร่วมกับผู้อื่น

ตอนเด็ก น้องดราก้อนอยากเป็นนักบินอวกาศ ช่วงมัธยมศึกษามีความชอบด้านคอมพิวเตอร์ จึงเลือกเรียนสายวิทย์-คณิต หลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ก็ได้วางแผนเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ในสาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชมงคล ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รอบโควตา เนื่องจากใกล้บ้านและมีญาติที่เรียนอยู่ และมองว่าเทคโนโลยีในเป็นสิ่งสำคัญ น่าจะอยู่กับเราอีกนาน จึงเลือกที่จะเรียน และอาชีพส่วนใหญ่ก็ใช้วุฒิปริญญาตรีในการสมัครเกือบหมดแล้ว หลังเรียนจบระดับมหาวิทยาลัย ก็มีความมุ่งหวังว่า

อยากจะประกอบอาชีพ โปรแกรมเมอร์ และอาชีพข้าราชการ และหากมีโอกาสในอนาคตก็อาจจะเรียนต่อจนได้เป็น ศาตรตราจารย์ ดังคำกล่าวของน้องดราก้อนว่า *“เคยนะครับ เพราะยศมันเท่ อยากเป็นศาสตรจารย์”*

น้องดราก้อน มองว่า ครอบครัว เป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจ เพราะการสนับสนุนจากครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ และเพื่อนก็มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นก็อาจจะเกิดจากตัวเอง เพราะอาจจะเรียนไม่ไหว แต่ก็มีความตั้งใจที่จะเรียนต่อให้จบมหาวิทยาลัย และคิดว่าตนเองจะเรียนจบ แต่อาจมีความกังวลปัจจัยด้านเงินทุน เพราะคุณลุงเป็นคนส่งเรียน หากในอนาคตคุณลุงอาจส่งไม่ไหว จนทำให้เกิดความกังวล ดังคำกล่าวของน้องดราก้อนว่า *“อนาคตผมกลัวว่าลุงจะส่งไม่ไหว”*

รวมทั้งไม่ได้ศึกษาข้อมูลที่เพียงพอมาใช้ในการตัดสินใจ มีเพียงการศึกษาเพจเท่านั้น และคำแนะนำจากคุณครู และไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแหล่งทุนการศึกษาต่าง ๆ เนื่องด้วยคุณลุงอาสาว่าจะส่งเรียน และข้อมูลส่วนใหญ่ก็ได้มาจากคนรอบตัว ส่วนคุณครูที่โรงเรียนก็ไม่มีครูแนะแนว ในการให้ความรู้ ความเชี่ยวชาญแนะแนวการศึกษาต่อที่ถูกต้อง มีเพียงคุณครูประจำชั้นที่ทำหน้าเป็นครูแนะแนวแทน ที่ในการส่งข้อมูลให้นักเรียน ส่วนการแนะแนวจากภายนอกที่เข้ามา ส่วนใหญ่ก็จะเป็นที่เข้ามาจะเป็นการเข้ามาโนวน้าวให้เด็กเข้าเรียนในคณะของตนมากกว่า ไม่มีโอกาสได้พูดคุยกับคนที่ประกอบอาชีพหรือเรียนไม่ตรงกับคณะที่ตนเองสนใจ ดังคำกล่าวของน้องดราก้อนว่า *“ผมคิดว่าการเข้ามาแนะแนวค่อนข้างเยอะ แต่จะเข้ามาเพื่อโน้มน้าวให้เราเข้าเรียน”*

น้องดราก้อนมีมุมมองความคาดหวังต่อการเรียนที่เชื่อมโยงกับโอกาสในอนาคต ว่า *“การเรียนให้สูงช่วยให้เรามีอนาคตที่ดีได้”* ดังนั้นจึงต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาช่วยเหลือ เรื่อง ทุนทรัพย์ รวมทั้งค่าหน่วยกิต ที่อยู่อาศัย เงินใช้ระหว่างเรียน อาจมีการส่งเสริมให้มีรายได้ระหว่างเรียน ดังคำกล่าวของน้องดราก้อนว่า *“ในมุมมองของผมมองว่าดี เราจะได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ จะได้มีประสบการณ์ในการทำงาน”* ควรมีครูแนะแนวที่มีความเชี่ยวชาญในการแนะแนวในโรงเรียน จะช่วยให้เห็นเป้าหมายแนวทางวางอนาคตของนักเรียนได้ดีขึ้น *“การมีครูแนะแนวมันดีกว่า”*

น้องดราก้อนมิ้งท้ายข้อเสนอแนะที่อยากได้ว่า

1. อยากให้ช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา ค่าหน่วยกิต ค่ากิจกรรม บ้านที่อยู่อาศัย ที่พักที่ต้องเดินทางไปเรียน เงินที่ใช้ระหว่างการเรียน
2. อยากให้ระหว่างเรียนมีการทำงานไปด้วยเพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในการทำงาน
3. การวัดและประเมินผลควรมีการวัดที่หลากหลาย เน้นวัดทักษะไม่ใช่ความจำ

ซี

เรียน กศน. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

น้องซีเพศ หญิง อายุ 20 ปี ออกกลางคันระหว่างเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัจจุบันกำลังเรียน กศน. เป็นคนจังหวัดระยอง ย้ายมาอยู่ที่ประจวบคีรีขันธ์ ประมาณ 10 กว่าปี ซึ่งเป็นบ้านเดิมของคุณย่า วัยเด็กช่วยคุณปู่ขายห่วงยางว่ายน้ำทะเล มีบ้านทั้งหมด 2 หลัง หลังแรก มี พ่อ แม่ น้องสาว หลังที่ 2 มี คุณปู่ ย่า และน้องซี น้องสาว 1 คน จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบัน คุณพ่อคุณแม่ คุณปู่คุณย่า มีอาชีพ รถขายส้มตำไก่ย่างริมหาด ส่วนซี ก็จะอยู่บ้าน จะช่วยเตรียมของช่วยปู่กับย่าทำงานบ้าน เลี้ยงกระต่าย และทำการบ้านที่เรียน กศน. ไม่ค่อยได้เดินทางไปไหนส่วนใหญ่ก็อยู่แต่บ้าน

วัยเด็กเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดระยอง ซึ่งอยู่จากบ้านประมาณ 4 กิโลเมตร ชอบไปโรงเรียนได้เจอหาเพื่อน ไม่ชอบอยู่บ้าน ชอบเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติมากว่าทฤษฎี เป็นคนที่เรียนไม่ค่อยเก่ง วิชาที่ถนัดก็จะเป็นวิชาพละศึกษา วิชาการงานอาชีพ พวกทำอาหาร ตอนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก็ยังไม่รู้ว่าตัวเองชอบอะไร และไม่ได้รับคำแนะนำจากคุณครูในการเลือกสายการเรียน พอขึ้น ม.4 เลือกเรียนแผนสายธุรกิจ ซึ่งไม่มีความถนัด เนื่องด้วยสายอื่นเต็ม และมองว่าความสามารถของตนเองไม่สามารถเรียนได้ ในช่วงปี 2564 เกิดสถานการณ์โควิด-19 มีการปรับรูปแบบการเรียนเป็นออนไลน์ และสลับกันมาเรียนที่โรงเรียน ซึ่งแผนการเรียนของน้องซี มีนักเรียนค่อนข้างเยอะ ทำให้โรงเรียนต้องส่งน้องน้องซี กับเพื่อนไปเรียนที่โรงเรียนใกล้เคียง ซึ่งการเดินทางค่อนข้างลำบาก น้องซีเล่าว่า *“ตอนขึ้น ม.4 โรงเรียนให้หนูไปเรียนที่โรงเรียนยางชุม เขาบอกว่าห้องมันเต็ม หนูก็งงว่ามันเป็นยังไง เขาเลยแยกให้หนูไปเรียนคนเดียวอีกโรงเรียนหนึ่ง ไปลำบากมาก ไปเรียนอยู่ประมาณเกือบ 1 เดือน”*

ซึ่งในขณะที่ไปเรียนโรงเรียนใหม่ ก็ได้เจอเพื่อนจากที่เดิม ในส่วนการเรียนต้องทำงานที่โรงเรียนเดิมและโรงเรียนใหม่ด้วย ส่งผลทำให้เรียนไม่ทันเพื่อน ทำงานไม่ทัน พอหลังกลับมาเรียนที่โรงเรียนเดิม ก็ใกล้สอบแล้ว รู้สึกท้อกับการเรียนจนลาออกไป ตอน ม.4 เทอม 2 หลังจากนั้นก็กลับเข้ามาเรียนใหม่ ต้องกลับมาเรียนกลับรุ่นน้อง เวลาเรียนก็ไม่รับเข้ากลุ่ม จะได้อยู่กับกลุ่มผู้ชายซึ่งสุดท้าย ซีก็ต้องเป็นคนทำ ซึ่งไม่สามารถปรับตัวเข้ากลับรุ่นน้องได้ ก็เป็นเหตุปัจจัยให้ตัดสินใจลาออก ซีเล่าว่า *“รุ่นน้องไม่เอาเราเข้ากลุ่ม พอเราไปอยู่กลุ่มผู้ชาย ผู้ชายก็ให้เราทำอยู่ดี ยิ่งไม่ค่อยรู้เรื่องเท่าไหร่ เหมือนเอาเปรียบผู้หญิง เราอยู่กลุ่มผู้ชายผู้ชายก็จะให้ผู้หญิงทำ”*

ช่วง ม.4 มีการเลือกสายการเรียน ที่ไม่ถนัดกับความต้องการ และสถานการณ์โควิด -19 รอบแรกปี 2564 ทำให้ C ต้องย้ายไปเรียนเรียนชั่วคราวที่โรงเรียนใกล้เคียง ในช่วงเวลานั้น ซึ่งในส่วนการเรียนต้องทำงาน

ที่โรงเรียนเดิมและโรงเรียนใหม่ด้วย ส่งผลทำให้เรียนไม่ทันเพื่อน ทำงานไม่ทัน พอหลังกลับมาเรียนที่โรงเรียนเดิม ก็ใกล้สอบแล้ว รู้สึกท้อกับการเรียนจนลาออกไป น้องซีเล่าว่า

“เหมือนตอนออกรอบแรกตอนนั้นเป็นช่วงสถานการณ์ โควิด ก็หนูเรียนไม่ได้ เรียนออนไลน์หนูทำไม่ได้เลยก็เลยออกไป ออกมาช่วยปู่ย่าขายของ พอกลับมาเรียนได้ 2 วัน แล้วก็ไม่มาโรงเรียนอีกเลย อยู่บ้านยาว”

พอโรงเรียนกลับเข้าสู่สถานการณ์ปกติ น้องซีก็กลับเข้ามาเรียนใหม่ ต้องกลับมาเรียนกลับรุ่นน้อง ซึ่งไม่สามารถปรับตัวเข้ากลับรุ่นน้องได้ ครูก็ไม่ได้ช่วยเหลือในการปรับตัว ซึ่งก็เกิดสถานการณ์โควิดรอบ 2 ต้องกลับมาเรียนออนไลน์อีกครั้ง ส่งผลให้ช่วงนั้นเรียนไม่รู้เรื่อง ไม่ได้ความรู้อะไรเลย ประสบการณ์การเรียนขาดหายไป ก็ยังม่สามารถปรับตัวเข้ากับรุ่นน้องได้ เนื่องจากเพื่อน ๆ ก็ไม่อยู่แล้ว จึงเป็นเหตุปัจจัยให้ตัดสินใจลาออก ดังคำกล่าวของน้องซีว่า

“เหมือนเราพึ่งพาเขาไม่ได้ เรื่องงาน เวลาจับกลุ่มหรือทำงานที่อาจารย์มอบหมาย เช่น ให้งานกลุ่ม 5-6 คน ก็จะเหลือเศษ เขาไม่รับหนู หนูก็เลยน้อยใจอะไรหลายอย่าง ก็เลยตัดสินใจไม่เรียนดีกว่า”

สอดคล้องกับคำกล่าวของย่าผู้ให้ข้อมูลว่า *“ซีเรียนไม่เก่งก็เลยหยุดเรียน แล้วก็กลับเข้ามาเรียนอีก แล้วกลับมาเรียนพร้อมรุ่นน้อง น้องก็ไม่สนิท เขาก็เรียนไม่ได้ ก็เลยออกมา”*

ปัจจุบันเข้าเรียน กศน.จากคำแนะนำของคุณครู เรียนอาทิตย์ละ 1 วัน เนื้อหาไม่เยอะ หากวันไหนมีกิจกรรม คุณครูก็จะโทรมาตาม น้องซีมีความฝันอยากเรียน กศน. ให้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเพื่อนก็ได้ชักชวน แต่น้องซีมองว่าตัวเองไม่มีความสามารถในด้านการเรียน หลังเรียนจบอยากทำงาน อยากเป็นพนักงานโรงแรม เก็บเงินเปิดร้านขาย ผลไม้ ขายน้ำ ที่บ้านให้ปู่กับย่า จะได้ไม่ต้องออกไปขายของนอกบ้าน เพราะอายุมากแล้ว มีความฝันอยากทำงานเป็นแม่บ้านโรงแรม และตัดสินใจไม่ศึกษาต่อในอนาคต *“ถ้าเรียนจบก็อยากจะหางานทำ หนูอยากทำงานเป็นพนักงานโรงแรม เงินเดือนประมาณ 12,000 บาท เพราะถ้าหนูเก็บไว้ส่วนหนึ่งก็จะให้ปู่กับย่าเลิกขายของ ก็จะเปิดร้านขนมประมาณนี้”*

น้องซีมองว่าการที่เราจะประสบความสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับการลงมือทำ ทำได้มาก ก็ได้มาก ซึ่งก็ยังให้ความสำคัญกับการศึกษา แต่มองว่าตัวเองไม่เหมาะกับการศึกษา เรียนไปก็อาจจะไม่สำเร็จ ดังคำกล่าวของซีว่า *“เราไม่จำเป็นต้องไปเรียนมหาวิทยาลัยก็ได้ เราอยากทำอะไรก็ทำเลย แล้วแต่คนจะคิด เรียนสูง ๆ ก็ปล่อยเขา เราเรียนแค่ ม.6 ก็พอแล้ว น่าจะคนมีตังค์ด้วยที่เรียน”*

นอกจากนี้น้องซีมองว่าการเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ต้องใช้เงินจำนวนมาก จึงทำให้เกิดความกังวลในการเรียน หากมีหน่วยงานเข้ามาให้การช่วยเหลือ ต่างๆ ก็อาจจะทำให้น้องสาวได้เรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย ดังคำกล่าวของน้องซีว่า *“ตอนแรกพ่อกับแม่ก็อยากจะให้เรียน น้องกำลังจะจ่ายตังเรียนแล้ว พ่อบอกว่าไม่ต้องไปเรียนหรอก ค่าใช้จ่ายมันเยอะ ต้องพักหอ ค่าเทอม พ่อแม่ไม่มีตังค์”*

สิทธิ์

นักเรียนชั้น ม.3 จังหวัดตาก

เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาจากหมู่บ้านพรกระทะ จังหวัดตาก ซึ่งห่างจากโรงเรียนประมาณหกกิโลเมตร ครอบครัวของเขามีสมาชิกทั้งหมดหกคน ประกอบด้วยแม่ซึ่งมีอาชีพทำไร่ทำนา พี่สาวอายุ 19 พี่ชายอายุ 18 แล้วน้องชายอีกคน อายุ 16 พ่อของเขาได้เสียชีวิตไปแล้ว พี่สาวกำลังเรียนชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรและพี่ชายของเขาจบการศึกษาสูงสุดที่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และกำลังเรียนอยู่ที่กศน.

ทุกเช้าสิทธิ์จะตื่นมาก็หุงข้าวทำกับข้าวกินข้าวพร้อมกันกับข้าวที่ทำน้ำพริกถ้าไปทำงานประจำวันในเวลาปลูกข้าวโพดก็ต้องไปปลูกข้าวโพดแล้วก็ดูแลใส่ปุ๋ยให้เรียบร้อยก่อน พื้นที่ปลูกข้าวโพดก็กว้างอยู่ มีคนคอยช่วยประมาณสองสามคนเป็นเครือญาติช่วยกันทำ

สิทธิ์ชอบมาโรงเรียนเพราะได้พบเพื่อนๆ และชอบเรียนวิชาภาษาไทย แต่ไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ เขามีความคิดที่จะไม่เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจากต้องการกลับไปอยู่กับแม่ที่อยู่คนเดียวและมีปัญหาขาหักต้องใส่เหล็กและตอนนี้ทำไร่ทำนาไม่ได้แล้ว พี่ชายไปทำงานที่อื่นแล้วและน้องชายที่เป็นฝาแฝดมีแผนจะเรียนต่อโดยจะไปเรียนมัธยมปลายที่อุ้มผาง ไม่ได้รับทุนอะไร ค่าใช้จ่ายที่พักต่างๆไม่มีใครสนับสนุน คงเป็นคุณแม่ที่ออกค่าใช้จ่ายให้ ส่วนสิทธิ์มีแผนที่จะเรียนกศน. เพื่อจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และหางานทำ เมื่อถามว่าการศึกษาจะช่วยให้มีอนาคตที่ดีขึ้นไหม สิทธิ์ตอบว่า *“ไม่รู้ครับ”*

ความคิดของสิทธิ์ที่จะไม่เรียนต่อชั้น ม.4 เพิ่งเกิดขึ้นภายหลังจากที่คุณแม่ขาหักเดินไม่ค่อยได้ และสิทธิ์ได้คุยกับน้องชายว่าน้องชายอยากเรียนต่อ สิทธิ์จึตัดสินใจที่จะไม่เรียนต่อโดยเป็นการตัดสินใจของสิทธิ์เองคนเดียว และสิทธิ์ตั้งใจที่จะดูแลแม่และน้องชาย โดยให้พี่สาวและพี่ชายเรียนต่อไป โดยที่บ้านไม่ได้ทักท้วง ดังคำกล่าวของสิทธิ์ว่า *“พี่สาวบอกว่าเรียนต่อก็ได้ไม่เรียนต่อก็ได้แล้วแต่ตัวเอง”*

เขามีความคิดที่จะเรียนกศน. ให้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้สามารถหางานทำและดูแลครอบครัวได้ แม้ว่าเขาจะมีความฝันที่จะเป็นตำรวจตระเวนชายแดน แต่เขายังไม่มีแผนการที่ชัดเจนในการดำเนินการตามฝันนี้ สิทธิ์ไม่ทราบข้อมูลว่าจะเป็นตำรวจตระเวนชายแดนต้องมีค่าใช้จ่ายหรือทำอย่างไรบ้าง ไม่มีครูหรือไม่มีใครให้คำแนะนำแก่สิทธิ์ ดังคำกล่าวของสิทธิ์ว่า *“ไม่มีครูที่โรงเรียนแนะนำ”*

เมื่อถามว่าหากคุณแม่ขาไม่ได้หัก สิทธิ์จะอยากเรียนต่อไหม สิทธิ์ตอบว่า *“อยากเรียนอยู่ครับ งบค่าส่งเรียนก็ไม่มีเหมือนกันครับ ต้องกลับมาอยู่บ้านสวนนึงเรียนส่วนนึง”* ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุนสนับสนุนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจในการเรียนต่อของสิทธิ์ *“หากมีทุนก็จะกลับไปเรียนต่อ แต่ต้องคุยกับพี่ชายว่าใครจะ*

*กลับมาอยู่กับแม่”*ตอนนี้สิทธิ์มีความฝันที่จะเป็นตำรวจตระเวนชายแดน แต่ยังไม่มีแผนการที่ชัดเจนในการดำเนินการตามฝันนี้

ปิ่น

กลุ่มชาติพันธ์ ได้ทุนเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดตาก

น้องปิ่น เป็นนักเรียนชั้นปวช.ปีที่ 3 สาขาโลจิสติกส์ ที่วิทยาลัยเทคนิคแม่สอด เธอมาจากหมู่บ้านธงชัยล่าง ซึ่งอยู่ห่างจากด่านแม่ละเมาประมาณ 100 กิโลเมตร ครอบครัวของเธอประกอบด้วยพี่น้อง 5 คน โดยคุณพ่อและคุณแม่ทำอาชีพเกษตรกร พี่ชายของเธอเรียนช่างยนต์ที่ไฮเทคตาก ส่วนเธอเป็นพี่สาวคนโต

น้องปิ่นมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและมีระเบียบวินัย เธอตื่นตี 5 ครึ่งทุกวันเพื่อมาอาบน้ำแต่งตัวและเดินไปโรงเรียน มาถึงที่โรงเรียน 6 โมงครึ่งเพื่อที่จะมารอเข้าแถวตอน 7โมง 40ค่ะ พอเข้าแถวเสร็จ 8โมง ถึง 8โมงครึ่งก็จะเข้าเรียนคาบแรก พอเรียนคาบแรกเสร็จก็จะพักเที่ยง หลังจากพักเที่ยงก็จะมาเข้าเรียนต่อ เธอเล่าว่าการเรียนที่นี้เป็นการเรียนแบบ Block course คือวิชาหนึ่งจะเรียนแค่ 18 วันจบ 1 วิชา จากนั้นก็จะเรียนวิชาอื่นต่อโดยที่จะไม่ผสมกัน

ตอนปี 1 เธอพักอยู่หอในวิทยาลัยได้ 1 ปี และออกไปพักหอนอกในปีที่ 2 และ 3 ใกล้ๆกับวิทยาลัย เธอบอกว่าวิทยาลัยให้พักหอในเพื่อให้เด็กปรับตัวได้ก่อน ในช่วงปิดเทอมเธอกลับบ้านเพื่อช่วยงานที่บ้าน เช่น ทำไร่ทำนาและงานบ้าน งานอดิเรกของเธอคือการร้องเพลงและวาดรูปเพื่อผ่อนคลาย

น้องปิ่นเรียนที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 55 จังหวัดตาก ตั้งแต่ป.1 ถึง ม.3 ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำกินนอนอยู่ที่นั่นเลยอยู่ใกล้กับหมู่บ้านธงชัยล่าง ซึ่งเธอชอบมาก เพราะมีระเบียบและเวลาที่เป๊ะ เธอเป็นคนเดียวในบรรดาพี่น้องที่เรียนที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ส่วนพี่น้องไปเรียนที่อื่นกันหมดโดยเรียนใกล้บ้าน *“คุณพ่อคุณแม่บอกว่าดีค่ะ เลยลองให้หนูไปอยู่ก่อนแต่ว่าหนูก็ไม่เข้าใจว่าทำไมคุณพ่อคุณแม่ถึงไม่ส่งน้องไป แต่เลือกที่จะส่งน้องไปอยู่ที่ใกล้ๆ”* เธอชอบเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาไทย โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ที่เธอชอบระบบสุริยะและความไม่สิ้นสุดของมัน

น้องปิ่นเป็นชนเผ่าม้ง และใช้ภาษาม้งที่บ้าน ส่วนที่โรงเรียนใช้ภาษาไทย เธอมองว่าการที่เธอเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไม่เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ แต่กลับเป็นเรื่องดีที่ทำให้เธอได้ฝึกภาษาไทยและเรียนรู้คำใหม่ๆ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม เช่น ม้ง กะเหรี่ยง มูเซอ และลีซอ

น้องปิ่นมีทัศนคติต่อการเรียนที่ดี *“หนูชอบเรียนหนังสือและก็ไปโรงเรียนทุกวันเลยค่ะ”* แม้จะมีความคิดถึงบ้านบ้างในช่วงที่อยู่โรงเรียนประจำ แต่เธอก็มีช่วงปิดเทอมให้กลับบ้าน เธอมีความฝันที่จะเรียนถึงปริญญาเอก เพราะเธอชอบวิชาการและต้องการทำลายสถิติของครอบครัวที่ยังไม่มีใครจบปริญญาตรี เธอวางแผนที่จะตั้งใจเรียนและเก็บเกี่ยวความรู้เพื่อขอทุนการศึกษาไปเรียนต่อถึงปริญญาเอก ดังคำพูดของเธอว่า

“ก็คือ หนูเป็นคนยากจนใช่ไหมคะ ก็คืออันดับแรกหนูก็จะตั้งใจเรียน ตั้งใจเก็บเกี่ยวความรู้ เพื่อจะเอาความรู้เนี่ยไปขอทุน ที่เขาสามารถส่งเราเรียนต่อไปถึงปริญญาเอก ปริญญาโทได้”

น้องปิ่นได้รับทุน กสศ ตั้งแต่เข้ามาเรียนที่วิทยาลัยเทคนิคแม่สอด แต่ตอนที่เรียน ม.1-3 ที่โรงเรียนเดิมไม่ได้รับทุนเสมอภาคเนื่องจากเป็นโรงเรียนที่กินอยู่ฟรีทุกอย่าง ครูนิยมซึ่งเป็นครูแนะแนวเป็นคนแนะนำและทำเอกสารทั้งหมดให้กับน้องปิ่นในการสมัครเข้าเรียนที่วิทยาลัย โดยครูให้คำแนะนำว่าเรียนสาขาอะไร และต้องเขียนเรียงความในการสมัครเข้าเรียนอย่างไร นอกจากนี้เธอได้รับการแนะแนวจากพี่ๆ ในกลุ่ม กสศ ว่ามีทุนการศึกษาที่สามารถส่งเธอเรียนต่อไปถึงปริญญาเอกได้

น้องปิ่นเลือกเรียนสาขาโลจิสติกส์เพราะเธอมองเห็นโอกาสในการทำงานและการพัฒนาตนเองในอนาคต เธอมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการศึกษาต่อและการทำงานในอนาคต

เลไล

กลุ่มชาติพันธ์ ได้ทุนเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดตาก

เลไลเป็นนักศึกษาปี 1 สาขาวิชาโลจิสติกส์ มาจากหมู่บ้านเปิงเคลิ่ง อำเภออุ้มผาง ครอบครัวของเลไลมีทั้งหมด 5 คน ประกอบด้วยพี่ชาย 1 คน น้องชาย 2 คน และแม่ พี่ชายอายุ 33 ปี น้องชายคนหนึ่งอายุ 17 ปี และอีกคนอายุ 14 ปี เลไลอายุ 21 ปี และมาจากฝั่งพม่า เลไลย้ายมาจากพม่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ตอนนั้นเลไลอายุประมาณ 9 ขวบ

เมื่อเข้ามาในประเทศไทย เลไลเริ่มเรียนอนุบาลตอนอายุ 10 ขวบ เนื่องจากเข้ามากลางเทอมและไม่ทันเรียนในปีแรก ตอนนั้นเลไลยังไม่รู้ภาษาไทยเลย ต้องเริ่มเรียนใหม่ทั้งหมด พ่อแม่ของเลไลทำงานรับจ้างทั่วไป ในช่วงที่เรียนอนุบาล เพื่อนๆ ในชั้นเรียนมีอายุประมาณเท่าเลไล เลไลชอบเรียนหนังสือตั้งแต่ตอนนั้นและขอแม่เรียน พี่ชายของเลไลไม่ได้เรียนเพราะแต่งงานมีลูกแล้ว แต่น้องชายทั้งสองคนได้เรียน น้องชายคนโตออกมาทำงานแล้ว แต่น้องชายคนเล็กยังเรียนอยู่ที่โรงเรียนท่านผู้หญิงวิไล อมาตยกุล

เลไลชอบเรียนคณิตศาสตร์และศิลปะ เลไลพยายามทำคะแนนให้ดีและมีความรับผิดชอบในตัวเอง วิชาที่เลไลไม่ชอบคือภาษาอังกฤษ เพราะเรียนยังไงก็ไม่เข้าใจและยังพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ เลไลชอบการเรียนแบบปฏิบัติและวิชาการ เวลาว่างเลไลชอบฟังเพลงและดูซีรี่ส์ บางทีก็หาคำศัพท์ใน Google แอพภาษาอังกฤษ

เลไลเรียนที่โรงเรียนท่านผู้หญิงวิไล อมาตยกุล ตั้งแต่อนุบาลจนถึงมัธยม โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนพระเทพและเรียนฟรี มีข้าวและแกงให้หมด เลไลชอบเรียนหนังสือและคิดว่าจะเรียนต่อไปจนจบปริญญา เลไลมีความฝันที่จะเรียนจนจบปริญญาตรีและออกมาเป็นครู แต่เนื่องจากไม่ใช่คนไทย เลไลคิดว่ามันยาก ถ้าไม่มีทุนก็อาจจะหางานทำก่อนเก็บเงินแล้วเรียนต่อปริญญาตรี

แรงบันดาลใจในการเรียนของเลไลคือการหางานที่ดีและมีรายได้ที่ดีเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ระหว่างทางมีครูโรงเรียนเก่าช่วยเหลือในการเตรียมเอกสารและสมัครเรียน เลไลมาเรียนที่วิทยาลัยเทคนิคแม่สอดเพราะครูพามาทัศนศึกษาและได้รับข้อมูลเรื่องทุน การเดินทางจากอุ้มผางมาแม่สอดใช้เวลาประมาณ 8 ชั่วโมง และเลไลเมารถหนักมาก เลไลมาคนเดียวเพราะพ่อแม่ไม่มีบัตร

เลไลได้รับทุนกสศ.อันนี้เป็นทุนนวัตกรรมฝ่ายอาชีพขั้นสูงตลอดห้าปี เลไลจบปีหนึ่งแล้ว ในช่วงปีแรกของการเรียน เลไลพบปัญหาและอุปสรรคหลายอย่าง

เลไลพบว่าการเรียนในระดับอุดมศึกษามีความยากลำบากมากขึ้น เนื่องจากต้องปรับตัวกับการเรียนที่มีความซับซ้อนและต้องใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์มากขึ้น นอกจากนี้ เลไลยังต้องเผชิญกับปัญหาทางการเงินที่ทำให้ต้องทำงานพิเศษเพื่อหารายได้เสริมในการใช้ชีวิตประจำวันและการเรียน

เลไลมีความตั้งใจที่จะเรียนให้จบปริญญาตรีและหางานที่ดีเพื่อช่วยเหลือครอบครัว เลไลมีแผนที่จะเรียนต่อในระดับปริญญาโทในอนาคต หากมีโอกาสและทุนการศึกษา เลไลมีความฝันที่จะเป็นครูและสอนหนังสือให้กับเด็กๆ ในหมู่บ้านของตนเอง เพื่อให้เด็กๆ ได้มีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

เลไลมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนและการพัฒนาตนเอง เลไลเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ไม่มีที่สิ้นสุด และการเรียนรู้จะช่วยให้เรามีโอกาสในการพัฒนาตนเองและสร้างอนาคตที่ดีขึ้น เลไลมีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคที่เข้ามาในชีวิต

เลไลมีความฝันและเป้าหมายที่ชัดเจนในการเรียนและการทำงาน เลไลมีความตั้งใจที่จะเรียนให้จบปริญญาตรีและหางานที่ดีเพื่อช่วยเหลือครอบครัว เลไลมีแผนที่จะเรียนต่อในระดับปริญญาโทในอนาคต หากมีโอกาสและทุนการศึกษา เลไลมีความฝันที่จะเป็นครูและสอนหนังสือให้กับเด็กๆ ในหมู่บ้านของตนเอง เพื่อให้เด็กๆ ได้มีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

เข้ม

กลุ่มชาติพันธ์ จบ ม.3 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน แล้วเรียนต่อสกร.

นางสาวเข้ม เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนต่อใน กศน. ในตัวตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ครอบครัวของเธอมีสมาชิกทั้งหมด 7 คน ประกอบด้วยยาย พ่อ แม่ พี่ชายหนึ่งคน และน้องอีกสองคน พี่ชายของเธอจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีครอบครัวแล้ว ส่วนน้องชายจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และไม่ได้เรียนต่อ ปัจจุบันน้องชายทำงานทำไร่ เช่นเดียวกับพ่อแม่ของเข้มที่ทำไร่ปลูกข้าว

ตื่นเช้ามาเข้มก็หุงข้าวแล้วก็ทำกับข้าวเสร็จก็กินข้าวไปไร่ ไปนา และตอนนี้เรียน สกร. เป็นศูนย์การเรียนรู้ซึ่งก็คือมัธยมศึกษาม.ปลายมี *“เลือกม.ปลายค่ะ เพราะว่าเรียนสองปีเรียนสองปีแล้วก็จบ”* เป็นการเรียนด้วยตัวเอง ผ่านหนังสือ *“ครูเค้าจะนัด ครูเค้าจะนัดพบกลุ่มค่ะเดือนละครั้งหรือเดือนละสองถึงสามครั้งค่ะ”*

ตอนเด็กเรียนอยู่บ้านกุยเคล้อะเรียนตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงอนุบาลจนถึง ป. 6 แล้วก็ได้มาเรียนต่อที่โรงเรียนบ้านหม่องก๊ัวะ หรือรร.ตชด.เฉลิมพระเกียรติ ๗ รอบ พระชนมพรรษา (บ้านหม่องก๊ัวะ จังหวัดตาก) ครูที่กรุยเคล้อะแนะนำให้มาเรียนที่นี่ เรียนที่หม่องก๊ัวะจนถึงชั้นม.3แล้วจากม.3ที่หม่องก๊ัวะไปเรียนที่ สกร โดยมีครูแนะนำให้ไปเรียน สกร แต่ไม่ไปจนเพื่อนมาชวนจึงไปเรียน จริงๆตอนแรกตั้งใจจะเรียนต่อชั้น ม.4 แต่พ่อแม่ไม่สนับสนุน เพราะพี่ชายมีครอบครัวแล้วน้องชายก็ยังเรียนอยู่แล้วน้องสาวก็เรียนด้วยไม่มีใครทำงานก็เลยไม่ได้เรียน แต่น้องเขมมีความฝันว่าอยากเรียนให้สูงเพื่อที่จะได้เป็นครูและกลับมาทำงานใกล้บ้าน *“หนูมีความฝันถึงอยากจะเรียนถึงปริญญาตรีค่ะ...หนูอยากเป็นครูคะ” “อยากอยู่ที่อุ้มผางค่ะ ที่หนูเลือกได้หนูอยากมาเป็นคุณครูที่อุ้มผางเพื่อเพราะว่าใกล้บ้าน”*

ในการทำความฝันให้เป็นจริงน้องเข้มได้ข้อมูลจากครูวิทยาลัยชุมชนที่มาแนะแนว จึงวางแผนว่า *“ถ้าหนูจบจาก สกร. ก็จะไปต่อในระดับมหาวิทยาลัยชุมชน เค้าจะเปิดแค่สองสาขาสองคณะหนูจะเลือกปฐมวัย... แล้วก็มีพี่พี่วิทยาลัยชุมชนมาพูดให้ฟัง”*

อย่างไรก็ตาม เข้ม มีข้อกังวลที่เป็นอุปสรรค คือปัญหาด้านการเงินและการไม่มีผู้สนับสนุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่บ้าน *“ไม่มีผู้สนับสนุนไปเรียนไม่มีผู้สนับสนุนในการเรียนต่อระดับที่สูงขึ้น”* อย่างไรก็ตามเข้มยังมุ่งมั่นที่จะทำฝันของตัวเองให้เป็นจริง *“หนูวางไว้ว่าจะขึ้นเมืองทำงานแล้วก็ เพราะมีน้องอีกคนนึงเรียนอยู่นครเรียนอยู่ให้น้องเรียน”* เข้มเชื่อว่าการเรียนปริญญาเป็นสิ่งที่ดี เพราะ *“ถ้าเรียนจบมามีความได้เปรียบจากคนที่ไม่จบมาเรียนจบมาก็คือจะได้หางานง่ายหนูคิดว่าแบบนั้น”* เข้มเคยท้อแท้และคิดล้มเลิกความฝันที่จะเรียนให้ถึงระดับปริญญา *“ก็คือพ่อแม่ไม่สนับสนุนด้วยค่ะแล้วก็ทางการเงินก็คือไม่เพียงพอ”* แต่พอเพื่อนชวนเรียน สกร. จึงเรียนต่อ แต่ก็มีค่าใช้จ่าย เช่นค่าชุดนักศึกษา น้องเข้มจึงทำงานหาข้าวโพดได้เงินมาก็คือส่งเสียตัวเองเรียนส่งเสียตัวเองเรียนที่ สกร ซึ่งรายได้จากการหักข้าวโพดก็ไม่เพียงพอค่าใช้จ่ายในการเรียนซึ่งบางทีก็ต้องยืมเพื่อนที่ไปเรียนด้วยกัน

แม้ว่าน้องเข้มมีข้อมูลหรือเคยได้ยินเกี่ยวกับทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา หรือ กยศ. เพราะครูที่โรงเรียนบ้านหม่องกั๊วะแนะนำ แม้ว่าเข้มมองว่าการกู้ยืมเงินเรียนเป็นสิ่งที่ดีแต่ก็ไม่มีความคิดที่จะกู้ยืมเงินเนื่องจากพ่อแม่ไม่สนับสนุนให้เรียนและไม่อยากให้กู้

น้องเข้มมองว่าการเรียนที่สกร.ดีเพราะมีความยืดหยุ่นไม่ต้องไปเรียนทุกวัน วันที่เหลือก็ได้ช่วยงานพ่อกับแม่ได้ แต่ที่สกร.ก็ไม่ได้ให้ข้อมูลเรื่องแหล่งทุนในการเรียนต่อ

น้องเข้มเชื่อว่าการที่จะเป็นครูปฐมวัยได้ *“ต้องเปิดโอกาสให้ตัวเอง”* โดยฝากแง่คิดว่า *“อยากให้น้องน้องติดโอกาสใกล้ตัวเองถึงแม้ทางบ้านจะไม่สนับสนุนอยากให้น้องน้องเปิดโอกาสให้ตัวเองและรอศึกษาค้นคว้าในอนาคตต่อไปค่ะ”* แม้ว่าเงินเป็นปัจจัยสำคัญแต่น้องเข้มเชื่อว่า *“ตัวเองค่ะ ไม่ปิดกั้นโอกาสตรงหน้าถ้าเราเลือกที่จะเรียนรู้เราไม่ต้องปิดกั้นตัวเอง”*

ปุศ

นักเรียนกลุ่มชาติพันธ์ ชั้น ม.5 จังหวัดตาก

ปุศเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม ชื่อเล่นชื่อเข้าค่าย ครอบครัวของเธอมีสมาชิกทั้งหมดเจ็ดคน ประกอบด้วยพี่ชายสี่คนและพ่อแม่ เธอเป็นคนที่นี่ตั้งแต่เกิด ก่อนที่จะมาเรียนที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม เธอเรียนที่โรงเรียนกรูโบตั้งแต่อนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 และเรียนที่โรงเรียนหม่องก๊ัวะตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิถีชีวิตของเธอในโรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม เธอพักอยู่ที่หอพักโรงเรียน และในวันธรรมดาเธอตื่นตีห้าครึ่งเพื่อออกกำลังกายและทำความสะอาดบริเวณรอบๆ หลังจากนั้นเธอจะกลับไปแต่งตัวและมากินข้าวก่อนที่จะมาเรียนตามปกติ นอกจากนี้เธอยังมีโอกาสได้ออกไปเรียนรู้ข้างนอกโรงเรียน เช่น ไปทำบุญที่วัด

ประสบการณ์การเรียนของเธอที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม เธอชอบเรียนวิชาฟิสิกส์ และไม่ชอบคณิตศาสตร์กับภาษาอังกฤษ เธอชอบเรียนที่ได้ฝึกปฏิบัติ เธอได้รับคำแนะนำจากรุ่นพี่และคุณครูที่สอนที่นี่ เธอมีความฝันอยากเรียนสูงสุดถึงปริญญา เพราะเธออยากมีงานที่ดีและกลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตัวเอง เธอได้รับแรงบันดาลใจจากคุณครูหลายคนที่หมู่บ้านของเธอที่จบปริญญาและกลับมาทำงานที่หมู่บ้าน

ทัศนคติต่อการเรียนต่อของเธอ เธอมีความฝันอยากเป็นพยาบาล เธอชอบดูแลและช่วยเหลือคน แต่เนื่องจากค่าเทอมแพง เธอจึงตัดสินใจไปเรียนครูแทน ซึ่งเธออยากเป็นครูสอนเคมี ครอบครัวของเธอสนับสนุนความฝันของเธอ แต่เนื่องจากไม่มีเงินส่ง เธอจึงต้องเก็บเงินไว้ก่อนเพื่อที่จะไปเรียนต่อ เธอได้รับการอุปถัมภ์จากพ่อแม่อุปถัมภ์ที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม

การวางแผนอนาคตของเธอ เธอวางแผนที่จะเก็บเงินไว้ก่อนเพื่อที่จะไปเรียนต่อ และเธอได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่อุปถัมภ์ที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม

ครอบครัวของเธอมีสมาชิกทั้งหมดเจ็ดคน ประกอบด้วยพี่ชายสี่คนและพ่อแม่ เธอเป็นคนที่นี่ตั้งแต่เกิด ก่อนที่จะมาเรียนที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม เธอเรียนที่โรงเรียนกรูโบตั้งแต่อนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 และเรียนที่โรงเรียนหม่องก๊ัวะตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิถีชีวิตของเธอในโรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม เธอพักอยู่ที่หอพักโรงเรียน และในวันธรรมดาเธอตื่นตีห้าครึ่งเพื่อออกกำลังกายและทำความสะอาดบริเวณรอบๆ หลังจากนั้นเธอจะกลับไปแต่งตัวและมากินข้าวก่อนที่จะมาเรียนตามปกติ นอกจากนี้เธอยังมีโอกาสได้ออกไปเรียนรู้ข้างนอกโรงเรียน เช่น ไปทำบุญที่วัด

ประสบการณ์การเรียนของเธอที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม เธอใช้เวลากับเพื่อนที่เป็นนักเรียนชนเผ่าเหมือนเธอ แม้ว่านักเรียนที่โรงเรียนจะให้การยอมรับเธอเป็นอย่างดี แต่เธอบอกว่าการคุยกับเพื่อนที่เป็นชนเผ่าเหมือนกันสนุกกว่า นอกจากนี้เธอได้รับคำแนะนำจากรุ่นพี่และคุณครูที่สอนที่นี่ เธอมีความฝันอยากเรียนสูงสุดถึงปริญญา เพราะเธออยากมีงานที่ดีและกลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตัวเอง เธอได้รับแรงบันดาลใจจากคุณครูหลายคนที่หมู่บ้านของเธอที่จบปริญญาและกลับมาทำงานที่หมู่บ้าน

ทัศนคติต่อการเรียนต่อของเธอ เธอมีความฝันอยากเป็นพยาบาล แต่เนื่องจากค่าเทอมแพง เธอจึงตัดสินใจไปเรียนครูแทน เธอชอบดูแลและช่วยเหลือคน ครอบครัวของเธอสนับสนุนความฝันของเธอ แต่เนื่องจากไม่มีเงินส่ง เธอจึงต้องเก็บเงินไว้ก่อนเพื่อที่จะไปเรียนต่อ เธอได้รับการอุปถัมภ์จากพ่อแม่อุปถัมภ์ที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม

แม้ว่าเข้มมีความตั้งใจอยากเรียนต่อและรู้ว่าต้องการเรียนอะไรแต่เธอไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุนใดๆ เธอบอกว่าที่โรงเรียนมีแนะแนวให้ข้อมูลแต่เริ่มตอน ม.6 ตอน ม.5 ยังไม่มีการแนะแนวแหล่งทุนมีแต่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่เรียน ซึ่งเธออยากเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร *“เพราะว่ามีรุ่นพี่ที่เรียนจบที่อุ้มผางแล้วไปเรียนที่นู่น”* แต่เธอยังไม่เคยไปที่นั่น

การวางแผนอนาคตของเธอ เธอวางแผนที่จะเก็บเงินไว้ก่อนเพื่อที่จะไปเรียนต่อ และเธอได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่อุปถัมภ์ที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม อย่างไรก็ตามเธอกังวลว่าสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคต่อการทำให้ความฝันขอเธอเป็นจริงคือ *“การไม่มีเงินเรียน”* อย่างไรก็ตาม เธอบอกว่าเธอจะไม่ล้มเลิกความตั้งใจในการเรียนระดับปริญญาของเธอโดยเธอวางแผนว่า *“ก็คือจะหางานทำแล้วก็จะเก็บเงินแล้วก็เรียนต่ออีกรอบนึงแล้วก็ค่อยกลับไปเรียน”*

วา

นักเรียนกลุ่มชาติพันธ์ ชั้น ม.5 จังหวัดตาก

วา เพศหญิง อายุ 22 ครอบครัวของเธอมีสมาชิกทั้งหมดสี่คน ประกอบด้วยพ่อแม่และน้องชายหนึ่งคน อายุ 21 เธอเป็นคนที่นี่ตั้งแต่เกิด ก่อนที่จะมาเรียนที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม ตอน ม.4 เธอเรียนที่โรงเรียนประถมที่อยู่ใกล้บ้านและจบประถมศึกษาปีที่ 6 จากนั้นมาเรียนที่โรงเรียนหม่องก๊ัวะตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากใกล้บ้านและเดินทางสะดวก

วาเริ่มเข้าเรียนในระบบการศึกษาไทยตอนอายุ 11-12 เนื่องจากระหว่างที่เธอเรียนที่บ้านหม่องก๊ัวะ เธอต้องย้ายกลับไปยูนนานและไปเรียนระดับอนุบาลถึงประถมที่นั่นซึ่งเป็นการเรียนแบบศูนย์การเรียน หรือ อกศน. พอย้ายกลับมาเธอต้องมาเริ่มต้นใหม่ทำให้เธอเรียนช้า ตอนนี้เรียนอยู่ชั้น ม.5 โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม เธอไปเรียนที่นั่นเนื่องจากมีรุ่นพี่ที่จบจากโรงเรียนบ้านหม่องก๊ัวะไปเรียนแล้วแนะนำเธอให้ไปเรียนที่นั่น ซึ่งเธอเคยได้ยินชื่อโรงเรียนอุ้มผางวิทยาคมมากอ่นแล้วแต่ไม่เคยไปที่นั่น นอกจากเธอได้ข้อมูลและคำแนะนำจากรุ่นพี่แล้ว โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคมยังมาแนะแนวที่โรงเรียนอีกด้วย ซึ่งเธอสามารถสมัครและเข้าเรียนได้เลย

วิถีชีวิตของเธอใน เธอพักอยู่ที่หอพักโรงเรียน และในวันธรรมดาเธอตื่นตีห้าครึ่งเพื่อออกกำลังกายและทำความสะอาดบริเวณรอบๆ หลังจากนั้นเธอจะกลับไปแต่งตัวและมากินข้าวก่อนที่จะมาเรียนตามปกติ นอกจากนี้เธอยังมีโอกาสได้ออกไปเรียนรู้ข้างนอกโรงเรียน เช่น ไปทำบุญที่วัด เธอเล่ากิจวัตรประจำวันระหว่างที่พักนอนที่โรงเรียนบ้านหม่องก๊ัวะว่า *“ตีห้าครึ่งตื่นแล้วก็ขึ้นมาออกกำลังกาย แล้วก็มีครูคอยคุมค่ะแล้วก็พอเช้านี้ที่เป็นที่ไม่ใช่เด็กปศุสัตว์จะทำงานข้างบนค่ะส่วนเด็กอยู่ปศุสัตว์จะลงมาเลี้ยงหมูแล้วก็เลี้ยงเป็ดที่ปศุสัตว์ค่ะ....ทำเวรข้างบนค่ะ เฉพาะตอนเช้าตอนเย็นก็ลง”*

เวลาว่างวาชอบเล่นดนตรี เธอเป็นมือเบส โดยเล่นมาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาและมาเล่นต่อที่โรงเรียนบ้านหม่องก๊ัวะโดยมีครูสอนให้ ประสบการณ์การเรียนของเธอที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม เธอได้รับคำแนะนำจากรุ่นพี่และคุณครูที่สอนที่นี่ เธอมีความฝันอยากเรียนสูงสุดถึงปริญญา เพราะเธออยากมีงานที่ดีและกลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตัวเอง เธอได้รับแรงบันดาลใจจากคุณครูหลายคนที่หมู่บ้านของเธอ ดังคำกล่าวของเธอว่า *“เพราะว่าหนูอยากมีงานที่ดีแล้วก็กลับมาทำงานที่บ้านแบบกลับมาพัฒนาหมู่บ้านตัวเอง...หนูเห็นคุณครูหลายคนที่หมู่บ้านตัวเองนี่แหละค่ะจบจบไปแล้วก็มีงานทำกลับมาแนะนำให้เพื่อนหนูแล้วก็มาลงกลับมาแล้วประสบการณ์ให้เพื่อนหนู”*

ทัศนคติต่อการเรียนต่อของเธอคืออยากเรียนให้สูงๆ *“ก็ที่บ้านไม่มีมีน้องชายเรียนอยู่กศน. อยากเรียนสูงสูงค่ะหนูก็อยากจะเรียนสูงสูงแล้วจะได้อยากมีงานทำจะได้กลับไปดูแลพ่อแม่ค่ะถ้าได้งานที่มั่นคง”* ซึ่งตอนนี้เธอเป็นคนเดียวในบ้านที่เรียนสูงที่สุดแล้วคือ อยู่ชั้นม.5 และเธอเห็นตัวอย่างของครูที่โรงเรียนว่า *“ก็หนูเห็นคุณครูที่อยู่ในนี้ค่ะ เรียนจบกลับมาเป็นครูตชด.ที่หม่องก๊ัวะนี่ค่ะ”*

เธอมีความฝันอยากเป็นครูสอนภาษาไทยเนื่องจากพูดภาษาไทยไม่ค่อยชัด เด็กชาติพันธุ์ส่วนใหญ่พูดภาษาถิ่นที่บ้านและพูดภาษาไทยที่โรงเรียนจึงทำให้พูดภาษาไทยไม่ค่อยชัด *“หนูดูจากตัวหนูหนูพูดไทยไม่ค่อยชัดค่ะ แล้วก็หนูอยากเรียนหนูอยากเรียนไปเรียนให้เก่งเก่งแล้วก็จะได้อ่านออกเขียนได้แล้วก็พูดชัดค่ะ จะได้กลับไปสอนน้องที่พูดไม่ค่อยชัด เพราะที่บ้านอยู่ในพูดไทยไม่ค่อยชัดค่ะ”*

วามีครูอ๊อดซึ่งเป็นครูที่หม่องก๊ัวะเป็นแรงบันดาลใจในการอยากเป็นครูสอนภาษาไทย *“ครูเค้าเก่งค่ะพูดไทยชัดค่ะครูสอนภาษาไทยพูดไทยชัดอะไรคะครูสอนภาษาไทยค่ะ”* เธอบอกเหตุผลที่อยากเป็นครูสอนภาษาไทยว่า *“อยากให้น้องน้องได้พูดอยากพูดแต่ชัดชัดให้น้องหนอนพูดชัดชัดด้วยค่ะแล้วก็สะกดให้ถูกต้องค่ะ”*

แม้ว่าตอนนี้น้องวาเรียนอยู่สายวิทย์-คณิต แต่เธอไม่ชอบ เธอชอบเรียนวิชาภาษาไทย แต่เธอต้องเลือกเรียนสายวิทยา-คณิตเนื่องจาก “ตอนแรกหนูจะย้ายไปสายไทยสังคมค่ะแต่ว่าสายไหนเต็มค่ะ” ซึ่งเธอบอกว่า *“ก็เรียนไปเรื่อยเรื่อยมีความสุขค่ะ”* แต่เธอก็มีอุปสรรคเนื่องจากเรียนคณิตศาสตร์ไม่ค่อยเข้าใจ และการที่ภาษาไทยของเธอไม่แข็งแรงก็เป็นอุปสรรคต่อการเรียนของเธอ

เมื่อวาประสบปัญหาด้านการเรียนเธอจะถามเพื่อน และไม่ค่อยถามครู เนื่องจาก *“ไม่กล้าคะ”* เวลาอยู่ที่โรงเรียนเธอจะเดินกับเพื่อนกลุ่มที่เป็นชาติพันธุ์เหมือนกับเธอ เนื่องจากไม่ค่อยสนิทกับคนอื่น เธอบอกว่าเธอมีความสุขกับการเรียนที่นี่เพราะ *“คุณครูสอนดีค่ะ คุณครูก็ใจดีค่ะถ้าเรียนไม่รู้เรื่องครูครูก็จะชวนคุณครูก็จะทวนและสอนเพิ่มค่ะ”*

การวางแผนอนาคตของเธอ เธอวางแผนที่จะเก็บเงินไว้ก่อนเพื่อที่จะไปเรียนต่อ และเธอได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่อุปถัมภ์ที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม เดือนละ 300 บาท *“ก็ตอนนี้เก็บเงินอยู่ค่ะแล้วก็ถ้าไปเรียนหนูจะได้ไม่ต้องลำบากพ่อกับแม่เยอะ”*

บุท

จบ ม.3 ไม่ได้เรียนต่อ จังหวัด กาญจนบุรี

น้องบุทเพศชาย ปัจจุบัน อายุ 16 ปี ออกกลางคันหลังจบระหว่างเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดกาญจนบุทรี เป็นคนจังหวัดชัยภูมิ ย้ายมาอยู่ที่กาญจนบุทรี ตั้งแต่อยู่ ป.3 อยู่มาประมาณ 10 กว่าปี แต่ละวันก็จะตื่นแต่เช้า ช่วยแม่นำของขึ้นรถ แล้วเดินทางไปตัดอ้อยตั้งแต่เวลา 06.00-16.00 น. หลังจากนั้นก็ไปรับจ้างตัด หญ้าต่อ เที่ยวละ 50 บาท ซึ่งแต่ละเที่ยวใช้เวลา ประมาณ 30 นาที ถึงบ้านประมาณ 6 โมงเย็น ทำภาระกิจส่วนตัว ซึ่งที่บ้านไม่มีทีวี ไม่มีโทรศัพท์ ไม่ได้ดูข่าวสารอะไรภายนอก แล้วเข้านอนประมาณ 3 ทุ่ม รายได้ในแต่ละวันประมาณ 100-200 บาท บางวันก็ได้เยอะ แบบนี้ทุกวันไม่มีวันหยุด ส่วนคุณพ่อก็ทำงานขับรถส่งอ้อย ซึ่งเวลาไม่สบายก็จะใช้บัตร 30 บาท และซื้อยาจากร้านมาทานเอง

วัยเด็กเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่โรงเรียนจันทร์ราช ชอบไปโรงเรียนเพราะได้เจอเพื่อน เล่นฟุตบอล พอขึ้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ย้ายมาเรียนที่โรงเรียนพระแท่นตอนเรียน ชอบวิชาคณิตศาสตร์ และไม่ชอบเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งวิชาที่ทำได้ดีตอนนั้นคือ วิชาพละศึกษาเพื่อนก็ช่วยกันเรียน ซึ่งตั้งแต่ ม.1-ม.3 น้องบุท ได้ทุนเสมอภาค และมาโรงเรียนเป็นประจำ หลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แม่มีน้องทำให้ต้องหยุดเรียนลาออกจากโรงเรียนเพื่อไปดูแลน้อง เพราะแม่ต้องไปทำงาน ด้วยสาเหตุที่คุณแม่มีน้อง ทำให้ไม่มีคนดูแลน้อง นอกจากนั้นก็อาจจะติดปัญหาเรื่องการเงิน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลว่า *“แม่ส่งไม่ไหวครับ”* สอดคล้องกับแม่ของน้องบุทที่กล่าวว่า *“พอดีมีน้อง แม่ก็ต้องทำงานก็เลยให้เขาหยุดเรียนไปก่อน”*

อย่างไรก็ตามหลังจากออกจากโรงเรียนแล้วน้องบุทก็ยังมีโอกาสได้พูดคุยกับเพื่อนที่โรงเรียนเดิมอยู่บ้าง ดังคำกล่าวของน้องบุทว่า *“เหมือนเดิมครับ ชอบเรียนชอบเล่น ชอบเตะบอล เพื่อนเตะบอล”* และมีความคิดอยากกลับไปเรียน แต่ต้องรอให้น้องโตขึ้นมาสามารถดูแลตัวเองได้บาง และตั้งเป้าหมายจะเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วไม่ศึกษาต่อเพราะไม่อยากเดินทางไปเรียนไกล มีความฝันวัยเด็ก อยากเป็นนักฟุตบอลอาชีพ แต่ตอนนี้ไม่ได้เล่นแล้ว ดังคำกล่าวของน้องบุทว่า *“อยากจะเรียนแค่จบชั้น ม.6 ครับ”*

เมื่อถามว่าน้องบุทมีความฝันด้านอาชีพอย่างไร น้องบอกว่า มีความคิดอยากเรียนสายอาชีพ เกี่ยวกับช่างซ่อมรถ ซึ่งมีความคิดว่าพอน้องโตก็จะเรียนเลย แต่ยังไม่ได้วางแผนว่าในอนาคตจะประกอบอาชีพอะไร ดังคำกล่าวของน้องบุทว่า *“ยังไม่ได้คิดครับ แต่ถ้าเลือกได้ผมอยากเป็นนักฟุตบอลและอยากไปเรียนที่โรงเรียนกีฬา”*

น้องบุทมองไม่เห็นอนาคตตัวเอง ไม่มีเป้าหมายในชีวิต ไม่ได้ศึกษาข้อมูล เกี่ยวกับทุนการศึกษา ไม่ได้รับรู้ข่าวสาร สิ่งที่เขาเรียนในโรงเรียนเขาก็ยังไม่ได้ปฏิบัติ เพราะวิถีชีวิตส่วนใหญ่ก็จะอยู่กับคนในไร่ อยู่จนมืดวัฏจักรชีวิตในแต่ละวันก็เป็นแบบเดิม และไม่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้านาย และมีปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายใน

การเรียนดังคำกล่าวกับครูของน้องบุทว่า *“ตอนนี้เท่าที่ดู มีทุนอยู่บ้างแต่เด็กต้องไปเรียนก่อน เด็กไม่สามารถปลีกตัวไปได้ โทรศัพท์ยังไม่มีเลย โรงเรียนก็อยู่ไกล ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง”*

น้องบุทมีมุมมองเกี่ยวกับการศึกษาที่ค่อนข้างน้อย ด้วยสาเหตุที่ไม่ได้ศึกษาข้อมูล และวางแผนอนาคตของตนเอง *“ไม่อยากได้อะไรเลยครับ”* เวลามองอาชีพก็จะมองอาชีพจากสังคมที่เขาอยู่ ไม่มีเป้าหมายในชีวิต

ในการช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการศึกษาต่อ ต้องอาศัยความร่วมมือจาก คุณครูประจำชั้นและคุณครูแนะแนวในการทำงานร่วมกัน รวมทั้งได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อให้นักเรียนรู้จักตัวเองและสามารถเลือกเส้นทางการเรียนได้ถูกต้อง ดังคำกล่าวของครูผู้ให้ข้อมูลว่า *“ครูมองว่าเขามีความสามารถทางช่างมากกว่า แต่ถ้าจะไปสายกีฬาก็ได้ที่โรงเรียนก็มีสายกีฬา แต่ติดที่แม่ให้เลี้ยงน้อง”*

จี

กศน. จังหวัดกาญจนบุรี

น้องจีเพศหญิง ปัจจุบัน อายุ 15 ปี หยุดเรียนหลังจบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระแท่น กำลังเรียน กศน. ให้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาศัยอยู่กับคุณยาย กับน้องและคุณตา จีเป็นลูกคนแรก มีน้อง 3 คน เรียนอยู่ ม.1 ที่โรงเรียนพระแท่น น้อง 5 ขวบ และ 6 ขวบ ส่วนแม่ไปมีแฟนใหม่ อยู่ห่างจากบ้านประมาณ 2-3 กิโลเมตร แม่จะมารับทุกวันเพื่อไปช่วยขายของ

น้องจีเล่าว่าที่บ้านครอบครัวไม่มีเงินส่งให้เรียน *“ยายไม่มี แม่ไม่มี แล้วก็เป็นหนี้เยอะ ทั้งยายทั้งแม่เลย ช่วงนั้นไม่มีค่ารถไปโรงเรียน แย่มากเลย เพิ่งจะมาดีช่วงนี้ เห็นเราลำบากเขาก็ไม่อยากอยู่เฉยน้องเขาก็เป็นนะ” น้องคนที่ 2 ที่เรียนอยู่พระแท่นช่วยยายได้เยอะเลย ได้ค่าไฟคนละ 200 บาท 300 ก็หารกันช่วยยายจ่าย ค่าโรงเรียนยายก็ไม่ต้องจ่าย เขามีของเขาเอง ได้อะไรเขาก็ซื้อด้วยตัวเอง”*

เริ่มช่วยแม่ขายของตั้งแต่ ม.1 ในวันเสาร์-อาทิตย์ หลังเรียน ปัจจุบันหลังจากที่ไม่ได้เรียนต่อแล้วจะทำงานบ้านในช่วงเช้า ส่วนช่วงบ่าย จะขี่มอเตอร์ไซต์ไปขายของกับแม่ทุกวัน เพราะต้องการช่วยเหลือคุณยายและคุณแม่ รวมทั้งน้องคนที่ 2 ที่ช่วยกันหารค่าน้ำ ค่าไฟ ช่วยคุณยาย *“น้องคนที่ 2 ที่เรียนอยู่พระแท่นช่วยยายได้เยอะเลย ได้ค่าไฟคนละ 200 บาท 300 ก็หารกันช่วยยายจ่าย ค่าใช้จ่ายไปโรงเรียนยายก็ไม่ต้องจ่าย เขามีของเขาเอง อยากได้อะไรเขาก็ซื้อด้วยตัวเอง”*

ก่อนหน้าเรียนที่โรงเรียน ดอนรัก ไม่ค่อยชอบไปโรงเรียน ไม่ค่อยมีเพื่อน พึ่งมาเริ่มชอบมาโรงเรียนตอนขึ้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ย้ายมาเรียนที่โรงเรียนพระแท่น ได้อยู่กับเพื่อน เวลาว่างก็จะนั่งเล่นเกม ซึ่งบางช่วงรู้สึกไม่อยากมาโรงเรียน เนื่องจากคุณยายไม่มีตังค์ให้มาโรงเรียน น้องจีชอบเรียนวิชา ภาษาไทย ส่วนวิชาที่ไม่ชอบ คือ ภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ หลังจบ ม.3 ตัดสินใจเรียน กศน. ด้วยตนเอง เนื่องด้วยสถานการณ์โควิด-19 ทำให้คุณยาย และคุณแม่ไม่มีงาน ไม่มีเงินให้ และต้องการให้น้องได้ไปโรงเรียน จึงตัดสินใจออกมาช่วยแม่ขายของ และไปเข้าเรียน กศน. ซึ่งการเรียน กศน.ก็จะมีความแตกต่างจากในระบบ ซึ่งต้องไปโรงเรียนทุกวัน แต่ กศน. เรียนอาทิตย์ละ 1 วัน อาจเสียใจบ้างที่ไม่ได้เจอเพื่อน แต่มีโอกาสทำงาน สามารถพัฒนาได้ด้วยตนเอง หากมีโอกาสก็อยากกลับเข้าไปเรียนในระบบ

ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลว่า *“คิดว่าเราสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้”*

น้องจีมีความฝันวัยเด็ก *“อยากเป็นคุณครู”* เป้าหมายแรก คือ อยากจะเรียน กศน. ให้จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่มีแผนในอนาคตว่าอยากจะเรียนหรือทำงานอะไร มีคุณแม่และคุณยายเป็นแรงบันดาลใจ ในเรื่องของความเก่งในการทำงาน ความรับผิดชอบ ความอดทน นำมาปรับใช้กับการทำงาน เก็บเงิน วางเป้าหมายว่า *“จะทำให้แม่กับคุณยายสบายในอนาคต”*

สอดคล้องกับแม่ของน้องจีที่กล่าวว่า

“ตอนนั้นลูกร้องไห้ทุกวันเลย หนูสงสารลูก ไม่มีตังค์ไปโรงเรียน พูดแล้วน้ำตาจะไหล ผ่านมาได้คือโล่งมากช่วงนั้นเป็นช่วงโควิดด้วย ไม่มีอะไรทำเลย รับจ้างก็ไม่มี เขาก็เสียสละให้น้องไปแล้ว เขาก็ไม่ไปโรงเรียน บอกว่าถ้าเขาไม่ได้เรียน ก็ค่อยเรียน กศน. เอา”

น้องจีมองว่า การจะเรียนต่อนั้นระดับมหาวิทยาลัย นั้นอาจ *“ติดเรื่องค่าใช้จ่าย”* ซึ่งไม่ได้พูดคุย หรือรับคำแนะนำจากคุณครู รวมทั้งไม่ได้ศึกษาข้อมูลด้านทุนการศึกษา วางแผนการเรียน ไม่รู้ว่ามีหน่วยงานไหนที่สามารถขอความช่วยเหลือ ซึ่งทุนจาก กสศ. อาจช่วยได้แต่ก็ไม่เพียงพอ

น้องจีอยากให้มีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ ให้มีทุนต่อเนื่อง เกี่ยวกับการทำงานระหว่างเรียน ให้เขาได้เรียนสูงสุดตามที่เขาต้องการ หรือสถาบันที่เขาเข้าเรียนอาจจะมีการ ยกเว้น ค่าเทอม จะได้ลดค่าใช้จ่าย จะช่วยเบาภาระของครอบครัว ดังคำกล่าวน้องจีว่า *“อยากให้มีทุนการศึกษาที่ช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว และมีงานทำระหว่างเรียน”*

ครูแนะแนวให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า โรงเรียนมีการทำ MOU กับมหาวิทยลัยในจังหวัดกาญจนบุรี เปิดโอกาสกว้างมาก สามารถผ่อนค่าเทอมได้ นอกจากนี้ มูลนิธิยุวพัฒน์ ที่นักเรียนสามารถขอทุนการศึกษาไปได้

มาส

นักเรียน ม.4 จังหวัดกาญจนบุรี

น้องมาส เพศชาย ปัจจุบัน อายุ 16 ปี ปัจจุบันกำลังศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนคณิต-อังกฤษ เกรดเฉลี่ย 2.4 - 2.5 โรงเรียนแห่งหนึ่งใน จังหวัดกาญจนบุรี เกิดที่ จังหวัดกาญจนบุรี คุณพ่อคุณแม่เสียชีวิตตั้งแต่อยู่ป5. ปัจจุบันอาศัยอยู่กับหลวงอา ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสอยู่ที่วัดพุน้ำร้อนรัตนคีรี มีพี่ชาย 1 คน และพี่สาว 2 คน ซึ่งทำงานอยู่ต่างหวัด โดยรายได้หลักเรื่องค่าใช้จ่ายทางการเรียนและชีวิตความเป็นอยู่ของน้อง F จะมาจากหลวงอาเพียงทางเดียว มีบางครั้งที่พี่จะส่งเงินมาให้ ซึ่งบางเดือนอาจไม่เพียงพอ และเคยได้รับทุนการศึกษาตอนมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ตอนมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่ได้รับทุน

วัยเด็กชอบไปโรงเรียน เพราะได้พบเจอเพื่อนและชอบเล่นกีฬาฟุตบอลกับบาสเก็ตบอล วิชาที่ชอบเรียน วิชาสุขศึกษา และพลศึกษา เพราะชอบออกกำลังกาย ให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง แต่ไม่ชอบเวลาที่ครูสั่งงานการบ้านเยอะ เพราะบางรายวิชา ไม่เข้าใจในเนื้อหาที่ครูสอน และครูเร่งให้ส่งงานให้ครบ ซึ่งการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีบางรายวิชาไม่ผ่านเกณฑ์ คือ วิชาคอมพิวเตอร์และวิชาภาษาอังกฤษ เพราะผมไม่ค่อยถนัดเรื่อง เนื้อหาความจำ ทฤษฎีมากกว่า เวลาเรียนไม่เข้าใจก็จะถามเพื่อน บางครั้งก็ให้เพื่อนช่วยทำการบ้าน ไม่กล้าถามครู ไม่อยากรบกวนครู เหมือนดังคำกล่าวของน้องมาสว่า

“ผมอยู่คนเดียวดีกว่า ครูเน้นทำงานไม่ให้ติด 0 ติด ร ก็พอ ครูมาบอกผมว่าไม่ให้ติด 0 ติด ร เพื่อจบไปจะได้ไม่มีอะไรมันติดค้าง”

ตอนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ยังไม่รู้ว่าตัวเองชอบอะไร รู้แค่ว่าตัวเองชอบเล่นกีฬา ถึงแม้ว่ามีครูแนะนำให้ไปเรียนสายเทคนิค แต่ไม่มีเพื่อนไปเรียนด้วย ก็เลยตัดสินใจเลือกแผนการเรียนคณิต-อังกฤษ ตอนเลือกเรียนก็ยังไม่ได้คิดว่าจะอยากเรียนอะไร ไม่ได้มีการวางแผน แค่คิดว่าเรียนให้จบไม่ ติด 0 ติด ร เพื่อนำใบปพ. หรือใบที่จบม. 6 ไปสมัครเข้าทำงาน แต่ถ้าที่สมัครงานเขาดูใบผลการเรียน แล้วผมติด 0 ติดร บางที่ก็อาจจะไม่รับผมเข้าทำงาน ปัจจุบันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการเรียนอยู่เกณฑ์ระดับปานกลาง เกรดเฉลี่ย 2.4 - 2.5

ตอนเด็กมีเป้าหมายว่าอยากเป็นชาวประมง ในช่วงมัธยมศึกษามีความชอบด้านกีฬาเท่านั้น และวางแผนอยากเรียนให้จบในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และหางานทำ โดยพี่ชายและพี่สาวก็สนับสนุนให้เรียนจบแค่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และหางานทำ น้องมาสเล่าว่า

“รุ่นพี่ของผมและอาของเพื่อนผมแนะนำว่าถ้าเรียนไม่ไหวก็ให้ออกไปทำงานกับเขา พี่เป็นชาวประมงครับ พี่ที่ทำบอกว่าได้เงินเดือนประมาณ 10,000 บาท ขึ้นไป ผมก็เลยสนใจ ก็เลยอยากจะไปทำงาน”

น้องมาสมองว่า ครอบครัว และเพื่อนมีอิทธิพลส่งผลต่อการตัดสินใจในการเรียน นอกจากนั้นก็อาจจะเกิดจากตัวเอง เนื่องจากไม่ชอบเนื้อหาวิชาการ และคิดว่าถ้าเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัย เนื้อหาการเรียนต้อง

เยอะกว่าเรียนมนระดับชั้นมัธยมศึกษา จึงทำให้คิดว่าเรียนไม่ไหว ถึงแม้ว่า หลวงอา มีความพร้อมค่าใช้จ่ายในการส่งเรียนต่อและมีความหวังอยากให้เรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย แต่ด้วยตัวผมเองที่ไม่ชอบเรียนเนื้อหาทฤษฎีเยอะ ผมเน้นกิจกรรมการเรียนเชิงปฏิบัติมากกว่า

รวมทั้งอาจไม่ได้ศึกษาข้อมูลเพียงพอที่นำมาใช้ในการตัดสินใจ มีเพียงการศึกษาจากคำแนะนำคุณครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และการจัดกิจกรรมในโรงเรียนเกี่ยวกับส่งเสริมการแนะแนวศึกษาต่อ ซึ่งตัวน้อง F ไม่มีโอกาสได้พูดคุยกับผู้ประกอบอาชีพหรือคนที่เลือกเรียนตรงกับคณะที่ตนเองสนใจ และข้อมูลส่วนใหญ่ก็ได้มาจากคนรอบตัว ใกล้ตัว ที่ส่งเสริมให้ผมทำงานมากกว่าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา

น้องมาสต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาช่วยเหลือ อยากให้ทางโรงเรียน ตระหนักเห็นถึงความสำคัญ ค้นหาความถนัด ความชอบของนักเรียนว่ามีความถนัดทางด้านไหน และส่งเสริมกิจกรรมทางด้านที่นักเรียนชอบมากกว่า เน้นเนื้อหาการเรียนเพียงเพราะสอบให้ผ่าน ไม่ให้ติด 0 ติด ร พยายามกำกับติดตามให้ผมส่งงานให้ครบเพื่อจะได้ไม่มีอะไรติดค้างกับที่โรงเรียน นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะว่า อยากให้โรงเรียนส่งเสริมนักเรียนระหว่างเรียนมีการทำงานไปด้วยเพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในการทำงาน และมีการวัดและประเมินผลที่มีความหลากหลาย ไม่เน้นเนื้อหาวิชาการ การจำมากเกินไป

เม

จบชั้น ม.3 ตั้งท้อง จังหวัดกาญจนบุรี

น้องเมเพศหญิง ปัจจุบัน อายุ 16 ปี เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกรดเฉลี่ย 3.3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรี เกิดที่ จังหวัดกาญจนบุรี ปัจจุบันอาศัยอยู่กับคุณแม่ แฟนและลูกสาวของตนเอง มีพี่สาว 1 คนกำลังเรียนผู้ช่วยพยาบาล อยู่กรุงเทพมหานคร โดยรายได้หลักของครอบครัว มาจากคุณแม่และแฟนตนเอง ทำงานรับจ้างทั่วไป เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว รายได้ก็ไม่แน่นอน บางเดือนอาจไม่เพียงพอ

หลังจากจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาสอบเข้าเรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่1 ณ โรงเรียนแห่งหนึ่ง ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากมีเพื่อนมาเรียนต่อที่นี่เป็นจำนวนมาก ผลการเรียนอยู่เกณฑ์ระดับค่อนข้างดี ในช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ตอนต้น มีความฝันอยากประกอบอาชีพครู แต่พี่สาวเรียนเป็นผู้ช่วยพยาบาล จึงมีความฝันว่าอยากประกอบอาชีพผู้ช่วยพยาบาลตามพี่สาวด้วยเหตุผล น้องเมเล่าว่า

“การเรียนผู้ช่วยพยาบาลใช้เวลาเรียนน้อยกว่า โดยเข้าเรียน เพียงแค่ 3 เดือน 9 เดือน ก็ทำงานได้เลย เราสามารถประกอบอาชีพทำงานได้เร็วและเหมือนได้ใช้ชีวิตเร็วขึ้น”

ในช่วงรอยต่อระหว่างเข้าเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 น้องเมเลือกเรียนแผนการเรียน วิทย์ – คณิต แต่มีจุดพลิกผลันเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด คือช่วงนั้นไม่ตั้งใจเรียน ติดเที่ยว จนทำให้เกิดการตั้งครรภ์ในระหว่างเรียน เป็นเหตุให้ต้องยุติการเรียน ไม่ได้เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะต้องลาออกมาเลี้ยงลูก ซึ่งแฟนที่เรียนที่เดียวกันก็ลาออกด้วยเช่นกัน แต่ลาออกตั้งแต่อยู่ม.2 และมาคบหากับน้องเมตอน ม4. จากตอนแรกที่มีการวางแผนเรียนให้จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นอันต้องยุติการเรียนไว้ก่อน

ตอนเด็กมีเป้าหมายอยากเป็นผู้ช่วยพยาบาลเพราะมีพี่สาวเป็นแบบอย่าง จึงเลือกแผนการเรียนสายวิทย์-คณิต หลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ก็ได้วางแผนอาจจะเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย แต่ตั้งครรภ์ในระหว่างเรียน จึงจำเป็นต้องลาออกและอยู่บ้านเลี้ยงลูกก่อน โดยทุกวันนี้ เลี้ยงลูก ทำงานบ้านและรับจ้างทั่วไปกับแฟนของตนเอง ในอนาคตมีเป้าหมายอยากกลับไปเรียน กศน. จนจบ ม.6 และไปเรียนต่อเป็นผู้ช่วยพยาบาล และถ้าเป็นไปได้อยากเรียนต่อและประกอบอาชีพพยาบาลในอนาคต

น้องเมมองว่า การที่มีลูกในวัยเรียนตอนนี้ เป็นจุดพลิกผลัน ทำให้ไม่สามารถเรียนต่อได้ ต้องรอลูกของตนเองโตก่อน อยากกลับเข้าไปเรียนต่อที่ กศน. จนจบ ม.6 และไปเรียนต่อเป็นผู้ช่วยพยาบาล อีกทั้งมีความกังวลปัจจัยด้านเงินทุน เพราะการเรียนต่อมีค่าใช้จ่ายสูงมาก อาทิ ค่าเทอม ค่าชุด ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันประกอบการเรียนต่อทางด้านผู้ช่วยพยาบาลต้องไปเรียนที่ กรุงเทพมหานคร ซึ่งน้องเมต้องเป็นคนหาเงินเอง จึงจำเป็นต้องเก็บเงินก่อนแล้วค่อยไปเรียนอย่างที่ตั้งใจไว้

น้องเมต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาช่วยเหลือ เรื่อง ทุนทรัพย์ ทางด้านการเรียน ที่ผ่านมาคนรอบข้างได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษายุวพัฒน์ ได้ให้ทุนคนละ 3,500 บาท ต่อเทอม แต่ต้องมีข้อแลกเปลี่ยนในการยื่นขอรับทุนการศึกษาว่า *“ทางโครงการผู้ให้ทุนสนับสนุนเรื่องการเรียน แต่มีข้อแม้ เด็กนักเรียนที่จะได้ทุน ต้องมีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับดี มันทำให้เขารู้ ว่าเด็กคนนี้เรียนดีหรือไม่ดี”* น้องเมกล่าวทิ้งท้ายให้ข้อเสนอแนะว่า *“อยากให้ช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา ที่ใช้ระหว่างการเรียน และอยากให้มหาวิทยาลัยปรับเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอน เรียนจบภายใน 2 ปี ควบคู่กับการทำงานไปด้วย”*

ลี

เรียน สกร. จังหวัดฉะเชิงเทรา

น้องลีเพศชาย ปัจจุบัน อายุ 17 ปี นับถือศาสนาอิสลาม ปัจจุบันศึกษาอยู่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอองครักษ์ โดยกำลังจะสำเร็จการศึกษาและได้รับวุฒิการศึกษาเทียบเท่าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาศัยอยู่ที่จังหวัดฉะเชิงเทรากับครอบครัว ซึ่งสมาชิกในครอบครัว ประกอบไปด้วย พ่อ แม่ น้องสาว 1 คน และน้องชาย 3 คน รวมทั้งสิ้น 7 คน โดยพ่อประกอบอาชีพครูสอนศาสนาอิสลาม ขณะที่แม่ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย มีความสนใจในด้านช่างเป็นพิเศษ โดยกิจกรรมยามว่างของเขา คือ การซ่อมหรือตกแต่งรถจักรยานยนต์

น้องลีสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาแห่งหนึ่งในชุมชน โดยเขาสนุกกับชีวิตการเรียนในวัยเด็กเป็นอย่างดี และเมื่อสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาก็ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนใกล้เคียง ความสนใจขณะที่เรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษา คือ กีฬา โดยเฉพาะอย่างยิ่งฟุตบอล ซึ่งนอกเหนือจากนั้นแล้วยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่เขาชื่นชอบ คือ การซ่อมรถ

หลังสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เคยคิดที่จะศึกษาต่ออาชีวะศึกษา แต่ตัดสินใจเลือกเรียนที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ตามคำแนะนำของพ่อแม่ที่ต้องการให้มีวุฒิการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อประกอบการศึกษาต่อทางศาสนาหลังสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามข้อบังคับทางศาสนาที่กำหนดไว้ โดยระหว่างการศึกษาต่อศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ก็มีความสุขกับการเรียนดี เพราะใช้เวลาในการเรียนเพียงสัปดาห์ละ 1 วัน โดยเขาเดินทางไปเรียนกับอาจารย์ซึ่งอาศัยอยู่ละแวกเดียวกัน ใช้เวลาเดินทางประมาณครึ่งชั่วโมงจากบ้านจึงถึงศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ขณะที่ในการศึกษาด้านศาสนาในระดับประถมศึกษานั้นไปเรียนในโรงเรียนที่พ่อสอน แต่เมื่ออยู่ในระดับมัธยมศึกษาต้องเดินทางไปเรียนในโรงเรียนสอนศาสนาในพื้นที่จังหวัดนครนายก โดยปัจจุบันเขาเรียนที่โรงเรียนศาสนาวันละประมาณ 6 ชั่วโมง

ในวัยเด็กน้องลีเคยมีเป้าหมายที่จะประกอบอาชีพทหาร แต่เนื่องจากมีปัญหาด้านสุขภาพที่ได้รับการผ่าตัดที่ขาตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และต้องพบแพทย์เป็นประจำทุกปี ทำให้เป้าหมายชีวิตเปลี่ยนแปลงไป หลังสำเร็จการศึกษาจากศูนย์สงเสริมการเรียนรู้ ลีมีเป้าหมายที่จะศึกษาต่อทางศาสนาเพื่อประกอบอาชีพครูสอนศาสนาเหมือนกับพ่อของเขา ขณะที่อีกความต้องการหนึ่ง คือ การประกอบอาชีพช่างตามความสนใจของตนเอง โดยครอบครัวมีส่วนสำคัญในการวางแผนการเรียนของลีทั้งจากการสนับสนุนการเรียนศาสนาการเรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ และวางแผนการเรียนต่อด้านศาสนาหลังสำเร็จการศึกษา

น้องลีมองว่าการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยไม่ใช่เป้าหมายในชีวิตของเขาเนื่องจากความกังวลของเขาในการเรียนต่อว่า “กลัวเรียนไม่ได้ ผลการเรียนไม่ดี” เพราะผลการเรียนที่ผ่านมาไม่ได้อยู่ในระดับที่ดีมากนัก และ

แม้ว่าตัวเขาเองจะมีความสนใจในการประกอบอาชีพช่างตามสนใจของตนเอง แต่ก็ไม่สามารถวางแผนในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพตามที่ตนเองสนใจได้ ประกอบกับหากต้องศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงจะต้องเดินทางไปเรียนไกลถึงตัวเมืองฉะเชิงเทราหรืออำเภอองครักษ์ ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านประมาณ 20 กิโลเมตร ทำให้ต้องเดินทางค่อนข้างยากลำบาก และเขายังไม่เคยปรึกษากับพ่อและแม่ถึงความต้องการในการศึกษาต่อของตนเองอย่างจริงจัง นอกจากนี้การเงินยังเป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพช่างตามที่เขาสนใจ ซึ่งปัจจุบันเขาเริ่มตระหนักถึงการทำงานระหว่างเรียนเพื่อหารายได้พิเศษ

การเรียนต่อมหาวิทยาลัยจึงไม่ใช่เป้าหมายของลีทั้งจากความกังวลในการเรียน และไม่สอดคล้องกับความต้องการของเขาที่จะประกอบอาชีพช่างตามความสนใจของเขา แม้ครอบครัวจะสนับสนุนให้ศึกษาต่อเพื่อจะได้ประกอบอาชีพครูสอนศาสนาในอนาคต แต่สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็เป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษาต่อ

มาย พรรณ ปุย

แฝดสาม เรียน ม.3 จังหวัดสระแก้ว

น้องมาย พรรณ ปุยเป็นแฝด 3 คน ปัจจุบัน อายุ 15 ปี ปัจจุบันกำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และตัดสินใจศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทั้ง 3 คน อาศัยอยู่กับครอบครัวในบ้านของยายในพื้นที่ของเพื่อนบ้าน สมาชิกในครัวเรือน ประกอบด้วย ยาย พี่สาว น้องมาย พรรณ และปุยรวมทั้งสิ้น 5 คน โดยพี่สาวกำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ขณะที่ยาย อายุ 80 ปี ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เพราะสุขภาพแข็งแรง รายได้ของครอบครัวจึงได้มาจากแม่ซึ่งทำงานอยู่ต่างจังหวัดและเงินเบี้ยเลี้ยงคนชราของยาย นอกจากนี้ยังได้รับการช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และองค์กรเอกชนแห่งหนึ่ง

กิจวัตรประจำวันของทั้ง 3 คน คือ รับผิดชอบงานบ้านและดูแลยายก่อนไปโรงเรียน และหลังจากกลับมาถึงบ้านก็จะทำการบ้านให้เรียบร้อย ช่วยกันทำงานบ้าน ดูแลยาย แล้วจึงพักผ่อนตามอัธยาศัย โดยการเล่นโทรศัพท์ เนื่องจากที่บ้านไม่มีโทรทัศน์ที่ใช้การได้ ในช่วงเวลาปิดเทอมก็จะรับจ้างเพื่อนบ้านทำงานบ้าง เช่น ล้างจาน ปลูกต้นไม้ เป็นต้น

น้องมาย พรรณ ปุยมีนิสัยที่รักและสนุกกับการเรียน โดยทั้ง 3 คนสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนที่อยู่ใกล้บ้านเพียง 500 เมตร และศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่อยู่ละแวกเดียวกัน โดยเดินทางไปโรงเรียนด้วยการเดินเท้า ใช้เวลาประมาณ 15 นาที

มายมีความสุขที่ได้ไปโรงเรียน โดยวิชาที่เขาชื่นชอบ คือ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ และพละ ดังคำกล่าวของมายว่า *“วิทย์สนุกค่ะ ศิลปะได้ผ่อนคลายแล้วพละได้เล่นกีฬาที่ชอบ”* จึงทำให้เลือกศึกษาต่อในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ แผนการเรียนศิลปะ และแผนการเรียนพลศึกษาตามลำดับ สอดคล้องกับผลการเรียนที่ผ่านมาของเขาที่มีความโดดเด่นเป็นลำดับที่ 1 ห้องเรียนโดยเฉพาะในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ดนตรี ศิลปะ พลศึกษา และภาษาไทย ซึ่งมายบอกว่าเป็นผลมาจากความตั้งใจและความรับผิดชอบในการเรียนว่า *“ตั้งใจเรียน ส่งงาน ทำงานเสร็จก็ส่งค่ะ”*

พรรณชอบไปโรงเรียน เพราะการไปโรงเรียนทำให้ได้เจอเพื่อน ๆ ซึ่งเพื่อนในกลุ่มของเขาก็ศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยเช่นเดียวกัน โดยเขาชอบวิชาที่ได้คิดคำนวณ มีผลการเรียนที่ดีในรายวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย และนาฏศิลป์ ในการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขาจึงเลือกแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ แผนการเรียนศิลปะ และแผนการเรียนการงานอาชีพ ตามลำดับ โดยในการเรียนที่ผ่านมาเขาไม่ชอบแบบทดสอบวิชาพละ แต่เขาก็มีความสามารถพิเศษในการเล่นกีฬาเปตองและประสบความสำเร็จ จนมีความคิดที่จะเป็นนักกีฬาเปตองอาชีพ

ขณะที่ปุยสนใจด้านการวาดรูปและเล่นกีฬา ชอบวิชาที่ได้ปฏิบัติ จึงทำให้ในการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขาเลือกแผนการเรียนศิลปะเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ แผนการเรียนการงานอาชีพ และแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ตามลำดับ ซึ่งในการเรียนที่ผ่านมาปุยรู้สึกว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นสิ่งที่ยากสำหรับเขา แต่ก็ผ่านมาได้ด้วยความช่วยเหลือจากเพื่อนและครู

น้องมาย พรรณ ปุยมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการศึกษาต่อในระดับสูง โดยทั้ง 3 คนวางแผนที่จะศึกษาต่อจนถึงระดับปริญญาตรี เพื่อที่จะได้มีงานที่ดีในอนาคต มายคือคนที่มีเป้าหมายทั้งในการเรียนและการประกอบอาชีพที่ชัดเจนที่สุด คือ อาชีพครู ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากครูผู้สอนรายวิชาคอมพิวเตอร์ที่โรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยต้องการศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในพื้นที่ใกล้เคียง ขณะที่พรรณ และปุย ยังไม่สามารถให้คำตอบที่ชัดเจนได้ว่าตนเองมีเป้าหมายในการประกอบอาชีพเป็นอย่างไร โดยระหว่างที่ศึกษาพรรณ เคยมีเป้าหมายที่จะเป็นตำรวจ แต่ปัจจุบันเขาไม่ได้มีความต้องการเช่นนั้นแล้ว ส่วนปุยยังไม่รู้ว่าตนเองอยากประกอบอาชีพอะไร ดังคำกล่าวของปุยว่า *“ไม่ได้บอกคุณครู ไม่ได้คิดว่าอยากเป็นอะไร”*

การเลือกแผนการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของทั้ง 3 คนจึงเป็นการเลือกตามความสนใจขณะที่ศึกษาอยู่เท่านั้น ยังไม่ได้วางแผนไปถึงการเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคตอย่างชัดเจนนัก

ความท้าทายในการศึกษาของทั้ง 3 คน คือ เงินที่ต้องใช้จ่ายในการศึกษา ดังคำกล่าวของน้องมาย พรรณ ปุยว่า *“น่าจะเป็นปัญหาด้านการเงิน ... เพราะไม่ค่อยมีเงินไปเรียนต่อ.....ทั้งสมัคร แล้วก็สอบ ค่าเครื่องแบบ ค่าหอ ค่าเทอม ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน”* เนื่องจากรายได้ของครอบครัวมาจากแม่และเบี้ยเลี้ยงคนชราของยายเท่านั้น จึงอาจไม่เพียงพอหากทั้ง 3 คนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ปัจจุบันพี่สาวของน้องมาย พรรณ ปุยกู้ยืมเงินจากกองทุนให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา ซึ่งได้รับเงินค่าครองชีพเดือนละ 1,800 บาท แต่ก็ไม่ได้แบ่งมาให้พวกเขาใช้จ่าย เนื่องจากต้องเก็บไว้เพื่อศึกษาต่อของตนเองด้วยเช่นกัน เมื่อศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทั้ง 3 คนจึงตั้งใจว่าจะหางานทำแบบ Part time

น้องมาย พรรณ ปุยมีความตั้งใจในการเรียนและมุ่งมั่นที่จะเรียนต่อในอนาคตอย่างแน่วแน่ เพราะพวกเขาเชื่อว่าการศึกษาต่อในระดับสูงจะช่วยให้เขาได้มีงานทำและมีอนาคตที่ดี แม้จะมีความขาดแคลนด้านทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อ แต่พวกเขาก็วางแผนเพื่อที่จะให้ตนเองได้ศึกษาต่อตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งจากการทำงานระหว่างเรียน การกู้ยืมเงินจากกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เป็นต้น

ในการศึกษาต่อจึงต้องการได้รับความช่วยเหลือในด้านทุนทรัพย์ เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายให้กับพวกเขา เช่น ค่าบำรุงการศึกษา ค่าประกันอุบัติเหตุ เป็นต้น โดยมีข้อเสนอแนะว่า อยากให้มีความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาที่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รวมไปถึงค่าครองชีพ และอยากให้มีช่องทางในการหารายได้พิเศษระหว่างเรียน

ดาม

นักเรียน ม.5 จังหวัดศรีษะเกษ

น้องดามเป็นนักเรียนชายที่ศึกษาอยู่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเมืองแคนพิทยาคม ต. เมืองแคน อ.ราษีไศล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ (ระยะทางจากตัวจังหวัด ประมาณ 50 กิโลเมตร) โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนประมาณ 120 คน ห่างจาก ร.ร. ประจำอำเภอ 7 กิโลเมตร นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนนี้เป็นนักเรียนที่ขาดแคลนเงินทุน หากมีเงินทุนจะเข้าไปเรียนโรงเรียนราษีไสล ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอห่างไป 7 กม. สภาพการรับทุน ได้รับทุน กยศ. และอาจารย์ในโรงเรียนพิจารณาว่าเป็นเด็กเรียนดี มีความตั้งมั่นในการเรียน หารายได้พิเศษให้กับตนเองและครอบครัว เด็กมีความเป็นจิตอาสา รักคุณแม่ ไม่ต้องการศึกษาต่อในพื้นที่ที่ห่างไกล ต้องการได้รับการช่วยเหลือเพื่อศึกษาต่อในพื้นที่จนจบม. 6

น้องดามเกิดที่กรุงเทพ พื้นเพแม่เป็นคนศรีสะเกษ พ่อเป็นคนใต้ แต่พ่อกับแม่ย้ายมาอยู่ศรีสะเกษตอนได้สองขวบ พ่ออยู่ได้สองปีพ่อก็หายไปตั้งแต่น้องอายุสองขวบ มีพี่ 1 คน กำลังเรียน อยู่มหาวิทยาลัยปัญญาภิวัฒน์ จ.ชลบุรี ชั้นปีที่ 1 พี่เป็นคนหารายได้ส่งเสียตัวเองเรียน ซึ่งการไปศึกษาต่อเป็นการชี้แนะของครูที่ทำหน้าที่แนะแนว (ครูหวาน) เงินที่พี่หาได้ส่วนหนึ่งแบ่งปันให้ครอบครัว แม่เคยมีอาชีพรับจ้าง ส่วนตัวเด็กก็หารายได้ให้กับตัวเองด้วยตั้งแต่ ม.3การทำงานวันหยุด รับจ้างทำงานร้านหมูกระทะ ได้วันละ 250 บาท ปัจจุบันรับจ้างทำงานร้านป้ายไว เด็กอาศัยอยู่กับแม่สองคน พี่จะเดินทางกลับมาเยี่ยมบ้านในช่วงปิดเทอม บิดาเป็นทหารผ่านศึกษา และหายไปไม่ได้รับการติดต่อตั้งแต่น้องยังเด็ก แม่ทำงานจนถึงเด็กอยู่มัธยมเนื่องจากปวดหลัง พี่ชายเด็กเริ่มทำงาน จากนั้นจึงเด็กเริ่มทำงานตาม ปัจจุบันคุณแม่กำลังป่วยพักทำงาน ใช้บัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค ตอนนี้อาการป่วยดีขึ้นก็กำลังจะกลับมาทำงานอีกครั้ง คุณแม่เป็นคนในพื้นที่ เดิมคุณแม่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา มีที่นาเป็นของตนเองแต่จำนวนไม่มากนักประมาณ 7 ไร่ เป็นที่นาของครอบครัวแต่ไม่ได้แบ่ง เดิมคุณแม่ทำนา แต่เพราะป่วยจึงไม่ได้ทำอาชีพดังกล่าว หลังจากป่วยตอนนี้กำลังหาอาชีพรับจ้าง แต่คงไม่ได้กลับไปทำนา มาโรงเรียนใช้เงินวันละ 50 บาท ซื้อน้ำ ใช้วิธีการห่อข้าวจากบ้านมารับประทานอาหาร ถ้าวันไหนไม่มีข้าวห่อ ก็จะซื้ออาหารที่โรงเรียนมื้อละ 20 บาท มาโรงเรียนโดยการขี่มอเตอร์ไซต์ ซื้อมาตั้งแต่ ป.4 ผ่อนมาเรื่อย ๆ เพิ่งผ่อนเสร็จ

ระดับมัธยมศึกษาผลการเรียนประมาณ 3.7 วิชาที่ชอบคือวิชาพลศึกษา ชอบกีฬามาก ชอบมาโรงเรียน เพราะทำให้ได้มีโอกาสใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อน เหมือนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มีความสุข ชอบอ่านหนังสือถ้าได้อ่านก็จะตั้งใจอ่าน ได้เล่นกับเพื่อน ได้คุยกับครู โรงเรียนเป็น safe zone ทำให้สนุก ไม่คิดมาก สำหรับเด็ก กิจกรรมที่ชอบทำคือการเล่นกีฬาหลังเลิกเรียนกับเพื่อน ซ้อมบอลและเป็นทีมของโรงเรียนออกแข่งขันในช่วงแข่งขัน

น้องดามเล่าว่า *“ความฝันของเด็ก มันต้องเรียนให้จบม. 6 ให้ได้ เพราะถ้าเรียนไม่จบคือหางานยาก แม่บอกว่ายังไงก็ต้องจบให้ได้”* คุณแม่จบ ป 6. จึงอยากให้เรียนสูงกว่าแม่ น้องดามอยากเป็นนักกีฬา แต่ก็ไม่เลือกเพราะอาจจะต้องใช้เงินมาก และต้องไปไกลแม่ น้องเป็นห่วงแม่ รักแม่ คุณแม่มีปัญหาเรื่องสุขภาพและสุขภาพจิต ทำให้มีความเครียดเรื่องแม่เป็นหลัก ส่วนเรื่องเรียนไม่เป็นปัญหา เรื่องพี่ก็ไม่เป็นปัญหา พี่เอาตัวรอดแล้ว เหลือตัวเด็กที่เป็นห่วงเรื่องสุขภาพของแม่ จึงไม่เลือกเปลี่ยนมาเป็นอยากเป็นครูพลศึกษา เพราะชอบเล่นกีฬา อยากสอนกีฬา ความเชื่อแนวคิด การศึกษาจะทำให้มีโอกาส มีงานทำที่ดี (ความลำบาก วิถีชีวิตของแม่ เป็นสิ่งที่บอกว่าเราต้องเรียน ต้องหาเงินเพื่อให้เรียนต่อ ครูแนะแนวชี้แนะ ผอ. ชี้แนะสถานที่เรียน สาขาที่เรียน และวิชาชีพครู) อยากเรียนต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษเนื่องจากไม่ต้องไปไกลแม่ สามารถไปกลับได้ในวันหยุด อาศัยการเช่าที่พักร่วมกับเพื่อน ค่าที่พักประมาณ 3000 บาท น้ำมันประมาณ 1000 บาท ต้องหารายได้ประมาณ 4000 บาทต่อเดือน

น้องดามเคยได้ทุนช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ 700 หรือ 1000 บาท ต่อภาคเรียน น้องนำเงินส่วนนั้นไปใช้จ่ายในครัวเรือน ความยากจน คุณแม่เป็นหนี้ที่กู้มาเพื่อสร้างบ้าน และการที่ต้องการดูแลคุณแม่ที่ต้องอยู่คนเดียวหากเขาไปศึกษาต่อที่อื่น เป็นข้อจำกัดที่ทำให้เลือกศึกษาต่อในพื้นที่ใกล้บ้าน แม้จะยากจน แต่ก็จะหารายได้มาอีกส่วนหนึ่งเพื่อทำให้เรียนจบการศึกษาให้ได้ การกู้เงิน กยศ.ช่วยได้บางส่วน แต่ก็ต้องหารายได้เพิ่มเติม

น้องดามมองว่าการศึกษาจำเป็นต้องใช้เงิน หากมีทุนช่วยเหลือก็จะช่วยแบ่งเบาภาระได้ ทุนการศึกษาที่มีอยู่ กยศ. ที่เขาได้ มีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระให้กับเด็กได้มาก แต่สำหรับเด็กแล้วทุนยังอาจจะมีจำนวนน้อย ด้วยเด็กอาจมีปัญหาเรื่องพื้นฐานครอบครัวที่มีหนี้สิน เงินกู้ ธกส. ที่กู้มาทำบ้าน หรืออื่นๆ ดังนั้นเงิน กยศ. จึงต้องสามารถช่วยเหลือการเรียนและแบ่งปันให้กับครอบครัวได้บางส่วนด้วย ก็จะเป็นทางที่ดีมาก ทุนที่ต้องการคือทุนค่าหน่วยกิต ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆ เด็กพอหาด้วยตนเองได้

บาส
จบ ม. 6 จังหวัดศรีสะเกษ

น้องบาสจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนปรางค์กู่พิทยาคม จ.ศรีสะเกษ ปัจจุบันอายุ 19 ปี อาศัยอยู่กับแม่ในโรงเรียนบ้างปรางค์กู่พิทยาคม แม่เป็นแม่บ้านในโรงเรียนมาเป็นเวลาหลายปี ได้เงินเดือน 7000 บาท แต่แม่ต้องดูแลตา และมีค่าใช้จ่ายอื่นทำให้ไม่สามารถส่งตนเรียนต่อได้

ปัจจุบันทำงานรับจ้างแบกขวดน้ำ ได้ค่าจ้างวันละ 350 บาท น้องต้องตื่นแต่เช้าเพื่อเริ่มทำงาน แบกขวดน้ำราว 120 ถัง เมื่อส่งก็สามารถกับบ้านได้ รู้สึกว่างานหนัก ร้อน แต่ก็ต้องทำเพื่อหารายได้ไปก่อน การทำงานทำให้ตัวเองเก็บเงินได้ ตอนนี้เก็บเงินได้ราวหมื่นกว่าบาท หลังจากทำงาน ก็ออกกำลังกายเล่นกีฬากับเพื่อน น้องเป็นนักกีฬาชกมวยมาก่อน แต่ก็ไม่ได้พัฒนาต่อจนเป็นนักมวยของมหาวิทยาลัยเพราะออกจากการเรียนเสียก่อน

สมัยเด็กมีความฝันที่หลากหลาย อยากเป็นช่างทำงานโรงงานอุตสาหกรรม เก็บเงินให้มาก ต่อจากนั้นจึงทำฟาร์มเลี้ยงวัว หรือเกษตรกรรม เนื่องจากครอบครัวตามีพื้นฐานที่ดินอยู่บ้าง สาขาที่อยากเรียนจึงเป็นสาขาช่าง เก็บเงินได้แล้วปีการศึกษาต่อไปจะสมัครเรียนในระดับ ปวส.ด้านเทคโนโลยี แต่ยังไม่แน่ใจว่าเป็นด้านไหน

น้องบาสเป็นคนที่มีผลการเรียนดีทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ทำให้ได้รับโควต้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิศวเทคโนโลยีซึ่งเป็นสาขาเปิดใหม่ เห็นว่าเป็นสาขาที่ดีและมีเพื่อนเรียน และเปิดประสบการณ์เรียนนอกพื้นที่จึงเลือกศึกษาต่อ ในช่วงแรกของการศึกษาเนื่องจากไม่จบสายช่างจึงต้องปูพื้นฐานด้านช่าง ทำให้ต้องเรียนดึก เลิกเรียนราวประมาณ 6 โมง ถึงหนึ่งทุ่ม และประกอบกับที่บ้านคิดว่าส่งเสียได้ จึงไม่ได้หางานทำ เงินที่ต้องจ่ายในช่วงแรกการเข้าเรียนมีจำนวนมาก ค่าเสื้อ shop ค่าหนังสือ ค่าเครื่องคิดเลข ราวสองหมื่นกว่าบาท ส่วนค่าใช้จ่ายรายเดือนมีค่าหอพักกินอยู่ ราว 4000 กว่าบาท

อย่างไรก็ตามเมื่อที่บ้านมีปัญหาจึงต้องหยุดเรียนโดยไม่ได้ปรึกษาปัญหานี้กับอาจารย์ในมหาวิทยาลัยอย่างกะทันหัน บ้านไม่สามารถหาเงินก้อน 7000 บาท เพื่อเป็นค่าเล่าเรียนในส่วนที่เหลือจากตอนจ่ายแรกเข้า (ค่าเล่าเรียน 14,000 บาท ต่อภาคเรียน) แต่เนื่องจากเงินเก็บแม่หมดและมีปัญหาทางบ้าน ทำให้ต้องตัดสินใจทิ้งการเรียน แต่มีความต้องการกลับมาศึกษาต่อ ที่ผ่านมาหลุดจากการศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วยเหตุครอบครัวขาดแคลนทุนทรัพย์ ระดับชั้นสุดท้ายที่น้องหลุดคือ การเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิศวเทคโนโลยี เป็นนักศึกษาได้ 4 เดือน เมื่อต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเรียนที่บ้านมีปัญหา

เรื่องเงิน จึงตัดสินใจออก กลับบ้านมาหางานทำและเก็บเงินเพื่อนำไปใช้ในการศึกษาต่อ น้องวางแผนว่าอาจเป็นการศึกษาในระดับ ปวส. ในวิทยาลัยเทคนิค จ.ศรีสะเกษ

จากการออกจากการเรียน และต้องทำงานเก็บเงิน และแบ่งให้แม่ ทำให้รู้ว่างานที่ใช้แรงงานหนัก วุฒิการศึกษาจะมีส่วนทำให้ได้งานที่ดีและสามารถเก็บเงินเพื่อทำธุรกิจของตนเองได้ในอนาคต และเมื่อเรียนต่อก็จะสมัครทุน กยศ ที่เปิดให้สมัครแน่นอน และจำนวนเงินทุนที่คิดว่าเหมาะสมให้พอได้ใช้จ่ายคือประมาณ 3000 ต่อเดือน และควรให้ตั้งแต่อยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เทอมปลายเพื่อใช้จ่ายในการศึกษาต่อ

พล กับ เพลง
แฝดคู่ นักเรียน ม.6 จังหวัดศรีสะเกษ

น้องพลเพศชายจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ประมาณ 1 ปี ปัจจุบันอายุ 20 ปี จบจากโรงเรียนปรางค์กู่พิทยาคม และไม่ได้รับโอกาสศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเนื่องจากที่บ้านขาดทุนทรัพย์ มีภาระต้องส่งเสียลูกสาวอีกคนให้ศึกษาต่อ น้องอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องของคุณแม่ที่อยู่ในตัวอำเภอ ห่างจาก รร. ที่เคยเรียนระดับมัธยม คือโรงเรียนปรางค์กู่พิทยาคม ราว 1 กิโลเมตร ช่วงแรกที่จบการศึกษา น้องหารายได้ด้วยการไปทำงานเฟอร์นิเจอร์กับญาติ ทำได้ประมาณ 4 เดือน ได้เงินวันละ 300 บาท ช่วงต่อมา ทำงานรับจ้างเป็นช่างดูแลถอดน็อตหัวปั๊มเครื่องจักรที่จำเป็นต้องนำไปซ่อมในจังหวัดอื่น เป็นเครื่องจักรทำงานในโรงงานผลิตน้ำตาล ได้รายได้วันละประมาณ 600 เป็นอย่างต่ำ มีการจ้างงานล่วงเวลา มีวันหยุด แต่หากทำเสาร์ อาทิตย์ก็จะได้รายได้เพิ่ม น้องสามารถหารายได้ค่อนข้างมาก แต่ก็มีค่าใช้จ่ายที่มากเช่นกัน ใช้จ่ายในการอยู่กับเพื่อนฝูง มีบ้างที่แบ่งปันให้แม่ ส่วนตัวเองใช้จ่ายไม่เท่าไร รายได้ที่ได้ง่ายมากที่สุดที่น้องได้ทุกวันคือการขาย id เกมออนไลน์ ROV ซึ่งน้องทำตั้งแต่เด็ก บางวันรายได้มีมากถึง 7000 แต่เพราะรายได้ที่ง่ายทำให้น้องไม่เก็บเงิน ใช้จ่ายโดยไม่ได้คิดอะไร

ระดับมัธยมตอนต้นเรียนสายวิทย์ คณิต ได้เกรดเฉลี่ย 3 กว่า วิชาที่ชอบคือคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา เลือกเรียนสาขาภาษา คณิตศาสตร์ เนื่องจากเห็นน้าสาวมีงาน มีรายได้จากการเป็นล่ามชาวต่างชาติ ภาษาที่ถนัดที่สุดคือภาษาไทย ส่วนภาษาอื่นไม่เก่งมากนัก ส่วนหนึ่งเพราะน้องไม่สนใจเรียนในช่วงท้ายทำกิจกรรมกับเพื่อนมาก และไม่เอาใจใส่ในการเรียน และการเรียนสายภาษาเองก็ไม่หนัก จริงจัง ครูไม่เข้าสอนบ่ายครั้ง ก็ทำให้ตัวเองไม่สนใจเรียนไปด้วย คะแนนผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาประมาณ 3.7 วิชาที่ชอบคือวิชาพลศึกษา ชอบมาโรงเรียนเพราะทำให้ได้มีโอกาสใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อน เหมือนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มีความสุข กิจกรรมที่ชอบทำคือการเล่นกีฬาหลังเลิกเรียนกับเพื่อน

น้องไม่มีความฝันที่ชัดเจน เพราะไม่ได้คิดอะไรกับอนาคต แต่สิ่งที่ชอบคือการอยากเป็นผู้นำเสนอเกม ROV เพราะตัวเองใช้ชีวิตกับเกมมาตั้งแต่เด็ก แม้จะมีบางช่วงที่ติดเกม แต่ก็เลิกได้เพราะว่าเล่นจนเบื่อเกม นั้นทำให้ตัวเองมีอาชีพเสริมและทำทุกวัน มีลูกค้าทักเข้ามาเพื่อซื้อสินค้าจำนวนมาก แต่ถ้าจะต้องเลือกอาชีพและศึกษาต่อ น้องคิดศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา แต่อาจเป็นระดับ ปวส. ทางด้านเทคนิคเครื่องกล เพราะอยากทำงานด้านแต่งรถจักรยานยนต์เนื่องจากดูดี แต่ก็ยังไม่มีแผนว่าจะศึกษาต่อเมื่อใด เพราะตอนนี้ก็ยังคงไม่มีความพร้อมเรื่องเงิน น้องสาวเองก็เรียนอยู่ และตนเองก็ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน ไม่ได้ค้นหาเกี่ยวกับเรื่องทุนการศึกษาต่อ ไม่ได้คุยกับน้องสาวในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้เลย สำหรับตนแล้ว เห็นว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะใครๆ ก็บอกว่าสำคัญ แต่สำหรับเขาแล้วมีโอกาสเรียนก็จะดีมาก แต่ไม่ได้เรียนเพราะไม่มีเงิน ก็ไม่เป็นไร

น้องพลคิดว่าสิ่งที่จะทำให้เขาเรียนไม่สำเร็จคือปัญหาทางด้านการเงิน อีกส่วนหนึ่งคือการมีจุดหมายที่ยังไม่แน่ชัด ไม่กล้าเรียนเพราะกลัวแม่ส่งเสียให้ตนเองไม่ได้ และส่วนตัวเองก็อาจมีปัญหากับครูอาจารย์เนื่องจากตัวเองก็เป็นเด็กที่กล้าต่อสู้กับผู้อื่น น้องพลกล่าวว่า

“สำหรับตนแล้ว เห็นว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะใครๆ ก็บอกว่าสำคัญ แต่สำหรับเขาแล้วมีโอกาสเรียนก็จะดีมาก แต่ไม่ได้เรียนเพราะไม่มีเงิน ก็ไม่เป็นไร ก็หางานต่าง ๆ ทำไป เลี้ยงชีพไป เงินทุนยังเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะหากไม่มีเงินทุนก็ศึกษาต่อไม่ได้ แต่หากไม่ได้ทุนเพื่อการศึกษาต่อก็จะใช้ชีวิตกับสิ่งที่ชอบ หารายได้จากการขายของออนไลน์”

โอ๊ต

เรียนกศน. ระดับ ม. ต้น จังหวัดอุบลราชธานี

น้องโอ๊ตเพศชายอายุ 21 ปี ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ระดับ ม ต้น ในสกร. อ. เมือง จ. อุบลราชธานี ออกจากการศึกษาในระบบหลังจากจบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากสาเหตุของแม่ว่า กลัวเด็กจะเสียคน เพราะการได้ไปเรียนหนังสือกับเพื่อนจะทำให้เด็กเสียคน แต่ความจริงแล้วอาจมาจากความยากจนของครอบครัวที่เด็กสังเกตได้จากอาหารการกินที่บ้าน ปัจจุบันน้องอยู่กับครอบครัวพ่อใหม่ แม่ พี่ชาย เข้ามีหน้าที่ในการช่วยเหลือ ทำงานรับจ้างบ้างเป็นบางช่วงแล้วแต่เวลา เช่น ขายต้นไม้ แต่ได้เงินจากการรับจ้างทั้งหมดก็ให้แม่ และใช้วิธีขอเงินจากแม่ในการใช้บางวัน กิจกรรมที่ทำเป็นประจำคือออกกำลังกายในช่วงเย็นกับเพื่อน ๆ

ในระดับประถมศึกษา น้องเรียนได้ในระดับปานกลาง วิชาที่น้องชอบคือวิชาพลศึกษา ส่วนวิชาที่ไม่ชอบคือวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ในวัยประถมศึกษาการเรียนสนุก ในช่วงแรกของการไม่เรียนหนังสือ ไม่ต้องไปทำงานโอ๊ตไม่ได้รู้สึกอะไร ใช้เวลาในการทำงาน หาเงิน แต่ได้สักระยะก็เริ่มคิดว่าตนจะไปทางไหนดี จากการแนะนำของเพื่อน และเด็กมีเวลาว่าง จึงหันกลับมาศึกษาต่อใน กศน. ตามคำแนะนำของเพื่อน ตอนนี้จบมัธยมต้นแล้ว และกำลังจะศึกษาเพื่อให้จบการศึกษา มัธยมปลาย ด้วยการเรียนกศน.

การเรียน กศน. ทำให้เด็กได้รู้จักกับการอยู่กับคนในสังคมมากขึ้น ได้รู้จักคนหลากหลาย ไม่ได้ขี้อายจากเดิมไม่ได้มีเป้าหมายอะไร การได้พูดคุยกับเพื่อนก็อยากจะเรียนให้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ในสาขาพลศึกษาหรือการกีฬา ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพราะจะทำให้เด็กได้รับปริญญาและสามารถนำปริญญาไปใช้ประกอบอาชีพครูพลศึกษาได้

ความท้าทายที่สำคัญคือด้านการเงิน เนื่องจากตอนนี้เด็กไม่มีเงินเก็บ รายได้หามาได้ก็ให้ผู้ปกครองใช้ในครอบครัว การเรียนต่อใน ม. ใกล้พื้นที่ประหยัดแต่เขาอาจหางานลำบาก เพราะงานที่ให้ทำอาจมีรายได้ไม่พอเรียน เด็กคิดว่าเมื่อเขาจบมัธยมศึกษาตอนปลาย จะเข้าไปเรียนต่อในกรุงเทพพร้อมหางานทำกับเพื่อน

การเรียนต่อเป็นโอกาสที่จะทำให้ได้ใบปริญญาและได้งานที่ดี สำหรับการให้ทุน และการกู้ยืมก็เป็นสิ่งที่จะช่วยเหลือสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสในการศึกษาต่อ แต่เขาไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการเรียนต่อหรือการกู้ยืมมากนัก สำหรับเขาการได้รับทุนจากหน่วยงานจะช่วยได้มาก

หนามเตย

เรียน กศน. ม. ต้น จังหวัดอุบลราชธานี

น้องอายุ 14 ปี ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ระดับ ม ต้น ในสกร. อ เมือง จ. อุบลราชธานี ออกจากการศึกษาในระบบหลังจากจบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากสาเหตุที่อ้างว่าออกมาเพื่อดูแลแม่ และหางานทำเลี้ยงครอบครัว ด้วยการรับจ้างยายทำงาน แต่ความจริงที่ซ่อนอยู่คือ เด็กไม่ชอบที่จะไปโรงเรียน ต้องทำสิ่งต่าง ๆ ภายใต้กฎ ระเบียบ ความไม่มีเหตุผลของครู แม้จะมีบางวิชาที่เขาสนุกในการเรียน แต่เมื่อได้มาพบกับครูที่น่าเบื่อ ก็ทำให้เขาอยากออกมาใช้ชีวิตข้างนอก ไม่เรียนหนังสือดีกว่า

ปัจจุบันน้องอยู่กับยายในฐานะคนรับจ้างยาย ช่วยยายขายของ ได้วันละ 100 หรือกว่านั้น แล้วแต่เงินที่ยายจะได้รับ ครอบครัวมีพ่อ แม่ที่ต้องไปฟอกไตทุกอาทิตย์ทำมาเป็นเวลาหลายปี ส่วน พี่ชายอยู่ในสถานพินิจเนื่องจากทำรายร่างกายผู้อื่น คือ แม่ แม่จึงเป็นผู้แจ้งความ แต่ละวัน ในตอนเช้า เด็กมีหน้าที่ในการช่วยเหลือ ทำอาหาร ล้างจาน หลังจากนั้นว่าง จะเข้ามาช่วยยายขายของในบางช่วงตอนบ่ายถึงเย็นเนื่องจากลูกค้ามีมาก เวลาที่เหลือ ก็ใช้เวลาในการเล่นอินเตอร์เน็ต

ในระดับประถมศึกษา น้องหนามเตยเรียนได้ในระดับปานกลาง วิชาที่น้องชอบคือวิชาภาษาอังกฤษ ส่วนวิชาที่ไม่ชอบคือวิชา คณิตศาสตร์ ในวัยประถมศึกษาการเรียนสนุก ชอบไปโรงเรียน เพราะได้เล่นกับเพื่อน มีบางครั้งก็หนีเรียน หรือเข้าเรียนช้ากับกลุ่มเพื่อน ๆ ที่สนิทกัน ในช่วงแรกของการไม่ต้องไปเรียนหนังสือ ที่โรงเรียน หนามเตยก็รู้สึกว่าดีที่ไม่ต้องไปโรงเรียน ได้ใช้เวลาในการทำงาน หาเงิน หรือทำอะไรที่ตนเองชอบทำ

น้องหนามเตยเข้าสู่การเรียนโดยการชี้แนะของอดีต ครู กศน. ในศูนย์ หลังจากไม่ได้เรียนต่อสักระยะ ครูในศูนย์ที่ได้ข้อมูลมาก็ติดต่อมาที่เด็กเพื่อให้เข้าเรียน น้องไม่ได้คิดอะไร แต่ก็ลองมาเรียน แต่มาเรียนแล้วก็สบายใจ ดังคำกล่าวของน้องหนามเตยว่า *“มาเรียนกศน.ก็สบายใจดีเพราะไม่ได้ต้องมาโรงเรียนทุกวัน มาบ้างไม่มาบ้างก็ได้ บางวันมาไม่ได้เพราะต้องช่วยงานยาย กลัวมาสาย ก็เลือกจะไม่เข้าเรียนดีกว่า แต่ครูก็ไม่ดุ ไม่ว่าอะไร เพียงแต่ถามว่าเมื่อวานทำไมไม่มา แต่ครูเน้นและบอกเสมอว่า ต้องมาสอบให้ได้ในวันสอบ”*

การเรียน กศน. ทำให้เด็กได้รู้จักกับเพื่อนที่มีหลายวัย แต่ก็ไม่ได้สนิทกับใครมาก เพราะเพิ่งมาเรียน น้องหนามเตยกล่าวว่า *“ตอนนี้ก็ไม่ได้มีเป้าหมายอะไรในชีวิตและการเรียน การเรียนไม่ได้มีประโยชน์อะไร เพราะคนหลายคนที่เห็นเรียนจบมาก็ไม่มีงานทำ”* ผู้ใหญ่หลายคน หรือแม่เองก็บอกให้เรียนหนังสือ แต่ตนเองก็คิดว่า ถ้าเรียนไม่มีประโยชน์ เรียนมาก็ไม่งาน จะเสียเวลาเรียนทำไม แต่ถ้าให้เรียนในสิ่งที่ชอบ เช่น ภาษาอังกฤษ ที่สอนให้เข้าได้ฝึกสะกดคำ เอาไว้อ่านให้ยายฟัง หรือการทำอาหารให้ยาย ให้คนอื่นๆ กิน ก็พอได้ แต่ทำเพราะความสนุก ไม่ได้ต้องการทำเป็นอาชีพ สำหรับเด็กแล้ว เขายังไม่มีเรื่องการศึกษาหรือเรื่องใดใน

หัว เนื่องจากยังเด็ก การเรียนในระบบต้องทำอะไรหลายอย่างที่ครูให้ทำ ซึ่งบางทีก็ไม่ได้อยากทำ สิ่งที่อยากทำเช่น การฝึกอ่านผสมคำภาษาอังกฤษที่ตัวเองชอบ ตัวเองก็จะทำ บางทีในห้องเรียนครูสอนไม่สนุกและจู้จี้จุกจิก ไม่มีเหตุผล ก็ทำให้ไม่อยากเรียน

ตอนนี้น้องหนามเตยมีเงินเก็บอยู่บ้าง แต่ก็ใช้ในชีวิตประจำวันและสิ่งที่ต้องการมากกว่าการนำไปใช้เพื่อการเรียน เนื่องจากมองว่า *“การเรียนต่อ การศึกษาเป็นสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์ เพราะหลายคนได้ใบปริญญาแต่ก็ไม่มีงานทำ ก็น่าจะใช้เวลาในการทำสิ่งที่ตัวเองชอบมากกว่า ใช้ชีวิต และหาเงินรายได้รับจ้างไปแต่ละวันก็น่าจะอยู่ได้”*

ปังเปา
อาชีวศึกษา ปีที่ 3 จังหวัดอุบลราชธานี

น้องปังเปาเพศหญิง อายุ 18 ปี ศึกษาชั้นอาชีวศึกษาปีที่ 3 สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว อาชีวศึกษา จ.อุบลราชธานี เดิมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา รร. บ้านเท่ ได้รับทุนการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จาก กสศ. จึงได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับอาชีวศึกษา

อาชีพของบิดามารดา คือ มีพื้นที่เกษตรกรทำนา ผลผลิตพอได้สำหรับการเลี้ยงชีพ มิได้ขาย ในช่วงว่าง แม่จะรับจ้างเย็บผ้า พ่อรับจ้างทั่วไป สมาชิกในครอบครัวมี พ่อ แม่ ตน และน้อง กำลังศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เดิมพ่อเคยไปทำงานต่างประเทศ มีรายได้ แต่ช่วงโควิดไม่ได้ทำงาน หันมาทำงานรับจ้างทั่วไป รายได้ที่มีน้อยลง ไม่เพียงพอ ประกอบกับงานที่พอเคยรับจ้างประจำ คือ การดูแลรีสอร์ทของน้า ยกเลิกธุรกิจ ทำให้รายได้น้อยลง และไม่ต้องการให้น้องศึกษาต่อเมื่อจบอาชีวศึกษา ต้องการให้น้องทำงานในโรงงานหารายได้ และเก็บเงินเรียนในภายหลัง

น้องชอบเรียนหนังสือ สนุกกับการเรียน วิชาที่ชอบคือวิชาภาษาอังกฤษ และน้องใช้เวลาในการฟังเพลงภาษาอังกฤษทำให้น้องมีความสามารถในการร้องเพลง ด้านการเรียนผลการเรียนของน้องอยู่ในระดับคะแนนเฉลี่ย 3 กว่า

น้องเป็นคนที่เห็นความสำคัญของการเรียน น้องมีความพยายามที่จะศึกษาต่อ น้องเชื่อว่าการเรียนเป็นสิ่งที่จะทำให้น้องได้รับโอกาสต่างๆ ที่ตามมา ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ รายได้ เงินเดือนที่สูงกว่าคนที่มีระดับการศึกษาต่ำ น้องสนใจทำงานการท่องเที่ยวและโรงแรมเนื่องจากเป็นอาชีพที่มีรายได้มาก และได้มีโอกาสไปพบเจอสิ่งต่าง ๆ น้องอยากเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ หากมีทุนการศึกษา น้องจะเรียนต่อในปริญญาตรีสาขาท่องเที่ยวและการโรงแรมที่ ม.อุลราชธานี

น้องปังเปาบอกว่า ปัญหาของน้องคือความยากจน แม้จะมีที่นาทำกิน แต่ก็ไม่ได้มาก ปัจจุบันครอบครัวเป็นหนี้เนื่องจากการกู้เงินสร้างบ้าน พ่อแม่ไม่เห็นด้วยกับการศึกษาต่อเพราะเห็นว่าหากน้องจบอาชีวะ ก็สามารถทำงานได้ แม้งานที่ทำจะเป็นงานโรงงาน แต่ก็นับว่าเป็นรายได้ที่สามารถหาเลี้ยงน้องและครอบครัวได้ บุคคลรอบข้าง พี่สาวลูกพี่ลูกน้องก็เป็นตัวอย่างของคนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ต้องมาสมัครงาน และใช้วุฒิการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี เพราะนายจ้าง บริษัทไม่ได้กำหนดตำแหน่งเงินเดือนระดับปริญญาตรี

หากจบการศึกษาและมีทุน ก็จะเรียน หรือหากไม่ได้ทุน ก็จะทำงานเก็บเงินสักระยะ แล้วจึงศึกษาต่อ น้องรู้จักกองทุน กยศ. และมีความประสงค์จะกู้กองทุน แต่พ่อแม่ไม่เห็นด้วยเนื่องจากไม่ต้องการให้ลูกเป็นหนี้เพิ่มจากที่ครอบครัวเป็นอยู่ มีครูแนะแนวไปชี้แนะท่าน ได้พูดให้ฟังระยะสั้น แต่ท่านก็ฟังและไม่ได้คิดจะกู้เงินทุนนั้น การให้เงินทุนเพื่อการศึกษาต่อ นอกเหนือจากค่าเล่าเรียน ค่าที่พัก ค่าอาหาร หากมีบางส่วนส่งให้กับครอบครัวด้วย ก็จะดีมาก เพราะบางครอบครัวมีหนี้สินเดิมที่จะต้องจ่ายเนื่องจากกู้เงินสร้างบ้าน

บอล

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น

น้องบอลเพศชาย อายุ 22 ปี ศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาครุศาสตร์อุตสาหกรรม วิศวไฟฟ้า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น จ.ขอนแก่น เดิมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา จากนั้นจึงเข้ามาศึกษาต่อในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งใน จ. ศรีสะเกษ และเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ตามคำแนะนำของรุ่นพี่ น้องได้รับทุนการศึกษาในการเรียนต่อตั้งแต่ในระดับอาชีวศึกษา และกู้เงินเรียน กยศ. ในปีการศึกษาที่ผ่านมาได้เงินทุนนายช่าง ซึ่งให้ทุนการศึกษา 80000 บาท แบ่งเป็นให้ 20000 บาทต่อเทอมต่อเนื่องสองปี

อาชีพของบิดามารดา คือ มีพื้นที่เกษตรกรทำนา ผลผลิตพอได้สำหรับการเลี้ยงชีพ ขายบ้าง แต่ก็มิได้มากนัก พ่อรับจ้างทั่วไป เน้นหนักทางด้านไฟฟ้า มารดาไม่มีอาชีพ ปัจจุบันป่วยเป็นเบาหวานและพบว่าเป็นมะเร็งลำไส้ไม่มนานมานี้ สมาชิกในครอบครัวมี พ่อ แม่ ตน และแฝดพี่กำลังศึกษาส่อวิทยาลัยเกษตร ศรีสะเกษ ปัจจุบันกำลังศึกษาฝึกงานในประเทศอิสราเอล (ที่ต้องหาเงินครึ่งหนึ่ง 50000 เพื่อการดูงาน)

น้องชอบเรียนหนังสือ สนุกกับการเรียน วิชาที่ชอบคือวิชาคณิตศาสตร์ วิชาที่ไม่ชอบคือวิชาศิลปศึกษา น้องคิดว่าการเรียนช่วยทำให้น้องรู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะว่าสิ่งใดควรไม่ควร น้องเป็นนักกิจกรรม ช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนตั้งแต่เด็ก อยู่โรงเรียนเดิมน้องทำกิจกรรม เป็นประธานนักเรียน เมื่อมาอยู่มหาวิทยาลัยน้องก็เข้าร่วมกิจกรรมเสมอ น้องเป็นนักกีฬาวอลเลย์บอล และมีความสามารถพิเศษในการจับผ้าตกแต่งสถานที่เมื่อมีการจัดกิจกรรม ใช้เวลาในการทำงานก่อนโควิดหารายได้เก็บไว้ แต่หลังจากโควิดก็ไม่ได้ทำงานเพราะร้านเลิกจ้าง แต่ก็เป็นช่วงที่เหมาะเพราะขณะนี้ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเข้าห้องทดลองเพื่อทำโครงงานก่อนจบ

น้องสนใจอยากเป็นครูช่างเพราะจะได้เป็นข้าราชการสามารถดูแลค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาลแม่ได้ และข้าราชการมีความมั่นคง ปัจจุบัน ครูช่าง ที่มาจากสาขาที่น้องเรียนขาดแคลน และหากเป็นได้ ก็จะมีรายได้ที่มากกว่าครูทั่วไป เพราะการสอนนอกเวลาครูช่างจะได้เงินเพิ่มพิเศษ เป้าหมายส่วนหนึ่งมาจากการชี้แนะของครูในสถานศึกษาประกอบกับการค้นคว้าข้อมูลจากอินเตอร์เน็ตทำให้ตนเองมีความเข้าใจในเส้นทางที่ตนต้องการมากขึ้น

ปัญหาของน้องถึงแม้จะเป็นความยากจน แต่น้องก็ไม่ได้คิดว่าจะเป็นอุปสรรค น้องคิดว่ามันอยู่ที่แต่ละคน และการวางแผนการเก็บเงิน น้องเป็นเสาหลักที่จะหาเงินให้ครอบครัว เงินที่น้องเคยทำงานได้ หรือได้จากทุน น้องก็ส่งให้ปัจจุบันครอบครัวเป็นหนี้เนื่องจากการกู้เงินสร้างบ้าน ทางบ้านไม่ได้สนับสนุนแต่ก็ไม่ได้คัดค้านที่จะเรียนต่อ หากน้องจะเรียนต่อน้องก็ต้องหาเงินเรียนเอง น้องจึงตัดสินใจกู้เงิน กยศ. เพื่อเข้าศึกษาต่อ

และหลังจากจบระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 น้องก็เลือกเรียนต่ออาชีวศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคเอกชนแห่งหนึ่งใน จ.ขอนแก่น และได้ทุนการศึกษาจนจบชั้น ปวช. และเข้ามาเรียนต่อในมหาวิทยาลัยด้วยการสอบโควตา ได้ทุนยกเว้นหน่วยกิต น้องต้องหาเงินและทุนเพื่อส่งเสียตัวเองเรียน

น้องเชื่อว่าการเรียนเป็นสิ่งที่จะทำให้น้องได้รับโอกาสต่างๆ ที่ตามมาเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ รายได้ เงินเดือนที่สูงกว่า สำหรับน้องๆ ที่จะเรียนต่อ ต้องเตรียมเงินระดับหนึ่งเพื่อการจ่ายค่าเล่าเรียน ค่าหอพัก ค่าเสื้อผ้า ค่ากิจกรรม และค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากที่มี เช่น ค่าติว ค่าทำโครงงาน ค่าคอมพิวเตอร์ หากมีทุนการศึกษาก็อยากให้เป็นทุนต่อเนื่องจากระดับอาชีวศึกษาจนถึงปริญญาตรี

น้อง

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยขอนแก่น

น้องเพศหญิง อายุ 18 ปี ศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิศวการเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ.ขอนแก่น เดิมศึกษาในโรงเรียนในจังหวัดอุบลราชธานี ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา จากนั้นจึงเข้ามาศึกษาต่อในโรงเรียนสตรีใน จ. อุบลราชธานี และเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามแรงสนับสนุนของเพื่อน น้องไม่ได้รับทุนการศึกษาในการเรียน แต่กู้เงินเรียน กยศ. ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ซึ่งจริงๆ ตนเองยืนกู้ตั้งแต่ปี 1 แต่การอนุมัติและรอทุกอย่างพร้อมกันทั้งหมด ก็ทำให้ได้ทุนมาในปีที่ 2 อาชีพของบิดามารดา คือ มีพื้นที่เกษตรกรทำนา ผลผลิตพอได้สำหรับการเลี้ยงชีพ ขายบ้าง แต่ก็มิได้มากนัก พ่อมีงานพิเศษคือการปลูกฝักขาย ส่วนคุณแม่ไม่ได้ทำงาน

น้องชอบเรียนหนังสือ สนุกกับการเรียน วิชาที่ชอบคือวิชาคณิตศาสตร์ วิชาที่ไม่ชอบคือวิชาวิทยาศาสตร์แบบชีววิทยา น้องคิดว่าการเรียนช่วยทำให้น้องรู้จักคิด

น้องสนใจอยากเป็นสถาปนิก เพราะชอบวาดเขียน แต่พ่อบอกว่าสถาปนิกไม่ค่อยมีผู้หญิง น่าจะเรียนวิศวกรรมดีกว่า บวกแรงยุของเพื่อนว่าเรียนเก่ง ไปเรียนวิศวะ น้องจึงเปลี่ยนมาเรียนวิศวะแต่เลือกสาขาวิศวเกษตร เพราะมีความคิดว่าอยากกลับมาทำสวนเกษตรแบบใหม่ที่บ้าน

ปัญหาของน้องถึงแม้พ่อแม่จะไม่เคยบอกว่ายากจน แต่พ่อแม่ก็จะบอกว่ารอนิดนึง พ่อและแม่ก็ไม่เคยบ่นเรื่องเงิน และเข้ามาเรียนต่อในมหาวิทยาลัยด้วยการสอบ ได้ทุนกยศ แม้ว่าที่บ้านจะส่งเงินให้น้อง แต่น้องก็หาเงินและทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการเรียน

น้องเชื่อว่าการเรียนเป็นสิ่งที่จะทำให้น้องได้รับโอกาสต่างๆ ที่ตามมา

โอปอ

นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

น้องโอปอเพศชาย อายุ 29 ปี เป็นนักศึกษาที่จบการศึกษา จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีขอนแก่น จ. ขอนแก่น ปัจจุบันทำงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น ตำแหน่ง sell engineer

พื้นเพ เป็นคนในพื้นที่พ่อแม่รับจ้างทั่วไป คุณพ่อเป็นพ่อเลี้ยง รับเป็นลูกบุญธรรม ทำหน้าที่อาสาสมัคร (อส.) ค่าใช้จ่ายในการศึกษาระดมมาจากทางบ้าน พ่อ แม่ ตา ยาย มีน้องชาย 1 คน กำลังจะจบ ปวส. สาขาการโรงแรม พ่อแม่พอมีความสามารถในการให้น้องเรียน แต่ไม่ได้บังคับหรือส่งเสริม การศึกษาใด ๆ ขึ้นอยู่กับน้องตัดสินใจเลือกว่าจะเรียนหรือไม่

เดิมศึกษาในโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น ห่างจังหวัดประมาณ 10 กม. ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส ได้เกรดเฉลี่ยประมาณ 3 กว่า วิชาที่ชอบคือศิลปะ ไม่มีเป้าหมายอะไรนักในการเรียน เมื่อจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 จึงเข้ามาเรียนเทคนิคขอนแก่น มีโควตา และคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ก็เรียนที่เทคนิค ตอนที่เข้ามาเรียนในเมือง จากใช้ 20 เป็นใช้ 100 บาท ต้องใช้เงินต้องเติมน้ำมันรถจักรยานยนต์ ถ้าเป็นเดือนก็น 3000 บาท ตอนเรียนหนังสือก็ไม่ได้คิดอะไร เริ่มคิดตอนจบ ปวส.2 ที่บ้านก็พอมีเงิน จึงคิดเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยให้จบปริญญาตรี ในการเรียนปริญญาตรี สิ่งที่หนักใจ ช่วงแรกปรับตัวไม่ได้ แต่ก็รับผิดชอบ ติวกับเพื่อน ทำให้พอไปได้ ส่วนที่ยากอีกส่วนคือการทำโปรเจ็คจบการศึกษา

ในวัยเด็กประถมศึกษา มัธยมศึกษา น้องไม่มีเป้าหมายใดในการเรียน วิชาที่น้องชอบคือวิชาศิลปะ ค่านิยมที่คนในพื้นที่เข้ามาเรียนและโควต้าของวิทยาลัยเทคนิคทำให้น้องตัดสินใจเข้ามาเรียนวิทยาลัยเทคนิค ตอนที่อยู่วิทยาลัย ก็ยังไม่รู้ว่าตัวเองต้องการทำอาชีพอะไร สาขาที่เลือกเรียนคือการเขียนแบบช่างกลเลือกเพราะสอดคล้องกับสิ่งที่ชอบคือศิลปะ ก็ไม่เหมือนกับที่คิดไว้ เพราะเขียนแบบเครื่องกล ก็ได้ใช้ศิลปะบ้าง จริงๆ น่าจะเลือกเรียนสถาปัตยกรรมเขียนแบบเรื่องบ้าน มารู้ตอนหลังว่าไม่ใช่ทางเรา ตอนเรียนตั้งแต่ปีหนึ่ง รู้ว่ามาผิด แต่ก็อดทนเรียน ได้เกรด 3.68 ในระดับปริญญาตรี

ตอนนี้สิ่งที่น้องอยากทำ คือ เป็นนักธุรกิจ ลงทุน ยังไม่แน่ใจว่าด้านไหน ที่คิดแบบนี้เพราะในช่วงโควิดที่ไม่ได้ไปมหาวิทยาลัย ไม่มีอะไรทำ ก็เลือกอ่านหนังสือ อยากเก็บเงิน ประสบการณ์ ให้เวลา 10 ปี แต่ก็ต้องแลกกับสิ่งที่ต้องทำ ไม่เป็นหนี้ก้อนใหญ่ภายใน 4 ปี น้องไม่มีปัญหาทางด้านชีวิต และรายได้ ในการเรียนทางบ้านก็ส่งให้เรียนได้ ไม่ได้กู้เงินเรียน เพราะได้ทุนเรียนมาตลอด เทคนิคจะให้ทุน เป็นทุนเรียนดี ให้เปล่า 3000 บาทต่อเทอม วิทยาลัยมีทุนสำหรับเด็กเรียนดีและยากจน จะได้ประมาณ 1-2 คน ในห้อง เลือกผลการเรียน เงินทุนที่ได้รับ ไม่ได้เยอะ ก็ช่วยการเรียนได้เล็กน้อย แต่ถือว่าเป็นกำลังใจในการเรียน เทอมหน้าก็ทำนะ จะได้

ได้ทุนอีก ปัญหาการเรียนไม่มี เพราะคิดว่าเรามีหน้าที่เรียน ก็ทำหน้าที่ของเรา จริงๆ ไม่ได้กู้เงิน กยศ. แต่มีที่นานำที่นาค้ำเข้าสหกรณ์ แล้วยายเบิกเงินมาใช้ในการเรียน ส่งคืนรายปี เท่าไรก็ได้ ช่วงทำโปรเจ็คต้องใช้เงิน ก็เถไปเข้าไฟแนนซ์

น้องเชื่อว่าไม่ว่าจะทำสิ่งใด เราจะสามารถทำได้ สิ่งต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องการเรียน จึงไม่เป็นปัญหาสำหรับน้อง แม้ว่าน้องคิดว่าไม่ใช่สิ่งที่เขาต้องการทำหรืออยากจะเป็น เรียนไปเพราะเราเลือก เรียนให้จบ น้องบอกว่า *“เพื่อนหลายคนเรียนไม่จบ แต่ไม่ใช่เหตุความยากจน ที่เรียนไม่จบ เพราะไม่เข้าเรียน และเลือกที่จะไม่เรียน มีเพื่อนคนหนึ่งที่จนมาก เขาไปอยู่วัด กินข้าววัด เขาก็ยังเรียนจนจบ การจะจบไม่จบ ขึ้นอยู่กับการเลือก ความยากจนมีส่วนแต่ก็น้อยกว่าการเลือก”* น้องกล่าวต่อว่า *“การเรียนให้จบ ต้องอาศัยการบังคับตนเอง เรียนประถมอาจจะเรียนเสร็จไปเล่นกับเพื่อน แต่เรียนมหาวิทยาลัย เรียนเสร็จต้องไปติวกับเพื่อน ต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากกว่าเดิม”*

ค่าใช้จ่ายในการเรียน ป. ตรี ค่าเรียนจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เช่น การติวกับเพื่อนก็มีค่าของกิน ค่าเรียนเทอมละประมาน 11500 บาท น้องได้ทุนมูลนิธินายช่างโรงปูน เป็นทุนให้เปล่า น้องได้รับคัดเลือกจาก อ. น้องเป็นนายกสโมสรนักศึกษา ทั้งหมด 80000 บาท ให้เทอมละ 20000 ปี 3 จบปี สี่ก็สิ้นสุดทุนพอดี การให้เบิกทุน ให้เดือนละ 2000 บาท ตรวจสอบบัญชีทุกสองเดือน ช่วยให้เรามีวินัยทางการเงิน จริงๆ อยากได้เป็นเงินก้อนเพื่อนำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว

หน่วยงานที่เข้ามาช่วยให้น้องๆ ได้ศึกษาต่อ แบ่งเป็นสองกรณี ตั้งแต่ ม.ปลาย ปวช ปวส. ที่ไกล และต้องเข้ามาเรียนในเมือง น้องต้องเสียค่าหอพัก ประมาณ 4500 รวมค่าน้ำไป ไม่รวมค่ากิน ถ้ารวมด้วย น่าจะประมาณ 12000 ต่อเดือน เพราะการเข้ามหาวิทยาลัยจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น การหารายได้ระหว่างเรียน เพราะมีโอกาสหลุด เพราะทำงานด้วย อาจจะเหนื่อย และทำงานได้เงิน ก็เลือกไม่เรียน ทุนที่ได้สองหมื่นสำหรับแรกเข้า ค่าอุปกรณ์ เสื้อผ้า ส่วนภายหลัง ได้เดือนละ 5000 บาท

การเรียนเป็นประโยชน์ทำให้เรามีพื้นฐานในการทำงาน บริษัทก็อยากรับคนที่จบสูง เราก็ต้องมีความรู้ในด้านนั้น ถ้าเราพอมีความรู้ ก็เป็นโอกาสในการทำงาน สิ่งที่เรียนมา นำไปใช้ในการทำงานได้น้อยมาก เพราะการศึกษาไม่ทันความต้องการปัจจุบัน สิ่งที่เราเรียนเป็นความรู้เก่า แต่ได้ไปเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติงานการได้ทำจริง ทำให้เราจำได้ยาว และมีความรู้เหล่านี้ ก็ไปต่อได้มาก การศึกษาควรเน้นปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี

การช่วยเหลือสำหรับการศึกษาต่อ มหาวิทยาลัยอาจมีการแบ่งจ่ายค่าเทอมเป็นงวด ๆ และมีการหาแหล่งงานที่ทำในลักษณะ part time ให้นักศึกษาได้ใช้ความรู้ ความสามารถของตนเอง เช่น การรับจ้างทำเอกสาร Power point อยากให้สู้ แต่ไม่ไหว อาจพักก่อน หาเงินหนึ่งปี อายุไม่ห่างจากเพื่อน ทำงานเก็บเงินหนึ่งปีก็ทำได้เยอะ ทำงานประจำก่อนไปเรียนต่อ

บลู

นักศึกษาปีที่ 2 วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สาขาการออกแบบและผลิตจักรกล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ จังหวัดสตูล

บลูอายุ 21 ปี เป็นนักศึกษาปีที่ 2 ในสาขาการออกแบบจักรกล วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัย พระจอมเกล้าพระนครเหนือ เธอเกิดที่จังหวัดสตูล บลูเป็นพี่คนโต มีน้องสองคน น้องสาวคนรองกำลังศึกษาในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา น้องชายคนเล็กอายุ 12 ปี เป็นเด็กออทิสติก กำลังศึกษาที่โรงเรียนเด็กพิเศษ สงขลาพัฒนาปัญญา จังหวัดสงขลา แม่อายุ 42 ปี คุณพ่อทำงานเป็นอาสาสมัครรักษาดินแดงของอำเภอ ตั้งแต่ตอนหนูอยู่ประถม ตอนนี้ยังเป็นอยู่ เป็นกองกำลังเสริมให้ทหารหรือตำรวจ สังกัดกระทรวงมหาดไทย มีรายได้จากเงินเดือนไม่ถึงหลักหมื่น ส่วนคุณแม่ค้าขายมีแผงขายของหน้าบ้านคุณยาย บลูเล่าว่า ครอบครัวไม่ได้ใช้เงินของพ่อ แม่เป็นคนหาเลี้ยงหลัก หากแม่ไม่มี ต้องมีค่าใช้จ่ายเรื่องเรียน บลูจะไปขอยืมจากคุณยาย คุณยายอายุเจ็ดสิบกว่าแล้ว แต่ยังทำงานขายอาหารในโรงเรียน

คุณพ่อคุณแม่จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 แม้ไม่ได้เรียนต่อเนื่องจากตั้งครรภ์ แต่คุณน้าน้องสาวแม่เรียนจบปริญญาโทวิศวกรรมศาสตร์ สาขาสิ่งแวดล้อม ที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า บางมด บลูบอกว่าคุณน้าเป็น Role Model ในใจตลอด ส่วนพ่อแม่ อยากให้เธอเรียนสูงๆ บลูบอกว่า *“เขาให้หนูเรียนแทน”*

บลูได้รับทุนพระพระกนิษฐาสัมมาชีพจากกองทุนเสมอภาคทางการศึกษา ทุนนี้สนับสนุนทุนการศึกษา ทั้งค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าอุปกรณ์การเรียน และ ค่าใช้จ่ายรายเดือน เธอได้รับค่าใช้จ่ายรายเดือนๆละ 10,000 บาท บลูยังมีรายได้พิเศษจากการเป็นผู้ช่วยวิจัยของอาจารย์ด้วย ทุนการศึกษาที่ได้รับ บลูให้แม่เดือนละ 2,000 บาท ส่วนน้องสาวที่เรียนสถาปัตยกรรมศาสตร์ ยายช่วยออกค่าใช้จ่ายสัปดาห์ละ 1,000 บาท น้าชายยังช่วยส่งเสียด้วย

บลูเล่าว่า เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมานพิทยาสรรค์ จังหวัดสตูล เธอยังตัดสินใจไม่ถูกว่าจะเรียนต่อในสายใด ด้วยเหตุบังเอิญที่มีเรื่องทะเลาะกับเพื่อนในชั้นในช่วงใกล้ปิดเทอมภาคปลาย เธอถูกเพื่อนๆในห้องปฏิเสธจนไม่อยากเรียนต่อที่เดิม พ่อแม่เสนอทางเลือกให้เรียนสายอาชีพ เธอลังเลในชั้นแรกเนื่องจากภาพพจน์ที่ไม่ดีนักของนักเรียนสายอาชีวะ และเธอไม่เคยมีความรู้ด่านช่างมาก่อน แต่น้าสาวซึ่งทำงานในสายปิโตรเลียม ให้ข้อคิดว่า ไม่ควรดูถูกสายอาชีพ น่าจะได้ลองเรียน หากไม่ชอบ ค่อย “ซิ่ว” มาเรียนสายสามัญใหม่

บลูสอบเข้าเรียนในสาขาช่างกลโรงงานที่วิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่ได้ และเธออาศัยอยู่กับน้าสาวที่หาดใหญ่ จนเมื่อจะขึ้นชั้นปวช.ปีที่ 2 เธอต้องกลับมาเรียนที่สตูล เนื่องจากบริษัทที่น้าสาวทำงานด้วยต้องปิดตัวลง บลูเรียนที่วิทยาลัยเทคนิคสตูลจนจบประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) การกลับมาเรียนที่สตูลอีกครั้งในสาขาเดิม คือ ช่างกลโรงงาน ทำให้บลูต้องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ จากที่เคยมีนักเรียนกว่าสี่สิบคนต่อห้อง กลายเป็นนักเรียนสิบกว่าคน บลูเป็นนักเรียนหญิงคนเดียวในห้อง ในช่วงเรียน ปวส.บลูได้รับทุนการศึกษาจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)

บลูมีผลการศึกษาดีมาก สอบได้ระดับต้นของห้อง ในช่วงเรียน ปวช.ได้รับเลือกเป็นตัวแทนไปแข่งทักษะวิชาชีพซึ่งจัดขึ้นทุกปี อาจารย์ที่วิทยาลัยมีบทบาทสำคัญสนับสนุนให้เธอเข้าแข่งขัน เมื่อจะไปแข่ง เธอก็ต้องซ้อม ทำให้มีความมั่นใจในสาขานี้มากขึ้น ไปแข่งรอบแรกได้รองอันดับสอง แต่รอบต่อไปไม่ได้รางวัล เป็นปีแรกที่ไปแข่งระดับชาติ เธอเสียใจ แต่อาจารย์ก็ปลอบใจ ต่อมาบลูเริ่มเรียนเขียนแบบ ตามคำแนะนำของรุ่นพี่ที่วิทยาลัยเทคนิคสตูล นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเขียนแบบอย่างจริงจัง ช่วงที่ไปฝึกงาน ปวช. 3 อาจารย์ส่งไปแข่งขันเขียนแบบ จบ ปวส.ก็มาเรียนที่พระนครเหนือเลย

บลูบอกว่าอาจารย์มีอิทธิพลต่อเส้นทางการศึกษาของเธออย่างมาก และเป็นอาจารย์ท่านเดียวกันตั้งแต่ต้น อาจารย์มีอิทธิพลสูงมาก ตอนแรกวางแผนว่าจะไปเรียนปิโตรเลียมตามคุณน้า แต่เธอพบว่าชอบเขียนแบบมากกว่า หลังจากที่เรียนเขียนแบบ บลูคุยกับที่บ้านว่าจะไม่ไปสอบเข้าปิโตรเลียม แต่จะเข้ามหาวิทยาลัย เรียนการเขียนแบบ ไม่ไปสอบเข้าเรียนปิโตรเลียม ที่บ้านถามหลายครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่า จะเป็นวิชาชีพที่เลี้ยงตัวได้ เพราะทุกคนก็เขียนแบบได้ เธอบอกว่า ตอนแรกจะไปทางการสาขาออกแบบและผลิตแม่พิมพ์ *“หนูลงไปแล้ว แต่รุ่นพี่แนะนำว่ามีสาขาใหม่ คือ สาขาเกี่ยวกับเขียนแบบ พี่บอกว่าบลูน่าจะชอบให้มาเรียนก่อน”* รุ่นพี่จบจากเทคนิคสตูลเหมือนกัน ชีวิตดำเนินมาเรื่อยๆ จนน้องจบ ปวช. 3 บลูจบ ปวส.2 ตอนแรกที่บ้านคิดว่าน้องจะเรียน ปวส. แต่น้องต้องการเรียนมหาวิทยาลัย การส่งลูกสองคนเรียนมหาวิทยาลัยค่าใช้จ่ายสูงมาก ตอนเรียน ปวช. ปวส. ค่าเทอมหลักพัน แต่เรียนมหาวิทยาลัยค่าเทอมขึ้นหลักหลายหมื่น พ่อแม่ส่งไม่ได้ ตอนนั้นบลูสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้แล้ว พ่อแม่บอกให้เรียนเธอที่เดียวกับน้อง อยู่หอเดียวกัน จะได้ประหยัดค่าใช้จ่าย รุ่นพี่คนเดิมที่แนะนำให้มาเรียนสาขานี้ บอกเรื่องทุนพระกนิษฐาฯ รุ่นพี่ก็ได้ทุนเช่นกัน บลูบอกว่าคนสมัครเยอะ กรรมการคัดเป็นรอบๆ มีสอบข้อเขียน เยี่ยมบ้าน หากผ่านเกณฑ์จะได้เข้าสัมภาษณ์ บลูได้รับทุน กองทุนออกค่าใช้จ่ายให้มาสัมภาษณ์ที่กรุงเทพฯ เธอมาพักที่บ้านป้าแถวคูคตปทุมธานี เธอเล่าว่า *“เรียน ปวช. ปวส. หนูจะทำความเข้าใจในห้อง หนูไม่ค่อยอ่านหนังสือก่อนสอบ จะทวนนิดหน่อย แต่ ปริญญาตรีทำแบบนั้นไม่ได้ มันประยุกต์เยอะมาก เจอข้อสอบ ตาปรือ คือมันไม่เหมือนกับที่เรียน”*

เมื่อถามว่า อะไรทำให้เธอก้าวมาถึงจุดนี้ เธอบอกว่า *“คนรอบข้าง อาจารย์ ส่วนพ่อแม่ cheer up หนูรู้สึกมาตลอดว่าเขารักน้องสองคนมากกว่า มีคนบอกว่า พ่อแม่ไม่ได้ตั้งใจจะมีเรา เขาจะเอาเราไว้เลี้ยงดูเขาในอนาคต เรารู้ว่าเขาพูดเล่น แต่หนูเก็บมาคิด คำพูดมีผลกับเด็กมาก หนูรู้สึกว่าเขารักหนูไม่เท่าน้องอีก 2 คน....ถ้าน้องได้อะไรง่ายๆมา เขาจะชม แต่หนูพอเกรดลด เขาก็จะต่อว่า.... พ่อแม่พูดตลอด กรอกหูว่าเราจะจบ ป.ตรีคนแรกของบ้าน เขาไม่มีโอกาสมาเรียนให้หนูเรียนแทน เขาจะบอกว่า เรียนมันง่ายๆ น้ายังทำได้ และทำมาแล้ว เธอไม่ใช่คนแรกที่ไปเรียนกรุงเทพฯ จริงๆมันไม่ง่าย กว่าจะเกรดแบบนั้นมา มันต้องใช้ความพยายามมาก”* พ่อแม่พูดว่าภูมิใจ *“แต่หนูไม่ได้รู้สึกถึงความภูมิใจ ท่าทางที่เขาปฏิบัติต่อหนู เขาบอกว่าเขาภูมิใจๆ จะได้กลับมาเลี้ยงเขา คำพูดที่เขาพูดกับน้องสาวคนกลาง มันดูภูมิใจมากกว่า”*

น้องไม่ได้เป็นนักเรียนทุน ค่าเทอมไม่แพงมาก แต่ค่าอุปกรณ์ต่างๆสูงมาก ทั้งบลูและน้องพยายามประหยัด เช่าหอพักราคาถูก บลูเสียค่าหอพักเดือนละ 2,000 บาท ส่วนน้อง 2,600 บาท เธออายุมากกว่าน้อง 2 ปี *“น้องสาวหนูไม่ค่อยคิดอะไร น้องสาวสมัยก่อนทฤษฎีไม่ค่อยรู้เรื่อง แต่พอมาเรียน ทำคะแนนได้ดีที่บ้านก็จะชมมาก วาดรูปสวยมาก ที่บ้านชม”*

บลูเล่าว่าครอบครัวเผชิญวิกฤตสำคัญสองครั้ง ครั้งแรกในช่วงที่กลับมาเรียนที่สตูล แม่ประสบอุบัติเหตุ ขับรถชนคนบาดเจ็บ ต้องขึ้นศาล เสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ทั้งชดใช้ผู้เสียหายและเสียค่าซ่อมรถ ในปีเดียวกัน คุณพ่อก็ประสบอุบัติเหตุเช่นกัน ต้องเสียค่ารักษาพยาบาลสูง ผลจากอุบัติเหตุทั้งสองครั้ง ครอบครัวต้องเป็นหนี้ เธอบอกว่า ปีนั้น “เคราะห์หนัก” “ตอนนี้ก็ยังลุกไม่ขึ้น” แม้จะยังทำงาน และมีรายได้ รายได้จากการขายของของแม่ก็ไม่มากนัก แม่ขายของกินตอนเช้า เป็นแผงขายหน้าบ้านยาย บลูช่วยแม่บ้าง ช่วงปิดเทอม เงินลงทุนมีวันต่อวัน ขายของได้กำไรวันละ 100-200 บาทเท่านั้น พ่อกลับมาช่วยแม่บางครั้ง แต่เงินเดือนของพ่อไม่เคยได้มาใช้ในครอบครัว แม่หาเงินฝ่ายเดียว วันที่ไม่ขายของไม่มีเงิน เพราะที่บ้านไม่มีเงินเก็บ ต้องขอความช่วยเหลือจากคนอื่น ช่วงที่กลับบ้าน เธอยังไปช่วยแม่ทำงาน หารายได้ เธอยังส่งเงินช่วยแม่ส่วนพ่อ แม้จะทำงาน แม่ไม่เคยได้เงินเดือนจากพ่อ เงินแม่จ่ายออกทุกทาง ให้พ่อวันละ 100 ทุกวันไปทำงาน ช่วงที่เรียน ปี 1 แม่ส่งทั้งหนู น้องและน้องชาย

เมื่อจบ ปวส. เธออยากเรียนต่อ จึงมาสอบเข้ามหาวิทยาลัย ตอนนั้นที่บ้านไม่มีเงิน บลูขอยืมเงินจากยายมาจ่ายค่าเทอมก่อน บอกยายว่า ทุนออกแล้วจะใช้คืน เธอเป็นหลานคนแรก คุณยายรักมาก เธอสัญญากับยายว่าจะใช้คืน ยายมีเงินเก็บอยู่บ้าง แต่ไม่มาก พ่อแม่ไม่มีจริงๆ หนูหายาย แม่ไม่มีจริงๆ ยายทำอาหารกลางวันให้โรงเรียน ยายมีเงินเก็บ ไม่อยากให้ใคร

บลูเล่าว่า สิ่งหนึ่งที่มีผลต่อจิตใจของเธอตลอดมา คือความคิดที่ว่าพ่อแม่รักและห่วงน้องมากกว่า มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ทะเลาะกับพ่อหนักมาก จนคิดว่า ไม่อยากอยู่แล้ว จะอยู่ไปเพื่ออะไร พ่อใช้คำพูดที่บั่นทอนจิตใจเธอมาก บลูตัดสินใจกรีดข้อมือตัวเอง ทำให้ตัวเองพอรู้สึกเจ็บ แต่ไม่ได้อยากตายจริงๆ อยากให้ความเจ็บทางใจ

ออกมาทางร่างกาย แม่เห็น เข้ามากอด แม่รักลูก ไม่อยากเสียลูกไป กอดกันร้องไห้ มีอะไรที่พ่อแม่ทำไม่ดีให้บอก พ่อแม่พร้อมจะปรับให้ ที่แม่ทำไม่ถูก ทำไมเพิ่งมาบอกตอนนี้ ตอนหนูขึ้นเลข 2 หนูรู้สึกแย่มาสิบกว่าปี รู้สึกดีขึ้น แต่ยังรู้สึกว่า แต่ยังไม่ดีสุด มีข้อกังวลว่า เขารักขึ้นจริงๆไหม ทำไปแล้ว ถึงรู้สึกว่า ไร้สาระมาก หลังจากเกิดเหตุการณ์นั้น บลูบอกว่าพ่อแม่ดีกับเธอมากขึ้น แต่เธอยังมีคำถามว่า “เขารักเราเพิ่มขึ้นจริงๆไหม เขาบอกว่า เขาเห็นว่าเราดูแลตัวเองได้”

บลูบอกว่า เธอมาถึงจุดที่ตั้งคำถามว่า *“ทำได้อย่างคุณน้าแล้ว จะยังไงต่อ”* เธอไม่เคยหมดไฟ แต่มองภาพตัวเองในอนาคต ว่าจะเป็นอย่างไร เธอไม่อยากให้ใครดูถูก ที่บ้านพูดกรอกหูว่า ต้องเหมือนน้าๆ

เมื่อถามว่า อะไรเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการศึกษา เธอบอกว่า *“อุปสรรคเล็กๆน้อยๆ อุปสรรคหนักๆ ไม่มี มีปัญหากับพ่อแม่นิดหน่อย เวลาหนูมีปัญหากับแม่ หนูไปอยู่กับยาย น้า ปัญหาหนักๆ ถึงขนาดดิ่ง ใครเสียชีวิต ไม่มี อุปสรรคมันน่าจะเป็นความคิดของตัวเอง หากมีแรงผลักทางลบ หนูจะเอาชนะ”*

ตอนนี้บลูทำงานเป็นผู้ช่วยวิจัย ได้มาเยอะมากกว่าเงิน ได้ความรู้นอกห้องเรียนมาก นักศึกษาสาขาเดียวกัน ชั้นปีเดียวกันมี 49 คน เป็นผู้หญิงไม่เกิน 15 คน เธออยากเรียนต่อถึงปริญญาเอก แต่ต้องได้ทุนเท่านั้นจึงจะเรียนได้ ทุนนี้ให้ได้ถึงปริญญาเอก แต่ต้องเรียนตามหลักสูตรคือ 3 ปี ซึ่งเธอทำไม่ได้ เนื่องจากดร็อปวิชาคณิตศาสตร์ไปเมื่อตอนปี 1 วิชานี้ นักศึกษาดร็อปเยอะมาก เธอดร็อปเพราะคะแนนต่ำและเพื่อนดร็อปหมด ตอนนี้เกรดสามต้นๆ ที่บ้านอยากให้ได้เกียรตินิยม “หนูบอกเขาว่า ได้สามกว่า พอขอทุนได้ แต่เกียรตินิยมไม่แน่ใจ หากได้เกียรตินิยม มี connection จะได้งาน แต่หนูไม่แน่ใจ Covid ทำให้ Connection หายไป ต่อไม่ติด เพราะไม่ได้พบกัน” บลูบอกว่า เธอคิดไว้ 2 ทาง เรียนได้ก็เรียน ถ้าไม่ได้ทำงานก่อน ที่คิดไว้อยากคือเป็นครู หากเรียนโท สอนอาชีวะ เรียนเอก สอนมหาวิทยาลัย ทำงานก่อนระหว่างทางสอบปริญญาโท เธอไม่สามารถอยู่เฉยๆ โดยไม่ทำงาน เพราะจะไม่มีเงิน

เมื่อถามว่า เธอเคยหมดไฟบ้างไหม บลูตอบว่า *“หมดไฟบางทีเป็น แต่คิดถึงภาพลักษณ์ตัวเองในอนาคต กลับไปที่บ้าน ไม่อยากให้มีคนมาพูดกับหนูว่า เรียนไม่จบ ทำให้พ่อแม่ลำบาก หนูไม่อยากให้ใครมาดูถูก แต่หนูเลยมาเยอะจุดนั้นมาเยอะแล้วนะ ไม่รู้ค่ะ แต่อาจจะแน่ใจจริงๆ ตอนจบ ปริญญาตรีแล้ว”* บลูบอกว่า *“ตัวเราเองผลักดันตัวเรา แต่บางทีมันก็รั้งเราไว้ พอเรารู้สึกว่าเราทำไม่ได้ เราก็จะหยุดไปเฉยๆ ไม่ถนัดทำไม่ได้ รู้สึกแย่กับตัวเอง”*

บลูบอกว่า ตอนนี้เงินไม่ค่อยพอใช้ เงินหมดไปกับของกินมากกว่า เธอส่งที่บ้านทุกเดือน บางเดือนแม่อาจขอมากกว่า เงื่อนไขทุนบอกว่า ต้องได้เกรดขั้นต่ำ หากไม่ได้เขาจะตัดเงิน 1 เดือน

เมื่อบอกบลูว่า พ่อแม่น่าจะภูมิใจในตัวเธอ และเธอได้พยายามทำเพื่อครอบครัว บลูตอบว่า *“หนูไม่เคยนิยามว่า หนูกตัญญู หนูถามตัวเองว่า เราต้องเลี้ยงพ่อแม่จริงๆ ใช่ไหม หากวันหนึ่งต้องส่งไปบ้านคนชรา หรือหนีไปเฉยๆ หนูจะเป็นลูกที่ดีไหม”*

เมื่อถามบลูว่า ถ้าไปแนะแนวเด็กมัธยมปลาย บลูจะบอกน้องๆอย่างไร เธอบอกว่า *“บางครั้งเราเจอปัญหา อย่ากลัว ไม่อยากให้กลัว ตั้งแง่ อยากให้ทำความรู้จัก ไม่อยากให้คิดว่าแย่ อยากให้มองมันในแง่ดี”* บลูบอกว่า ครูแนะแนว อาจไม่ใช่คำตอบ ขึ้นอยู่กับครูแต่ละคน ถ้าเด็กวัยรุ่น เขาจะคุยกับเพื่อนมากกว่า อาจมี ห้องที่ปรึกษาที่สามารถปรึกษาปัญหาได้ แต่มันก็ยาก เด็กไม่ค่อยเข้า

เมื่อถามว่าเราจะสร้างความมั่นใจได้อย่างไร บลูตอบว่า *“เราจะสร้างได้ยังไง หนูไม่แน่ใจ เราต้องมองสิ่งเล็กๆน้อยที่เราประสบความสำเร็จ เป็นความภูมิใจเล็กๆ ถ้าเราทำได้ เราก็จะมีความมั่นใจมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น สอบเสร็จ คะแนนเกินครึ่ง ให้รางวัลตัวเอง ... แต่หากไม่ได้ ก็จะไปกิน... ตั้งเป้าหมายเล็กๆ ทำให้ได้ เช่น ตั้งเป้าว่า จะไปยิม ไปจนได้ อาจจะเพิ่มทีละน้อยๆ ไปเรื่อยๆ หนูว่าคนเราต้องเปิดใจ วิธีการมีหลากหลายมากแล้วแต่คน ของหนู แค่พ่อแม่อธิบาย หนูก็เปิดใจกับเขาได้แล้ว แต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน”*

วิน กับ อาร์ท

อายุ 17 ปี เรียนกศน. จังหวัดระนอง

ทั้งคู่เป็นเพื่อนกัน จบจากโรงเรียนประจำจังหวัดระนอง เป็นเพื่อนร่วมรุ่น แต่ไม่ได้ชวนกันมาเรียน ทั้งคู่ตั้งใจเรียนต่อกศน.เพราะต้องการวุฒิม. 6 ซึ่งกศน. เรียนทั้งหมด 4 เทอมจึงจะได้วุฒิม. 6 เรียนเพียง 2 ปีแล้วก็ไม่ต้องมาทุกวัน อาทิตย์นึงมาพบกลุ่มเพียงสองครั้ง

ทั้งคู่ไม่ชอบการเรียนสายสามัญที่เน้นวิชาการมากเกินไป แต่ก็ไม่อยากไปต่อสายอาชีพตามที่ครอบครัวแนะนำ อาร์ทบอกว่ากลัวว่าถ้าไปต่อสายอาชีพแล้วจะตามเพื่อนทำให้เรียนไม่จบ วินบอกว่าอยากได้วุฒิเพื่อออกมาช่วยที่บ้านทำงาน สาเหตุที่มาเรียนกศน.เพราะอยากเรียนจบเร็วๆ ส่วนหนึ่งไม่มั่นใจว่าเรียนในระบบแล้วจะไปรอด เพราะถ้าเรียนห้องท้ายๆ ผลการเรียนไม่ดี ครูก็ไม่ตาม ยาเสพติดและสิ่งยั่วยุก็เยอะ

ทั้งคู่ไม่เคยได้ทุนการศึกษา อาร์ท พ่อเป็นข้าราชการอาสารักษาดินแดน แม่เป็นแม่บ้าน วิน แม่ค้าขาย พ่อมีธุรกิจส่วนตัว วินตั้งใจจะสมัครทหาร โดยใช้วุฒิม.6 ทั้งคู่บอกว่าวุฒิม. 6 เป็นพื้นฐานของชีวิต ถ้าจะไปต่อมหาวิทยาลัยก็ทำได้ ทำอย่างไรก็ได้ให้ได้วุฒิม. 6 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนกศน.มาจากการที่กศน.ไปแนะนำที่โรงเรียน

อาร์ทคิดว่าอาจจะเรียนต่อมหาวิทยาลัยก็ได้ ถ้ามีใบปริญญาติดตัวไว้ อาจไม่จำเป็นต้องเป็นข้าราชการ แต่ถ้าได้ปริญญาโอกาสหางานมีมากกว่าคนอื่น วินบอกว่าเน้นการใช้ชีวิตจริงมากกว่าปริญญา เพราะสมัยนี้คนจบปริญญาก็ไม่มีงานทำเยอะ อาร์ทบอกว่าเรียนกศน.ทำให้มีเวลาส่วนตัวเยอะกว่า ตัวเขาเองเวลาที่ไม่มีพบกลุ่มก็ช่วยที่บ้านของของที่ค่าย อส. วินก็ช่วยธุรกิจของพ่อ

ลักษณะการเรียนกศน. ต้องจัดการตัวเอง ขวนขวายด้วยตัวเอง อยู่ที่วินัยของคน ในโรงเรียนมีกฎระเบียบมากกว่า เช่น ชุดนักเรียน ทรงผม แต่กศน.ยืดหยุ่นกว่า เพียงใส่เสื้อขาวไปเรียน ทั้งคู่บอกว่าในระบบการเรียนจะเข้มข้นกว่า กศน.จะต้องพึ่งพาตนเอง ที่กศน.ครูจะตามมากกว่า เช่น ตามให้ส่งงาน ในระบบครูไม่เป็นกันเอง จะไม่ตามให้ส่งงานเดี๋ยวนี้ ทั้งคู่บอกว่าอาจจะเป็นเพราะจำนวนเด็กกศน. น้อยกว่า ทำให้ครูสามารถเอาใจใส่นักเรียนได้มากกว่า

กิจกรรมอื่นนอกจากพบกลุ่มคือการเข้าค่าย เช่น ค่ายต่อต้านยาเสพติด ค่ายลูกเสือ ซึ่งการเข้าข่ายจะแล้วแต่ความสมัครใจ แต่ถ้าไปเข้าค่ายจะได้คะแนน กพช (จิตพิสัย).เพิ่มขึ้นอีก 50 คะแนน

ค่าใช้จ่ายในการเรียนกศน.ไม่มี มีเฉพาะเวลาทำงานกลุ่มที่ต้องซื้ออุปกรณ์

เดี๋ยวนี้เด็กๆ มองกศน. เป็นทางเลือกในการศึกษามากขึ้น ที่กศน.มีการแนะแนวเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ เช่น การสอบทหาร สอบตำรวจ ขึ้นในจอทีวีให้ดูเลย อย่างไรก็ตามการเรียนในระบบยังได้เปรียบในความเข้มข้นของเนื้อหา และการใช้เวลา

สาเหตุที่อยากเป็นทหาร เพราะมีสวัสดิการให้ เป็นอาชีพที่เหมาะกับผู้ชาย อยากเป็นทหารอากาศ นักเรียนจ่า อีกสาเหตุหนึ่งคือเป็นอาชีพที่มั่นคง เป็นข้าราชการ พอแก่ไปก็มีเงินบำนาญให้ เงินเดือนขั้นต่ำของนายสิบก็ 13,000-15,000 บาท ทั้งคู่หาข้อมูลมาหมดแล้ว

ทั้งคู่บอกว่าไม่คิดว่าอะไรจะเป็นอุปสรรค ทุกอย่างขึ้นกับตัวเองทั้งคู่ไม่มีข้อจำกัดทางการเงิน ครอบครัวก็สนับสนุน ทั้งนี้การตัดสินใจเรียนกศน. ขึ้นอยู่กับแต่ละคน ความเหมาะสม ความชอบ ความถนัด ความจำเป็น และ การสนับสนุนของครอบครัว ถ้าเราต้องการเรียนไปด้วยทำงานไปด้วยการเรียนกศน.อาจจะเหมาะกว่า

เดียว

อายุ 19 ปี ปัจจุบันเรียน กศน. ปีแรก จังหวัดนครศรีธรรมราช

เดียวอายุ 19 ปีเพศชาย อาศัยอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช กับ พ่อแม่ และพี่น้อง 3 คน (รวมเจ้าตัว) เดียวเป็นลูกคนกลาง น้อง 15-16 คนเรียนที่รร.ชะอวด พี่ชายก็เรียนกศน. พ่อทำงานก่อสร้างและรับจ้างทั่วไป ไม่แน่นอนบางทีย้ายไปย้ายมา แม่ไม่ได้ทำงาน พ่อจบชั้น ป.6 แม่จบชั้น ป.4 เพราะครอบครัวลำบาก ปัจจุบันเดียวเรียนกศน.ไปด้วยช่วยพ่อทำงานไปด้วย

เริ่มเรียนระดับอนุบาลจนถึงประถมปีที่ 3 ที่จังหวัดสงขลา เรียนจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนชะอวดวิทยา ปัจจุบันเรียนกศน. ในระหว่างที่เรียนก็ถือว่าเป็นคนเรียนใช้ได้ (เกรดรวมประมาณ 3.5 กว่าๆ) ไม่มีใครมาแนะแนวการศึกษาว่าเรียนม.6 ได้เงินเดือนเท่านี้ เรียนจบมหาวิทยาลัยได้เงินเดือนเท่านี้ ตัดสินใจเรียนกศน. เพราะพี่เรียนอยู่แล้ว และไม่อยากมีเรื่องกับเด็กเกเรที่โรงเรียนเก่า เรียนกศน.ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย พวกค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมต่างๆ ครูออกให้ เช่น ค่าเข้าค่าย กศน.เรียนน้อยกว่า ในหนึ่งสัปดาห์พบกลุ่ม 3 วัน สำหรับเดียวคิดว่าเรียนเข้าใจมากกว่า วันที่ไม่ได้พบกลุ่มก็ไปช่วยพ่อทำงาน เช่น กวนปูน ขนอิฐ ขนทราย พี่ชายก็ไปช่วยทำด้วย

เดียวได้ทุนปัจจัยพื้นฐานและทุนกสศ. (เดียวไม่รู้จักทุนกยศ. เพราะไม่มีใครแนะแนว ทั้งโรงเรียนนักเรียน 2,000 กว่าคน มีครูแนะแนวคนเดียว) ทุนที่ได้มาก็เป็นค่าขนมรายวันของเด็ก และเป็นค่ากับข้าว ได้ที่บ้านมีรายได้เดือนละหมื่นกว่าบาท (แต่ไม่แน่นอน) ใช้เป็นค่าใช้จ่ายของ 5 คนในบ้าน บางวันพ่อแม่ไม่มีเงินให้น้องไปโรงเรียน (โรงเรียนไม่มีทุนอาหารกลางวัน)

คิดว่าจะเรียนให้จบม.6 แล้วเอาวุฒิม.6 ไปหางานทำ ไม่เคยคิดอยากเรียนมหาวิทยาลัย เพราะไม่อยากเรียนวิชาการ เดียวบอกว่าหลายๆ ที่รับคนที่จบวุฒิม.6 มหาวิทยาลัยไม่ค่อยรับ เรียนไม่เข้าใจ โดยเฉพาะพวกวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับพ่อแม่แล้วอยากให้ลูกเรียนให้สูงแต่ครอบครัวมีปัญหาทางการเงิน ลำบาก เดียวเป็นนักฟุตบอลด้วย ความฝันอีกอย่างคือเป็นนักฟุตบอลอาชีพ

หลังจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีเรื่องกับเด็กที่โรงเรียน เป็นพวกกลุ่มเด็กเกเรที่มาตามหาเรื่อง เดียวบอกว่าเขาไม่สู้คน แล้วพวกเด็กเกเรมาตามหาเรื่องตลอด เดียวจึงตัดสินใจไม่เรียนต่อเพราะกลัวว่าถ้าตัดสินใจไปเรียนต่อม.ปลายอาจจะเรียนต่อไม่จบ นโยบายของโรงเรียนถ้าเกิดกรณีทะเลาะวิวาทจะให้ทั้งสองฝ่ายย้ายโรงเรียน เพราะฉะนั้นเดียวจึงหลีกเลี่ยงการทะเลาะวิวาท แต่กลุ่มเด็กเกเรยังมาหาเรื่อง เดียวจึงทนเรียนจนจบม.3 ทำให้ตัดสินใจเรียนกศน. แวบนึงเคยคิดว่าจะไปเรียนเทคนิคพัทลุงแต่ค่าใช้จ่ายเยอะ ทั้งค่าหอพัก ค่าชุดนักเรียน พอดีพี่เรียนกศน.อยู่แล้ว ก็เลยตัดสินใจเรียนกศน.

เดียวมีมุมมองเกี่ยวกับการเรียนว่าเป็นการเรียนเพื่อให้ได้ความรู้ แล้วเอาใบปริญญาไปหางานทำ พ่อแม่อยากสนับสนุนลูกให้เรียนเต็มที่แต่เรื่องเงินเป็นอุปสรรค การศึกษาอาจช่วยให้พ้นจากความยากจนได้ถ้าเรียนจบแล้วได้งานทำดีๆ

ข้อสังเกตความท้าทาย

จากการพูดคุยกับเดียวมีข้อสังเกตว่าเดียวไม่มีความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน หรือเส้นทางการเรียนที่จะนำไปสู่อาชีพที่ทำให้ชีวิตดีขึ้น

เอส

อายุ 20 ปี จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ยังไม่ได้เรียนต่อ จังหวัดระนอง

อาศัยอยู่ที่จังหวัดระนอง กับ พ่อเลี้ยง แม่ (อายุ 38 ปี) และน้องสาวอีก 3 คน พ่อแท้ๆ กับแม่แยกทางกันตั้งแต่เอสยังเล็ก เอสอาศัยอยู่กับพ่อเลี้ยงคนนี้มาตั้งแต่จำความได้ พ่อเลี้ยงเป็นข้าราชการตำรวจ แม่รับจ้างทั่วไป (จัดสวน ขายน้ำมะพร้าว) น้องสาวทั้ง 3 คนอยู่ในวัยเรียน น้องสาวคนรอง อายุ 18 ปีเรียนชั้นม.5 น้องสาวคนถัดไปอายุ 16 ปี เรียนม.3 และ น้องสาวคนสุดท้องอายุ 6 ขวบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

เอสเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่โรงเรียนในจังหวัดระนอง จบการศึกษาจากโรงเรียนประจำจังหวัด ระหว่างที่เรียนเป็นเด็กที่มีผลการเรียนดี (จากคำบอกเล่าของครูและเจ้าตัว) เป็นเด็กที่ชอบเรียนหนังสือ มีความสุขที่ได้เรียน เพราะได้เจอเพื่อน ได้มีความรู้ มีประสบการณ์หลากหลายที่โรงเรียน เอสเล่าให้ฟังว่าเริ่มมีปัญหาสุขภาพตั้งแต่ตอนที่เรียนอยู่ชั้นม.6 ทำให้ขาดเรียนบ่อย หลังจากเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก็ออกมาทำงานเป็นเด็กฝึกงานที่บริษัทประกันชีวิต ประมาณ 5 เดือน หลังจากนั้นออกไปทำงานเป็นแอดมินที่โรงแรมที่ฝั่งเกาะสองแต่ทำได้ไม่นานก็ต้องออกเพราะมีปัญหาสุขภาพต้องเข้าโรงพยาบาลประมาณ 1 สัปดาห์

ตอนเรียนระดับประถมศึกษาได้รับทุนการศึกษาของวัดเป็นครั้งๆ (เช่น ทุนละ 500 บาท เวลาโรงเรียนมีงานวันสำคัญ) ในระดับมัธยมศึกษา ได้ทุนค่าอาหารกลางวัน ทุนนักเรียนยากจน (เทอมละ 1,500 บาท) และทุนการศึกษาจากโรงเรียนและผู้บริจาค (ได้รับเป็นครั้งๆ ครั้งละ 500 บาท) ครูประจำชั้นเป็นผู้เสนอชื่อไปให้ครูแนะแนว โรงเรียนพิจารณาเกรด ความประพฤติ และมาเยี่ยมบ้านเพื่อพิจารณาว่าใครจะได้ทุน กู้กยศ.ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้เดือนละ 1,800 บาท นำมาให้พ่อแม่เป็นค่าเช่าบ้าน (เดือนละ 2,000 บาท) ค่าน้ำค่าไฟ

พ่อกู้เงินจากสหกรณ์ตำรวจมาปีละประมาณ 200,000 บาท แล้วสหกรณ์ก็จะหักจากเงินเดือนพ่อในแต่ละเดือน พ่อจะเหลือเงินเดือน เดือนละพันกว่าบาท ปัจจุบันครอบครัวมียอดกู้สะสมประมาณ 2 ล้านกว่าบาท (พ่อกู้ตั้งแต่อายุ 18 ปี) รายจ่ายคือ ค่าเช่าบ้านเดือนละ 2,000 บาท ค่าเทอมของน้องทั้ง 3 คน ค่าใช้จ่ายประจำวันให้น้อง 3 คนไปโรงเรียน

ครอบครัวเริ่มมีปัญหาด้านการเงินตั้งแต่เอสเรียนอยู่ระดับประถมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากพ่อป่วยหนักต้องเข้าไปรักษาที่โรงพยาบาลที่กรุงเทพฯ เป็นเวลา 5-6 ปี แม่ต้องไปเช่าหอพักอยู่ที่กรุงเทพฯ เพื่อดูแลพ่อ แม่ซึ่งแทนที่จะได้ทำงานเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเป็นรายได้ของครอบครัวก็ต้องไปเฝ้าพ่อที่ป่วยทำให้ครอบครัวขาดรายได้ (พ่อกู้สหกรณ์ตำรวจทำให้เงินเดือนที่ควรจะได้เต็มโดนหักไป) เงินรายได้จากการเข้าเวรของตำรวจซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ก็ขาดไปเพราะพ่อต้องเข้าโรงพยายบาล ตอนนั้นครูช่วยเหลือโดยการให้รับประทาน

อาหารกลางวันฟรี ให้ทุนการศึกษา สนับสนุนค่าอุปกรณ์เวลาต้องเข้าทำกิจกรรมของโรงเรียน หลังจากนั้นพ่อดีขึ้นทำให้ออกจากโรงพยาบาลกลับมาฟักฟื้นที่ระนองได้สัก 2-3 ปี แล้วพ่อก็เข้าโรงพยาบาลอีกที่จังหวัดระนอง เป็นเวลาเกือบ 6 ปี ในระดับมัธยมศึกษาต้องเสียค่าบำรุงการศึกษาเทอมละไม่เกิน 2,000 บาท แต่เอสไม่มีเงินจ่ายต้องขอผ่อนผันทุกเทอม ตอนที่เอสเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พ่อต้องเข้าโรงพยาบาลอีกรอบทำให้ครอบครัวครูแนะแนวจึงทำเรื่องขอยกเว้นค่าเทอมทั้งหมด ในระหว่างนั้นเอสทำงานพิเศษคือรับจ้างวาดรูป แต่รายได้ที่ได้รับเป็นเงินจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น แม่ถึงกับร้องเรียนไปที่เพจพระจันทร์ลายกระต่ายเพื่อให้หน่วยงานของคุณพ่อเข้ามาดูแล เพราะค่าใช้จ่ายเช่น ถังออกซิเจน สายซัพพอร์ต แพมเพิส และอุปกรณ์ต่างๆ สูงมากครอบครัวไม่มีกำลังจ่าย

เอสบอกว่าตัวเองเป็นคนชอบเรียนมาก เคยวางแผนว่าจะเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ เอสเล่าให้ฟังว่าช่วงที่เรียนมัธยม ได้วางแผนอนาคตตามความชอบและความถนัดของตนเองไว้ 2 ทาง ทางแรกคือ เรียนต่อในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ หรือ อนิเมชั่น ดีไซน์ เนื่องจากเอสมีความสามารถพิเศษด้านการวาดภาพและการออกแบบ อีกทางหนึ่งคือเรียนต่อคณะนิติศาสตร์เพราะเอสมีความสนใจด้านกฎหมาย แต่เนื่องจากปัญหาด้านการเงินและปัญหาสุขภาพทำให้เอสไม่ได้สอบเข้าเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยตามที่ได้วางแผนไว้ ตอนนี้เอสจึงวางแผนที่จะสอบเข้าเป็นตำรวจ ถ้าสอบตำรวจไม่ติดก็จะสมัครเรียนระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงควบคู่กันไปกับการทำงาน หลังจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยสถานะทางการเงินและปัญหาสุขภาพทำให้ตัดสินใจไม่สมัครเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษา แต่ทำงานหาเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในบ้าน และทำงานออกแบบเล็กๆ น้อยๆ ตามที่ถนัดเป็นรายได้เสริม

อย่างไรก็ตามเมื่อสอบถามกับน.ส.เอส ถึงอุปสรรคในการทำให้สิ่งทีวางแผนอนาคตไว้ให้เป็นไปได้ น้องคิดว่าปัญหาเรื่องเงินเป็นปัญหาอันดับ 1 ตามมาด้วยปัญหาสุขภาพของตนเอง

ข้อสังเกตความท้าทาย

จากการพูดคุยกับน้องเอสมีข้อสังเกตว่า น.ส.เอสได้รับทุนนักเรียนยากจนเพราะพ่อที่แท้จริงไม่ได้เป็นข้าราชการตำรวจ แต่น้องอีก 3 คนไม่มีสิทธิได้รับทุนยากจนเพราะพ่อเป็นข้าราชการตำรวจ แต่สามารถเบิกค่าบำรุงการศึกษาได้โดยใช้สิทธิลูกข้าราชการ

1. น.ส.เอสมีปัญหาเรื่องสุขภาพ (ชายกระดูกซี่โครงอักเสบ และ มีแผลขนาดเล็กในสมองซีกขวา) และทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน หรือการวางแผนการศึกษาที่ทำได้อย่างไม่ต่อเนื่อง

2. ปัญหาเรื่องการเงินของครอบครัวมาจากปัญหาสุขภาพของพ่อที่เป็นเสาหลักของครอบครัว แม่ซึ่งแทนที่จะได้ทำงานเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเป็นรายได้ของครอบครัวก็ต้องไปเฝ้าพ่อที่ป่วยทำให้ครอบครัวขาดรายได้ นอกจากนั้นรายได้ของตำรวจที่ส่วนใหญ่มาจากการเข้าเวรก็ไม่ได้เพราะปัญหาด้านสุขภาพ

3. น.ส.เอสมีการวางแผนอนาคตไว้ก็จริงแต่อาจต้องการผู้แนะนำหรือคนที่ให้คำปรึกษาให้แผนที่วางไว้นั้นสอดคล้องกับความเป็นจริงและบริบทของชีวิต

โอม

อายุ 21 ปี เรียนอยู่ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยศรีปทุม สาขานิเทศศาสตร์ จังหวัดระนอง

เกิดที่จังหวัด ระนอง แม่เป็นชาวเมียนมา (อายุ 61 ปี) อยู่เมืองไทยมาเกือบ 30 ปีแล้ว ทำงานเป็นลูกจ้างทำงานบ้าน พ่อเป็นคนไทย มีภรรยามาก่อน พ่อเสียชีวิตตั้งแต่โอมอายุ 3 ขวบ โอมเป็นลูกคนเดียว แต่มีพี่น้องต่างแม่ 2 คน แต่ไม่ได้สนิทและไม่มีความผูกผัน ตอนที่โอมเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีพ่อบุญธรรมอาสาอุปการะ (โอมเรียกพ่อบุญธรรมว่า โก๊)

เริ่มเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลที่จังหวัดระนอง เรียนระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนมัธยมประจำจังหวัดจนถึงชั้นม.3 แล้วไปเรียนต่อที่วิทยาลัยเทคนิคระนองจนจบ ปวช.3 แล้วไปเรียนต่อศรีปทุม ในช่วงที่เรียนระดับมัธยมศึกษา โอมบอกว่าตัวเองถือว่าเป็นเด็กเรียนปานกลาง ในระหว่างที่เรียนอยู่ที่จังหวัดระนองโอมเป็นนักกีฬาฟุตบอลประจำจังหวัดด้วย

ระหว่างที่เรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (ครูแนะแนวที่โรงเรียนเสนอชื่อให้ได้รับทุน เพราะครูประจำชั้นไปเยี่ยมบ้านและรู้ว่าโอมลำบาก) ได้ทุนยากจนพื้นฐาน ได้ทุนกสศ. และได้ทุนวันอื่นๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ กู้กยศ.ตั้งแต่เริ่มเรียนระดับมหาวิทยาลัย โดยโอมบอกว่าตอนแรกก็ไม่อยากกู้เพราะว่าไม่อยากเป็นหนี้และจำนวนเงินก็เยอะ แต่มีคนบอกว่า เงิน (ที่กู้ไป) ถ้ายังไม่ตายก็หาได้ แต่ถ้าแลกกับการเรียนแลกกับอนาคตมันคุ้ม นอกจากนั้นโอมยังได้ทุนลดหย่อนค่าเล่าเรียนจากมหาวิทยาลัยตอนที่สมัครเข้าเรียนในครั้งแรก (ได้ทุนสองหมื่นบาท แต่ลดหย่อนไปเทอมละ 5,000 บาท) โอมได้รับการช่วยเหลือจากโก๊ที่เป็นพ่อบุญธรรมเพราะแม่เป็นผู้หญิงคนเดียวที่เลี้ยงลูกมาตัวคนเดียว

แม่เป็นคนส่งเสียคนเดียวตั้งแต่เด็ก บ้านเช่า โอมทำงานพิเศษที่ร้านหมูกระทะตั้งแต่เรียนวิทยาลัยเทคนิค พอย้ายมาเรียนมหาวิทยาลัยก็ทำงานพิเศษตามร้านเหล้าตอนกลางคืน ซึ่งเงินที่ได้จากการทำงานพิเศษเป็นค่าใช้จ่ายประจำวัน ส่วนค่าที่พักแม่ออกให้ครึ่งหนึ่ง แต่บางครั้งถ้าโอมมีเงินเหลือก็จะส่งให้แม่ด้วย ตอนนี้โอมเริ่มมีผลงานการแสดงในวงการบันเทิง บวกกับเงินที่ได้จากกยศ.ทำให้ใช้ชีวิตและเรียนได้อย่างไม่ลำบากนัก

โอมค้นพบว่าตนเองชอบงานสายนิเทศศาสตร์ตั้งแต่เบนเข็มมาเรียนมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะงานแสดง ตอนแรกโอมเริ่มจากการทำงานส่งครูก่อน หลังจากนั้นก็ลองไป cast งานดู เมื่อถามถึงเป้าหมายการศึกษาโอมบอกว่าอยากเรียนจบปริญญาโท เพราะตอนนี้ใครๆ ก็จบปริญญาตรีแล้ว จึงคิดว่าจบปริญญาโทน่าจะมีภาษีกว่า ความคิดว่าอยากเรียนจนถึงปริญญาโทเกิดขึ้นในช่วงเรียนจบปวช.

ช่วงที่ไปเรียนเทคนิคโอมบอกว่าตัวเอง “พลาด” ที่เลือกไปเรียนสายอาชีพ แล้วคือไม่อยากรบกวนเงินพี่ชายต่างแม่ จึงคิดง่ายๆ ว่าอยากทำงานแล้วก็เลยตัดสินใจเรียนต่อที่วิทยาลัยเทคนิค สาชาบัญชี พาณิชย์ เพราะไม่รู้จะเรียนอะไรเพราะตัวเองไม่ได้เป็นสายช่าง โดยที่แม่ไม่ได้ห้ามแต่ให้ตัดสินใจด้วยตัวเอง แต่พอเรียน 3 ปี จบปวช. 3 ก็ยังทำงานไม่ได้อยู่ดี และโอมก็เริ่มรู้สึกว่าตัวเองไม่ได้ชอบเรียนสายนี้ โดยเฉพาะวิชาบัญชี ทั้งสังคมเพื่อนที่ไม่ใช่สังคมที่ตัวเองชอบ เหมือนกับว่าที่นี่ไม่ใช่ที่ของเรา จึงตัดสินใจดึงตัวเองออกมาและเบนเข็มมาเรียนมหาวิทยาลัยศรีปทุม เพราะมีเพื่อนที่เรียนวิทยาลัยเทคนิคด้วยกันแนะนำ โอม บอกว่าช่วงที่เรียนจบปวช.3 เหมือนเป็นทางแยกของชีวิตให้คิดว่าจะเอายังไงกับชีวิตต่อไป ตอนนี้เองที่โอมตัดสินใจอีกครั้งหนึ่งว่าอยากเรียนมหาวิทยาลัย เพราะรู้ตัวว่าตัวเองไม่เหมาะกับการเรียนสายอาชีพ ตอนแรกไม่เคยคิดว่าจะได้มาเรียนมหาวิทยาลัยเอกชนเพราะฐานะที่ไม่ดี และค่าเทอมแพง (เทอมละประมาณ 40,000 บาท) แต่เนื่องจากม.ศรีปทุม บอกว่าไม่ต้องจบสายสามัญก็ได้ ก็เลยมาคุยกับที่บ้าน แล้วประกอบกับพี่แนะแนวของมหาวิทยาลัยศรีปทุมที่แนะนำว่ามี กยศ.ที่สามารถกู้ได้นะ โดยตัดสินใจด้วยตัวเอง สาเหตุอีกประการหนึ่งคือเพื่อนสมัยเรียนที่วิทยาลัยเทคนิคเป็นคนชักชวนให้เรียนต่อที่มหาวิทยาลัยนี้ ตอนนั้นโอมเลยตัดสินใจอย่างจริงจังว่าจะไปต่อที่มหาวิทยาลัยเดียวกัน และมีพ่อบุญธรรมเป็นคนช่วยค่าใช้จ่าย ตอนแรกให้เงินก้อนมาจำนวนหนึ่งเพื่อให้หาหอพัก หาที่อยู่ พ่อบุญธรรมขอเพียงแค่ว่าเรียนให้จบและต้องไม่เกเร โอมเล่าว่าตอนที่ตัดสินใจจะเรียนต่อมหาวิทยาลัย โอมได้ยื่น Portfolio ไปที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ด้วยเพราะตอนนั้นเป็นนักฟุตบอลในสโมสรจังหวัดระนอง แต่ก่อนที่จะกดส่ง Portfolio โอมถามตัวเองอีกครั้งว่าอยากทำงานด้านกีฬาจริงๆ หรือเปล่า ถึงแม้จะเรียนฟรี (ถ้าผ่านการคัดเลือก) จบไปมีงานทำเป็นครูพละ โอมมองไม่เห็นตัวเองว่าจะเป็นครู หรือนักกายภาพบำบัดได้ ถึงแม้ตอนนั้นจะยังไม่รู้ว่าอนาคตอยากเป็นอะไร แต่ที่แน่ๆ คือไม่อยากเป็นครูพละแน่ๆ โอมเล่าว่าสาเหตุที่เค้าถี่ถ้วนในการตัดสินใจเรื่องเรียนต่อเพราะเคยพลาดมาแล้วช่วงเรียนปวช. (ที่เลือกเรียนสายอาชีพโดยไม่คิดให้ดีๆก่อน) จึงคิดว่าคราวนี้จะตัดสินใจพลาดอีกครั้งไม่ได้แล้ว การตัดสินใจเรียนนิเทศศาสตร์ส่วนหนึ่งมาจากความคิดว่าเป็นสาขาที่ท้าทาย เพราะโอมบอกว่าตัวเองไม่รู้จักว่าสาขานิเทศศาสตร์ต้องเรียนอะไรกันแน่ จึงคิดว่าลองดู ในบรรดาเพื่อนร่วมชั้นที่เรียนเทคนิคมาด้วยกัน โอมบอกว่ากลุ่มของเขาเพียง 5 คนเท่านั้นจาก 30 กว่าคนในห้องที่ตัดสินใจเรียนมหาวิทยาลัย นอกนั้นคือมุ่งออกมาทำงานมากกว่า

ตอนนี้พอจะเห็นคร่าวๆ แล้วว่าตัวเองน่าจะทำงานในกองถ่าย เพราะมาเรียนที่กรุงเทพฯ แล้วได้ทำงานด้านนี้จึงรู้จักคนในวงการมากขึ้น

ข้อสังเกตความท้าทาย

โอมเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวยากจน เขาบอกว่าตัวเองเกิดมาก็มีแค่แม่ เพราะพ่อเสียไปตั้งแต่เล็ก โอมโชคดีกว่าคนอื่นตรงที่เจอพ่อบุญธรรม แต่สำหรับเด็กคนอื่นๆ ที่อาจไม่ได้โชคดีอย่างเขา โอมอยากให้ภาครัฐ

มาช่วยดูแลเด็กๆ ที่มีฐานะยากจน หรือกำพร้าพ่อ เด็กบางคนไม่กล้าบอกครู ไม่กล้าขอความช่วยเหลือ จึงอยากให้ผู้ใหญ่ช่วยเข้ามาดู ให้ความสนใจกับเด็กกลุ่มนี้ โอมบอกว่าถ้าเขาไม่ได้เจอโก๊ (พ่อบุญธรรม) เขาอาจจะตามเพื่อนไป เป็นเด็กติดยาเสพติด หรือออกนอกลู่นอกทาง

นี

อายุ 17 ปี ปัจจุบันเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดระนอง

อาศัยอยู่ที่จังหวัดระนอง กับ น้าชายแท้ๆ (อายุ 50 ปี) น้ามีครอบครัว มีภรรยา มีน้องสาว 1 คน (ลูกของน้า อายุ 14 ปี อยู่ ม.3) นีเรียกน้าว่าพ่อ นีเล่าว่าสาเหตุที่อาศัยอยู่กับน้า เพราะแม่เอานีมาฝากไว้กับน้าตั้งแต่เกิด บอกว่าจะไปหางานทำ น้าเลี้ยงนีตั้งแต่นั้นมา แล้วก็ติดต่อพ่อแม่ที่แท้จริงไม่ได้อีกเลย น้าชายทำอาชีพรับจ้างทั่วไป ภรรยาของน้าไม่ได้ทำงาน น้าชายเป็นโรคหอบหืดเนื่องจากทำงานเป็นช่างไม้ มีฝุ่นเยอะ กลางคืนหายใจติดขัด ภรรยาของน้าไม่มีงานทำ ที่บ้านเคยบอกให้น้าเปลี่ยนงานแต่ก็ไม่รู้ว่าจะไปทำงานอะไร กิจวัตรประจำวันของนีคือช่วยงานบ้าน กวาดบ้าน ซักผ้า ล้างจาน ไม่ได้เรียนพิเศษ ทบทวนเอง หาข้อสอบเก่ามาทำ ดูในยูทูป ที่บ้านสนับสนุนให้เรียน

ระดับประถมศึกษาเรียนที่จังหวัดระนอง มัธยมศึกษาเรียนที่โรงเรียนประจำจังหวัดระนอง เป็นเด็กที่ตั้งใจ เกรดเฉลี่ยเทอมที่ผ่านมาได้ (3.78 หรือ 3.79 นีบอกว่าอันนี้คือถือว่าเกรดตกเมื่อเทียบกับภาคการศึกษาที่ผ่านมา) นีถือเป็นเด็กที่เรียนดีมาตลอด ได้เกรดเฉลี่ย 3.8 มาตลอด ปัจจุบันเรียนอยู่แผนการศึกษาวิทย์-คณิต ซึ่งถือเป็นห้องคิง ถ้าไม่นับห้องเรียนพิเศษ นีชอบการเรียนและการมาโรงเรียนเพราะได้เจอเพื่อนได้มีประสบการณ์การทำกิจกรรมต่างๆ เช่น เป็นตัวแทนโรงเรียนเข้าประกวดวันภาษาไทย ประกวดคัดลายมือ ทำกิจกรรมจิตอาสาอ่านหนังสือให้ผู้พิการทางสายตา ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสซึ่งเป็นโครงการของ สสส. ทั้งอ่านผ่านแอพพลิเคชั่น และ อ่านจริงๆ สาเหตุที่ทำกิจกรรมจิตอาสาเพราะชอบ มีความสุข อยากหาอย่างอื่นทำนอกจากการเรียน นอกจากนั้นยังเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ เช่น เป็นผู้ช่วยวิทยากรเวลามีกิจกรรมเข้าค่าย

ทุนยากจน ทุนกสศ. กู้กยศ. (1,800 บาท ต่อเดือน ตั้งแต่ม. 5 ซึ่งนีเก็บสะสมไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนระดับอุดมศึกษาในอนาคต) ได้ทุนเป็นครั้งๆ จากโรงเรียน เช่น ทุนวันแม่

รายได้ต่อเดือนประมาณ 7,000 บาท แต่ไม่แน่นอนเพราะได้ค่าจ้างเป็นรายวันถ้าวันไหนป่วยก็ต้องหยุดงานทำให้ไม่มีรายได้ ครอบครัวมีรายได้น้อยต้องไปยืมคนอื่นเพื่อมาจ่ายค่าต่างๆ เช่น ค่าชุดนักเรียนที่ต้องจ่ายไปก่อนแล้วค่อยเอาใบเสร็จมาเบิก น้าจะไปยืมคนรู้จักมาก่อนแล้วพอได้เงินจากโรงเรียนก็เอาไปคืน นีถามว่าน้ามีหนี้เท่าไหร่ แต่น้าไม่ยอมบอก

รายจ่ายที่ต้องใช้มี ค่าเช่าบ้าน (เดือนละ 1,200 บาท) ค่าบำรุงการศึกษาของนี กับน้องอีก 1 คน (ขอผ่อนผันกับโรงเรียนถ้าหาไม่ทัน และครูช่วยเสนอชื่อเพื่อขอยกเว้นค่าเทอม) รายจ่ายเกี่ยวกับการศึกษาเช่น ค่า

อุปกรณ์การเรียน (ค่าปรินท์เอกสาร ค่ากระดาษทำรายงาน ค่าอินเตอร์เน็ต) ได้ค่าขนมมาโรงเรียนวันละ 20 บาทเพราะห่อข้าวมาโรงเรียน ถ้าวันไหนไม่ได้เอาข้าวมาก็ได้เงินวันละ 50 บาท

เป็นคนชอบเรียน วางแผนอยากเรียนจนจบมหาวิทยาลัย ครูที่โรงเรียนให้คำปรึกษาเกี่ยวกับคณะในมหาวิทยาลัยที่จะเข้าเรียนได้ โรงเรียนมีกิจกรรมแนะแนวพาไปดูมหาวิทยาลัย อยากเข้าเรียนคณะแพทย์ศาสตร์ เพราะชอบช่วยเหลือคนอื่น ประกอบกับเห็นน้าที่มีปัญหาสุขภาพจึงคิดว่าสุขภาพเป็นเรื่องสำคัญ การเตรียมตัวเพื่อเข้าเรียนคณะแพทย์ศาสตร์ตอนนี้ นอกจากคณะแพทย์ศาสตร์นีเลือกคณะทันตแพทย์ศาสตร์เป็นอันดับสำรอง

นีมีแผนสำรองคือ ถ้าไม่ได้เรียนต่อมหาวิทยาลัยทันทีจะทำงานพิเศษไปพลางๆ เช่น สอนพิเศษ ทำงาน 7-11 ระหว่างรอสอบเข้ามหาวิทยาลัยปีถัดไป นีอยากเรียนมหาวิทยาลัย เชื่อว่าจะทำให้มีชีวิตที่ดีขึ้นได้ ช่วยเหลือครอบครัว

สิ่งที่นีกังวลคือเรื่องการเงิน เพราะครอบครัวมีรายได้น้อย น้าชายทำงานคนเดียว ต้องไปยืมคนอื่น เช่น เพื่อนพ่อ หรือญาติ เรื่องสุขภาพ น้าชายเข้าโรงพยาบาลบ่อยๆ เพราะเป็นโรคหอบหืดจากการทำงาน

เอฟ

อายุ 16 ปี จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไม่ได้เรียนต่อ จังหวัดนราธิวาส

นับถือศาสนาอิสลาม อาศัยอยู่ที่จังหวัดนราธิวาส กับ พ่อแม่ มีพี่น้อง 6 คน เอฟเป็นคนโต น้องคนเล็กอยู่อนุบาล 2 พ่อแม่ทำอาชีพกรีดยางอยู่ที่บ้าน มีสวนยางเป็นของตนเอง พ่อทำงานรับจ้างทั่วไป รับจ้างเชื่อมรถพ่วง (โชเล่)

เข้าโรงเรียนระดับประถมจนถึงมัธยมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส ระดับมัธยมศึกษาเรียนที่โรงเรียนร่มเกล้า จ.นราธิวาสจนถึง ม.3 ขณะที่เรียนอยู่ผลการเรียนไม่ดีเท่าไหร่ ช่วงที่เรียนอยู่ระดับมัธยมศึกษาเจ้าตัวบอกว่าชอบหนีเรียน หลังจากจบ ม.3 คิดว่าจะไปเรียนช่างหาอาชีพเพิ่ม จึงไปเรียนช่างยนต์ที่ศูนย์ฝึกอาชีพเป็นเวลา 6 เดือน พอจบจากศูนย์ฝึกอาชีพได้เข้าทำงานเป็นช่างซ่อมรถยนต์ที่อู่ซ่อมรถแห่งหนึ่ง ได้ค่าจ้างเป็นวัน วันละ 120-200 บาท (แต่ก็ขึ้นอยู่กับว่าวันนั้นมีลูกค้ามาซ่อมรถที่ร้านหรือไม่ ถ้าไม่มีลูกค้าก็ไม่ได้เงินค่าจ้าง อาจได้ค่าน้ำมันรถนิดหน่อย)

น้องเอฟได้ทุนเสมอภาค แต่ก็นำเงินนี้ไปให้พ่อแม่เป็นค่าใช้จ่ายในบ้าน รายได้ของครอบครัวเดือนละประมาณ 5,000 บาท บ้านไม่ต้องเช่า ที่บ้านไม่มีรถยนต์ มีรถมอเตอร์ไซค์ ส่วนตัวเอฟมีเงินเก็บเดือนละประมาณ 500 บาท จากที่เหลือจากค่าจ้าง

ไม่เคยคิดว่าอยากเรียนสูง อยากเรียนสายอาชีพอย่างเดียวเพราะเรียนไม่ค่อยเก่ง ถ้าได้ไปเรียนต่อจริงๆ ก็อาจจะไปเรียนที่วิทยาลัยเทคนิคนราธิวาส แล้วกลับมาเปิดร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ที่บ้าน ถ้าได้ไปเรียนต่ออาจจะเรียนแค่ปวช.3 ไม่เคยคิดว่าอยากเรียนมหาวิทยาลัยเพราะคิดว่าสูงเกินไป ส่วนตัวคิดว่าเรียนจบเท่านี้ (ชั้น ม.3) ก็ดีแล้ว ในภาพกว้างเอฟรู้ว่าถ้าเรียนสูงๆ จะได้มีงานทำดีๆ แต่สำหรับตัวเอฟเองเลือกที่จะเรียนเพียงเท่านี้เพราะเหตุผลหลายๆ อย่าง (ความชอบ อิทธิพลจากเพื่อน ความคิดเห็นของพ่อแม่ และฐานะทางการเงิน)

การตัดสินใจเรียนต่อขึ้นอยู่กับพ่อแม่ พ่อแม่บอกว่าเรียนสายอาชีพดีกว่าเพราะถ้าเรียนอาชีพแล้วย่าสนับสนุนด้วย ที่บ้านอยากให้เรียนซ่อมรถจักรยานยนต์เหมือนพ่อ ฐานะทางการเงินก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เอฟตัดสินใจเรียนสายอาชีพ

หลังจากจบ ม.3 คิดว่าจะไปเรียนช่างหารายได้เพิ่มเติม เพราะสงสารน้องถ้าเรียนต่อแม่ต้องใช้จ่ายเยอะ จึงตัดสินใจเรียนที่ศูนย์ฝึกอาชีพที่ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนและใช้เวลาเรียนไม่นานเพื่อจะได้ทำงานหารายได้เพิ่มเติมให้กับครอบครัว นอกจากนั้นยังติดเพื่อนถ้าเพื่อนไปเรียนที่ไหนก็อยากจะตามไปเรียนด้วย การตัดสินใจเรียนที่ศูนย์ฝึกอาชีพหลังจากจบม.3 ก็เพราะว่าตามเพื่อนไปเรียน ประกอบกับมีญาติฝ่ายพ่อแนะนำว่ามีศูนย์

ฝึกอาชีพที่สอนฟรีแล้วใช้เวลาไม่นาน ที่ไม่ไปเรียนที่วิทยาลัยเทคนิคเพราะไม่มีเพื่อนไปเรียนค่าใช้จ่ายเยอะ (ค่าเทอม ค่าเครื่องแบบ)

ตอนนี้วางแผนอนาคตว่าอยากเปิดร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ที่บ้านแต่จุดมุ่งหมายเรื่องเรียนไม่ชัดเจน

ข้อสังเกตความท้าทาย

จากการสัมภาษณ์คิดว่าเพื่อนมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจของเอฟ เช่น การไปเรียนศูนย์ฝึกอาชีพก็เพราะเพื่อนแนะนำ ผู้วิจัยสอบถามว่าถ้าเพื่อนสนิทตัดสินใจไปเรียนต่อสายอาชีพที่วิทยาลัยเทคนิค

เอฟบอกว่าก็จะตามเพื่อนไปเรียนด้วย ประกอบกับมองไม่เห็นความจำเป็นหรือความสำคัญของการเรียนระดับอุดมศึกษา ถึงแม้ว่าเอฟจะบอกว่าสาเหตุหลักคือที่บ้านไม่มีเงินส่งให้เรียนแต่ผู้วิจัยคิดว่าสาเหตุหลักน่าจะมาจาก1.ความคิดที่ว่าไม่จำเป็นต้องเรียนสูงๆ และ 2. การไม่ชอบเรียนอะไรที่เป็นวิชาการมากๆ ประกอบกับ 3.ฐานะทางบ้านทำให้เอฟตัดสินใจเลือกเรียนสายอาชีพหลังจากปรึกษากับที่บ้านแล้ว แต่แทนที่จะไปเรียนที่สถาบันการศึกษาเพื่อให้ได้วุฒิ กลับตัดสินใจเลือกเรียนที่ศูนย์ฝึกอาชีพเพราะใช้เวลาไม่นาน

ดีล

อายุ 23 ปี ปัจจุบันเรียนอยู่ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

สาขานวัตกรรมและเทคโนโลยีการประกอบอาหาร จังหวัดยะลา

นับถือศาสนาอิสลาม เกิดที่จังหวัดยะลา เป็นลูกคนเดียว แต่พ่อมีภรรยา 3 คน มีพี่น้องต่างมารดาหลายคน (7-8 คน) พ่อทำอาชีพรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นรับจ้างขับรถส่งของ (รถยนต์ของเจ้านาย) แม่ทำขนมขายบ้างตอนเช้า เล็กๆ น้อยๆ

ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียนโรงเรียนรัฐใกล้ๆบ้าน ระดับมัธยมศึกษาย้ายไปเรียนที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเพราะแม่อยากให้ได้ซึมซับเกี่ยวกับศาสนา ระหว่างที่เรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาฯ (ม.1-ม.3) มีเหตุการณ์หลายอย่างเกิดขึ้น ทั้งความกดดันเรื่องเพศสภาพ (ดีลเปิดเผยว่าตัวเองเป็น LGBTQ) และเรียนไม่ทันเพื่อน ดีลเล่าว่าเรื่องนี้พ่อแม่รับรู้ตั้งแต่ดีลยังเป็นเด็กๆ และเข้าใจบวกกับเคารพการตัดสินใจของดีล ดีลบอกว่าครอบครัวเป็นเซฟโซนเพราะทั้งพ่อและแม่ไม่เคยว่าเรื่องเพศสภาพของดีล ในช่วงที่เรียนที่วิทยาลัยอาชีวศึกษายะลาดีลบอกว่ามีความสุขดีเพราะได้ย้ายจากสังคมที่กดดันกดขี่ และได้เรียนในสาขาที่ชอบเกี่ยวกับอาหาร ดีลเรียนที่วิทยาลัยอาชีวศึกษายะลาจนถึงระดับปวส. 3 ตอนแรกดีลคิดว่าจะเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยเลยหลังเรียนจบ ปวส. แต่ที่บ้านไม่มีเงินส่งให้เรียน พ่อแม่เกริ่นๆ ว่าจะออกไหม ตั้งแต่ตอนเรียนปวส. 1 ดีลจึงทำงานพิเศษไปด้วยเรียนไปด้วย และใช้เงินได้จากการทำงานส่งเสียตัวเองเรียนและมีเหลือส่งให้พ่อกับแม่ด้วย ดีลเริ่มทำงานพิเศษตั้งแต่อยู่ปวส. 2 ตอนที่อายุประมาณ 20 ปี ดีลทำงานพิเศษในส่วนของครัวลูกเหรียง และทำงานพิเศษเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านอาหารควบคู่กันไป ดีลทำงานพิเศษจนเรียนจบปวส แล้วหยุดเรียนไป 2 ปีเพื่อไปทำงานเก็บเงิน ปัจจุบันกลับมาเรียนมหาวิทยาลัยปี 1 พร้อมทั้งทำงานพิเศษที่ร้านชาบู ได้เงินประมาณวันละ 200 กว่าบาท

ปัจจุบันดีลพักอยู่ที่หอพักกับ Roommate อีกหนึ่งคน ดีลบอกว่าโชคดีเรื่องที่พักเพราะไปขอคนที่ดีลเคยทำงานพิเศษด้วย จึงจ่ายค่าเช่าเพียง 900 บาทต่อเดือน

ระหว่างเรียนระดับประถมศึกษาไม่ได้รับทุนเลยเพราะว่าพอยื่นขอรับทุนไป ก็ได้รับคำตอบว่าไม่ได้ทุนเพราะเป็นลูกคนเดียว เริ่มได้รับทุนจากกลุ่มลูกเหรียงตั้งแต่ปวส. 2 ได้รับทุนประมาณ 9,000 กว่าบาทต่อหนึ่งปี รู้จักกลุ่มลูกเหรียงเพราะไปเข้าค่ายกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาชนใน 3 ตำบลในจ.ยะลา ให้เด็กและเยาวชนใน 3 ตำบลมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันว่าแต่ละคนเจออะไรมาบ้าง ทำให้แต่ละคนไม่โดดเดี่ยวหรือรู้สึกว่าต้องอยู่คนเดียว ทำให้สุขภาพจิตดีขึ้นกว่าเดิม ในการเข้าค่ายครั้งนั้นพี่ๆ ที่กลุ่มลูกเหรียงเห็นแววการทำอาหารของดีล ทำให้ชวนดีลเข้ามาเป็นสตาฟในกลุ่ม มาช่วยทำอาหารให้กับน้องๆ เด็กทุน หรือเวลาที่กลุ่มลูกเหรียงมี

กิจกรรมและได้รายได้เพิ่มเป็นการทำงานพิเศษ ดีลกู้กยศ.ตั้งแต่ปวส. 1 ตอนนั้นได้ประมาณเดือนละ 2,200 บาท ปัจจุบันก็ยังกู้อยู่ได้เดือนละ 3,000 บาท แต่ได้ค่อนข้างช้า นอกจากนั้นดีลยังคงทำงานพิเศษที่กลุ่มลูกเหรียงโดยเป็นวิทยากรสอนทำอาหารให้กับน้องๆ สามจังหวัดในโครงการที่ลูกเหรียงทำกับกสศ.

ตอนที่ดีลเรียนปวส.รายได้ของครอบครัวประมาณ หมื่นต้นๆ เพราะแม่เปิดร้านอาหารด้วย ปัจจุบันรายได้ต่อวันประมาณ 100-200 บาท ที่ยะลาไม่ต้องเช่าบ้าน ตอนนี้ดีลกลับเป็นคนส่งเงินให้กับที่บ้านจากรายได้ที่ได้จาก กยศ., ทุนกลุ่มลูกเหรียง, และการทำงานพิเศษ ค่าใช้จ่ายของดีลตอนนี้มีค่าเทอม เทอมละ 11000 บาทแต่กยศ.ออกให้ นอกจากนั้นเป็นค่าอุปกรณ์การเรียน โดยเฉพาะดีลที่เรียนสายทำอาหารทำให้ต้องใช้อุปกรณ์และวัตถุดิบเยอะ ต้องใช้เงินสำหรับส่วนนี้ด้วย

สาเหตุที่เลือกเรียนสาขานี้ (สาขานวัตกรรมและเทคโนโลยีการประกอบอาหาร) เพราะดีลคิดว่าการทำอาหารใครๆ ก็ทำได้ แต่ถ้าเอาอาหารมาประกอบกับวิทยาศาสตร์อาจจะเพิ่มมูลค่าให้อาหารได้ อยากยกระดับอาหาร นอกจากนั้นยังมองเห็นความสำคัญของอาหารจากการที่แม่ล้มป่วย จึงอยากศึกษาด้านนี้ ความฝันจริงๆ ของดีลคืออยากเป็นครูสอนถ่ายทอดวิชาชีพการทำอาหารให้กับรุ่นน้อง อยากให้น้องๆ ได้รับโอกาสเหมือนที่ตัวเองได้รับ ถึงแม้ว่าจะขาดแคลนทุนทรัพย์ก็อยากให้น้องๆ มองในแง่บวก อย่าด้อยค่าตนเอง ให้มองหาโอกาส อยากเป็นครูระดับอาชีวศึกษาเพราะมีครูที่เคยสอนที่วิทยาลัยอาชีวศึกษายะลาเป็นไอดอล เพราะเป็นคนที่ทุ่มเทกับนักเรียนมากๆ หาอุปกรณ์การเรียน การประกอบอาหารให้กับนักเรียน ทัศนคติต่อการศึกษาคิดว่าการศึกษาสำคัญมาก โดยเฉพาะวุฒิการศึกษาสำคัญต่อการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะถ้าอยากจะเป็นครู

จุดเปลี่ยนแรกอยู่ในช่วงที่เรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ดีลเล่าว่าถูก Bully และถูกทำร้ายทั้งทางวาจาและทางกายจากการที่ตัวเองเป็น LGBTQ แต่อีกด้านหนึ่งดีลบอกว่าทำให้ค้นพบตัวเอง จึงตัดสินใจย้ายมาเรียนสายอาชีพที่วิทยาลัยอาชีวศึกษายะลาสาขาอาหารและโภชนาการหลังจากจบชั้นม.3 เพราะชอบเรื่องการทำอาหารด้วย และพ่อแม่ก็เห็นด้วย จุดเปลี่ยนที่สองคือช่วงที่จะจบปวส. 1 กำลังจะขึ้นปวส. 2 แล้วที่บ้านบอกว่าไม่มีเงินส่งให้เรียนต่อ ดีลบอกว่าตอนแรกถอดใจแล้ว แต่คิดว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมากๆ สำหรับอนาคตข้างหน้า เงินก็สำคัญ แต่ถ้าเรามีการศึกษาติดตัวมันจะทำให้เราพัฒนาอย่างก้าวกระโดดเมื่อเทียบกับคนที่ออกกลางคัน ก็เลยอยากเรียนต่อให้จบจึงทำงานพิเศษจนเรียนจบปวส ในช่วงที่กำลังจะเรียนต่อมหาวิทยาลัยแม่มาล้มป่วย ทำให้ดีลหยุดเรียนเพื่อออกไปทำงานเก็บเงินและส่งให้ที่บ้านประมาณ 2 ปี ในระหว่างที่หยุดเรียนไปทำงานนั้นดีลก็หาความรู้เพิ่มเติมเรื่องการทำอาหารจากการเข้าไปร่วมเรียนรู้เวลามีการจัดโครงการของบริษัทหรือหน่วยงานต่างๆ พอช่วงที่จะกลับไปเรียนในระดับมหาวิทยาลัยแม่ก็ล้มป่วยอีก (เป็นเบาหวาน ต้องตัดนิ้ว) ทำให้ดีลคิดว่าจะไม่เรียนต่อแล้วแต่พอไปปรึกษาแม่ แม่บอกว่าจะสนับสนุนเต็มที่ กลุ่มลูกเหรียงก็ให้การสนับสนุน และดีลก็ไม่อยากล้มเลิกความฝันของตัวเองที่อยากเป็นครู

เป้าหมายอนาคตตอนนี้คือต้องการสอบครูให้ติด ดีลบอกว่าชีวิตอาจมีอุปสรรคหลายอย่าง เช่น ที่บ้านอาจมีใครล้มป่วยลงอีก หรืออาจจะขาดแคลนเงินอีก แต่ดีลบอกว่า *“ทุกปัญหามีทางออก ต้องเดินหน้าให้ได้”*

น้องดีลมีข้อเสนอแนะความต้องการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆว่า

“จากประสบการณ์ของตัวเอง อยากให้มีหน่วยงานเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจิตมาดูแลเด็กในสามจังหวัด ให้เด็กรู้สึกมีที่พึ่งในเรื่องของสุขภาพจิตมากขึ้น อีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องของการเข้าถึงโอกาสอยากให้เด็กในชนบทมีโอกาสที่ทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา โอกาสในเรื่องของอาชีพ โอกาสในเรื่องของสุขภาพ”

ซอ

อายุ 27 ปี จบปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คณะรัฐศาสตร์ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทำงานเป็นฝ่ายฝึกอบรมเกี่ยวกับ social media

ซอเกิดและอาศัยอยู่ที่จังหวัดสงขลา อำเภอสะบ้าย้อย แม่อายุ (63-64) พ่อเสียชีวิตตั้งแต่ซอเรียนระดับมัธยม ในระหว่างที่พ่อมีชีวิตอยู่พ่อเป็นผู้พิการทางสายตา ซอมีพี่น้อง 10 คน (รวมเจ้าตัว) ซอเป็นคนที่ 8 แม่ซึ่งจบการศึกษาระดับ ป.4 รับจ้างทั่วไปไม่แน่นอน มีเก็บยางบ้างซึ่งรายได้ไม่เพียงพอ ซอต้องหาด้วยตัวเอง

เริ่มเรียนระดับอนุบาลจนถึงประถมที่จังหวัดสงขลา ตอนมัธยมเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาได้อิสลามที่จัดงหวัดปัตตานี ทางโรงเรียนเสนอทุนให้จึงตัดสินใจไปเรียน

ตั้งแต่ประถมศึกษาได้ทุนการศึกษามาตลอด เช่น ทุนของธนาคาร ได้เงินรางวัลจากการเป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งขันทางวิชาการ (ตอนนั้นผลการเรียนดี และโรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน ครูรับรู้ความลำบากของครอบครัว) ตอนเรียนวิศวกรรมศาสตร์ก็ได้รับทุนซึ่งเป็นทุนที่ไม่มีเงื่อนไข และกู้กยศ. (กู้เฉพาะค่าครองชีพ เพราะซอได้รับทุนของคณะวิศวกรรมศาสตร์ซึ่งครอบคลุมค่าเทอม) หลังจากย้ายไปเรียนคณะรัฐศาสตร์กู้กยศ.ต่อ แต่เนื่องจากซิ่วมา 2 ปี ทุนจากกยศ.จึงครอบคลุมเพียง 2 ปีแรกของการเรียนระดับมหาวิทยาลัย (เมื่อถามซอว่าทำไมถึงตัดสินใจกู้กยศ.เพราะเด็กหลายคนเกลัวการกู้เพราะไม่อยากเป็นหนี้ ซอบอกว่าสำหรับเขาแล้วกยศ.เป็นหนทางเดียวที่ทำให้เขาเรียนต่อได้ เพราะไม่มีแหล่งรายได้อื่น) หลังจากนั้นได้ทุนลูกเหรียง (ปีละประมาณ 25,000 บาทแต่แบ่งให้ปีละ 3 ครั้ง ต่อเนื่องจนจบมหาวิทยาลัย) และยังได้โอกาสช่วยกิจกรรมของกลุ่มลูกเหรียงเช่น เป็นวิทยากร ทำให้มีรายได้เพิ่มจากทุนการศึกษา และจากการเป็นวิทยากรให้กับกลุ่มลูกเหรียงนำพาให้ซอได้งานวิทยากรในเวทีอื่นๆ เช่น เวลาโรงเรียนในพื้นที่ต้องการจัดกิจกรรมกลุ่มก็มาเชิญให้เขาไปเป็นวิทยากร เพราะฉะนั้นสิ่งที่ซอได้รับจากกลุ่มลูกเหรียงจึงไม่ใช่แค่ทุนการศึกษา แต่เป็นโอกาสให้เขาค้นพบศักยภาพและพัฒนาตนเอง ซึ่งซอใช้โอกาสนี้อย่างเต็มที่ผลักดันตนเองให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เท่าที่จะทำได้จนได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนไปประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นกิจกรรมของกลุ่มลูกเหรียงร่วมกับสถานทูตอเมริกัน

ส่วนใหญ่ความช่วยเหลือด้านการเงินจะมาจากพี่ๆ ที่ทำงานแล้ว แต่ตอนหลังพี่ๆ มีครอบครัวจึงไม่สามารถช่วยเหลือซอได้อย่างเต็มที่นัก ส่วนพ่อนั้นเป็นผู้พิการทางสายตาจึงไม่มีรายได้มาช่วยเหลือครอบครัว มีแต่แม่ที่รับจ้างทั่วไปแต่รายได้ก็ไม่พอ ซอบอกว่าถ้าเขาไม่ดิ้นรนน้องอีก 2 คนก็จะไม่ได้เรียนเพราะฉะนั้นเขาจึงพยายามหาทุนหารายได้ ซอพยายามหาเงินจากการไปค่าย เพราะการไปค่ายแต่ละครั้งจะมีเงินสนับสนุนเป็นค่าเดินทางสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมค่าย ซอก็เก็บเงินตรงนั้นไว้ และอีกอย่างคือการเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ได้

รู้จักคน ได้ connection ซอไม่ค่อยทำงานพิเศษ เพราะต้องการ focus กับการเรียน ผู้วิจัยถามซอว่าเคยคิดที่จะหยุดเรียนไปสัก 1-2 ปีเพื่อทำงานเก็บเงินแล้วกลับมาเรียนใหม่หรือไม่ แต่ซอบอกว่าเขาไม่เคยคิดจะหยุดเรียนเพื่อไปทำงานแล้วกลับมาเรียน สำหรับซอแล้วยอมอดแล้วเรียนไปให้จบดีกว่าหยุดเรียน ทางครอบครัวก็ไม่เคยบอกให้ออกมาทำงาน แต่แม่บอก *"ถ้าอยากเรียนต้องดิ้นรนด้วยตัวเองเพราะแม่ไม่มีเงินส่ง"*

ความฝันของซอคือการเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย เพราะชอบความเป็นครู ตั้งแต่เด็กๆ ซอมีความฝันว่าอยากเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่จะเรียนได้ ตอนนี้คืออยากเรียนจบปริญญาเอก (ในครอบครัวมีคนจบมหาวิทยาลัยคือพี่ชายและพี่สาว จบครูทั้งคู่ คนหนึ่งได้บรรจุแล้วเป็นครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ อีกคนเป็นครูพละศึกษาตอนนี้รอสอบบรรจุอยู่) ซอรู้ว่าจุดเด่นของตัวเองคือการชอบสอนคนอื่น ซอค้นพบตัวเองจากการลองผิดลองถูก ตอนที่จะเลือกคณะในมหาวิทยาลัยตอนนั้นซอคัดเลือกจะผลการเรียนของตัวเองที่เป็นคนเรียนดี จึงเลือกเรียนสายวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาด แต่ก็เป็นบทเรียนให้ซอรู้ว่าการที่จะเลือกอะไรต้องรู้จักตัวเองก่อนว่าชอบอะไรหรือไม่ชอบอะไร ซอมีความฝันว่าอยากเรียนมหาวิทยาลัยตั้งแต่อยู่ระดับประถมศึกษา ส่วนหนึ่งคือได้รับอิทธิพลจากพี่ที่พยายามดิ้นรนทุกทางเพื่อเรียนมหาวิทยาลัย ซอคิดว่าที่บ้านยากจนวิธีเดียวที่จะหลุดพ้นจากความยากจนนี้คือการเรียน อีกส่วนหนึ่งมาจากการดูถูกของคนแถวบ้านที่บอกว่าถึงแม้ซอจะเรียนเก่งขนาดไหนแต่ถ้าไม่มีเงินก็เรียนไม่จบหรอก การดูถูกหรือคำปรามาสเหล่านี้เป็นแรงผลักดันให้ซอตั้งใจเรียนให้จบปริญญาตรี

เนื่องจากซอตัดสินใจซิ่วไปสอบเข้ามหาวิทยาลัยใหม่หลังจากเรียนมา 2 ปีทำให้เสียเงินใน 2 ปีแรกไปเยอะ ทางบ้านไม่มีเงินที่จะ support แต่ก็พยายามค้นคว้าและขวนขวายทุกอย่างเพื่อให้ได้เรียนถึงแม้จะไม่มีเงินจ่ายค่าเทอมตอนนั้นก็ตาม และก็พยายามหาช่องทาง ถามอาจารย์ว่ามีทุนมีอะไรให้ไหม อีกอย่างนึงที่ซอทำก็คือหาองค์กรในพื้นที่ที่มีทุนช่วยเหลือ และเอาตัวเองไปอยู่ตรงนั้นให้ได้ เพื่อที่เค้าจะได้ support เรา ตอนเรียนมหาวิทยาลัย (ครั้งที่ 2 ที่คณะรัฐศาสตร์) เทอมแรกใช้ชีวิตลำบากมาก เพราะต้องประหยัดสุดๆ มีค่าใช้จ่ายหลายอย่าง เทอม 1 ผ่านไปได้คะแนนออกมาดี พอเทอม 2 ซอก็ได้ไปรู้จักองค์กรลูกเหรียงจากการค้นหาในอินเตอร์เน็ต ได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมตอนปิดเทอม ตอนที่เข้าร่วมกิจกรรมนั้น คุณแม่ซึ่งเป็นประธานชมรมกลุ่มลูกเหรียงบอกว่าถ้าเด็กคนไหนมีปัญหาเรื่องการเรียนให้โทรหาคุณแม่ ตอนนั้นซอไม่มีเงินจ่ายค่าหอพัก จึงได้โทรไปปรึกษาคุณแม่ ไม่มีเงินเลย ซอตัดสินใจไม่ทำงานพิเศษเพราะกลัวว่าจะไม่ได้เต็มที่กับการเรียน จึงมุ่งหาทุนการศึกษา จึงพยามยามผลักดันตัวเองให้เด่นทั้งด้านกิจกรรมและการเรียนเพื่อว่าเวลามีทุนการศึกษาจะได้เป็นตัวเลือกที่ดี ซอได้ทุนในที่สุด

ซอสามารถสอบเข้าเรียนมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ได้ แต่เมื่อเรียนไปได้สัก 2 ปีรู้สึกว่าไม่ใช่ และไม่ชอบ ก็เลยต้องซิ่วมาเรียนที่ใหม่ ตอนที่เรียนมหาวิทยาลัยเทอม 2 ได้รู้จักกลุ่มลูกเหรียงได้ทุนการศึกษาจากกลุ่มลูกเหรียง

ซอเชื่อว่า *“สิ่งเดียวที่จะทำให้ชีวิตของตัวเองดีขึ้นก็คือการเรียน ถึงแม้เราจะไม่มีสมบัติอะไรเลยแต่สิ่งหนึ่งที่จะช่วย support เราได้คือทักษะที่เรามี หรือ การศึกษาที่เรามี”*

ข้อเสนอแนะที่อยากให้กับหน่วยงานที่อยากให้เข้าไปช่วยเหลือเด็กๆ ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ คือ หน่วยงานที่ช่วยปลุกพลังและสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็ก อยากให้หน่วยงานแนะแนวในโรงเรียนทำงานให้มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ เนื่องจากซอมองว่าจริงๆ แล้วความจนก็เป็นปัญหา แต่ค้นหาเพื่อให้รู้เป้าหมายการประกอบอาชีพ หรือสิ่งที่ตัวเองถนัดเป็นสิ่งสำคัญกว่า สำหรับซอแล้ว ระหว่างเงิน กับความตั้งใจ ความตั้งใจสำคัญกว่าเงิน ถ้ามีความตั้งใจแล้วจะหาทางดิ้นรนไปได้ และจะมีคนเห็นความตั้งใจของเรา เช่น ซอเคยทำงานพิเศษขายข้าวตอนมัธยมแล้วเอาเงินนั้นไปเรียนพิเศษ ทางโรงเรียนเห็นจึงให้เรียนพิเศษฟรี

วายุ

ปัจจุบันเรียนที่วิทยาลัยเทคนิคนราธิวาส ชั้นปวช. 1 สาขาไฟฟ้า จังหวัดนราธิวาส

นับถือศาสนาอิสลาม อาศัยอยู่ที่จังหวัดนราธิวาส พ่อแม่แยกทางกัน พ่อเป็นคนมาเลเซีย มีพี่น้อง 4 คนเป็นคนที่ 2 ตอนอายุ 5 เดือนแม่ไม่มีเวลาเลี้ยงเพราะแม่ต้องทำงาน เลยไปจ้างคนเลี้ยง คนรับเลี้ยงเด็กรักและเอ็นดูวายุมาเลยขอรับเป็นลูกบุญธรรม โดยครอบครัวคนรับเลี้ยง (ต่อไปจะเรียกว่าแม่บุญธรรม) เป็นคนดูแลค่าใช้จ่ายเรื่องการเรียน ที่อยู่อาศัย ความเป็นอยู่ทุกอย่าง (ครอบครัวแม่บุญธรรมมีลูก 3 คน คนโตเรียนมหาวิทยาลัย คนรองเรียนมัธยมศึกษา คนเล็กสุดอายุ 2 ขวบ) ปัจจุบันแม่จริงๆ ย้ายไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย (ทำร้านโรตี) แต่ยังส่งเงินกลับมาให้ยาย ส่วนแม่บุญธรรม (อายุ 30 กว่า) ช่วยงานร้านขายข้าวราดแกงของที่บ้าน ส่วนพ่อเลี้ยงเป็นชาวประมง ฐานะถือว่าพอมีพอกิน วายุทำงานพิเศษคือช่วยเสิร์ฟอาหารในร้านขายข้าวของครอบครัวแม่บุญธรรม หรือ หรือช่วยงานที่ร้านคาเฟ่ของน้องชายของแม่บุญธรรม

เริ่มเรียนระดับเด็กเล็กที่โรงเรียนเทศบาลใกล้ๆ บ้าน ช่วงประถมศึกษาเรียนอยู่ระดับดี เป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งขันทางวิชาการวิชาคณิตศาสตร์ เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่โรงเรียนประจำจังหวัดนราธิวาส ช่วงที่เรียนมัธยมฯ วายุค่อนข้างตามเพื่อน เกรดเฉลี่ยประมาณ 2 กว่าๆ (มีติด 0 เป็นสิบตัว) ปัจจุบันเรียนอยู่วิทยาลัยเทคนิคนราธิวาส ปวช. 1 วายุชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จึงเลือกเรียนสาขาไฟฟ้า หลังจากเข้าไปเรียนเทคนิคแล้วก็ชอบเพราะเรียนไม่หนัก การบ้านไม่ค่อยมี ส่วนมากทำงานเสร็จในห้อง วายุเล่าว่าพอเข้าเรียนปวช. เกรดตอนนี้ประมาณ 2 กว่า (ติด 0 ประมาณ 1 ตัว)

ทุนการศึกษาที่ได้รับได้แก่ ทุนเสมอภาค ทุนยากจน (ให้แม่บุญธรรมเก็บ) ยังไม่กู้กยศ. (ไม่มั่นใจว่าจะเรียนระดับปริญญาตรีได้หรือไม่ และไม่อยากเป็นหนี้) ปัจจุบันไม่ได้ทุนอะไร เงินที่ได้จากทุนการศึกษานำไปจ่ายค่าเทอมและซื้อชุดนักเรียน

ก่อนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นช่วงตัดสินใจว่าจะเรียนสายอาชีพดี หรือเรียนต่อสายสามัญดี ในที่สุดก็ตัดสินใจเรียนต่อสายอาชีพเพราะคิดว่าน่าจะเรียนไม่หนักเท่าช่วงมัธยม 1-3 เพราะทราบมาว่าสายอาชีพจะเน้นปฏิบัติ ประกอบกับมีน้า (น้องของแม่แท้ๆ) แนะนำว่าน่าจะเรียนสายอาชีพดีกว่า เพราะเรียนง่าย จบไปก็มีงานทำเลย วายุชอบปฏิบัติอยู่แล้วและถนัดวิชาคณิตศาสตร์ จึงเลือกเรียนสาขาไฟฟ้า อีกส่วนหนึ่งที่ตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษาเพราะตามเพื่อน เพื่อนเรียนต่อสายอาชีพหลายคน ประกอบกับคิดว่าเรียนสามัญหนักเกินไปการบ้านเยอะ

ความฝันในอนาคตคือ อยากเป็นวิศวกรไฟฟ้า หลังจากจบปวช. คิดว่าจะเข้ามหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (เรียนสูงน่าจะหางานได้ง่ายและรายได้ดี มีน้องชายของแม่บุญธรรมเป็นตัวอย่าง) (ข้อสังเกต:

ถึงแม้จะบอกว่าอยากเรียนปริญญาตรี แต่เมื่อถามว่าให้บอกว่าสัดส่วนระหว่างเรียนมหาวิทยาลัย กับไม่เรียนมหาวิทยาลัยตอนนี้เป็นเท่าไหร่ วายุบอกว่า เป็น 49: 51 แสดงว่ายังไม่มั่นใจว่าจะเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัย) สาเหตุน่าจะเป็นอย่างที่วายุให้ข้อมูลว่า ตอนนี้ก็ยังติดเพื่อนเยอะ ยังไม่ได้คิดจริงจังเกี่ยวกับการเรียนเท่าไหร่ และยังไม่มั่นใจว่าจะได้เรียนระดับปริญญาตรีหรือไม่เพราะได้ยินว่าค่าเทอมสูง ดังคำกล่าวของน้องวายุว่า *“คิดว่าหากไม่มีทุนเรียนต่อ จะดรอปเรียนเพื่อทำงานเก็บเงินสักพักหลังจบ ปวช. 3”*

ข้อสังเกตความท้าทาย

วายุยังไม่ได้หาข้อมูลอย่างจริงจังเท่าไหร่ เช่น ค่าเทอมของการเรียนระดับปริญญาตรี เส้นทางเรียนต่อระหว่างการเรียนต่อปวส.กับเรียนต่อระดับปริญญาตรี และแผนที่วางไว้ว่าจะเรียนต่อระดับปริญญาตรียังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร

เก้ง

อายุ 16 ปี ปัจจุบันเรียน ปวช.1 วิทยาลัยเทคนิคสุ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีน้องสาว 1 คน พ่อกับแม่แยกกัน แม่อายุ 33 ปี ตอนนี้ที่บ้านอยู่กัน 4 คน (แม่ น้องสาว ลูกพี่ลูกน้อง (ลูกของป้า) แล้วก็เก้ง) แม่ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป ใครจ้างอะไรแม่ก็ทำ เช่น ขายผักตอนเช้า ขายข้าวที่โรงเรียน พ่อ (อายุ 30 กว่าปี) ทำงานเป็นช่างไฟฟ้า (แต่ตอนนี้ไม่ได้ทำงาน) ให้เงินเป็นบางครั้ง พ่อก็อยู่ชะอวดเหมือนกันแต่ไม่ค่อยได้เจอ

เริ่มเรียนอนุบาลที่อำเภอชะอวด เรียนประถมที่โรงเรียนรัฐที่บ้านชะอวด ย้ายตามพ่อที่ไปทำงานที่กรุงเทพฯช่วงหนึ่ง แล้วกลับมาที่ชะอวดอีก เรียนโรงเรียนมัธยมที่ชะอวดจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างที่เรียนที่รร.ชะอวดถือว่าเรียนกลางๆ เกรดเฉลี่ยประมาณ 2 กว่า ตอนนี้เรียนที่วิทยาลัยเทคนิคสุราษฎร์สาขาไฟฟ้า อยู่หอพักเพราะพ่อไม่ได้ทำงานที่สุราษฎร์แล้ว นอกจากเรียนแล้วตอนนี้เก้งทำงานพิเศษกับอาจารย์ที่วิทยาลัยหลังเลิกเรียนตอนเย็นหรือเสาร์อาทิตย์ โดยอาจารย์รับงานติดตั้งไฟฟ้าแล้วชวนเก้งไปทำด้วย ได้เงินเป็นรายวัน วันละ 300 บาท ตอนนี้เรียนทุกวัน

เคยได้ทุนกสศ. ตอนเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ชะอวด ปัจจุบันไม่ได้ทุนการศึกษา ตอนแรกว่าจะกู้กยศ. แต่แม่บอกว่ายังไม่ต้องกู้เพราะแม่ยังส่งไหวอยู่ คิดว่าจะกู้ตอนขึ้น ปวช. 2 เกี่ยวกับเรื่องทุนการศึกษาได้ไปแจ้งอาจารย์ที่วิทยาลัยเทคนิคแล้วว่าอยากสมัครทุนการศึกษา อาจารย์บอกว่าจะลงชื่อไว้ให้

ตอนนี้มีค่าใช้จ่ายส่วนตัว ค่าหอเดือนละ 2,500 ค่ากินเดือนละ 3,000 บาท ค่าเทอมไม่ต้องเสีย แม่ส่งเงินให้บ้าง ส่วนเงินที่ได้จากการทำงานพิเศษเก็บเอาไว้ใช้เวลาฉุกเฉินเช่นแม่ไม่มีเงินส่งให้ เช่น ช่วงที่ผ่านมาแม่ไม่มีเงินส่ง พ่อไม่ได้ทำงาน ต้องใช้เงินตัวเองและใช้จ่ายอย่างประหยัดมากๆ

ตอนแรกเคยฝันว่าอยากเป็นเชฟเพราะชอบทำอาหารตั้งแต่เด็ก แต่พอได้ไปช่วยพ่อทำงานติดตั้งไฟฟ้าทั้งในและนอกอาคารช่วงที่เรียนม. 1 (ช่วงนั้นมีโควิดพอดี โรงเรียนปิดก็เลยได้ตามพ่อไปทำงาน) ประมาณปีสองปีก็รู้สึกชอบ เลยตั้งใจว่าถ้าจบม.3 จะเรียนสายช่างไฟฟ้าเหมือนพ่อ วางแผนอนาคตไว้ว่าจะเรียนให้จบปวส. 2 แล้วออกไปทำงาน (อาจจะสมัครการไฟฟ้า และรับงานติดตั้งไฟฟ้าด้วย) มีอาจารย์มาแนะแนวว่าเรียนจบไฟฟ้าจะทำงานอะไรได้ และระหว่างที่เรียนปวส. วางแผนว่าจะรับงานติดตั้งไฟฟ้าเอง เพราะไม่ได้เรียนทุกวัน ถ้าทำงานแล้วมีเงินเก็บก็อาจจะเรียนต่อปริญญาตรี สาเหตุที่อยากจะเรียนปริญญาตรีเพราะที่บ้านไม่มีใครเรียนจนถึงระดับปริญญาตรีเลย ก็เลยอยากเรียนเพราะอยากให้ที่บ้านภูมิใจ แต่เก้งบอกว่า *“เมื่อเทียบกันแล้วเรียนจบปริญญาตรีจะหางานยากกว่า เพราะส่วนใหญ่เค้าจะจ้างปวส.มากกว่า เพราะความรู้การทำงานคล้ายๆ*

กันแต่ถ้าต้องจ้างคนจบปริญญาตรีบริษัทต้องจ่ายเงินมากกว่า" ตอนนี้เก้งรับงานติดตั้งไฟฟ้า เมื่อถามว่าทำไมไม่ทำงานพิเศษเพิ่มเช่น ทำร้านอาหาร เก้งบอกว่า *"ไม่อยากทำเพราะจะกระทบกับการเรียน"*

ตอนที่ต้องตัดสินใจว่าจะเรียนต่ออะไรหลังจบม.3 เก้งบอกว่าไม่เคยคิดว่าจะเรียนต่อสายสามัญเลย เพราะรู้ตัวว่าขืนเรียนไปก็ไม่รอด เพราะไม่ชอบเรียนวิชาการ มีพวกรายวิชาแบบนี้เยอะ บางวิชาก็ไม่เข้าใจ เช่น ภาษาอังกฤษ สาเหตุที่เรียนที่วิทยาลัยเทคนิคสุราษฎร์เพราะพ่อไปทำงานที่นั้นตอนนั้น เก้งบอกว่า *"คิดว่าตัวเองตัดสินใจถูกที่เลือกเรียนสายอาชีพ เพราะเรียนเข้าใจกว่า ตอนนี้ได้เกรดประมาณ 3.5 และหากมีโอกาสอยากเรียนจนถึงระดับปริญญาตรี"*

น้องเก้งมองว่าความท้าทายในการเรียนต่อระดับปริญญาตรี *"น่าจะเป็นเรื่องการเงินเพราะที่บ้านไม่ค่อยมีเงิน แม่ส่งคนเดียว แล้วบางทีแม่ก็ส่งไม่ไหว พ่อก็บอกว่าน่าจะส่งได้แค่ ปวช.3"* เพราะฉะนั้นเก้งจึงเตรียมเก็บเงินที่ได้จากการทำงานพิเศษไว้เป็นทุนเรียนเช่นในวันที่สัมภาษณ์แม่ประสบอุบัติเหตุรถล้ม ทำให้กระดูกหัก เดินไม่ได้ ทำงานไม่ได้ เก้งเลยกลับมาเยี่ยมเพราะปิดเทอมพอดี อยากให้หน่วยงานมาช่วยเด็กที่บ้านยากจน บางคนทำงานไปเรียนไป ไม่ค่อยได้เข้าเรียนต้องออกไปทำงานเลย

ข้อสังเกตความท้าทาย

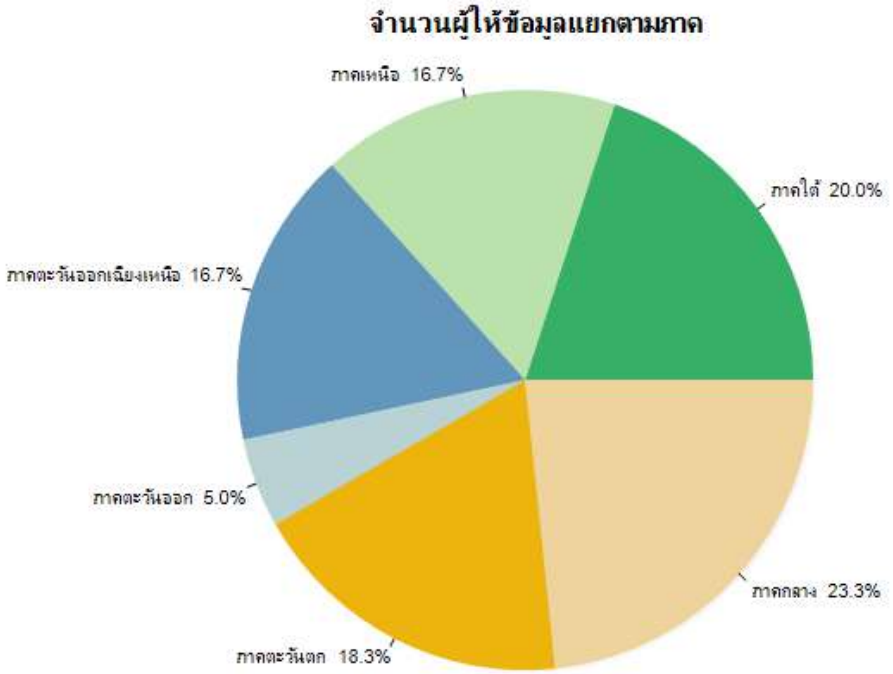
เก้งมีความมุ่งมั่นเรื่องการเรียน อยากเรียนให้จบเพราะมองเห็นชีวิตพ่อกับแม่ที่ลำบากเพราะเรียนไม่สูง จึงคิดว่าถ้าไม่เรียนก็จะต้องเป็นเหมือนพ่อกับแม่ก็เลยตั้งใจเรียนให้สูง

ตอนที่ 1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

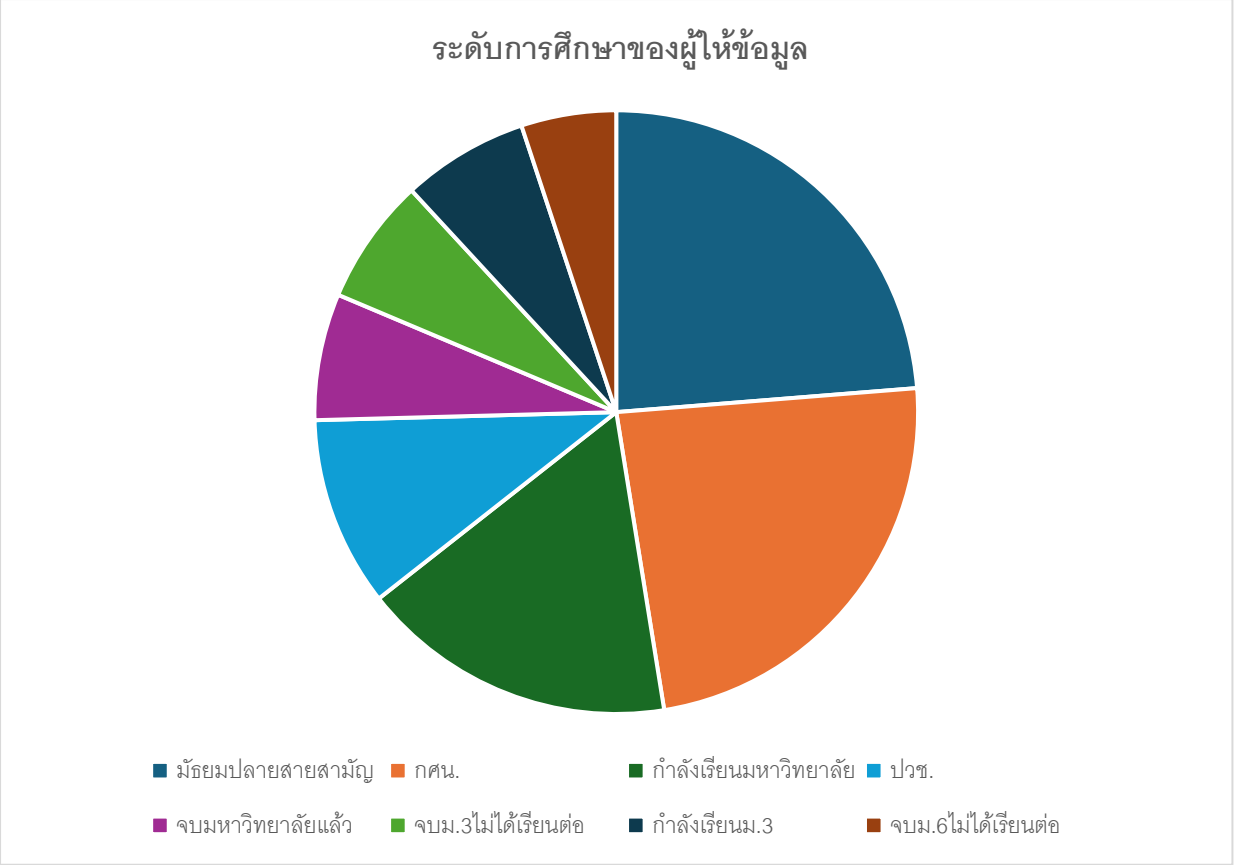
10 เส้นทางหลักความท้าทาย และ 4 กลุ่มเส้นทางร่วม

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จำนวน 60 คน แยกตามภาคได้ดังนี้

ภาค	จำนวน	ร้อยละ
ภาคใต้	12	20.00%
ภาคเหนือ	10	16.70%
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	10	16.70%
ภาคตะวันออก	3	5.00%
ภาคตะวันตก	11	18.30%
ภาคกลาง	14	23.30%
รวม	60	100.00%



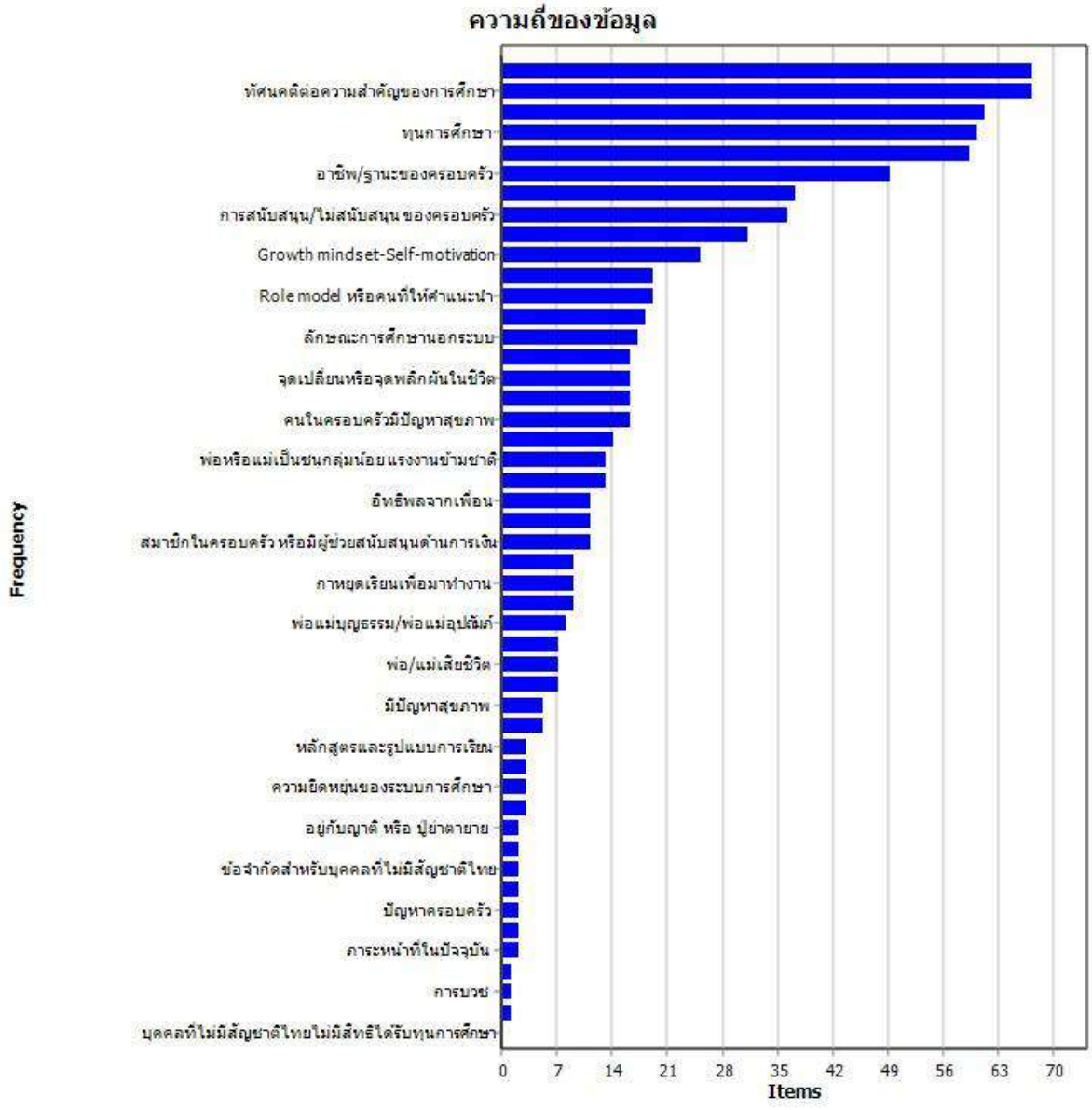
ภาพที่ 8 จำนวนผู้ให้ข้อมูลแยกตามภาค



ภาพที่ 9 จำนวนผู้ให้ข้อมูลแยกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	เปอร์เซ็นต์
มัธยมปลายสายสามัญ	14	23.30%
กศน.	14	23.30%
กำลังเรียนมหาวิทยาลัย	10	16.70%
ปวช.	6	10.00%
จบมหาวิทยาลัยแล้ว	4	6.70%
จบม.3ไม่ได้เรียนต่อ	4	6.70%
กำลังเรียนม.3	4	6.70%
จบม.6ไม่ได้เรียนต่อ	3	5.00%

ปัจจัยที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงมากที่สุดที่เกี่ยวข้องกับโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา



ภาพที่ 10

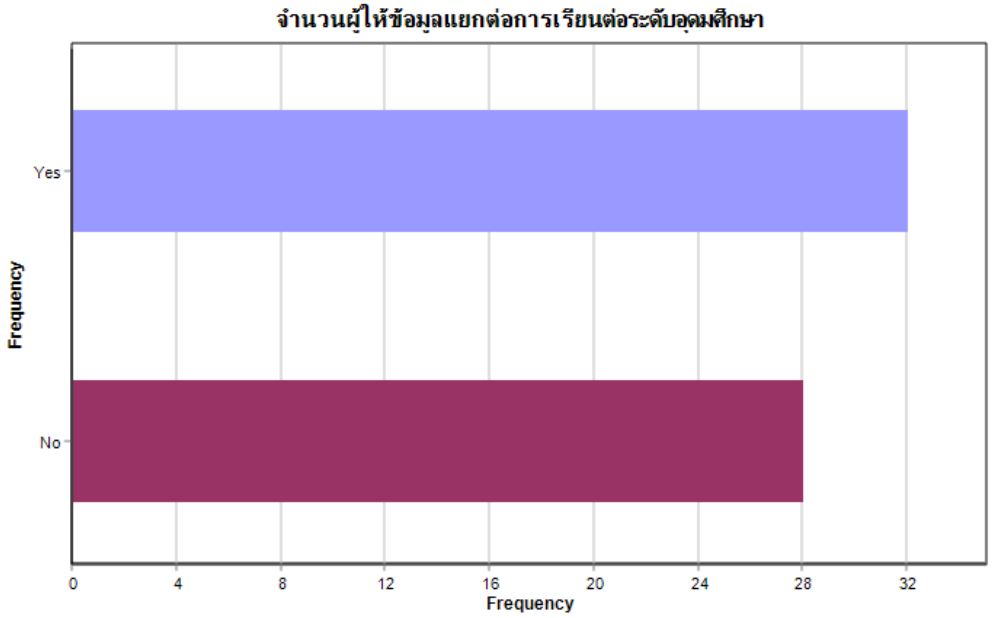
ปัจจัยที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงมากที่สุดที่เกี่ยวข้องกับโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าปัจจัยที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงมากที่สุดที่เกี่ยวข้องกับโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา 5 อันดับแรกคือ 1) ทัศนคติต่อความสำคัญของการศึกษา 2) ทุนการศึกษา 3) อาชีพ/ฐานะของครอบครัว 4) การสนับสนุนหรือไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว 5) Growth Mindset และแรงจูงใจในการเรียน

นอกจากนี้ จากจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 60 คน พบว่า 32 คนกำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาแล้ว หรือ มีแผนการที่เป็นรูปธรรมที่จะเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ในขณะที่ 28 คนไม่มีแผนการที่แน่นอนที่จะเรียนต่อระดับอุดมศึกษา

ตารางที่ 8 แผนการที่จะเรียนต่อระดับอุดมศึกษา

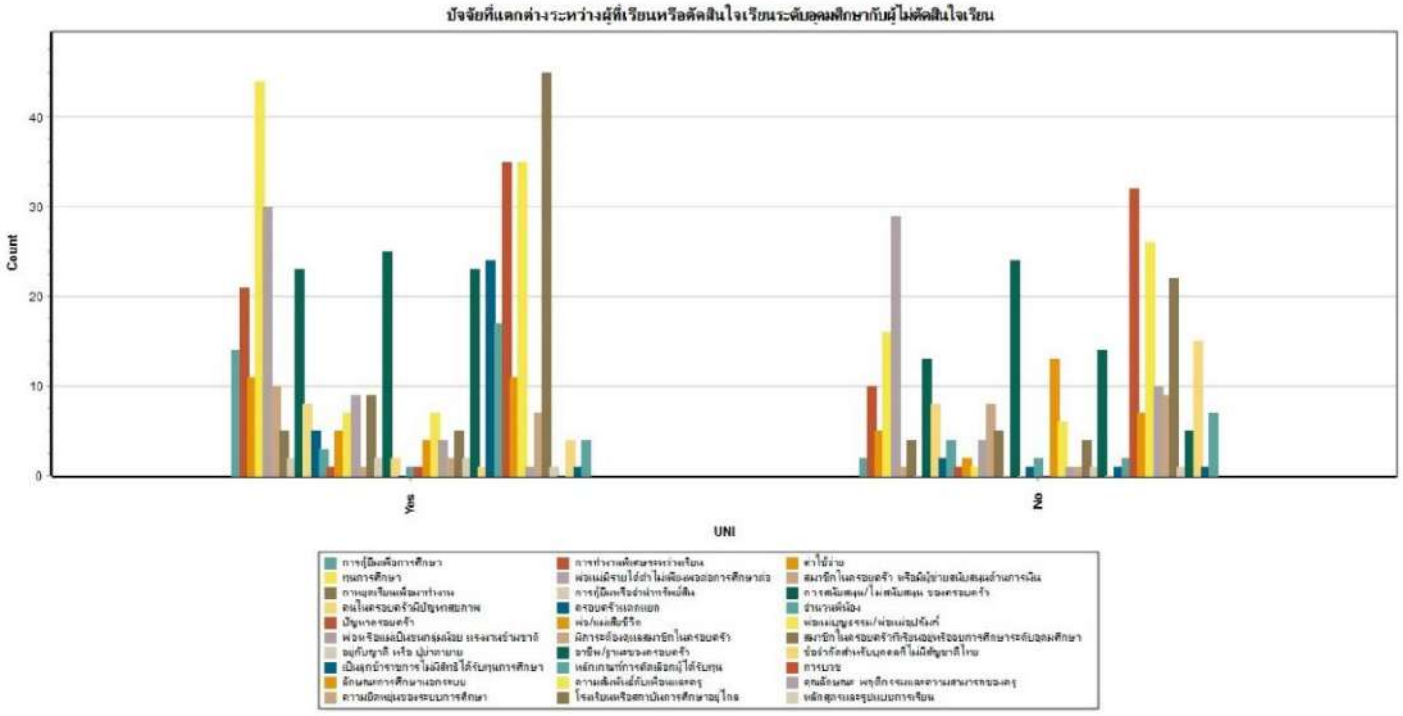
การเรียนต่อระดับอุดมศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
กำลังเรียน มีแผนที่จะเรียน หรือเรียนจบแล้ว	32	53.30
ไม่มีแผนที่เป็นรูปธรรมว่าจะเรียน	28	46.70
รวม	60	100



ภาพที่ 11 จำนวนผู้ให้ข้อมูลแยกตามการเรียนต่อหรือการตัดสินใจเรียนต่อระดับอุดมศึกษา

การเรียนต่อระดับอุดมศึกษาหรือตัดสินใจเรียนต่อระดับอุดมศึกษาแยกตามระดับการศึกษาปัจจุบัน

	Yes	No
มัธยมปลายสายสามัญ	11	3
กำลังเรียนมหาวิทยาลัย	10	
ปวช.	4	2
จบมหาวิทยาลัยแล้ว	4	
กศน.	1	13
จบม.6ไม่ได้เรียนต่อ	1	2
กำลังเรียนม.3	1	3
จบม.3ไม่ได้เรียนต่อ		4



ภาพที่ 12

ปัจจัยที่แตกต่างระหว่างผู้เรียนในการตัดสินใจหรือไม่ตัดสินใจเรียนต่อระดับอุดมศึกษา

ความแตกต่างผู้ที่เรียนต่อหรือตัดสินใจเรียนต่อระดับอุดมศึกษากับผู้ที่ไม่เรียนต่อ

	เรียนต่อ	ไม่เรียนต่อ
ทัศนคติต่อความสำคัญของการศึกษา	45	22
ทุนการศึกษา	44	16
การวางแผนอนาคต	35	32
ความชอบ ความถนัด และความสามารถในการเรียน	35	26
พ่อแม่มีรายได้ต่ำไม่เพียงพอต่อการศึกษาต่อ	30	29
อาชีพ/ฐานะของครอบครัว	25	24
Growth mindset-Self-motivation	24	1
การสนับสนุน/ไม่สนับสนุน ของครอบครัว	23	13
การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ สาขาการเรียน และ ทุนการศึกษา	23	14
การทำงานพิเศษระหว่างเรียน	21	10
Role model หรือคนที่ให้คำแนะนำ	17	2
การกู้ยืมเพื่อการศึกษา	14	2
ค่าใช้จ่าย	11	5
การมี หรือ ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา	11	7
สมาชิกในครอบครัว หรือมีผู้ช่วยสนับสนุนด้านการเงิน	10	1
สมาชิกในครอบครัวที่เรียนอยู่หรือจบการศึกษาระดับอุดมศึกษา	9	5
คนในครอบครัวมีปัญหาสุขภาพ	8	8
พ่อแม่บุญธรรม/พ่อแม่อุปถัมภ์	7	1
ความสัมพันธ์กับเพื่อนและครู	7	6
จุดเปลี่ยนหรือจุดพลิกผันในชีวิต	7	9
กาหยุดเรียนเพื่อมาทำงาน	5	4
ครอบครัวแตกแยก	5	2
พ่อ/แม่เสียชีวิต	5	2
โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาอยู่ไกล	5	4
ลักษณะการศึกษานอกระบบ	4	13
คุณลักษณะ พฤติกรรมและความสามารถของครู	4	1

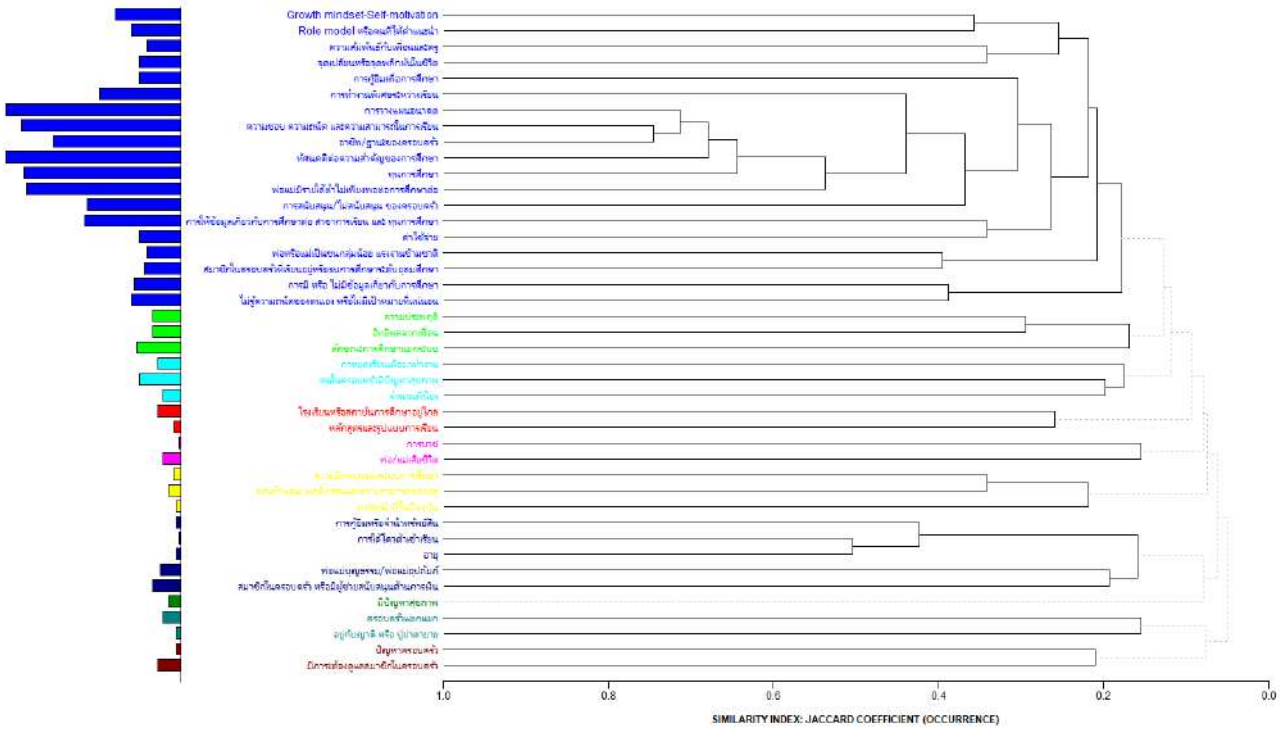
ความแตกต่างผู้ที่เรียนต่อหรือตัดสินใจเรียนต่อระดับอุดมศึกษากับผู้ที่ไม่เรียนต่อ

ไม่รู้ความถนัดของตนเอง หรือไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน	4	15
อิทธิพลจากเพื่อน	4	7
จำนวนพี่น้อง	3	4
อยู่ในพื้นที่หางไกลและกันดาร	3	
การกู้ยืมหรือจำนำทรัพย์สิน		2
ค่านิยมทางศาสนา		2
อยู่กับญาติ หรือ ปู่ย่าตายาย	2	
สัญญาณอินเตอร์เนต	2	
ข้อจำกัดสำหรับบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย	2	
ความยืดหยุ่นของระบบการศึกษา	2	
หลักสูตรและรูปแบบการเรียน	2	1
ปัญหาครอบครัว	1	1
มีภาระต้องดูแลสมาชิกในครอบครัว	18	8
หลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ได้รับทุน	1	2
การบวช	1	
การได้โควต้าเข้าเรียน	1	
ความประพฤติ	1	10
ภาระหน้าที่ในปัจจุบัน	1	1
อายุ	1	1
เป็นลูกข้าราชการไม่มีสิทธิได้รับทุนการศึกษา		1
มีปัญหาสุขภาพ		5

จากการวิเคราะห์ข้อมูล เส้นทางการศึกษา (Customer Journey) ของนักเรียน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เรียนอยู่ระดับอุดมศึกษา หรือ มีแผนการมีความตั้งใจที่แน่นอนที่จะเรียนต่อระดับอุดมศึกษา และ กลุ่มที่ไม่เรียนต่อและไม่มีแผนที่จะเรียนระดับอุดมศึกษาพบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสินใจของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ดังนี้

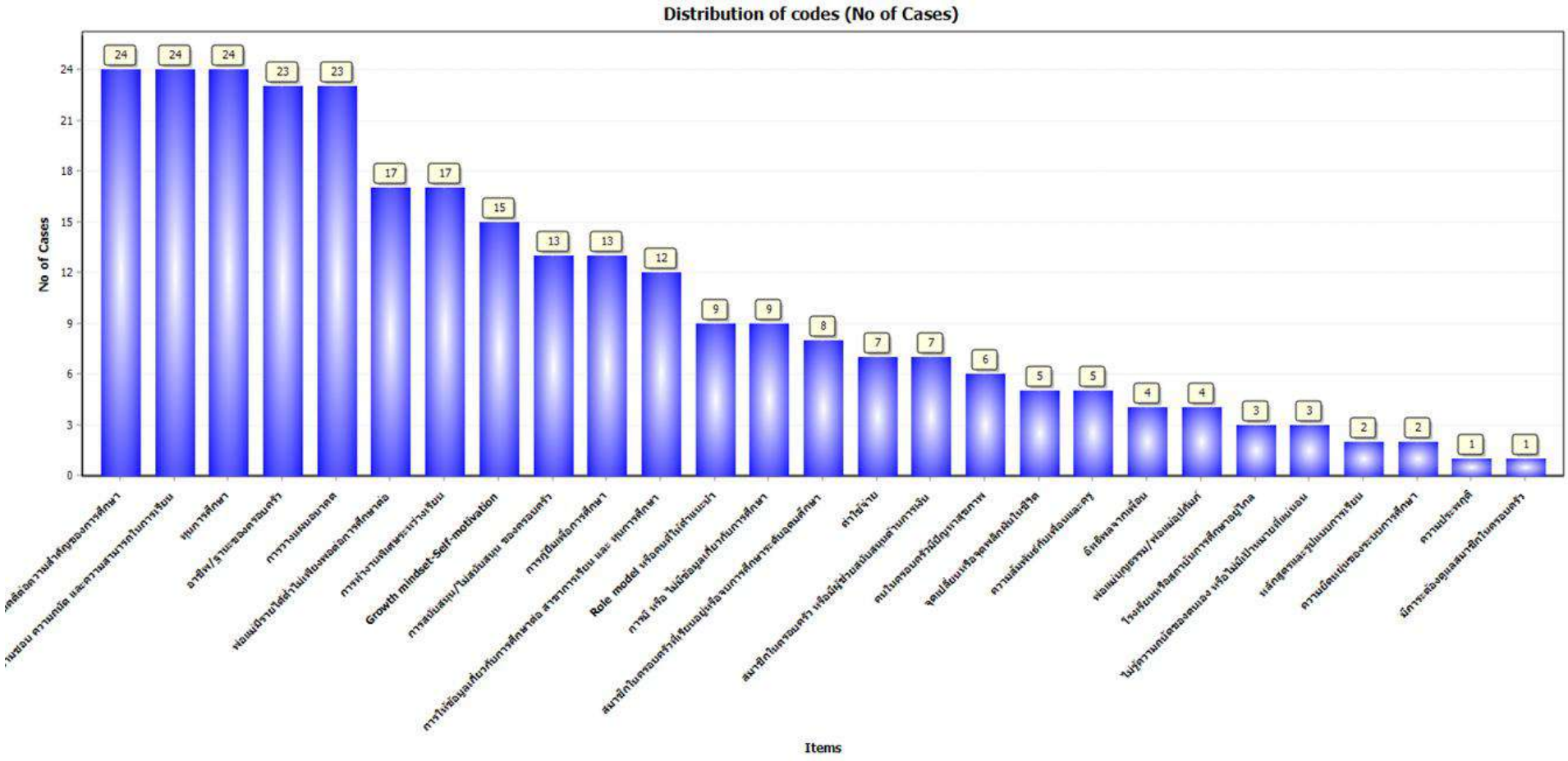
1. **กลุ่มที่เรียนจบกำลังเรียนระดับอุดมศึกษา หรือมีแผนการที่เป็นรูปธรรมที่จะเรียนต่อระดับอุดมศึกษา** (32 คน)
    1) Growth mind set
    2) Role model หรือ เครือข่าย
    3) สมาชิกในครอบครัวสนับสนุนค่าใช้จ่าย หรือมีพ่อแม่อุปถัมภ์
    4) การได้ทุนการศึกษา การทำงานพิเศษระหว่างเรียน การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
    5) การที่โรงเรียนให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ สาขาและแผนการศึกษา ทุนการศึกษา
    6) การสนับสนุนของครอบครัว
2. **กลุ่มที่ไม่เรียนต่อและไม่มีแผนที่จะเรียนระดับอุดมศึกษา** (28 คน)
    1) รายได้ของครอบครัว อาชีพ
    2) ไม่รู้ความถนัดของตนเอง
    3) ไม่มี growth-mindset ไม่มี self-motivation
    4) ไม่มีสมาชิกในครอบครัวช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่าย
    5) การได้ทุนการศึกษา การทำงานพิเศษระหว่างเรียน การกู้ยืมเพื่อการศึกษา
    6) ไม่มีการที่โรงเรียนให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ สาขาและแผนการศึกษา ทุนการศึกษา

ความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆ



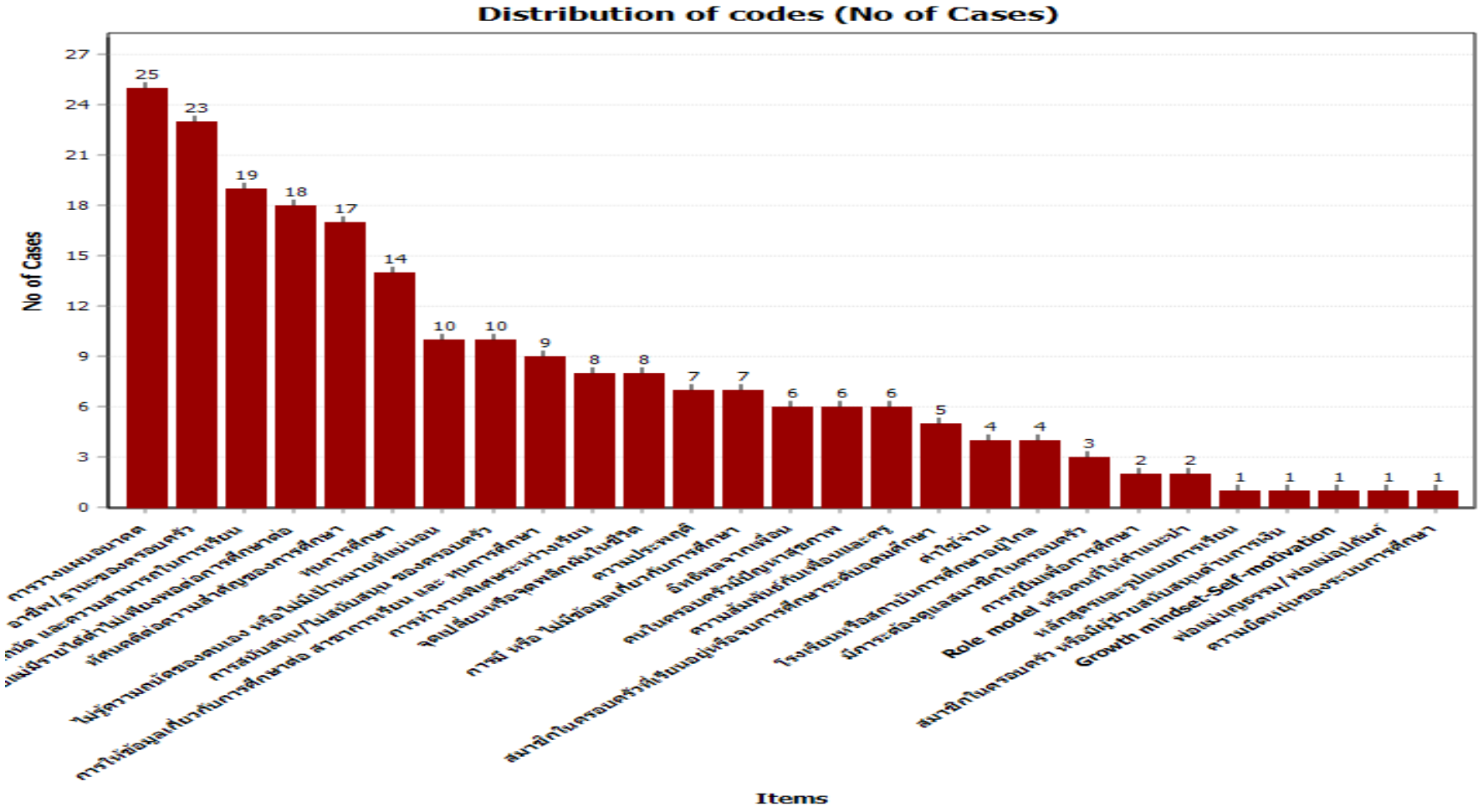
ภาพที่ 13

ความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆ



ภาพที่ 14 การกระจายของรหัสปัจจัยความท้าทาย (กลุ่มมีแผนที่จะเรียนต่อ)

ภาพที่ 15 การกระจายของรหัสปัจจัยความท้าทาย (กลุ่มที่ไม่มีแผนที่จะเรียนต่อ)



ปัจจัยที่แตกต่างระหว่างผู้ที่กำลังกำลังเรียน มีแผนที่จะเรียนอุดมศึกษา หรือ เรียนจบแล้ว กับ ผู้ที่ไม่เรียนต่อ หรือไม่มีแผนที่จะเรียนต่อระดับอุดมศึกษา		
Growth mindset (กรอบความคิดแบบเติบโต), การมีความมุ่งมั่น	15	1
ทุนการศึกษา	24	14
การกู้ยืมเพื่อการศึกษา	13	2
ไม่รู้ความถนัดของตนเองหรือไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน	3	10
ทัศนคติต่อความสำคัญของการศึกษา	9	2
การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ สาขาการเรียน และ ทุนการศึกษา	12	9

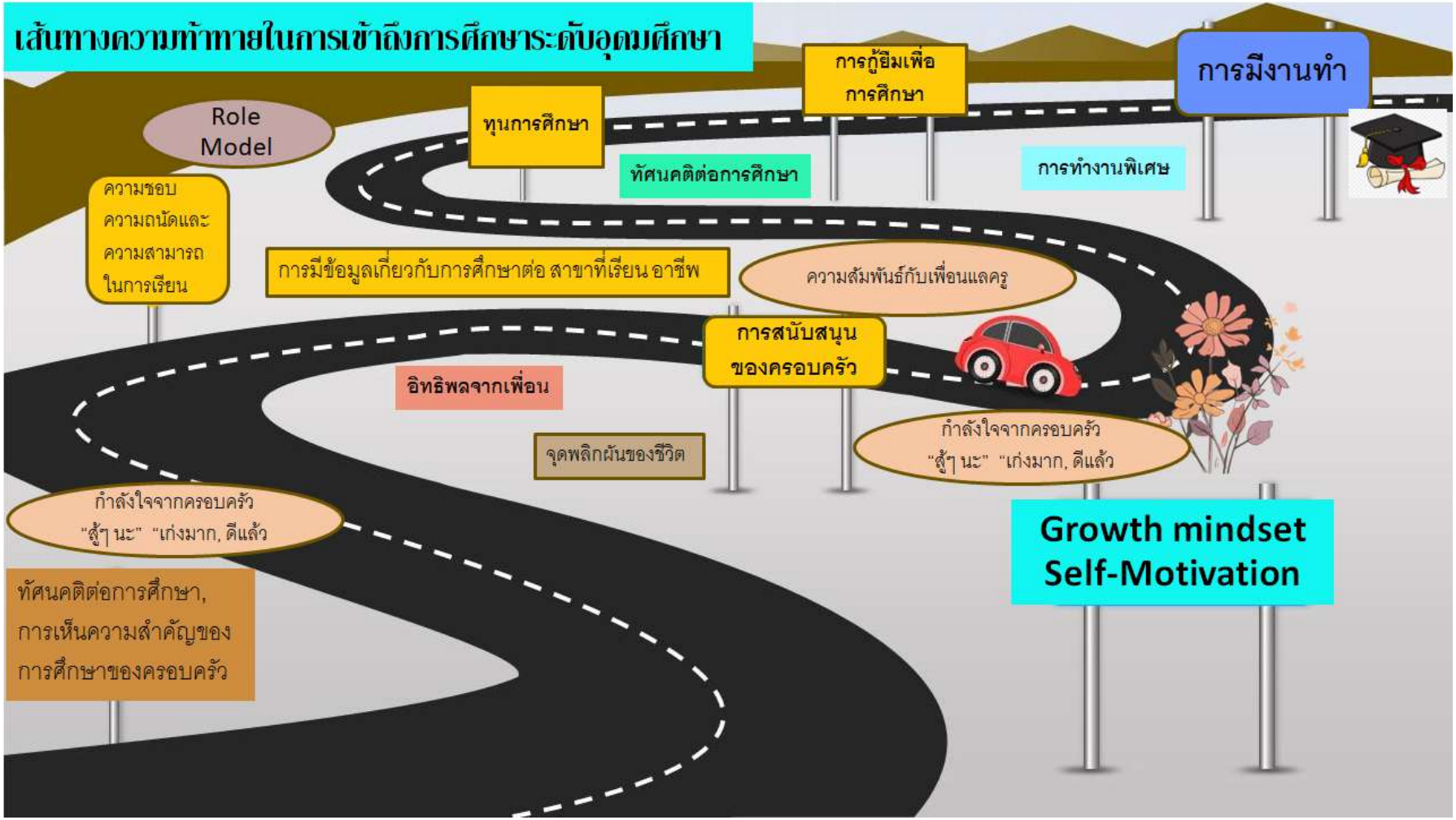
ภาพที่ 16

ปัจจัยที่แตกต่างระหว่างผู้ที่มีแผนที่จะเรียนต่อกับผู้ที่ไม่มีแผนที่จะเรียนต่อระดับอุดมศึกษา

ภาพที่ 17 ประสบการณ์ความท้าทายของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์



ภาพที่ 18 เส้นทางประสบการณ์ความท้าทายในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์



ตารางที่ 9

10 เส้นทางหลัก ความท้าทายในการเรียนต่อของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์

ลำดับ	เส้นทาง
1	เด็กยากจนบนดอย “ไม่มีโรงเรียน”
2.	เรียนดี มีเป้าหมาย แต่ “ต้องมีข้อมูลในการวางแผน”
"3.	เรียนดี อยากเรียนต่อ แต่ “ต้องดูแลครอบครัวก่อน”
4.	เรียนดี มุ่งมั่น แต่ต้องมี “แผนเส้นทางที่ยืดหยุ่น”
5.	มุ่งมั่น สอบติดแต่เกือบไม่ได้เรียนเพราะ “ไม่มีทุน”
6.	“ไม่รู้ความถนัด” เป้าหมายไม่ชัด ขาดความมุ่งมั่น ดูแลครอบครัวก่อน”
7.	“ชีวิตพลิกผัน” (เกือบ) ไม่ได้เรียนต่อ
8.	“โดนเพื่อนแกล้ง” เบื่อเรียน ไร้เป้าหมาย
9.	“ติดเพื่อน” ติดเกม ไม่เรียนต่อ
10.	“ปริญญาไม่ตอบโจทย์ชีวิต” ไม่ชอบวิชาการ จบมาไม่มีงานทำ

เส้นทางหลักความท้าทายที่ 1

“เด็กยากจนบนดอย ไม่มีโรงเรียน”

เด็กๆ ที่อาศัยอยู่บนดอยหรือในพื้นที่ห่างไกลที่ไม่มีโรงเรียนมักจะเผชิญกับความท้าทายอันใหญ่หลวงในการเข้าถึงการศึกษา อย่างไรก็ตาม ความมุ่งมั่นและความรักในการเรียนรู้ของพวกเขายังคงแข็งแรงไม่แพ้ใคร ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากการที่พวกเขาชอบมาโรงเรียนและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ การมีโรงเรียนที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายคือความฝันที่พวกเขาหวังไว้อย่างแท้จริง

ประสบการณ์มาโรงเรียนของเด็กยากจนบนดอย

ส่วนใหญ่เด็กยากจนบนดอยเป็นกลุ่มชาติพันธ์ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากลักษณะภูมิประเทศที่**อยู่ห่างไกลเดินทางลำบาก**ทำให้มีโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ได้จำกัด โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและ**ศูนย์การเรียนรู้**จึงเป็นรูปแบบการเรียนที่ช่วยให้เด็กกลุ่มนี้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้

หนึ่งในเด็กเหล่านี้คือ **นางสาวเข้ม** ที่เป็นกลุ่มชาติพันธ์เติบโตบนดอยในภาคเหนือ จังหวัดตากของประเทศไทยที่ตอนนี้เรียน กศน. สมัยเรียนชั้นมัธยมศึกษา ทุกๆ เช้า เธอต้องเดินทางไกลหลายกิโลเมตรเพื่อไปโรงเรียน เธอจึงอยู่โรงเรียนกินนอน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และเดินทางกลับบ้านในช่วงวันหยุดและการได้มาโรงเรียนทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ เป็นสิ่งที่ทำให้เธอมีความสุขมาก *“ตีห้าครึ่งตื่นแล้วก็ขึ้นมาออกกำลังกาย แล้วก็มีครูคอยคุมค่ะแล้วก็พอเช้านี้ที่เป็นที่ไม่ใช่เด็กปศุสัตว์จะทำงานข้างบนค่ะส่วนเด็กอยู่ปศุสัตว์จะลงมาเลี้ยงหมูแล้วก็เลี้ยงเป็ดที่ปศุสัตว์ค่ะ....ทำเวรข้างบนค่ะ เฉพาะตอนเช้าตอนเย็นก็ลง”* ตอนนี้เธอเรียน สกร. เป็นศูนย์การเรียนรู้ซึ่งก็คือมัธยมศึกษาม.ปลาย เป็นการเรียนด้วยตัวเอง ผ่านหนังสือ *“ครูเค้าจะนัด ครูเค้าจะนัดพบกลุ่มค่ะเดือนละครั้งหรือเดือนละสองถึงสามครั้งค่ะ”*

วา เป็นเด็กกลุ่มชาติพันธุ์อีกคนที่เรียนโรงเรียนประถมที่อยู่ใกล้บ้านและจบประถมศึกษาปีที่ 6 จากนั้นมาเรียนที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากใกล้บ้านและเดินทางสะดวก จากนั้นเธอมาเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่โรงเรียนมัธยมในอุ้มผางเนื่องจาก**ไม่มีโรงเรียนในพื้นที่**ใกล้บ้านของเธอให้เรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ โดยเธอ**ได้รับทุน**สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเรียนและพัก**อยู่หอพัก**ของโรงเรียน

ปิ่น เรียนที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ จังหวัดตาก ตั้งแต่ป.1 ถึง ม.3 ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำกินนอนอยู่ที่นั่นเลยอยู่ใกล้กับหมู่บ้านธงชัยล่าง ซึ่งเธอชอบมาก เพราะ**มีระเบียบและเวลาที่เป๊ะ** เธอเป็นคน

เดียวในบรรดาพี่น้องที่เรียนที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ส่วนพี่น้องไปเรียนที่อื่นกันหมดโดยเรียนใกล้บ้าน

เลไล ย้ายมาจากพม่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ตอนนั้นเลไลอายุประมาณ 9 ขวบและยังไม่รู้ภาษาไทย จึงต้องเริ่มเรียนใหม่ทั้งหมด การเดินทางจากอุ้มผางมาแม่สอดใช้เวลาประมาณ 8 ชั่วโมง และเลไลเมารถหนักมาก เลไลมาคนเดียวเพราะพ่อแม่**ไม่มีบัตร** เลไลเรียนที่โรงเรียนท่านผู้หญิงวิไล อมาตยกุล ตั้งแต่อนุบาลจนถึงมัธยม โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนพระเทพและเรียนฟรี มีข้าวและแกงให้หมด เลไลชอบเรียนหนังสือและคิดว่าจะเรียนต่อไปจนจบปริญญา

พร ชาวไทยภูเขาเชื้อสายกะเหรียงที่ครอบครัวส่งให้ไปเรียนในเมืองแต่เด็ก เพราะละแวกบ้านไม่มีโรงเรียน แต่มีศูนย์ กศน. พอจบม.3 ก็กลับมาเรียนกศน. เนื่องจากในเมืองมีค่าใช้จ่ายสูง

กรอบความคิดแบบเติบโต

แม้ว่าที่บ้านของ **เข้ม** ไม่สนับสนุนให้เรียนต่อตอนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และต้องการให้เธอช่วยทำไร่ที่บ้านแทน แต่เข้มมีความ**มุ่งมั่นและไม่ย่อท้อ**ต่ออุปสรรค เพราะเข้มเชื่อมั่นว่า *“การ**เปิดโอกาสให้กับตัวเอง**ได้รับการศึกษาเป็นบันไดสู่ความสำเร็จ”* และแม้ว่าเงินเป็นปัจจัยสำคัญแต่น้องเข้มเชื่อว่า *“ตัวเองค่ะไม่ปิดกั้นโอกาสตรงหน้าถ้าเราเลือกที่จะเรียนรู้เราไม่ต้องปิดกั้นตัวเอง”*

ปิ่น มีความมุ่งมั่นตั้งใจอยากเรียนจบวุฒิปริญญา เธอมีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถพัฒนาตัวเองและประสบความสำเร็จได้ โดยเธอมี**ครอบครัวที่สนับสนุนเป็นกำลังใจ**ให้เธอแม้ไม่สามารถสนับสนุนด้านกำลังทรัพย์ให้กับเธอได้ เธอมีแบบอย่างที่ดีในชีวิต เช่น ครูที่โรงเรียนซึ่งมักจะให้**คำแนะนำและกำลังใจ** *“ครูบอกเสมอว่าถ้าเราขยันหมั่นเพียร เราก็สามารถ**เปลี่ยนแปลงชีวิตของเรา**ได้”* ปิ่นกล่าวด้วยความฝันที่แวววาวเป่งบาน

เช่นเดียวกัน **วา** มีทัศนคติต่อการเรียนคืออยากเรียนให้สูงๆ โดยมี**แบบอย่างจากครู** *“ก็หนูเห็นคุณครูที่อยู่ในนี้ค่ะ เรียนจบกลับมาเป็นครูตชด.ที่หม่องกั๊วะนี่ค่ะ”* นอกจากนี้เธอตั้งใจเรียนสูงๆเพื่อจะได้กลับมาดูแลครอบครัว*“ก็ที่**บ้านไม่มีคนเรียนจบปริญญา** มีน้องชายเรียนอยู่กศน. อยากเรียนสูงๆ ค่ะหนูก็อยากจะเรียนสูงสูงแล้วจะได้อยากมีงานทำจะได้กลับไปดูแลพ่อแม่ค่ะถ้าได้งานที่มั่นคง”* เธอมีความฝันอยากเป็นครูสอนภาษาไทยเนื่องจากพูดภาษาไทยไม่ค่อยชัด เด็กชาติพันธุ์ส่วนใหญ่พูดภาษาถิ่นที่บ้านและพูดภาษาไทยที่โรงเรียนจึงทำให้**พูดภาษาไทยไม่ค่อยชัด** *“หนูดูจากตัวหนูหนูพูดไทยไม่ค่อยชัดค่ะ แล้วก็หนูอยากเรียนหนูอยากเรียนไปเรียนให้เก่งเก่งแล้วก็จะได้อ่านออกเขียนได้แล้วก็พูดชัดค่ะ จะได้กลับไปสอน*

น้องที่พูดไม่ค่อยชัด เพราะที่บ้านอยู่ในพูดไทยไม่ค่อยชัดค่ะ" แม้ว่าตอนนี้เธอต้องเรียนสายวิทย์-คณิต ซึ่งเธอไม่ชอบ เธอชอบเรียนวิชาภาษาไทย เนื่องจาก "ตอนแรกหนูจะย้ายไปสายไทยสังคมค่ะแต่ว่าเต็มค่ะ" ซึ่งเธอบอกว่า *"ก็เรียนไปเรื่อยเรื่อยมีความสุขค่ะ"*

ปุศ ซึ่งเป็นเพื่อนกลุ่มชาติพันธุ์ของวามีความฝันอยากเรียนสูงสุดถึงปริญญาเช่นเดียวกัน เพราะเธออยากมีงานที่ดีและกลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตัวเอง เธอได้รับแรงบันดาลใจจากคุณครูหลายคนที่หมู่บ้านของเธอที่จบปริญญาและกลับมาทำงานที่หมู่บ้าน แต่กังวลว่าสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคต่อการทำให้ความฝันของเธอเป็นจริงคือ *"การไม่มีเงินเรียน"* อย่างไรก็ตาม เธอบอกว่าเธอจะ**ไม่ล้มเลิกความตั้งใจ**ในการเรียนระดับปริญญาของเธอโดยเธอวางแผนว่า *"ก็คือจะหางานทำแล้วก็จะเก็บเงินแล้วก็เรียนต่ออีกรอบนึงแล้วก็ค่อยกลับไปเรียน"*

เลไล มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนและการพัฒนาตนเอง เลไลเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ไม่มีที่สิ้นสุด และการเรียนรู้จะช่วยให้เรามีโอกาสในการพัฒนาตนเองและสร้างอนาคตที่ดีขึ้น เลไลมีความมุ่งมั่นที่จะ**เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง** และไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคที่เข้ามาในชีวิต เธอมีแผนที่จะเรียนต่อในระดับปริญญาโทในอนาคต หากมีโอกาสและทุนการศึกษา เลไลมีความฝันที่จะเป็นครูและสอนหนังสือให้กับเด็กๆ ในหมู่บ้านของตนเอง เพื่อให้เด็กๆ ได้มีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

การเข้าถึงข้อมูลการศึกษา

อีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เด็กยากจนบนดอยมีแรงบันดาลใจในการเรียนต่อก็มาจากการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเรียนต่อจากคนใกล้ชิด เช่น **วา** ได้รับคำแนะนำจาก**รุ่นพี่และคุณครู**ที่สอนที่นี่ เธอมีความฝันอยากเรียนสูงสุดถึงปริญญา เพราะเธออยากมีงานที่ดีและกลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตัวเอง *"หนูเห็นคุณครูหลายคนที่หมู่บ้านตัวเองนี่แหละค่ะจบจบไปแล้วก็มีงานทำกลับมาแนะนำให้หนูกับเพื่อน"*

ถึงแม้ว่า **เข้ม** มีข้อมูลหรือเคยได้ยินเกี่ยวกับทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา หรือ กยศ. เพราะครูที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแนะนำ และเธอเชื่อว่าการกู้ยืมเงินเรียนเป็นสิ่งที่ดีแต่ก็ไม่มีความคิดที่จะกู้ยืมเงินเนื่องจาก**พ่อแม่ไม่สนับสนุนให้เรียนและไม่อยากให้กู้** ซึ่งเมื่อเธอมาเรียนที่ สกร. เพื่อเป็นเส้นทางให้เธอได้เรียนต่อในมหาวิทยาลัย แต่ **เข้ม** ไม่ได้รับข้อมูลเรื่อ'แหล่งทุนใดๆ ดังคำกล่าวของเธอว่า *"แต่ที่สกร.ก็ไม่ได้ให้ข้อมูลเรื่องแหล่งทุนในการเรียนต่อ"* อย่างไรก็ตามเธอได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากคร**ูวิทยาลัยชุมชนที่มาแนะแนว** จึงวางแผนว่า *"ถ้าหนูจบจาก สกร. ก็จะไปต่อในระดับมหาวิทยาลัยชุมชน เค้าจะเปิดแค่สองสาขาสองคณะหนูจะเลือกปฐมวัย...แล้วก็มีพี่พี่วิทยาลัยชุมชนมาพูดให้ฟัง"*

แม้ว่า **ปุศ** มีความตั้งใจอยากเรียนต่อและรู้ว่าต้องการเรียนอะไรแต่เธอไม่มี**ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุน**ใดๆ เธอบอกว่าที่โรงเรียนมีแนะแนวให้ข้อมูลแต่เริ่มตอน ม.6 ตอน ม.5 ยังไม่มีการแนะแนวแหล่งทุนมีแต่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่เรียน ซึ่งเธออยากเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร *“เพราะว่ามีรุ่นพี่ที่เรียนจบที่อุ้มผางแล้วไปเรียนที่นู่น”* แต่เธอยังไม่เคยไปที่นั่น

เลไล ได้มาเรียนที่วิทยาลัยเทคนิคแม่สอดเพราะ**ครูพามาทัศนศึกษาและได้รับข้อมูลเรื่องทุน**และครูช่วยดำเนินการเรื่องเอกสารให้เนื่องจากเธอไม่มีบัตรคนไทย

การวางแผนการเรียนที่ยืดหยุ่น

การมีหลักสูตรและรูปแบบการเรียนที่ยืดหยุ่นให้ผู้เรียนสามารถเรียนและทำงานหรือช่วยงานที่บ้านไปพร้อมๆ กันได้เป็นสิ่งสนับสนุนให้เด็กยากจนบนดอยเรียนต่อได้ **เข้ม** กล่าว *“การเรียนที่สกร.ดีเพราะมี **ความยืดหยุ่นไม่ต้องไปเรียนทุกวัน** วันที่เหลือก็ได้ช่วยงานพ่อกับแม่ได้”* โดยเข้มวางแผนว่าการเรียนที่สกร.ทำให้เธอสามารถทำงานหักข้าวโพดส่งเสียตัวเองเรียนและพยายามหาทาง**ทำงานอื่นเพิ่มเก็บเงินเรียน**ต่อได้ แม้ว่ารายได้จากการหักข้าวโพดไม่เพียงพอค่าใช้จ่ายในการเรียนซึ่งบางทีก็ต้องยืมเพื่อนที่ไปเรียนด้วยกัน จากนั้นเธอจะไป**เรียนต่อที่วิทยาลัยชุมชน**

แม้ว่า **ปุศ** มีความฝันอยากเป็นพยาบาล เธอชอบดูแลและช่วยเหลือคน แต่เนื่องจากค่าเทอมแพง เธอจึงตัดสินใจไปเรียนครูสอนเคมีแทน เธอวางแผนที่จะเก็บเงินไว้ก่อนเพื่อที่จะไปเรียนต่อ และเธอได้รับการสนับสนุนจาก**พ่อแม่อุปถัมภ์**ที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม เดือนละ 300 บาท *“ก็ตอนนี้เก็บเงินอยู่ค่ะแล้วก็ถ้าไปเรียนหนูจะได้ไม่ต้องลำบากพ่อกับแม่เยอะ”*

เลไล มีความฝันที่จะเรียนจนจบปริญญาตรีและออกมาเป็นครู แต่เนื่องจากไม่ใช่คนไทย เลไลคิดว่ามันยากและหากไม่มีทุนเรียนก็วางแผนว่าอาจจะหางาน**ทำก่อนเก็บเงินแล้วเรียนต่อปริญญาตรี**

พร มีความฝันในชีวิตคืออยากเป็นครูและได้กลับไปทำงานโรงเรียนพัฒนาบ้านเกิด พรจบอนุปริญญาจากวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน สาขาวิชาการพัฒนาปฐมวัยและจบปริญญาตรีจากมสธ. สาขาศิลปศาสตร์ สาขาศึกษาศาสตร์ วิชาเอกการพัฒนาปฐมวัย แต่ว่าจนถึงปัจจุบันบ้านเกิดของพรยังคงไม่มีโรงเรียน ปัจจุบันพรทำงานธุรการบนดอย เป็นโรงเรียนสังกัดสพฐ.ควบคู่ไปกับการเตรียมตัวสอบบรรจุเป็นข้าราชการ

ปัจจัยสนับสนุนที่จำเป็น

ความฝันและความสำเร็จของเด็กยากจนบนดอยในถิ่นทุนกันดารที่ห่างไกลจะเป็นจริงได้ ต้องมีการสนับสนุนจากทั้งครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการเติบโตของเด็กทุกคน อย่างไรก็ตามเด็กยากจนบนดอยบางคนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์แล้วเข้ามาเรียนในเมืองซึ่งไม่ได้มี**ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็ก**เหมือนครูที่โรงเรียนกินนอนบนดอยพบว่าเมื่อมีปัญหาด้านการเรียนจะไม่กล้าถามครู แต่จะถามเพื่อนที่สนิท ดังคำกล่าวของ **วา** *“ไม่กล้าคะ”* และเวลาอยู่ที่โรงเรียนเธอจะเดินกับเพื่อนกลุ่มที่เป็นชาติพันธุ์เหมือนกัน เนื่องจากไม่ค่อยสนิทกับคนอื่น

นอกจากนี้ **ปุศ** ซึ่งเป็นเด็กชาติพันธุ์ เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเมืองอุ้มผางวางแผนอนาคตของเธอว่าจะเก็บเงินไว้ก่อนเพื่อที่จะไปเรียนต่อ และเธอได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่อุปถัมภ์ที่โรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม เดือนละ 300 บาท *“ก็ตอนนี้เก็บเงินอยู่ค่ะแล้วก็ถ้าไปเรียนหนูจะได้ไม่ต้องลำบากพ่อกับแม่เยอะ”* แต่เธอก็มีความกังวลว่าเธอจะไม่มีเงินเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

นอกจากการมี**หลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการ**ของเด็ก การมีทุนการศึกษาและแหล่งกู้ยืมที่เหมาะสม การจัดหาที่พักและการเดินทางที่สะดวก รวมถึง**การสร้างงานทำในท้องถิ่น**เพื่อให้เด็กสามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้ ดังเช่นคำพูดของ **ยา** นักเรียนชั้น ม.3 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในจังหวัดเชียงรายว่า *“แถวบ้านไม่มีงานพิเศษให้ทำมากนัก หากจะทำงาน เช่นงานตามร้านหมูกระทะเป็นอาชีพเสริมต้องเดินทางไปทำงานที่บ้านเทอดไทยซึ่งไกลออกไป”* และการ**ช่วยให้นักเรียนปรับตัวเข้ากับบริบทการเรียนในระดับอุดมศึกษา** ดังตัวอย่างของ **เลไล** ที่ได้รับทุนกสศ.ซึ่งเป็นทุนนวัตกรรมฝ่ายอาชีพขั้นสูงตลอด 5 ปี เลไลจบปีหนึ่งแล้ว ในช่วงปีแรกของการเรียน เลไลพบปัญหาและอุปสรรคหลายอย่าง โดยเฉพาะเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับการเรียนในระดับอุดมศึกษาที่มีความยากลำบากมากขึ้น เนื่องจากต้องปรับตัวกับการเรียนที่มีความซับซ้อนและต้องใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์มากขึ้น นอกจากนี้เลไลยังต้องเผชิญกับปัญหาทางการเงินที่ทำให้ต้อง**ทำงานพิเศษเพื่อหารายได้เสริม**ในการใช้ชีวิตประจำวันและการเรียน

เส้นทางหลักความท้าทายที่ 2

เรียนดี มีเป้าหมาย แต่ต้องมี “ข้อมูลในการวางแผน”

เด็กยากจนบางคนเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนเพื่ออนาคตที่ดีกว่าของตนเองและครอบครัว มีความรู้ความสามารถทางวิชาการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี และมีความตั้งใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตามพบว่าการมีข้อมูลได้รับคำปรึกษาอย่างรอบด้านเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเรียนต่อหรือไม่เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นและสามารถวางแผนเส้นทางชีวิตของตนเองได้

ประสบการณ์มาโรงเรียน

เด็กที่เรียนดีและมีเป้าหมายอนาคตที่ชัดเจนพบว่าส่วนใหญ่**ชอบมาโรงเรียน ทำกิจกรรมกับเพื่อน** และได้เล่นคุยกับเพื่อน รวมทั้งชอบทำกิจกรรมการเรียนที่ครูและโรงเรียนจัดให้ทั้งกิจกรรมที่ได้ฝึกปฏิบัติและการเรียนแบบวิชาการ เด็กบางคนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและเรียนในโรงเรียนพักนอนพบว่ามีความ**ใกล้ชิดกับครู**เสมือนหนึ่งเป็นพ่อแม่คนที่สอง และ**โรงเรียนเหมือนเป็นบ้านหลังที่สอง**

ดังเช่น **ยา** นักเรียน ม.3 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นโรงเรียนพักนอน พบว่ามี**ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับครู**และผู้อำนวยการสถานศึกษาเสมือนเป็นพ่อแม่ที่คอยดูแลและชี้นำให้เห็นความสำคัญของการเรียน กล่าวว่า *“หนูมีครูดีชื่อว่า ‘ครูติ๊บ’ ซึ่งคอยสอนให้หนูสนใจเรียนภาษาจีนและเรียนสูงๆ”*

นอกจากนี้**บรรยากาศการเรียน**ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนของเด็กด้วยเช่นกัน ดังเช่นกรณีของ **วาน** ที่เล่าว่า *“บรรยากาศในวิทยาลัยพากันเรียน ตอนที่เรียนประถมก็เตือนกัน”* เช่นเดียวกัน **มังกร** ที่แม้เป็นเด็กกำพร้าแต่**มีเพื่อนที่ดี**ไม่เคยดูถูกว่าเป็นเด็กกำพร้ายากจนและคอย**ให้พลังบวก**กับมังกรเสมอ

ในขณะที่เด็กบางคนที่มีภาระต้องดูแลคนในครอบครัวและอาจไม่ได้มาเรียนอย่างต่อเนื่องหรือต้องย้ายไปเรียนในพื้นที่อื่นหรือเรียนโรงเรียนที่ไม่ใช่พักนอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนอาจมีความใกล้ชิดน้อยกว่า และทำให้เด็กไม่ค่อยได้คุยกับครูเพราะ**ไม่กล้าเข้าหาครู**หรือครูมีนักเรียนที่ต้องดูแลจำนวนมาก ดังกรณีของ **วา** เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไปเรียนต่อโรงเรียนมัธยมในอุ้มผางที่บอกว่าเมื่อมีปัญหาด้านการเรียนหรือการใช้ชีวิตเธอไม่กล้าขอคำปรึกษาจากครูแต่จะ**ขอคำปรึกษาจากเพื่อน**แทน เป็นต้น เช่นเดียวกับ

มังกร ที่กล่าวว่า *“เวลาเรียนไม่เข้าใจก็จะถามเพื่อน บางครั้งเพื่อนไม่เข้าใจ ไม่กล้าถามครู การที่ครูถามเด็กผมว่าเป็นสิ่งที่ดี มากกว่าเด็กถามครู เพราะเด็กบางคนไม่มีความกล้าที่จะถาม”*

กรอบความคิดแบบเติบโต

การมีเป้าหมายที่ชัดเจน รู้ความชอบความสนใจของตนเองและมีแรงบันดาลใจจากคนใกล้ตัว และนำความยากลำบากในชีวิตของตนเองมาเป็นแรงขับในการมุ่งมั่นตั้งใจเรียนและพัฒนาตนเองเพื่ออนาคตที่ดีกว่า ดังกรณีของ **ยา** ที่แม้เป็นเด็กที่เรียนปานกลางถึงดีและอาจมีบางครั้งที่ติดเพื่อนและไม่ตั้งใจเรียนบ้าง แต่การ**มีครูที่ดีช่วยให้ยามุ่งมั่นกับการเรียน**และพัฒนาตนเองเพื่ออนาคตที่ดีขึ้น ดังคำกล่าวของยา ที่ว่า *“ครูบอกว่าหากเรียนสูงๆ ก็จะหาตังค์ได้เยอะ”* สอดคล้องกับ **วาน** ที่กล่าวว่า *“พอยากจนก็จะใช้ชีวิตยาก เห็นตัวอย่างพี่ที่เรียนสูงก็มีรถ มีบ้านสนับสนุนที่บ้าน หนูก็อยากจะเรียนต่อบ้าง และจะได้มีชีวิตดีๆแบบนั้นบ้าง ความยากจนมันน่ากลัว”*

นอกจากนี้**การจัดการเรียนการสอน**ของโรงเรียนพบว่ายังสามารถช่วยพัฒนาแรงขับในการเรียนต่อของนักเรียนได้ด้วยเช่นกัน ดังกรณีของ **วาน** ที่กล่าวว่า *“วิทยาลัย**ใช้ตัวอย่างดีๆกระตุ้น**ให้เด็กเรียนต่อ ให้เห็นเส้นทางชีวิต...โดยใช้ story ชีวิตตัวเองมาสอนให้เห็นว่ายากจน ลำบาก แต่สามารถไต่เต้าจนได้เป็นดร. และสอนว่าหากอยากจะหลุดจากความยากจนต้องเรียนหนังสือ จนได้ครูเชี่ยวชาญ”*

เช่นเดียวกัน **มังกร** นักศึกษาปริญญาตรีที่มีประสบการณ์ฆ่าตัวตายเพราะน้อยใจต่อโชคชะตาที่กำพร้าพ่อแม่ตั้งแต่ยังเล็กและมีความเครียดจากการเป็นเสาหลักให้แก่ครอบครัวตั้งแต่อายุยังน้อย แต่ได้รับ**แรงบันดาลใจจากครู**และอาจารย์ที่คอยพร่ำสอนให้ไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตาและให้เรียนสูงๆ โดยมีครูท่านนึงที่มีบุคลิกลักษณะที่มังกรใช้คำว่า “สายลุย” ที่จะ**พามังกรไปทำงาน**ติดตั้งซ่อมแซมอาคารตามที่ต่างๆ ทำให้มังกร**มีรายได้และได้รับประสบการณ์** *“เกิดความกล้าที่จะลองหางานทำ”* และมีความฝันสูงสุดว่าต้องการเรียนให้จบปริญญาเอก

นอกจากนี้เด็กที่มีความเชื่อในตนเองว่าสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้จะ**ไม่กลัวข้อจำกัดของตนเอง**และมีความ**เชื่อมั่นว่าจะสามารถนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายได้** ดังคำกล่าวของ **ลี** นักศึกษาวิทยาลัยชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่วัยเด็กต้องอยู่โรงเรียนประจำเนื่องจากระยะทางจากบ้านไปโรงเรียนต้องเดินทางถึงสองวัน ว่าลีสนใจตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาแล้วว่าจะเลือกเรียนคณะเกษตรเพราะชอบด้านเกษตรกรรมมาตั้งแต่จบชั้น ม.3 ลีปรึกษาครูเรื่องการเรียน แต่ครูให้ข้อมูลว่าเรียนยาก เรียนลึก แต่ลีรู้สึกชอบจึงไม่กลัว

และคิดว่าตัวเองน่าจะเรียนไหว และมั่นใจถึงร้อยละ 99 ว่าจะสามารถทำความฝันของตนเองที่อยากเป็นผู้ประกอบการด้านการเกษตรได้สำเร็จ

ความมุ่งมั่นตั้งใจของเด็กในการศึกษาต่อพบว่ายังมาจากการที่เด็ก**สังเกตเห็นตัวอย่างด้านลบ**ของคนรอบตัว ดังคำกล่าวของ **มิน** นักเรียน ม.6 ที่ได้ทุนเสมอภาคและมีความฝันอยากเรียนให้จบมหาวิทยาลัย ว่า *“หากเราเรียนสูง การหางานทำก็จะมีเปอร์เซนต์มากกล่าการที่จบแค่ ม.6...ความคิดนี้มาจากการที่หนูเห็นตัวอย่างคนแถวบ้านที่จบแค่ ม.6 แล้วไม่ค่อยมีโอกาสได้งานทำ”* มินให้กำลังใจกับตัวเองเมื่อรู้สึกท้อแท้ว่า *“วันที่เหนื่อยมากๆ พรุ่งนี้อาจจะไม่เหนื่อยก็ได้”*

การเข้าถึงข้อมูลการศึกษา

การเข้าถึงข้อมูลของเด็กที่ยากจนพบว่ามีความแตกต่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลพบว่าขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลาย บางคนไม่เคยมี**โอกาสเข้าตัวเมือง**จนจบชั้นมัธยมศึกษา **ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ**ที่ได้พบว่าส่วนใหญ่มา**จากครูและรุ่นพี่** อย่างไรก็ตามเด็กบางคนที่อยู่ในพื้นที่ที่**เข้าถึงอินเทอร์เน็ต**พบว่าสามารถแสวงหาข้อมูลด้วยตนเองได้หลากหลายช่องทางมากขึ้น ดังเช่นกรณีของ **ยา** ที่กล่าวว่า *“หนูไม่รู้จักมหาวิทยาลัยท้องถิ่นในเชียงราย แต่รู้จักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจาก **tik tok**”*

อย่างไรก็ตาม เด็กที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจและมีความเชื่อว่าตนเองสามารถทำให้ฝันของตนเองเป็นจริงได้จะมี**ความพยายามแสวงหาข้อมูล**ด้วยตนเอง ดังกรณีของ **ลี** ที่พยายามหาหาแหล่งทุนเพื่อเรียนเกษตรกรรมตามที่ตนเองตั้งใจได้จนในที่สุดได้ทุนกสศ.จากการ**สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต**แล้วทักไปที่ page ของวิทยาลัยชุมชนจนอาจารย์ที่**วิทยาลัยชุมชนช่วยหาทุน**ให้ ตอนนี้ลีมีความฝันว่าอยากเรียนจนจบปริญญาตรีและถึงระดับปริญญาเอกแต่ยังไม่รู้ว่าจะเรียนต่อสาขาอะไร

นอกจากนี้โรงเรียนและครูเป็นกลไกสำคัญในการช่วยให้เด็กเข้าถึงแหล่งข้อมูลในการศึกษาตัดสินใจศึกษาต่อดังกรณีของ **มิน** ที่เล่าว่าได้สอบถามรุ่นพี่ถึง**แนวทางการกู้เงินเพื่อเรียนต่อ** อีกทั้งโรงเรียนมีช่องทางให้ข้อมูลแหล่งทุนเรียนต่อ แนะแนว มีมาทุกปี นอกจากนี้มินวางแผนการเรียนต่อโดยพยายามหาแหล่งทุนซึ่งส่วนใหญ่หาจาก**เฟสบุค สื่อออนไลน์และข้อมูลจากทางโรงเรียน** โดยมินบอกว่าเวลาหาข้อมูลจะหาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ ดูจากที่มีคนบอกรีวิว จากนั้นนำข้อมูที่ได้มา**ปรึกษาครูแนะแนว** ซึ่งการมี**ความสัมพันธ์ที่ดีกับครูเป็นเสมือนประตู**ที่เปิดรับให้เด็กเข้าไปพูดคุยและปรึกษาข้อมูล ดังคำกล่าวของมินที่ว่า

“ครูที่โรงเรียนให้ความใกล้ชิดกับนักเรียนดี ทำให้กล้าเข้าหาครูที่ปรึกษาเสมอเวลามีเรื่องไม่สบายใจ เพราะครูจะชี้เล่น คุยกันเหมือนเพื่อนเล่น และให้คำปรึกษาดีมากๆ เพราะว่าเขาเป็นผู้ใหม่มีประสบการณ์มากกว่าเขาจะรู้และเข้าใจปัญหาได้ดีและรู้วิธีแก้ปัญหามากกว่าหนูเยอะ แม้ว่าครูที่ปรึกษาเปลี่ยนทุกปี แต่ครูทุกคนสามารถเข้าไปพูดคุยขอคำปรึกษาได้ ระบบการให้คำปรึกษาของโรงเรียนดี ส่วนใหญ่ที่ปรึกษาก็จะเนเรื่องครอบครัวและเรื่องเรียน”

อย่างไรก็ตามแม้ว่าเด็กอาจมีข้อมูลในการเข้าถึงแหล่งทุน สาขาวิชาและสถาบันการศึกษา แต่อาจยังขาด**ข้อมูลเกี่ยวกับค่าครองชีพและการเรียน**ว่าต้องมีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง หรือต้องหาข้อมูลอย่างไร เช่นมินอยากไปเรียนที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่โดยจะทำงานเก็บเงินเพื่อไปเรียน แต่มินไม่รู้ว่าจะต้องมีค่าใช้จ่ายเท่าไรถึงเพียงพอในการดำรงชีวิตที่นั่น ดังคำกล่าวของมินที่ว่า *“ที่วางแผนจะไปเรียนต่อมหาวิทยาลัยที่เชียงใหม่ก็ต้องดูเรื่องค่าใช้จ่ายทำให้ลังเลเหมือนกันเพราะค่าหอกับค่าเดินทางอาจจะมากกว่า 5,000 บาท ในการไปเรียน ได้คุยกับรุ่นพี่เหมือนกันแต่ยังไม่ได้คุยเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ”*

ดราก้อน แม้มีความตั้งใจในการเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยและเกรงว่าลุงจะส่งไม่ไหว แต่ไม่ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุนใดๆ มีเพียงการศึกษาจาก**เพจและคำแนะนำจากครู**เท่านั้น และ**ข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาจากคนรอบตัว** นอกจากนี้ ดราก้อนให้ข้อมูลว่า

“ที่โรงเรียนขาดครูแนะแนวในการให้ความรู้และขาดความเชี่ยวชาญในการแนะแนวศึกษาต่อที่ถูกต้อง มีเพียงครูประจำชั้นที่ทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวแทน และมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาแนะแนวแทนซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเข้ามาโน้มน้าวให้เข้าไปเรียนในคณะของเขามากกว่า แต่ไม่ได้มีโอกาสพูดคุยกับคนที่ประกอบอาชีพโดยตรง”

เช่นเดียวกัน **บัว** แม้จะเป็นเด็กยากจนที่เรียนดีในพื้นที่กรุงเทพซึ่งมี**โครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ต**แต่กลับได้รับข้อมูลการศึกษาน้อยมากเนื่องจากเธอต้องช่วยที่บ้านทำงานจึงไม่ค่อยมีเวลาแสวงหาข้อมูลหรือเข้าพูดคุยกับครู นอกจากนี้เธอยังมี**ข้อจำกัดในด้านอุปกรณ์**คือโทรศัพท์มือถือที่ต้องชาร์จไฟตลอดเวลา

การวางแผนอนาคต

เด็กที่มีความมุ่งมั่น รู้ความชอบความสนใจของตนเอง มีเป้าหมายในการเรียนและสามารถเข้าถึงข้อมูลได้รับคำปรึกษาในการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ต่อสามารถวางวางแผนอนาคตของตนเองได้ ดังเช่น **ดราก้อน** ที่เป็นเด็กเรียนดีแม้ตอน ม.3 ยังไม่**รู้ความชอบของตัวเอง**ตอนเลือกแผนการเรียนก็ไม่ได้วางแผนอะไร

แค่คิดว่าเรียนให้จบก่อน ต่อมาเมื่อเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้**ทำวิชาโครงงาน** มีผลการเรียนค่อนข้างดีมาก เกรดเฉลี่ย 3.5 ก็ได้วางแผนอยากเข้าเรียนมหาวิทยาลัยในสาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชมงคล รอบโควต้า และอยากมีอาชีพโปรแกรมเมอร์ หากมีโอกาสอยากเรียนต่อระดับปริญญาเอกและเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยให้ได้ระดับศาสตราจารย์

แม้ว่าข้อมูลและการได้รับคำปรึกษาแนะนำเป็นปัจจัยสำคัญในการวางแผนเรียนต่อของเด็ก แต่สุดท้ายแล้วปัจจัยด้านครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง**ความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและการเข้าถึงข้อมูลของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ**ของเด็กด้วยเช่นกัน เช่น เด็กบางคนมีข้อมูลเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินเรียนโดยครูหรือโรงเรียนให้คำแนะนำและเด็กเต็มใจวางแผนกู้ยืมเงินเรียน แต่ครอบครัวไม่อยากให้กู้เนื่องจาก**กลัวเป็นหนี้** ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้เด็กมีการวางแผนแต่การตัดสินใจในการทำตามแผนนั้นได้รับอิทธิพลจากครอบครัวเป็นสำคัญด้วยเช่นกัน

ความต้องการช่วยเหลือ

เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้มีผลการเรียนค่อนข้างดีและมีความมุ่งมั่นตั้งใจมีกรอบความคิดที่เชื่อว่าความพยายามจะนำพาตนเองให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นความช่วยเหลือจึงเป็นด้าน**แหล่งทุน ข้อมูลและการได้รับคำปรึกษาเพื่อการวางแผนอย่างเป็นระบบ** เช่นสาขาวิชา การมี**รายได้ระหว่างเรียน** เป็นต้น ดังที่**ดราก้อน** ให้ข้อสังเกตว่าหากมีหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือเรื่องทุนทรัพย์หรือส่งเสริมให้มีรายได้ระหว่างเรียนจะเป็นสิ่งที่ดีเพราะเป็นโอกาสให้ได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ในการทำงาน อีกทั้งหากมี การ**ติวเสริม**คำปรึกษาเกี่ยวกับแผนการเรียน สถานที่เรียน ทุนการศึกษาและข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

เส้นทางหลักความท้าทายที่ 3

เรียนดี อยากเรียนต่อ แต่ “ต้องดูแลครอบครัวก่อน”

ชีวิตของเด็กยากจนที่เรียนดีมีความมุ่งมั่นเห็นความสำคัญของการศึกษาและตั้งใจที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเป็นเรื่องที่น่าชื่นชมอย่างยิ่ง เด็กกลุ่มนี้มักมีความฝันและความทะเยอทะยานที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาและชีวิตในอนาคต พวกเขาทำเกรดดีมาตลอดและมีความตั้งใจที่จะเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย การเป็นนักศึกษาและการสำเร็จการศึกษาเป็นสิ่งที่พวกเขาตั้งใจไว้เพื่ออนาคตที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ด้วยครอบครัวมีสถานภาพที่ยากลำบาก ประกอบกับเป็นเด็กที่มีความรับผิดชอบ เสียสละ กตัญญูดูแลครอบครัว ทำให้เด็กกลุ่มนี้ต้องแบกรับภาระความรับผิดชอบที่มีต่อครอบครัว บางคนอาจมีคุณพ่อ คุณแม่ หรือสมาชิกในครอบครัวที่ป่วย เป็นหนี้ หรือต้องดูแลน้อง ทำให้ต้องหยุดพักการเรียน แต่ความมุ่งมั่นตั้งใจในการศึกษาต่อยังคงอยู่ พวกเขาจึงต้องเลือกที่จะดูแลครอบครัวก่อนแล้วค่อยวางแผนการเรียนต่อในภายหลัง

ประสบการณ์มาโรงเรียน

เด็กยากจนกลุ่มนี้ชอบมาโรงเรียนและมีความตั้งใจเรียน มี**ผลการเรียนที่ค่อนข้างดี มักเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน**อยู่เสมอ อีกทั้งโรงเรียนตระหนักถึงความยากลำบากของเด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ต้องเผชิญจึงพยายามส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมเป็นตัวแทนโรงเรียนหรือทำกิจกรรมอาสาต่างๆเพื่อให้เด็กมีประวัติความประพฤติที่ดีและมีโอกาสรับทุนการศึกษาจากแหล่งทุนต่างๆได้มากขึ้น อีกทั้งเด็กบางคนยังมีความสามารถแข่งขันได้รางวัลสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนอีกด้วย อย่างไรก็ตาม**เด็กต้องบริหารจัดการเวลา**ของตนเองในการเรียน ช่วยงานโรงเรียนและ**ช่วยที่บ้านทำงานนอกเวลาเรียน**

จี ซึ่งเป็นเด็กเรียนดีแม้จะไม่ค่อยชอบไปโรงเรียนตอนเด็กแต่เมื่อขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่โรงเรียนใหม่แล้วชอบมาโรงเรียนเพราะได้อยู่กับเพื่อน แต่บางครั้งไม่ชอบมาโรงเรียนเพราะไม่มีเงินมาโรงเรียน ไม่มีเงินทำกิจกรรมการเรียนกับเพื่อน **ภาระหนี้สินของที่บ้าน**ทำให้จีต้องหยุดเรียนหลังจบชั้นม.3 เพื่อออกมาช่วยแม่ทำงานปาเป้าตามงานวัดเนื่องจากแม่มีหนี้สินเยอะและตกงานเนื่องจากช่วงโควิด ไม่มีรายได้ จีเป็นเด็กเรียนดี ครูของจีเล่าให้ฟังว่าจีสามารถเป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งขันชนะเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยระดับจังหวัด และรู้สึกเสียดายที่จีไม่ได้เรียนต่อ

ดาม นักเรียน ม.5 ที่มีผลการเรียนดี เกรดเฉลี่ย 3.7 วิชาที่ชอบคือพละศึกษาบอกว่า**ชอบมาโรงเรียนเพราะได้ใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อน** ชอบอ่านหนังสือ และชอบคุยกับครู **โรงเรียนเป็น safe zone** ทำให้สนุก ไม่คิดมาก ชอบทำกิจกรรมเล่นกีฬาหลังเลิกเรียนกับเพื่อน อยู่กับแม่สองคนเนื่องด้วยที่บ้านเป็นหนี้และแม่ป่วยทำนาไม่ไหวจึงต้องทำงานพิเศษ โดมมีจิตอาสาช่วยเหลืองานโรงเรียนมาตลอดจึงพยายามหาแหล่งทุนให้ซึ่งโดมได้**นำเงินทุนที่ได้ไปใช้จ่ายในครัวเรือน**

ปังเปา นักเรียนอาชีวศึกษา สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มีผลการเรียนดี เกรดเฉลี่ย 3 กว่า ชอบเรียนหนังสือและสนุกกับการเรียน มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษเพราะชอบฟังเพลงภาษาอังกฤษ และมีความสามารถในการร้องเพลงอยากเรียนมหาวิทยาลัยสาขาการโรงแรมแต่ที่บ้านมีหนี้สินมากและ**พ่อแม่ต้องการให้เรียนสายอาชีพ**และให้ทำงานโรงงานหลังจากเรียนจบอาชีวศึกษา

โลตัส อายุ 17 ปีเป็นเด็กเรียนดีและที่บ้านอยากให้เรียนต่อจนจบมหาวิทยาลัยแต่บัวต้องหยุดเรียนหลังจบชั้น ม.3 ที่โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพ เนื่องจากพ่อประสบอุบัติเหตุ ต้องรักษาตัวถึงหกเดือนและต้องพักงานบริษัทเลิกจ้าง ส่วนแม่ก็ไม่สามารถทำงานที่อื่นได้เนื่องจากน้องยังเล็กมากจึงขอให้บัวออกจากโรงเรียนมาช่วยขายของ

ความคิดแบบเติบโต

การทำงานและการเรียนรู้พร้อมๆ กันนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายแต่เป็นความท้าทายของเด็กที่ขาดแคลนโอกาสแต่มุ่งมั่นตั้งใจอยากเรียนต่อด้วยเชื่อว่าการศึกษาจะทำให้มีชีวิตที่ดี ซึ่งความยากลำบากนี้สอนเด็กถึงคุณค่าของการทำงานหนัก ความมุ่งมั่น และการเสียสละ และมุ่งมั่นที่จะทำให้ครอบครัวภูมิใจและพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ความฝันในการศึกษาเป็นจริง แต่ด้วยภาระที่บ้านที่ต้องดูแลครอบครัวก่อนทำให้เด็กบางคนเลือกที่จะพักการเรียนเพื่อดูแลครอบครัวแล้วค่อยรอเวลาเรียนต่อภายหลัง

ดังเช่น **จี** ที่ตัดสินใจหยุดพักการเรียนเพื่อมาช่วยที่บ้านทำงานปลดหนี้และ**เสียสละ**ให้น้องได้เรียนแทนแล้วตนเอง**หาทางเลือกอื่นเพื่อให้ได้เรียนต่อ** เช่นกศน. ดังคำกล่าวของคุณแม่จี ว่า *“ตอนนั้นลูกร้องไห้ทุกวัน หนูสงสารลูก ไม่มีตังค์ไปโรงเรียน พูดแล้วน้ำตาจะไหล....เขาก็เสียสละให้น้องไปแล้ว เขาบอกว่าถ้าเขาไม่ได้เรียน ก็ค่อยเรียน กศน.เอา”* แม้ว่าจีจะต้องหยุดพักการเรียนมาช่วยครอบครัวแต่จีก็**มองเห็นตัวอย่างที่ดีจากความยากลำบาก**ของคุณแม่และคุณยาย ดังคำกล่าวของจีว่า *“หนูมีคุณแม่และคุณยายเป็นแรงบันดาลใจในเรื่องของความเก่งในการทำงาน ความรับผิดชอบ ความอดทน ให้หนูนำมาปรับใช้กับการทำงาน เก็บเงิน หนูวางเป้าหมายว่าจะทำให้แม่กับยายสบายในอนาคต”*

ดาม แม้ว่าอยากเป็นนักกีฬาเพราะชอบเล่นกีฬา อยากเป็นครูสอนกีฬาและมีความเชื่อว่าการศึกษาจะทำให้มีโอกาสได้งานทำที่ดี โดยนำความลำบาก และ**วิถีชีวิตของแม่มาเป็นแรงผลักดัน**ที่บอกว่า *“เราต้องเรียน ต้องหาเงินเพื่อเรียนต่อ...และแม้จะยากจน แต่ก็จะหารายได้มาอีกส่วนหนึ่งเพื่อทำให้เรียนจบการศึกษาให้ได้”* นอกจากนี้แม้ว่า **ดาม** มีความฝันอยากเป็นนักกีฬาและมีความสามารถในการเล่นกีฬาแต่ไม่เลือกเรียนทางด้านกีฬาเพราะมองว่าต้องใช้เงินมาก และต้องไปไกลจากแม่ จึง**ปรับเปลี่ยนความคิด**และความฝันของตนเองมาอยากเรียนเป็นครูพลศึกษาแทน เพราะยังชอบเล่นกีฬาและคิดว่าสอนกีฬาแทนเป็นนักกีฬาซึ่งใช้เงินน้อยกว่า

โลตัส มีอาชีพในฝันที่ชัดเจนคืออยากเป็น Chef เพราะบัวชอบทำอาหาร และมีแนวคิดใหม่ๆในการทำอาหารให้ถูกรสนิยมลูกค้า เธอช่วยที่บ้านขายอาหารบัวดัดแปลงสูตรขนมปัง ทำไส้ขนมปังโดยเพิ่มไส้ชอกโกแลต สตรอเบอรี่ และสัขยา และยังออกแบบหีบห่อบรรจุขนม เธอบอกว่า *“ได้ช่วยในสิ่งที่ชอบ”* แม้ว่าบัวอยากเรียนต่อ แต่ด้วยภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบช่วยที่บ้านทำงานจึงไม่สามารถเรียนได้ เธอบอกว่า *“มันแน่นไปหมด”*

การเข้าถึงข้อมูล

เด็กที่มาจากครอบครัวยากจนมักต้องเผชิญกับอุปสรรคมากมายในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ อย่างไรก็ตาม **ความมุ่งมั่นตั้งใจ**เป็นสิ่งที่สำคัญมาก หากเด็กเหล่านี้สามารถ**เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุน**การศึกษาและช่องทางความช่วยเหลือต่าง ๆ พวกเขาจะมีทางออกในการมองเห็นโอกาสเรียนต่อในอนาคตได้ การมีครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวที่ดีในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสและทุนการศึกษาสามารถช่วยลดความกังวลของเด็กได้อย่างมาก **ครูที่ใส่ใจและเข้าใจสถานการณ์ของเด็ก**สามารถแนะนำและช่วยเหลือในการค้นหาข้อมูลและสมัครทุนการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น **สถานศึกษาที่พยายามสร้างเครือข่ายหาแหล่งทุน**การศึกษาและการสนับสนุนอื่น ๆ ยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเด็ก โรงเรียนที่มีเครือข่ายที่ดีสามารถเป็นแหล่งข้อมูลที่มีค่าและเป็นช่องทางในการเชื่อมโยงเด็กกับองค์กรและสถาบันที่ให้ทุนการศึกษา การที่เด็ก**สามารถสืบหาข้อมูล**จากแหล่งต่าง ๆ เองก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน การเรียนรู้วิธีค้นหาข้อมูล การสมัครทุนการศึกษา และการบริหารจัดการเวลาเป็นทักษะที่มีค่า **การมีแหล่งข้อมูลที่ครบถ้วนและเข้าถึงได้ง่าย**ช่วยให้เด็กสามารถวางแผนและตัดสินใจในการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เด็กจากครอบครัวยากจนสามารถมองเห็นอนาคตทางการศึกษาและ**ไม่ละทิ้งความฝัน**ในการเรียนต่อ แม้จะต้องแบกรับภาระของครอบครัวก็ตาม

ดังเช่น **จี** ที่มีความฝันอยากเรียนต่อจนจบมหาวิทยาลัยแต่ต้องหยุดเรียนตอนม.3 เพื่อออกมาเรียนกศน.ในช่วงโควิดเนื่องจากที่บ้านเป็นหนี้ จีบอกว่าตอนที่หยุดพักการเรียนเธอไม่ได้รับคำแนะนำจากครูหรือโรงเรียนเกี่ยวกับแหล่งทุนหรือความช่วยเหลืออื่นๆ อีกทั้งมองว่าการจะเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยนั้นอาจติดเรื่องค่าใช้จ่าย ซึ่ง**ไม่ได้ศึกษาข้อมูลด้านทุนการศึกษา** ไม่รู้ว่ามีหน่วยงานไหนที่สามารถขอความช่วยเหลือบ้าง

การได้รับข้อมูลและคำแนะนำที่ดีจากครูช่วยให้เด็กสามารถ**ปรับเปลี่ยนความคิดของตนเอง**ให้เหมาะสมกับบริบทชีวิตของตนเองได้ ดังกรณีตัวอย่างของโดมที่พบว่า ครูและผู้อำนวยการสถานศึกษาให้ข้อมูลที่ทำให้ **ดาม** เห็นทางเลือกอื่นนอกจากการเป็นนักกีฬาที่อาจดูไกลเกินเอื้อมเพราะค่าใช้จ่ายสูงแต่ยังสามารถทำในสิ่งที่ชอบได้และยังสามารถดูแลครอบครัว ดังคำกล่าวของโดมว่า

> *“ครูแนะแนวและผอ.ชี้แนะสถานที่เรียน สาขาที่เรียน และวิชาชีพครู รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเรียนและการดำรงชีวิต ในขณะเดียวกันผมสามารถกลับไปดูแลแม่ได้ในช่วงวันหยุด...อาศัยการเช่าที่พักร่วมกับเพื่อน ค่าที่พักประมาณ 3,000 บาท น้ำมันประมาณ 1,000 บาท ต้องหารายได้เพิ่มประมาณ 4,000 บาทต่อเดือน”*

การวางแผน

การวางแผนการเรียนและการวางแผนอนาคตอย่างเป็นระบบมีความสำคัญมากในการช่วยให้เด็กเหล่านี้สามารถก้าวข้ามอุปสรรคและมองเห็นโอกาสในการศึกษาต่อได้ ทั้งด้าน**การตั้งเป้าหมายทางการศึกษา การจัดการเวลา การค้นหาข้อมูล**เกี่ยวกับทุนการศึกษา สถาบันการศึกษา และหลักสูตรที่สนใจเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนการเรียน นอกจากนี้ **การบริหารจัดการเวลาสำหรับการรียนและทำงาน**อย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้เด็กสามารถเรียนและทำงานนอกเวลาเรียนได้โดยไม่กระทบต่อผลการเรียน และ**การมีความมุ่งมั่นและความพยายาม**ในการเรียนและการทำงานเป็นสิ่งที่สำคัญในการก้าวข้ามอุปสรรคและบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา อีกทั้งการมี**กรอบความคิดที่ยืดหยุ่นพร้อมปรับเปลี่ยน**ได้เพื่อให้เป้าหมายบรรลถผล

ดาม อยากเรียนต่อมหาวิทยาลัยโดยมีความฝันว่าจะต้องเรียนต่อให้จบชั้นม.6 ให้ได้เพราะ *“ถ้าเรียนไม่จบคือหางานทำยาก”* จึงวางแผนที่จะเรียนต่อปริญญาตรีที่ราชภัฏศรีษะเกศเพราะไม่อยากไปไกลจากแม่ สามารถกลับไปบ้านได้ในวันหยุด เพราะแม่อยู่คนเดียวและมีปัญหาสุขภาพจิต ตอนนี้โดมเรียนอยู่

ชั้น ม.5 ได้**กู้กยศ.เพื่อเชื่อมต่อในการเรียนระดับมหาวิทยาลัย** อย่างไรก็ตามโดมบอกว่า *"การกู้**เงินกยศ. ช่วยได้บางส่วนแต่ก็ต้องหารายได้เพิ่มเติม**"*

นอกจากนี้ เด็กที่มีภาระครอบครัวต้องดูแลพบว่าบางคนต้อง **เลือกเรียนในระบบที่ยืดหยุ่น** เช่นกศน. เพื่อให้สามารถมีเวลาดูแลครอบครัวหรือทำงานไปด้วยเรียนไปด้วยเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระที่บ้าน **วางแผนการเรียนแบบไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นเส้นตรง**แต่สามารถปรับเปลี่ยนย้ายถ่ายโอนได้ ดังเช่นกรณีของ **จี** ที่ต้องหยุดการเรียนเพื่อช่วยที่บ้านทำงานแต่ยังคงความฝันในการเป็นครูจึงเรียนกศน.**เพื่อให้ได้วุฒิ ม.6 ก่อนแล้วค่อยหาทางเรียนต่อ**

เด็กบางคนที่แม้มีภาระต้องดูแลครอบครัวและที่บ้านไม่สนับสนุนให้เรียนมหาวิทยาลัยเพราะต้องการให้ออกมาทำงานช่วยเหลือครอบครัวและไม่ต้องการให้กู้กยศ.เพราะไม่ต้องการเป็นหนี้เพิ่ม แต่มีความมุ่งมั่นตั้งใจพบว่ายังคงมีความมุ่งมั่นพยายามหาทางที่จะศึกษาต่อ ดังเช่น **อังเปา** ที่บอกว่า *"หากเรียนจบอาชีวะและมีทุนก็จะเรียนต่อ หรือหากไม่มีทุน ก็จะ**ทำงานเก็บเงินสักระยะแล้วจึงศึกษาต่อ**"*

การช่วยเหลือ

แม้ว่าทุนการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เด็กยากจนสามารถศึกษาต่อได้ แต่เด็กยากจนที่มีภาระครอบครัว เช่น หนี้สิน หรือต้องดูแลสมาชิกในครอบครัว พบว่าทุนการศึกษาหรือแหล่งเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องได้รับ**การช่วยเหลือในการจัดการภาระหนี้สินหรือช่วยดูแลครอบครัว** รวมถึงคำแนะนำเกี่ยวกับ**การวางแผนอนาคตและเส้นทางการศึกษาที่ยืดหยุ่น** ตัวอย่างหนึ่งคือ **ปังเปา** ที่แม้ว่าครูแนะแนวจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุนและการกู้ยืมเพื่อการศึกษาแก่ผู้ปกครอง แต่ผู้ปกครองก็ยังคงไม่ต้องการให้เรียนต่อ เพราะไม่ต้องการให้ลูกเป็นหนี้เพิ่มจากเดิมที่เป็นอยู่. การมีครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวที่สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำที่ครอบคลุมจะช่วยให้เด็กเหล่านี้มีความมั่นใจในการวางแผนอนาคตของตนเองได้ ดังนั้น **การเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน** รวมถึงการสนับสนุนจากครูที่เข้าใจและพร้อมให้ความช่วยเหลือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เด็กยากจนสามารถวางแผนการศึกษาและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะต้องแบกรับภาระครอบครัว อังเปาจึงเสนอว่า *"อยากให้มีการให้เงินทุนเพื่อการศึกษาต่อ นอกเหนือจากค่าเล่าเรียน เช่นค่าที่พัก อาหาร และบางส่วนช่วยเหลือครอบครัวก็จะดีมากเพราะบางครอบครัวมีหนี้สินเดิมที่จะต้องจ่าย"*

เส้นทางหลักความท้าทายที่ 4

เรียนดี มุ่งมั่น แต่ “ต้องมีแผนที่ยืดหยุ่น”

เด็กที่เรียนดีและมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะเรียนต่อ มักจะมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูลและแหล่งทุนต่าง ๆ พวกเขาขอคำแนะนำจากครูและบุคคลรอบข้าง เพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีให้กับตนเอง เด็กเหล่านี้มีความเชื่อมั่นว่าความพยายามและความมุ่งมั่นตั้งใจของพวกเขาจะนำมาซึ่งความสำเร็จในที่สุด เนื่องจากเด็กมีความประพฤติดีและช่วยงานครูและโรงเรียนอยู่เสมอ ครูและโรงเรียนจึงพยายามช่วยเหลือให้พวกเขาเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการศึกษาต่อ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความยากจนและค่าใช้จ่ายในการเรียนที่ค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นด้านที่พัก อาหาร ค่าเดินทาง หรืออุปกรณ์การเรียน ประกอบกับเงื่อนไขของแหล่งทุนที่อาจไม่ครอบคลุมความจำเป็นในการดำรงชีวิต ทำให้ทุนการศึกษาที่ได้รับไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายทั้งหมด การสนับสนุนที่ครบวงจรทั้งด้านการเงินและการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนอนาคตและเส้นทางการศึกษาที่ยืดหยุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ การมีครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวที่สามารถให้ข้อมูลและความช่วยเหลืออย่างครบถ้วน จะช่วยให้เด็กเหล่านี้มีความมั่นใจและมีโอกาสในการเรียนต่อแม้ต้องเผชิญกับอุปสรรคทางการเงิน

ประสบการณ์มาโรงเรียน

เด็กที่เรียนดีกลุ่มนี้มักจะชอบมาโรงเรียนเพราะได้มีโอกาสเล่นกับเพื่อนและคบเพื่อนที่สนใจเรียนเหมือนกัน เพื่อน ๆ มักช่วยเหลือกันด้านการเรียน ซึ่งทำให้พวกเขามีกำลังใจและแรงบันดาลใจในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง. เมื่อเด็กเหล่านี้พบปัญหาด้านการเรียนหรือเรื่องส่วนตัว เช่น ปัญหาครอบครัว พวกเขามักจะปรึกษาครูและเพื่อน เพื่อขอคำแนะนำและการสนับสนุน และเนื่องจากเด็กเหล่านี้มีผลการเรียนดี มีความรับผิดชอบและมีความประพฤติที่ดี พวกเขามักจะทำกิจกรรมอาสาช่วยงานครูและโรงเรียนอยู่เสมอ ซึ่งทำให้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับครู แม้ว่าครอบครัวของพวกเขาจะมีความยากจน แต่พวกเขาได้รับทุนการศึกษาจากแหล่งทุนที่หลากหลาย อีกทั้งยังมีความสามารถในการแข่งขันและได้รับรางวัล ทำให้มีประวัติที่ดีและมีโอกาสได้รับแหล่งทุนศึกษาต่ออย่างต่อเนื่อง

มาย พรรณ ปุย เป็นเด็กแฝดสามคนพี่น้องอาศัยอยู่ที่จังหวัดสระแก้วกับยายในพื้นที่ของเพื่อนบ้าน เนื่องจากไม่มีบ้านเป็นของตัวเอง ชอบมาโรงเรียนและมีนิสัยรักการเรียนทั้งสามคน ดังคำกล่าวของ มายซึ่ง

เป็นเด็กเรียนดีมีผลการเรียนที่โดดเด่นเป็นลำดับที่ 1 ว่า *"**มีความสุขที่ได้ไปโรงเรียน** วิทย์สนุกคะ ศิลปะได้ผ่อนคลายแล้วพละได้เล่นกีฬาที่ชอบ"* แฝดทั้งสามคนและพี่สาวจะช่วยกันทำงานบ้านและดูแลยายก่อนไปโรงเรียน และเนื่องจากที่บ้าน**ไม่มีโทรทัศน์**ในช่วงปิดเทอมก็จะรับจ้างครูหรือเพื่อนบ้านทำงานบ้างแต่เป็นงานบ้าน ล้างจาน ปลูกต้นไม้ หรือตัดหญ้า เนื่องจากอายุยังไม่ถึง 18 จึงไม่สามารถออกไปรับจ้างทำงานร้านค้าข้างนอกได้ อีกทั้ง ครูของแฝดทั้งสาม กล่าวว่า *"**พื้นที่ในจังหวัดไม่มีแหล่งธุรกิจ**อะไรมากมายที่จะเป็นแหล่งรายได้ให้เด็กทำงานได้"* รายได้ของที่บ้านจึงมาจากเบี้ยยังชีพของคุณยาย และแม้จะเป็นแฝดสามแต่มายเพียงคนเดียวที่ได้รับทุนเสมอภาคซึ่งครูแนะแนวก็บอกว่าไม่เข้าใจเหมือนกันว่าทำไมได้คนเดียว ครูจึงแนะนำให้เรียนต่อชั้น**มัธยมปลายต่อเนื่องเข้ามหาวิทยาลัยเพื่อกู้กยศ.**และจะได้นำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวได้ พี่สาวของเธอจึงกู้เงินกยศ.เพื่อนำเงินที่ได้มาใช้จ่ายในครอบครัว ส่วนเรื่องการเรียนค่อยหางาน part-time ทำ

มิน นักเรียนหญิงชั้น ม.6 ย่านปทุมธานี ได้ทุนเสมอภาคของโรงเรียน เป็นลูกคนเดียวพ่อแม่แยกทางกัน แม่ทำงานเป็นรปภ. ชอบมาโรงเรียนเพราะได้เจอเพื่อน ได้ทำกิจกรรมที่ได้พูดหน้าห้องเรียน ได้นำเสนองาน บอกว่า ตอนช่วง ม.5 ได้มีโอกาสทำหนังสั้นประกวดของโรงเรียนแล้วชอบ สนุก เลยชอบตั้งแต่นั้นมาเหมือนได้ค้นพบศักยภาพของตัวเอง

บอล นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาครุศาสตร์อุตสาหกรรม วิศวไฟฟ้า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น พ่อรับจ้างทั่วไป**แม่ไม่มีอาชีพและป่วย**เป็นเบาหวานและมะเร็งลำไส้ บอลชอบเรียนหนังสือและสนุกกับการเรียน วิชาที่ชอบคือคณิตศาสตร์ คิดว่าการเรียนช่วยให้รู้จักคิดวิเคราะห์แยกแยะว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควร บอล**มีความเป็นผู้นำ**สูง **เป็นนักกิจกรรม**ช่วยเหลืองานของโรงเรียนมาตลอดตั้งแต่เด็ก **เป็นประธานนักเรียน** มีความสามารถพิเศษในการจับผ้าตกแต่งสถานที่เมื่อมีกิจกรรมสามารถทำงานหารายได้

สุนีย์ นักเรียนชั้น ม.5 เป็นเด็กเรียนดีได้เกรดเฉลี่ย 3.8 มาตลอด แม้ว่าที่บ้านมีรายได้ประมาณ 7,000 บาทต่อเดือนแต่**ที่บ้านก็สนับสนุนให้เรียน** ปัจจุบันเรียนอยู่แผนวิทย์-คณิต ชอบเรียนเพราะได้เจอเพื่อนได้มี**ประสบการณ์ทำกิจกรรมต่างๆ** ได้ทุนกสศ. และกู้กยศ.ซึ่งเก็บสะสมไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนระดับอุดมศึกษา และ**ได้ทุนเป็นครั้งๆ**จากโรงเรียน เช่นทุนวันแม่ **ค่าใช้จ่ายในการเรียน**มีค่าบำรุงการศึกษา ค่าอุปกรณ์การเรียน เช่นค่าปรินท์เอกสาร ค่ากระดาษทำรายงาน ค่าอินเทอร์เน็ต ได้เงินมาโรงเรียนวันละ 20 บาทเพราะก่อข้าวมาทานที่โรงเรียน อยู่บ้านช่วยทำงานบ้าน ไม่ได้เรียนพิเศษ

กรอบความคิดแบบเติบโต

เด็กที่ยากจนแต่มีผลการเรียนดีมักเห็นความสำคัญของ**การศึกษาว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิต**ของพวกเขาให้ดีขึ้นได้ เด็กเหล่านี้มักมีความ**รับผิดชอบและมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่อการเรียน** นอกจากนี้ พวกเขายังพยายาม**นำพาตนเองให้ก้าวข้ามผ่านปัญหาและอุปสรรค**ได้โดยไม่มองว่าปัญหาเป็นสิ่งที่จะทำให้ความฝันของพวกเขาไม่ประสบความสำเร็จ กลับกันพวกเขามองว่าบางครั้ง**ปัญหากลับกลายเป็นโอกาส**ที่ทำให้มองเห็นหนทางอื่นต่อไปได้

มาย พรรณ และปุย เชื่อว่าการศึกษาจะช่วยให้ชีวิตของพวกเธอดีขึ้น โดยมายเลือกที่จะศึกษาต่อในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ โดยมีเป้าหมายว่าต้องการเป็นครูโดยได้รับ**แรงบันดาลใจมาจากครู**ผู้สอนรายวิชาคอมพิวเตอร์ที่โรงเรียนประถมศึกษา อยากหลุดจากความยากจน เชื่อว่าการศึกษาช่วยให้มีอนาคตที่ดีขึ้นได้ เชื่อมั่นว่าความสำเร็จในชีวิตเกิดได้จากความมุ่งมั่นพยายาม **มาย** กล่าวถึงความสำเร็จของเธอที่ทำให้สามารถมีผลการเรียนเป็นลำดับที่ 1 ว่า *“ตั้งใจเรียน ส่งงาน ทำงานเสร็จก็ส่งคะ”*

บอล มองว่าแม้ตนเองจะยากจนแต่ก็ไม่ได้คิดว่าเป็นอุปสรรค น้องคิดว่ามันอยู่ที่แต่ละคน และการวางแผนเก็บเงิน บอลเป็นเสาหลักของครอบครัว เงินที่หาได้หรือที่ได้จากทุนการศึกษาก็ส่งให้ครอบครัวเนื่องจากเป็นหนี้ แม้ว่าที่บ้านไม่ได้สนับสนุนให้เรียนต่อแต่ก็ไม่ได้คัดค้าน แต่บอลต้องหาเงินเรียนเอง บอลจึงตัดสินใจกู้กยศ. เพื่อเข้าศึกษาต่อ และแม้ว่าหลังจากช่วงโควิดทำให้บอลไม่มีงานทำหารายได้เสริมพิเศษ บอลสามารถ**มองเห็นวิกฤติเป็นโอกาส**โดยกลับมองว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมเพราะขณะนี้ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำโครงการก่อนจบ

มิน เชื่อว่า “หากเราเรียนสูง การหางานทำก็จะมีเปอร์เซ้นต์มากกว่าการที่จบแค่ ม.6” ซึ่งความคิดนี้มาจากการที่มินสังเกตเห็นคนแถวบ้านที่จบม.6 แล้วไม่ค่อยมีโอกาสได้งานทำ

การเข้าถึงข้อมูล

เด็กที่มีผลการเรียนดีและได้รับทุนการศึกษา แต่ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดมัก**พยายามหาข้อมูลเพิ่มเติม**เพื่อให้สามารถดำเนินการศึกษาต่อได้ เด็กเหล่านี้มีความ**กระตือรือร้นในการค้นหา**แหล่งทุนการศึกษาเพิ่มเติมและการกู้ยืมเงินเรียนที่สามารถช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายได้ หนึ่งในวิธีที่พวกเขาใช้คือการ**ขอคำแนะนำจากครู**ที่ปรึกษาและครูแนะแนว ซึ่งมักมีข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสและแหล่งทุนต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงได้ ครูเหล่านี้สามารถแนะนำแหล่งทุนใหม่ ๆ หรือแนะนำ**วิธีการสมัครกู้ยืมเงิน**เรียนอย่าง

ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เด็กยังพยายาม**เรียนรู้จากรุ่นพี่**ที่เคยผ่านประสบการณ์เดียวกันมาก่อน การรับฟังคำแนะนำและเรียนรู้จากประสบการณ์ของรุ่นพี่สามารถ**ช่วยให้พวกเขาเข้าใจขั้นตอนและกระบวนการในการขอทุนหรือการกู้ยืมเงินเรียน**ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งเด็กเหล่านี้ยังไม่ยอมแพ้ที่จะสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง พวกเขาใช้เวลาค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ห้องสมุด หรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อค้นหาแหล่งทุนและโอกาสที่อาจไม่ได้รับการเปิดเผยอย่างแพร่หลาย ความพยายามในการค้นหาข้อมูลด้วยตนเองนี้แสดงถึงความตั้งใจและความมุ่งมั่นที่พวกเขามีต่อการศึกษาของตนเอง ความมุ่งมั่นในการแสวงหาข้อมูลจากครู รุ่นพี่ และการสืบค้นด้วยตนเอง เป็นตัวอย่างที่ดีของการที่เด็กเหล่านี้ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทางการเงิน และมุ่งมั่นในการค้นหาทางออกเพื่อให้สามารถดำเนินการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง

มาย พรรณ และปุย ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุนการศึกษาและแหล่งเงินกู้กยศ.จากครูและโรงเรียนทำให้พวกเธอสามารถ**นำเงินทุนที่ได้มาใช้จ่ายในครอบครัว**ก่อน โดยครูได้แนะนำให้เธอเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเรียนต่อระดับอุดมศึกษาและจะได้**กู้เงินกยศ.ได้ และนำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว**จากนั้นค่อย**ทำงานเพื่อหาเงินเรียนต่อ** สืบค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ปรึกษาเพื่อ รุ่นพี่ ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนวเกี่ยวกับหลักสูตรแผนการเรียน และแหล่งทุน ติดตามข้อมูลจากสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ไปทำกิจกรรม มูลนิธิ อินเทอร์เน็ต

บอล ได้รับ**คำแนะนำจากรุ่นพี่**ในการเข้าถึงแหล่งทุนทำให้ได้ทุนการศึกษาในการเรียนต่อตั้งแต่ในระดับอาชีวศึกษา และกู้เงินเรียน กยศ. และในปีการศึกษาที่ผ่านมาได้เงินทุนนายช่าง ซึ่งให้ทุนการศึกษา 80,000 บาท แบ่งเป็น 20,000 บาทต่อเทอมต่อเนื่องสองปีได้ทุน บอลบอกว่าได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับเป้าหมายด้านอาชีพมาจาก**คำชี้แนะของครูและจากการสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ต**ที่ทำให้บอลสนใจอยากเป็นครูช่างเพราะจะได้เป็นข้าราชการสามารถดูแลค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาลของแม่ได้เพราะปัจจุบันครูช่างที่มาจากสาขาที่บอลเรียนมีความขาดแคลนและมีความเป็นไปได้ที่จะมีรายได้ที่มากกว่าครูทั่วไปเพราะการสอนนอกเวลาของครูช่างจะได้เงินเพิ่มพิเศษ

สุนีย์ บอกว่า**ครูที่โรงเรียนให้คำปรึกษา**เกี่ยวกับคณะในมหาวิทยาลัยที่จะเข้าเรียนได้ โรงเรียนมีกิจกรรม**แนะแนวพาไปดูมหาวิทยาลัย**

มิน บอกว่าข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาจากการที่ซอบสอบถาม**พูดคุยกับคนและมีครู รุ่นพี่ที่ให้คำปรึกษา**ได้ในบางเรื่อง ทำให้เราค้นพบตัวเองได้ และพร้อมที่จะวางแผนเพื่อฟันฝ่าตัวเอง มินสอบถามรุ่นพี่ถึง**แนวทางการกู้เงิน**เพื่อเรียนต่อ นอกจากนี้โรงเรียนมีช่องทางให้ข้อมูล**แหล่งทุน**เรียนต่อ แนะแนว มีมาทุกปี มินเชื่อว่า *“การกู้เงินเรียนเป็นการลงทุนเพื่ออนาคต แม้ว่ากลัวเป็นหนี้แต่คิดว่ามีประโยชน์มากกว่าเพราะเชื่อ*

ว่าอนาคตข้างหน้าเราจะหาเงินมาใช้คืนได้และคุณแม่ไม่ได้คัดค้านอะไร” นอกจากนี้พยายามหาข้อมูลทาง **เฟสบุค สื่อออนไลน์**และข้อมูลจากทางโรงเรียนเกี่ยวกับ**มหาวิทยาลัยที่อยากเรียน** *“เห็นในสื่อออนไลน์ว่ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีความร่วมมือกับต่างประเทศ ได้ไปเรียนต่างประเทศเยอะ”* เวลาหาข้อมูลก็พยายามหาจาก**แหล่งที่น่าเชื่อถือ ดูจากที่มีคนบอกรีวิว** และอันที่มันชัวร์ด้วย พอได้ข้อมูลมาแล้วก็มา**ปรึกษาครู** แนะแนว

การวางแผน

เด็กที่เรียนดี มีความรับผิดชอบ และเห็นคุณค่าของการศึกษามักมีความมุ่งมั่นในการวางแผนการเรียนของตนเองอย่างเป็นระบบ พวกเขาพยายามขวนขวายหาโอกาสผ่านการ**สืบค้นข้อมูล** การขอคำปรึกษาจากครูและบุคคลรอบข้าง และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการทำงานหารายได้เสริมเพื่อส่งเสียตัวเอง เรียนตัวอย่างเช่น **บอล มาย พรรณ และฝ้าย** ซึ่งตัดสินใจ**กู้เงิน**กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และทำงานเพื่อ**หารายได้พิเศษเสริม**ควบคู่ระหว่างการเรียน พวกเขาไม่เพียงแค่พึ่งพาทุนการศึกษา แต่ยังพยายามหาแหล่งทุนเพิ่มเติมและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง ข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญในการวางแผนการเรียนและอนาคตของเด็กเหล่านี้ ข้อมูลที่ได้รับมาจากหลากหลายแหล่ง เช่น ครู โรงเรียน รุ่นพี่ และการสืบค้นด้วยตนเอง ช่วยให้พวกเขาสามารถวางแผนและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ การ**ขอคำปรึกษาจากครูและบุคคลที่มีประสบการณ์**สามารถให้แนวทางและคำแนะนำที่สำคัญในการค้นหาแหล่งทุนการศึกษาและการ**วางแผนเส้นทาง**การศึกษา นอกจากนี้ ความพยายามในการสืบค้นข้อมูลด้วยตนเองยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและความพยายามในการเปลี่ยนแปลงชีวิตของตหนเอง เด็กเหล่านี้ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทางการเงิน และใช้ข้อมูลที่ได้รับมาประกอบการวางแผนและการตัดสินใจเพื่อให้สามารถเรียนต่อได้อย่างต่อเนื่อง การวางแผนที่มีประสิทธิภาพ การ**ขวนขวายหาโอกาส** และการรับคำปรึกษาอย่างรอบด้าน ทำให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาและอนาคตที่ดีขึ้นได้ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับความยากลำบากและอุปสรรคต่าง ๆ ก็ตาม

สุนีย์ บอกว่า ถ้าไม่ได้เรียนต่อมหาวิทยาลัยทันทีจะทำงานพิเศษไปพลางๆ เช่นสอนพิเศษ ทำงาน 7-11 ระหว่างรอสอบเข้ามหาวิทยาลัย

มิน กำลังวางแผนการเรียนต่อมหาวิทยาลัยด้วยการตั้งใจเรียน ลองยื่นใบสมัครทุนการศึกษาที่เข้ามาทุกช่องทางเพื่อจะได้แบ่งเบาค่าใช้จ่ายได้โดยเอาเงินตรงหน้าไปใช้ในชีวิตประจำวันแทน

การช่วยเหลือ

เด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กที่เรียนดี มีความประพฤติดี และมีความรับผิดชอบสูง ซึ่งทำให้พวกเขามีความสามารถและความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อ ประกอบกับส่วนใหญ่มี**ครอบครัวและญาติพี่น้องที่สนับสนุน**เห็นความสำคัญของการศึกษาแม้ว่าจะไม่มีเงินส่งเสียให้เรียนแต่ก็เป็นกำลังใจ หรือสามารถให้การช่วยเหลือได้บ้างเล็กน้อย **ทุนการศึกษาเป็นเสมือนใบเบิกทาง**ที่ช่วยให้เด็กได้เข้าศึกษาต่อ แต่การที่จะเรียนได้อย่างประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องได้รับ**การช่วยเหลือในระหว่างการเรียน** เนื่องจากสถานะทางบ้านที่ไม่สามารถสนับสนุนหรือส่งให้เรียนได้ นอกจากนี้ บางคนยังต้องรับผิดชอบดูแลและช่วยเหลือครอบครัว ทำให้ต้องทำงานหารายได้เสริม การเข้าถึงแหล่งกู้ยืมเงินเรียน การติวเสริม รายได้เสริม ที่พัก อาหาร วัสดุอุปกรณ์การเรียน และการเดินทาง เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อให้เด็กสามารถเรียนได้อย่างสำเร็จ

แม้ว่าจะมี**หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือ**และสนับสนุนให้ทุนการศึกษา แต่**การยื่นขอรับทุนมักมีข้อแลกเปลี่ยน** ซึ่งการ**รักษาผลการเรียน**ในขณะที่ต้องทำงานช่วยเหลือทางบ้านเนื่องจากทุนที่ได้รับไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย นับว่าเป็นความท้าทายสำหรับเด็กกลุ่มนี้ ดังที่ **จี** ซึ่งได้รับทุนยุวพัฒน์ 3,500 บาทต่อเทอม กล่าวว่า *“ทางโครงการผู้ให้ทุนสนับสนุนเรื่องการเรียน แต่มีข้อแม้ เด็กนักเรียนที่จะได้ทุน ต้องมี**ผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ระดับดี** มันทำให้เขารู้ว่าเด็กคนนี้เรียนดีหรือไม่ดี”* ซึ่งการที่ต้อง**รักษาผลการเรียนในขณะที่ต้องทำงาน**ช่วยเหลือทางบ้านเนื่องจาก**ทุนที่ได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย**เป็นความท้าทายสำหรับเด็กกลุ่มนี้ จีเสนอว่า *“อยากให้มหาวิทยาลัยปรับเนื้อหาหลักสูตรการเรียนให้เรียนจบได้ใน 2 ปี ควบคู่กับการทำงาน”* เพื่อให้เด็กที่ยากจนสามารถออกไปทำงานหารายได้เร็วขึ้น

เส้นทางหลักความท้าทายที่ 5

“มุ่งมั่น สอบติดแต่เกือบไม่ได้เรียนเพราะไม่มีทุน”

เด็กที่ยากจนหลายคนสามารถสอบติดเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยได้ แต่ความยากจนและการไม่ได้รับทุนการศึกษาทำให้พวกเขาไม่สามารถไปให้ถึงฝั่งฝันได้อย่างตลอดรอดฝั่ง เช่นบางคนไม่มีเงินทุนไปมอบตัวเข้าเรียนหรือขาดทรัพยากรในการจัดหาอุปกรณ์การเรียน บางคนต้องออกจากการเรียนระหว่างทางเนื่องจากที่บ้านมีปัญหา ในบางกรณี เด็กเหล่านี้ต้องทิ้งความฝันของตัวเองและสละสิทธิ์การเรียนต่อ แม้ว่าบางคนจะกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา แต่เงินทุนช่วยเหลือที่ได้รับมาไม่ทันกับช่วงเวลาที่ต้องใช้เงิน ทำให้พวกเขาไม่สามารถเดินทางหรือนำเงินไปมอบตัวจ่ายค่าเรียนได้ทัน อย่างไรก็ตาม หากโรงเรียนสามารถให้ความช่วยเหลือและสร้างระบบและกลไกในการช่วยเหลือเด็กให้มีเงินทุนตั้งต้นในการเดินทางไปสอบหรือไปมอบตัวก่อน จะช่วยให้เด็กเหล่านี้สามารถก้าวข้ามอุปสรรคทางการเงินได้ การสนับสนุนนี้อาจรวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุนการศึกษา การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา การช่วยจัดหาอุปกรณ์การเรียนที่จำเป็น และการสนับสนุนในด้านค่าใช้จ่ายในการเดินทางและการมอบตัว การให้ความช่วยเหลือแบบนี้จะทำให้เด็กมีโอกาสได้เรียนต่อได้จนสำเร็จหรือไม่ต้องสละสิทธิ์การเรียน เพราะพวกเขาจะมีทรัพยากรและการสนับสนุนที่เพียงพอในการเริ่มต้นการศึกษา การสนับสนุนจากโรงเรียน สถาบันการศึกษาและเครือข่ายหน่วยงานภายนอกจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเองและประสบความสำเร็จในการศึกษาได้ แม้จะต้องเผชิญกับความยากลำบากและอุปสรรคทางการเงินก็ตาม

ประสบการณ์มาโรงเรียน

เป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กที่เรียนดีมีความ**มุ่งมั่นตั้งใจ**ในการเรียนและ**เห็นความสำคัญของการศึกษา** ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มี**ความรับผิดชอบสูง** การมาโรงเรียนเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กมีความสุข เพราะพวกเขาได้เจอและเล่นกับเพื่อน ๆ โรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมและ**บรรยากาศการเรียนที่ดีและเป็นมิตร** ส่งเสริมให้เด็กเกิดความรักในการเรียนและการมาโรงเรียน เด็กเหล่านี้มักจะมีเพื่อนที่ช่วยเหลือกันเรียน ทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องที่น่าสนุกและเต็มไปด้วยความอบอุ่น ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างครูกับนักเรียนทำให้เด็กกล้าที่จะเข้ามาพูดคุยและขอคำปรึกษาจากครู ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียนหรือปัญหาส่วนตัว ความใกล้ชิดนี้ช่วยให้

เด็กได้รับการสนับสนุนทั้งทางจิตใจและทางวิชาการ อย่างไรก็ตามเด็กบางคนที่ไม่ได้อยู่ในบรรยากาศการเรียนที่เป็นมิตรหรือถูกเพื่อนแกล้งแต่มีขาดครอบครัวหรือครูที่เข้าใจก็สามารถช่วยเหลือให้ไปต่อได้

บาส เด็กเรียนดีทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายทำให้**ได้โควต้าเรียนต่อ**ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิศวเทคโนโลยี อยู่กับแม่และตาซึ่งเป็นแม่บ้านได้เงินเดือน 7,000 บาท แต่ไม่สามารถส่งบาสให้เรียนต่อได้ บาสจึงต้องทำงานรับจ้างแบกขวดน้ำวันละ 120 ถังเพื่อเก็บเงินเรียน หลังจากทำงานก็ออกกำลังกายเล่นกีฬากับเพื่อน แม้ว่าบาสสามารถสอบติดได้โควต้าเข้าเรียนต่อได้แต่บาสต้องหยุดเรียนเนื่องจากที่บ้านประสบ**ปัญหาทางการเงินกระทันทัน** บาสจึงไม่มีเงินก้อนเพื่อเป็นค่าเล่าเรียนในส่วนที่เหลือจากตอนจ่ายแรกเข้า (ค่าเล่าเรียน 14,000 บาทต่อภาคเรียน) **เงินที่ต้องจ่ายช่วงแรกเข้าเรียนมีจำนวนมาก** ค่าเสื้อ shop ค่าหนังสือ ค่าเครื่องคิดเลข รวมราวสองหมื่น ส่วนค่าใช้จ่ายรายเดือนมีค่าหอพักกินอยู่ราว 4,000 บาทแต่เนื่องจากที่**บ้านมีปัญหาการเงิน**จึงต้อง**ตัดสินใจทิ้งการเรียน**

ดีล เด็กมุสลิมเป็นลูกคนเดียวแต่พ่อมีภรรยา 3 คนจึงมีพี่น้องต่างมารดา 7-8 คน เรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม **ไม่เคยได้ทุนการศึกษา**เลย ซึ่งดิวเล่าว่า *“พอยื่นขอรับทุนไปก็ได้รับคำตอบว่า **ไม่ได้ทุนเพราะเป็นลูกคนเดียว**”* ตอนเรียนมัธยมศึกษาย้ายไปเรียนที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเพราะแม่อยากให้ซึมซับเกี่ยวกับศาสนา ระหว่างที่เรียนโรงเรียนสอนศาสนาดิวเรียนไม่ทันเพื่อนเพราะ**ถูกกดดันเรื่องเพศสภาพ**ที่ตัวเป็น LGBTQ ต่อมาได้ย้ายไปเรียนที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาซึ่ง**มีความสุขดีเพราะได้ย้ายจากสังคมที่กดดันกดขี่**เพศสภาพของตน ตอนนี้ดีลเหรียนอยู่ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขานวัตกรรมและเทคโนโลยีประกอบอาหาร โดย**กู้กยศ.**ตั้งแต่ ปวศ.ชั้นปีที่ 1 และตอนนี้ก็กู้อยู่ได้เดือนละ 3,000 บาท แต่ดิวบอกว่า**ได้เงินค่อนข้างช้า**

ซอ อายุ 27 ปี เพิ่งเรียนจบปริญญาตรี สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีพี่น้อง 10 คน แม่จบการศึกษาชั้น ป.4 ได้รับทุนเรียนดีมาโดยตลอด และได้ทุนเรียนคณะวิศวกรรมศาสตร์ เรียนได้ 2 ปีต่อมา**ย้ายไปเรียน**คณะรัฐศาสตร์ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพราะ**ค้นพบตัวเอง**ว่าไม่ชอบเรียนวิศวกรรมศาสตร์ แต่การย้ายคณะก็เกือบทำให้ซันไม่ได้เรียนจนจบเนื่องจากการทุนกยศ.ให้ได้อีกแค่ 2 ปี ซันบอกว่าเด็กหลายคนกลัวการกู้เพราะไม่อยากเป็นหนี้ แต่สำหรับซันแล้ว *“**กยศ.เป็นหนทางเดียวที่ทำให้ผมเรียนต่อได้**”* ซันไม่ค่อยทำงานพิเศษเพราะ *“ต้องการ focus กับการเรียน....ไม่เคยคิดจะหยุดเรียนเพื่อไปทำงานแล้วกลับมาเรียน....**ยอมอดแล้วเรียนให้จบ**ดีกว่าหยุดเรียน”* ซันบอกว่าการตัดสินใจย้ายคณะเสียเงินไปมากและทางบ้านไม่มีเงินที่จะช่วยเหลือให้ได้เรียนเทอมแรกใช้ชีวิตลำบากมากต้องประหยัดสุดๆ

กรอบความคิดแบบเติบโต

ความอดทน **ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากเพื่อวางแผนสู่อนาคตที่ดีกว่า**ตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้พบว่าเป็นแรงผลักดันให้เด็กกลุ่มนี้**ไม่มองความยากจนของตนเองเป็นอุปสรรค** แต่เป็นสิ่งที่จะต้องอดทนหาทางก้าวข้ามผ่านไปให้ได้ ดังเช่น **บาส** ที่กล่าวว่า *“ต้องตื่นแต่เช้าเพื่อเริ่มทำงาน แบกขวดน้ำราว 120 ถัง เมื่อส่งเสร็จก็สามารถกลับบ้านได้ รู้สึกว่างานหนัก ร้อน แต่ก็ต้องทำเพื่อหารายได้ไปก่อน การทำงานทำให้ตัวเองเก็บเงินได้”* นอกจากนี้ จากการที่บาสต้องออกจากการเรียน และต้องทำงานเก็บเงินและแบ่งให้แม่ทำให้รู้ว่างานที่ใช้แรงงานหนัก วุฒิการศึกษาจะมีส่วนช่วยทำให้ได้งานที่ดีและสามารถเก็บเงินเพื่อทำธุรกิจของตนเองได้ในอนาคต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบาสสามาร**ถนำประสบการณ์ของตนเองมาสะท้อน**เพื่อให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตและวางแผนอนาคตของตนเองได้

ดีล แม้ว่าถูกกดดันเรื่องเพศสภาพของตนเองจากเพื่อนที่โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามแต่ด้วยมี**ครอบครัวที่เข้าใจ**และไม่เคยว่าเรื่องเพศสภาพของดิวเพราะพ่อกับแม่รับรู้ตั้งแต่ดิวยังเป็นเด็กและ**เคารพการตัดสินใจ**ของดีล นอกจากนี้การที่ดีลถูก Bully เรื่องเพศสภาพ โดยเล่าว่าได้ถูกทำร้ายทั้งทางวาจาและทางกายจากการที่ตัวเองเป็น LGBTQ แต่ดีลบอกว่า *“ทำให้ได้ค้นพบตัวเอง จึงตัดสินใจย้ายมาเรียนสายอาชีพที่วิทยาลัยอาชีวศึกษายะลาสาขาอาหารและโภชนาการหลังจากจบชั้น ม.3 เพราะชอบเรื่องการทำอาหาร”* ดีลตั้งใจอยากเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยแต่ที่บ้านบอกว่าไม่มีเงินส่งและเคยถามว่าจะออกจากการเรียนไหม แต่ ดีล **มุ่งมั่นเรียนต่อ** ดีลบอกว่า *“ตอนแรกถอดใจแล้ว แต่คิดว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมากๆสำหรับอนาคตข้างหน้า เงินก็สำคัญ แต่ถ้าเรามีการศึกษาติดตัวมันจะทำให้เราพัฒนาอย่างก้าวกระโดดเมื่อเทียบกับคนที่ออกกลางคัน”* จึงทำงานพิเศษไปด้วยเรียนไปด้วยตั้งแต่ตอนเรียนปวส.1 โดยทำงานในส่วนของครัวลูกเหรียงและทำงานพิเศษเป็นเด็กเสริฟ์ในร้านอาหาร แม้ว่าต้อง**หยุดเรียนไป 2 ปีเพื่อทำงานเก็บเงินส่งให้ที่บ้านเพราะแม่ล้มป่วย**แต่ดีลก็**ยืนหยัดในเป้าหมาย**ของตนและกลับมาเรียนมหาวิทยาลัยปี 1 ได้พร้อมทั้งยังคงทำงานที่ร้านชาบูได้เงินวันละประมาณ 200 บาท ดีลบอกว่าแม้จะขาดแคลนทุนทรัพย์ก็อยากให้มองในแง่บวก **อย่าด้อยค่าตนเอง แต่ให้มองหาโอกาส** โดยดีลอยากเป็นครูอาชีวศึกษาเพราะ**มีครู**ที่เคยสอนที่วิทยาลัยอาชีวศึกษายะลา**เป็นไอดอล**เพราะเป็นคนที่ทุ่มเทให้กับนักเรียนมากๆ หาอุปกรณ์การเรียน การประกอบอาหารให้กับนักเรียน ดีลบอกว่า *“อนาคตอาจมีอุปสรรคอีกหลายอย่าง เช่นที่บ้านอาจมีใครล้มป่วยอีก หรืออาจจะขาดแคลนเงินอีกแต่ทุกปัญหามีทางออก ต้องเดินหน้าให้ได้”*

ซอ มีความเป็นผู้นำ ชอบนำพาตนเองไปแสวงหาโอกาสผ่านการทำกิจกรรมกับข้างนอกอยู่เสมอ โดยเป็นวิทยากรให้กับกลุ่มลูกเหรียงซึ่งเป็นสะพานเชื่อมโอกาสให้ได้งานวิทยากรในเวทีอื่นๆ แม้ว่าซันได้ทุน

คณะวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งเลือกเรียนคณะนี้โดยพิจารณาจากคะแนนผลการเรียนที่ทำได้ดี ซึ่งซันบอกว่า *“ตอนที่จะเลือกคณะในมหาวิทยาลัยตอนนั้นเลือกจากผลการเรียนของตัวเองที่เป็นคนเรียนดี จึงเลือกเรียนสายวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่พลาด แต่ก็เป็นบทเรียนให้รู้ว่าการเลือกอะไรต้องรู้จักตัวเองก่อน”* การได้ไปทำกิจกรรมกับหน่วยงานต่างๆทำให้ซันได้ค้นพบตัวเอง *“สิ่งที่ได้จากกลุ่มลูกเหรียงไม่ใช่แค่ทุนการศึกษา แต่เป็นโอกาสให้ได้ค้นพบศักยภาพตนเอง”* ซันใช้โอกาสนี้อย่างเต็มที่**ผลักดันตนเองให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ**เท่าที่จะทำได้จนได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนไปประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นกิจกรรมของกลุ่มลูกเหรียงร่วมกับสถานฑูตสหรัฐอเมริกา ซันบอกว่า**ค้นพบตัวเองจากการลองผิดลองถูก** ซันอยากเรียนมหาวิทยาลัยตั้งแต่อยู่ชั้นประถมศึกษา ส่วนหนึ่งได้รับ**อิทธิพลจากพี่ที่พยายามดิ้นรน**ทุกทางเพื่อเรียนมหาวิทยาลัย ซันคิดว่า**วิธีเดียวที่จะหลุดจากความยากจนคือการเรียน** อีกส่วนมาจาก**การดูถูกของคน**แถวบ้านที่บอกว่าถึงแม้จะ**เก่งขนาดไหนแต่ถ้าไม่มีเงินก็เรียนไม่จบหรอก**

การเข้าถึงข้อมูล

บาส ทราบข้อมูลว่า**การเรียนต่อจะสามารถสมัครทุนกยศ.** ที่เปิดให้สมัครได้แน่นอนและคิดว่าจำนวนเงินทุนที่เหมาะสมให้พอใช้จ่ายได้คือประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน อย่างไรก็ตามเนื่องจากตอนแรกบาสคิดว่าน่าจะไม่จำเป็นต้องกู้เงินยืมเรียนเพราะคิดว่าที่บ้านน่าจะพอส่งได้และตัวเองน่าจะพอทำงานเก็บเงินได้จึงไม่ได้สมัคร อีกทั้งบาส**ไม่ทราบว่าค่าใช้จ่ายในการเรียนที่ต้องจ่ายแรก**เข้านอกเหนือจากค่าเล่าเรียนมีจำนวนมาก จึงทำให้**เงินที่เตรียมไว้ไม่เพียงพอ** และที่บ้านมีปัญหาทางการเงินกระทันทันจึงต้องเลิกเรียนในที่สุด

แม้ว่า **ดีล** ไม่เคยได้ทุนการศึกษาตอนเด็กแต่เมื่ออยู่ชั้นปวส.2 ดีลเริ่มได้ทุนจากกลุ่มลูกเหรียง ได้รับทุนประมาณ 9,000 บาทต่อปี ดีลบอกว่า**รู้จักกลุ่มลูกเหรียงจากการไปเข้าค่ายกิจกรรม**สำหรับเด็กและเยาวชนในจังหวัดยะลา ที่ให้เด็กและเยาวชนใน 3 ตำบลมา**แลกเปลี่ยนประสบการณ์**กันว่าแต่ละคนเจออะไรมาบ้าง ทำให้แต่ละคนไม่โดดเดี่ยวหรือรู้สึกว่าต้องอยู่คนเดียว นอกจากนี้ในช่วงที่ดีลต้องหยุดเรียนเพื่อทำงานส่งเงินให้ที่บ้านดีลยัง**หาความรู้เพิ่มเติม**เรื่องการทำอาหารจากการ**เข้าไปร่วมเรียนรู้เวลามีการจัดโครงการของบริษัทหรือหน่วยงานต่างๆ**

ซอ บอกว่าซันพยายาม**ค้นหาข้อมูลแหล่งทุนจากอินเทอร์เน็ต** และได้ไปรู้จักกับองค์กรลูกเหรียงและได้ไป**เข้าร่วมกิจกรรม**ตอนปิดเทอม ทำให้ได้ทุนจากกลุ่มลูกเหรียง ซันจึงพยายาม**ทำกิจกรรมกับหน่วยงานภายนอก**เพื่อให้เข้าถึง**โอกาสแหล่งทุน**ต่างๆ

การวางแผน

ดีล เลือกเรียนสาขานวัตกรรมและเทคโนโลยีการประกอบอาหารเพราะคิดว่าใครๆก็ทำอาหารได้ แต่ถ้าเอาอาหารมาประกอบกับวิทยาศาสตร์อาจจะเพิ่มมูลค่าให้อาหารได้ โดยดีล**วางแผนว่าอยากเป็นครู**สอนถ่ายทอดวิชาชีพการทำอาหารให้กับรุ่นน้อง ด้วยการมีเป้าหมายที่ชัดและรู้ความสามารถและความสนใจของตนเองทำให้ดีลวางแผนเรื่องการเรียน หาแหล่งทุนและรายได้เสริมพิเศษตั้งแต่ยังอยู่ชั้น ปวส. 2 และแม้ว่าต้องหยุดเรียนไป 2 ปี แต่ดีลยังคงมุ่งมั่นตั้งใจจนเข้าเรียนมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 ได้สำเร็จและทำงานเพื่อ**วางแผนค่าใช้จ่ายในการเรียน**ของตนเอง โดยตอนนี้มีค่าเทอม เทอมละ 11,000 บาท แต่กยศ. ออกให้ นอกจากนั้นเป็นค่าอุปกรณ์การเรียน โดยเฉพาะดีลเรียนสายทำอาหารทำให้**ต้องใช้อุปกรณ์และวัตถุดิบเยอะ** ต้องใช้เงินสำหรับส่วนนี้ด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุนการศึกษาหรือเงินกู้ที่ช่วยเหลือเรื่อง**ค่าเทอมอาจไม่เพียงพอ**เพราะการเรียน**บางสาขาวิชามีค่าใช้จ่ายอื่นๆ**ที่เกิดขึ้นอีกมากมาย ดีลจึงต้องทำงานหารายได้พิเศษ เมื่อเรียนจบดีลบอกว่า *“จะสอบครูให้ติด....เพื่อเป็นครูสอนถ่ายทอดวิชาชีพการทำอาหารให้กับรุ่นน้อง อยากให้น้องๆได้รับโอกาสเหมือนที่ตัวเองได้รับ”*

ซอ ความฝันของซันคือการเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเพราะชอบเป็นครู เพราะในครอบครัวมีพี่ชายและพี่สาวจบครูทั้งคู่ โดยซันจะพยายามนำพาตนเองไปเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆเพื่อ**เปิดโอกาสให้ตนเอง**ได้เข้าถึงแหล่งทุนในการเรียนต่อ

การช่วยเหลือ

เด็กที่สามารถสอบติดเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถทางวิชาการที่ดีและมีแนวโน้มที่จะเรียนสำเร็จได้ อย่างไรก็ตาม การสอบเข้าศึกษาต่อได้ไม่ได้หมายความว่าจะสามารถเรียนสำเร็จได้เสมอไป เด็กบางคนขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเดินทางไปมอบตัว หรือ**ขาดเงินทุน**ในการจ่าย**ค่าเล่าเรียน** อีกทั้งยังต้องเผชิญกับ**ค่าใช้จ่ายที่ไม่คาดคิด**ระหว่างการเรียน เช่น ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าเดินทาง และอุปกรณ์การเรียน ซึ่งทำให้เด็กบางคนต้องสละสิทธิ์การเรียนหรือหยุดพักการเรียน ดังนั้นการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆและบุคคลรอบข้างเป็นสิ่งสำคัญทั้งด้าน**กำลังใจและทรัพยากร**เพื่อช่วยให้เด็กสามารถเดินหน้าต่อได้ ตัวอย่างเช่น กรณีของดีลที่แม้ว่าเป้าหมายและแผนที่ดีลวางไว้เกือบต้องหยุดชะงัก แต่ด้วยความช่วยเหลือจากกลุ่มลูกเหรียงและการปรึกษาพ่อแม่ ทำให้ดีลสามารถกลับมาเรียนต่อและพยายามไปให้ถึงเป้าหมายได้

อย่างไรก็ตาม ยังมีกรณีของบาสที่แม้จะได้โควต้าเข้าเรียนสาขาวิศวกรรมเทคโนโลยี แต่เมื่อบ้านประสบปัญหาทางการเงินกะทันหัน ทำให้ต้องตัดสินใจทิ้งการเรียนเพราะไม่สามารถหาเงินมาเป็นค่าแรกเข้าได้ ดังนั้น การช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ให้เข้าถึง**แหล่งทุนเพิ่มเติม** เช่น การให้**ข้อมูล**เกี่ยวกับแหล่ง**ทุนการศึกษาและการกู้ยืมเงิน** การสร้างระบบ**การสนับสนุนทางการเงินจากโรงเรียน** หรือการจัดหา**อุปกรณ์การเรียน**ที่จำเป็น เป็นสิ่งที่จำเป็นมากในการช่วยให้พวกเขาสามารถเริ่มต้นและดำเนินการเรียนต่อได้ การสนับสนุนเหล่านี้จะช่วยลดอุปสรรคทางการเงินและทำให้เด็กสามารถมุ่งมั่นกับการเรียน และมีโอกาสประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

นอกจากนี้ กรณีของซันแสดงให้เห็นว่าการช่วยเหลืออาจไม่ใช่เป็นเงินทุนหรือทรัพยากรเพียงอย่างเดียวแต่อาจเป็น**โอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรม**เพื่อ**ค้นพบศักยภาพ**ของตนเอง และนำพาตนเองไปพบกับ**เครือข่ายหน่วยงาน**อื่นๆเพิ่มเติม ซันบอกว่า *“อยากให้มีหน่วยงานที่ช่วยปลุกพลังและสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็ก”* นอกจากนี้ซันบอกว่า *“ความจนก็เป็นปัญหา แต่ค้นหาเพื่อให้รู้เป้าหมายการประกอบอาชีพหรือสิ่งที่ตัวเองถนัดเป็นสิ่งที่สำคัญกว่า”*

เส้นทางหลักความท้าทายที่ 6

“ไม่รู้ความถนัด เป้าหมายไม่ชัด ขาดความมุ่งมั่น ดูแลครอบครัวก่อน”

เด็กยากจนบางคนขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่รู้ความสามารถและความสนใจของตนเอง พวกเขาขาดความคิดที่เป็นตัวของตัวเองแต่เชื่อฟังพ่อแม่และครอบครัว และมีภาระครอบครัวที่ต้องดูแล เช่น พ่อแม่แก่ชราหรือป่วย หรือการต้องช่วยที่บ้านทำงานและเสียสละให้พี่น้องได้เรียน ทำให้พวกเขาไม่ได้มุ่งมั่นกับเป้าหมายในชีวิตของตนเอง สำหรับเด็กเหล่านี้ การเรียนต่อดูเหมือนเป็นเรื่องที่ไกลเกินเอื้อมและประสบความสำเร็จได้ยาก เพราะมองอุปสรรคทั้งด้านการเงินและความสามารถความถนัดส่วนตัว แม้ว่าบางคนจะอยากเรียนต่อ แต่ก็ไม่เชื่อว่าตนเองจะสามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้เนื่องจากความยากจน การเชื่อฟังครอบครัวและการมีความรับผิดชอบที่ต้องดูแลคนในครอบครัวหรือที่บ้านไม่สนับสนุน ทำให้พวกเขาไม่ได้วางแผนอนาคตหรือแผนการศึกษาต่ออย่างชัดเจน

เด็กเหล่านี้แม้บางคนเคยมีความคิดอยากเรียนต่อแต่ต้องขอหยุดพักการเรียนเพื่อดูแลครอบครัวก่อน พวกเขายังขาดเป้าหมายที่ชัดเจนในการเรียน ไม่รู้ว่าตนเองสนใจหรือมีความสามารถในด้านใด ทำให้ขาดความมุ่งมั่นในการเรียน ความรับผิดชอบในการดูแลครอบครัว เช่นการดูแลพ่อแม่แก่ชราหรือป่วยและการทำงานช่วยเหลือที่บ้าน เป็นภาระที่เด็กเหล่านี้ต้องแบกรับ ความไม่ชัดเจนในเป้าหมายของการเรียนและการขาดการสนับสนุนจากครอบครัว ทำให้เด็กเหล่านี้มีความรู้สึกว่าการเรียนต่อเป็นสิ่งที่ไกลเกินเอื้อมและยากจะประสบความสำเร็จ การสร้างระบบสนับสนุนจากครูและโรงเรียนที่สามารถช่วยให้เด็กเหล่านี้เห็นถึงความสามารถและความสนใจของตนเอง พร้อมกับการวางแผนเส้นทางการศึกษาที่เหมาะสมจะช่วยให้พวกเขามีโอกาสประสบความสำเร็จมากขึ้น

ประสบการณ์มาโรงเรียน

เด็กกลุ่มนี้พบว่าชอบมาโรงเรียน ชอบทำกิจกรรมกับเพื่อน ดังเช่น **สร** ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง จังหวัดตาก ที่ได้ทุนเสมอภาคของกสศ.มาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พี่น้องทุกคนเรียนจบชั้นประถมศึกษา แต่สรเป็นคนเดียวที่มีโอกาสได้เรียนในระดับมัธยมศึกษาด้วยได้ทุนของกสศ.ด้วยครูที่โรงเรียนช่วยหาทุนให้ เพราะเป็นเด็กเรียนค่อนข้างดี แต่ต้องเดินทางลงจากดอยไปเรียนโรงเรียนมัธยมทำให้ที่บ้านไม่ให้เรียนต่อหลังจากจบม.3 แต่อยากให้กลับไปช่วยงานทำสวนข้าวโพดเพราะพี่น้องแต่งงานและย้ายไปหมดแล้วไม่มี

คนช่วยพ่อแม่ทำงานและพ่อแม่อายุกว่า 60 ปีแล้ว สรบอกว่ารู้สึกสนุกกับการเรียนที่โรงเรียนแบบพักนอน แต่รู้สึกว่า**อยู่บ้านสบายกว่า**เพราะ**คุ้นเคยมากกว่า** สรชอบเรียนวิชาภาษาไทย แต่ไม่ชอบวิชาภาษาอังกฤษ ผลการเรียนที่ผ่านมาทำได้เกรดเฉลี่ย 3.2 แม้ว่าสรบอกว่าชอบทำกิจกรรมกับเพื่อนแต่สร**ไม่เคยคุยกับเพื่อนสนิทเรื่องการเรียนต่อหรือการวางแผนชีวิต**

เช่นเดียวกัน **พร** ชาวไทยเชื้อสายกะเหรียง จังหวัดเชียงใหม่ ที่บ้านมีอาชีพทำสวน พี่น้องส่วนใหญ่ได้เรียนต่ออาชีวศึกษา และระดับปริญญาตรี แต่เมื่อพรจบ ม.3 จำเป็นต้องขึ้นมาบนดอยเพื่อช่วยพ่อกับแม่ทำงานเพราะแม่ไม่ค่อยสบายเป็นโรคที่ชาวบ้านเรียกว่า “ลมพิษเดือน” หรือ “พิษเดือน” พ่อของพรก็รู้สึกว่าทำงานที่ต้องออกแรงมาไม่ค่อยไหว ตอนที่พรเรียนที่โรงเรียนพักนอน พรชอบมากเพราะได้เล่นกีฬา และได้ทำกิจกรรมต่างๆ พรบอกว่า ***“อยู่ที่โรงเรียนสบายดี”*** แต่พรบอกว่าชอบเรียนโรงเรียนในระบบมากกว่าการศึกษานอกระบบ เพื่อนที่สนิทของพรทุกคนเมื่อจบ ม.3 แล้วได้เรียนต่อทุกคน แม้ว่า**ผอ.ช่วยหาทุนให้ได้เรียน**ที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีและได้ขึ้นดอยมาคุยกับพ่อแม่ของพร แต่พ่อกับแม่บอกว่าไกลไป ผอ.จึงหาทุนให้เรียนต่อโรงเรียนมัธยมตอนปลายที่ตีนดอย พ่อกับแม่ของพรก็ยังไม่ให้เรียนต่ออยู่ดี โดยแม่ตอบว่า ***“แม่แก่แล้ว ไม่ค่อยสบาย”*** ตอนนี้พรจึงต้อง**เรียนที่ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.)** แทน

ซี ต้องออกจากการเรียนกลางคันตอนชั้นม.5 ปัจจุบันกำลังเรียนกศน. เนื่องจากผลกระทบช่วง**สถานการณ์โควิด**ที่ทำให้ไม่ได้เจอเพื่อน ไม่ชอบอยู่บ้าน และ**ชอบเรียนแบบปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับกลุ่ม**สังคมใหม่ได้จึงตัดสินใจลาออก เธอเล่าว่า

> *“ตอนขึ้น ม.4 โรงเรียนให้หนูไปเรียนที่โรงเรียนยางชุม เขาบอกว่าห้องมันเต็ม หนูก็งงว่ามันเป็นยังไง เขาเลยแยกให้หนูไปเรียนคนเดียวอีกโรงเรียนหนึ่งซึ่งไปลำบากมาก ไปเรียนอยู่เดือนนึงเรียนไม่ทันเพื่อน หนูท้อกับการเรียนจึงลาออกไปตอน ม.4 จากนั้นกลับเข้ามาเรียนใหม่ซึ่งต้องมาเรียนกับรุ่นน้อง ซึ่งหนูปรับตัวเข้ากับรุ่นน้องไม่ได้ จึงตัดสินใจลาออก”*

นอกจากนี้ซีเล่า**บรรยากาศการเรียน**ที่เธอต้องกลับมาเรียนกับรุ่นน้องและทำให้เธอรู้สึกท้อแท้เพราะ**ไม่ได้รับการยอมรับ**ให้เข้ากลุ่มเพิ่มเติมว่า

> *“รุ่นน้องไม่เอาเราเข้ากลุ่ม พอเราไปอยู่กลุ่มผู้ชาย ผู้ชายก็ให้เราทำอยู่ดี ยิ่งไม่ค่อยรู้เรื่องเท่าไรเหมือนเอาเปรียบผู้หญิง เราอยู่กลุ่มผู้ช่วยก็จะให้ผู้หญิงทำ...เหมือนเราพึ่งพาเขาไม่ได้ เรื่องงานเวลาจับกลุ่มหรือทำงานที่อาจารย์มอบหมาย เช่นให้งานกลุ่ม 5-6 คน ก็จะเหลือเศษ เขาไม่รับหนู หนูก็เลยน้อยใจอะไรหลายอย่าง ก็เลยตัดสินใจไม่เรียนดีกว่า”*

บุท เพศชายอายุ 16 ปี ที่บ้านเป็นคนงานรับจ้างตัดอ้อยในไร่ จังหวัดกาญจนบุรี บุท**ชอบไปโรงเรียนเพราะได้เจอเพื่อน** ชอบเล่นฟุตบอล มาโรงเรียนเป็นประจำ วิชาที่ทำได้ดีคือวิชาพละศึกษา เพื่อนช่วยเหลือกันในการเรียนแต่ต้องออกจากการเรียนตอนจบชั้นม.3 เพื่อมาเลี้ยงน้องที่ยังเล็กในไร่อ้อย และช่วยที่บ้านทำงานตัดอ้อยตั้งแต่ 6.00-18.00 น. ตอนนี้ยังคุยกับเพื่อนที่โรงเรียนเดิมอยู่บ้าง

พลกับเพลง เด็กคู่แฝด จบการศึกษษระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการเรียนดีทั้งคู่ เพลงได้เกรดเฉลี่ย 3 กว่า วิชาที่ชอบเรียนคือ คณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ แต่เลือกเรียนสาขาภาษาเพราะ**เห็นน้าสาวมีงาน**รายได้จากการเป็นล่ามให้ชาวต่างชาติ ส่วนพลมีผลการเรียน 3.7 วิชาที่ชอบคือ พลศึกษา ทั้งคู่บอกว่า**ชอบมาโรงเรียนเพราะได้เล่นและได้ใช้ชีวิตกับเพื่อน** เหมือนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มีความสุข

มาส เด็กกำพร้าพ่อแม่เสียชีวิตอาศัยอยู่วัดกับอาซึ่งเป็นเจ้าอาวาส ชอบไปโรงเรียน เล่นฟุตบอลกับเพื่อนเพราะชอบออกกำลังกาย แต่ไม่ชอบเวลาที่ครูให้ทำการบ้านเยอะเพราะไม่เข้าใจเนื้อหาที่ครูสอน เวลาเรียนไม่เข้าใจจะถามเพื่อน ไม่ถามครูเพราะครูเร่งให้ส่งงาน *“ผมอยู่คนเดียวดีกว่า เพราะครูชอบเน้นให้ทำงานไม่ให้ติด 0 ติด ร ก็พอ เพื่อให้จบไปจะได้ไม่มีอะไรติดค้าง”*

กรอบความคิดแบบเติมโต

เด็กยากจนที่เรียนดีกลุ่มนี้พบว่ามีความ**เคารพเชื่อฟังพ่อแม่**และครอบครัวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ แม้ว่าจะมีข้อมูล แหล่งทุนหรือช่องทางในการเรียนต่อได้แต่ด้วย**ครอบครัวมีอิทธิพลต่อความคิด**และการตัดสินใจทำให้เด็ก**ขาดความมุ่งมั่น**ในการศึกษาต่อ อีกทั้งเด็กบางคนมีความเชื่อว่าตนเองไม่มีความสามารถทางด้านการเรียนและปรับตัวเข้ากับกลุ่มสังคมเพื่อนไม่ได้

สร แม้ว่าเรียนสำเร็จการศึกษาชั้น ม.3 และเคยมีความคิดอยากเรียนต่อจนจบปริญญาตรีแต่เนื่องจากพ่อแม่ไม่ให้เรียนต่อจึงยังไม่แน่ใจว่าจะทำอะไรหลังจบชั้น ม.3 และ**ไม่แน่ใจว่าตนเองอยากเรียน**ด้านเกษตรกรรมหรือด้านครูยังตัดสินใจไม่ได้ และ**ไม่ได้คิดหรือวางแผน**อะไรไว้เพราะ**เชื่อว่าไม่สามารถเกลี้ยกล่อมคุณพ่อคุณแม่**ให้ยอมให้สรเรียนต่อได้ ดังคำพูดของสรว่า *“พ่อกับแม่อายุมากแล้ว พี่ๆก็บอกว่าไม่ให้หนู่เรียนต่อ พ่อกับแม่เป็นคนค่อนข้างดื้อ ไม่สามารถเกลี้ยกล่อมให้เปลี่ยนใจได้ง่ายๆ”*

แม้ว่า **พร** อยากเรียนต่อและผอ.ได้ช่วยพยายามหาแหล่งทุนใหม่แต่พ่อกับแม่ก็ไม่ให้เรียน ซึ่งพรก็ไม่เข้าใจเพราะพี่น้องของพรทุกคนได้เรียนต่อหมด พรบอกว่า *“รู้สึกว่าพ่อกับแม่ตัดสินใจไม่ถูกแต่ก็ยอมทำตามไปก่อน”* แม้ว่าพรไม่ชอบเรียนการศึกษานอกระบบแต่พรบอกว่า ***“แล้วแต่พ่อกับแม่”***

ซี มองว่าตนเองเป็นคนไม่มีความสามารถด้านการเรียนเพราะเธอไม่ชอบวิชาการ คุณย่าขอเธอก็กล่าวสนับสนุนความคิดและเห็นสอดคล้องกับซีว่าซีเรียนไม่ไหวไม่มีความสามารถทางวิชาการ ดังคำกล่าวของคุณย่าว่า *"ซีเรียนไม่เก่งก็เลยหยุดเรียน"* จึงลาออกไปตอนม.5 แม้ว่าเพื่อนพยายามชักชวนให้ซีเรียนต่อแต่เธอ**เชื่อว่าเธอไม่มีความสามารถ ยังไงก็คงเรียนไม่ไหว** นอกจากนี้ครอบครัวยังมีอิทธิพลกับความคิดของเธอ เธอกล่าวว่า "ตอนแรกพ่อกับแม่ก็อยากจะให้เรียน แต่ต่อมาพ่อบอกว่าไม่ต้องไปเรียนหรอกค่าใช้จ่ายมันเยอะ ต้องพักหอ พ่อแม่ไม่มีตังค์ " ประกอบกับซีเองมีความคิดว่าไม่จำเป็นต้องเรียนมหาวิทยาลัยก็ได้ เธอกล่าวว่า *"เราไม่จำเป็นต้องเรียนมหาวิทยาลัยก็ได้ เราอยากทำอะไรก็ทำเลย แล้วแต่คนจะคิด เรียนสูงๆ ก็ปล่อยเขา เราเรียนแค่ม.6 ก็พอแล้ว น่าจะคนมีตังค์ด้วยที่เรียน"* นอกจากนี้ ซีมองว่าการที่คนเราจะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับการลงมือทำ ทำได้มากก็ได้มาก ซึ่งก็ยังให้ความสำคัญกับการศึกษา แต่แค่**มองว่าตัวเองไม่เหมาะกับการศึกษา** เรียนไปก็อาจจะไม่ได้ประสบความสำเร็จอะไร

บุท มีความฝันวัยเด็กอยากเป็นนักฟุตบอลอาชีพ แต่ตอนนี้ไม่ได้เล่นแล้ว ตอนนี้บุไม่ได้มีความฝันด้านอาชีพใดๆ บุพูดด้วยสายตาลอยๆแบบไร้ประกายที่สดใสว่า *"อยากจะเรียนแค่จบชั้นม.6 ครับ...แม่ส่งไม่ไหวครับ"* ซึ่งตอนนี้บุจบชั้นม.3 และเลี้ยงน้องกับช่วยพ่อแม่ตัดอ้อย ยังไม่ได้เรียนต่อ สอดคล้องกับที่แม่ของบุกล่าวว่า *"พอดีมีน้อง แม่ก็ต้องทำงานก็เลยให้หยุดเรียนไปก่อน"* อย่างไรก็ตามบุมีความฝันว่า *"หากเป็นไปได้อยากเป็นนักฟุตบอลและอยากไปเรียนที่โรงเรียนกีฬา"* แต่ตอนนี้บุไม่มีความหวังใดๆ ดังคำกล่าวของบุว่า ***"ไม่อยากได้อะไรเลยครับ"***

มิ้ว ให้ความเห็นเกี่ยวกับ**บริบทสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการผลักดันกระตุ้น**ให้เด็กอยากเรียนต่อว่าในชนบทที่เธออยู่มีโรงเรียนน้อย **ไม่มีแรงกระตุ้น** ไม่มีการสอนพิเศษ ไม่มีติวเตอร์ เด็กไม่มีแรงกดดันตัวเอง ดังคำพูดของเธอว่า *"แถวนี้บ้านนอก ชาวบ้านทำเกษตร เด็กอยู่ไกลจากโณงเรียน ไม่มีแรงกระตุ้น* ***ไม่มีสิ่งแวดล้อมสนับสนุน****การเรียนรู้"*

พล ไม่มีความฝันที่ชัดเจน เพราะไม่ได้คิดอะไรกับอนาคต แต่ชอบเล่นเกมอยากเป็นผู้นำเสนอเกม ROV เพราะใช้ชีวิตกับเกมมาแต่เด็ก บอกว่า *"แม้จะมีบางช่วงที่ติดเกม แต่ก็เลิกได้เพราะว่าเล่นจนเบื่อเกม และเกมก็ทำให้มีรายได้เสริมทุกวันเพราะมีลูกค้าทักเข้ามาเพื่อซื้อสินค้าจำนวนมาก แต่ถ้าต้องเลือกอาชีพก็คิดศึกษาต่อแต่อาจจะเป็นระดับปวส.ทางด้านเทคนิคเครื่องกลเพราะอยากทำงานด้านแต่งรถจักรยายนต์เพราะดูดี"* นอกจากนี้ แม้ว่าพลจะเห็นว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญแต่คิดว่า**ไม่ได้เรียนเพราะไม่มีเงินก็ไม่เป็นไร** เพราะการเรียนต้องมีทุน หากไม่มีทุนเพื่อการศึกษาต่อก็จะ**ใช้ชีวิตกับสิ่งที่ชอบ** หารายได้จากการขายของออนไลน์ไป

มาส ไม่มีเป้าหมายในการเรียนหรือการทำงาน ตอนจบชั้น ม.3 **ไม่รู้ว่าตัวเองชอบอะไร** รู้แค่ว่าชอบเล่นกีฬา แม้ว่าครูแนะนำให้ไปสายเทคนิคแต่**ไม่มีเพื่อนไปเรียนด้วย**ก็ไม่อยากไปเลยตัดสินใจเรียนแผน คณิต-อังกฤษ ตอนเลือกเรียนก็**ไม่ได้มีแผนอะไร** มอสบอกว่า การที่ตัดสินใจว่ายังไงก็ไม่เรียนต่อหลังจบม.6 แม้ว่าเงินทุนไม่ได้เป็นอุปสรรคแต่เพราะ **ครอบครัวและเพื่อนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ**ของเขาในการเรียน โดยพี่ชายและพี่สาวสนับสนุนให้เรียนให้จบม.6 และหางานทำก็พอ เพราะเขาเอง**ไม่ชอบวิชาการ** มาสเชื่อว่าการเรียนต่อมหาวิทยาลัยเนื้อหาการเรียนต้องเยอะจึงทำให้**คิดว่าตนเองเรียนไม่ไหว**

การเข้าถึงข้อมูล

เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ขาดความมุ่งมั่นในตนเอง มีภาระของครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ จึงไม่ค่อยแสวงหาโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลด้านการศึกษาหรือแหล่งทุน อีกทั้งเด็กบางคนขาดทรัพยากรในการเข้าถึงข้อมูลทั้งเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์มือถือ เป็นต้น ความเอาใจใส่ติดตามของโรงเรียนและครูแนะแนวพบว่าเป็นช่องทางเครือข่ายที่สำคัญในการช่วยให้เด็กเข้าถึงข้อมูลในการวางแผนเพื่อศึกษาต่อหรืออาชีพได้

แม้ว่า **ซี** ไม่ต้องการเรียนต่อแล้วแต่ครูที่โรงเรียนได้พยายามตามเธอกลับมาเรียนโดยให้ข้อมูลว่าให้เรียนให้จบชั้นม.6 ก็ยังดี เพราะหากไม่จบม.6 จะหางานทำยาก โดยครูแนะนำให้เธอไปเรียนกศน. ซึ่งเรียนอาทิตย์ละ 1 วัน เนื้อหาไม่เยอะ หากวันไหนมีกิจกรรมคุณครูก็จะโทรมาตาม

แม้ว่า **บุท** บอกว่าเคยมีความคิดอยากเรียนสายอาชีพ เกี่ยวกับซ่อมรถ แต่ไม่รู้ว่าต้องเรียนอะไรเพื่อเป็นช่าง บุไม่ได้ศึกษาข้อมูลอะไรเกี่ยวกับทุนการศึกษา ไม่ได้รับรู้ข่าวสารเพราะวิถีชีวิตส่วนใหญ่อยู่แต่ในไร่อ้อยจนมืด ที่บ้านไม่มีโทรทัศน์ มือถือ อย่างไรก็ตามบุมองว่าหากเลือกได้อยากเป็นนักฟุตบอลอาชีพ แต่ครูแนะแนวของบุท กล่าวว่า *“ครูมองว่าเขามีความสามารถทางช่างมากกว่า แต่ถ้าจะไปสายกีฬาก็ได้ที่โรงเรียนก็มีสายกีฬา แต่ติดที่แม่ให้เลี้ยงน้อง”*

พล บอกว่ายังไม่มีแผนว่าจะศึกษาต่อเสื่อใดเพราะตอนนี้ยังไม่มีความพร้อมเรื่องเงิน และตอนนี้น้องสาวเองก็เรียนอยู่และตนเองก็ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน ไม่ได้ค้นหาเกี่ยวกับเรื่องทุนการศึกษาต่อและไม่เคยคุยกับน้องสาวในเรื่องการเรียนเลย

มาส ไม่ได้หาข้อมูลใดๆเกี่ยวกับการศึกษา อีกทั้งโรงเรียนไม่ได้ให้ข้อมูลหรือคำปรึกษาอะไรที่เป็นรูปธรามเกี่ยวกับเส้นทางอาชีพ ดังคำกล่าวของมอสว่า

“ไม่ได้ศึกษาข้อมูลอะไรในการตัดสินใจ มีเพียงการคำแนะนำของครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และการจัดกิจกรรมในโรงเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมการแนะแนวการศึกษาต่อ แต่ไม่ได้มีโอกาสพูดคุยกับคนที่ทำอาชีพหรือคนที่เลือกเรียนตรงกับคณะที่ตนเองสนใจ ข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาจากคนรอบตัว ใกล้ตัว ที่ส่งเสริมให้ผมทำงานมากกว่าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา”

การวางแผน

แม้ว่า **บุท** มีความคิดอยากกลับไปเรียน แต่ต้องรอให้น้องโตขึ้นมาก่อน สามารถดูแลตัวเองได้และตั้งเป้าหมายจะเรียนให้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วจะไม่ศึกษาต่อเพราะไม่อยากเดินทางไปเรียนไกล ซึ่งแผนที่บุวางไว้อาจจะสวนทางกับความฝันของบุที่อยากเป็นนักฟุตบอลหรืออยากเป็นช่างที่ต้องเรียนสายอาชีพ ขณะที่บุบอกว่าอยากกลับไปเรียนต่อ สังเกตเห็นได้ว่าบุพูดแบบไม่ค่อยมั่นใจและไม่กล้ามองหน้าแม่ครูแนะแนวของ **บุ** บอกว่า *“ตอนนี้พอมีทุนอยู่บ้างแต่เด็กต้องกลับไปเข้าเรียนก่อน แต่ตอนนี้เด็กไม่สามารถปลีกตัวไปได้ โทรศัพท์ยังไม่มีเลย โรงเรียนก็อยู่ไกล ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง”*

นอกจากนี้ **ซี** บอกว่าเธออยากทำงานเป็นแม่บ้านโรงแรมเก็บเงินเปิดร้านขายของ *“ถ้าเรียนจบก็อยากจะหางานทำ หนูอยากทำงานเป็นพนักงานโรงแรม เงินเดือนประมาณ 12,000 บาทเพราะถ้าหนูเก็บไว้ส่วนหนึ่ง ก็จะให้ปู่กับย่าเลิกขายของ ก็จะเปิดร้านขนมประมาณนี้”*

พล บอกว่าสิ่งที่จะทำให้เขาเรียนไม่สำเร็จคือ**ปัญหาด้านการเงิน** และอีกส่วนคือการที่เขาเองมี**จุดหมายไม่ชัด ไม่กล้าเรียน**เพราะกลัวแม่ส่งเสียให้ตนเองเรียนไม่ได้

มาส แม้ว่าตอนนี้เรียนอยู่ชั้น ม.4 แต่ตั้งใจว่าจะเรียนให้จบม.6 พอแล้วจะออกไปทำงาน อยากจะลองค้นหาสิ่งที่ตัวเองชอบไปเรื่อยๆ มีวุฒิ ม.6 อาจจะไปทำงาน 7/11 หรืออาจจะจทำอย่างอื่นยังไม่มีแผน แต่อาจจะไปทำงานกับญาติของเพื่อน ดังคำกล่าวของมอสว่า *“รุ่นพี่และอาของเพื่อนผมแนะนำว่าถ้าเรียนไม่ไหวก็ให้ออกไปทำงานกับเขา พี่เป็นชาวประมงครับ พี่ที่ทำบอกว่าได้เงินเดือนประมาณ 10,000 บาทขึ้นไป ผมก็เลยสนใจ ก็เลยอยากจะไปทำงาน”*

การช่วยเหลือ

การช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ที่มีความสนใจเรียนต่อแต่ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน และขาดความมุ่งมั่นและความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งอาจมาจากภาระครอบครัวและความยากจนที่ทำให้พวกเขาขาดความเชื่อมั่นว่า

ตนเองจะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับอนาคตของตนเองได้ จึงต้องการ**การช่วยเหลือที่ครอบคลุมหลายด้าน** นอกเหนือจาก**การช่วยเหลือทางการเงิน** การช่วยเหลือควรเน้นที่**การสร้างกรอบความคิดให้เด็กได้รู้จักและเข้าใจตนเอง ค้นพบและเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง**ว่าพวกเขาสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเองได้ ซึ่งต้องอาศัย**ความร่วมมือจากครอบครัว โรงเรียน และเครือข่ายทางสังคม**

ดังเช่น ครูแนะแนวของบุได้ให้ข้อแนะนำว่า การช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการศึกษาต่อนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูประจำชั้นและครูแนะแนวในการทำงานร่วมกัน เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียนมาก แต่ครูแนะแนวที่ต้องดูแลนักเรียนทั้งโรงเรียนยังไม่เพียงพอ อาจทำให้การดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง **การสนับสนุนจากครอบครัว**จึงมีความสำคัญอย่างมาก เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองและสามารถ**เลือกเส้นทางการเรียนได้**อย่างถูกต้อง ซึ่งการสร้างการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของเด็กๆ ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันจากทุกฝ่าย ทั้งครอบครัว โรงเรียน และเครือข่ายสังคม เพื่อ**เสริมสร้างความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่น**ในตัวเด็ก ให้พวกเขามีเป้าหมายที่ชัดเจนและรู้จักคุณค่าของตนเอง

นอกจากนี้ **มาส** เสนอว่าอยากให้โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนได้**ทำงานไปด้วยระหว่างเรียนเพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์**ในการทำงาน และมีการ**วัดและประเมินผลที่หลากหลาย**ไม่เน้นวิชาการหรือการท่องจำมากเกินไป

เส้นทางหลักความท้าทายที่ 7

“ชีวิตพลิกผัน” (เกือบ) ไม่เรียนต่อ

เด็กหลายคนเริ่มต้นด้วยความมุ่งมั่นและความตั้งใจที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษา แต่เมื่อพวกเขาต้องเผชิญกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่พลิกผันอย่างกระทันหันทั้งที่อาจมาจากตนเองหรือมาจากครอบครัว ทำให้เด็กบางคนต้องปรับเปลี่ยนเส้นทางชีวิตของตนเอง เช่นบางคนคบเพื่อนผิดหรือมีแฟนทำให้หันเหจากการเรียน ซึ่งส่งผลให้ผลการเรียนตกต่ำลง นอกจากนี้ บางคนอาจพบว่าตนเองตั้งท้องในวัยเรียนซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้พวกเขารู้สึกอายและไม่สามารถกลับมาเรียนต่อได้ ซึ่งการตั้งท้องในวัยเรียนไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อชีวิตในระยะยาวของเด็กเหล่านี้ด้วย พวกเขาอาจต้องรับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตร ทำให้ไม่มีเวลาและทรัพยากรในการกลับมาเรียนต่อ นอกจากนี้ เด็กบางคนที่แม้มีผลการเรียนดีแต่เมื่อเจอมรสุมชีวิต เช่น ปัญหาครอบครัวหรือปัญหาทางบ้านที่ทำให้สภาพความเป็นอยู่ไม่เหมือนเดิมแล้วไม่สามารถปรับตัวได้ทำให้ความมุ่งมั่นในการเรียนลดลงและเกือบไม่ได้เรียนต่อ

ประสบการณ์มาโรงเรียน

โดยทั่วไปประสบการณ์มาเรียนของเด็กกลุ่มนี้ไม่ต่างกับเด็กทั่วไป คือ**ชอบมาเรียน**เพราะได้เจอเพื่อน และได้ทำกิจกรรม แต่เด็กบางคนต้องประสบกับสถานการณ์หรือ**ความเปลี่ยนแปลงอย่างกระทันหัน** เช่นกรณีการแพร่ระบาดของไวรัส**โควิด 19** ที่ส่งผลกระทบต่อประสบการณ์การเรียนและชีวิตของเด็กในหลากหลายมิติ ทั้งที่ส่งผลกระทบต่อตัวเด็กเองโดยตรง เช่น**เรียนไม่รู้เรื่อง** พบเจอ**กลุ่มสังคมใหม่** และบางคนครอบครัวได้รับผลกระทบทางด้านการเงินและมีผลต่อการเรียนของเด็กตามมา

เด็กบางคนที่อยู่ช่วงวัยรุ่นและเริ่มมี**ความรัก**และเลือกทางเดินผิดจน**ตั้งท้อง**และต้องออกจากการเรียนในที่สุดเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง เมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น เป็นช่วงที่เด็กเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเป็นหนุ่มสาวและมีความ**สนใจเพื่อนต่างเพศ**มากขึ้น ทำให้เริ่มมีแฟนหรือมีคนรัก ประกอบกับสภาพแวดล้อมหรือมีสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยให้เด็กกลุ่มนี้**หันเหความสนใจจากการเรียน**ไป เช่น ช่วงสถานการณ์โควิดที่เด็กไม่ได้พบเจอกับเพื่อนสนิท ทำให้เกิดความเหงาหรือว้าเหว่ และเริ่มคบหาสมาคมกับเพื่อนต่างเพศที่เข้ามาสนใจ ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจในการเรียนและเกิด**จุดพลิกผัน**ในชีวิตคือตั้งท้องและต้องออกจากการเรียนในที่สุด แม้ว่าโรงเรียนอนุญาตให้พวกเขากลับมาเข้าเรียน แต่เด็กเหล่านี้บางคน

รู้สึก**อับอาย** อีกทั้งโรงเรียน**ขาดระบบดูแลช่วยเหลือ**นักเรียนในการให้คำปรึกษาหรือสร้าง**สภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กกลุ่มนี้รู้สึกเป็นมิตร**ในการเรียน

ก้อง เป็นเด็กเรียนดี พ่อเป็นทหารแต่แยกทางกับแม่เพราะมีปัญหาการเงินและหนี้สิน ช่วงก่อนม.3 ไม่เคยต้องลำบากเรื่องการเงินเรียนอย่างเดียว แต่หลังจากพ่อแม่แยกทางกัน ก้องต้อง**ช่วยแม่หารายได้** ในช่วงมัธยมปลายด้วยการขับวินมอเตอร์ไซค์ รับส่งของและคน ค่าใช้จ่ายการเรียนมัธยมปลายก้องดูแลตัวเองทั้งหมด ช่วงที่เรียนม.5-ม.6 เป็นช่วง**โควิด**ซึ่งก้องบอกว่า**เรียนไม่รู้เรื่องเพราะเรียนออนไลน์**ตลอด ตอนนี้ก้องเรียนปริญญาตรี คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์แต่ยังรับจ้าง**ขับมอเตอร์ไซค์เพื่อหารายได้** ตอนนี้ได้วันละประมาณ 500 บาท โดยก้องจะทำงานหลังเลิกเรียนประมาณ 1 ทุ่ม เที่ยงคืนหรือตี 1 จะกลับมาที่หอและเข้านอน ก้องบอกว่ายังมีแรง ทุกวันนี้**จัดการกับเวลาเรียน เวลาทำงาน และเวลานอนได้** ก้องบอกว่าตอน**เรียนมหาวิทยาลัยต้องปรับตัว**เพราะสมัยเรียนในโรงเรียนความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับครูและนักเรียนจะใกล้ชิดมากกว่า ซึ่งก้องบอกว่า

อย่างไรก็ตาม เด็กบางคนที่จุดพลิกผันคือการ**ตั้งท้อง**พบว่าจะตัดสินใจหยุดพักการเรียน ดังเช่น **อัญ** ที่แม้ชอบเรียนหนังสือแต่มีแฟนตั้งแต่ชั้นมัธยมต้น อยากอยู่กับแฟนและตั้งท้องตอนชั้นมัธยม 5 จึงต้องลาออกจากโรงเรียน เพื่อคลอดลูกและเลี้ยงลูก จนลูกอายุได้ 3 ขวบครึ่งจึงตัดสินใจกลับมาเรียนกศน.

มณี เป็นเด็กเรียนดีมีจิตอาสา คะแนนเฉลี่ยสามกว่า เป็นนักกีฬาวอลเล่ย์บอลของโรงเรียน เล่นดนตรีในวงดุริยางค์สากลของโรงเรียนด้วย เธอเคยได้รับทุนจากบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ (CP) แต่ต้องออกจากการเรียนตอนจบชั้นม.3 เนื่องจากถูกเพื่อนชายล่อลวงล่วงละเมิดทางเพศจนตั้งท้อง แม่ของมณีบอกว่า *“ลูกไม่ทันคน มีแฟน แฟนชวนไปบ้าน ถูกล่วงละเมิด”* ตอนนี้ตั้งครรภ์ได้ 7 เดือน แม่ให้กลับมาเรียน ม.ปลายกศน.

เม เด็กเรียนดี จบชั้น ม.3 ด้วยเกรด 3.3 แต่ต้องออกจากการเรียนไม่ได้เรียนต่อเพราะตั้งท้อง เมเริ่มติดเที่ยวตอนช่วงรอยต่อ ม.4 ซึ่งเป็นช่วงที่ต้องเรียนออนไลน์เนื่องจากสถานการณ์โควิด ไม่ได้ไปโรงเรียนเลยไม่ตั้งใจเรียน ติดเที่ยว และเริ่มคบกับแฟนตอน ม.4 ซึ่งเป็นคนแถวบ้านและออกจากการเรียนตั้งแต่ชั้นม.2

กรอบความคิด

ก้อง แม้ว่าจะได้เรียนในระดับปริญญาตรีแต่ตอนที่ประสบกับปัญหาทางบ้านที่พ่อแม่แยกทางกัน ก้องบอกว่าใช้เวลาทำใจอยู่นานเกือบ 2 ปี ด้วยก้อง**เห็นแม่ทำงานหนัก**เพราะหาเลี้ยงคนเดียว ก้องจึงพยายามรับผิดชอบตัวเอง **บริหารจัดการชีวิตของตัวเอง**และหารายได้เพื่อช่วยแม่ ก้องบอกว่าอยากเรียนสังคมสงเคราะห์เพราะ *“อยากช่วยคน ต้องช่วยให้ถูกวิธี...คนที่มาเรียนสังคมสงเคราะห์เพราะ**อยากช่วยคน**อยู่แล้ว”* และเนื่องจากพ่อของก้องเป็นทหาร จึงตั้งใจว่าอยากเป็นทหารสังคมสงเคราะห์ แม้ว่าก้องต้องเผชิญกับจุดพลิกผันแต่ยังคงฟันฝ่าจนสามารถเรียนมหาวิทยาลัยได้ ซึ่งเป็นผลมากจาก *“เป็นเรื่อง**ความขยันความพยายาม** ความอดทนในการเรียน **ความทะเยอทะยาน** และเพราะมี**เป้าหมายชัด**ว่าต้องพาชีวิตครอบครัวและตัวเอง**ไปให้ไกลกว่านี้** อยากมีงานดีๆทำ ให้แม่ไม่ต้องขับรถเหนื่อย”* นอกจากนี้ก้องจะเลือก**คบเพื่อนที่ดี** เพื่อนคนไหนไม่ดีเขาจะตีตัวออกห่าง ก้องบอกว่า *“เวลาไม่มีเงิน เคยนั่งร้องไห้ แต่**ต้องลุกขึ้นให้ได้**”*

นัท เคยหันหลังให้กับการเรียนเนื่องจาก**ติดเพื่อน**ไม่เข้าเรียนแต่ต่อมาคิดได้เพราะสงสารแม่และจากการที่ต้องไป**มีประสบการณ์ทำงาน**ในร้านขายแก๊สทำงานทุกวันทำให้นัท**คิดได้และกลับมาเรียน**ต่อกศน. *“ผมคิดได้ผลเลยกลับมาเรียนต่อเพราะการทำงานทำให้เห็นว่า**หากไม่มีวุฒิ ทำงานได้จำกัด**เงินเดือนก็น้อย วุฒิการศึกษาจึงสำคัญ”*

สำหรับเด็กผู้หญิงที่ตั้งท้องระหว่างเรียนจะมองว่าเป็นเรื่องน่าอายส่วนใหญ่จึงลาออกจากโรงเรียน ดังที่ **อิง** บอกว่า *“เคยเห็นนักเรียนอุ้มท้องไปเรียน แต่ก็ไม่บ่อย ส่วนใหญ่หากท้องจะลาออกจากโรงเรียน บางคนหน้าบาง ไม่อยากให้พ่อแม่รู้....สังคมโรงเรียนหลากหลายมาก เราห้ามเพื่อนไม่ให้ล้อไม่ได้ อยู่ที่เราถ้าไม่สนใจก็เรียนต่อได้”*

เม เคยมีความฝันอยากเป็นครู แต่อเมื่อตั้งท้องทำให้ความฝันนั้นถูกทิ้งไป เมตอบด้วยสายตาเหม่อลอยว่า *“จำเป็นต้องลาออกและอยู่บ้านเลี้ยงลูกก่อน ทุกวันนี้เลี้ยงลูก ทำงานบ้านและรับจ้างทั่วไปกับแฟนของตนเอง”* เมมองว่าการที่มีลูกในวัยเรียนตอนนี้เป็นจุดพลิกผันของเธอที่ทำให้ไม่สามารถเรียนต่อได้ ต้องรอลูกโตก่อน

การเข้าถึงข้อมูล

แม้ว่าการมีที่ปรึกษาหรือการได้รับข้อมูลคำแนะนำจะเป็นสิ่งสำคัญ แต่เมื่อเด็กเผชิญปัญหาในชีวิตไม่ว่าด้านการเรียน ครอบครัวหรือการใช้ชีวิต**ครูแนะแนวอาจไม่ใช่คำตอบเสมอไป** ดังเช่นที่ **บลู** บอกว่า *“ครูแนะแนวอาจไม่ใช่คำตอบขึ้นอยู่กับครูแต่ละคน ถ้าเด็ก**วัยรุ่นเขาจะคุยกับเพื่อน**มากกว่า อาจมีห้องที่ปรึกษาที่สามารถปรึกษาได้ แต่มันก็ยาก เด็กไม่ค่อยกล้าเข้า”*

นอกจากนี้เด็กบางคนไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของวุฒิการศึกษาทำให้ไม่ได้ใส่ใจหรือให้ความสำคัญกับการเรียนมาตั้งแต่ต้น เช่น **อิง** *“มารู้ว่าวุฒิการศึกษาสำคัญก็คือตอนที่ออกจากโรงเรียน มีลูกแล้ว”*

ครู บอกว่าการทำให้เด็กอยู่ในโรงเรียนไม่ออกนอกลู่นอกทาง ครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกัน ทั้งครูประจำชั้นและประจำวิชา ต้องเข้าถึงปัญหาของเด็ก พูดคุยและส่งต่อข้อมูลกัน ต้องทำให้นักเรียนกล้าเข้ามาขอคำปรึกษา เด็กช่วงวัยม.ต้นมีความสุ่มเสี่ยงมากเพราะเป็นช่วงวัยที่เด็กอยากลองและมีโอกาสรับค่านิยมผิดๆ การศึกษาของผู้ปกครองมีผลต่อการดูแลเด็กรวมทั้งมีสถานการณ์ที่จะทำให้เด็กเตลิดคือผู้ปกครองมีครอบครัวใหม่

เม ตอนที่รู้ตัวว่าตั้งท้องเมไม่ได้ปรึกษาครูหรือขอคำแนะนำเรื่องการเรียนแต่อย่างใด เมหายไปจากโรงเรียนเลย ครูแนะแนวของเม เล่าว่า *“ไม่รู้เลยว่าเมไม่ได้มาเรียนแล้ว รู้สึกเสียดายเพราะเป็นเด็กเรียนดีมีอนาคต”*

การวางแผน

ก้อง มีกระบวนการการ**คิดอย่างเป็นระบบ**และให้ความสำคัญกับการวางแผนและบริหารจัดการชีวิตของตัวเองในทุกเรื่อง *“ถ้าผมไม่ได้ทำอะไรอันหนึ่ง อันอื่นก็จะพังไปหมด....ถ้าไม่ได้ไปทำงาน 2-3 วัน ก็ต้องไปลดค่าใช้จ่ายอย่างอื่น เช่นต้องดินน้อยลงใช้น้อยลง หากไม่พอใช้จริงๆก็ต้องยืมเพื่อน ต้องหาเพิ่มจากที่เคยวิ่งรถ 7 ชั่วโมงก็ต้องเป็น 10 ชั่วโมง”* **ตั้งเป้าหมาย**ว่าอยากเป็นทหารสังคมสงเคราะห์ โดย**วางแผนเป็นขั้นตอน**ว่าเรียนจบปริญญาตรีแล้วจะไปสอบเป็นทหารหลังจากนั้นจะเรียนปริญญาโทรัฐศาสตร์ต่อ ก้องบอกว่า *“จบปริญญาตรีก็ได้นายร้อยแล้ว เหลืออีก 5-6 ยศก็จะเป็นนายพล ถ้ามีความสามารถและมีคนสนับสนุน”*

เนื่องด้วยการที่เด็กต้องเผชิญกับจุดเปลี่ยนชีวิตที่ทำให้ไม่สามารถเรียนต่อในระบบได้ ทำให้การเรียนนอกระบบหรือ กศน. เป็นทางเลือกที่สำคัญของพวกเขาเนื่องจากเหมาะสมกับบริบทชีวิตมากกว่า ดังที่ **อิง** บอกว่า *"**เรียนกศน.สบายใจกว่า**เรียนในระบบ เพราะครูกศน. 'เปิด' กว่าครูในโรงเรียนกฎระเบียบเยอะ น่ารำคาญ ห้ามโน่นนี่เยอะ ห้ามถุงเท้าข้อสั้น ห้ามแต่งหน้า ห้ามใส่เสื้อคลุมกันแดด บางทีร้อนเราก็ต้องใช้ไม่เห็นจะเกี่ยวกับการเรียนตรงไหน...ที่ไม่ไปโรงเรียนไม่ได้แปลว่าไม่อยากไป แต่**เมื่อมีแฟนก็ไปไม่ถึงฝั่ง**"* ตอนนี้เหมือนอัญจะมีแผนหลายอย่างในใจ เธอบอกว่า *"หากจบ ม.6 อาจไปสอบเป็นผู้ช่วยพยาบาลหรือเรียนครูต่อ ซึ่งที่**บ้านส่งเรียนได้ อยู่ที่ว่าหนูอยากเรียนไหม**"*

เม วางแผนว่าอยากกลับไปเรียนต่อที่ กศน. แต่ต้องรอให้ลูกโตก่อน วางแผนว่าจบ ม.6 แล้วจะไปสมัครเป็นผู้ช่วยพยาบาล แต่มีค่าใช้จ่ายสูงอยู่และต้องไปเรียนที่กรุงเทพ ซึ่งเมต้องเป็นคนหาเงินเรียนเอง ตอนนี้จึงต้องเก็บเงินก่อนแล้วค่อยหาโอกาสไปเรียนอย่างที่ตั้งใจไว้

การช่วยเหลือ

การจะทำให้เด็กไม่ลาออกกลางคันเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤติในชีวิตเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเด็กบางคนมีศักยภาพในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ ดังนั้นจึงต้องมีระบบสนับสนุนช่วยเหลือเด็กทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การเงินและการสร้างสภาพแวดล้อมให้เด็กรู้สึกมีความสุขในการหันกลับมาเรียนต่อได้ *"ต้องหาทางทำไงให้เด็กอยากมาเรียน รู้สึกว่า**โรงเรียนเป็นบ้านที่สอง** เป็นความสนุกและความสุขแทน"* ก้องบอกว่าบางคนคิดว่าปัญหาเรื่องเงินคือปัญหาเรื่องเงิน แต่ของจริงมันมีอะไรที่มากกว่านั้น ปัญหาเรื่องเงินพาปัญหาอื่นๆพ่วงมาด้วย อย่างเช่นปัญหาครอบครัว *"ทุนการศึกษาเป็นตัวช่วยไม่ให้ลำบากแต่ไม่ได้ทำให้**เรียนมีความสุข**ขึ้น"*

นอกจากนี้ การให้ข้อมูล**แนะแนวแก่เด็กให้เข้าใจและเห็นความสำคัญของวุฒิการศึกษา**เป็นสิ่งสำคัญเพราะเด็กที่อาจไม่ได้ชอบการเรียนอาจไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาและไม่พยายามมุ่งมั่นตั้งใจเรียนให้สำเร็จด้วยไม่ทราบว่าจะส่ง**ผลกระทบกับตนเองต่อไปอย่างไรในอนาคต อิง** เสนอว่า *"โรงเรียนควร**แนะแนวเด็กให้เร็วกว่านี้** ที่โรงเรียนแนะแนวตอนมัธยม 5 ซึ่งช้าเกินไป ควรเริ่มตั้งแต่ ม.4 เพราะเข้าสู่วัยเสี่ยงแล้ว"*

ครู เน้นย้ำถึงความสำคัญของ**ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน** และควรเป็น**ความร่วมมือระหว่างหลายๆหน่วยงาน** กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรเข้ามาร่วมทำงาน ไม่ควรปล่อยให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น

เส้นทางหลักความท้าทายที่ 8

“โดนเพื่อนแกล้ง” เบื่อเรียน ไร้เป้าหมาย

พฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันของเด็กอาจดูเหมือนการเล่นกัน แต่บางครั้งเป็นสิ่งที่กระทบกระเทือนจิตใจของเด็กจนทำให้เด็กบางคนต้องปลีกตัวเองออกจากกลุ่มสังคมเพื่อน หรือไม่อยากมาโรงเรียน แม้ว่าบางคนอาจมีความอยากเรียนต่อแต่ด้วยแรงกดดันจากการถูกกลั่นแกล้งทำให้ไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง ขาดเป้าหมายในชีวิต หรือไม่สามารถยึดมั่นกับเป้าหมายของตนเอง บางคนถูกเพื่อนดูถูกด้านฐานะความยากจน บางคนถูกกลั่นแกล้งด้วยสถานะเพศสภาพ ทั้งทางวาจาหรือการกระทำ ซึ่งหากเด็กมีที่พึงทางจิตใจเช่น ครอบครัวหรือครูที่เข้าใจและพยายามหาทางช่วยเหลือสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจจะทำให้เด็กสามารถเห็นคุณค่าในตนเอง ยึดมั่นกับเป้าหมายการเรียนของตนเองได้ ในขณะที่เด็กบางคนขาดที่พึ่งและทำให้ต้องหลุดจากระบบไปในที่สุด การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้เด็กเหล่านี้กลับมาเรียนต่อได้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและให้กำลังใจจะช่วยให้พวกเขามีโอกาสในการประสบความสำเร็จในการศึกษาและชีวิตในอนาคต

ประสบการณ์มาโรงเรียน

บลู ปัจจุบันอายุ 21 ปีนักศึกษาปี 2 สาขาการออกแบบจักรกล วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ได้รับทุนพระกนิษฐาจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาซึ่งเป็นทุนที่สนับสนุนค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าอุปกรณ์การเรียน และค่าใช้จ่ายรายเดือน นอกจากนี้ยังมีรายได้พิเศษจากการเป็นผู้ช่วยวิจัยของอาจารย์อีกด้วย ฟ้าเป็นเด็กที่มีผลการเรียนดีมากมาโดยตลอด แต่ตอนเรียนช่วงมัธยมศึกษาตอนต้นมีปัญหา**ทะเลาะกับเพื่อนไม่ยอมรับ**เธอให้เข้ากลุ่มด้วย เธอมีภาวะ**ความเครียดและไม่มีความสุข**จึงย้ายโรงเรียนไปเรียนสายอาชีพ เป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งขันทักษะวิชาชีพทุกปี ซึ่ง**อาจารย์ที่วิทยาลัยมีบทบาทสำคัญ**ในการสนับสนุนเธอให้เข้าแข่งขันในเวทีต่างๆ และ**เป็นกำลังใจให้เธอ**เมื่อไม่ประสบความสำเร็จ

ดามส์ อายุ 19 ปีเพศชาย ตอนนี้เรียน กศน. แต่สมัยเป็นเด็กที่เรียนในโรงเรียนมีผลการเรียนที่ดีได้เกรดเฉลี่ย 3.5 กว่าๆมาโดยตลอด ตอนเรียนจบชั้น ม.3 ดามส์มีปัญหา**ทะเลาะกับเด็กเกเร**ที่โรงเรียนที่คอย

ตามหาเรื่อง แต่ดามส์**พยายามหลีกเลี่ยง**ไม่ยุ่งเกี่ยวด้วย เพราะดามส์เป็นคนไม่สู้คน ตามจึง**ตัดสินใจไม่เรียนต่อ** ม.ปลาย แล้วไปเรียนกศน.แทน เนื่องจากจะได้**ช่วยงานพ่อ**ซึ่งทำงานก่อสร้างรับจ้างทั่วไป

กรอบความคิด

ฟ้า เล่าว่าเมื่อตอนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เธอตัดสินใจไม่ถูกว่าจะเรียนต่อสายใด ด้วยเหตุบังเอิญที่เรื่องทะเลาะกับเพื่อนในชั้นช่วงใกล้ปิดเทอมภาคปลาย เธอ**ถูกเพื่อนๆในห้องปฏิเสธจนไม่อยากเรียนต่อ**ที่เดิม **พ่อแม่จึงเสนอทางเลือก**ให้เรียนสายอาชีพ เธอลังเลใจในตอนแรกเรื่องจาก**ภาพพจน์**ที่ไม่ค่อยดี ของนักเรียนสายอาชีวะ และเธอไม่มีความรู้ด้านช่างมาก่อน แต่น้าสาวซึ่งทำงานสายปิโตรเลียมให้ข้อคิดกับเธอว่า *“ไม่ควรดูถูกสายอาชีพ น่าจะได้**ลองเรียน หากไม่ชอบค่อย ซิ่ว** มาเรียนสายสามัญใหม่”* ฟ้าจึงตัดสินใจ**ลองสอบเข้าเรียน**ในสาขาช่างกลโรงงานและเรียนจนจบปวส.ได้ ซึ่งฟ้าบอกว่าต้อง**ปรับตัว**เข้ากับ**สภาพแวดล้อมการเรียน**ในที่ใหม่ ซึ่งฟ้าเป็น**นักเรียนหญิงคนเดียว**ในห้อง และได้ทุนกยศ. ฟ้าบอกว่าการที่**อาจารย์พยายามผลักดัน**ให้เธอได้ลองเข้าแข่งขันในที่ต่างๆชนะบ้างแพ้บ้างแต่ทำให้เธอ**พัฒนาความมั่นใจ**ในการเรียนสาขานี้มากขึ้นซึ่งแสดงให้เห็นว่าฟ้าได้มีการปรับเปลี่ยนกรอบ**ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับศักยภาพของตนเองผ่านประสบการณ์ตรง**ที่ได้เข้าไปสัมผัสในกิจกรรมต่างๆ ฟ้าบอกว่า *“อาจารย์มีอิทธิพลต่อเส้นทางการศึกษาของเธออย่างมาก และเป็นอาจารย์ท่านเดียวกันตั้งแต่ต้น”*

ดามส์ บอกว่าตัดสินใจไม่เรียนต่อเพราะกลัวว่าถ้าตัดสินใจเรียนต่อม.ปลายอาจจะเรียนต่อไม่จบเพราะ**นโยบายของโรงเรียน**ถ้าเกิดเรื่องทะเลาะวิวาทจะให้ทั้งสองฝ่ายย้ายโรงเรียน ดามส์จึงหลีกเลี่ยงด้วยการตัดสินใจไม่เรียนต่อม.ปลาย แม้จะมีผลการเรียนที่ดีแต่บอกว่าไม่เคยคิดจะเรียนมหาวิทยาลัยเพราะ**ไม่อยากเรียนวิชาการ** ดามส์เป็นนักฟุตบอลและมีความฝันอยากเป็นนักฟุตบอลอาชีพ ดามส์บอกว่าสำหรับพ่อแม่แล้วอยากให้ลูกเรียนให้สูงแต่ครอบครัวมี**ปัญหาทางการเงิน** และ *“**การศึกษาอาจช่วยให้พ้นจากความยากจนได้ถ้าเรียนจบแล้วได้งานทำดีๆ**”*

การเข้าถึงข้อมูล

นอกจากการที่ **ฟ้า** มี**อาจารย์**ที่คอยผลักดันจนสร้างความมั่นใจให้กับฟ้าได้แล้ว ฟ้ายังมี**รุ่นพี่ที่ให้คำแนะนำ**และเปิดประสบการณ์ให้เธอได้ลองเขียนแบบและนับเป็นจุดเริ่มต้นของการเขียนแบบอย่างจริงจังช่วงที่ไปฝึกงาน ปวช. 3 อาจารย์ก็ส่งไปเขียนแบบ ซึ่งฟ้าสามารถทำได้ดีจบจบปวส. นอกจากนี้เธอมีคุณน้าที่

เรียนจบปริญญาโทวิศวกรรมศาสตร์ สาขาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นต้นแบบให้กับเธอคอยให้คำปรึกษาแนะนำกับเธอ

ดามส์ ไม่มีความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนหรือเส้นทางการเรียนที่จะนำไปสู่อาชีพที่ทำให้ชีวิตดีขึ้น ดามส์บอกว่า *“ไม่มีใครมาแนะแนวการศึกษาว่าเรียนม.6 แล้วได้เงินเดือนเท่านี้ หรือเรียนมหาวิทยาลัยได้เงินเดือนเท่านี้ จึงตัดสินใจเรียนกศน.เพราะมีพี่เรียนอยู่แล้ว”* ดามส์ทราบข้อมูลจากที่คนพูดกันเพียงว่า *“หลายที่รับคนจบวุฒิม.6 แต่จบมหาวิทยาลัยไม่ค่อยรับ”*

การวางแผน

เด็กบางคนที่โดนเพื่อนแกล้งและ**ไม่มีเป้าหมาย**ในการเรียนส่วนใหญ่**ไม่มีการวางแผน**ใดๆเกี่ยวกับการเรียนหรืออาชีพ เช่น **ดามส์** บอกว่าคิดจะเรียน กศน. ให้จบได้วุฒิ ม.6 แล้วจะไปหางานทำ ในขณะที่บางคนแม้โดนเพื่อนแกล้งแต่ด้วยมีคนที่เข้าใจ เป็นกำลังใจและคอยให้คำแนะนำจะสามารถสร้างความมั่นใจให้ตนเองวางแผนชีวิตให้ไปต่อได้ ดังเช่น **ฟ้า** ที่ให้ความสำคัญกับการตั้งเป้าหมายเล็กๆและทำให้สำเร็จที่ละขั้น *“เราจะสร้างได้ยังไง หนูไม่แน่ใจ แต่เราต้องมองสิ่งเล็กๆน้อยๆที่เราประสบความสำเร็จ เป็นความภูมิใจเล็ก ถ้าเราทำได้ เราก็จะมีความมั่นใจมากขึ้น”*

การช่วยเหลือ

ก้อง อธิบายลักษณะพฤติกรรมของเด็กตามช่วงวัยว่า เด็กประถมถึงมัธยมต้นจะมีการ Bully กัน ส่วนเด็กมัธยมปลายจะไม่ทำเพราะมีวุฒิภาวะมากขึ้นแล้ว เด็กบางคนถูก Bully ว่าจน...โง่ ทำอย่างไร**ให้เด็กเห็นคุณค่าในตัวเอง**ว่า *“ถึงจะจนจะรวยก็เป็นคนเหมือนกัน มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เหมือนกัน”* เขาเสนอว่า *“โรงเรียนควร**จัดกิจกรรมให้เด็กทำร่วมกัน** เป็นเพื่อนกัน หากเป็นเพื่อนกันแล้วก็จะไม่ Bully กัน **ปรับทัศนะจากการดูถูกเป็นความเห็นใจ** พร้อมจะช่วย”*

เส้นทางหลักความท้าทายที่ 9

ติดเพื่อน ติดเกม ไม่ชอบเรียน “กำกับตัวเองไม่ได้”

ชีวิตของเด็กยากจนที่ติดเพื่อน ติดเกม และเบื่อเรียนเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง เด็กกลุ่มนี้มักมีพื้นฐานชีวิตที่ยากลำบาก ครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน และมีชีวิตอยู่อย่างลำบาก เนื่องจากการเล่นเกมและการคบเพื่อนเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้พวกเขารู้สึกผ่อนคลายและหลีกหนีจากความเครียดในชีวิตประจำวัน การติดเพื่อนและติดเกมทำให้เด็กกลุ่มนี้เบื่อเรียนและไม่มุ่งมั่นกับการศึกษา พวกเขาชอบทำกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ ไม่ชอบเรียนหนักหรือทำการบ้าน อาจไม่เข้าเรียน และไม่สนใจการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้ผลการเรียนตกต่ำลง นอกจากนี้ การขาดการสนับสนุนจากครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยทำให้เด็กกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะไม่เรียนต่อหรือไม่มีเป้าหมายการเรียนที่ชัดเจน เด็กบางคนอาจเคยมีผลการเรียนดีแต่เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น มีพฤติกรรมติดเพื่อนและติดสิ่งยั่งยุภายนอก เช่น การเล่นเกม แม้บางคนมีโอกาสได้รับการสนับสนุนทางการเงินให้เรียนต่อได้ แต่ด้วย**คุณลักษณะ**ที่ติดเพื่อนและติดเกมเป็นพิเศษทำให้ขาดความมุ่งมั่นในการเรียน การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้เด็กเหล่านี้กลับมาเรียนต่อได้ การกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนให้เห็นเป้าหมายในอนาคต การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและให้กำลังใจจะช่วยให้พวกเขามีโอกาสในการประสบความสำเร็จในการศึกษาและชีวิตในอนาคต

ประสบการณ์มาโรงเรียน

วายุ ปัจจุบันเรียนชั้น ปวช.1 สาขาไฟฟ้าอาศัยอยู่กับพ่อแม่บุญธรรมซึ่งเป็นคนเคยรับจ้างเลี้ยงวายุตอนเป็นเด็กและได้ขอวายุมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม แม้จะมีรายได้ไม่มากแต่สามารถสนับสนุนดูแลค่าใช้จ่ายในการเรียนได้พอสมควร ช่วงเป็นเด็กประถมศึกษาวายุเป็นเด็กเรียนดี เคยเป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งขันทางวิชาการคณิตศาสตร์ แต่พอมาเข้าเรียนที่โรงเรียนใหม่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดนราธิวาส วายุมี**พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปเริ่มตามเพื่อนและติดเพื่อน** ทำให้มีผลการเรียนที่ตำต่ำลง ได้เกรดเฉลี่ยประมาณ 2 กว่าๆ และมีติด 0 เป็นสิบตัว วายุบอกว่า *“เลือกเรียนโรงเรียนเทคนิคแล้วก็**ชอบเพราะเรียนไม่หนัก การบ้านไม่ค่อยมี** ส่วนมากทำงานเสร็จในห้อง”* ตอนนี้วายุเรียนได้เกรดเฉลี่ยประมาณ 2 กว่าและมีติด 0 ประมาณ 1 ตัว เคยได้ทุนเสมอภาคซึ่งเอาเงินให้แม่บุญธรรมเก็บไว้

จ่ายค่าเทอมและซื้อชุดนักเรียน ตอนนี้ไม่ได้ทุนอะไร ตอนนี้วายุช่วยทำงานพิเศษเสริ์ฟอาหารในร้านขายของของครอบครัวแม่บุญธรรม ฐานะถือว่าพอมีพอกิน

นัท เป็นลูกคนเดียว**ได้โควต้าเข้าเรียน**สายวิชาชีพที่โรงเรียนเทคนิคชัยนาท เลือกเรียนสายช่างยนต์ เรียนได้ปีเดียวก็**พักการเรียน**เพราะ**ระหว่างเรียนหนีไปแทงสนุ้ก** เรียนสายวิชาชีพไม่เหมือนเรียนสายสามัญ เพราะมีคาบที่ว่าง ระหว่างรอเรียนสามารถออกไปนอกโรงเรียนได้บ้าง นนท์ชอบแทงสนุ้กมากกว่าเล่นกีฬาที่โรงเรียน หลังพักการเรียนนนท์ทำงานในปั๊มแก๊ส นนท์บอกว่า ***“เรียนหนังสือไม่สนุก เบื่อครู เบื่อโรงเรียน ครูขี้บ่น ระเบียบมาก...ชอบอยู่กับเพื่อนมากกว่า”*** อย่างไรก็ตามด้วยแม่ของนนท์อยากให้มีวุฒิ นนท์จึง**กลับไปเรียน กศน.** ซึ่งนัทสามารถทำได้ดี อาจารย์ที่สอนกศน.บอกว่านนท์เรียนหนังสือได้ดี ขยันตอบคำถาม ตอนนี้นนท์มีแฟนแล้ว พบกันที่โรงเรียน กศน. นนท์ทำข้อสอบได้คะแนนสูงสุด

น๊อต นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แม่เป็นแรงงานนอกระบบ ไม่มีอาชีพประจำ ได้ทุนการศึกษาจากมูลนิธิโดยมีเงื่อนไขว่าต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาที่แหล่งทุนจัด โน๊ตนอนตี 1-2 ทุกวันเล่นโทรศัพท์ เล่นเกม ตื่นบ่ายสอง เสียเงินค่าอินเทอร์เน็ตวันละ 25 บาท เขา**ติดเพื่อนติดเกม**ทำให้ไม่อยากนอน ตื่นเช้ามากไม่ได้เพราะจะเพลีย เขาบอกว่า**ไม่ชอบเรียนเพราะน่าเบื่อ เวลาฟังครู ฟังไม่รู้เรื่อง** ง่วงนอน แต่ที่ยอมไปโรงเรียนเพราะได้เจอเพื่อน **อยู่บ้านน่าเบื่อ**

รัตน์ ตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนตอน ม.2 เพราะติดเพื่อน เนื่องจากมีปัญหากับเพื่อนเพราะเพื่อนที่สนิทไปมีเพื่อนใหม่ เลยรู้สึกว่า**อยู่ไปก็ไม่สำคัญ** *“ร้องไห้หนักมาก รู้สึกไปต่อไม่ได้แล้วจริงๆ”*

กรอบความคิด

วายุ รู้จักความชอบของตนเองดีว่า**ชอบเรียนที่ได้ปฏิบัติ**และมีความถนัดด้านคณิตศาสตร์ แต่การตัดสินใจเลือกเรียนต่อก่อนจบชั้นม.3 เป็นช่วงที่ตัดสินใจว่าจะเรียนต่อสายอาชีพหรือสายสามัญดี ในที่สุดก็เลือกเรียนสายอาชีพเพราะน้องของแม่แนะนำและ ***“ตามเพื่อน”*** เพราะเพื่อนหลายคนเรียนต่อสายอาชีพ และวายุคิดด้วยตัวเองว่าเป็นคน**ไม่ชอบเรียนหนัก ไม่ชอบทำการบ้าน** การเรียนสายสามัญน่าจะหนักเกินไปเพราะการบ้านจะเยอะ แม้ว่าวายุบอกว่าอยากเป็นวิศวกรไฟฟ้าหลังจากจบปวช. เพราะการเรียนสูงน่าจะหางานได้ง่ายและรายได้ดี เพราะเห็นตัวอย่างจากน้องชายของแม่บุญธรรมแต่วายุบอกว่า *“ตอนนี้ก็ยัง**ติดเพื่อนเยอะ ยังไม่ได้คิดจริงจังเกี่ยวกับการเรียน**เท่าไร”*

นัท บอกว่าตัวเองเพื่อนที่ชอบชวนนนท์ตีสนุ้กก็ออกจากวิทยาลัยเทคนิคและมาสมัครเรียนเหมือนกัน แต่เขาไม่เรียน นนท์บอกว่า ***"บังคับกันไม่ได้ ต้องรอให้กลับมาเอง"*** นนท์บอกว่าเขาอยากเรียนแค่ชั้นม.6 เท่านั้นเพราะ**คิดว่าตัวเองไม่มีความสามารถ**ทางการเรียน เขากล่าวว่า ***"หัวไม่ถึง"*** นนท์มีความฝันอยากเป็น Youtuber ด้าน Gamer นนท์เรียนวิทยาลัยเทคนิคถึงสองครั้งแต่ก็ต้องพักการเรียนทั้งสองครั้งเนื่องจาก**ไม่ได้เข้าเรียนสม่ำเสมอ** หลังจากพักการเรียนครั้งที่สอง เขาตัดสินใจหันหลังให้การเรียน แม้ว่านนท์อาจจะ**กำกับตัวเอง**ไม่ให้**เบื่อเรียน**ไม่ได้เพราะ *"เบื่อกฎระเบียบ เชื่อการเช็คชื่อ การเข้าแถว"* แต่นนท์รักแม่มากจึงสามารถกำกับตัวเองไม่ใช้ยาเสพติด *"เพราะแม่ขอไว้"*

น๊อต บอกว่า**อยากออกจาก mode** ของการติดเพื่อน ติดเกม แต่ "**ถ้าไม่มีเพื่อนก็จะเหงา**" และเขา**เชื่อว่าสมองเขาไม่สามารถเรียน**ถึงชั้นม.6 ได้ การไป**เรียนเหมือนจมปลัก** ขอเงินใช้ไปวันๆ สู้ออกมาหาเงินใช้เองไม่ได้ จะได้ไม่ลำบากแม่

การเข้าถึงข้อมูล

การเข้าถึงข้อมูลของเด็กยากจนที่ยังไม่ค่อยมั่นใจกับเป้าหมายของตนเองพบว่าส่วนใหญ่ได้มาจากคนใกล้ตัว เช่นญาติพี่น้อง รุ่นพี่ หรือครูอาจารย์ ดังเช่น **วายุ** ที่ตัดสินใจเลือกเรียนสายอาชีพเพราะ**น้าแนะนำ**ว่าน่าจะเรียนสายอาชีพดีกว่าเพราะ**เรียนง่าย** จบไปก็**มีงานทำเลย** ยัง**ไม่มีความชัดเจนในเป้าหมาย**ของตนเองว่าต้องการเรียนต่อหรือไม่อย่างไรจึงยัง**ไม่ได้หาข้อมูลอะไร**และ**ไม่ได้คุยขอคำปรึกษา**กับใคร ไม่ว่าจะเป็นค่าเทอม **เส้นทางการเรียนต่อ**ระหว่างการเรียนต่อปวส.กับการเรียนต่อระดับปริญญาตรี วายุคิดเพียงว่า *"ได้ยินว่าค่าเทอมสูง"*

การวางแผน

เด็กกลุ่มนี้พบว่ามีแผนการเรียนหรือแผนอนาคตของตัวเองที่ไม่ชัด บางคนไม่มีแผนเลย ส่วนใหญ่มองอยู่กับปัจจุบัน ดังเช่น **นัท** บอกว่ายังไม่คิดถึงเรื่องการเรียนมหาวิทยาลัย "สี่ปีมันยาว ยังมองไม่ออก ขอเรียน ปวส.ก่อน จบแล้วได้วุฒิเลย" นอกจากนี้ **น๊อต** ตั้งใจว่า**จะเรียนให้จบ ม.6 ก็พอแล้ว** โดยหลังจากออกมาก็ได้กลับไปเข้าเรียน ม.4 ใหม่ เพราะยังมีวุฒิ ม.3 อยู่สามารถไปสมัครเรียน ม.4 ใหม่ได้ ตอนนี้เรียน ม.5 เทอม 1 แล้ว หลังจากเรียนจบ ม.6 จะหางานทำ งานอะไรก็ได้ที่ได้เงิน เขา**อยากเป็นคนธรรมดาทำงานอะไรก็ได้ที่สุจริต** *"ผมรู้ว่าผมเป็นคนยังไง อะไรที่ผิดผมไม่ทำ"* ตอนนี้น๊อตเล่นสิงโตและขับ

มอเตอร์ไซค์ส่งของ บางวันไปช่วยขายของในห้าง ได้ค่าจ้างวันละ 400 บาท ส่วน **หนามเตย** ไม่ได้มีเป้าหมายอะไรในชีวิตและการเรียน

การช่วยเหลือ

ครู กศน. ท่านหนึ่งบอกว่า *“ต่อไป กศน.จะมีบทบาทมากขึ้น เด็กออกกลางคันเพราะท้อง ติดเพื่อน หรือติดเที่ยว เด็กสนุกไปวันๆ ไม่ห่วงคนข้างหลัง แต่พอรู้ว่า พ่อแม่หนัก ถึงคิดได้...แต่กลับมาไม่ทันแล้ว... เด็กออกมาเรียนกศน. ถ้าเรียนจบปวศ. อายุจะไล่ๆกับเด็กที่เรียนในระบบ”* นอกจากนี้ **นนท์** ได้ให้มุมมองความช่วยเหลือในฐานะเด็กที่เคยหันหลังให้การศึกษาแต่ตอนนี้หันกลับมาเรียนต่อว่า *“ทั้งผู้ปกครอง โรงเรียน และร้านสนุ้กต้องช่วยกัน พ่อแม่ต้องดูแลให้ลูกเข้มแข็งพอ ครูแนะแนวต้องให้ความใส่ใจเด็ก ครูมีบทบาทเยอะมาก ครูต้องสอนหาแนวทางให้เด็กพยายามไปให้สูงขึ้น ร้านสนุ้กควรเปิดเป็นเวลา”* นนท์ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการเลือกคบเพื่อนของเด็กวัยรุ่นว่า เด็กจะตัดสินใจว่าเขาจะเข้าไปอยู่กลุ่มไหน เด็กเรียนหรือเด็กไม่เรียน หากเด็กเลือกอยู่กลุ่มเด็กเรียน โอกาสเรียนจบจะมีสูง

เส้นทางหลักความท้าทายที่ 10

“ปริญญาไม่ตอบโจทย์ชีวิต” ไม่ชอบวิชาการ จบมาไม่มีงานทำ

เส้นทางชีวิตของเด็กที่มองว่าปริญญาไม่ตอบโจทย์ชีวิตของเขาเนื่องจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัย ได้แก่ ครอบครัวไม่สนับสนุน หรือไม่มีความเชื่อเห็นความสำคัญของการเรียนปริญญา ประกอบกับตัวเด็กเองที่ไม่ชอบวิชาการ มีผลการเรียนไม่ดี บางคนมีปัญหาสุขภาพ และบางคนเชื่อว่าเรียนจบปริญญาก็ไม่มีงานทำอยู่ดี ซึ่งเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เด็กที่มาจากครอบครัวที่ไม่สนับสนุนการศึกษา หรือไม่มีความเชื่อเห็นความสำคัญของการเรียนปริญญา มักจะเผชิญกับความท้าทายตั้งแต่เริ่มต้น ครอบครัวอาจมีความเชื่อว่าการทำงานหรือการประกอบอาชีพที่ไม่ต้องใช้วุฒิการศึกษาสูงสามารถสร้างรายได้และความมั่นคงได้มากกว่า นอกจากนี้ เด็กที่ไม่ชอบวิชาการและมีผลการเรียนไม่ดี อาจรู้สึกว่าการเรียนปริญญาเป็นภาระที่หนักและไม่คุ้มค่า ปัญหาสุขภาพก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กบางคนไม่สามารถเรียนต่อในระดับปริญญาได้ เด็กที่มีปัญหาสุขภาพอาจต้องใช้เวลาและทรัพยากรในการดูแลสุขภาพของตนเอง ทำให้ไม่มีเวลาและพลังงานเพียงพอในการเรียน นอกจากนี้ บางคนยังเชื่อว่าแม้จะเรียนจบปริญญาแล้วก็ไม่มีงานทำอยู่ดี เนื่องจากตลาดแรงงานมีการแข่งขันสูงและมีความต้องการทักษะที่เฉพาะเจาะจง

ประสบการณ์มาโรงเรียน

แม้ว่าช่วงวัยเด็กเป็นช่วงวัยที่เด็กชอบมาโรงเรียนเพราะได้เจอเพื่อน และการเรียนเนื้อหายังไม่หนักมากเกินไป แต่เมื่อเด็กเข้าสู่ช่วงชั้นระดับมัธยมเนื้อหาการเรียนเน้นวิชาการมากขึ้น ซึ่งเด็กที่มั่นใจว่าไม่เรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยจะเป็นเด็กที่ไม่ชอบวิชาการ แต่ชอบเรียนแบบทำกิจกรรม สนุกสนาน ขอบอิสระ จึงพบว่าการเรียนในระบบหรือเส้นทางสู่มหาวิทยาลัยที่เน้นเนื้อหาวิชาการอาจไม่ใช่ทางเลือกที่เหมาะสมกับกับตนเองแต่การเรียนนอกระบบ เช่นกศน. อาจจะเหมาะกับลักษณะการเรียนของเด็กกลุ่มเหล่านี้มากกว่าเพราะเป็นกลุ่มเด็กที่ชอบเรียนเน้นทำกิจกรรม

ดังเช่น **นัท** ที่หันหลังให้กับการศึกษาไปถึงสองครั้งเพราะติดเพื่อนหนีเรียนจนสุดท้ายเลือกเรียนกศน. กลับพบว่าเป็นรูปแบบการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง ดังที่นัทบอกว่า *“กศน.มีงบประมาณพัฒนานักเรียน มีกิจกรรมหลายอย่างซึ่งนัทบอกว่าสนุกกว่าการเรียนในโรงเรียนในระบบ”*

เช่นเดียวกัน **ซี** ที่ออกมาเรียนกศน.และพบว่ามีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง เพราะไม่ต้องมาเรียนทุกวัน และ ซี ไม่ชอบการเรียนที่เน้นเนื้อหาวิชาการและชอบทำกิจกรรมเช่นทำอาหาร ทำขนม เป็นต้น

ลี เป็นเด็กมุสลิม ไม่ค่อยพูด และมีปัญหาขาไม่ค่อยดี ตอนนี้เรียนศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ วุฒิการศึกษาเทียบเท่า ม.6 ชอบซ่อมหรือตกแต่งรถจักรยานยนต์ สนุกกับชีวิตการเรียนในวัยเด็กเป็นอย่างดี ชอบเล่นฟุตบอลและซ่อมรถ เคยคิดจะเรียนต่ออาชีวะศึกษาแต่ตัดสินใจเรียนที่ศูนย์การเรียนตามคำแนะนำของพ่อที่เป็นครูสอนศาสนาอิสลามและอยากให้ลี่ได้วุฒิ ม.6 เพื่อไปเรียนต่อทางศาสนา เขาชอบเรียนสกร. เพราะใช้เวลาเรียนเพียงสัปดาห์ละ 1 วัน และไปเรียนโรงเรียนสอนศาสนาวันละ 6 ชั่วโมง

หนามเตย เรียน สกร.ม.ต้น ออกจากการเรียนในระบบตอนประถมศึกษาปีที่ 6 ตอนเด็กๆชอบไปโรงเรียนเพราะได้เล่นกับเพื่อน มีบางครั้ง**หนีเรียน**กับกลุ่มเพื่อนๆที่สนิทกัน หนามเตยบอกว่า ***"รู้สึกดีที่ไม่ต้องไปโรงเรียน...ไม่ต้องทำสิ่งต่างๆภายใตกฎระเบียบ ความไม่มีเหตุผลของครู*** *แม้จะมีบางวิชาที่สนุกกับการเรียน แต่เมื่อเจอบางวิชาที่ครูน่าเบื่อ ก็ทำให้อยากออกมาใช้ชีวิตข้างนอก ไม่เรียนหนังสือดีกว่า"* ช่วงแรกของการไม่ต้องไปโรงเรียน เธอบอกว่ามีความสุขดีเพราะได้ใช้เวลาทำงาน หาเงิน หรือทำอะไรที่ตนเองชอบ ตอนที่ใบเตยมาเข้าเรียนสกร.ใบเตยชอบเพราะ**เรียนแล้วสบายใจ** ไม่ต้องมาโรงเรียนทุกวัน ครูไม่ดุ แค่เน้นว่าต้องมาสอบให้ได้ในวันสอบห

อาร์ท ไม่ชอบเรียนที่เน้นวิชาการและมีผลการเรียนที่ไม่ค่อยดี แต่ก็ไม่อยากไปสายอาชีพตามที่ครอบครัวแนะนำ แต่อยากเรียนแค่ให้ได้วุฒิ ม.6 แล้วออกมาทำงานจึงเรียน กศน. เพราะอยากจบเร็วๆ และทำให้มีเวลาว่างส่วนตัวเยอะกว่า ส่วน **วิน** เพื่อนสนิทของอาร์ท**ไม่ชอบเรียนที่เน้นวิชาการ**เช่นกัน พ่อมีธุรกิจส่วนตัว ทั้งคู่บอกว่า**ลักษณะการเรียน กศน.** ต้องจัดการตนเอง ขวนขวายด้วยตนเอง อยู่ที่วินัยของคน **กศน.ยืดหยุ่นกว่า** แต่ต้องพึ่งพาตนเอง ที่กศน.ครูจะตามมากกว่า เช่นตามให้ส่งงาน **การเรียนในระบบโรงเรียนครูไม่เป็นกันเอง** จะไม่ตามให้ส่งงาน ทั้งคู่บอกว่าอาจจะเป็นเพราะ**จำนวนเด็ก กศน. น้อยกว่า ทำให้ครูสามารถเอาใจใส่นักเรียนได้มากกว่า**

กรอบความคิด

ส่วนใหญ่เด็กที่มองว่ามหาวิทยาลัยไม่เหมาะกับตนเองพบว่าบางคนไม่เชื่อว่ามหาวิทยาลัยจะทำให้ได้งานที่ดีทำ บางคนมองว่าการเรียนมหาวิทยาลัยต้องเก่งวิชาการ บางคนมองว่าการเรียนมหาวิทยาลัยต้องเป็นคนมีเงิน

นัท บอกว่ายังไม่คิดถึงเรื่องการเรียนมหาวิทยาลัย *"**สี่ปีมันยาว** ยังมองไม่ออก ขอเรียน ปวส.ก่อน **จบแล้วได้วุฒิเลย**"*

ซี มองว่าการที่เราจะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับการลงมือทำ ทำได้มาก ก็ได้มาก **ไม่จำเป็นต้องเรียนมหาวิทยาลัยก็ได้** แต่ก็ยังให้ความสำคัญกับการศึกษา แต่มองว่า **ตัวเองไม่เหมาะกับการศึกษา** เรียนไปก็อาจจะไม่ประสบความสำเร็จ *"เราไม่จำเป็นต้องไปเรียนมหาวิทยาลัยก็ได้ เราอยากทำอะไรก็ทำเลย แล้วแต่คนจะคิด เรียนสูงๆก็ปล่อยเขา เราเรียนแค่ ม.6 ก็พอแล้ว น่าจะ**คนมีตังค์ด้วยที่เรียน**"*

ลี เคยมีความฝันว่าอยากประกอบอาชีพทหาร แต่เนื่องจากมี**ปัญหาสุขภาพ**จึงทำให้เป้าหมายชีวิตเปลี่ยนแปลงไปโดยมีเป้าหมายที่จะศึกษาต่อทางศาสนาตามที่พ่อต้องการ แม้ว่าลี่มีความชอบซ่อมรถ การเรียนในระดับ**มหาวิทยาลัยไม่ใช่เป้าหมาย**ของลี่เพราะผลการเรียนลี่ไม่ดี และ**ไม่ชอบวิชาการ** ลี่แค่ต้องการเป็นช่างซ่อมรถ แต่พ่ออยากให้เป็นครูสอนศาสนาเหมือนพ่อซึ่งลี่ก็ไม่ขัดข้อง

หนามเตย มองว่า *"**การเรียนไม่ได้ประโยชน์**อะไร เพราะหลายคนที่เห็นเรียนจบมาก็ไม่มีงานทำอยู่ดี...ผู้ใหญ่หลายคนหรือแม่เองก็บอกให้เรียนหนังสือ แต่ตนเองคิดว่า *"ถ้าเรียนมาไม่มี**ประโยชน์ เรียนมาก็ไม่มีงาน** จะเสียเวลาเรียนทำไม"*

วิน บอกว่า**เน้นการใช้ชีวิตจริง**มากกว่าปริญญาเพราะ *"สมัยนี้**คนจบปริญญาก็ไม่มีงานทำเยอะ**"* ทั้ง **วินและอาร์ท** ไม่ได้มีปัญหาด้านการเงิน หากจะเรียนที่บ้านก็สามารถส่งให้เรียนมหาวิทยาลัยได้และมองว่าทุกอย่างขึ้นกับตัวเอง ทั้งนี้**การเรียนกศน.ขึ้นอยู่กับแต่ละคน** ความเหมาะสม ความชอบ ความถนัด ความจำเป็น และถ้าเราต้องการเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย กศน. อาจจะเหมาะกว่า

การเข้าถึงข้อมูล

เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ไม่มีความตั้งใจที่จะเรียนต่อมหาวิทยาลัยแน่นอนจึงไม่ได้แสวงหาข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับการเรียนหรือการวางแผนศึกษาต่อของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงข้อมูลด้านการศึกษาของเด็กกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีผู้หยิบยื่นให้เนื่องจากตนเองไม่ได้มีจิตใจที่อยากจะเรียนเป็นทุนเดิม ดังเช่น **หนามเตย** หลังจากที่ไม่ได้เรียนหนังสือไประยะหนึ่ง ก็มี**ครูจาก สกร.ติดต่อมาเพื่อให้เด็กเข้าเรียน**เพราะทราบข้อมูลที่ใบเตยไม่ได้เรียน ใบเตยจึงลองเรียนและไม่ได้คิดอะไร

วินกับอาร์ท บอกว่า ที่**กศน.มีการแนะแนวเกี่ยวกับอาชีพ**ต่างๆ เช่นการสอบทหาร สอบตำรวจขึ้นในจอทีวีให้ดูเลย อย่างไรก็ตามการเรียนในระบบยังได้เปรียบในความเข้มข้นของเนื้อหาและการใช้เวลา

การวางแผน

ลี ไม่ได้วางแผนเกี่ยวกับชีวิตมากนัก จากที่สังเกตลี่มีความเกรงใจพ่อเนื่องจากเวลาที่ถามลี่ถึงเป้าหมายอนาคตของตนเองว่าอยากทำอะไร แม้ว่าลีจะตอบว่าอยากเป็นช่างซ่อมรถแต่ลี่จะคอยชำเลืองตามองไปทางพ่อ และลี่ก็จะหยุดพูด ทั้งนี้อาจเนื่องจากพ่อของลี่ต้องการให้ลี่เป็นครูสอนศาสนา และพ่อบอกว่าไม่มีเงินที่จะส่งให้เรียนต่อ แต่**พ่อเป็นคนบอกแผนชีวิต**ของลี่ว่าให้ทำอะไรและอย่างไร

วินกับอาร์ท ตั้งใจจะเรียนให้ได้วุฒิ ม.6 วินจะไปสอบเป็นทหาร ทั้งคู่บอกว่า**วุฒิ ม.6 เป็นพื้นฐานของชีวิตที่จะไปทำอย่างอื่นต่อได้**

การช่วยเหลือ

เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้มีความมั่นใจว่าการเรียนปริญญาไม่ใช่ทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเอง ทั้งด้านครอบครัว ความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะความชอบส่วนตนที่ต้องการความเป็นอิสระ ไม่ชอบเรียนวิชาการหรือเน้นเนื้อหา **การเรียนนอกระบบ**จึงอาจเป็นทางเลือกที่เหมาะกับบริบทชีวิตมากกว่าโดยควรเป็นเส้นทาง**การเรียนเพื่อไปสู่อาชีพและการมีงานทำ** ประกอบกับการมีระบบ**แนะแนวอาชีพ** หรือการมี**หลักสูตรรูปแบบการเรียนที่ยืดหยุ่น**ที่สามารถให้เด็กตัดสินใจกลับมาเรียนต่อได้เมื่อต้องการ

กลุ่มเส้นทางร่วมที่ 1

Clear Will, Clear Way, but No Wealth

“มุ่งมั่นสู่รั้วอุดมศึกษา บนเส้นทางที่ฟ้าใส” - “มามืดไปสว่างได้ด้วยตัวเอง”

เด็กที่อยู่ในกลุ่มเส้นทาง “มุ่งมั่นสู่รั้วอุดมศึกษา บนเส้นทางที่ฟ้าใส” พบว่าเป็นเด็กยากจนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่มีความมุ่งมั่นตั้งใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยมีเส้นทางที่ค่อนข้างชัดเจนทั้งเป้าหมาย ข้อมูล แนวทางและขั้นตอนในการนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ รวมทั้งมีแผนที่ยืดหยุ่นในการบริหารความเสี่ยงในกรณีแผนที่วางไว้จำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนแต่เป้าหมายปลายทางสุดท้ายยังคงเดิมคือมุ่งหน้าสู่รั้วอุดมศึกษา

บริบททางสังคมและครอบครัว: สนับสนุน เอื้ออำนวย

เด็กกลุ่มนี้พบว่ามีบริบททางสังคมและครอบครัวที่ค่อนข้างเอื้ออำนวยต่อการศึกษาต่อเนื่องจากมีครอบครัวที่เห็นความสำคัญของการศึกษา สนับสนุนให้กำลังใจแม้ไม่มีเงินทุนสนับสนุนให้เรียนแต่ครอบครัว ญาติพี่น้องให้การสนับสนุนทางด้านจิตใจ บางคนแม้ครอบครัวยากจนแต่พยายามดิ้นรนให้การช่วยเหลือหรือพยามยามช่วยกันหาเงินมาสนับสนุนให้เด็กได้เรียนต่อ มีนอกจากนี้เด็กบางคนมีสมาชิกในครอบครัวที่เรียนถึงระดับปริญญาตรีจึงต้นแบบที่ดีและเป็นแรงบันดาลใจให้เด็กและครอบครัวเห็นความสำคัญของการศึกษา บางคนไม่มีสมาชิกครอบครัวเรียนถึงระดับปริญญาเด็กจึงเป็นความหวังของครอบครัว มีรุ่นพี่ญาติหรือคนรู้จักที่สามารถให้คำปรึกษา ชี้นำแนวทางและข้อมูลต่างๆได้ ทำให้เด็กกลุ่มนี้มีความมุ่งมั่นตั้งใจมีความรับผิดชอบและต้องการนำพาครอบครัวให้หลุดพ้นจากความยากจน

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ว่าเด็กบางคนอยู่ในพื้นที่ห่างไกลไม่มีโรงเรียนและต้องเรียนในโรงเรียนแบบพักนอนแต่ยังคงมุ่งมั่นตั้งใจศึกษาต่อในระดับปริญญา โดยพบว่ามีลักษณะร่วมกันของเด็กกลุ่มนี้คือส่วนใหญ่มีความครัวที่สนับสนุนแม้ไม่มีกำลังทรัพย์แต่ให้กำลังใจ อีกทั้งใกล้ชิดกับครูและโรงเรียนซึ่งเป็นเสมือนบ้านหลังที่สอง อีกทั้งวิถีชีวิตการเรียนที่ต้องมีวินัยดูแลตนเอง ปราศจากสิ่งยั่วยุภายนอกทำให้เด็กเหล่านี้มีความรับผิดชอบในตนเองสูง ทำกิจวัตรเป็นเวลา เรียนหนังสือ เล่นกีฬา ทำเกษตรและอาชีพ ได้รับการฝึกความอดทน เนื่องจากเด็กมาจากครอบครัวที่ไม่ค่อยมีการศึกษาและอยู่ห่างไกลทำให้มีสภาพสังคมค่อนข้างปิด แต่มีต้นแบบความสำเร็จที่พบว่าส่วนใหญ่เป็นครูหรือรุ่นพี่ที่คอยบอกสอนและเป็นแรงบันดาลใจ

ประสบการณ์มาโรงเรียน: รักเรียน ใกล้ชิดครู มีระบบสนับสนุน

เด็กกลุ่มนี้พบว่ามีอยู่ในทุกระดับชั้นและทุกประเภทการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา หรือการศึกษานอกระบบ หรือบางคนสามารถเข้าเรียนมหาวิทยาลัยและเรียนจนสำเร็จ โดยพบว่าเป็นเด็กที่รักการเรียน ชอบมาโรงเรียน ชอบทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งการฝึกปฏิบัติหรือวิชาการ มีความมุ่งมั่นตั้งใจเรียน รับผิดชอบ มีผลการเรียนที่ดี มีจิตอาสา มีความเป็นผู้นำ มีจิตอาสาทำกิจกรรมของโรงเรียนอยู่เสมอ เลือกคบเพื่อนที่ดีชวนกันเรียน เพื่อนช่วยเหลือชวนกันเรียน ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครู ครูใกล้ชิดให้คำปรึกษาแนะนำ โดยเฉพาะโรงเรียนแบบพักนอนที่เป็นเสมือนบ้านหลังที่สองของนักเรียนและมอบประสบการณ์เรียนและการใช้ชีวิตที่บ่มเพาะคุณลักษณะสำคัญให้กับผู้เรียนที่ด้อยโอกาส ทั้งด้านการดูแลรับผิดชอบตนเอง ความมีวินัย โรงเรียนมีระบบสนับสนุนด้านข้อมูล แหล่งทุน และเครือข่ายในการทำกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้เด็กได้ค้นพบตนเองและเข้าถึงโอกาสในการศึกษาต่อได้

มุมมองความคิดต่อการศึกษา: การศึกษาคือหนทางหลุดพ้นจากความยากจน

เด็กเหล่านี้มีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาอันอาจมาจากการที่ครอบครัวเห็นความสำคัญของการศึกษา บางคนมีสมาชิกในครอบครัวหรือมีครูเป็นต้นแบบและเป็นแรงบันดาลใจเพราะแม้ยากจนแต่ก็สามารถมีชีวิตที่ดีขึ้นได้จากการเรียนจบปริญญาและมีอนาคตที่ดี อีกทั้งได้รับการบอกสอนจากครูหรือคนใกล้ชิดหรือญาติที่เห็นความสำคัญของการศึกษาและพยายามสร้างความตระหนักให้เด็กเหล่านี้เห็นความสำคัญของการศึกษาในระดับปริญญาด้วยเช่นกัน ในขณะที่เด็กบางคนสามารถมีความคิดเห็นความสำคัญของการศึกษาได้ด้วยตนเองแม้ที่บ้านไม่สนับสนุน หรือสามารถนำบทเรียนชีวิตความยากลำบากของคนอื่นมาสะท้อนคิดและทำให้ตนเองเห็นความสำคัญของการศึกษาได้ เช่นกรณี เด็กที่เห็นคนในชุมชนเรียนจบแค่ ม. 6 แล้วหางานทำยาก ในขณะที่เด็กบางคนเห็นครูที่มีพื้นฐานชีวิตคล้ายกับตนเองแต่สามารถมีอนาคตที่ดีเรียนจบปริญญาเอกจนได้เป็นครูเชี่ยวชาญ เป็นต้น

กรอบความคิดแบบเติบโต: ความลำบากและคำดูถูกคือแรงผลักดัน

นอกจากนี้เด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความรักในครอบครัวและต้องการทำให้ครอบครัวหลุดพ้นจากความยากลำบาก เห็นความลำบากของพ่อแม่และนำประสบการณ์ชีวิตของคนอื่นทั้งที่ดีและที่ไม่ดีมาเป็น

บทเรียนรู้ให้กับตนเองได้ โดยเชื่อว่าการศึกษาและการเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยจะช่วยให้พวกเขาหลุดพ้นจากความยากจนได้เด็กหลายคนสะท้อนมุมมองว่าถึงแม้จะขาดแคลนทุนทรัพย์แต่ไม่ได้เป็นสิ่งที่จะทำให้ประสบความสำเร็จไม่ได้ อีกทั้งหลายคนแม้ได้รับคำดูถูกจากคนหรือสังคมรอบข้างที่มองตนเองว่ายากจนหรือเรียนไปก็ไม่สามารถหางานดีๆทำได้ แต่มีกรอบความคิดที่เติบโต โดยไม่มองว่าความยากจนเป็นอุปสรรคที่จะทำให้ไม่ถึงฝั่งฝัน แต่มองว่าเป็นสิ่งที่ต้องก้าวข้ามผ่านไปให้ได้ และสามารถนำคำดูถูกนั้นมาเป็นพลังในการผลักดันตนเองให้มุ่งมั่นในการเรียน มีความเชื่อว่าความมุ่งมั่นพยายามของตนเองจะนำพาไปสู่ความสำเร็จได้อย่างแน่นอน ดังเช่น ที่ ทยา เชื่อมั่น 100% ว่าตนเองสามารถทำให้ความฝันของตนเองเป็นจริงได้เพราะเป็นคนที่มีความพยายามและ ยังกล่าวอีกว่า *“ผมมีประสบการณ์ปัญหามาหลายปัญหาแล้ว เลยคิดว่าไม่มีอะไรจะลำบากกว่านั้นแล้ว”*

การมีเป้าหมาย: รู้ความชอบความถนัด กำกับตนเองได้

เด็กเหล่านี้รู้ความชอบความถนัดของตนเอง มีเป้าหมายในการเรียนและอาชีพที่ใฝ่ฝันที่ชัดเจน มีความมุ่งมั่นพยายามในการศึกษาต่อ มีวินัยในตนเอง สามารถกำกับตนเองให้ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งยั่วยุต่างๆ และนำพาตนเองออกจากกลุ่มสังคมที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของตนเอง แม้ว่าบางคนอาจมีผลการเรียนปานกลางอันอาจเนื่องด้วยต้องทำงานช่วยครอบครัวแต่พยายามมุ่งมั่นตั้งใจเรียนเพื่อให้เป้าหมายของตนเองประสบความสำเร็จ มีข้อน่าสังเกตคือเด็กส่วนใหญ่โดยเฉพาะที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลมองเป้าหมายอาชีพของตนเองจากคนใกล้ตัวและยังมีมุมมองอาชีพที่ค่อนข้างจำกัด เช่นส่วนใหญ่ต้องการเป็นครู ตำรวจตระเวนชายแดน เป็นต้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากมีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลอาชีพที่ไม่หลากหลาย ในขณะที่เด็กที่อยู่ในพื้นที่ไม่ห่างไกลความเจริญมากจะมองเป้าหมายของตนเองจากความชอบและความถนัดของตนเอง เช่นบางคนรู้ว่าชอบวิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์จึงอยากเข้าเรียนวิศวกรรมศาสตร์ หรือแพทย์ศาสตร์ เป็นต้น อีกทั้งบางคนมีญาติที่ให้คำแนะนำอาชีพที่มีแนวโน้มหางานทำได้หรือมีรายได้ดี เป็นต้น

ความมุ่งมั่นพยายาม: แสวงหาโอกาส นำพาตนเอง

ด้วยความตั้งใจมุ่งมั่นพยายาม และเป็นเด็กที่มีผลการเรียน มีความเป็นผู้นำในตนเองจึงพยายามแสวงหาโอกาสช่องทางให้กับตนเองทั้งด้านข้อมูลการเรียน แหล่งทุน ค่าใช้จ่าย การหารายได้พิเศษ และมีการวางแผนเป็นขั้นตอนเพื่อให้ตนเองไปสู่เป้าหมายปลายทางที่ต้องการได้ บางคนแม้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไม่มีโรงเรียนในพื้นที่แต่พยายามขอคำปรึกษาพูดคุยกับครู สืบค้นข้อมูลจากแหล่งช่องทางต่างๆโดยไม่รอให้

โรงเรียนหรือครูแนะแนวเป็นคนคอยป้อนข้อมูลให้ กล่าวคือพยายามนำพาตนเองไปสู่การเข้าถึงโอกาสต่างๆ ทั้งการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียน สถานที่เรียน แหล่งทุนและการมีรายได้เสริม

เครือข่ายทางสังคม: บุคคล องค์กร (ออนไลน์ ออฟไลน์)

เด็กกลุ่มนี้พบว่าส่วนใหญ่ที่มีเครือข่ายทางสังคมที่ดีในการช่วยเหลือสนับสนุนได้ เช่น รุ่นพี่ เพื่อน ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ที่ช่วยหยิบยื่นโอกาสต่างๆให้ เช่น แหล่งทุน การทำงานหารายได้พิเศษ รวมทั้งหน่วยงานองค์กรต่างๆที่ตนเองได้ไปเข้าร่วมกิจกรรม หรือโรงเรียนมีระบบเครือข่ายความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกที่หลากหลายพบว่าเป็นแหล่งข้อมูลและโอกาสให้เด็กสามารถต่อยอดสู่การได้ทุนในการเรียนต่อได้ นอกจากนี้เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้พยายามแสวงหาโอกาสทางการศึกษาให้กับตนเองจึงพยายามสืบค้นข้อมูลทางสื่อสังคมออนไลน์ อ่านรีวิวความคิดเห็นของคนกลุ่มต่างๆ จากนั้นรวบรวมข้อมูลมาพูดคุยปรึกษากับครูแนะแนว แม้ว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่อาจเข้าถึงเด็กได้ค่อนข้างจำกัดเนื่องจากจำนวนนักเรียนที่มากและมีจำนวนครูแนะแนวที่น้อยอีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่าครูกับนักเรียนอาจมีความใกล้ชิดน้อยกว่า แต่ด้วยแรงขับที่มาจากตัวเด็กเองทำให้เด็กพยายามนำพาตนเองเข้าถึงข้อมูลและโอกาสที่หลากหลายได้ด้วยตนเอง ซึ่งเด็กบางคนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนต่อเนื่อง เช่นอาชีวะต่อเนื่องปริญญาตรี บางคนด้วยเป็นเด็กเรียนดีมหาวิทยาลัยบางแห่งสนับสนุนทุนให้เรียน เป็นต้น นอกจากนี้บางคนโรงเรียนสร้างเครือข่ายระบบอุปถัมภ์นักเรียน โดยเด็กสามารถมีพ่อแม่อุปถัมภ์ เด็กบางคนเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานองค์กรต่างๆ แล้วสามารถได้รับการสนับสนุนต่อเนื่อง ดังเช่นกรณีกลุ่มลูกเหรียง เป็นต้น

การช่วยเหลือสนับสนุน: แหล่งทุน สวัสดิการ รายได้เสริม

การที่เด็กกลุ่มนี้จะได้รับโอกาสให้ศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้จึงอาจไม่ใช่เรื่องยากหากมีแหล่งทุนให้กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนที่ต่อเนื่องที่ยืดหยุ่นและข้ามระบบการศึกษาในระบบกับนอกระบบได้ อีกทั้งทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นความหวังในการศึกษาต่อของเด็ก โดยเด็กกลุ่มนี้ไม่กลัวที่จะต้องเป็นหนี้แต่มองว่าเป็นการลงทุนเพื่ออนาคต ครูแนะแนวเป็นบุคคลสำคัญในการแนะนำเด็กให้วางแผนการเรียนโดยกู้กยศ.เพื่อเรียนมหาวิทยาลัยแต่ต้องกู้ตั้งแต่ตอนมัธยมศึกษา อีกทั้งการมีเครือข่ายการทำงานให้กับเด็ก เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้มีความมุ่งมั่น รับผิดชอบและพร้อมที่จะทำงานหารายได้พิเศษเพื่อส่งตัวเองเรียน อย่างไรก็ตามการมีแหล่งทุนการศึกษา ทุนต่อเนื่อง หรือความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หรือมหาวิทยาลัยลดหย่อนค่าหน่วยกิต สนับสนุนค่าที่พัก หรือมีสวัสดิการอาหาร ค่าเดินทาง หรืออุปกรณ์การ

เรียน หรือสถานประกอบการให้ทุนเรียนหรือมีงานให้ทำระหว่างเรียนหรือภายหลังจากที่สำเร็จการศึกษา (การันตีการมีงานทำ) จะสามารถช่วยให้เด็กกลุ่มนี้มีโอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและนำพาตนเองให้หลุดพ้นจากความยากจนหได้อย่างสำเร็จ

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าเนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ต้องการเรียนต่อมหาวิทยาลัยด้วยเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความเชื่อว่าการศึกษาจะนำพาตนเองให้หลุดพ้นจากความยากจนได้ และมองกยศ.เป็นทางออกที่สำคัญ ดังนั้นเพื่อให้เด็กกลุ่มนี้ซึ่งเป็นเด็กที่มีความสามารถ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ และรับผิดชอบในการเรียนสามรรถมีอนาคตที่สดใสได้จึงควรมีระบบที่สร้างความเชื่อมั่นว่าเด็กกลุ่มนี้สามารถเลือกเรียนต่อในสาขาวิชาและสาขาอาชีพที่จะทำให้พวกเขามีรายได้ที่มั่นคงต่อไปในอนาคตเนื่องจากต้องทำงานใช้เงินกู้เพื่อการเรียนของตนเอง

สรุป

เด็กกลุ่มที่มุ่งมั่นสู่รั้วอุดมศึกษา บนเส้นทางที่ฟ้าใส พบว่ามีบริบททางสังคมและครอบครัวที่เอื้ออำนวยสนับสนุน ทั้งครอบครัว ญาติมิตร ครูและโรงเรียน อีกทั้งเห็นความสำคัญของการศึกษาเชื่อว่าคือหนทางที่จะทำให้หลุดพ้นจากความยากจนได้ มีกรอบความคิดแบบเติบโต ไม่มองว่าความยากจนคืออุปสรรคแต่นำความลำบากและคำดูถูกมาเป็นแรงขับให้ตนเองมุ่งมั่นพยายามนำพาตนเองให้ไปสู่เป้าหมายปลายทางได้ด้วยตนเอง รู้เป้าหมายความถนัดของตนเอง และพยายามแสวงหาโอกาสและข้อมูลด้วยตนเอง รวมทั้งมีเครือข่ายคนที่สามารถให้การสนับสนุนทั้งด้านวัตถุ โอกาสในการเรียนและการทำงาน กำลังใจและแรงบันดาลใจทำให้เด็กกลุ่มนี้สามารถ “มุ่งมั่นสู่รั้วอุดมศึกษา บนเส้นทางที่ฟ้าใส” ได้เสมือนหนึ่ง “มามีดไปสว่างได้ด้วยตัวเอง”



ภาพที่ 19

Clear Will and Clear Way but No Wealth

กลุ่มเส้นทางร่วมที่ 2

Clear Will, Cloudy Way, and No Wealth

“มุ่งมั่นสู่รั้วอุดมศึกษาบนเส้นทางที่ฟ้าหม่น” – “มามืดไปสว่างได้ด้วยแรงหนุนเสริม”

เด็กกลุ่มนี้มุ่งมั่นสู่รั้วอุดมศึกษาเช่นเดียวกับกลุ่มที่กล่าวมาก่อนหน้านี้แต่เส้นทางการเดินทางไปสู่ฝั่งฝันเต็มไปด้วยขวากหนามเสมือนเดินอยู่อย่างเดียวดายท่ามกลางฟ้าที่มืดหม่น แม้ตัวเด็กเองจะมีความมุ่งมั่นตั้งใจและเห็นความสำคัญของการศึกษา แต่ด้วยปัจจัยภายนอกทั้งด้านครอบครัว ระบบการดูแลช่วยเหลือและการแนะแนวของโรงเรียน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและเครือข่ายการช่วยเหลือสนับสนุนที่จำกัดทำให้เด็กกลุ่มนี้ต้องหาทางฝันผ่าอุปสรรคมากกว่ากลุ่มแรก แต่หากได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนทั้งด้านวัตถุและจิตใจจะสามารถทำให้ไปต่อได้เสมือน “มามืดแล้วไปสว่างได้ด้วยแรงหนุนเสริม”

บริบททางสังคมและครอบครัว: ไม่เอื้อ ต้องรับผิดชอบดูแล

เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ยากจนไม่ว่าจะระดับไหนก็ตาม ม.3-ม.6 อาชีวะศึกษา กศน. หรือมหาวิทยาลัย แต่มุ่งมั่นเรียนต่อให้ถึงระดับอุดมศึกษา บนเส้นทางที่เต็มไปด้วยขวากหนามที่ขวางกั้น ไม่ใช่เพียงแต่ขาดทุนทรัพย์เท่านั้นแต่บางคนยังมีปัญหาครอบครัว ครอบครัวไม่สนับสนุน หรือมีภาระครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบ แม้ครอบครัวยากจนไม่มีทุนทรัพย์ในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้เรียนต่อแต่มีความมุ่งมั่นตั้งใจและเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเรียนต่อระดับอุดมศึกษาได้ โดยเป็นกลุ่มที่พบว่าชอบเรียนหนังสือทำกิจกรรม คบเพื่อนดี แต่มีภาระครอบครัวที่ต้องดูแล เช่นบางคนมีพี่น้องหลายคน ต้องเสียสละให้น้องได้เรียน ตนเองจึงต้องไปเรียนกศน. บางคนอยู่กับปู่ย่าตายาย หรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกลไม่มีโรงเรียน ต้องทำงานช่วยครอบครัว หรือนำทุนการศึกษาที่ได้ไปใช้ยังชีพของครอบครัว เด็กบางคนมีครูและสถานศึกษาที่ดีให้ข้อมูลหรือคำปรึกษาแนะนำแต่บางคนอาจไม่ได้ใกล้ชิดหรือติดตาม หรือแสวงหาแหล่งทุนการศึกษา ทุนกู้ยืม หรือหางานทำให้ บางคนแม้ได้ทุนการศึกษาแต่ไม่เพียงพอค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อ บางคนต้องทำงานหารายได้เสริมช่วงม.ปลาย เช่น เด็กเสริฟ แคดดี้ ช่างไฟ อู่รถยนต์ เป็นต้น เพื่อนำเงินมาจุนเจือครอบครัวทำให้อาจมีผลการเรียนปานกลางถึงดีและไม่ได้มีเวลาใกล้ชิดกับครู บางคนขาดเงินตั้งต้นในการเดินทางไปสอบหรือไปมอบตัว บางคนอยู่ระหว่างเรียนอุดมศึกษาแต่มีวิกฤติครอบครัว เช่นขาดเสาหลักของครอบครัวทำให้ต้องพักการเรียนแต่ยังคงมุ่งมั่นตั้งใจกลับมาเรียนต่อ

มุมมองความคิดต่อการศึกษา: การศึกษาคือหนทางหลุดพ้นจากความยากจน

เด็กกลุ่มนี้เห็นความสำคัญของการศึกษาและเชื่อว่าการศึกษาและการเรียนต่อในระดับปริญญาตรีจะทำให้ชีวิตของพวกเขามีอนาคตที่ดีขึ้น เพราะจะมีโอกาสสามารถหางานทำได้มากกว่าและมีรายได้ที่สูงกว่าการมีวุฒิการศึกษาแค่ม.6 หรือสายอาชีพ ซึ่งพบว่าครูเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการบ่มเพาะทัศนคติของเด็กให้เห็นคุณค่าของการศึกษา นอกจากนี้แม้ว่าบางคนครอบครัวไม่ได้สนับสนุนอาจเนื่องจากความยากจนหรือการไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา แต่เด็กกลุ่มนี้สามารถบ่มเพาะความคิดของตนเองผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น การสังเกตบุคคลรอบข้าง เช่นครู รุ่นพี่ หรือฐาติพี่น้อง บางคนครอบครัวแม้ไม่ได้สนับสนุนแต่ไม่ขัดขวางแต่ให้เด็กต้องแสวงหาหนทางเรียนต่อด้วยตนเอง

กรอบความคิดแบบเติบโต: ความลำบากและคำดูถูกคือแรงผลักดัน

เด็กกลุ่มนี้เชื่อว่าตนเองสามารถก้าวข้ามผ่านปัญหาอุปสรรคได้แม้ภายใต้บริบททางสังคมหรือครอบครัวที่ไม่เอื้อหรือไม่สนับสนุนให้เรียนต่อ โดยนำคำดูถูกหรือการไม่สนับนุนของครอบครัวมาเป็นแรงขับให้ตนเองพยายามดิ้นรนหาหนทางส่งตัวเองเรียนให้ได้ โดยพยายามหางานทำเพื่อเก็บเงินเรียนต่อ หลายคนแม้ได้รับคำดูถูกจากคนหรือสังคมรอบข้างที่มองตนเองว่ายากจนหรือเรียนไปก็ไม่สามารถหางานดีๆทำได้ แต่มีกรอบความคิดที่เติบโต โดยไม่มองว่าความยากจนเป็นอุปสรรคที่จะทำให้ไม่ถึงฝั่งฝัน แต่มองว่าเป็นสิ่งที่ต้องก้าวข้ามผ่านไปให้ได้ และสามารถนำคำดูถูกนั้นมาเป็นพลังในการผลักดันตนเองให้มุ่งมั่นในการเรียน

การมีเป้าหมาย: มีเป้าหมายแต่ไม่ชัดเจนในเส้นทาง

เด็กกลุ่มนี้มีเป้าหมายต้องการเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัย แต่บางคนรู้ความชอบความถนัดของตัวเองและมีเป้าหมายที่ชัดเจนในขณะที่บางคนอาจยังไม่รู้ความสนใจหรือความถนัดของตนเองรู้เพียงว่าอยากเรียนต่อมหาวิทยาลัยเพราะเชื่อว่าจะทำให้มีอนาคตที่ดีขึ้น แต่ไม่รู้ว่าควรเรียนสาขาอะไรหรือทำงานอะไร หรือควรวางแผนอย่างไร และเนื่องจากเด็กกลุ่มนี้เส้นทางไม่ได้ราบเรียบแต่คดคี้ยวไปมาทำให้ต้องปรับเส้นทางของตนเองให้ยืดหยุ่นแต่เด็กบางคนมองไม่เห็นหนทางว่าเส้นทางแต่ละเส้นจะสามารถเชื่อมโยงถึงกันได้อย่างไร เช่นการเรียนกศน.จะต่อไปถึงระดับมหาวิทยาลัยได้อย่างไร หรือการแสวงหาแหล่งทุนควรทำอย่างไร เด็กบางคนบอกว่าหาไปเรื่อยๆ และไม่รู้ข้อมูลว่าต้องทำอย่างไร บางคนอยากเรียนต่อแต่ไม่เคยออก

นอกพื้นที่ของตนเองและไม่รู้ว่ามีมหาวิทยาลัยในพื้นที่ไหนที่สามารถเรียนได้บ้างหรือสาขาที่สนใจมีเปิดสอนที่ไหนบ้าง เป็นต้น

ความมุ่งมั่นพยายาม: มุ่งมั่นพยายามบนแผนและเส้นทางที่ยืดหยุ่น

ด้วยบริบททางสังคมและครอบครัวที่เด็กต้องดูแลรับผิดชอบ แม้ตนเองมีเป้าหมายในการเรียนระดับมหาวิทยาลัยและมีความมุ่งมั่นในการเรียนของตนเองแต่พบว่าเด็กกลุ่มนี้พร้อมปรับเปลี่ยนเส้นทางของตนเอง บางคนมีความยืดหยุ่นทางความคิดและการวางแผนชีวิตของตนเองแต่ยังคงยึดมั่นในเป้าหมาย เช่นหากไม่ได้ทุนการศึกษาก็พร้อมที่จะทำงานเก็บเงินก่อน หรือบางคนที่มีภาระครอบครัวต้องดูแลก็เลือกที่จะพักการเรียนก่อนเพื่อทำงานช่วยเหลือครอบครัวแล้วกลับมาเรียนใหม่ รวมทั้งบางคนจำเป็นต้องออกจากการเรียนในระบบโรงเรียนแล้วไปเรียนกศน. หรืออาชีวศึกษาเพื่อให้มีงานทำและมีรายได้ระหว่างเรียนเพื่อมาจุนเจือครอบครัว แต่ก็พยายามหาหนทางเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาต่อไป เพียงแค่เส้นทางการเรียนและเส้นทางชีวิตอาจคดเคี้ยวไม่ราบรื่นหรือต้องฟันฝ่าอุปสรรคและอดทนพยายามไม่ให้หลุดโค้งหรือไปไม่ถึงฝั่งฝัน

เครือข่ายทางสังคม: ขาดเครือข่ายข้อมูลสนับสนุน

เด็กกลุ่มนี้พบว่าส่วนใหญ่ขาดโอกาสในการเข้าถึงระบบเครือข่ายสนับสนุนในการให้ความช่วยเหลือและข้อมูลด้านการศึกษาต่ออาจเนื่องจากตนเองมีภาระครอบครัวที่ต้องเป็นเสาหลักช่วยเหลือ ต้องทำงานหารายได้เสริม รวมทั้งบางคนต้องหยุดพักการเรียนทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลหรือการได้รับคำปรึกษาจากครูและโรงเรียน รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนหยิบยื่นโอกาสให้ แต่พบว่าส่วนใหญ่พูดคุยกับญาติพี่น้อง ญาติของเพื่อนซึ่งอาจให้ข้อมูลหรือคำแนะนำการศึกษาต่อได้ไม่มากนักเนื่องจากส่วนใหญ่ไม่ได้จบระดับปริญญา นอกจากนี้สืบค้นข้อมูลด้วยตัวเองจากอินเทอร์เน็ต

อย่างไรก็ตามเด็กบางคนแม้มีภาระครอบครัวที่ต้องดูแลหรือต้องหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัวแต่มีครูและโรงเรียนที่ติดตามเอาใจใส่ ให้ข้อมูล และเสริมแรงกระตุ้นให้กำลังใจพบว่าสามารถทำให้เด็กกลุ่มนี้มีความมุ่งมั่นกับการเรียนและเป้าหมายของตนเองได้

การช่วยเหลือสนับสนุน

แม้ว่าเด็กกลุ่มนี้มองว่ากยศ.เป็นทางออกให้ตนเองได้เรียนหนังสือในระดับมหาวิทยาลัยได้ แต่เนื่องด้วยครอบครัวยากจนและมีภาระหนี้สินจึงไม่สนับสนุนให้เด็กกู้ยืมเงินเรียน ช่องทางการเรียนต่อของเด็กจึงลดน้อยลง แม้เด็กบางคนมีครูและโรงเรียนที่สนับสนุนและไปพูดคุยสร้างความเข้าใจและความตระหนักให้กับผู้ปกครองเพื่อสนับสนุนให้เด็กได้เรียนต่อ บางคนได้รับทุนการศึกษาแต่ครอบครัวไม่สนับสนุนเนื่องจากต้องการให้เด็กออกมาช่วยทำงานหรือดูแลสมาชิกในครอบครัว ทำให้ความมุ่งมั่นตั้งใจของเด็กต้องหยุดพักไปก่อน

นอกจากนี้เด็กบางคนมีความจำเป็นต้องทำงานไปด้วยเรียนไปด้วยทำให้ผลการเรียนตกและมีผลกระทบกับการได้ทุนการศึกษาต่อเนื่องจากเงื่อนไขทุนส่วนใหญ่คือต้องรักษาระดับของผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด อีกทั้งบางคนเจอวิกฤติในชีวิตที่ทำให้ต้องหยุดพักการเรียนเพื่อดูแลครอบครัว บางคนแม้สอบเข้าเรียนมหาวิทยาลัยได้แล้วแต่จำเป็นต้องเลิกเรียนเพราะต้องออกมาช่วยเหลือที่บ้าน ความท้าทายของเด็กกลุ่มนี้นอกจากทุนทรัพย์แล้วยังเป็นด้านภาวะจิตใจที่แม้มีความตั้งใจอยากเรียนต่อแต่ด้วยภาระความรับผิดชอบที่หนักหน่วงหรือเส้นทางที่ยากลำบากทำให้อาจมีความท้อแท้เพราะเหนื่อยที่ต้องทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย

เนื่องด้วยความท้าทายของเด็กกลุ่มนี้มีมากกว่าปัจจัยด้านทุนทรัพย์แต่ทุนทรัพย์เป็นพื้นฐานของปัญหาอื่นที่ตามมาและทำให้เป็นความท้าทายที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะบริบททางครอบครัวที่เป็นภาระรับผิดชอบของเด็ก ดังนั้นการช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้จึงควรครอบคลุมทั้งปัจจัยพื้นฐาน สวัสดิการครอบครัว ทุนทรัพย์ ข้อมูลและเครือข่าย รวมทั้งกำลังใจและแรงบันดาลใจให้เด็กนำความมุ่งมั่นของตนที่มีต่อเป้าหมายไปสู่ความสำเร็จที่ปลายทางได้อย่างมั่นคงบนเส้นทางที่ยืดหยุ่น รูปแบบการเรียน การได้รับคำปรึกษาแนะนำข้อมูล สวัสดิการช่วยเหลือครอบครัวและทุนการศึกษา

สรุป

เด็กกลุ่มนี้ “มุ่งมั่นสู่รั้วอุดมศึกษาบนเส้นทางที่ฟ้าหม่น” พบว่าเป็นเด็กที่เห็นความสำคัญของการศึกษา มีแรงปรารถนาต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาแต่ด้วยมีบริบททางสังคมและครอบครัวที่ไม่เอื้อ ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา หรือมีภาระครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบหรือต้องเสียสละให้สมาชิกในครอบครัว เช่นน้องให้ได้รับการศึกษา ทำให้ตนเองต้องทำงานหารายได้เสริมไปด้วยเรียนไปด้วยหรือบางคนต้องหยุดพักการเรียนและไปเรียนการศึกษานอกระบบแทน ทำให้เด็กกลุ่มนี้ขาดโอกาสในการเข้าถึงเครือข่ายทางสังคม รวมทั้งการเข้าถึงข้อมูลในการวางแผนเส้นทางการเรียนและการทำงานของตนเอง

ที่ชัดเจน แต่เด็กมีความมุ่งมั่นตั้งใจและมีกรอบความคิดที่เชื่อว่าตนเองสามารถเอาชนะปัญหาอุปสรรคได้แต่ต้องมีเส้นทางที่ยืดหยุ่น หรือหากมีครูหรือสถานศึกษาที่ติดตามเอาใจใส่มีระบบดูแลช่วยเหลือสนับสนุนทั้งในด้านข้อมูล แหล่งทุน การกูยืมเพื่อการศึกษา การหารายได้เสริม และกำลังใจหรือแรงบันดาลใจ เป็นต้น ก็จะทำให้เด็กกลุ่มนี้สามารถ ***“มามีดไปสว่างได้ด้วยแรงหนุนเสริม”***



ภาพที่ 20

Clear Will but Cloudy Way and No Wealth

กลุ่มเส้นทางร่วมที่ 3

Cloudy Will, Cloudy Way, and No Wealth

“อยากไปต่อ แต่ไม่มั่นใจและมองไม่เห็นหนทาง” – “มามืดทางสลัว ไปต่อได้ด้วยคนช่วยนำทาง”

เด็กกลุ่ม **“อยากไปต่อ แต่ไม่มั่นใจและมองไม่เห็นหนทาง”** พบว่ามีความตระหนักเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความสนใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาแต่ไม่มั่นใจว่าตนเองมีความสามารถเพียงพอหรือไม่ หรือไม่มั่นใจว่าจะสามารถก้าวข้ามผ่านปัญหาอุปสรรคความยากจนหรือความยากลำบากในชีวิตที่เผชิญอยู่ได้หรือไม่ เนื่องด้วยครอบครัวไม่สนับสนุนหรือมีภาระที่ต้องดูแล หรือเผชิญวิกฤติในชีวิตแบบกระทันหันทำให้ขาดความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อ และขาดความพยายามในการแสวงหาโอกาสด้วยตนเองแต่ต้องการได้รับการหยิบยื่นชี้นำทางโดยผู้อื่น เสมือน **“มามืดทางสลัว ไปต่อได้ด้วยคนช่วยนำทาง”**

บริบททางสังคมและครอบครัว: ไม่เอื้อ ไม่สนับสนุน เป็นภาระที่ต้องดูแล

เด็กกลุ่มนี้พบว่ามีความสนใจอยากเรียนต่อแต่ด้วยบริบทครอบครัวที่ไม่เอื้อ ทั้งด้านฐานะเศรษฐกิจ ภาระหนี้สิน ต้องช่วยครอบครัวทำงานหารายได้ หรือมีภาระครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบ เช่น พ่อแม่หรือปู่ย่าตายายที่ป่วยไม่สามารถทำงานได้ หรือต้องเสียสละให้น้องได้เรียน อีกทั้งครอบครัวไม่ตระหนักเห็นความสำคัญของการศึกษาและต้องการให้เรียนสายอาชีพหรือกศน.เพื่อให้สามารถทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย หรือเนื่องจากบางคนอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทำให้ต้องกลับไปช่วยครอบครัวทำงานหรือดูแลพ่อแม่ที่ป่วย แก่ชรา เป็นต้น

นอกจากนี้ เด็กบางคนพบว่าเผชิญวิกฤติหรือจุดพลิกผันในชีวิตที่อาจมาจากครอบครัว เช่นพ่อแม่ป่วยกระทันหัน ตกงานไม่มีรายได้ หรือมีหนี้สินที่ต้องดูแลรับผิดชอบ หรือวิกฤติในชีวิตที่มาจากตนเอง เช่น ตั้งท้องระหว่างเรียน โดนเพื่อนแกล้งทำให้ไม่อยากไปโรงเรียนหรือต้องเปลี่ยนแปลงการเรียนจากในระบบไปเป็นนอกระบบเพื่อหลีกหนีจากสภาพสังคมที่อึดอัดหรือผิดหวัง

มุมมองความคิดต่อการศึกษา: สำคัญแต่อาจไม่ได้ช่วยให้อนาคตของตนเองดีขึ้น

แม้ว่าเด็กกลุ่มนี้เห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความรู้สึกว่าอยากเรียนต่อแต่ไม่มั่นใจว่าการเรียนมหาวิทยาลัยเป็นหนทางที่เหมาะสมกับตนเองหรือไม่ เนื่องจากความยากจน ภาระครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ วิกฤติชีวิตที่เผชิญรวมทั้ง ความรู้ความสามารถทางวิชาการของตนเองที่อยู่ในระดับปานกลาง จึงไม่มั่นใจว่าจะทำให้ตนเองมีงานทำหรือสามารถเรียนจนสำเร็จได้ อีกทั้งครอบครัว ครูอาจารย์หรือคนรอบข้างไม่ได้สนับสนุนหรือผลักดัน ขาดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นเสริมให้มีแรงจูงใจ อีกทั้งครูหรือโรงเรียนพยายามผลักดันให้เด็กเหล่านี้เรียนให้ได้วุฒิม.6 เพื่อออกไปหางานทำ เด็กเหล่านี้จึงมองศักยภาพของตนเองว่าอาจไม่เหมาะกับการเรียนสายวิชาการ อีกทั้งบางคนอาจไม่ชอบการเรียนสายวิชาการแต่เห็นความสำคัญของการศึกษาแต่เป็นสายอาชีพหรือคิดว่าการเรียนให้มีวุฒิการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ว่าจะในระบบหรือนอกระบบเพียงพอกับการดำรงชีพของตนเองเพื่อให้มีงานทำมีรายได้ดูแลตนเองและครอบครัว

กรอบความคิดแบบเติบโต: ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่มีแบบอย่าง

เด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและเชื่อยอมตามความคิดเห็นหรือความต้องการของคนรอบข้าง เช่นความต้องการของครอบครัว คำแนะนำของคนในครอบครัวที่ต้องการให้ออกมาทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัว อีกทั้งขาดแบบอย่างจากคนใกล้ชิดเนื่องจากคนในครอบครัวส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ไม่มีสมาชิกในครอบครัวที่เรียนจบปริญญา หรือไม่เชื่อว่าการศึกษาจะทำให้มีงานทำหรือสร้างรายได้นำมาจุนเจือครอบครัวได้ทันกับความจำเป็นของครอบครัว และไม่สนับสนุนให้เด็กกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาเนื่องจากครอบครัวยากจน มีภาระหนี้สิน และไม่ต้องการให้เป็นหนี้

นอกจากนี้ เด็กบางคนมีความเชื่อว่าตนเองขาดศักยภาพทางวิชาการ และไม่สามารถก้าวข้ามผ่านวิกฤติหรือจุดพลิกผันในชีวิตได้ เช่นเด็กบางคนท้องระหว่างเรียนและมีความรู้สึกอับอายที่ต้องไปเรียนและต้องตอบคำถามของเพื่อนหรือโดนล้อเลียน ทำให้คิดว่าการเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยไม่ใช่ทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเองอีกต่อไป

การมีเป้าหมาย: ไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน ลองค้นหาตัวเองไปเรื่อยๆ

เด็กกลุ่มนี้พบว่าแม้บางคนมีความอยากเรียนต่อในระดับปริญญาตรีแต่ไม่สามารถบอกความถนัดหรือความสนใจของตนเองได้อย่างชัดเจน ไม่ทราบว่าตนเองต้องการเรียนสาขาอะไร หรือที่ไหน นอกจากนี้

บางคนต้องการค้นหาตัวเองไปเรื่อยๆ ก่อน โดยมองว่าการออกมาทำงานเพื่อให้มีรายได้ก่อนอาจทำให้ตนเองค้นพบความสนใจของตนเอง และหากมีโอกาสค่อยเรียนต่อในอนาคต ดังคำพูดที่ว่า *“หากมีเงินหนูก็จะเรียนต่อให้ได้เป็นอะไรซักอย่าง”* ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้เด็กอยากเรียนต่อด้วยเห็นความสำคัญของการศึกษาแต่ไม่รู้ความสนใจหรือเป้าหมายของตนเอง

เมื่อสอบถามถึงอาชีพหรือเป้าหมายการทำงานในอนาคต เด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ไม่สามารถบอกได้ว่าตนเองต้องการทำอาชีพอะไรในอนาคต มุมมองด้านอาชีพค่อนข้างจำกัด ส่วนใหญ่มองความต้องการและความจำเป็นของตนเองในปัจจุบัน อีกทั้งส่วนใหญ่ต้องการเรียนให้จบได้วุฒิ ม.6 เพื่อให้หางานทำได้ โดยไม่ได้เจาะจงว่าเป็นงานอะไร แต่เนื่องจากเป้าหมายการเรียนให้ได้วุฒิ ม.6 ส่วนใหญ่พบว่ามาจากการได้ข้อมูลจากครูและโรงเรียน และการที่บางคนออกจากการเรียนกลางคันตอนจบชั้น ม.3 แล้วพบว่าหากไม่มีวุฒิ ม.6 มีโอกาสหางานทำที่ยากมาก หลายคนจึงตัดสินใจเรียน กศน. เพื่อให้ได้วุฒิ ม.6

ความมุ่งมั่นพยายาม: ไม่แสวงหา แต่ต้องมีคนหยิบยื่น

นอกจากขาดความเชื่อมั่นในตนเองแล้วยังพบว่าเด็กกลุ่มนี้ขาดแรงกระตุ้นจากภายในหรือความเชื่อในศักยภาพของตนเองว่าสามารถเรียนรู้พัฒนาได้ แม้มีความสนใจหรือเห็นความสำคัญในการเรียนแต่ขาดความมุ่งมั่นพยายามในการแสวงหาโอกาสให้กับตนเอง แต่รอโอกาสหรือการหยิบยื่นจากผู้อื่น โดยส่วนใหญ่มองว่าหากมีทุนมาก็อาจจะเรียนต่อ แต่จะไม่ได้นำพาตนเองออกไปแสวงหาข้อมูล โอกาส แหล่งทุน หรือการกูยืมเพื่อการศึกษา อีกทั้งไม่ค้นพบความสนใจของตนเองหรือขาดความฝันในชีวิต ไม่มีเป้าหมายอาชีพที่ต้องการ แม้ว่าเด็กบางคนมีความตั้งใจอยากเรียนต่อแต่ผู้ปกครองไม่ต้องการให้เรียน ครูและโรงเรียนพยายามช่วยเหลือพูดคุยกับผู้ปกครองแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จและเด็กเชื่อว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดของผู้ปกครองหรือครอบครัวได้จึงตัดสินใจไม่เรียนต่อ เป็นต้น

นอกจากนี้ เด็กบางคนแม้มีโอกาสได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีแต่เมื่อต้องเผชิญกับจุดพลิกผันในชีวิต เช่นสมาชิกในครอบครัวป่วยและต้องมาทำงานหารายได้เพื่อดูแลรับผิดชอบครอบครัว และเงินกู้กยศ.ไม่เพียงพอต่อการเรียนและการดำรงชีวิตในปัจจุบันทำให้ต้องทิ้งการเรียนและหันหลังให้กับการเรียนต่อในมหาวิทยาลัยและเปลี่ยนไปเป็นเรียนสายอาชีพแทน เป็นต้น

เครือข่ายทางสังคมและการเข้าถึงข้อมูล: ขาดแรงกระตุ้น หนุนเสริม

เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้พบว่าขาดแรงขับจากภายในจึงทำให้ไม่พยายามนำพาตนเองออกไปสู่เครือข่ายหรือกลุ่มทางสังคมที่สามารถช่วยเหลือสนับสนุนตนเองด้านการศึกษาได้ เครือข่ายทางสังคมของเด็กกลุ่มนี้พบว่าส่วนใหญ่ค่อนข้างแคบ อยู่ในบริบทแวดล้อมชุมชนที่อยู่อาศัยของตนเอง อีกทั้งเป็นกลุ่มเพื่อน ญาติพี่น้องและครูอาจารย์ในโรงเรียน และอาจเนื่องด้วยมีภาระครอบครัวที่ต้องทำงานหารายได้เลี้ยงดูจึงไม่ได้มีโอกาสออกไปเข้าร่วมกิจกรรมที่จะนำพาตนเองเข้าถึงเครือข่ายทางสังคม และครูอาจารย์ตั้งความคาดหวังเพียงแค่เพื่อให้เด็กเรียนจบให้ได้วุฒิ ม.6 จึงไม่ได้พยายามผลักดันหรือส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กเข้าถึงโอกาสในการเรียนต่อหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อหรือการเลือกแผนการเรียนมากนัก แต่อาจพิจารณาจากสภาพบริบททางสังคมและข้อจำกัดของเด็กจึงพยายามส่งเสริมให้เด็กกลุ่มนี้เรียนเพื่อให้ได้วุฒิในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อออกไปหางานทำ

นอกจากนี้เด็กบางคนด้วยบริบทสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจนอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญหรือถูกตัดขาดจากโลกภายนอกทำให้ขาดทรัพยากรในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล เช่น ไม่มีโทรทัศน์ มือถือ หรืออินเทอร์เน็ต ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงเครือข่ายทางสังคม การติดต่อสื่อสารกับเครือข่ายบุคคล หรือการเข้าถึงกลุ่มสังคมต่างๆ

การช่วยเหลือสนับสนุน

ความท้าทายของเด็กกลุ่มนี้ในการศึกษาต่อระดับปริญญามีทั้งด้านปัจจัยบริบทสภาพแวดล้อมทางสังคมและครอบครัว รวมทั้งปัจจัยด้านตนเองที่ความรู้ความสามารถทางวิชาการไม่โดดเด่นแต่เห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความสนใจในการศึกษาต่อแต่ไม่มั่นใจในความพร้อมหรือความเป็นไปได้ภายใต้บริบทความท้าทายของตนเองจึงอาจทำให้ขาดความมุ่งมั่นตั้งใจในการเอาชนะปัญหาอุปสรรคได้ อย่างไรก็ตามเด็กบางคนพบว่าแม้มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางดี และมีคนสนับสนุนชี้นำทาง เช่นครู หรือโรงเรียนในการให้คำปรึกษาช่วยเหลือทั้งในด้านข้อมูล แหล่งทุน การติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง พบว่าเด็กบางคนสามารถมุ่งมั่นตั้งใจไปต่อได้เมื่อมีโอกาสหรือมีความพร้อม เช่น ได้ทุนการศึกษาหรือทำงานเก็บเงินก่อนแล้วค่อยหาโอกาสศึกษาต่อในภายหลัง ดังนั้นการช่วยเหลือสนับสนุนจึงควรมีระบบการแนะแนวให้คำปรึกษาเพื่อให้เด็กสามารถค้นพบตนเอง ความถนัดความสนใจ รวมทั้งให้ข้อมูลช่องทางการศึกษาต่อที่หลากหลายและยืดหยุ่น อีกทั้งการมีหลักสูตรที่เอื้อต่อการมีงานทำ และการพัฒนาทักษะ

อาชีพให้กับผู้เรียน โดยเป็นการช่วยเหลือเด็กที่มองหาหนทางของตนเองไม่เจอแต่ต้องมีคนชี้ทางสว่างให้ เสมือนหนึ่ง **“มามืดทางสลัว ไปต่อได้ด้วยคนช่วยนำทาง”**



ภาพที่ 21 Cloudy Will, Cloudy Way, and No Wealth

กลุ่มเส้นทางร่วมที่ 4

No Will, Cloudy Way, and No Wealth

“ไม่ไปต่อ ขออยู่ไปวันๆ” - “การศึกษาไม่ตอบโจทย์ชีวิต อุดมศึกษาไม่ใช่คำตอบ”

เด็กกลุ่ม **“ไม่ไปต่อ ขออยู่ไปวันๆ”** พบว่าปัจจัยสำคัญที่ไม่ต้องการศึกษาต่อมาจากตัวเองเป็นหลัก และไม่ได้มีความรับผิดชอบที่ต้องการดูแลครอบครัวแต่เป็นคุณลักษณะส่วนตัวที่ไม่ชอบเรียนหนังสือโดยเฉพาะที่เป็นวิชาการ แต่ชอบทำกิจกรรมเล่นกับเพื่อน บางคนชอบมาโรงเรียนแต่ไม่ได้ตั้งใจเรียนแต่ชอบมาเล่นกับเพื่อน บางคนติดเพื่อน ชอบเล่นสนุก ไม่ชอบอะไรที่ต้องเรียนหนักหรือทำการบ้าน แม้ส่วนใหญ่ไม่ชอบที่ต้องอยู่ในระเบียบข้อบังคับแต่ชอบอิสระ เบื่อการติดตามงานของครู แม้ส่วนใหญ่มีประสบการณ์เรียนวัยเด็กที่ชอบมาโรงเรียนเพราะได้ทำกิจกรรมกับเพื่อนแต่เมื่อเริ่มเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาเนื้อหาการเรียนมีความเข้มข้นขึ้น ทำให้เด็กเรียนไม่รู้เรื่องและไม่สนใจการเรียน อีกทั้งไม่ชอบที่ต้องอยู่ในระเบียบข้อบังคับแต่ชอบอิสระ เบื่อการติดตามงานของครู ในขณะที่บางคนติดเกมพักผ่อนไม่เพียงพอ ทำให้ขาดเรียนบ่อย โดยรวมไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ไม่เชื่อว่าการศึกษาจะช่วยให้มีงานทำที่ดีได้ มีความสุขกับการอยู่ไปวันๆ ใช้ชีวิตกับปัจจุบันและต้องการค้นหาตัวเองไปเรื่อยๆ หรือทำอะไรก็ได้ที่มีรายได้ไปวันๆ **“การศึกษาไม่ตอบโจทย์ชีวิต อุดมศึกษาไม่ใช่คำตอบ”**

บริบททางสังคมและครอบครัว : เบื่อเรียน รักสนุก ติดเพื่อน

เด็กกลุ่มนี้บริบททางสังคมส่วนใหญ่พบว่ามาจากครอบครัวแตกแยก ขาดความใกล้ชิดกับครอบครัว เนื่องจากความยากจนทำให้ครอบครัวต้องหาเช้ากินค่ำ บางคนเป็นลูกคนเดียว หรือบางคนมีพี่น้องแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน เด็กจึงขาดความอบอุ่นจากคนในครอบครัวและไม่ค่อยได้มีการสื่อสารหรือปรึกษาหารือกันภายในครอบครัว ส่งผลให้เด็กกลุ่มนี้ชอบใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อน รักสนุก ซึ่งมีทั้งเพื่อนในโรงเรียนหรือเพื่อนในชุมชนละแวกบ้านแต่เป็นเพื่อนที่ไม่เห็นความสำคัญของการเรียนและชวนกันไม่เรียน แม้ว่าเด็กบางคนพ่อแม่และครูพยายามขอให้เรียนต่อแต่ด้วยตัวเด็กเองที่ติดเพื่อนและเบื่อการเรียนที่ทำให้ตัดสินใจไม่เรียนต่อ

มุมมองความคิดต่อการศึกษา : เรียนไปไม่มีประโยชน์

เด็กกลุ่มนี้พบว่าไม่เชื่อว่าการศึกษาจะช่วยให้มีงานทำที่ดีได้ แต่หากมีใบปริญญาไว้อาจมีโอกาสหางานทำได้มากกว่าคนอื่น แต่ไม่ได้การันตีว่าจะมีงานทำ จึงเชื่อว่าหากอยากทำอะไรให้ทำเลยไม่จำเป็นต้องเรียนสูงก็มีเงินใช้ได้ โดยมองว่าคนเรียนสูงไม่มีงานทำมากมาย นอกจากนี้เชื่อว่าการเรียนระดับปริญญาเป็นเรื่องของคนที่ต้องมีเงินและเก่งวิชาการ เด็กกลุ่มนี้พบว่าส่วนใหญ่ออกกลางคันเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วไม่ศึกษาต่อ แต่ทำงานรับจ้างไปวันๆ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กบางคนมีมุมมองความคิดต่อการศึกษาที่เปลี่ยนไปเมื่อโตขึ้น หรือหลังจากออกไปทำงานตอนจบม.3 แล้วพบว่าไม่สามารถหางานทำได้เนื่องจากพบว่าส่วนใหญ่ต้องการอย่างน้อยวุฒิ ม.6

กรอบความคิดแบบเติบโต : มีความสุขอยู่กับปัจจุบัน

เป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กกลุ่มนี้สามารถวิเคราะห์ตนเองได้ว่าชอบหรือไม่ชอบอะไร เช่นบอกได้ว่าตนเองไม่ชอบวิชาการ ชอบปฏิบัติหรือทำกิจกรรม ชอบเรียนแบบที่ไม่ต้องอยู่ในกฎระเบียบ ต้องการทำงานเลยไม่ต้องการเรียน แต่จะไม่ทำสิ่งที่ไม่สุจริต บางคนบอกว่าการที่ไม่เรียนต่อไม่ใช่ว่าไม่ชอบเรียนแต่ไม่ชอบการเรียนที่ต้องมาอยู่ในกฎระเบียบ เป็นต้น นอกจากนี้พบว่าเด็กกลุ่มนี้ต้องการมีความสุขกับชีวิตในปัจจุบันโดยไม่ได้มีความคาดหวังหรือตั้งความหวังกับอนาคตที่ไกลเกินไป ดังคำกล่าวที่ว่า *“สี่ปียาวเกินไป”* อีกทั้งบางคนมองว่าตัวเองเรียนไม่เก่งและเรียนไม่ไหว วิชาการไม่เหมาะกับตนเอง เป็นต้น โดยส่วนใหญ่เด็กกลุ่มนี้เชื่อว่าการที่จะทำงานมีรายได้ที่ดีไม่จำเป็นต้องเรียนหรือมีวุฒิปริญญา แต่สามารถหาได้จากช่องทางอื่นที่หลากหลาย บางคนบอกว่าสามารถมีรายได้จากการเล่นเกมและสามารถหาเงินช่วยเหลือครอบครัวได้ บางคนบอกว่าทำอะไรก็ได้ที่ตัวเองชอบทำ เป็นต้น

การมีเป้าหมาย : มีรายได้ พึ่งพาตัวเองได้

เด็กกลุ่มนี้ไม่ได้มีเป้าหมายทางการเรียนให้ได้วุฒิปริญญาเพราะมองว่าตนเองไม่ชอบวิชาการ แต่ต้องการทำงานและให้มีรายได้เร็วๆ เพื่อให้ตนเองสามารถพึ่งพาตัวเองได้และไม่ต้องขอเงินจากผู้ปกครองใช้ รวมทั้งต้องการอิสระและมีความสุขกับปัจจุบัน เช่นเด็กบางคนมองว่าต้องการมีรายได้ 10,000 กว่าบาทก็เพียงพอแล้ว อย่างไรก็ตามเด็กกลุ่มนี้ยังไม่มีแผนที่ชัดเจนว่าจะต้องทำอย่างไรเพื่อให้ตนเองมีรายได้เข้ามาตามที่ตนเองต้องการแต่เป็นการรับจ้างรายวันไปเรื่อยๆ

แม้ว่าเด็กบางคนจะไม่ได้มองเป้าหมายอะไรในชีวิต เด็กบางคนพบว่ามีเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น ต้องการเป็นช่างซ่อมมอเตอร์ไซค์ และไม่เห็นความจำเป็นว่าต้องเรียนต่อให้ได้วุฒิปริญญา บางคนต้องการเปิดร้านขายของซื้อมาขายไป เป็นต้น

ความมุ่งมั่นพยายาม : ทุกอย่างขึ้นกับตัวเอง

เด็กบางคนแม้ว่าอาจเคยมีความคิดว่าอยากเรียนต่อแต่เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายแล้วพบว่าค่าใช้จ่ายเยอะจึงล้มเลิกความคิด โดยไม่พยายามแสวงหาช่องทางใดๆ แม้ว่าบางคนอาจมีความฝันอาชีพที่อยากทำ เช่น เป็นนักฟุตบอลอาชีพ แต่ก็ไม่ได้พยายามทำให้ฝันของตนเป็นจริง อย่างไรก็ตามเด็กกลุ่มนี้พบว่าการเรียนนอกระบบช่วยให้จัดการและรับผิดชอบตัวเองได้มากกว่า แต่ด้วยไม่ได้มีความฝันหรือเป้าหมายในชีวิตที่จะเรียนให้ได้วุฒิปริญญาจึงไม่มีความมุ่งมั่นพยายามในการเรียน อีกทั้งขาดบุคคลที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากความพยายาม แต่ด้วยสภาพแวดล้อมที่อยู่ในบริบทสังคมและเครือข่ายทางสังคมที่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาหรือเห็นตัวอย่างคนเช่นเพื่อน รุ่นพี่ที่เรียนมหาวิทยาลัยจบมาแล้วไม่มีงานทำอยู่ดีจึงทำให้ไม่มุ่งมั่นกับการเรียนแต่ต้องการมีรายได้ของตนเองและมีความสุขอยู่กับปัจจุบัน

เครือข่ายทางสังคมและการเข้าถึงข้อมูล : ไม่เปิดรับหรือแสวงหา

เด็กกลุ่มนี้พบว่าไม่มีข้อมูลหรือไม่พยายามแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนต่อหรือเส้นทางอาชีพ เนื่องจากเป็นเด็กที่มีลักษณะเบื่อการเรียน รักสนุก ติดเกม หรือทำงานไปวันๆ อีกทั้งคบเพื่อนที่ชวนกันเกเรจึงขาดเครือข่ายทางสังคมที่สนับสนุนการศึกษาต่อ นอกจากนี้ยังไม่ได้รับการแนะแนวหรือไม่ได้รับคำปรึกษา โดยพบว่าส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่ขาดความใกล้ชิดกับครู เช่น อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนมากและดูแลไม่ทั่วถึง ดังที่นักเรียนบางคนสะท้อนว่าไม่ได้รับคำปรึกษาใดๆเนื่องจากโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนเยอะแต่มีครูแนะแนวแค่คนเดียว นอกจากนี้เมื่อเด็กหลุดจากระบบการศึกษาไปแล้วโอกาสในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลหรือการได้รับคำปรึกษามีจำกัด ข้อมูลและคำแนะนำที่ได้ส่วนใหญ่มาจากคนในชุมชนหรือเพื่อนที่ชวนให้ทำงานด้วย

การช่วยเหลือสนับสนุน

เด็กกลุ่มนี้ไม่ชอบการเรียนในระบบและมองทางเลือกการศึกษานอกระบบ ด้วยตอบสนองต่อลักษณะนิสัย พฤติกรรม และความต้องการในการเรียน ที่รักอิสระ รักสนุก และต้องการมีชีวิตที่ธรรมดา โดยพบว่าส่วนใหญ่ไม่ชอบเรียนวิชาการแต่อยากทำงานหารายได้ กศน.หรือสกร.จึงเป็นทางเลือกส่วนใหญ่ของเด็กกลุ่มนี้ ดังนั้นการช่วยเหลือจึงมีมีการแนะแนวอาชีพและการเชื่อมโยงระบบการศึกษาเพื่อให้เด็กมีทางเลือกในอนาคต หรือการฝึกอาชีพที่ให้เด็กได้เรียนไปทำงานไป และสามารถเทียบวุฒิประสบการณ์

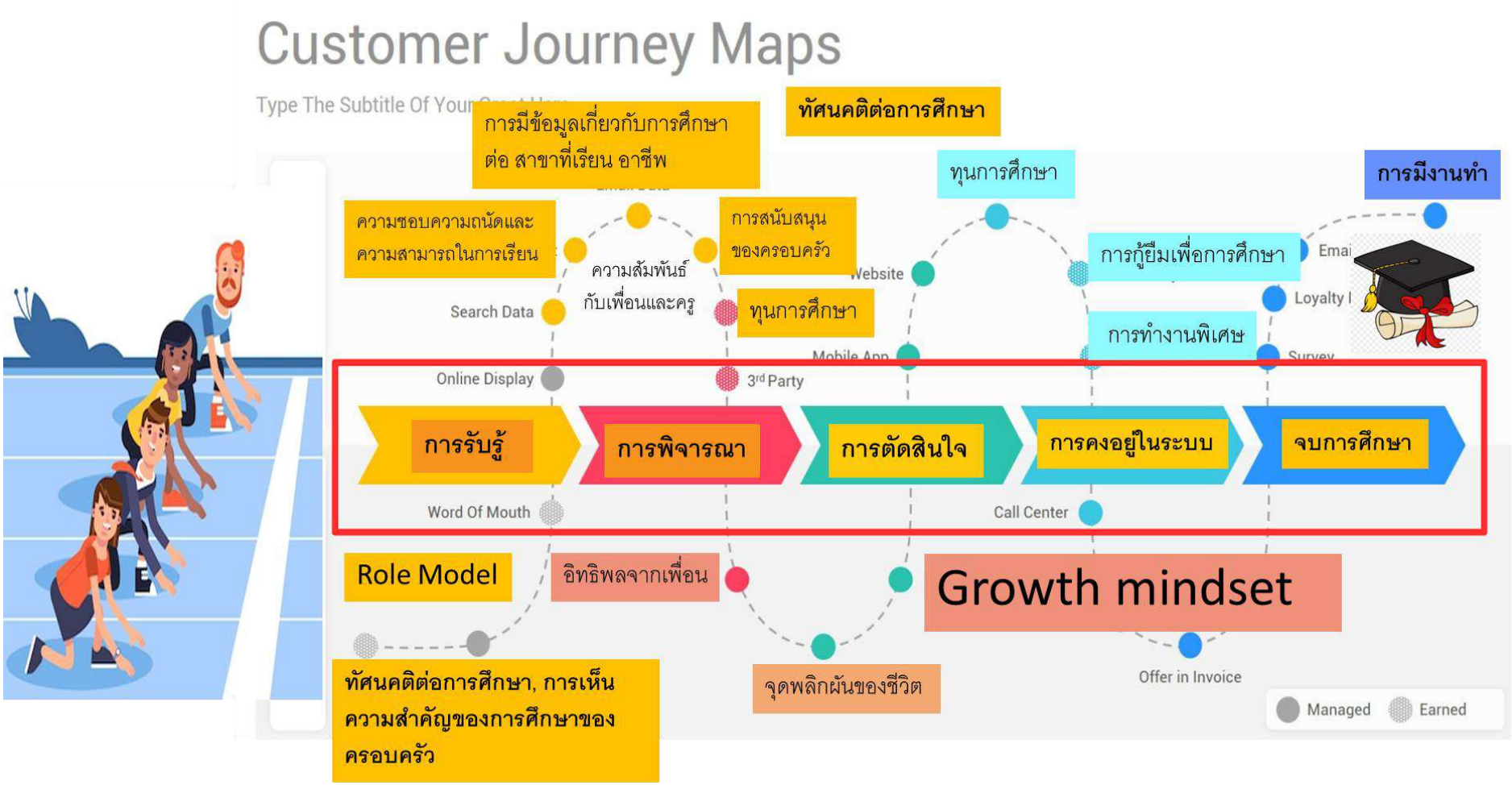
สรุป

ความท้าทายของเด็กกลุ่มนี้พบว่าเป็นด้านปัจจัยส่วนบุคคลเป็นสำคัญด้วยมีมุมมองความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการศึกษาว่าปริญญาไม่มีประโยชน์ หรือไม่เหมาะกับความต้องการใช้ประโยชน์ของตนเอง กล่าวคือ “**การศึกษาไม่ตอบโจทย์ชีวิต อุดมศึกษาไม่ใช่คำตอบ**” ประกอบกับรักอิสระ ไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบ ติดเพื่อน รักสนุก ทำให้อยู่ในสภาพแวดล้อมคบเพื่อนที่เกเรชวนกันไม่เรียน ทำให้ผลการเรียนไม่ดีและไม่ชอบเรียน อีกทั้งขาดแบบอย่างที่ดี และการให้คำปรึกษาแนะแนวเกี่ยวกับอาชีพมีค่อนข้างจำกัด แต่เน้นการติดตามงานเพื่อให้เด็กไม่ติด ร หรือติด 0 ทำให้เด็กยิ่งเบื่อการเรียนเนื่องจากไม่ได้รับคำปรึกษาแนะนำที่มีประโยชน์ กศน. หรือการศึกษานอกระบบและการแนะแนวอาชีพ รวมทั้งการเสริมทักษะการมีงานทำจึงเป็นทางเลือกที่สำคัญสำหรับเด็กกลุ่มนี้



ภาพที่ 22

No Will, Cloudy Way, and No Wealth



ภาพที่ 23

สรุปภาพรวม Customer Journey Map ความท้าทายในการศึกษาต่อ

จากภาพที่ 23 เส้นทางประสบการณ์ของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาสามารถจำแนกเป็นจุดสัมผัสที่สำคัญตามกรอบแนวคิดเส้นทางประสบการณ์ (customer journey) ได้ดังนี้

1. การรับรู้ (Awareness)

การรับข้อมูลหรือความรู้ที่เพียงพอของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์เกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและผลกระทบเชิงบวกต่ออนาคต เช่น โอกาสในการทำงานและการพัฒนาทักษะชีวิต เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยมีประเด็นที่เป็นจุดสัมผัสสำคัญที่เกี่ยวข้องได้แก่

- **ทัศนคติและการเห็นความสำคัญของการศึกษา:** ครอบครัวหรือชุมชนมีอิทธิพลต่อการรับรู้หรือทัศนคติต่อการศึกษาต่อของเด็กและเยาวชนและเป็นกำลังใจให้เด็กมีแรงจูงใจที่จะพิจารณาตัดสินใจเรียนต่อโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กที่มีแนวโน้มตัดสินใจศึกษาต่อ เด็กที่เห็นคุณค่าของการศึกษามีความเชื่อว่าการศึกษาช่วยทำให้มีอนาคตที่ดีหรือมีโอกาสการได้งานทำที่ดีในอนาคตได้
- **Role Model:** ตัวอย่างจากผู้ที่ประสบความสำเร็จจากการศึกษาพบว่ามีผลต่อการสร้างแรงบันดาลใจและการมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาและเป็นแรงจูงใจให้กับเด็กในการศึกษาต่อเพื่อให้มีชีวิตที่ดีตามที่เห็นจากตัวอย่างซึ่งพบว่าส่วนใหญ่เป็นคนใกล้ตัว เช่นครู ญาติ รุ่นพี่ เป็นต้น
- **อิทธิพลจากเพื่อน:** การเห็นเพื่อนร่วมรุ่นมีความตั้งใจเรียนพบว่าส่งผลต่อการรับรู้เชิงบวกเด็กที่มีแนวโน้มเรียนต่อพบว่าส่วนใหญ่คบเพื่อนที่พากันเรียนและให้การช่วยเหลือกันด้านการเรียน ในขณะที่เด็กที่คบเพื่อนที่ไม่ใส่ใจหรือไม่เห็นความสำคัญของการเรียนมีแนวโน้มที่จะไม่เห็นคุณค่าของการเรียนด้วยเช่นกัน

2. การพิจารณา (Consideration)

เมื่อเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์รับรู้หรือมีทัศนคติเชิงบวกหรือเชิงลบเกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษา พวกเขาจะต้องพิจารณาปัจจัยหลายอย่าง เช่น ค่าใช้จ่าย ทุนการศึกษา และการสนับสนุนจากครอบครัว โดยมีประเด็นที่เป็นจุดสัมผัสสำคัญที่เกี่ยวข้องได้แก่

- **การสนับสนุนจากครอบครัว:** การสนับสนุนของครอบครัวสามารถเป็นได้ทั้งปัจจัยที่เป็นทุนทรัพย์ ข้อมูลและการสนับสนุนทางจิตใจ โดยเด็กที่มาจากครอบครัวที่เห็นความสำคัญของการศึกษามีแนวโน้มที่จะสนับสนุนหรือมีความคาดหวังต่อการเรียนต่อของบุตรหลาน และสมาชิกในครอบครัวพยายามช่วยเหลือสนับสนุนทุนทรัพย์ หรือหากครอบครัวไม่สามารถช่วยเหลือด้านการเงินหรือขาดการสนับสนุนทางอารมณ์ซึ่งพบว่าเป็นกำลังใจให้เด็กมีความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อด้วยตนเอง แต่ครอบครัวที่ไม่สนับสนุนด้านการเรียนไม่ว่าจะเป็นด้านทุนทรัพย์หรือด้านจิตใจแม้ว่าเด็กจะมีความมุ่งมั่นตั้งใจพิจารณาอยากเรียนต่อเด็กอาจลังเลในการพิจารณาเรียนต่อได้ห
- **ทุนการศึกษา:** เด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์บางคนได้รับทุนการศึกษาในขณะที่บางคนไม่ได้รับทุนการศึกษา ซึ่งโรงเรียนและระบบการแนะแนวของโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้เด็กเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุนและเข้าถึงทุนการศึกษา โดยเด็กที่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุนหรือได้รับทุนการศึกษามีแนวโน้มที่จะพิจารณาศึกษาต่อ อีกทั้งเครือข่ายทางสังคมได้แก่ ครู รุ่นพี่ ศิษย์เก่า เพื่อน เป็นแหล่งข้อมูลในการเข้าถึงแหล่งทุนหรือทรัพยากรในการศึกษาต่อ
- **ความสัมพันธ์กับเพื่อนและครู:** การมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับครูเป็นปัจจัยสนับสนุนเชิงบวกที่สำคัญของเด็กในการเข้าหาพูดคุยเพื่อขอคำปรึกษา ครูที่เอาใจใส่โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวเป็นผู้ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือต่างๆทั้งด้านเอกสาร ข้อมูลที่จำเป็นและการสมัครขอทุนหรือสมัครเข้าเรียนต่อ นอกจากนี้การที่โรงเรียนมีระบบเครือข่ายความสัมพันธ์กับศิษย์เก่าและหน่วยงานองค์กรภายนอกเป็นแหล่งข้อมูลที่ช่วยประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการศึกษาต่อของเด็ก อีกทั้งเพื่อนและคนรอบข้างสามารถเพิ่มความมั่นใจและนำพาชักชวนเด็กให้พิจารณาศึกษาต่อได้

3. การตัดสินใจ (Decision)

การตัดสินใจเรียนต่อเป็นจุดสำคัญที่เด็กจะต้องมั่นใจว่าพวกเขาจะสามารถจัดการกับอุปสรรคทั้งด้านการเงินและการเรียนได้โดยมีประเด็นที่เป็นจุดสัมผัสสำคัญที่เกี่ยวข้องได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับ

สถาบันการศึกษา สาขาการเรียนและเส้นทางอาชีพและโอกาสการได้งานทำ แหล่งทุน และการมีความคิดแบบเติบโตที่เชื่อว่าตัวเองสามารถเอาชนะปัญหาอุปสรรคได้ อย่างไรก็ตามบางคนมีจุดพลิกผันในชีวิตที่ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนหรือการตัดสินใจของตนเอง

- **ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา อาชีพและแหล่งทุน:** เด็กที่ตัดสินใจศึกษาต่อส่วนใหญ่ค้นพบหรือบอกความชอบความสนใจของตนเองในสาขาวิชาหรือเส้นทางอาชีพที่ต้องการในอนาคตได้ โดยการเลือกสาขาวิชาที่เหมาะสมและเห็นศักยภาพในการทำงานในอนาคต อีกทั้งมีข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา แหล่งทุนหรือช่องทางการศึกษาต่อ
- **จุดพลิกผันในชีวิต** แม้ว่าเด็กบางคนมีความมุ่งมั่นศึกษาต่อและมีการวางแผนที่ชัดเจน หรือบางคนเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยแต่เมื่อต้องเผชิญกับจุดพลิกผันในชีวิตซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านครอบครัว หรือปัจจัยส่วนตนเช่นตั้งครรภ์ระหว่างเรียน พบว่ามีผลกระทบต่อการตัดสินใจและการเปลี่ยนแปลงแผนการตัดสินใจของตนเองในการศึกษาต่อ
- **ความมั่นใจในตนเอง:** การมีกรอบความคิดแบบเติบโตหรือ Growth Mindset เป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจหรือความเชื่อว่าสามารถเอาชนะปัญหาอุปสรรคและพัฒนาตนเองได้ แม้ว่าเด็กบางคนเมื่อเผชิญปัญหาอุปสรรคในชีวิต หรือไม่มีผู้สนับสนุนด้านการเรียนและอาจลังเลที่จะก้าวต่อแต่เมื่อมีกรอบความคิดแบบเติบโตเด็กจะเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเอาชนะปัญหาอุปสรรคได้ โดยมีการวางแผน ปรับเปลี่ยนแผนการเรียนหรือการดำเนินชีวิตของตนเองให้ยืดหยุ่นแต่ยังคงมุ่งสู่เป้าหมายที่ต้องการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

4. การคงอยู่ในระบบ (Retention)

การที่เด็กสามารถคงอยู่ในระบบการศึกษาได้จนจบขึ้นอยู่กับการจัดการความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการเรียน เช่น การสนับสนุนของสถาบันการศึกษาคำปรึกษาด้านการเรียนหรือการติวเสริม การแบ่งเวลา การทำงานพิเศษ การเรียนรู้

- **การทำงานพิเศษ:** แม้ว่าเด็กส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจศึกษาต่อยินดีทำงานควบคู่กับการเรียนแต่มีความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อประสิทธิภาพการศึกษาเนื่องจากความเหนื่อยล้าและการบริหารจัดการเวลาในการทบทวนเนื้อหาการเรียน อย่างไรก็ตามเด็กบางคนมองเห็นประโยชน์จากการได้ทำงานพิเศษที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียนเพื่อช่วยพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถในการทำงานหรือการมีโอกาสได้งานทำต่อในอนาคต

- **การกู้ยืมเพื่อการศึกษา:** การเข้าถึงแหล่งทุนหรือระบบกู้ยืมที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญในการช่วยให้เด็กสามารถเรียนอยู่ในระบบต่อไปได้ อีกทั้งเด็กที่มีความตั้งใจศึกษาต่อมีความคิดเชิงบวกต่อการกู้ยืมเงินเรียนเพื่อการศึกษา อย่างไรก็ตามทัศนคติเชิงลบของครอบครัวที่มีต่อการกู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กตัดสินใจไม่กู้ยืมเพื่อการศึกษา อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในช่วงเวลาการได้เงินและเงื่อนไขของการใช้เงินกู้ยืมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการจำเป็นในการใช้เงินของเด็กและเยาวชน
- **การสนับสนุนจากสถาบัน:** ความช่วยเหลือด้านคำปรึกษาและการพัฒนาทักษะที่จำเป็น

5. การจบการศึกษา (Completion)

ความท้าทาย:

การจบการศึกษาไม่เพียงแค่หมายถึงการผ่านหลักสูตร แต่ยังเกี่ยวข้องกับการเตรียมตัวเข้าสู่ตลาดแรงงานและการใช้ประโยชน์จากความรู้ที่ได้รับ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง:

- **การเตรียมพร้อมสำหรับการทำงาน:** การเข้าร่วมฝึกงานหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมทักษะ
- **ความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมาย:** การมองเห็นจุดพลิกผันของชีวิต (Turning Point) ที่มาจากความพยายามและการศึกษา

เส้นทางความท้าทายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากทั้งครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และระบบทุนการศึกษา เพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์สามารถก้าวผ่านอุปสรรคและประสบความสำเร็จในเส้นทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ตอนที่ 2 ผลวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและ เยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

ตอนที่ 2.1 ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ 6 ภูมิภาค

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการใน ๖ ภูมิภาค มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1) ทำความเข้าใจเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสในการออกจากความยากจนและการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา

2) เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือหลักดันมาตรการช่วยเหลือต่างๆแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

ในการนี้จึงได้ร่วมกับศึกษาธิการจังหวัด ในพื้นที่เป้าหมายได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดชัยนาท จังหวัดเชียงราย จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดศรีสะเกษจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยเป็นการวิเคราะหาสาเหตุของปัญหาหรือความท้าทายที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในระดับและมิติต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านบทบาทและปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บริบทพื้นที่ ครอบครัว ปัจเจกบุคคล หรือมิติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา Customer Journey ของเด็กที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อม (ecosystem) ที่เป็นสาเหตุของประสบการณ์ความท้าทายที่กลุ่มเป้าหมายเผชิญร่วมกันในเบื้องต้น และใช้กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มเป้าหมายสำคัญเพื่อบ่งชี้สาเหตุวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผล รวมทั้งนำเสนอแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือร่วมกัน

กลุ่มเป้าหมาย

1. เด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่ได้ทุนเสมอภาคของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จำนวน 10 คน กระจายสังกัดที่ได้รับทุนให้ครอบคลุม สพฐ. อปท. เอกชน กศน. อาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษา
2. ผู้แทนสถานศึกษาที่มีเด็กที่ได้ทุนหรือเคยได้รับทุนเสมอภาคของ กสศ. จำแนกตามสังกัด ได้แก่ สพฐ. อปท. เอกชน กศน. อาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษา จำนวน 10 คน
3. ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม หน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ NGOs มูลนิธิ นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น จำนวน 10 คน
4. ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่ได้ทุนเสมอภาคของกองทุนเพื่อความเสมอภาคของ กสศ. จำนวน 10 คน
5. นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน จำนวน 10 คน

ระยะเวลาการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

จังหวัด	วันที่
กาญจนบุรี	11 มิถุนายน 2567
นครศรีธรรมราช	14 มิถุนายน 2567
สระแก้ว	19 มิถุนายน 2567
ชัยนาท	21 มิถุนายน 2567
เชียงราย	2 กรกฎาคม 2566
ศรีสะเกษ	16 กรกฎาคม 2566

กำหนดการ

9.00	พิธีเปิด
9.15-9.45	กิจกรรมที่ 1 ฉายภาพปัญหา สร้างความตระหนัก และมองเป้าหมายร่วมกัน (Empathize) (30 นาที)
9.45-10.45	กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์สาเหตุ อุปสรรค ความท้าทายที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (Define) (45 นาที) (เครื่องมือที่ใช้ Fisbone diagram และ Root Cause Analysis)
10.45-11.00	Break
11.00-11.30	กิจกรรมที่ 3 สานฝันให้น้อง ร่วมออกแบบแนวทางมาตรการเพื่อช่วยเหลือ (Ideate) (เครื่องมือที่ใช้ Affinity diagram)
11.10-11.50	นำเสนอผลงานกลุ่มโดยตัวแทน
11.50-12.00	ปิดกิจกรรม

การออกแบบและรูปแบบการดำเนินการ

คณะผู้วิจัยจัดทำรายละเอียดกลุ่มเป้าหมายและกิจกรรมให้ศึกษาธิการจังหวัดทั้ง 6 แห่งเป็นผู้ดำเนินการเชิญผู้เข้าร่วมประชุม โดยคณะผู้วิจัยคัดเลือกจังหวัดโดยพิจารณาจากจำนวนนักเรียนที่ได้รับทุนเสมอภาคในแต่ละภูมิภาคและเป็นจังหวัดที่มีลักษณะเฉพาะในเชิงพื้นที่ เช่นลักษณะทางกายภาพ ชาติพันธ์ ความเชื่อทางศาสนา ความเจริญทางเศรษฐกิจ จำนวนสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา เป็นต้น และได้ส่งข้อมูลรายละเอียดโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนที่ได้ทุนเสมอภาคจากฐานข้อมูลที่ได้รับจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จัดผู้ร่วมประชุมเป็น 5 กลุ่มเพื่อร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยมีประเด็นปัจจัยหลักในการให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ว่าปัจจัยความท้าทายเหล่านี้มีสาเหตุหรืออุปสรรคจากอะไร โดยสามารถเป็นปัจจัยที่ส่งผลได้ทั้งทางบวกหรือทางลบ (ทั้งนี้สมาชิกกลุ่มสามารถมีประเด็นเสริมเพิ่มเติมจากมุมมองประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของตนเองได้)

กลุ่มนักวิชาการ (10 คน)

1. ประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ทุนการศึกษา การกู้ยืม
3. การมีรายได้ระหว่างเรียน
4. ความยืดหยุ่นของระบบการศึกษา
5. การมีข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อและแหล่งทุน
6. อื่นๆ

กลุ่มเด็กที่ได้ทุนเสมอภาค (10 คน)

1. ทัศนคติต่อการเรียนและแรงจูงใจในการเรียน
2. ประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. การสนับสนุนของครอบครัว
4. รายได้และสถานภาพของครอบครัว
5. การมี Role Model หรือคนคอยแนะนำให้คำปรึกษา
6. การมีข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อและแหล่งทุน
7. อื่นๆ

กลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนที่ได้ทุนเสมอภาค (10 คน)

1. ทัศนคติต่อการศึกษาต่อของบุตร
2. การให้การสนับสนุนการเรียนของบุตร
3. รายได้และสถานภาพของครอบครัว
4. การติดต่อสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวของนักเรียน
5. ช่องทางความช่วยเหลือแหล่งทุน การกู้ยืม การทำงานพิเศษระหว่างเรียน
6. อื่นๆ

กลุ่มผู้แทนสถานศึกษา (10 คน)

1. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ทัศนคติต่อการเรียนและแรงจูงใจในการเรียน

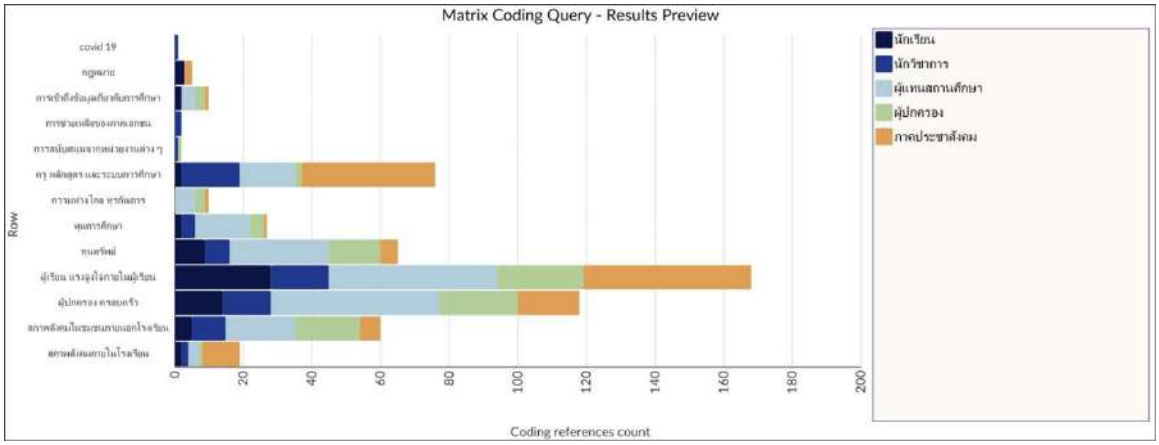
3. ความยืดหยุ่นของหลักสูตรและระบบการศึกษา
4. การติดต่อสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวของนักเรียน
5. ช่องทางความช่วยเหลือแหล่งทุน การกู้ยืม การทำงานพิเศษระหว่างเรียน
6. อื่นๆ

กลุ่มภาคประชาสังคม (10 คน)

1. ประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ช่องทางความช่วยเหลือแหล่งทุน การกู้ยืม การทำงานพิเศษระหว่างเรียน
3. ความยืดหยุ่นของระบบการศึกษา
4. ทัศนคติต่อการศึกษาต่อ
5. เครือข่ายทางสังคมในการช่วยเหลือสนับสนุน
6. อื่นๆ

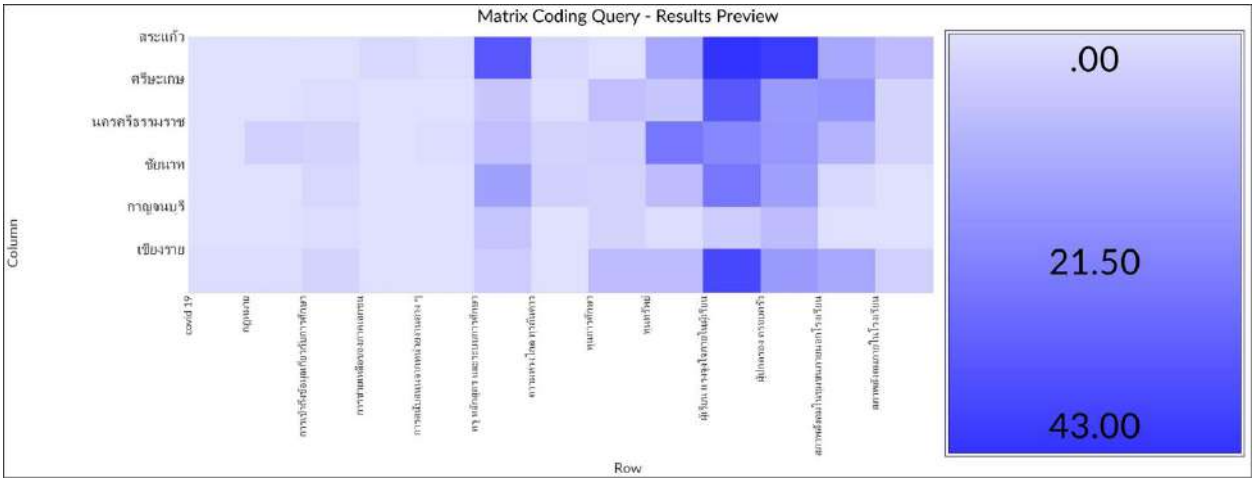
ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หลังสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ

จากการวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มโดยพิจารณาจากข้อความทุกข้อความที่เขียนลงบนกระดาษ flip chart และ post-it ด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) จากนั้นวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่าปัจจัยที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นพ้องต้องกันมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียน รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ปกครอง/ครอบครัว และปัจจัยด้านครู/หลักสูตร/ระบบการศึกษาตามลำดับ เมื่อจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่ากลุ่มนักเรียนเห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือตัวผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียนเอง ในขณะที่กลุ่มผู้ปกครองกล่าวถึงความสำคัญของปัจจัยด้านผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียนและปัจจัยด้านผู้ปกครอง/ครอบครัวในสัดส่วนที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ความเห็นของผู้ปกครองค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกับกลุ่มผู้แทนสถานศึกษาและนักวิชาการ ในขณะที่ภาคประชาสังคมเห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียนแต่ปัจจัยที่สำคัญรองลงมา คือ ครู หลักสูตร และระบบการศึกษา



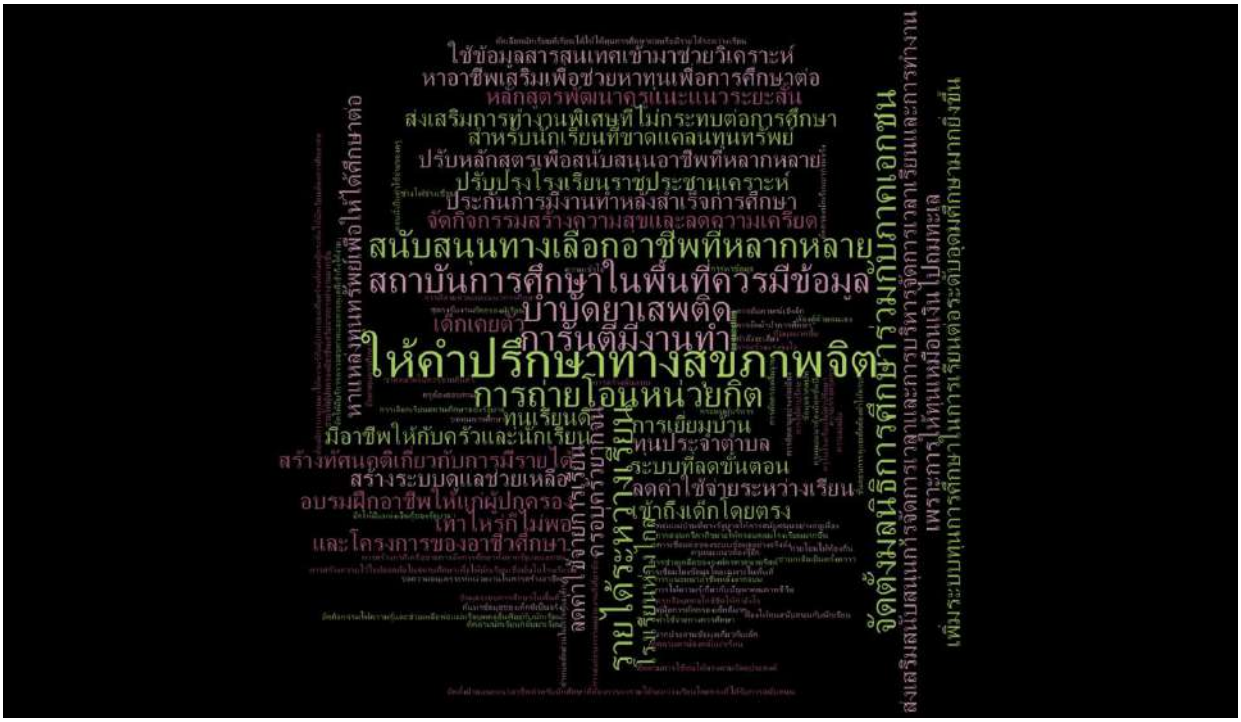
ภาพที่ 24 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อจำแนกตามภูมิภาคโดยใช้การวิเคราะห์ heat map พบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียนเป็นปัจจัยที่มีความถี่ในการกล่าวถึงสูงสุดในเกือบทุกจังหวัดที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ยกเว้นจังหวัดนครศรีธรรมราชในภาคใต้ที่กลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มกล่าวถึงปัจจัยด้านทุนทรัพย์มากที่สุด มีข้อน่าสังเกตว่าในจังหวัดสระแก้วซึ่งเป็นตัวแทนของภาคตะวันออก ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มกล่าวถึงปัจจัยด้านผู้เรียน/แรงจูงใจภายในตัวผู้เรียนมากที่สุด แต่ก็พูดถึงปัจจัยด้านผู้ปกครอง./ครอบครัว และปัจจัยด้านครู หลักสูตร และระบบการศึกษาในระดับที่ใกล้เคียงกัน



ภาพที่ 25 ผลการวิเคราะห์ความถี่ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อจำแนกตามจังหวัดที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค

มาตรการสร้างหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์



ภาพที่ 26

ผลการวิเคราะห์ความถี่ของข้อเสนอแนะมาตรการในการสร้างหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม 6 ภูมิภาคในรูป Word Cloud

จากการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้ง 6 ภูมิภาคในรูป Word Cloud พบว่าข้อเสนอแนะที่มีผู้เขียนในกระดาษ post-it ซ้ำกันมากที่สุด คือ การให้คำปรึกษาทางสุขภาพจิตแก่เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เนื่องจากนักเรียนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ให้ข้อมูลว่าตนเองต้องการกำลังใจและกำลังรู้สึกท้อแท้ ในขณะเดียวกันครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาคส่วนอื่น ๆ ได้แก่ ผู้ปกครอง ภาคประชาสังคม นักวิชาการ และผู้แทนสถานศึกษาก็ได้กล่าวถึงสถานการณ์การรังแกกันในสถานศึกษาทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนปัญหาโรคซึมเศร้าในหมู่เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะที่มีผู้เสนอซ้ำ ๆ กันมาก ได้แก่

- การสนับสนุนทางเลือกอาชีพที่หลากหลายทั้งในระหว่างเรียนและหลังสำเร็จการศึกษาภาคบังคับแล้ว
- การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียน
- การสร้างความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนจะมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา
- การพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและแนวโน้มในการศึกษาต่อให้เข้าถึงได้ทั้งโดยสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- การพัฒนาระบบถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
- การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาร่วมกับภาคเอกชน
- การบำบัดเด็กและเยาวชนรวมทั้งผู้ปกครองที่ติดยาเสพติด

จากมาตรการที่นำเสนอข้างต้นจะเห็นได้ว่าข้อเสนอแนะมีความเชื่อมโยงกับมุมมองของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีต่อปัจจัยในการไม่เข้าศึกษาต่อดังนำเสนอแล้วข้างต้น หากมองว่าผู้เรียน/แรงจูงใจภายในตัวผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ข้อเสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมและเร่งด่วนที่สุดคือการให้คำปรึกษาทางสุขภาพจิตหรือการสร้างแรงจูงใจภายในให้แก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาพื้นฐานที่ควรจะได้รับการแก้ไขโดยจัดตั้งมูลนิธิการศึกษาร่วมกับภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาให้กว้างขวางและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียนและพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้ปกครองของผู้เรียนไปพร้อม ๆ กันด้วย จากการลงพื้นที่สนทนากลุ่มในบางจังหวัดพบว่าเงินทุนที่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนไม่ได้รับการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของผู้เรียน แต่นำไปใช้เพื่อการดำรงชีวิตของสมาชิกในครอบครัวของผู้เรียน และในบางครั้งก็ได้รับการนำไปใช้เพื่อให้ผู้ปกครองผู้เรียนเสพอบายมุข ท้ายที่สุดระบบการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความยืดหยุ่น มีระบบถ่ายโอนหน่วยกิตที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมด้วย

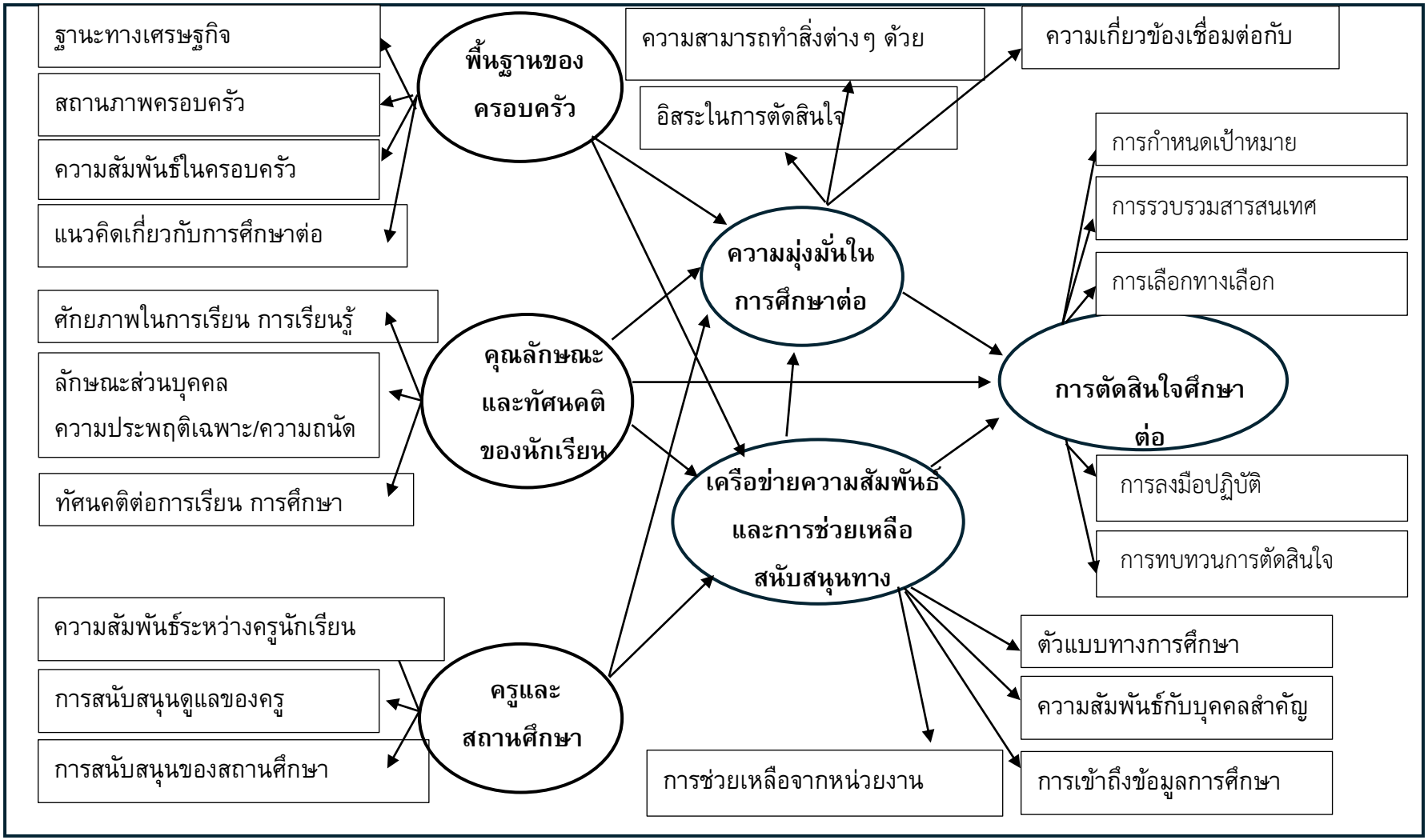
ตอนที่ 2.2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยในส่วนนี้เป็นการผลการวิเคราะห์จากการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษารายกรณีของเด็กและเยาวชนจำนวน 60 คน จากภูมิภาคต่าง ๆ และจากสถานศึกษาต่างสังกัด ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาเชิงปริมาณดังภาพที่ 3.1

จากภาพ 3.1 จะเห็นได้ว่า การตัดสินใจศึกษาต่อซึ่งวัดได้จากการกำหนดเป้าหมาย การรวบรวมสารสนเทศ การเลือกทางเลือก การลงมือปฏิบัติ และการทบทวนการตัดสินใจ **ได้รับอิทธิพลทางอ้อม**จากปัจจัย 3 ด้าน ได้แก่ 1) พื้นฐานของครอบครัวซึ่งวัดได้จากการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ประกอบด้วย ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ในครอบครัว แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาต่อ 2) คุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน ซึ่งวัดได้ ความประพฤติ/ความถนัดด้านการเรียน ศักยภาพในการศึกษา และทัศนคติต่อการเรียนการศึกษา และ 3) ครูและสถานศึกษา ซึ่งวัดได้จากความสัมพันธ์ระหว่างครูนักเรียน การสนับสนุนดูแลของครู การสนับสนุนของสถานศึกษาเครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา โดยอิทธิพลทางอ้อมสิ่งผ่านปัจจัย 2 ด้าน ได้แก่ 1) เครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา ซึ่งวัดได้จากตัวแบบทางการศึกษา ความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญ การเข้าถึงข้อมูลการศึกษา และการรช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก และ 2) การกำหนดตนเอง ซึ่งวัดได้จากความสามารถในการทำสิ่งต่างๆได้ด้วยตนเอง อิสระในการเลือกตัดสินใจ และความเกี่ยวข้องเชื่อมต่อกับผู้อื่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้แบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีจำนวน 860 คน และผลการวิเคราะห์เพื่อการตรวจสอบความสอดคล้องของกรอบแนวคิดหรือโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลจริงที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อยืนยันว่าโมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมีความตรงหรือไม่ หรือโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

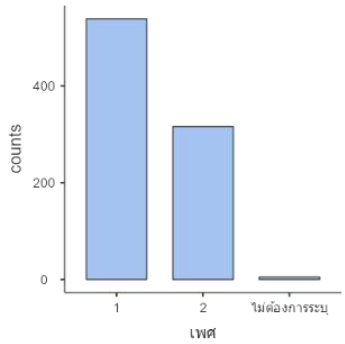


ภาพที่ 27 กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากนักเรียนจำนวน 860 คน จาก 6 ภูมิภาค ทั่วประเทศไทย สามารถสรุปลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามเพศ พบว่า เป็นเพศหญิงจำนวน 539 คน (62.7%) เป็นเพศชาย 316 คน (36.7%) ไม่ต้องการระบุเพศ 5 คน (0.6%)



ภาพที่ 28

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามเพศ

2. ผลการวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา แสดงดังตารางที่ 10

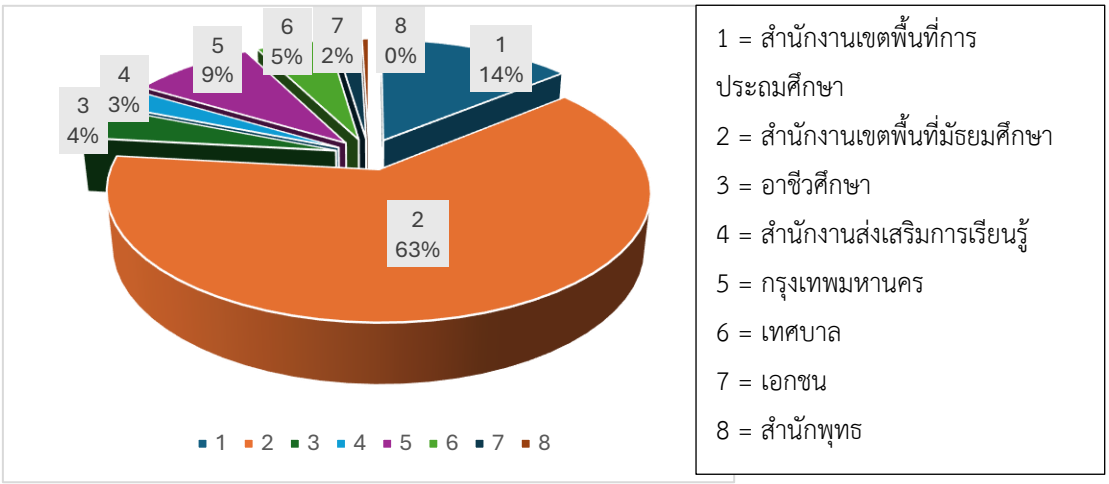
ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ที่	ระดับชั้น	จำนวน	ร้อยละ
3	มัธยมศึกษาปีที่ 3	431	50.1 %
4	มัธยมศึกษาปีที่ 4	121	14.1 %
5	มัธยมศึกษาปีที่ 5	103	12.0 %
6	มัธยมศึกษาปีที่ 6	114	13.3 %
7	อุดมศึกษา	13	1.5 %
8	ปวช. 1- ปวช. 3	53	6.2 %
9	ปวส. 1-ปวส. 2	22	2.6 %
10	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	3	0.3 %
	รวม	860	100.00 %

3. ผลการวิเคราะห์ประสบการณ์ในการออกกลางคัน พบว่ามี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 คน (0.01 %) ที่ประสบปัญหาการออกกลางคัน ด้วยเหตุผลทางบ้าน ครอบครัว ตัวเอง และค่าใช้จ่ายในการเรียน

4. ผลการวิเคราะห์การทำงานเพื่อหารายได้ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีนักเรียนจำนวน 169 คน (19.7 %) ที่หารายได้ระหว่างเรียน ส่วน 691 คน (80.3%)

5. ผลการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสังกัดสถานศึกษา พบว่า กลุ่ม 2 สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา มีจำนวนมากที่สุด เป็นจำนวน 539 คน (62.7%) รองลงไปได้แก่ กลุ่ม 1 สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา มีจำนวน มีจำนวน 121 คน (14.1%) และ กลุ่ม 5 กรุงเทพมหานคร มีจำนวน 76 คน (8.8%) ผลการวิเคราะห์แสดงดังภาพที่ 1



ภาพที่ 29 ผลการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสังกัดสถานศึกษา

6. ผลการวิเคราะห์การหารายได้เพิ่มเติมจำแนกตามภูมิภาค แสดงดังตารางที่ 10 และเมื่อวิเคราะห์งานที่หารายได้เพิ่ม พบว่า งานส่วนใหญ่เป็นงานรับจ้าง มีบางส่วนที่ค้าขายส่วนตัว ทำอาชีพส่วนตัว ช่วยครอบครัวหารายได้ หรือทำงานเกษตร มีบางส่วนที่หากิจกรรมพิเศษ รับจ้างทำงานหน่วยงาน รับจ้างเกษตร หรือหารายได้จากกิจกรรมนันทนาการ เช่น กีฬา ศิลปิน

7. รายได้แต่ละครัวเรือนซึ่งได้จากรายได้ในแต่ละปีเทียบจำนวนสมาชิกในบ้าน จำแนกตามภูมิภาคแสดงดังตารางที่ 3

8. ผลการวิเคราะห์แหล่งทุนการศึกษาพบว่า นักศึกษาได้ทุนจำนวน 789 คน (91.7 %) ไม่ได้ทุนจำนวน 72 คน (8.4 %) โดยทุนที่ได้มีความหลากหลาย ได้แก่ ทุนบุคคลทั่วไป ทุนโรงเรียน กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มูลนิธิ องค์กร สพฐ สถานประกอบการ ทุนเฉลิมราชกุมารีหน่วยงานภาครัฐ อปท สพฐ ปัจจัยพื้นฐาน

กองทุนการศึกษา ทุนพระราชทาน สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ ทุนต่างชาติ การให้ทุนมีความหลากหลายทั้งให้ครั้งเดียว ให้แต่ละครั้งใน 1 ภาคเรียน ให้ในแต่ละเดือน เมื่อวิเคราะห์จำนวนเงินที่เด็กได้รับต่อเดือน พบว่า เด็กได้รับเงินทุนต่อเดือนมีค่าเฉลี่ยเป็น 426 บาท (s.d. เป็น 1,700) ส่วนเงินทุนต่อเดือนที่ได้น้อยที่สุดเป็น 3 บาท จากทุนของโรงเรียน และเงินทุนสูงสุด 30,000 บาทจากทุนรัฐบาลญี่ปุ่น

9. ผลการวิเคราะห์สภาพการอยู่ร่วมกับบุคคลในครอบครัว พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ อาศัยอยู่กับบิดามารดาผู้ให้กำเนิด 385 คน (44.8 %) รองลงไปอยู่กับญาติ ปู่ย่าตายายจำนวน 209 คน (24.3 %) และอยู่กับบิดาหรือมารดา 184 คน (21.4 %) มีจำนวนบางส่วนที่อยู่กับบิดาหรือมารดาพร้อมคู่ครองใหม่ 58 คน (6.7 %) และมีเพียงเล็กน้อยที่อยู่กับผู้มีอุปการะหรืออยู่คนเดียว เป็นจำนวน 8 และ 4 คน ตามลำดับ (0.9 และ 0.5%)

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์การหารายได้ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิภาค

ที่	การหารายได้ / ประเภทงาน	N (Percent)	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ตะวันตก	กลาง	กรุงเทพมหานคร	ตะวันออก	ใต้	เหนือ
1	ทำงานพิเศษ	169 (19.7 %)	7 (0.8 %)	37 (4.3 %)	34 (4.0 %)	13 (1.5 %)	22 (2.6 %)	38 (4.4 %)	18 (2.1 %)
2	ไม่ทำงาน	691 (80.3 %)	61 (7.1 %)	67 (7.8 %)	136 (15.8 %)	100 (11.6 %)	97 (11.3 %)	177 (20.6 %)	53 (6.2 %)
	รวม	860 (100 %)	68 (7.8 %)	104 (12.1 %)	170 (19.8 %)	113 (13.1 %)	119 (13.9%)	215 (25.0)	71 (8.3 %)

ตารางที่ 12 รายได้ครัวเรือน จำแนกตามภูมิภาค (รายได้ต่อเดือน/จำนวนสมาชิกในบ้าน)

ที่	การหารายได้ / ประเภทงาน	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ตะวันตก	กลาง	กรุงเทพมหานคร	ตะวันออก	ใต้	เหนือ
1	ค่าเฉลี่ยรายได้	1,778	3,333	3,102	4,348	2,863	2,227	2,945
2	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	2291.0	4809.0	3031.0	5125.0	4152.0	4108.0	3275.0
3	รายได้ต่ำสุด	75.0	90.0	1000.0	2.0	160.0	83.0	166.0
4	รายได้สูงสุด	12,500.0	28,000.0	25,000.0	33,333.0	36,000.0	33,333.0	16,250.0

2. ผลการวิเคราะห์เพื่อการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาโดยการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างเพื่อตรวจสอบโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในโมเดล

2.2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดล

2.3 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

รายละเอียดแต่ละส่วนเป็นดังต่อไปนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในโมเดล

โมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อประกอบด้วยตัวแปรแฝงจำนวน 5 ตัว ตัวแปรสังเกตได้ 22 ตัวแปร สัญลักษณ์ และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยแสดงดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 สัญลักษณ์ของตัวแปรที่ใช้ในโมเดล

สัญลักษณ์	ตัวแปรแฝง/ตัวแปรสังเกตได้
พื้นฐานของครอบครัว (FAMBG)	
SOCIO	ฐานะทางเศรษฐกิจ
FAMSTAT	สถานภาพครอบครัว
FAMRELA	ความสัมพันธ์ในครอบครัว
FAMEDAT	แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาต่อ
คุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน (STULEAN)	
STPERSO	ลักษณะส่วนบุคคล
STLEARN	ศักยภาพในการเรียน การเรียนรู้
STATED	ทัศนคติต่อการเรียน การศึกษา
ครูและสถานศึกษา (TESCHOOL)	
TSRELA	ความสัมพันธ์ระหว่างครูนักเรียน
TCARE	การสนับสนุนดูแลของครู
SSUPPO	การสนับสนุนของสถานศึกษา
เครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา (NETWORK)	

EMODEL	ตัวแบบทางการศึกษา
VIPRELA	ความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญ
INFORT	การเข้าถึงข้อมูลการศึกษาและการทำงาน
EXSUP	การช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก
ความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อ (ECOM)	
SELFEF	ความสามารถทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง
FRECH	อิสระในการเลือกตัดสินใจ
RELATE	ความเกี่ยวข้องเชื่อมต่อกับผู้อื่น
การตัดสินใจศึกษาต่อ (HDCISON)	
GOAL	การกำหนดเป้าหมาย
GINFO	การรวบรวมสารสนเทศ
CHOALT	การเลือกทางเลือก
ACT	การลงมือปฏิบัติ
REVIEW	การทบทวนการตัดสินใจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นลักษณะของตัวแปรที่ใช้ในโมเดลจำนวน 22 ตัว โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด พิสัย ความเบ้ ความโด่ง แสดงดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นลักษณะของตัวแปรที่ใช้ในโมเดล

ตัวแปร	Mean	S.D	Minimum	Maximum	Range	Skewness	kurtosis
SOCIO	2.79	0.62	1.00	5.00	4.00	0.04	1.80*
FAMSTAT	3.27	0.76	1.00	5.00	4.00	-0.02	0.08
FAMRELA	3.59	0.86	1.00	5.00	4.00	-0.32	-0.23
FAMEDAT	4.00	0.79	1.00	5.00	4.00	-0.61	0.10
STPERSO	3.55	0.65	1.00	5.00	4.00	0.10	0.22
STLEARN	3.55	0.69	1.00	5.00	4.00	0.21	0.16
STATED	3.87	0.68	1.67	5.00	3.33	-0.10	-0.86*
TSRELA	3.54	0.72	1.00	5.00	4.00	0.19	-0.26
TCARE	3.68	0.71	1.80	5.00	3.20	0.26	-0.81
SSUPPO	3.57	0.71	1.67	5.00	3.33	0.22	-0.47*
EMODEL	3.69	0.75	1.00	5.00	4.00	0.23	-0.65*
VIPRELA	3.53	0.72	1.25	5.00	3.75	0.31	-0.22*
INFORT	3.17	0.78	1.00	5.00	4.00	0.28	0.64
EXSUP	3.13	0.79	1.00	5.00	4.00	0.32	0.38*
SELFEF	3.58	0.72	1.25	5.00	3.75	0.21	-0.25
FRECH	3.75	0.78	1.00	5.00	4.00	0.07	-0.63*
RELATE	3.83	0.79	1.20	5.00	3.80	0.10	-1.03*
GOAL	3.81	0.69	1.00	5.00	4.00	0.08	-0.92*
GINFO	3.72	0.77	1.00	5.00	4.00	0.04	-0.58*
CHOALT	3.79	0.74	1.00	5.00	4.00	-0.05	-0.89*
ACT	3.41	0.81	1.00	5.00	4.00	.207	.081
REVIEW	3.89	0.79	1.00	5.00	4.00	-.196	-.913*

หมายเหตุ N=860, Skewness error มีค่าเป็น .083, Kurtosis error มีค่าเป็น .167

* มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานข้อมูลในโมเดล พบว่า ค่าเฉลี่ยตัวแปรมีค่าเป็น 2.79-4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเป็น 0.62-0.86 โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับแรก ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาต่อ (FAMEDAT) ($\bar{x}$=4.00, s.d= 0.79) การทบทวนการตัดสินใจ (REVIEW) ($\bar{x}$=3.89, s.d= 0.79) และ ทัศนคติต่อการเรียน การศึกษา (STATED) ($\bar{x}$=3.87, s.d= 0.68) ตัวแปร

ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดสามลำดับแรก ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจ (SOCIO) ($\bar{X}$=3.87, s.d= 0.68) การช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก (EXSUP) ($\bar{X}$=3.13, s.d= 0.79) และ การเข้าถึงข้อมูลการศึกษาและการทำงาน (INFORT) ($\bar{X}$=3.17, s.d= 0.78) ค่าต่ำสุดมีค่าเป็น 1.00 ค่าสูงสุดมีค่าเป็น 5.00 พิสัยมีค่าเป็น 3.33-4.00 ผลการตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปร พบว่า ความเบ้ ความโด่งของตัวแปรจำนวน 22 ตัว พบตัวแปรเพียง 1 ตัวที่ค่าความเบ้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ความความโด่งมีนัยสำคัญทางสถิติ พบตัวแปร 9 ตัว ที่มีการแจกแจงลักษณะเป็นโค้งปกติ ค่าความเบ้และความโด่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอีก 10 ตัวแปร พบว่าความเบ้ไม่มีนัยสำคัญทางสถติ แต่ความโด่งมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นการตรวจสอบโมเดลที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยนี้จึงใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนเป็นหลัก มิได้กระบวนการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมดังเช่นการวิเคราะห์ SEM แบบทั่วไป เนื่องจากเป็นหลักการวิเคราะห์ที่มีความสอดคล้องกับการแจกแจงของตัวแปรที่ทำให้ได้ผลการวิจัยที่มีความตรงและน่าเชื่อถือ

เนื่องจากการวิเคราะห์การแจกแจงของตัวแปรพบว่า ตัวแปรในโมเดลมีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้โปรแกรมที่สามารถวิเคราะห์โมเดลสมการโครงการโครงสร้างเชิงเส้นที่มีการผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นการแจกแจงของตัวแปรที่ไม่จำเป็นต้องการแจกแจงแบบโค้งปกติ ได้แก่ โปรแกรม PLS แต่การดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ยังคงใช้แนวคิดเช่นเดียวกันกับการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้น

2.2 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดล

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรในโมเดล แสดงดังภาพที่ 4

จากภาพที่ 4 พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ 8 คู่ ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคู่ที่เหลือมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็น 0.838 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุด เป็นค่าความสัมพันธ์ระหว่าง การกำหนดเป้าหมาย (GOAL) กับ ความเกี่ยวข้องเชื่อมต่อกับผู้อื่น (RELATE) รองลงไปได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างความเกี่ยวข้องเชื่อมต่อกับผู้อื่น (RELATE) กับ (FRECH) และค่าความสัมพันธ์ระหว่างอิสระในการเลือกตัดสินใจ (FRECH) กับความสามารถทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง (SELFEF) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็น 0.838, 0.831 และ 0.805 ตามลำดับ ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าน้อยที่สุดเป็นค่าความสัมพันธ์ระหว่าง (GINFO) การทบทวนการตัดสินใจ (REVIEW) กับ การกำหนดเป้าหมาย (GOAL) กับ ฐานะทางเศรษฐกิจ (SOCIO) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าเป็น 0.074, 0.077, 0.083 ตามลำดับ

ตารางที่ 15 สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรในโมเดล

	SOCIO	FAMSTAT	FAMRELA	FAMEDAT	STPERSO	STLEARN	STATED	TSRELA	TCARE	SSUPPO	EMODEL	VIPRELA	INFORT	EXSUP	SELFEF	FRECH	RELATE	GOAL	GINFO	CHOALT	ACT	REVIEW
SOCIO	1																					
FAMSTAT	.334**	1																				
FAMRELA	.296**	.506**	1																			
FAMEDAT	.162**	.369**	.588**	1																		
STPERSO	.084*	.313**	.464**	.501**	1																	
STLEARN	.118**	.296**	.454**	.513**	.772**	1																
STATED	-.003	.266**	.398**	.581**	.684**	.713**	1															
TSRELA	.015	.212**	.331**	.314**	.565**	.555**	.626**	1														
TCARE	-.022	.219**	.341**	.382**	.616**	.622**	.699**	.798**	1													
SSUPPO	.012	.220**	.373**	.361**	.535**	.570**	.592**	.736**	.781**	1												
EMODEL	.052	.241**	.358**	.443**	.594**	.633**	.685**	.638**	.709**	.657**	1											
VIPRELA	.090**	.245**	.431**	.452**	.576**	.649**	.630**	.687**	.750**	.762**	.774**	1										
INFORT	.203**	.246**	.293**	.241**	.427**	.474**	.361**	.505**	.488**	.575**	.479**	.660**	1									
EXSUP	.214**	.221**	.262**	.247**	.358**	.401**	.293**	.415**	.403**	.504**	.366**	.547**	.775**	1								
SELFEF	.129**	.302**	.452**	.486**	.613**	.693**	.623**	.573**	.649**	.648**	.660**	.705**	.607**	.580**	1							
FRECH	.046	.250**	.425**	.505**	.650**	.722**	.713**	.577**	.671**	.619**	.695**	.687**	.425**	.359**	.805**	1						
RELATE	.062	.276**	.430**	.532**	.624**	.694**	.732**	.561**	.655**	.602**	.693**	.672**	.413**	.342**	.749**	.831**	1					
GOAL	.083*	.246**	.360**	.541**	.561**	.651**	.687**	.517**	.614**	.552**	.660**	.640**	.376**	.322**	.686**	.758**	.838**	1				
GINFO	.074*	.264**	.352**	.477**	.591**	.691**	.682**	.528**	.612**	.552**	.651**	.645**	.419**	.361**	.689**	.748**	.766**	.800**	1			
CHOALT	.032	.263**	.342**	.491**	.553**	.621**	.658**	.485**	.571**	.540**	.588**	.581**	.352**	.285**	.632**	.689**	.729**	.740**	.783**	1		
ACT	.134**	.279**	.377**	.451**	.491**	.558**	.506**	.455**	.507**	.505**	.533**	.607**	.533**	.499**	.587**	.534**	.546**	.588**	.621**	.652**	1	
REVIEW	.077*	.241**	.349**	.507**	.565**	.615**	.657**	.455**	.546**	.511**	.583**	.546**	.361**	.311**	.631**	.684**	.707**	.726**	.724**	.772**	.592**	1
Mean	2.79	3.27	3.59	4.00	3.55	3.55	3.87	3.54	3.68	3.57	3.69	3.53	3.17	3.13	3.58	3.75	3.83	3.81	3.72	3.79	3.41	3.89
S.D.	0.62	0.76	0.86	0.79	0.65	0.69	0.68	0.72	0.71	0.71	0.75	0.72	0.78	0.79	0.69	0.77	0.74	0.81	0.79	0.82	0.78	0.88

2.3 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการดำเนินการในส่วนนี้เป็นผลการดำเนินการโดยใช้โปรแกรม PLS ซึ่งจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ในส่วนของการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (convergent validity) และความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (discriminant validity: CR) ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิเคราะห์โมเดล

2.3.1 การตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเหมือนและความเที่ยงตรงเชิงจำแนก

การตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (convergent validity) เป็นความเที่ยงตรงของมาตรวัดที่ใช้แสดงให้เห็นว่า ตัวชี้วัดสามารถวัด construct เดียวกันได้ ในกรณีที่มาตรวัดแบบ reflective จากตาราง 2 พบว่า ค่า loading มีค่ามากกว่า 0.600 และ มีนัยสำคัญทางสถิติ ($|t| \geq 1.96$) และเป็นปริมาณบวกทุกค่า (Lauro & Vinzi, 2004; Henseler et al., 2009) แสดงว่ามาตรวัดมีความเที่ยงตรงเชิงเหมือนและมีความเชื่อมั่นได้

ความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (discriminant validity: CR) หมายถึง ความเที่ยงตรงของมาตรวัดของแต่ละตัวแปรแฝงที่สามารถแยกวัดได้เฉพาะเรื่องของตนไม่ปนเปกับมาตรวัดของตัวแปรแฝงอื่น ซึ่งใช้ทดสอบมาตรวัดตัวแปรแฝงแบบ reflective model จากตาราง 3 จะพบว่าค่าของตัวแปรแฝงแต่ละค่า โดยการพิจารณาค่าทีละสดมภ์ที่สนใจจะต้องมีค่าสูงกว่าค่า cross construct correlation ทุกค่าในสดมภ์เดียวกัน แสดงว่ามาตรวัดมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนกในแต่ละตัวแปรแฝงที่ไม่ปนเปกับมาตรวัดของตัวแปรแฝงอื่น

ตารางที่ 16 ค่าสถิติความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของมาตรวัดตัวแปรแฝงแบบ reflective model

Construct/item	Loading	t-stat	AVE
EDCOM	-		**0.796**
SELFEF	0.870	72.343	
FRECH	0.895	93.607	
RELATE	0.911	91.035	
FAMBG	-		**0.508**
SOCIO	ตัดทิ้งเนื่องจากเป็นตัวชี้วัดที่ไม่เหมาะสมกับพื้นฐานของครอบครัว		
FAMSTAT	0.489	11.644	
FAMRELA	0.742	25.597	
FAMEDAT	0.857	31.177	
HDECISON	-		**0.705**
GOAL	0.913	71.397	

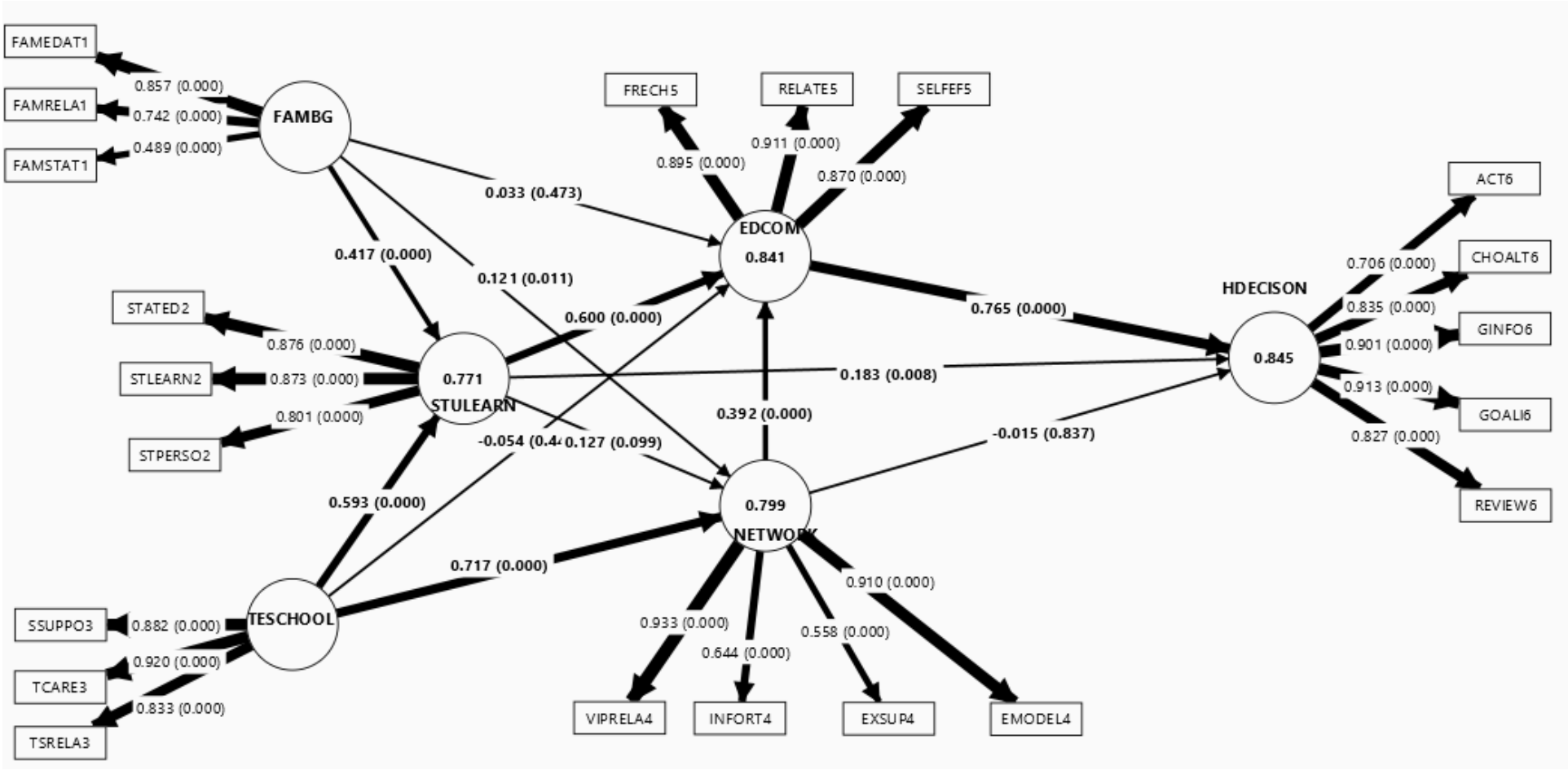
ตารางที่ 2 (ต่อ)

GINFO	0.901	75.384	
Construct/item	Loading	t-stat	AVE
CHOALT	0.835	56.194	
ACT	0.706	30.716	
REVIEW	0.827	55.077	
NETWORK			**0.606**
EMODEL	0.910	61.002	
VIPRELA	0.933	81.732	
INFORT	0.644	23.835	
EXSUP	0.558	17.879	
STULEARN			**0.723**
STPERSO	0.801	51.401	
STLEARN	0.873	71.237	
STATED	0.876	73.507	
TESCHOOL			**0.773**
TSRELA	0.833	47.289	
TCARE	0.920	75.854	
SSUPPO	0.882	54.020	

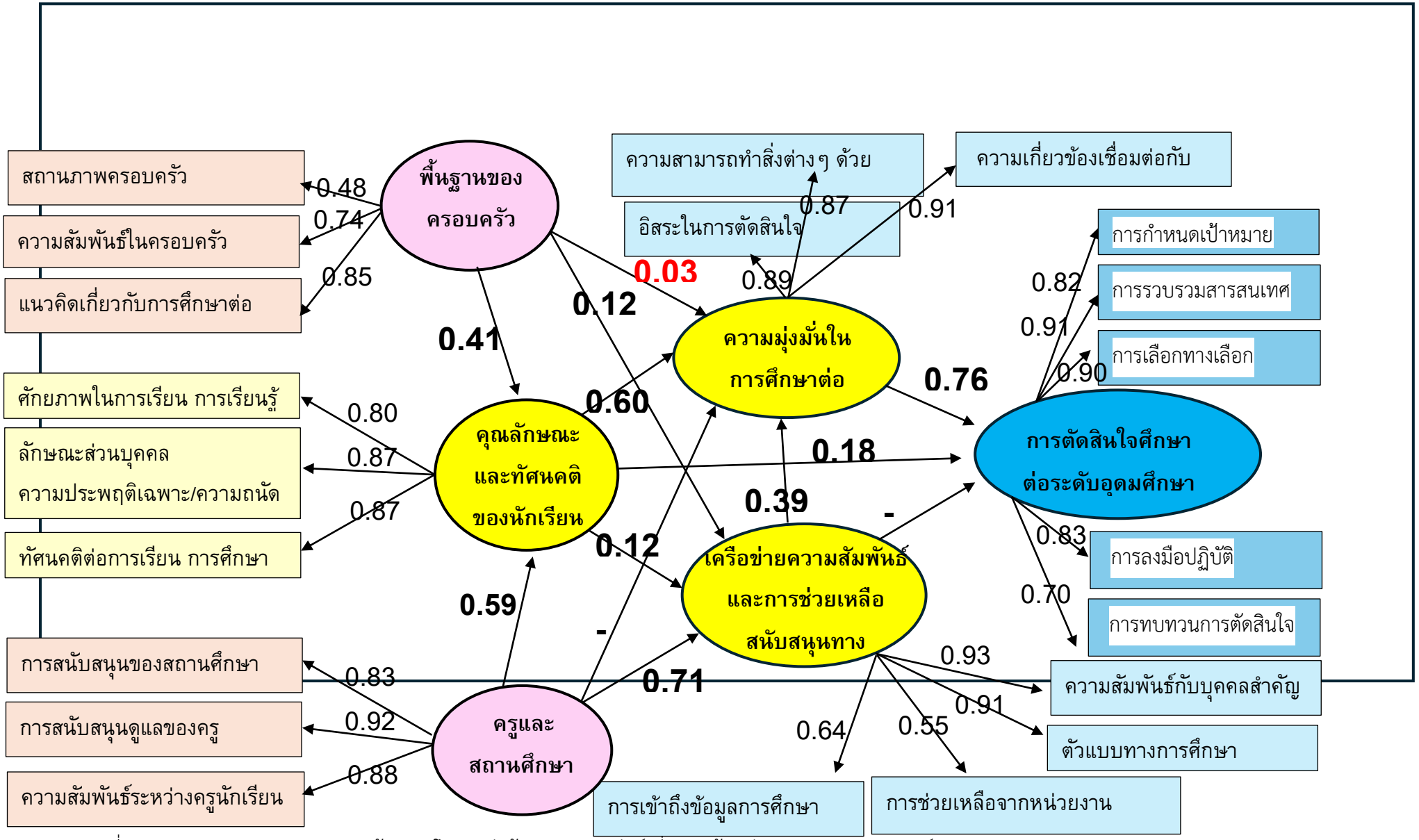
ตารางที่ 17 ความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (discriminant validity: CR) ค่าเฉลี่ยผันแปรที่สกัดได้ (AVE) เฉพาะตัวแปรแฝงภายในแบบ reflective model และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร

ตัวแปรแฝง	CR	R^2	AVE	cross construct correlation					
				EDCOM	FAMBG	HDECISON	NETWORK	STULEARN	TESCHOOL
EDCOM	0.921	0.841	0.796	-					
FAMBG	0.747	-	0.508	0.657	-				
HDECISON	0.922	0.854	0.705	0.916	0.634	-			
NETWORK	0.855	0.799	0.606	0.836	0.596	0.769	-		
STULEARN	0.887	0.771	0.723	0.890	0.712	0.852	0.788	-	
TESCHOOL	0.911	-	0.773	0.788	0.498	0.720	0.879	0.801	-

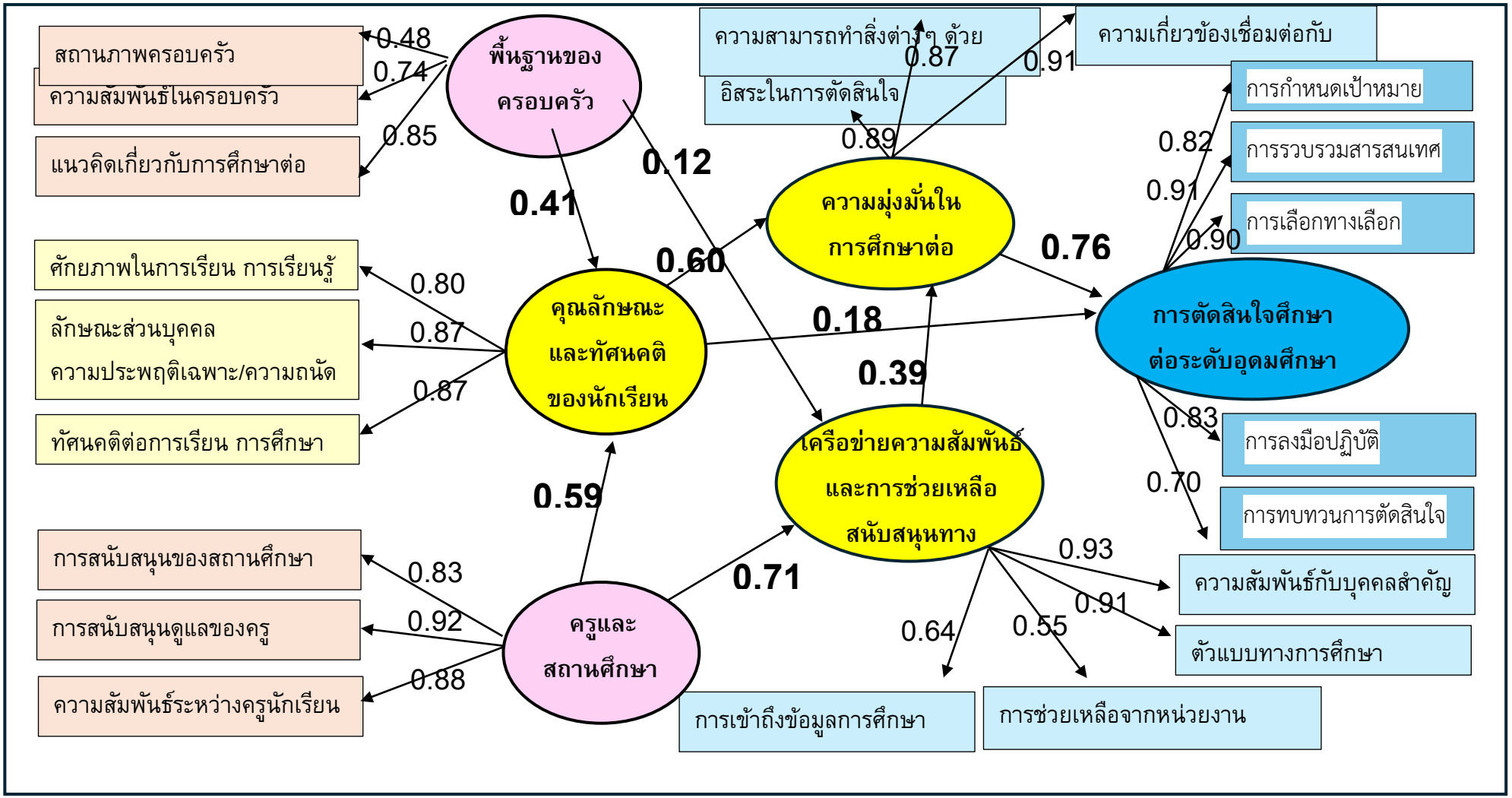
การวิเคราะห์สมการโครงสร้างการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินในต่อระดับอุดมศึกษาในภาพที่ 2-4 และสามารถแสดงค่าอิทธิพลของปัจจัยทั้งหมดทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินในต่อระดับอุดมศึกษาในตารางที่ 4



ภาพที่ 30 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์โมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยแสดงขนาดเส้นอิทธิพลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดล



ภาพที่ 31 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่สอดคล้องกับภาพจากการวิเคราะห์



ภาพที่ 32 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยแสดงผลที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์โมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

ปัจจัยตาม	R^2	ปัจจัยอิสระ	ค่าอิทธิพล (t)		
			ทางตรง	ทางอ้อม	รวม
การตัดสินใจศึกษาต่อ	0.845	พื้นฐานของครอบครัว	-	0.081	0.081
		ครูและสถานศึกษา	-	0.399**	0.399**
		คุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน	0.183**	0.017	0.200**
		เครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา	-0.015	0.300**	0.285**
		ความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อ	0.765**	-	0.765**
คุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน		พื้นฐานของครอบครัว	0.417**	-	0.417**
		ครูและสถานศึกษา	0.539**	-	0.539**
เครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา		พื้นฐานของครอบครัว	0.121*	-	0.121*
		ครูและสถานศึกษา	0.717**	-	0.717**
		คุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน	0.127	-	0.127
ความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อ		พื้นฐานของครอบครัว	0.033	-	0.033
		ครูและสถานศึกษา	-0.054	-	-0.054
		คุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน	0.600**	-	0.600**
		เครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา	0.392**	-	0.392**

**p<0.01 *p<0.05

จากตารางที่ 4 จะพบว่าโมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่พัฒนาขึ้นโดยอาศัยการพัฒนากรอบแนวคิดจากการวิจัยเชิงคุณภาพ และเก็บกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาใช้ในการตรวจสอบโมเดล มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแปรทั้งหมดในโมเดลสามารถอธิบายการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ในระดับมาก (R^2=0.841)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดได้แก่ ความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อของนักเรียน ซึ่งมีค่าอิทธิพลเป็น 0.765 รองลงไปได้แก่ ครูและสถานศึกษา และเครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา ค่าอิทธิพลเป็น 0.399 และ 0.285 ตามลำดับ โดยที่อิทธิพลของครูและสถานศึกษาที่มีต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ เป็นอิทธิพลโดยอ้อมส่งผ่านไปยังตัวแปรคุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน เครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษาและความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อ ค่าอิทธิพลโดยอ้อมเป็น 0.399 ส่วนเครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา ไม่พบว่ามีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ส่งอิทธิพลต่อการตัดสินใจในทางอ้อมผ่านไปยังความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อของนักเรียน ค่าอิทธิพลโดยอ้อมเป็น 0.300

เมื่อพิจารณาตัวแปรคุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน พบว่า ตัวแปรได้รับอิทธิพลทางตรงจากครูและสถานศึกษา ค่าอิทธิพลเป็น 0.593 ซึ่งมากกว่าอิทธิพลของพื้นฐานของครอบครัว ที่มีค่าอิทธิพลเป็น 0.417 ส่วนตัวแปรเครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา ได้รับอิทธิพลในระดับมากจากครูและสถานศึกษา ค่าอิทธิพลเป็น 0.717 และได้รับอิทธิพลในระดับน้อยจากพื้นฐานของครอบครัว ค่าอิทธิพลเป็น 0.121 ส่วนคุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียนมีอิทธิพลต่อเครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลืออย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อได้รับอิทธิพลในระดับมากจากคุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน ค่าอิทธิพลเป็น 0.600 รองลงไปได้แก่ เครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา ค่าอิทธิพลเป็น 0.329 ส่วนพื้นฐานของครอบครัว และครูและสถานศึกษา มีผลต่อความมุ่งมั่นในการศึกษาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์สรุป ได้ว่า การตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนเป็นผลมาจากความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อของตัวนักเรียน แต่ความมุ่งมั่นจะเกิดขึ้นได้นั้นมาจากคุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน เครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา โดยที่ พื้นฐานของครอบครัว ครูและสถานศึกษา แม้จะไม่มีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ แต่ก็มีผลทางอ้อมต่อการตัดสินใจผ่านคุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียน โดยที่พบว่า ครูและสถานศึกษามีผลอย่างมากต่อเครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3.1 ผลการจัดเวทีเยาวชนร่วมออกแบบนโยบาย

โครงการสัมมนาทางวิชาการเชิงปฏิบัติการ เรื่อง สานฝันให้น้องสู่รั้วอุดมศึกษา (Social Innovation Hackathon)

การจัดเวทีเยาวชนครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวมพลังเยาวชนในการทำความเข้าใจความท้าทายของเด็กและเยาวชนในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและเพื่อรับฟังแนวทางการช่วยเหลือและสานฝันให้เด็กและเยาวชนได้เรียนต่อจนสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้เยาวชนได้ทำความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้งและพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาภายในระยะเวลาที่จำกัดด้วยเครื่องมือ Social Innovation Hackathon ผลการวิจัยในส่วนนี้มีทั้งผลระหว่างการจัดกิจกรรม Social Innovation Hackathon และผลจากการประชุมเพื่อสะท้อนคิดร่วมกันกับผู้แทนเยาวชนหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้ว รายละเอียด ดังนี้

ผลที่ได้ระหว่างการจัดกิจกรรม Social Innovation Hackathon

หลังจากที่เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับฟังการนำเสนอผลการวิจัยเบื้องต้นโดยคณะผู้วิจัยแล้ว ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อรู้จักสมาชิกในทีมและตกผลึกความท้าทายร่วมกันโดยใช้เครื่องมือ **Emotional Response Card** ซึ่งให้แต่ละกลุ่มพิจารณาคำที่บรรยายเส้นทางชีวิตของเยาวชนที่กลุ่มได้รับเป็นกรณีศึกษาและเลือกคำที่เหมาะสมที่สุดในการใช้บรรยายเส้นทางชีวิตที่กำหนดให้ 3 บัตรคำ ผลการเลือกของแต่ละกลุ่มแสดงได้ดังตารางที่ 19

ทั้งนี้ กรณีศึกษาที่แต่ละกลุ่มได้รับคือผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ในระยะก่อนหน้า และคำที่มีให้เลือกมีทั้งสิ้น 47 คำ ได้แก่ เข้าถึงได้ น่ารำคาญ ดึงดูดใจ น่าเบื่อ ชัดเจน สบายใจ ซับซ้อน สับสน ยากลำบาก น่าสนใจ สำคัญ น่าตื่นเต้น คุ้นเคย ยืดหยุ่น เปราะบาง เป็นประโยชน์ คุณภาพสูง เป็นแรงบันดาลใจ น่ากลัว ชวนให้ศึกษา ไม่ตรงกับสถานการณ์ มีความหมาย กระตุ้นจูงใจ ท่วมท้นหัวใจ มองโลกในแง่ดี ตรงกับสถานการณ์ เชื่อถือได้ น่าพึงพอใจ กระตุ้นความสนใจ ทำให้เครียด น่าท้อแท้ ครอบงำ ใช้เวลานาน เข้าถึงยาก/เข้าใจยาก ไม่น่าดึงดูดใจ เข้าใจได้ มีประโยชน์ มีคุณค่า รู้สึกเชื่อมโยง เสียความมั่นใจ หมดหนทาง เดียวดาย ทบทวนตัวเอง ลองผิดลองถูก น่าสงสาร ยากลำบาก และเข้าถึงไม่ได้ คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกคำทั้ง 47 คำนี้มาจาก Microsoft Desirability Toolkit โดยเลือกเฉพาะคำที่น่าจะเหมาะสมกับบริบทของงานวิจัยนี้ จากนั้นได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่ม

เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม Social Innovation Hackathon โดยหลังจากทดลองใช้แล้วพบว่าคณะผู้วิจัยควรใช้เพียงคำแปลเป็นภาษาไทยเท่านั้น ไม่ควรมีการวงเล็บคำภาษาอังกฤษไว้ และควรเพิ่มคำบางคำที่ไม่มีใน Microsoft Desirability Toolkit ได้แก่ น่าท้อแท้ หมดหนทาง และน่าสงสาร เป็นต้น เข้าไปด้วย

ตารางที่ 19 คำ 3 คำที่ใช้บรรยายเส้นทางชีวิตของเยาวชนด้อยโอกาสที่เป็นกรณีศึกษาได้ดีที่สุด

ชื่อกลุ่ม	กรณีศึกษาที่ได้	คำที่ใช้บรรยายกรณีศึกษาได้ดีที่สุด
หมูเด้ง	คนดูถูก อยากเรียนต่อ แต่ไม่รู้ความถนัดของตัวเอง	
10 ตา	โดนเพื่อนแกล้ง เบื่อเรียน ไร้เป้าหมาย	
รักพ่อ	เรียนไป ทำงานไป เรียนไม่ไหว	
SKIBIDI	ตั้งท้อง หลุดจากระบบ อยากกลับมาเรียนต่อ	
สตอร์เบอร์รี่มรกต	เรียนดี สอบติด แต่ไม่มีเงินไปมอบตัว	ยากลำบาก น่าท้อแท้ ซับซ้อน
จตุรมิตร	จบมหาวิทยาลัยแล้ว เป็นหนี้ ยังหางานทำไม่ได้	
รักกันดี ตีกันตาย	ติดเพื่อน ติดเกม ไม่อยากเรียนต่อ	
แคทเทอรีนยิงมัน	เรียนดี มีเป้าหมาย ได้ทุน แต่ไม่พอค่าใช้จ่าย	ยากลำบาก ทบทวนตัวเอง ทำให้เครียด
คาปาปิบาร่า	เรียนดี แต่ต้องดูแลครอบครัวก่อน	

หลังจากที่แต่ละกลุ่มได้เลือกคำ 3 คำที่ใช้บรรยายเส้นทางชีวิตของเยาวชนกรณีศึกษาแล้ว คณะผู้วิจัยได้ให้เยาวชนผู้เข้าร่วม Social Innovation Hackathon **จัดลำดับความสำคัญ (Prioritize Challenges)** โดยพิจารณาความท้าทายของเส้นทางชีวิตกรณีศึกษาของกลุ่มอีกครั้ง แล้วติดสติกเกอร์วงกลมเล็กลงบนช่องปัจจัยที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นว่าสำคัญที่สุดต่อการศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยได้กำหนดสีสติกเกอร์แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นเยาวชนที่กำลังศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้รับสติกเกอร์สีเขียว เยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับสติกเกอร์สีเหลือง เยาวชนจากสถาบันอุดมศึกษาได้สติกเกอร์สีส้ม และเยาวชนจากอาชีวศึกษาได้สติกเกอร์สีชมพู

จากการวิเคราะห์ผลพบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่เป็นกรณีศึกษา คือ สถานภาพครอบครัว (มีผู้เลือกติดสติกเกอร์ 13 คน) รองลงมา คือ ฐานะทางเศรษฐกิจ (มีผู้เลือกติดสติกเกอร์ 11 คน) ทัศนคติต่อการเรียนและการศึกษา (มีผู้เลือกติดสติกเกอร์ 7 คน) และการกำกับตัวเอง (มีผู้เลือกติดสติกเกอร์ 5 คน) ตามลำดับ นอกจากนี้มีบางปัจจัยที่มีผู้เลือกติดสติกเกอร์เพียง 2 คน ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาต่อ การสนับสนุนของสถานศึกษา ความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก อีกทั้งมีบางปัจจัยที่มีผู้ติดสติกเกอร์เพียงคนเดียว นั่นคือ ลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสีสติกเกอร์แล้วคือความเห็นของเยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัจจัยที่อยู่ในวงล้อ (ภาพที่ 33) ทั้ง 16 ประการมาจากการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์เยาวชนกรณีศึกษาในการวิจัยระยะก่อนหน้า เยาวชนในเวทีเยาวชนครั้งนี้เห็นว่าการเข้าถึงข้อมูลการศึกษา ความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญ ตัวแบบทางการศึกษา การสนับสนุนดูแลของครู และความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนล้วนไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการศึกษาต่อจนสำเร็จอุดมศึกษาของเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์



แผนภาพที่ 33 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามความคิดเห็นของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม Social Innovation Hackathon

ต่อจากนั้น คณะผู้วิจัยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยใช้ **กระบวนการ 5 Whys** เริ่มต้นจากการพิจารณาจุดเจ็บปวด/ความท้าทาย (point points) ของตัวละครในกรณีศึกษาเส้นทางชีวิตที่กำหนด แล้วทำความเข้าใจเชื่อมโยงสาเหตุและปัญหาอย่างเป็นระบบโดยตั้งคำถามทำไม 5 ครั้ง ผลการตั้งคำถามของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมแสดงได้ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์เส้นทางชีวิตกรณีศึกษาด้วยเครื่องมือ 5 Whys

ชื่อกลุ่ม	กรณีศึกษาที่ได้	ผลการวิเคราะห์ 5 Whys
หมูเด้ง	คนดูถูก อยากเรียนต่อ แต่ไม่รู้ความถนัดของตัวเอง	ทำไม 1 เพราะว่า 1 ทำไม 2 เพราะว่า 2 ทำไม 3 เพราะว่า 3 ทำไม 4 เพราะว่า 4 ทำไม 5 เพราะว่า 5
10 ตา	โดนเพื่อนแกล้ง เบื่อเรียน ไร้เป้าหมาย	ทำไม 1 เพราะว่า 1 ทำไม 2 เพราะว่า 2 ทำไม 3 เพราะว่า 3 ทำไม 4 เพราะว่า 4 ทำไม 5

ชื่อกลุ่ม	กรณีศึกษาที่ได้	ผลการวิเคราะห์ 5 Whys
		เพราะว่า 5
รักพ่อ	เรียนไป ทำงานไป เรียนไม่ไหว	ทำไม 1 เพราะว่า 1 ทำไม 2 เพราะว่า 2 ทำไม 3 เพราะว่า 3 ทำไม 4 เพราะว่า 4 ทำไม 5 เพราะว่า 5
SKIBIDI	ตั้งท้อง หลุดจากระบบ อยากกลับมาเรียนต่อ	ทำไม 1 เพราะว่า 1 ทำไม 2 เพราะว่า 2 ทำไม 3 เพราะว่า 3 ทำไม 4 เพราะว่า 4 ทำไม 5 เพราะว่า 5
สตอร์เบอร์รี่มรกต	เรียนดี สอบติด แต่ไม่มีเงินไปมอบตัว	ทำไม 1 เพราะว่า 1 ทำไม 2 เพราะว่า 2 ทำไม 3 เพราะว่า 3

ชื่อกลุ่ม	กรณีศึกษาที่ได้	ผลการวิเคราะห์ 5 Whys
		ทำไม 4 เพราะว่า 4 ทำไม 5 เพราะว่า 5
จตุรมิตร	จบมหาวิทยาลัยแล้ว เป็นหนี้ ยังหางานทำไม่ได้	ทำไม 1 เพราะว่า 1 ทำไม 2 เพราะว่า 2 ทำไม 3 เพราะว่า 3 ทำไม 4 เพราะว่า 4 ทำไม 5 เพราะว่า 5
รักกันดี ตีกันตาย	ติดเพื่อน ติดเกม ไม่อยากเรียนต่อ	ทำไม 1 เพราะว่า 1 ทำไม 2 เพราะว่า 2 ทำไม 3 เพราะว่า 3 ทำไม 4 เพราะว่า 4 ทำไม 5 เพราะว่า 5
แคทเทอรีนยิงมัน	เรียนดี มีเป้าหมาย ได้ทุน แต่ไม่พอค่าใช้จ่าย	ทำไม 1 เพราะว่า 1 ทำไม 2

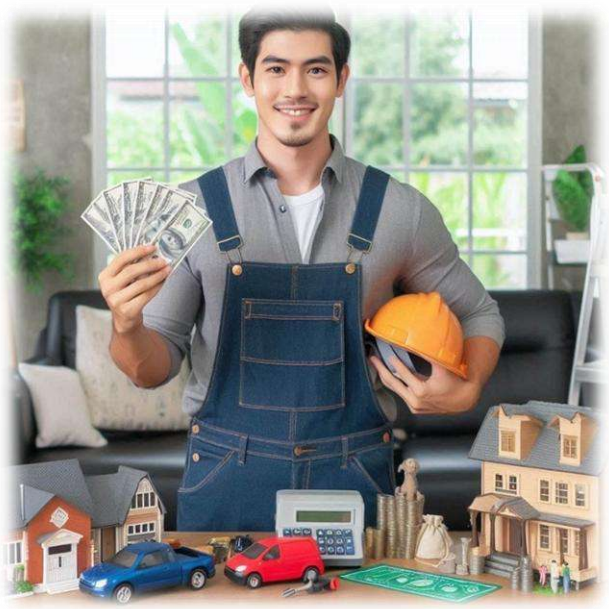
ชื่อกลุ่ม	กรณีศึกษาที่ได้	ผลการวิเคราะห์ 5 Whys
		เพราะว่า 2 ทำไม 3 เพราะว่า 3 ทำไม 4 เพราะว่า 4 ทำไม 5 เพราะว่า 5
คาปาปิบาร่า	เรียนดี แต่ต้องดูแลครอบครัวก่อน	ทำไม 1 เพราะว่า 1 ทำไม 2 เพราะว่า 2 ทำไม 3 เพราะว่า 3 ทำไม 4 เพราะว่า 4 ทำไม 5 เพราะว่า 5

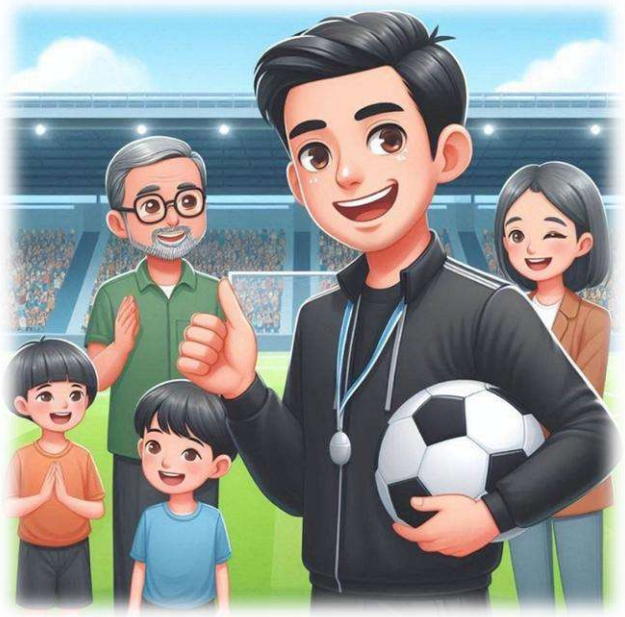
เมื่อเยาวชนเข้าใจปัญหาของกรณีศึกษาอย่างลึกซึ้งแล้ว คณะผู้วิจัยได้พาเยาวชน **จินตนาการภาพอนาคต (Imagine the Future)** ในอีก 5 ปีข้างหน้ากรณีศึกษาที่กลุ่มได้รับ โดยกำหนดให้เป็นภาพอนาคตที่พึงปรารถนา โดยใช้ AI เช่น Copilot ช่วยสร้างภาพอนาคตที่จินตนาการไว้ขึ้นมา ผลการสร้างภาพอนาคตที่พึงปรารถนาให้แก่เส้นทางชีวิตกรณีศึกษาโดยเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม Social Innovation Hackathon แสดงได้ดังตารางที่ xx

ตารางที่ 20 ผลการสร้างภาพอนาคตที่พึงปรารถนาให้แก่เส้นทางชีวิตที่เป็นกรณีศึกษา

ชื่อกลุ่ม	กรณีศึกษาที่ได้	ผลการสร้างภาพอนาคตที่พึงปรารถนาให้แก่เส้นทางชีวิตที่เป็นกรณีศึกษา	Prompt ที่ใช้ในการสร้างภาพ
หมูเด้ง	คนดูถูกอยากเรียนต่อ แต่ไม่รู้ความถนัดของตัวเอง		A young Thai student in the second year of BBA study, who owns his own business while studying. The student is standing in front of his business, which is a small shop with a bright yellow sign. The shop is located on a busy street with many people working and has a baby hippo named “หมูเด้ง”. The student is wearing a white shirt and black

ชื่อกลุ่ม	กรณีศึกษาที่ได้	ผลการสร้างภาพอนาคตที่พึงปรารถนาให้แก่เส้นทางชีวิตที่เป็นกรณีศึกษา	Prompt ที่ใช้ในการสร้างภาพ
			pants and is smiling at the camera. The sky is blue and the sun is shining brightly, casting a warm glow over the scene.
10 ตา	โดนเพื่อนแกล้ง เบื่อเรียน ไร้เป้าหมาย		สร้างภาพการ์ตูนชายหนุ่มที่มีรอยยิ้มที่สดใส มีเพื่อนสนิทมากมาย เรียนจบในมหาวิทยาลัยต่อยอดไร่ข้าวโพดของตนเอง

ชื่อกลุ่ม	กรณีศึกษาที่ได้	ผลการสร้างภาพอนาคตที่พึงปรารถนาให้แก่เส้นทางชีวิตที่เป็นกรณีศึกษา	Prompt ที่ใช้ในการสร้างภาพ
รักพ่อ	เรียนไป ทำงานไป เรียนไม่ไหว		สร้างภาพผู้ชายวัย 25 ปี ทำงานวิศวกร มีเงิน มีบ้าน มีรถ มีเงินฝากธนาคาร มีครอบครัวที่อบอุ่น และกำลังบริจาคเงินที่องค์กรการกุศล
SKIBIDI	ตั้งท้อง หลุดจากระบบ อยากกลับมาเรียนต่อ		อยากได้ภาพผู้หญิงใส่ชุดพยาบาลอยู่กับเด็กผู้ชายที่มีความสุข

ชื่อกลุ่ม	กรณีศึกษาที่ได้	ผลการสร้างภาพอนาคตที่พึงปรารถนาให้แก่เส้นทางชีวิตที่เป็นกรณีศึกษา	Prompt ที่ใช้ในการสร้างภาพ
สตอร์เบอร์รี่มรกต	เรียนดี สอบติด แต่ไม่มีเงินไปมอบตัว		สร้างภาพโดยมีผู้ชายไทยเป็นโค้ชฟุตบอล แสดงท่าทางดีใจและมีพ่อแม่มาแสดงความยินดี รวมถึงมีเด็ก ๆ มาเรียนฟุตบอลกับชายคนนั้น โดยมีพื้นหลังเป็นสนามฟุตบอลและเด็กเตะฟุตบอลด้านหลัง
จตุรมิตร	จบมหาวิทยาลัยแล้ว เป็นหนี้ยังหางานทำไม่ได้		ครูหญิงบรรจุในประเทศไทย กำลังสอนหนังสือ กำลังออมเงิน มีความสุขบรรจุในภูมิลำเนาต่างจังหวัด

ชื่อกลุ่ม	กรณีศึกษาที่ได้	ผลการสร้างภาพอนาคตที่พึงปรารถนาให้แก่เส้นทางชีวิตที่เป็นกรณีศึกษา	Prompt ที่ใช้ในการสร้างภาพ
รักกันดีตีกันตาย	ติดเพื่อน ติดเกม ไม่อยากเรียนต่อ		สร้างภาพเหมือนจริง ผู้ชายวัยรุ่น ใส่ชุดนักศึกษาไทย กับทีมของเขา ยืนอยู่ในงานแข่งขัน E-Sport ท่าทางมีความสุข
แคทเทอรีนยิงมัน	เรียนดี มีเป้าหมาย ได้ทุน แต่ไม่พอค่าใช้จ่าย		ช่วยสร้างภาพอนาคตอีก 5 ปีข้างหน้าของนักเรียนที่ได้ทุนเรียนจนจบคณะที่ตนเองฝัน มีบ้าน มีเงินเก็บ มีงานที่มั่นคง ดูแลแม่และน้องได้ และมีการให้ทุนช่วยเหลือผู้อื่นต่อได้

ชื่อกลุ่ม	กรณีศึกษาที่ได้	ผลการสร้างภาพอนาคตที่พึงปรารถนาให้แก่เส้นทางชีวิตที่เป็นกรณีศึกษา	Prompt ที่ใช้ในการสร้างภาพ
คาปาปิบาร่า	เรียนดี แต่ต้องดูแลครอบครัวก่อน		สร้างรูปภาพผู้หญิงทำธุรกิจขายน้ำปลาร้าโรงงานใหญ่

จากการวิเคราะห์คำสั่ง (prompt) ที่เยาวชนใช้ในการสร้างภาพด้วย AI เพื่อแสดงจินตนาการถึงภาพอนาคตในอีก 5 ปีข้างหน้าของกรณีศึกษาที่แต่ละกลุ่มได้รับพบว่า แต่ละกลุ่มสร้างภาพบนพื้นฐานของจุดเจ็บปวดหรือความท้าทาย และบริบทชีวิตของกรณีศึกษา กล่าวคือ เมื่อเยาวชนกรณีศึกษามีจุดเจ็บปวดคือโดนคนดูถูก ภาพอนาคตในอีก 5 ปีข้างหน้าจึงเป็นภาพที่สะท้อนถึงความมั่นใจและภาคภูมิใจในชีวิตที่ต่อสู้จนมีธุรกิจเล็ก ๆ เป็นของตนเองได้สำเร็จระหว่างกำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษา ในขณะที่หากจุดเจ็บปวดคือการโดนเพื่อนแกล้งและเบื่อหน่ายในการเรียนเพราะรู้สึกว่าไร้เป้าหมาย ภาพอนาคตที่พึงปรารถนาก็เป็นการแก้จุดเจ็บปวดให้กลายเป็นคนที่มีเพื่อนมากและมีเป้าหมายในการเรียนเพราะได้เรียนในสิ่งที่สอดคล้องกับพื้นฐานของครอบครัวที่ทำไร่ข้าวโพดจนสามารถนำความรู้มาต่อยอดเป็นธุรกิจการเกษตรเกี่ยวกับข้าวโพดได้ สำหรับกรณีศึกษาของเยาวชนที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียนจนหลุดจากระบบการศึกษาไป เยาวชนก็ได้สร้างภาพอนาคตให้ได้กลับมาเรียนในสิ่งที่เหมาะสมกับความเป็นแม่ นั่นคือการเรียนพยาบาลและดูแลลูกไปด้วยอย่างมีความสุข ส่วนกรณีศึกษาที่เรียนดีแต่ต้องดูแลครอบครัวเยาวชนก็ได้สร้างภาพอนาคตให้เป็นเจ้าของธุรกิจน้ำปลาร้าที่สะท้อนถึงการกลับภูมิลำเนาไปอยู่กับครอบครัว แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างธุรกิจจากภูมิปัญญาของท้องถิ่นได้ โดยเป็นธุรกิจที่ทำที่บ้านได้พร้อมกับการเรียนศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนใกล้บ้าน สำหรับกรณีศึกษาที่จบมหาวิทยาลัยแล้วเป็นหนี้ หางานทำไม่ได้ กลุ่มที่ได้รับกรณีศึกษานี้ได้วาดภาพอนาคตให้เป็นข้าราชครูที่กำลังออมเงินและมีความสุขอยู่ในภูมิลำเนาต่างจังหวัด กล่าวคือจากหางานไม่ได้ กลายเป็นได้งานที่มั่นคง

นอกจากนี้ มีข้อสังเกตว่า เยาวชนบางกลุ่มได้พลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส โดยนำจุดอ่อนมาพัฒนาให้เป็นจุดแข็ง เช่น กรณีศึกษาเยาวชนที่ติดเกม ติดเพื่อน จนไม่อยากเรียนต่อ เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมก็ได้นำความชอบในการเล่นเกมซึ่งเคยเป็นจุดอ่อนมาพัฒนาให้เป็นจุดแข็งกลายเป็นนักกีฬา E-Sport และอยู่ท่ามกลางเพื่อน ๆ อย่างมีความสุข

อย่างไรก็ตาม สำหรับบางกลุ่ม ภาพอนาคตที่พึงปรารถนาที่สร้างขึ้นไม่ได้สัมพันธ์กับจุดเจ็บปวดโดยตรงแต่มีความสอดคล้องกับบริบทของเส้นทางชีวิตที่เป็นกรณีศึกษา เช่น กรณีศึกษาเยาวชนที่เรียนดี มีเป้าหมาย ได้ทุน แต่ไม่พอค่าใช้จ่าย เยาวชนก็ได้สร้างภาพอนาคตให้เห็นถึงความสุขและความสำเร็จจากการอดทนฟันฝ่าอุปสรรคจนเรียนจบในคณะที่ตนเองใฝ่ฝัน มีบ้าน มีเงินเก็บ มีงานที่มั่นคง ดูแลแม่และน้องได้ และสามารถให้ทุนช่วยเหลือผู้อื่นต่อไปได้

ขั้นตอนต่อมาคือการระดมความคิดเพื่อเสนอทางเลือกเส้นทางชีวิตด้วย **Odyssey Plan** เพื่อให้เยาวชนได้ร่วมกันคิดว่า หากต้องการให้เยาวชนในกรณีศึกษาประสบความสำเร็จตามภาพอนาคตที่พึงปรารถนาในอีก 5 ปีข้างหน้า ในแต่ละปีนับจากนี้ เยาวชนคนดังกล่าวต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง โดยพิจารณาว่ากรณีศึกษาคนนั้นมีปัญหา ความท้าทาย หรือจุดเจ็บปวดใดในชีวิต (Pains) อีกทั้ง มีความปรารถนาใด ต้องการให้บุคคลแวดล้อมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลืออย่างไร (Gains) และในแต่ละปีนับจากนี้ เยาวชนกรณีศึกษาคนนั้นควรทำอะไรอย่างไร ทำไปเพื่ออะไร แล้วทำไปแล้วตอบสนองภาพอนาคตที่พึงปรารถนาในอีก 5 ปีข้างหน้าอย่างไร

แต่ละกลุ่มได้ระดมความคิดอย่างกว้างขวาง และเมื่อแต่ละกลุ่มร่าง Odyssey Plan เสร็จแล้ว สมาชิกได้ร่วมกันประเมิน Odyssey Plan ของกลุ่มตนเอง (บางกลุ่มอาจเขียนได้มากกว่าหนึ่งแผน) ในกิจกรรม **ประเมินทางเลือก (Idea Rating)** โดยใช้เกณฑ์ประเมิน ดังนี้

1. ความเป็นไปได้: มีโอกาสทำได้จริงตามสถานการณ์และทรัพยากรที่มีอยู่หรือระดมมาได้
2. ความมีประโยชน์: ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของตัวละครในเส้นทางชีวิตกรณีศึกษา
3. ความมีคุณค่า: ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางบวกต่อสังคมในวงกว้าง
4. ความคุ้มค่า: ประโยชน์ที่ได้รับสอดคล้องกับต้นที่ใช้ในการดำเนินการให้สำเร็จ
5. ความยั่งยืน: สามารถสร้างผลลัพธ์ที่มีค่าในระยะยาวต่อตัวละครในเส้นทางชีวิตและสังคม และสามารถดำเนินการได้ต่อเนื่องและยั่งยืน

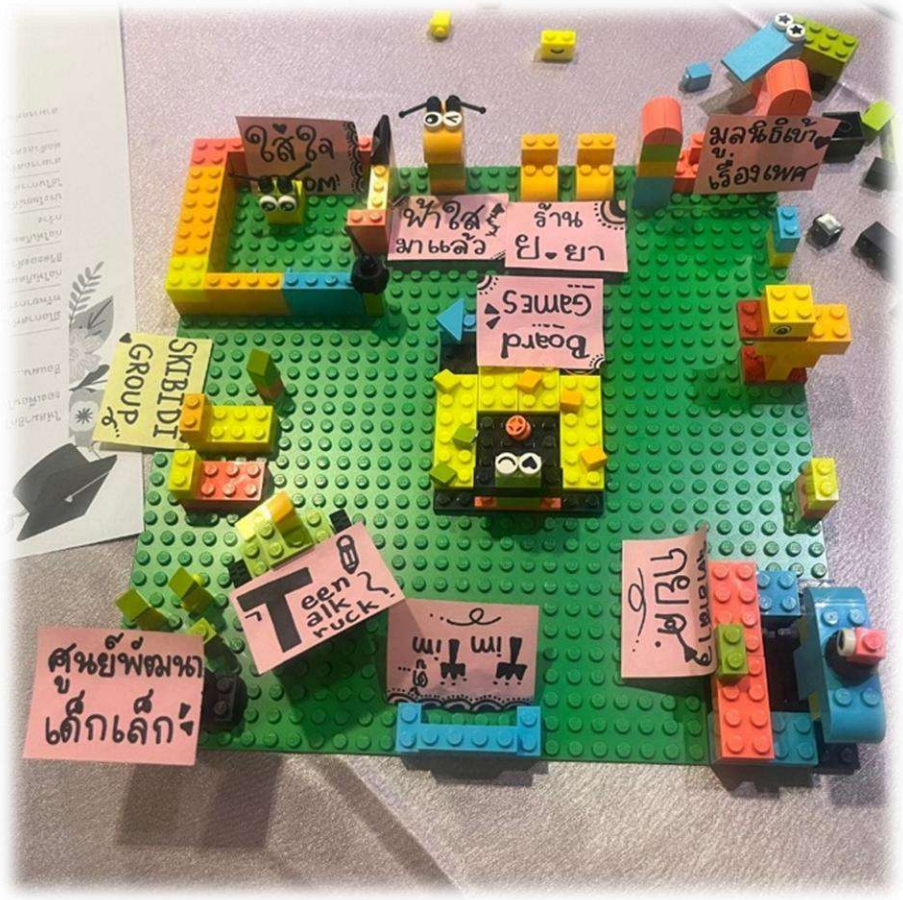
เมื่อแต่ละกลุ่มเลือกทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนกรณีศึกษาแล้ว สมาชิกในกลุ่มต้องใช้มุมมองเชิงระบบคิดถึงมาตรการของรัฐและบทบาทของทุกภาคส่วนที่ควรทำให้มีขึ้น หรือควรดำเนินการเพื่อให้เยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่เป็นกรณีศึกษาสำเร็จตามภาพอนาคตที่พึงปรารถนา โดยต้องคิดให้รอบด้านและครบถ้วนทั้ง

ระบบนิเวศการเรียนรู้ในระดับต่าง ๆ จากนั้นสมาชิกในกลุ่มช่วยกันต่อ LEGO เพื่อ **สร้างตัวแบบ (Prototype)** ของมาตรการหลักประกันให้เด็กและเยาวชนทุกคนในประเทศไทยที่มีเส้นทางคล้ายคลึงกับกรณีศึกษาสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ และประสบความสำเร็จตามภาพอนาคตที่พึงปรารถนา จินตนาการของเยาวชนซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ตัวแบบมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษาของเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	ภาพตัวแบบมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษา ของเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
หมูเด้ง	Mind Shift	

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	ภาพตัวแบบมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษา ของเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
10 ตา	Give Chance Give Life	
รักพ่อ	เสียงเล็ก ๆ ของพวกเรา	

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	ภาพตัวแบบมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษา ของเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
SKIBIDI	Safe Zone	

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	ภาพตัวแบบมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษา ของเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
สตอร์ เบอร์รี่ มรกต	เส้นทางสู่ ความสำเร็จ	
จตุรมิตร	Growing by Myself	

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	ภาพตัวแบบมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษา ของเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
รักกันดี ตีกันตาย	E-Sport the Next Gen	

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	ภาพตัวแบบมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษา ของเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
แคทเทอรีนยิงมัน	Community for Chance	

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	ภาพตัวแบบมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษา ของเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
คาปาปิบาร่า	เส้นทางมุ่งสู่ฝัน	

นอกจากเยาวชนได้ถ่ายทอดจินตนาการออกมาเป็นตัวแบบด้วย LEGO ดังตารางข้างต้นแล้ว พวกเขาได้มีโอกาสนำเสนอตัวแบบให้แก่คณะกรรมการ คณะผู้วิจัย รวมทั้งผู้แทนจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ผ่านกิจกรรม **Idea Pitching** ด้วย ซึ่งสมาชิกในกลุ่มที่ชนะได้รับรางวัลเป็นทุนการศึกษา ทำให้เยาวชนทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมระดมความคิดกันอย่างจริงจัง และต่างนำเสนอตัวแบบที่กลุ่มพัฒนาขึ้นให้แก่กรรมการอย่างตั้งใจ โดยผลการนำเสนอคำอธิบายแต่ละโมเดลสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 คำอธิบายตัวแบบมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษาของเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	คำอธิบายตัวแบบ
หมูเด้ง	Mind Shift	ตัวแบบนี้เกิดขึ้นมาจากการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ถูกคนดูถูก อยากเรียนต่อ แต่ว่าไม่รู้ความถนัดของตนเอง แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมจึงเป็นการพัฒนากรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ในองค์กรทางสังคม ซึ่งการส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตในระดับองค์กรทางสังคมสามารถดำเนินการได้ดังนี้ 1. *สถาบันครอบครัว วัด และชุมชน:* บิดามารดาควรเสริมสร้างความเข้าใจและให้ความสำคัญต่อการศึกษาของบุตร ส่งเสริมอิสระในการเลือกสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความสนใจของบุตร ชุมชนควรสนับสนุนการสื่อสารเชิงบวกโดยเน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ เช่น การใช้คำถาม “อย่างไร” แทน “อะไร” และสถาบันศาสนาควรมีบทบาทในการให้คำแนะนำด้านจริยธรรมและการพัฒนาตนเอง 2. *โรงเรียน:* ปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินผลโดยใช้เทคโนโลยี AI ในการวิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จหรือข้อผิดพลาด และเพิ่มรายวิชาเชิงปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการค้นพบความถนัดของผู้เรียน *3. มหาวิทยาลัย:* พัฒนาระบบการเข้าถึงการศึกษาที่เอื้อต่อผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ปรับปรุงระบบสารสนเทศให้เข้าถึงได้ง่ายและครอบคลุม และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่สนับสนุนการเรียนรู้นอกเวลาเรียน

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	คำอธิบายตัวแบบ
		4. *กระทรวงศึกษาธิการ:* ดำเนินนโยบายการศึกษาฟรีอย่างทั่วถึงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 5. *ภาคเอกชน:* ส่งเสริมโครงการจ้างงานนักเรียนและนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์วิชาชีพ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรเหล่านี้จะช่วยสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนากรอบความคิดเติบโตในสังคมอย่างยั่งยืน
10 ตา	Give Chance Give Life	
รักพ่อ	เสียงเล็ก ๆ ของพวกเรา	ตัวแบบนี้คือเสียงเล็ก ๆ เพื่อต้องการยกระดับของครอบครัว เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีคุณภาพเท่าเทียม และช่วยลดค่าใช้จ่ายให้นิสิตและนักศึกษาเพื่อความเสมอภาค ตัวแบบนี้เสนอแนวคิดว่ามหาวิทยาลัยทั้งในเมืองและในชนบทควรมีความเท่าเทียมกัน มีรถโดยสารสาธารณะที่ให้บริการในราคาของนิสิต/นักศึกษาด้วยความร่วมมือกับกระทรวงคมนาคม มีการแนะแนวทางการศึกษาที่กระจายอย่างทั่วถึง รวมถึงช่วยลดค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อจากการสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอกในการประกันการมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา
SKIBIDI	Safe Zone	ตัวแบบนี้พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนที่ต้องออกจากโรงเรียนกลางคันเพราะตั้งครรภ์ ความปรารถนาของเยาวชนกลุ่มนี้คือการดูแลลูกให้มีรากฐานที่มั่นคง และตนเองสามารถสร้างรายได้ระหว่างเลี้ยงลูกได้ จึงควรเรียนต่อในด้านพยาบาลและต่อยอดธุรกิจครอบครัว โครงการที่อาจเข้ามามีส่วนช่วยในการแก้ปัญหานี้ มีดังนี้ 1. โครงการ “Tim Tim” ย่อมาจากเทคโนโลยีจักรวาลนฤมิตร (Metaverse) ที่เน้นการใช้

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	คำอธิบายตัวแบบ
		เทคโนโลยีเสมือนจริง (Visual Reality: VR) เพื่อจำลองสถานการณ์เกี่ยวกับการตั้งครรภ์และผลกระทบที่ตามมา โดยเน้นถึงความยากลำบากที่ผู้หญิงอาจต้องเผชิญเมื่อประสบกับปัญหาการตั้งครรภ์จนต้องหลุดออกจากระบบการศึกษา 2. โครงการ “ฟ้าใส” เป็นแนวคิดในการสร้างหุ่นยนต์ให้คำปรึกษาสำหรับผู้ที่รู้สึกไม่กล้าหรืออึดอัดที่จะพูดคุยกับคนจริง ๆ เพื่อลดความกังวลและสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับผู้ที่ต้องการคำปรึกษาหรือการสนับสนุนทางอารมณ์ 3. โครงการ “ห้องยา” เพื่อให้ยาราคาถูกสำหรับผู้ที่ไม่มีรายได้ โดยร่วมมือกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ทำให้เยาวชนและประชาชนสามารถเข้าถึงยาที่จำเป็นได้โดยไม่ต้องใช้บัตรทอง โครงการนี้สามารถสร้างความยั่งยืนในระบบสาธารณสุข ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการรักษาพยาบาล โดยเน้นการให้บริการยาที่จำเป็นต่อการรักษาในราคาย่อมเยา หรือตามความจำเป็นสำหรับผู้ที่ไม่มีรายได้ การร่วมมือกับสปสช. นี้จะทำให้โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ 4. โครงการ “โรงเรียนสำหรับคนตั้งครรภ์” เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์เรียนหนังสือได้โดยไม่ต้องออกจากระบบการศึกษา แนวคิดนี้สามารถช่วยแก้ปัญหาการหลุดจากระบบของผู้หญิงที่เผชิญกับปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน และยังส่งเสริมการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยโรงเรียนลักษณะนี้จัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น ปรับให้

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	คำอธิบายตัวแบบ
		เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนที่กำลังตั้งครรภ์หรือมีภาระครอบครัว นอกจากนี้ยังควรมีการสนับสนุนด้านจิตใจและสุขภาพอย่างเต็มที่ เช่น การให้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ และการดูแลสุขภาพจากพยาบาลหรือแพทย์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนต่อได้อย่างราบรื่น หากทำได้สำเร็จ โครงการนี้มุ่งเน้นให้ผู้ใช้งานได้รับประสบการณ์ที่เสมือนจริงในการเข้าใจปัญหาสังคมเชิงลึก และเสริมสร้างความตระหนักถึงผลกระทบที่เกี่ยวข้อง 5. โครงการ “บอร์ดเกม” โดยใช้รถจากบริษัทบ้านปู จำกัด (มหาชน) เพื่อออกไปหาเด็กและเยาวชนที่ไม่สามารถออกจากบ้านได้หรือลำบากในการเข้าถึงกิจกรรมที่โรงพยาบาล เป็นแนวคิดที่สร้างสรรค์และมีความหมายมาก และการใช้รถที่ไม่ปล่อยมลพิษยังสอดคล้องกับแนวคิดการลดโลกร้อน ช่วยส่งเสริมสุขภาพของเด็กและเยาวชนทั้งทางร่างกายและจิตใจผ่านการเล่นเกมที่สนุกและเสริมทักษะ นอกจากนี้ การสร้างบอร์ดเกมที่เน้นเรื่องการตั้งครรภ์แล้วหลุดจากระบบการศึกษาจะสามารถช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่ซับซ้อนได้อย่างลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพ โดยบอร์ดเกมนี้สามารถออกแบบให้ผู้เล่นได้สัมผัสกับสถานการณ์จริงของการตั้งครรภ์ในวัยเรียนและผลกระทบที่ตามมา เช่น การหลุดออกจากระบบการศึกษา ความท้าทายด้านสุขภาพจิตและสุขภาพกาย และความยากลำบากทางเศรษฐกิจ เป็นต้น เนื้อหาเกมอาจเริ่มจากการให้ผู้เล่นสวมบทบาทเป็นนักเรียนที่ต้องเผชิญกับการตั้งครรภ์แบบไม่พร้อม จากนั้น

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	คำอธิบายตัวแบบ
		เกมจะจำลองเส้นทางที่ผู้เล่นต้องตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ เช่น การจัดการศึกษา การสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน การหาแหล่งทรัพยากร และการพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ โดยเกมจะมีการจำกัดทรัพยากร เช่น เวลา เงิน และสุขภาพ ซึ่งผู้เล่นต้องบริหารให้สมดุลเพื่อไม่ให้หลุดจากระบบการศึกษา ทั้งนี้เกมนี้สามารถออกแบบให้มีเนื้อหาเชิงการศึกษาเสริมได้โดยเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ของนักเรียนหญิงและการสนับสนุนที่พวกเขาควรได้รับ 6. โครงการ “Teen Talk Truck” โดยการจัดหารถที่เดินทางไปหาเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส โดยรถทำหน้าที่เสมือนห้องเล่นเกมเคลื่อนที่ ซึ่งสามารถนำความสนุกและการเรียนรู้ไปถึงตัวเด็กและเยาวชนได้ โดยไม่ต้องรอให้พวกเขาเข้าถึงสถานศึกษา เป็นความรู้เคลื่อนที่ สามารถกระจายไปตามจุดห่างไกลในประเทศได้ หลักคิดสำคัญของโครงการนี้คือหากทุกคนมีการศึกษาก็จะสามารถรู้เท่าทันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้
สตอร์เบอร์รี่มรกต	เส้นทางสู่ความสำเร็จ	ตัวแบบนี้สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือเยาวชนที่เรียนดี สอบติด แต่ไม่มีเงินไปมอบตัว ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือในเรื่องการวางแผนการใช้จ่ายและการประกอบอาชีพเสริมเพื่อนำรายได้มาใช้ด้านการศึกษา ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบนี้คือภาครัฐ มหาวิทยาลัย สถานที่ทำงานพิเศษ และหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดรวมไปถึงคนในครอบครัว พ่อแม่ และ

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	คำอธิบายตัวแบบ
		เพื่อนที่มีส่วนร่วมในการผลักดันและให้กำลังใจให้ก้าวเดินไปข้างหน้าแม้ทางบ้านจะไม่สามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายได้อย่างเต็มที่ ซึ่งระหว่างทางอาจมีอุปสรรคอยู่บ้าง แต่ปลายทางเยาวชนกลุ่มนี้ต้องการเป็นโค้ชฟุตบอลที่ประสบความสำเร็จหรือมีอาชีพอื่น ๆ ที่สามารถดูแลครอบครัวที่เขารักได้
จตุรมิตร	Growing by Myself	ตัวแบบนี้พัฒนาขึ้นเพื่อช่วยเหลือเยาวชนที่สำเร็จการศึกษาแล้วแต่เป็นหนี้กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา เพราะยังหางานทำไม่ได้ ความปรารถนาของเยาวชนกลุ่มนี้จึงเป็นความต้องการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูครอบครัวและปลดหนี้ ปัญหาอยู่ตรงที่ต้องไปเรียนในตัวเมืองด้วยความเชื่อว่าเรียนในเมืองมีคุณภาพมากกว่าเรียนใกล้บ้าน ซึ่งค่าใช้จ่ายเยอะ ทำให้เป็นหนี้ ผู้ที่ควรเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหานี้จึงควรครอบคลุมครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐ วิธีการแก้ไขปัญหาควรมี ดังนี้ 1. จัดโครงการเข้าร่วมอบรมให้แก่สถาบันครอบครัวให้มีกำลังใจและสามารถแนะนำแนวทางแก่บุตรหลานได้ 2. พัฒนาระบบสารสนเทศที่ทำให้เยาวชนสามารถเข้าถึงทุนการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม เข้าถึงง่าย เป็นศูนย์รวมทุนการศึกษาต่าง ๆ 3. มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนงบประมาณเป็นทุนการศึกษาให้แก่เยาวชนที่เรียนดีและประพฤติดี 4. ภาคเอกชนควรเป็นที่ฝึกงาน หารายได้เสริม และให้สวัสดิการที่จำเป็นแก่ผู้เรียนที่ขาดแคลนทุน

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	คำอธิบายตัวแบบ
		ทรัพย์เพื่อให้พวกเขาค้นพบตนเองและสามารถช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้ 5. โรงเรียนควรควรจัดโครงการพาผู้เรียนกลับมาพัฒนาชุมชนของตนเอง 6. ควรมีการจัดเวทีประกวดความคิดสร้างสรรค์เพื่อเป็นช่องทางในการเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นไปได้และน่าสนใจ เป็นนวัตกรรมทางสังคมที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาสังคมได้จริงต่อไป
รักกันดี ตีกันตาย	E-Sport the Next Gen	ตัวแบบนี้พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์ปัญหาติดเกมส์ติดเพื่อน ต้องการการยอมรับจากคนรอบข้าง ทำให้เกิดเป็นแรงผลักดันให้ต้องการเป็นนักกีฬา E-Sport ของประเทศไทยไปเข้าร่วมแข่งขันระดับโลกซึ่งการจะไปสู่เป้าหมายนั้นได้ต้องเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ ในตัวแบบล้อมรอบไปด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกสถานศึกษา โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ 1. โรงเรียนและครูที่พร้อมทำหน้าที่เป็นที่พึ่งและที่ปรึกษา 2. กลุ่มเพื่อนที่คอยสนับสนุนด้านการเรียนและช่วยให้ได้เรียนต่อ 3. ทุนสนับสนุนความสามารถด้านเกมส์ในการแข่งขัน เช่น ทุนบุรีรัมย์ ทุนจากรัฐบาล และคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ในการฝึกฝนกีฬา E-Sport ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1. รัฐบาล เช่น กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงแรงงาน เพื่อช่วยในการรองรับการทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษา และช่วยสนับสนุนด้านสุขภาพสายตาในการแข่งขันกีฬา E-Sport 2. เอกชน เช่น บุรีรัมย์ส่งเสริมการจ้างงาน สนับสนุนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และ 3. สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น รถที่ใช้ในการเดินทางไปแข่งขันสำหรับเด็กที่มีฐานะยากจน

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	คำอธิบายตัวแบบ
แคทเทอรีนยิงมัน	Community for Chance	ตัวแบบนี้คือนวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาให้แก่เยาวชนที่เรียนดี มีเป้าหมาย ได้ทุน แต่ไม่พอค่าใช้จ่าย จุดเจ็บปวดหรือปัญหาหลักของเยาวชนกลุ่มนี้คือการที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ตัวแบบนี้จึงนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาหลัก 2 แนวทาง ได้แก่ 1. การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลแหล่งทุนต่าง ๆ ที่ครอบคลุมถึงความต้องการของนักเรียนทุกรูปแบบ เพื่อให้บริการนักเรียนที่มีความต้องการของประเภททุนที่แตกต่างกันให้ได้รับทุนด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียม เช่น ทุนให้เปล่า ทุนอาหารกลางวัน และการจัดหางานให้กับนักเรียนที่ต้องการทำงานพาร์ทไทม์ระหว่างเรียนผ่านการทำ Memorandum of Understanding (MOU) ร่วมกันทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน อาจจะเป็นการพัฒนา application ให้นักเรียนในกลุ่มเหล่านี้ได้เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์แหล่งทุนการศึกษาผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น Instagram และ X เป็นต้น 2. การจัดให้มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยให้ความรู้ด้านกรบริหารจัดการเงินให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น หน่วยงานภายนอก ได้แก่ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และธนาคารแห่งประเทศไทยในการทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาด้านการรู้หลักการใช้เงิน การหาเงิน การวางแผนด้านการเงิน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้เทคนิคทางด้านการเงิน หนี้สิน ทุน

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	คำอธิบายตัวแบบ
		รายได้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการเงินให้เหมาะสมกับตนเอง
คาปาปิบาร่า	เส้นทางมุ่งสู่ฝัน	ตัวแบบนี้สร้างมาเพื่อแก้ปัญหาให้แก่เยาวชนที่เรียนดี แต่บิดามารดามีหนี้สินจากการกู้เงินนอกระบบ ตัวแบบนี้ขับเคลื่อนด้วยการสนับสนุนขององค์กรต่าง ๆ เพื่อให้สามารถพัฒนาสูตรน้ำปลาร้าของครอบครัวซึ่งมีภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้แก่ 1. *องค์กรการศึกษา (มหาวิทยาลัย):* ควรเข้าถึงได้ทุกพื้นที่จึงสร้างแบบจำลองตัวแบบโดยใช้รถมีล้อและมีปีกแสดงถึงการที่มหาวิทยาลัยเข้าถึงผู้เรียนได้และเป็นองค์กรที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาและรับรองคุณภาพของน้ำปลาร้า 2. *ชุมชน:* เป็นพื้นที่ในการนำน้ำปลาร้าไปใช้และจัดจำหน่าย การเข้ามามีบทบาทของชุมชนจะช่วยให้เกิดแรงสนับสนุนในสินค้าของตนเอง 3. *โรงงานผลิตสินค้า:* เป็นส่วนสนับสนุนที่ทำให้เกิดการผลิตน้ำปลาร้าของตนเอง 4. *กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา:* เป็นองค์กรที่สนับสนุนเรื่องการจัดการศึกษาพร้อมกับการประกอบอาชีพไปพร้อมกัน 5. *ครอบครัว:* ยายและแม่เป็นแรงผลักดันนำไปสู่ความสำเร็จและมีความสุข จากภาพตัวแบบที่ต่อด้วย LEGO เส้นทางด้านหลังเป็นเส้นทางเชื่อมโยงองค์กรต่าง ๆ รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนทางด้านการจัดการการศึกษาและการผลิตสินค้าคือสูตรปลาร้าควบคู่กันไปในระหว่างที่เรียนและผลิตสินค้า

ชื่อกลุ่ม	ชื่อตัวแบบ	คำอธิบายตัวแบบ
		ต้นไม้เป็นภาพของตัวแทนความยั่งยืนเพราะได้รับการพัฒนาจากองค์กรสถานศึกษาชุมชนกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาที่มีส่วนร่วมในการนำเยาวชน (แทนด้วยเป็ด LEGO) ไปสู่ความสำเร็จ

จากคำอธิบายตัวแบบข้างต้นจะเห็นได้ว่ามาตรการการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ควรมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสที่เท่าเทียมกันผ่านความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น การพัฒนาระบบสารสนเทศกลางที่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนการศึกษาได้ง่ายและครอบคลุม เช่น ทุนให้เปล่า ทุนอาหารกลางวัน และทุนฝึกงาน รวมถึงการสร้างระบบสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การฝึกอบรมด้านการบริหารการเงินจากองค์กรภายนอก เช่น ธนาคารและตลาดหลักทรัพย์ จะช่วยเสริมความรู้ในการจัดการทรัพยากรและลดความเสี่ยงในการเกิดหนี้สินในอนาคต

การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน มหาวิทยาลัย ชุมชน และครอบครัว ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญ เช่น การจัดทำข้อตกลง (MOU) กับภาคเอกชนเพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงาน การสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่ยืดหยุ่นสำหรับผู้เรียนที่มีภาระครอบครัว และการส่งเสริมความเข้าใจในบทบาทของการศึกษาในชุมชน การสร้างโอกาสเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของพวกเขาและครอบครัวอย่างยั่งยืน

ท้ายที่สุดนี้ จากการพิจารณาของคณะกรรมการตัดสินการประกวด Social Innovation Hackathon ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากคณะนักวิจัยและผู้แทนจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาได้ลงมติว่ากลุ่มที่ชนะคือกลุ่ม SKIBIDI ซึ่งนำเสนอตัวแบบ Safe Zone สะท้อนให้เห็นว่า มาตรการที่ดีควรมีความเป็นไปได้โดยอาจอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น เทคโนโลยีภาพเสมือนจริงในโครงการ “Tim Tim” สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเพื่อสร้างโครงการ “ห้องยา” และควรร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชนเพื่อช่วยเพิ่มความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน และโครงการต่าง ๆ ที่นำเสนอควรตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี เช่น การสนับสนุนผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ให้สามารถเรียนต่อและดูแลครอบครัวได้ ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการช่วยเหลือเยาวชนโดยเฉพาะกลุ่มที่เปราะบาง เน้นการสร้างโอกาสในการศึกษา การพัฒนาตนเอง และการเสริมสร้างสุขภาพจิตและสุขภาพกาย รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากร และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ

ปัญหาสังคมเพื่อให้ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายโดยตรง อีกทั้ง การลงทุนต้องให้ผลลัพธ์ที่คุ้มค่าในระยะยาว เช่น การป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการสนับสนุนให้เยาวชนมีทักษะในการพึ่งพาตนเอง เช่น การส่งเสริมการเรียนในสายอาชีพ การสนับสนุนการประกอบอาชีพเสริม และการจัดหาแหล่งทรัพยากรในราคาย่อมเยาซึ่งอาจช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีนัยสำคัญ ในด้านคุณค่า ตัวแบบควรสร้างคุณค่าให้กับสังคมไทยโดยการสนับสนุนเยาวชนกลุ่มเปราะบางให้สามารถพัฒนาตนเองและมีชีวิตที่มั่นคง และช่วยสร้างความตระหนักในปัญหาสังคม เช่น การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในวัยเรียน การขาดโอกาสทางการศึกษา และเสริมสร้างมุมมองในเชิงบวกต่อการศึกษาด้วยการออกแบบโครงการที่สร้างแรงบันดาลใจและสนับสนุนให้เยาวชนเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และเหนือสิ่งอื่นใด ตัวแบบที่ดีต้องยั่งยืน มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วน เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว เพื่อให้เกิดระบบสนับสนุนที่ยั่งยืนผ่านโครงการต่าง ๆ ซึ่งไม่ช่วยเพียงแก้ปัญหาในระยะสั้นแต่สร้างผลกระทบเชิงบวกในระยะยาว โดยส่งเสริมให้เยาวชนสามารถพึ่งพาตนเองและสร้างคุณค่าต่อสังคมในอนาคต

ผลจากการประชุมเพื่อสะท้อนคิดร่วมกันกับผู้แทนเยาวชนหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หลังจากการจัดเวทีเยาวชนวันที่ 16 กันยายน 2567 คณะผู้วิจัยและผู้แทนสำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาได้นัดประชุมผู้แทนเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมอีกครั้งโดยคัดเลือกจากความสมัครใจและศักยภาพจำนวนทั้งสิ้น 6 คน เพื่อตกผลึกสะท้อนคิดร่วมกันแล้วให้เยาวชนเหล่านี้เป็นผู้แทนจากเวทีเยาวชนในการนำเสนอเสียงของเยาวชนในเวทีการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในวันที่ 20 กันยายน 2567 ต่อไป ซึ่งผู้แทนเยาวชนได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สรุปได้ดัง ตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากเวทีเยาวชน

ระดับการศึกษา	ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
ความช่วยเหลือระดับมัธยมศึกษา	ข้อมูลด้านการศึกษาและแนะแนว	- โรงเรียนควรจัดให้มีครูแนะแนวตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อให้มองเห็นเส้นทางการวางแผนการเรียนในอนาคตได้อย่างสอดคล้องกับความถนัดและความสนใจ - โรงเรียนควรจัดให้มีครูแนะแนวที่เพียงพอในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในการวางแผนเส้นทางการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้อย่างชัดเจน - สถาบันอาชีวศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับโรงเรียนในการแนะแนวให้กับนักเรียนในโรงเรียนอย่างทั่วถึงโดยควรแนะแนวให้ข้อมูลทั้งด้านหลักสูตร แผนการเรียน ค่าใช้จ่ายในการเรียน การดำรงชีวิต และสวัสดิการต่าง ๆ ที่จำเป็น และการหารายได้เสริมระหว่างเรียน

ระดับการศึกษา	ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
		- ควรมีเครื่องมือหรือช่องทางการแนะแนวเสริมผ่านระบบออนไลน์ที่เด็กสามารถเข้าถึงได้ด้วยตนเอง เช่น ของเอกชนที่นอกเหนือจากการแนะแนวผ่านระบบของสถานศึกษา - ยกระดับคุณภาพครูแนะแนว โดยครูที่ปรึกษามัธยมศึกษาตอนปลายควรผ่านอบรมหรือหลักสูตรในการแนะแนว ควรมีข้อมูลและความรู้ความเข้าใจที่รอบด้านเกี่ยวกับช่องทางระบบการศึกษาต่อและการเลือกอาชีพที่หลากหลายทันความเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน
	หลักสูตรและรูปแบบการเรียน	- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องและเพียงพอกับความสนใจของนักเรียน - รูปแบบการเรียนควรมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียนที่บางคนต้องทำงานหรือดูแลครอบครัวไปด้วย การเรียนควรเน้นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติเพิ่มทักษะและหารายได้เสริมระหว่างเรียนได้

ระดับการศึกษา	ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
		- ควรเน้นการเรียนที่ให้นักเรียนได้เก็บหน่วยกิต หรือทำแฟ้มสะสมผลงานหรือนำประสบการณ์ตรงมาใช้เทียบเคียงในการสำเร็จตามหลักสูตร - ควรมีการติวเสริมพิเศษให้กับนักเรียนที่ไม่สามารถเรียนได้เต็มเวลาเนื่องจากต้องทำงานหรือดูแลครอบครัว หรือนักเรียนที่หลุดจากระบบไปแล้ว หรือเรียนศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ แต่ต้องการศึกษาต่อให้สามารถมีความรู้ที่เพียงพอในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ ทั้งนี้การติวเสริมอาจเป็นระบบออนไลน์ที่ให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองหรือมีโค้ช เช่น เพื่อนหรือรุ่นพี่ มากกว่าการสอนเสริมในระบบของโรงเรียนเนื่องจากนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์อาจต้องใช้เวลาในการทำงานหารายได้เสริม - เส้นทางการเรียนควรมีความเชื่อมโยงหลากหลายและสามารถปรับเปลี่ยนเส้นทางได้

ระดับการศึกษา	ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
		อย่างยืดหยุ่น เช่น สายสามัญ สายอาชีพ และศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น - ควรมีระบบข้อมูลที่วิเคราะห์ความสามารถของนักเรียนกับเส้นทางอาชีพในอนาคต - มีรูปแบบการเรียนที่ยืดหยุ่น เช่น การเรียนแบบเก็บหน่วยกิตให้ครบตามหลักสูตรมากกว่าการเรียนตามรายวิชาที่กำหนดซึ่งไม่ยืดหยุ่นกับความต้องการหรือความสนใจของนักเรียน - ควรให้นักเรียนได้เข้าถึงสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและเข้าถึงได้ง่าย
	สร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset)	- สังคมควรนำเสนอเรื่องราวชีวิตที่สร้างแรงบันดาลใจให้เด็กเห็นตัวแบบที่ดี เช่น ภาพยนตร์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น - ครูควรสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตัวเอง ไม่กล่าวโทษ ติเตียน หรือใช้ถ้อยคำที่ลดค่าในตัวนักเรียน แต่ใช้คำพูดเชิงบวกเสริมให้กำลังใจ คอยติดตามดูแลเอาใจ

ระดับการศึกษา	ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
		ใส่ เป็นที่พึ่งพูดคุยแบบเป็นกันเองกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนอยากเข้าหามากกว่าการคอยตาม ให้ส่งงานเพียงอย่างเดียว ให้ข้อเสนอแนะกับนักเรียนเพื่อการพัฒนาให้เติบโตได้อย่างมั่นใจ - โรงเรียนควรสร้างวัฒนธรรมและพื้นที่การเรียนรู้ที่ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและปลอดภัย ไม่ต้องกลัวการถูกตำหนิ สร้างความเชื่อร่วมกันในการให้เด็กทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่เพิกเฉยเมื่อมีกรณีนักเรียนถูกรังแกทั้งทางกาย วาจา และจิตใจในโรงเรียน - โรงเรียนควรจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียนที่สร้างแรงบันดาลใจได้จริงเพื่อให้นักเรียนที่ประพฤติตัวดี ดูแลครอบครัว รับผิดชอบพึ่งพาตนเองได้ และช่วยเหลืองานโรงเรียน เป็นต้น ไม่ใช่แค่เรียนเก่งหรือแข่งขันได้รางวัลเท่านั้น โดยอาจให้สมาคมศิษย์เก่า หรือสภานักเรียนจัดกิจกรรมสร้างแรง

ระดับการศึกษา	ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
		บันดาลใจจากศิษย์เก่าที่เข้าถึงได้จริง
	ระบบสวัสดิการ	- ควรมีสวัสดิการให้นักเรียนที่ครอบคลุมด้านการเดินทาง อาหาร วัสดุอุปกรณ์การเรียน อินเทอร์เน็ต และการเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษอย่างเพียงพอและทั่วถึง - ควรมีสวัสดิการที่พักให้นักเรียนที่อยู่ห่างไกลได้เรียนมัธยมศึกษาได้ เช่นเป็นโรงเรียนพักนอน โดยควรเป็นสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงินแต่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นในการใช้ประโยชน์ได้โดยตรงของนักเรียน - ควรมีช่องทางการหารายได้พิเศษระหว่างเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยอาจเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถมีรายได้ระหว่างเรียนและสามารถฝึกทักษะอาชีพที่ช่วยให้นักเรียนมองเห็นความเชื่อมโยงการประยุกต์ใช้ประสบการณ์และความรู้สู่การวางแผนการเรียนต่อในอนาคตได้

ระดับการศึกษา	ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
		- ควรมีระบบสวัสดิการช่วยเหลือครอบครัวนักเรียนที่มีภาระพึ่งพิงโดยมีระบบเครือข่ายชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาให้การช่วยเหลือดูแล เพื่อให้นักเรียนสามารถมาเรียนได้อย่างปกติ
ความช่วยเหลือระดับอุดมศึกษา	ทุน	- ควรมีที่นั่งสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่มีความมุ่งมั่นตั้งใจ - ควรมีทุนหรือโควตาพิเศษให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้เข้าเรียนในแผนการเรียนพิเศษตามความสามารถ - ควรมีโควตาการรับเข้าให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนในบางสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาเชิงพื้นที่ - ควรมีทุนการศึกษาต่อเนื่องมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่เรียนต่อเนื่องถึงระดับอุดมศึกษาในสาขาที่กลับมาพัฒนาท้องถิ่น

ระดับการศึกษา	ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
		- ควรมีทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่สอบติดแล้ว แต่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนนักศึกษา เพราะเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่ค่าใช้จ่ายสูง - สถานประกอบการหรือมหาวิทยาลัยควรให้ทุนการศึกษา หรือลดหย่อนค่าหน่วยกิตสำหรับนิสิต/นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ แต่มีพฤติกรรมดี เป็นเด็กกิจกรรมช่วยเหลืองานอาจารย์ สถาบัน หรือมีจิตอาสาช่วยสังคม
	สวัสดิการที่ครอบคลุมและเพียงพอ	- ควรมีการจัดสวัสดิการให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือยากจนพิเศษในการเดินทางมาสอบ หรือการจัดที่พัก อาหารให้กับผู้ที่เดินทางมาสอบ - ควรมีบัตรสวัสดิการนิสิต/นักศึกษาสำหรับผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อสนับสนุนการเดินทาง อาหาร ที่พัก วัสดุอุปกรณ์การเรียนระหว่างเรียนและอินเทอร์เน็ต - ควรมีระบบติวเสริมความรู้สำหรับนักศึกษาที่ต้องทำงานไปด้วยเรียนไปด้วยเพื่อให้

ระดับการศึกษา	ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
		สามารถเรียนได้อย่างประสบความสำเร็จตามหลักสูตร - ควรมีศูนย์ให้คำปรึกษาพิเศษในการปรับตัวด้านการเรียนหรือการดำรงชีวิตหรือเมื่อเผชิญกับวิกฤติในชีวิต - ควรมีการยกเว้นหรือลดค่าสมัครสอบในวิชาต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีสิทธิสอบ
	หลักสูตร รูปแบบการเรียน และการส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน	- ควรมีการให้คำแนะนำช่องทางการหารายได้พิเศษระหว่างเรียน - ควรมีเครือข่ายกับสถานประกอบการหรือภาครัฐและเอกชนในการให้นิสิต/นักศึกษาได้มีโอกาสทำงานฝึกประสบการณ์พร้อมมีรายได้พิเศษ - ควรสร้างหลักประกันการมีงานทำหรือให้ความช่วยเหลือพิเศษแก่นิสิต/นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้สามารถมีงานทำทันทีหลังสำเร็จการศึกษา - รูปแบบการเรียนควรมีความยืดหยุ่น เช่น เรียนแบบเก็บหน่วยกิตหรือเทียบโอน

ระดับการศึกษา	ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
		ประสบการณ์ผ่านการทำกิจกรรมแล้วนำมาเทียบเป็นคะแนนหรือหน่วยกิตได้ - หลักสูตรและระบบการรับเข้าศึกษาต่อควรเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่หลากหลายโดยสามารถรับนักเรียนจากทุกระบบการศึกษา - หลักสูตรควรเชื่อมโยงกับผู้จ้างงานในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ จรณทักษะ (Soft Skills) และสมรรถนะทักษะ (Hard Skills) เพื่อสร้างโอกาสการมีงานทำในอนาคต - ควรส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเอื้อให้กับการเรียนทางไกล

จากข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของเยาวชนในตารางข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมที่มุ่งเน้นการสร้างความเท่าเทียมและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเน้นให้เยาวชนทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพโดยไม่มีข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจหรือสถานะทางสังคม การสร้างระบบแนะแนวที่เข้มแข็งตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมถึงการให้ข้อมูลที่ครอบคลุมเกี่ยวกับเส้นทางการเรียนและการประกอบอาชีพ ช่วยให้เยาวชนสามารถวางแผนอนาคตได้ชัดเจน สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจ นอกจากนี้ การเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น การส่งเสริมการฝึกปฏิบัติ และการให้โอกาสหารายได้เสริมระหว่างเรียนยังสะท้อนความต้องการของเยาวชนที่ต้องการพึ่งพาตนเองและเชื่อมโยงความรู้สู่ชีวิตจริง

นโยบายที่เน้นการสร้างสวัสดิการอย่างทั่วถึง เช่น บัตรสวัสดิการนิสิต/นักศึกษา การลดค่าสมัครสอบ และการสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ยังสะท้อนค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับการลดภาระของครอบครัวและการสนับสนุนความมั่นคงในชีวิตของเยาวชน ขณะเดียวกัน การเน้นสร้างหลักประกันการมีงานทำและการเชื่อมโยงหลักสูตรกับความต้องการของตลาดแรงงานสะท้อนความต้องการของเยาวชนที่ต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจหลังสำเร็จการศึกษา การพัฒนานโยบายทั้งหมดนี้จึงสะท้อนความต้องการของเยาวชนที่อยากได้รับโอกาสที่เท่าเทียม มีพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาตนเองเพื่อสร้างอนาคตที่มั่นคงทั้งสำหรับตนเองและครอบครัว

จากการจัดเวทีเยาวชนวันที่ 16 กันยายน 2567 และเวทีสัมมนาการนำเสนอนโยบาย ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำมาตรการไปใช้วันที่ 20 กันยายน 2567 มีข้อเสนอแนะที่ได้ดังต่อไปนี้

ความช่วยเหลือในระดับมัธยมศึกษา

1. ข้อมูลด้านการศึกษาและการแนะแนว (เชล)
   - โรงเรียนควรจัดให้มีครูแนะแนวตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อให้มองเห็นเส้นทางการวางแผนการเรียนในอนาคตได้อย่างสอดคล้องกับความถนัดและความสนใจ
   - โรงเรียนควรจัดให้มีครูแนะแนวที่เพียงพอในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในการวางแผนเส้นทางการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้อย่างชัดเจน
   - สถาบันอาชีวศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับโรงเรียนในการแนะแนวให้กับนักเรียนในโรงเรียนอย่างทั่วถึงโดยควรแนะแนวให้ข้อมูลทั้งด้านหลักสูตร แผนการเรียน ค่าใช้จ่ายในการเรียน การดำรงชีวิต และสวัสดิการต่างๆที่จำเป็น และการหารายได้เสริมระหว่างเรียน
   - ควรมีเครื่องมือหรือช่องทางการแนะแนวเสริมผ่านระบบออนไลน์ที่เด็กสามารถเข้าถึงได้ด้วยตนเอง เช่น ของเอกชนที่นอกเหนือจากการแนะแนวผ่านระบบของสถานศึกษา
   - คุณภาพครูแนะแนว ครูที่ปรึกษาม.ปลายควรมีการผ่านอบรมหรือหลักสูตรในการแนะแนว ควรมีข้อมูลและความรู้ความเข้าใจที่รอบด้านเกี่ยวกับช่องทางระบบการศึกษาต่อและการเลือกอาชีพที่หลากหลายทันความเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน

2. หลักสูตรและรูปแบบการเรียน (พรีม)
   - ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องและเพียงพอกับความสนใจของนักเรียน
   - รูปแบบการเรียนควรมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียนที่บางคนต้องทำงานหรือดูแลครอบครัวไปด้วย การเรียนควรเน้นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพิ่มทักษะและหารายได้เสริมระหว่างเรียนได้
   - ควรเน้นการเรียนที่ให้นักเรียนได้เก็บหน่วยกิต หรือทำแฟ้มสะสมผลงานหรือ นำประสบการณ์ตรงมาใช้เทียบเคียงในการสำเร็จตามหลักสูตร
   - ควรมีการติวเสริมพิเศษให้กับนักเรียนที่ไม่สามารถเรียนได้เต็มเวลาเนื่องจากต้องทำงานหรือดูแลครอบครัว หรือนักเรียนที่หลุดจากระบบไปแล้ว หรือเรียนกศน. แต่ต้องการศึกษาต่อให้สามารถมี

ความรู้ที่เพียงพอในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ ทั้งนี้การติวเสริมอาจเป็นระบบออนไลน์ที่ให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองหรือมีโค้ช เช่น เพื่อนหรือรุ่นพี่ มากกว่าการสอนเสริมในระบบของโรงเรียนเนื่องจากนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์อาจต้องใช้เวลาในการทำงานหารายได้เสริม

- เส้นทางการเรียนควรมีความเชื่อมโยงหลากหลายและสามารถปรับเปลี่ยนเส้นทางได้อย่างยืดหยุ่น เช่นสายสามัญ สายอาชีพ สกร. เป็นต้น
- ควรมีระบบข้อมูลที่วิเคราะห์ความสามารถของนักเรียนกับเส้นทางอาชีพในอนาคต
- มีรูปแบบการเรียนที่ยืดหยุ่น เช่นการเรียนแบบเก็บหน่วยกิตให้ครบตามหลักสูตร มากกว่าการเรียนตามรายวิชาที่กำหนดซึ่งไม่ยืดหยุ่นกับความต้องการหรือความสนใจของนักเรียน
- สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและเข้าถึงได้ง่าย

3. การสร้าง growth mindset (ก้อนเมฆ)
   - สังคมควรนำเสนอเรื่องราวชีวิตที่สร้างแรงบันดาลใจให้เด็กเห็นตัวแบบที่ดี เช่นหนัง หรือสื่อโซเชียลมีเดีย เป็นต้น
   - ครูควรสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียนเห็นคุณค่าในตัวเอง ไม่กล่าวโทษ ติเตียน หรือใช้ถ้อยคำที่ลดค่าในตัวนักเรียน แต่ใช้คำพูดเชิงบวกเสริมให้กำลังใจ คอยติดตามดูแลเอาใจใส่ เป็นที่พึ่งพูดคุยแบบเป็นกันเองกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนอยากเข้าหามากกว่าการคอยตามให้ส่งงานเพียงอย่างเดียว ให้ข้อเสนอแนะกับนักเรียนเพื่อการพัฒนาให้เติบโตได้อย่างมั่นใจ
   - โรงเรียนควรสร้างวัฒนธรรมและพื้นที่การเรียนรู้การเรียนรู้ที่ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและปลอดภัย ไม่ต้องกลัวการถูกตำหนิ สร้างความเชื่อร่วมกันในการให้เด็กทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่เพิกเฉยเมื่อมีกรณีนักเรียนถูก Bully ในโรงเรียน
   - โรงเรียนควรจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียนที่สร้างแรงบันดาลใจได้จริงเพื่อให้นักเรียนที่ประพฤติตัวดี ดูแลครอบครัว รับผิดชอบพึ่งพาตนเองได้ ช่วยเหลืองานโรงเรียน เป็นต้น ไม่ใช่แค่เรียนเก่งหรือแข่งขันได้รางวัลเท่านั้น โดยอาจให้สมาคมศิษย์เก่า หรือสภานักเรียนจัดกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจจากศิษย์เก่าที่เข้าถึงได้จริง
4. ระบบสวัสดิการ (วาวา)
   - ควรมีสวัสดิการให้นักเรียนที่ครอบคลุมด้านการเดินทาง อาหาร วัสดุอุปกรณ์การเรียน อินเตอร์เนต การเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษ อย่างเพียงพอและทั่วถึง และควรมีสวัสดิการที่พักให้นักเรียนที่อยู่ห่างไกล

ได้เรียนมัธยมศึกษาได้ เช่นเป็นโรงเรียนพักนอน โดยควรเป็นสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงินแต่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นในการใช้ประโยชน์ได้โดยตรงของนักเรียน

- ควรมีช่องทางการหารายได้พิเศษระหว่างเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยอาจเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่กับสถานประกอบการเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถมีรายได้ระหว่างเรียนและสามารถฝึกทักษะอาชีพที่ช่วยให้นักเรียนมองเห็นความเชื่อมโยงการประยุกต์ใช้ประสบการณ์และความรู้สู่การวางแผนการเรียนต่อในอนาคตได้
- ควรมีระบบสวัสดิการช่วยเหลือครอบครัวนักเรียนที่มีภาระพึ่งพิงโดยมีระบบเครือข่ายชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาให้การช่วยเหลือดูแล เพื่อให้นักเรียนสามารถมาเรียนได้อย่างปกติ

มหาวิทยาลัย

1. ทุนและสวัสดิการที่ครอบคลุมและเพียงพอ (จอแดน น้ำเหนือ)

   1.1 ทุนการศึกษา

   - ควรมีที่นั่งสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ควรมีทุนหรือโควตาพิเศษให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้เข้าเรียนในแผนการเรียนพิเศษตามความสามารถ
   - ควรมีโควต้าการรับเข้าให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนในบางสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาเชิงพื้นที่
   - ควรมีทุนการศึกษาต่อเนื่องมัธยม อาชีวะหรือกศน.ให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่เรียนต่อเนื่องถึงระดับอุดมศึกษาในสาขาที่กลับมาพัฒนาท้องถิ่น
   - ควรมีทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่สอบติดแล้ว แต่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนนักศึกษาเพราะเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่ค่าใช้จ่ายสูง
   - สถานประกอบการหรือมหาวิทยาลัยควรให้ทุนการศึกษา หรือลดหย่อนค่าหน่วยกิตสำหรับนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่มีพฤติกรรมดี เป็นเด็กกิจกรรมช่วยเหลืองานอาจารย์ สถาบัน หรือมีจิตอาสาช่วยสังคม

1.2 สวัสดิการช่วยเหลือพิเศษ

- ควรมีการจัดสวัสดิการให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือยากจนพิเศษในการเดินทางมาสอบ หรือการจัดที่พัก อาหารให้กับผู้ที่เดินทางมาสอบ
- ควรมีบัตรสวัสดิการนักศึกษาสำหรับผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อสนับสนุนการเดินทาง อาหาร ที่พัก วัสดุอุปกรณ์การเรียนระหว่างเรียน อินเตอร์เนต
- ควรมีระบบติวเสริมความรู้สำหรับนักศึกษาที่ต้องทำงานไปด้วยเรียนไปด้วยเพื่อให้สามารถเรียนได้อย่างประสบความสำเร็จตามหลักสูตร
- ควรมีศูนย์ให้คำปรึกษาพิเศษในการปรับตัวด้านการเรียนหรือการดำรงชีวิตหรือเมื่อเผชิญกับวิกฤติในชีวิต
- ควรมีการยกเว้นหรือลดค่าสมัครสอบในวิชาต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีสิทธิสอบ

2. หลักสูตรและรูปแบบการเรียน และการส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน (เฟิร์ส)
   - ควรมีการให้คำแนะนำช่องทางการหารายได้พิเศษระหว่างเรียน
   - ควรมีเครือข่ายกับสถานประกอบการหรือภาครัฐและเอกชนในการให้นักศึกษาได้มีโอกาสทำงานฝึกประสบการณ์พร้อมมีรายได้พิเศษ
   - ควรการันตีการมีงานทำหรือให้ความช่วยเหลือพิเศษแก่นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้สามารถมีงานทำทันทีหลังสำเร็จการศึกษา
   - รูปแบบการเรียนควรมีความยืดหยุ่น เช่น เรียนแบบเก็บหน่วยกิตหรือเทียบโอนประสบการณ์ผ่านการทำกิจกรรมแล้วนำมาเทียบเป็นคะแนนหรือหน่วยกิตได้
   - หลักสูตรและระบบการรับเข้าศึกษาต่อควรเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่หลากหลายโดยสามารถรับนักเรียนจากทุกระบบการศึกษาทั้งสายสามัญ สกร.และอาชีวะ
   - หลักสูตรควรเชื่อมโยงกับผู้จ้างงานในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ Soft Skills and Hard Skills เพื่อสร้างโอกาสการมีงานทำในอนาคต
   - การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเอื้อให้กับการเรียนทางไกล

ผลการจัดเวทีประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

s

การประชุมระดมความคิดเห็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ **สัมมนาเชิงปฏิบัติการ “สานต่อความคิด ส่งต่อความหวัง สานฝันให้น้องสู่รั้วอุดมศึกษา”** เป็นไปตาม 7 ขั้นตอนการแก้ปัญหาของ McKinsey (McKinsey’s 7 Steps problem solving model) หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิได้รับฟังความเป็นมาของโครงการวิจัยและสถานการณ์การเข้าถึงอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์จากผู้แทนกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ได้แก่ ดร. ไกรยศ ภัทราวาท ผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา และนายปวรินทร์ พันธุ์ติเวช หัวหน้าฝ่ายข้อมูลและติดตามสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ตลอดจนคณะผู้วิจัยแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับฟังข้อเสนอแนะจากผู้แทนเยาวชนซึ่งเป็นข้อสรุปจาก Social Innovation Hackathon ก่อนหน้านี้ กิจกรรมต่อมาคือเวทีแลกเปลี่ยนสถานการณ์การศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและแนวทางการสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาโดยมีผู้ร่วมเสวนาจำนวน 4 ท่าน ได้แก่

1. รศ.ดร. ชาลี เจริญลาภนพรัตน์
   ผู้จัดการระบบ TCAS ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย
2. นายภาณุวัฒน์ สว่างแสง
   นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3. นายธนาพล จีรเดชภัทร์
   ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทพศิรินทร์พุแค สระบุรี
4. นางสาวจันทน์ปาย องค์ศิริวิทยา
   ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

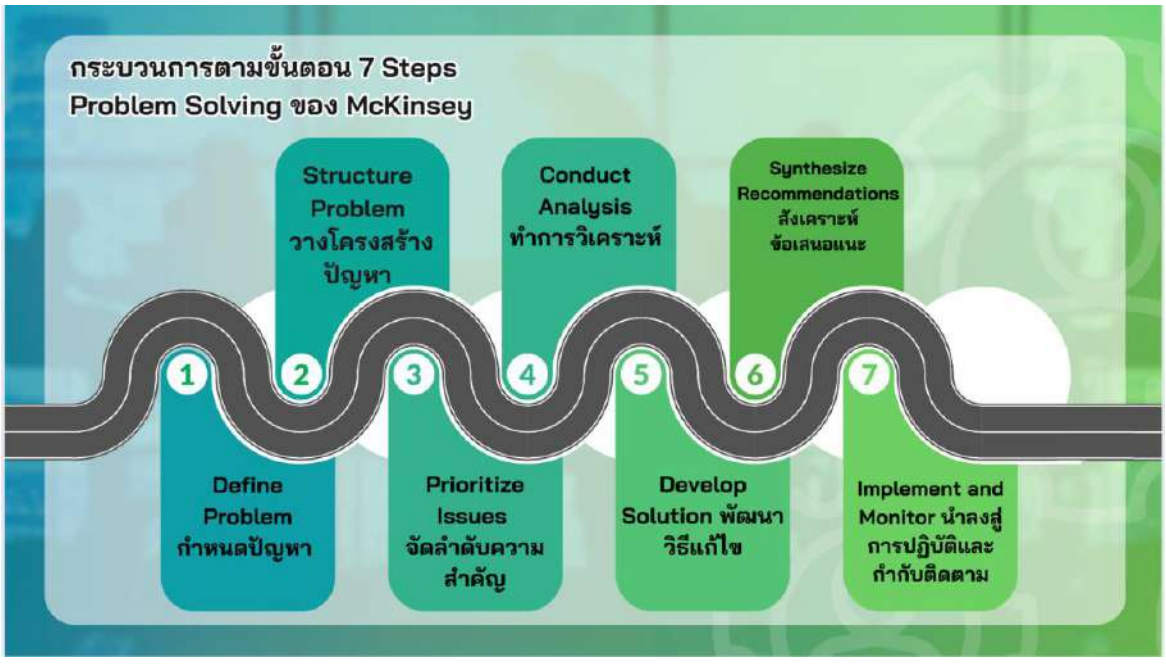
หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยซึ่งเป็นนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้จัดกิจกรรมระดมความคิดตาม 7 ขั้นตอนการแก้ปัญหาของ McKinsey โดยกำหนดประเด็นสำหรับการระดมความคิด ดังนี้

1. ทำอย่างไรให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา และระหว่างเรียนในระดับอุดมศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ได้รับการแนะแนวที่จำเป็นทั้งในด้าน

การศึกษาต่อ การใช้ชีวิต การทำงานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพไม่ว่าจะอยู่ในระบบโรงเรียนหรือไม่ก็ตาม?

2. ทำอย่างไรหลักสูตรและการเรียนการสอนในประเทศไทยจะมีคุณภาพ ยืดหยุ่น ส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียม อีกทั้งสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว?
3. ทำอย่างไรให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา และระหว่างเรียนในระดับอุดมศึกษาจะมุ่งมั่นตั้งใจเรียน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง?
4. ทำอย่างไรสังคมไทยจะกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต?
5. ทำอย่างไรให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา และระหว่างเรียนในระดับอุดมศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จะได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและได้รับสวัสดิการที่จำเป็นสำหรับการเรียนต่อจนถึงอุดมศึกษา?

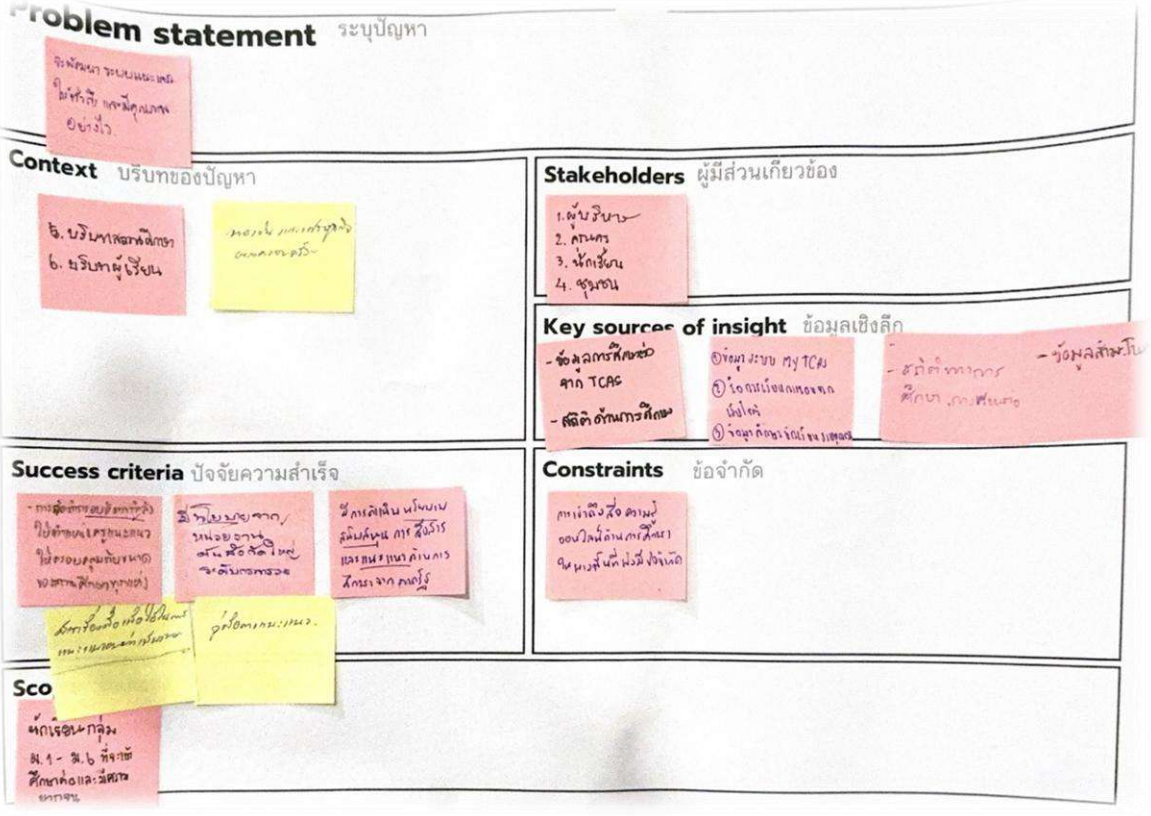
ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เข้าร่วมประชุมแบ่งกลุ่มและร่วมอภิปรายระดมความคิดเห็นกันในแต่ละประเด็นข้างต้น ไม่ซ้ำกันในแต่ละกลุ่ม โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้แบ่งกลุ่มให้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้ความคิดเห็นเพื่อขับเคลื่อนมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน



ภาพที่ 34 กระบวนการตาม 7 ขั้นตอนการแก้ปัญหาของ McKinsey ที่ใช้ในการระดมความคิดกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

กระบวนการตาม 7 ขั้นตอนการแก้ปัญหาของ McKinsey ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แสดงได้ดังภาพที่ 34 ดังนี้

ในขั้นตอนที่ 1 **กำหนดปัญหา (define problem)** แต่ละกลุ่มได้วิเคราะห์โดยการระบุปัญหาด้วยข้อความที่ชัดเจน (problem statement) วิเคราะห์บริบทของปัญหา (context) วิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหา (stakeholder) ระบุแหล่งข้อมูลเชิงลึก (key sources of insight) วิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (success criteria) วิเคราะห์ข้อจำกัด (constraints) และระบุขอบเขตของปัญหา (scope) ผลปรากฏดังนี้

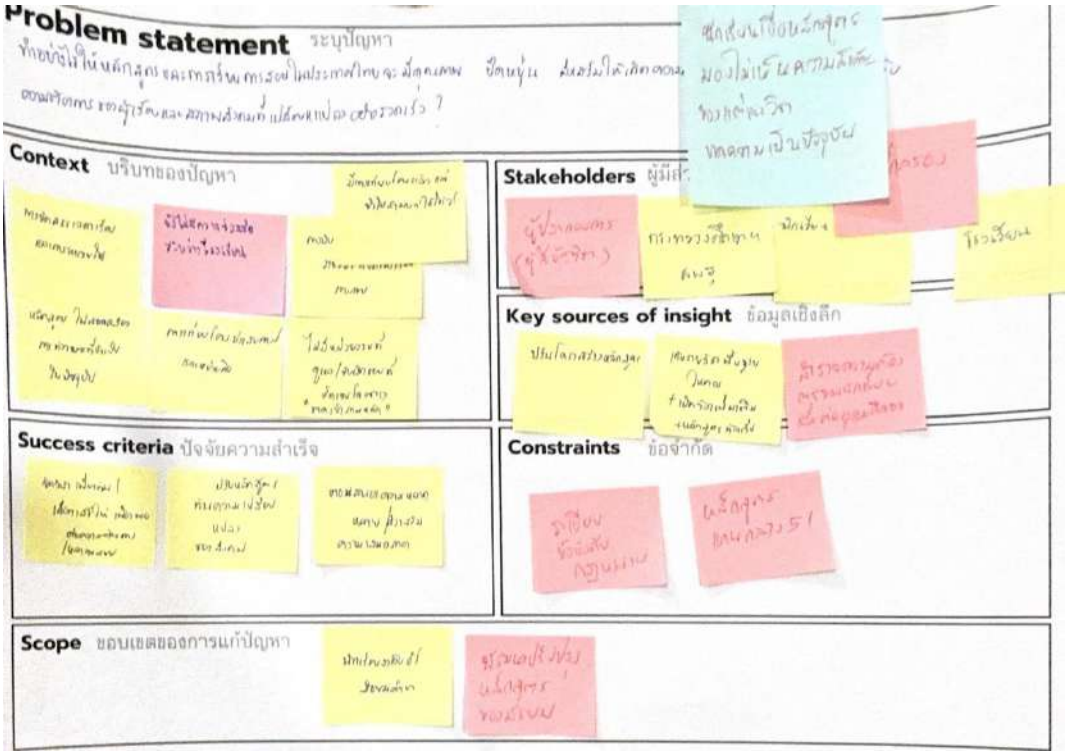


ภาพที่ 35 ผลการกำหนดปัญหาของกลุ่มที่ 1 (วิเคราะห์ปัญหาด้านระบบแนะแนว)

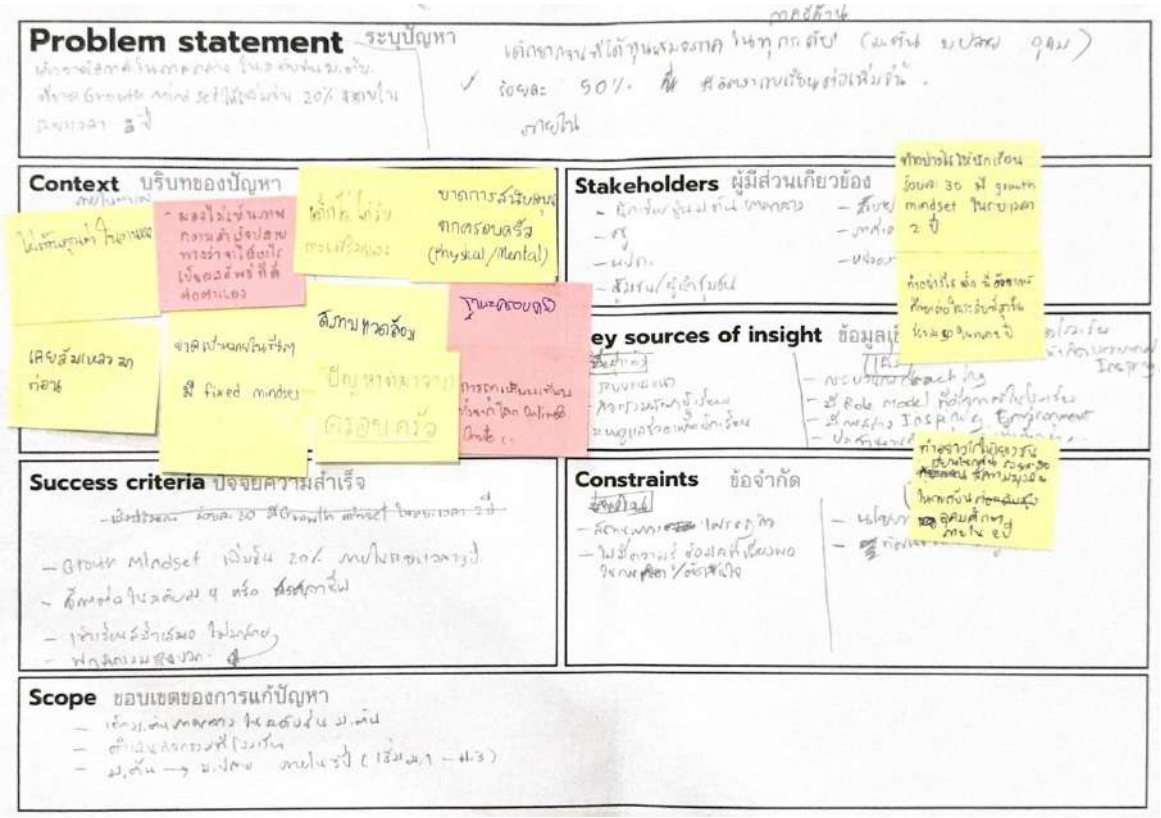
กลุ่มที่ 1 ได้ระบุข้อความปัญหาคือ **“จะสามารถพัฒนาระบบแนะแนวอย่างไรให้มีความทั่วถึง”** โดยได้แสดงให้เห็นว่าปัญหานี้เกี่ยวข้องกับบริบทสถานศึกษา บริบทผู้เรียน และยังเกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของ

ครอบครัวของผู้เรียนด้วย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงครอบคลุมทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และชุมชน และการทำความเข้าใจปัญหานี้อย่างลึกซึ้งต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึก เช่น ข้อมูลการศึกษาต่อจาก TCAS และข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ การจัดสรรครูแนะแนวให้เพียงพอและครอบคลุมสถานศึกษาทุกแห่ง นโยบายสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานต้นสังกัด และสื่อและคู่มือสำหรับการจัดการเรียนการสอนแนะแนวที่มีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ระบบแนะแนวในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดเรื่องการเข้าถึงสื่อความรู้ออนไลน์ในบางพื้นที่ ดังนั้น ควรกำหนดขอบเขตของปัญหาที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ที่ยากจน (ภาพที่ 35)

กลุ่มที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาด้านหลักสูตรซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยโจทย์การวิเคราะห์คือ **“ทำอย่างไรให้หลักสูตรการเรียนการสอนในประเทศไทยมีคุณภาพ ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว?”** ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นว่าการแก้ไขปัญหานี้ต้องครอบคลุมบริบทหลายด้าน ทั้งด้านตัวผู้เรียนเอง ด้านหลักสูตร ระบบเทียบโอนประสบการณ์และหน่วยกิต ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระบบการสอบ และบทบาทความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ประกอบการ (ผู้ใช้บัณฑิต) กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานในสังกัด นักเรียน ผู้ปกครอง และโรงเรียน ในการทำความเข้าใจปัญหานี้อย่างลึกซึ้งต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึกทั้งในด้านโครงสร้างหลักสูตร รายวิชาหลักและรายวิชาเลือก และต้องมีการสำรวจความต้องการของนักเรียนในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้ ปัจจัยแห่งความ==-สำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมคือการยึดมั่นในหลักความเสมอภาคและการจัดให้มีรายวิชาเพิ่มเติมที่เพียงพอกับความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน ส่วนข้อจำกัด ได้แก่ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกฎหมาย และหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 เช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1 ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มนี้เห็นว่าควรกำหนดขอบเขตของปัญหาที่ระดับมัธยมศึกษา (ภาพที่ xx)



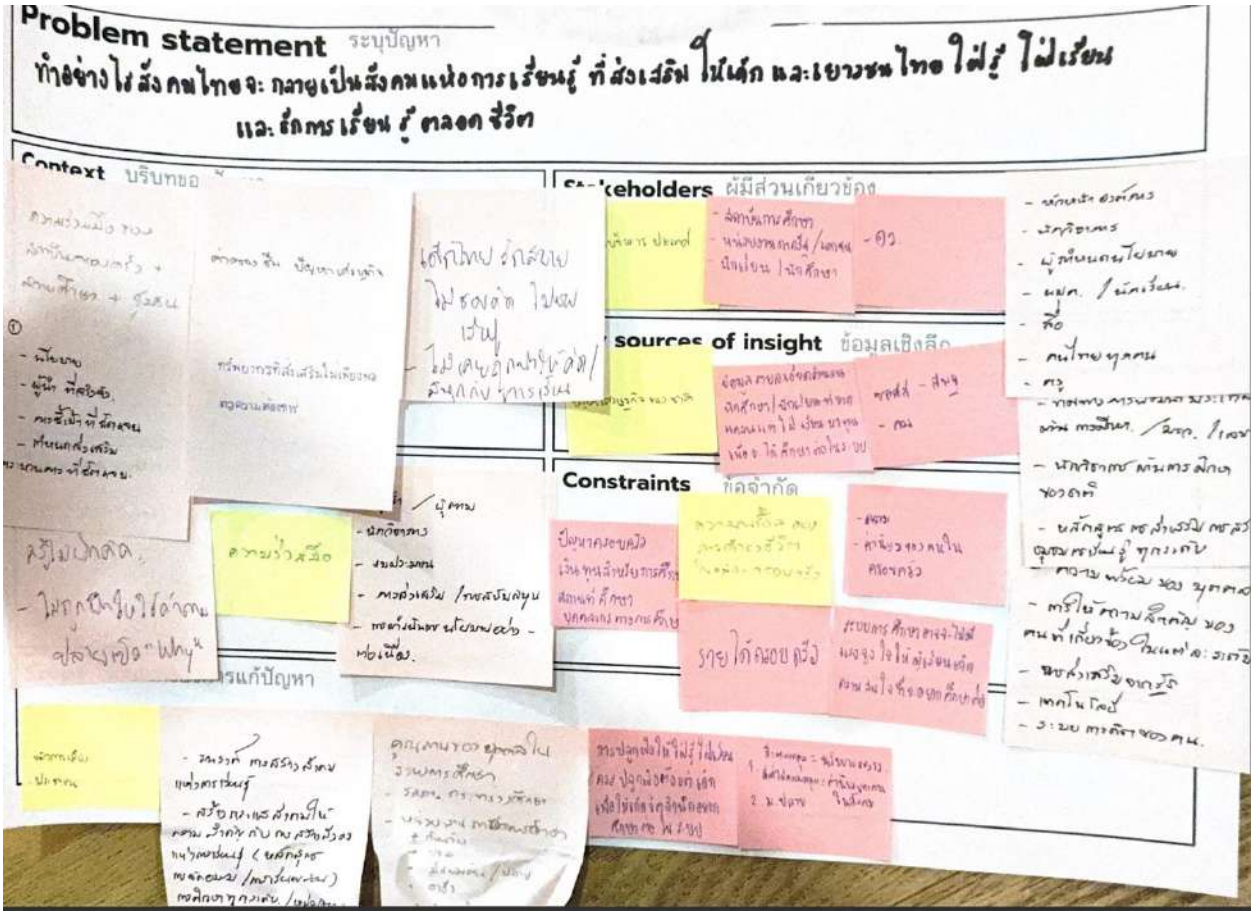
ภาพที่ 36 ผลการกำหนดปัญหาของกลุ่มที่ 2 (วิเคราะห์ปัญหาด้านหลักสูตร)



ภาพที่ 37 ผลการกำหนดปัญหาของกลุ่มที่ 3 (วิเคราะห์ปัญหาด้านแรงจูงใจของผู้เรียน)

กลุ่มที่ 3 ได้รับโจทย์ในการวิเคราะห์คือ “ทำอย่างไรให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา และระหว่างเรียนในระดับอุดมศึกษาจะมุ่งมั่นตั้งใจเรียน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง?” โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประจำกลุ่มนี้ได้ระบุปัญหาชัดเจนไปที่การพัฒนากรอบความคิดเติบโต (growth mindset) ของผู้เรียน โดยระบุปัญหาด้วยข้อความที่ชัดเจนคือ **“ทำอย่างไรให้นักเรียนร้อยละ 30 มีกรอบความคิดเติบโตภายในระยะเวลา 2 ปี” และ “ทำอย่างไรให้นักเรียนต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นร้อยละ 50 ในเวลา 2 ปี”** บริบทของปัญหาดังกล่าวครอบคลุมทั้งบริบทภายในตนเอง เช่น การไม่เห็นคุณค่าในตนเอง ประสบการณ์ความล้มเหลวในอดีต และสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ฐานะและปัญหาครอบครัว และการถูกเปรียบเทียบทั้งจากโลกออนไลน์และโลกแห่งความเป็นจริง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานี้ ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้นำชุมชน ภาคีเครือข่าย รัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การทำความเข้าใจปัญหานี้ต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึกทั้งข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากระบบแนะแนว กิจกร รมพัฒนาผู้เรียน และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการให้คำแนะนำชี้แนะ ตัวแบบที่ดี วิธีการสร้างแรงบันดาลใจ และวิธีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ตัวผู้เรียน

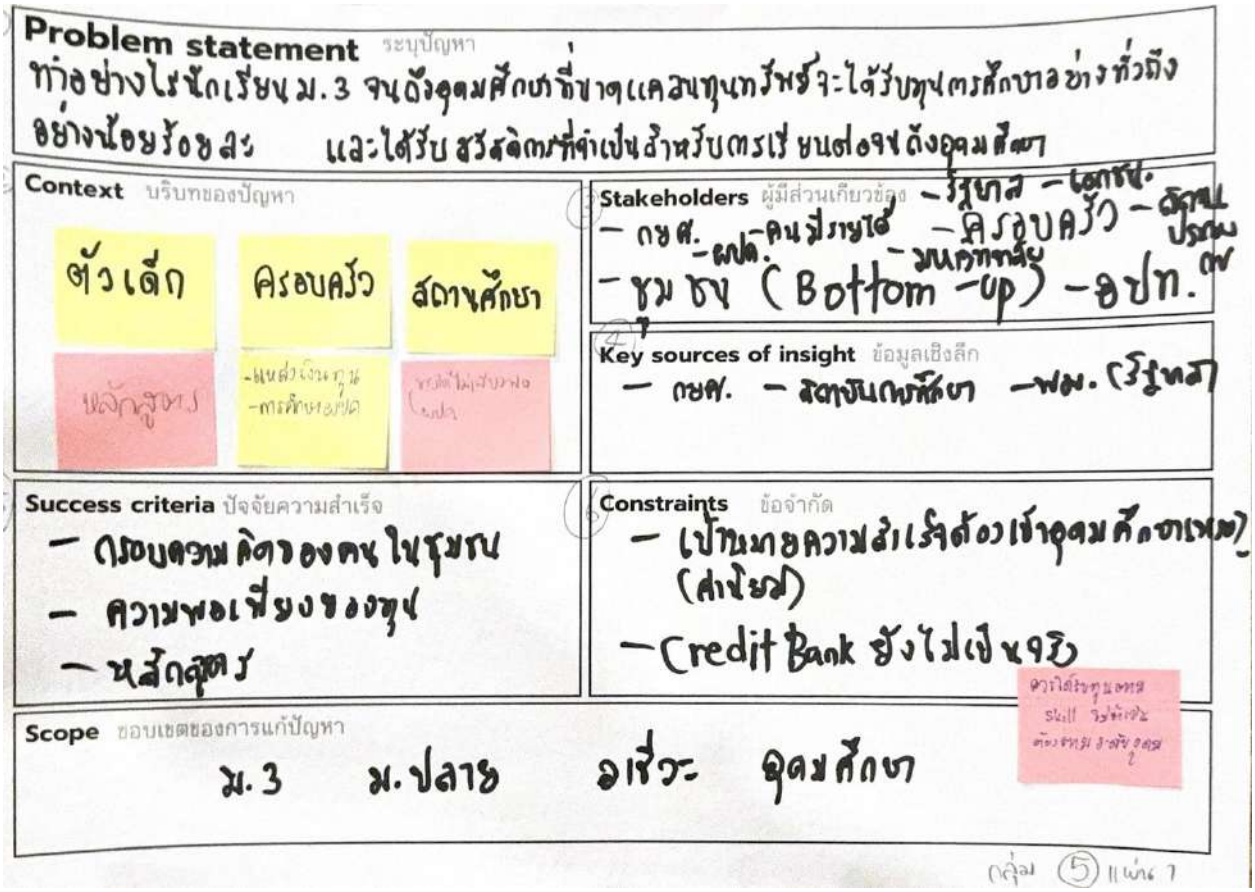
เองที่ต้องเข้าเรียนสม่ำเสมอ ไม่ไปโรงเรียนสาย และมีพฤติกรรมเชิงบวก ส่วนข้อจำกัดในการแก้ปัญหานี้ ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้เรียน การขาดความรู้และขาดข้อมูลของนักเรียน โดยขอบเขตในการแก้ปัญหานี้ควรมุ่งที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดำเนินกิจกรรมแก้ปัญหาที่โรงเรียน และกำหนดขอบเขตด้านระยะเวลา 3 ปีให้เห็นพัฒนาการของผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ภาพที่ 38)



ภาพที่ 38 ผลการกำหนดปัญหาของกลุ่มที่ 4 (วิเคราะห์ปัญหาด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียน)

กลุ่ม 4 ได้ระบุปัญหาที่วิเคราะห์คือ **“ทำอย่างไรสังคมไทยจะกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต?”** ซึ่งบริบทของปัญหานี้ครอบคลุมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง บริบทด้านเศรษฐกิจ บริบทด้านนโยบายและภาวะผู้นำ บริบทด้านทรัพยากร และตัวผู้เรียนเอง โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานี้ ได้แก่ รัฐบาล สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน ผู้เรียน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับอุดมศึกษา นักวิชาการ สื่อมวลชน ฯลฯ การแก้ปัญหานี้ต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึกที่ทำ

ให้ทราบถึงปัญหาทางเศรษฐกิจของชาติ ข้อมูลรายละเอียดจำนวนนักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และข้อมูลของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษา ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการแก้ปัญหา ได้แก่ การปรับการเรียนการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนได้คิดด้วยการใช้คำถามปลายเปิด การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง งบประมาณ การสนับสนุนจากนักวิชาการ และการดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่อง ข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ปัญหาครอบครัวของผู้เรียนเอง เงินทุนสำหรับการศึกษา บุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนความพร้อมและค่านิยมของครอบครัว ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นว่าขอบเขตของการแก้ปัญหาควรครอบคลุมนโยบายของโรงเรียนด้วยและควรปลูกฝังความใฝ่รู้ใฝ่เรียนตั้งแต่เด็ก



ภาพที่ 39 ผลการกำหนดปัญหาของกลุ่มที่ 5 (วิเคราะห์ปัญหาด้านทุนและสวัสดิการ)

โจทย์ของกลุ่มที่ 5 คือ **“ทำอย่างไรนักเรียนมัธยมศึกษาจนถึงอุดมศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จะได้รับทุนการศึกษาอย่างทั่วถึงอย่างน้อยร้อยละ xx และได้รับสวัสดิการที่จำเป็นสำหรับการเรียนต่ออุดมศึกษา?”**

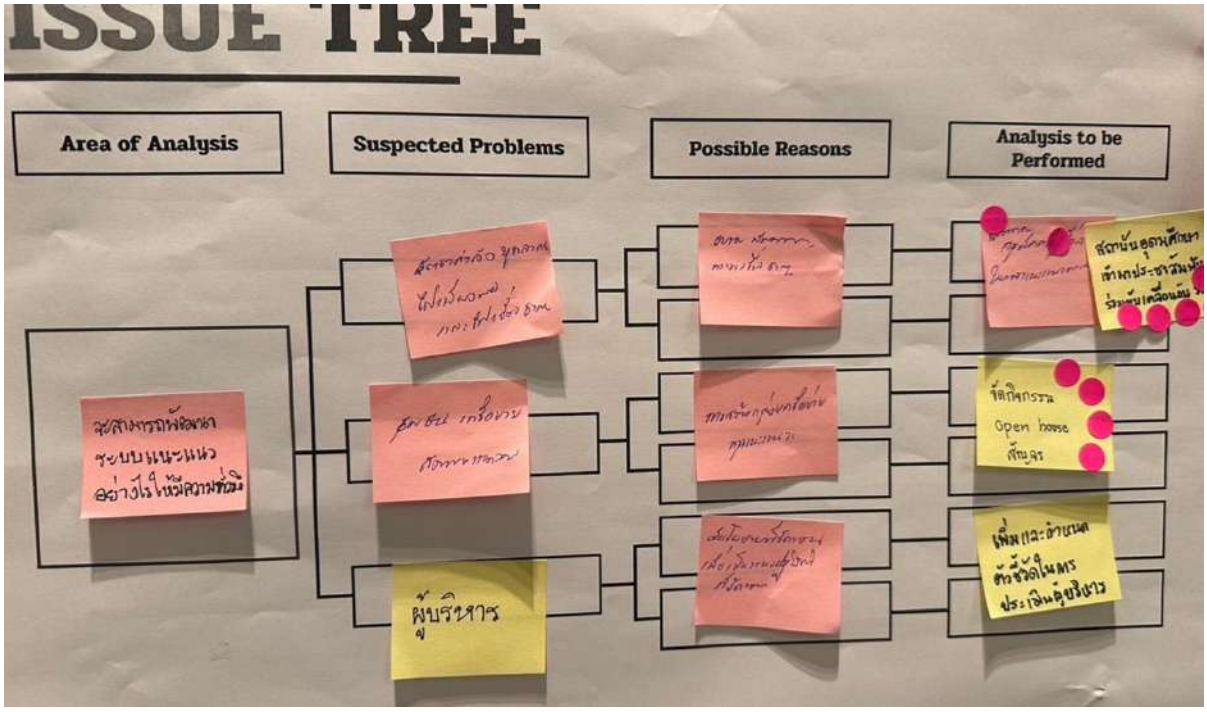
บริบทของปัญหานี้ครอบคลุมตัวเด็กและเยาวชน ครอบครัว สถานศึกษา หลักสูตร แหล่งเงินทุน ตลอดจนระดับการศึกษาและรายได้ของผู้ปกครอง ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ ได้แก่ กองทุนกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา ชุมชน ผู้มีรายได้ รัฐบาล เอกชน สถานประกอบการ ครอบครัว มหาวิทยาลัย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการทำความเข้าใจปัญหานี้อย่างลึกซึ้งต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึกทั้งจากกองทุนกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา สถาบันการศึกษา กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และรัฐบาล ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการแก้ปัญหานี้ ได้แก่ กรอบความคิดของคนในชุมชน ความเพียงพอของทุน และหลักสูตร ส่วนข้อจำกัด ได้แก่ ค่านิยมของคนในสังคมเกี่ยวกับการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและระบบธนาคารหน่วยกิตที่ยังไม่สำเร็จเป็นรูปธรรม ขอบเขตของการแก้ปัญหาควรครอบคลุมผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายย อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา

จากการกำหนดปัญหาของทั้ง 5 กลุ่มข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึกจากหลายมิติ ทั้งบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างระบบการศึกษา ปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณา ได้แก่ การพัฒนาแนวทางแนะแนวการศึกษาให้เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย การปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การส่งเสริมแรงจูงใจและสร้างกรอบความคิดเชิงบวกให้กับนักเรียนที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ รวมถึงการสร้างระบบสนับสนุนทางการเงิน เช่น ทุนการศึกษา การกู้ยืมเพื่อการศึกษา และสวัสดิการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งนี้ การพัฒนานโยบายต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และชุมชนในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ลดอุปสรรคเชิงโครงสร้าง และเสริมสร้างโอกาสให้เยาวชนทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ

หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกำหนดปัญหาข้างต้นเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการ **วางโครงสร้างปัญหา (structure problem)** ที่ประกอบด้วยการกำหนดขอบเขตการวิเคราะห์ (area of analysis) ปัญหาที่คาดการณ์ไว้ (suspected problems) สาเหตุที่เป็นไปได้ (possible reasons) และการวิเคราะห์ที่ต้องดำเนินการ (analysis to be performed) ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจบริบทของการวิเคราะห์และแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างที่มุ่งเน้นการระบุปัญหา การตั้งสมมติฐาน และการดำเนินการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

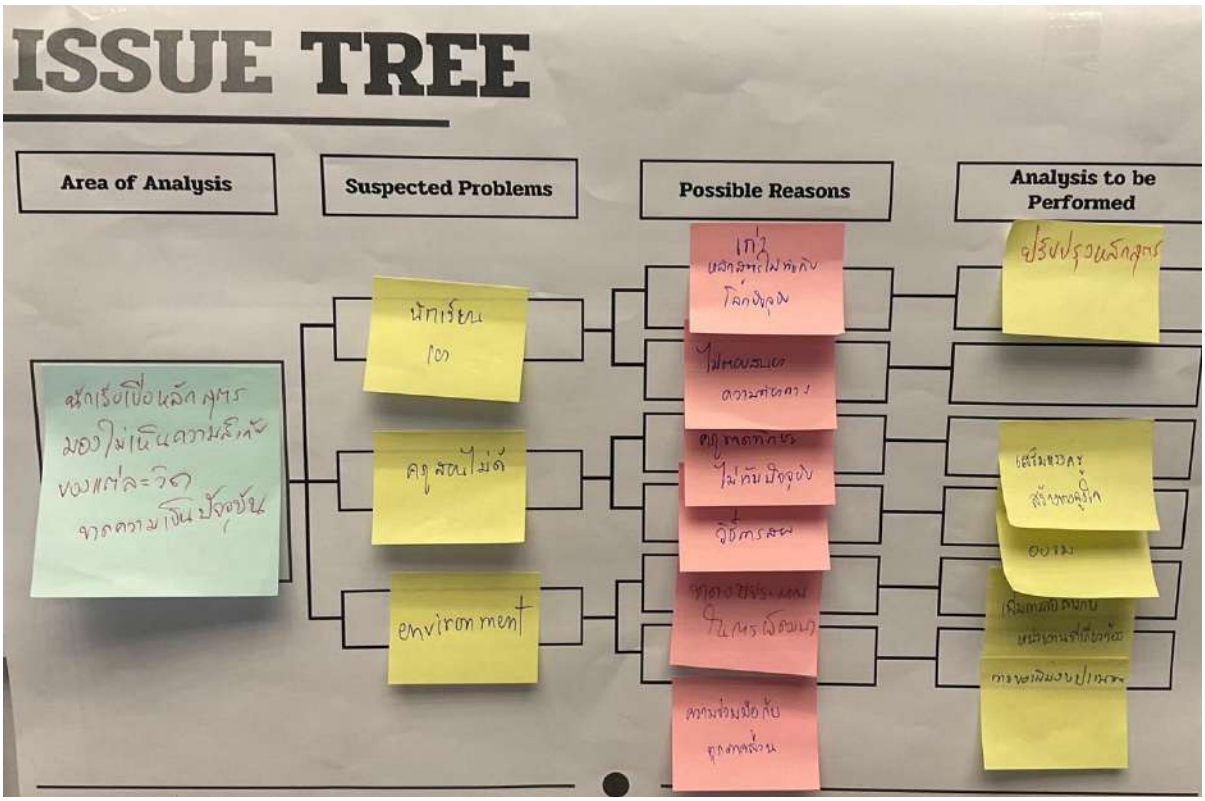
ในขั้นตอนนี้ กลุ่มที่ 1 ได้กำหนดขอบเขตการวิเคราะห์ไว้ว่า **“จะสามารถพัฒนาระบบแนะแนวอย่างไรให้มีความทั่วถึง”** และได้คาดการณ์ว่าปัญหาที่พบเกี่ยวข้องกับอัตราค่าจ้างบุคลากร ชุมชน เครือข่าย สภาพแวดล้อม และผู้บริหาร ซึ่งอาจสัมพันธ์กับคุณภาพและความเชี่ยวชาญของบุคลากร การสร้างเครือข่ายครูแนะแนว และความชัดเจนด้านนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้นจึงต้องวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษา

เข้ามาประชาสัมพันธ์ร่วมขับเคลื่อนพัฒนาการแนะแนวที่มีคุณภาพให้แก่โรงเรียน ศึกษาแนวทางการจัด Open House สัญจร และแนวทางการเพิ่มและกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผู้บริหาร (ภาพที่ xx)



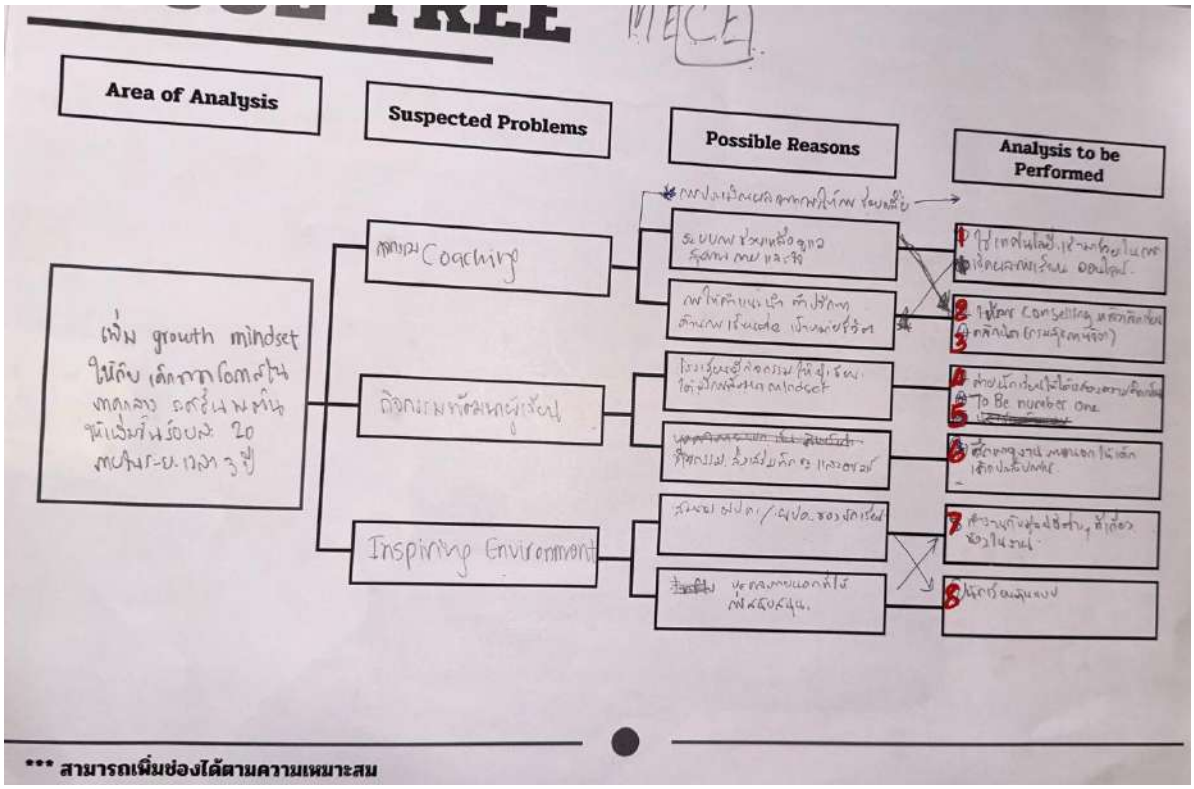
ภาพที่ 40 ผลการวางโครงสร้างปัญหาของกลุ่มที่ 1 (วิเคราะห์ปัญหาด้านระบบแนะแนว)

สำหรับกลุ่มที่ 2 ได้วางโครงสร้างปัญหาด้านหลักสูตรโดยกำหนดขอบเขตการวิเคราะห์คือ **“นักเรียนเบื่อหลักสูตร มองไม่เห็นความสำคัญของแต่ละวิชา และหลักสูตรขาดความเป็นปัจจุบัน”** โดยปัญหาที่คาดไว้คือ ปัญหาด้านตัวผู้เรียนเอง ครูสอนไม่ดี และสภาพแวดล้อม สาเหตุของปัญหาอาจเกิดจากหลักสูตรเก่าไม่ทันกับโลกปัจจุบัน ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ครูขาดทักษะไม่ทันกับปัจจุบัน วิธีการสอนของครูไม่ดี ขาดงบประมาณในการพัฒนาการเรียนการสอน และขาดความร่วมมือกับทุกภาคส่วน การวิเคราะห์ที่ต้องดำเนินการเพื่อแก้ปัญหานี้ได้แก่ การศึกษาแนวทางการปรับปรุงหลักสูตร การเสริมแรงครู สร้างแรงจูงใจให้แก่ครู การศึกษาวิธีการอบรมครู แนวทางการจัดสรรงบประมาณ และแนวทางการสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ภาพที่ 40)



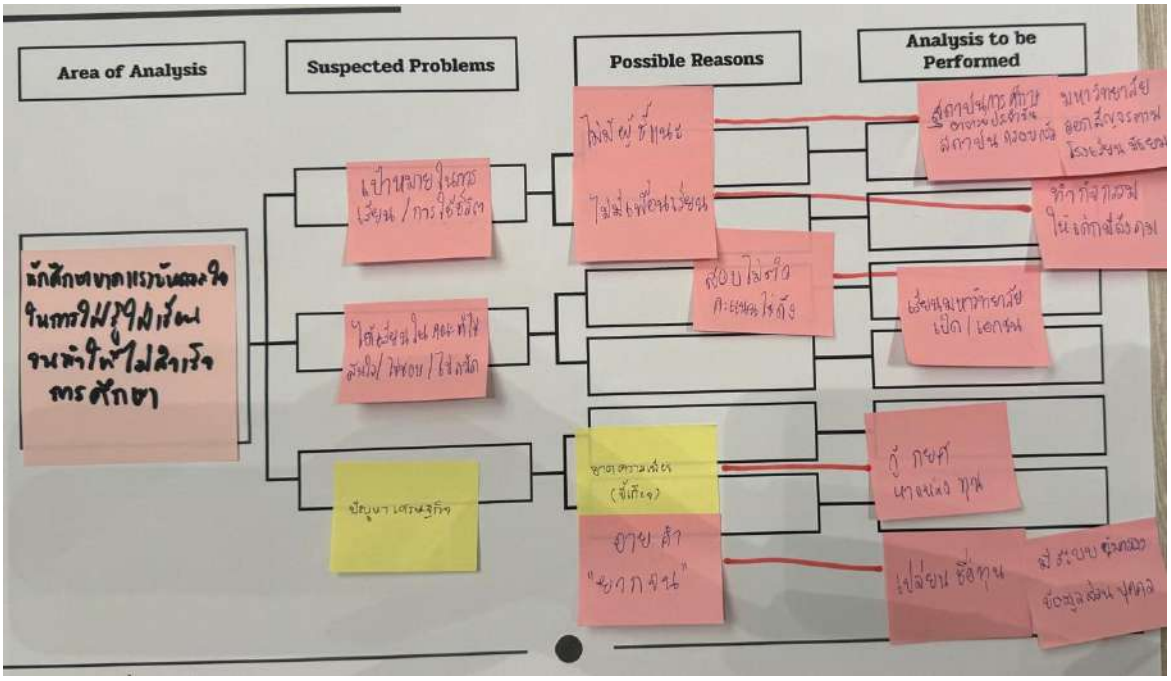
ภาพที่ 41 ผลการวางโครงสร้างปัญหาของกลุ่มที่ 2 (วิเคราะห์ปัญหาด้านหลักสูตร)

กลุ่มที่ 3 ได้วางโครงสร้างของปัญหาเกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้เรียนโดยกำหนดขอบเขตการวิเคราะห์คือ **“เพิ่มกรอบความคิดเติบโตให้กับเด็กขาดโอกาสในภาคกลาง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ให้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ภายในระยะเวลา 3 ปี”** โดยจำแนกปัญหาออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ กิจกรรมการให้คำปรึกษา (coaching) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมแรงบันดาลใจ (inspiring environment) สาเหตุของปัญหาเหล่านี้อาจเกิดมาจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลสุขภาพกายและใจ ระบบการให้คำแนะนำ คำปรึกษาด้านการเรียนต่อและเป้าหมายชีวิต กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปัญหาจากผู้ปกครอง และปัญหาด้านการสนับสนุนจากบุคคลภายนอกสถานศึกษา แนวทางการแก้ปัญหานี้อาจต้องอาศัยการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ การศึกษาแนวทางการให้คำปรึกษาโดยร่วมมือกับกรมสุขภาพจิต การศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมผู้เรียนต่าง ๆ การศึกษาแนวทางการดำเนินงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนการเฟ้นหานักเรียนต้นแบบ

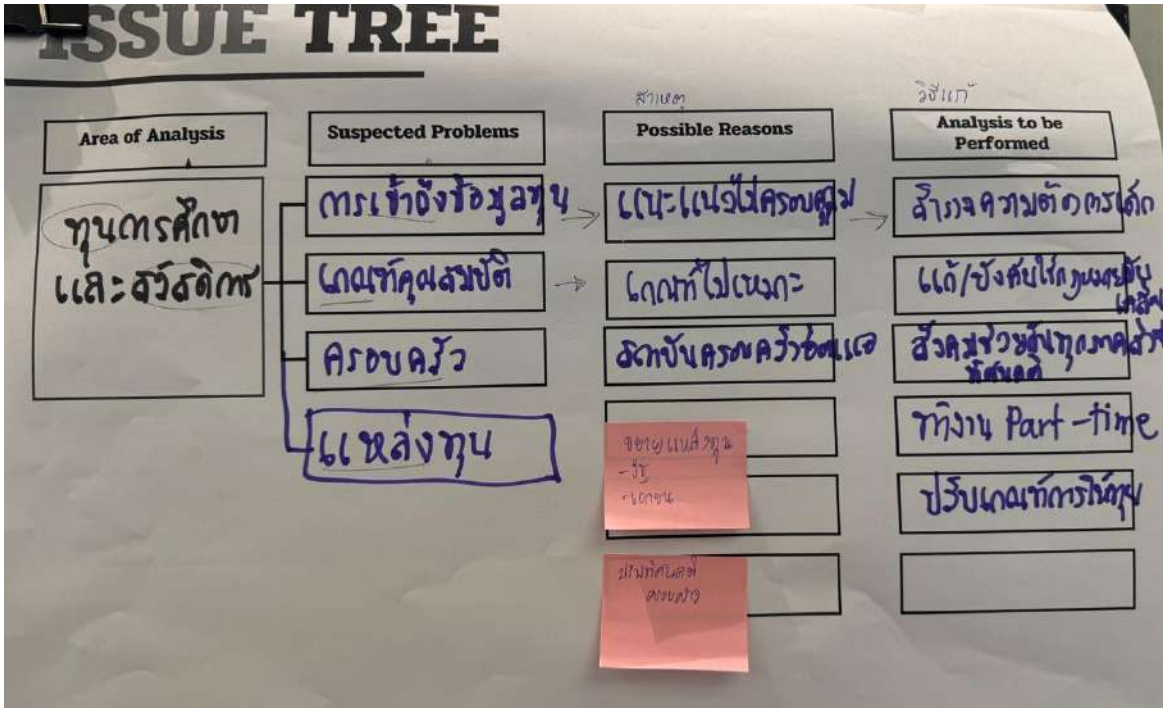


ภาพที่ 42 ผลการวางโครงสร้างปัญหาของกลุ่มที่ 3 (วิเคราะห์ปัญหาด้านแรงจูงใจของผู้เรียน)

กลุ่มที่ 4 ซึ่งรับผิดชอบการวิเคราะห์ปัญหาด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียนของผู้เรียนได้วางโครงสร้างของปัญหาโดยกำหนดขอบเขตการวิเคราะห์คือ **“นักศึกษาขาดแรงบันดาลใจในการใฝ่รู้ใฝ่เรียนจนทำให้ไม่สำเร็จการศึกษา”** และจำแนกประเด็นที่คาดว่าเป็นปัญหาทั้งหมด 3 ประเด็น ได้แก่ เป้าหมายในการเรียน/การใช้ชีวิต การได้เรียนในคณะที่ใช่/สนใจ/ไม่ชอบ/ไม่ถนัด และปัญหาด้านเศรษฐกิจ เหตุผลของปัญหาดังกล่าวครอบคลุมการขาดผู้ชี้แนะ ขาดเพื่อนเรียน ระดับความสามารถทางวิชาการที่ไม่เพียงพอ ขาดความเพียร และการอับอายต่อความยากจน การแก้ปัญหาเหล่านี้ต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันการศึกษา/มหาวิทยาลัย ครู สถาบันครอบครัว เส้นทางการศึกษาต่อ แหล่งทุนและเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา ตลอดจนระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (ภาพที่ 42)



ภาพที่ 43 ผลการวางโครงสร้างปัญหาของกลุ่มที่ 4 (วิเคราะห์ปัญหาด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียน)



ภาพที่ 44 ผลการวางโครงสร้างปัญหาของกลุ่มที่ 5 (วิเคราะห์ปัญหาด้านทุนและสวัสดิการ)

กลุ่มที่ 5 ได้วางโครงสร้างของปัญหาเรื่อง **“ทุนและสวัสดิการ”** โดยจำแนกประเด็นปัญหาหลักออกเป็น 4 ข้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลทุน เกณฑ์คุณสมบัติการให้ทุน ครอบครัว และแหล่งทุน สาเหตุอาจเกิดจากการแนะแนวที่ไม่ครอบคลุม เกณฑ์การคัดเลือกผู้ได้รับทุนไม่เหมาะสม สถาบันครอบครัวอ่อนแอ แหล่งทุนทั้งของภาครัฐและเอกชนที่มียังไม่เพียงพอ และทัศนคติของครอบครัว วิธีการที่คาดว่าน่าจะสามารถแก้ปัญหาได้และจำเป็นต้องได้รับการศึกษาเชิงลึก ได้แก่ การสำรวจความต้องการของเด็กและเยาวชน การแก้ไขและบังคับใช้กฎหมาย การร่วมมือกันของทุกภาคส่วน การปรับทัศนคติผู้ที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานและมีรายได้ระหว่างเรียน และการปรับเกณฑ์การให้ทุนการศึกษา (ภาพที่ 44)

หลังจากการวางโครงสร้างของปัญหา ขั้นตอนต่อมาคือ**การลำดับความสำคัญของปัญหา (prioritize issues)** โดยพิจารณาลำดับความสำคัญในรูปเมทริกซ์ 4 ช่อง แกนตั้ง คือ ผลกระทบต่อเป้าประสงค์ (impact on goal) และแกนนอน คือ ความง่ายในการดำเนินการ (ease of doing) เมื่อนำปัญหาทั้ง 5 ด้านของทุกกลุ่มมาพิจารณาร่วมกัน สามารถสรุปการลำดับความสำคัญของสิ่งที่ควรดำเนินการตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องได้ดัง ตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ผลการลำดับความสำคัญของปัญหา

ผลกระทบต่อเป้าประสงค์สูงแต่ดำเนินการยาก	ผลกระทบต่อเป้าประสงค์สูงและดำเนินการง่าย
- เพิ่มและกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผู้บริหาร - ปรับปรุงหลักสูตร - เพิ่มงบประมาณ - เพิ่มการสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - ระดมทุนจากต่างประเทศ - แก้ไขและบังคับใช้กฎหมาย	- จัดกิจกรรม open house สัญจร - สถาบันอุดมศึกษาเข้ามาประชาสัมพันธ์ในสถานศึกษา - เสริมแรงและสร้างแรงจูงใจให้แก่ครู - เปลี่ยนชื่อทุน - ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนทำกิจกรรมเพื่อสังคม - สำรวจความต้องการของผู้เรียน - รวบรวมข้อมูลแหล่งทุนจากที่ต่าง ๆ ไว้ที่เดียวกัน - เน้นการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย
- พัฒนาครูให้มีความเชี่ยวชาญในการแนะแนว	- อบรมและพัฒนาทักษะให้แก่ครู

จากผลการระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องข้างต้นสะท้อนว่า หากดำเนินการให้ครบ 7 ขั้นตอนตามแนวทางการแก้ปัญหาของ McKinsey ในขั้น **ทำการวิเคราะห์ (conduct analysis)** ควรศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากการประชุมระดมความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ **ปัญหาที่ระบุไว้ใน 5 ประเด็นหลัก** ได้แก่ **(1) ระบบแนะแนว (2) หลักสูตรการศึกษา (3) แรงจูงใจของนักเรียน (4) การส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้** และ **(5) ทุนและสวัสดิการการศึกษา** ซึ่งถูกวิเคราะห์โดยการกำหนดปัญหา วางโครงสร้างปัญหา และลำดับความสำคัญของแนวทางแก้ไข เช่น การเพิ่มตัวชี้วัดการประเมินผู้บริหาร การปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น การสร้างแรงจูงใจและกรอบความคิดเติบโตให้ผู้เรียน และการจัดระบบทุนและสวัสดิการที่ทั่วถึงและเป็นธรรม

ในขั้น **พัฒนาวิธีแก้ไข (develop solutions)** ควรออกแบบมาตรการที่ตอบโจทย์แต่ละปัญหาโดยยึดข้อมูลเชิงลึกจากการวิเคราะห์ เช่น **(1) ระบบแนะแนว** ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์และแนวทางการจัด Open House สัญจรให้เข้าถึงทุกโรงเรียน **(2) หลักสูตร** ควรปรับปรุงให้ทันสมัยและมีทางเลือกหลากหลาย รวมถึงปรับระเบียบและข้อบังคับเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการเรียน **(3) แรงจูงใจของนักเรียน** ต้องเสริมสร้างการให้คำปรึกษาและพัฒนาโปรแกรม mentoring ที่มีประสิทธิภาพ **(4) การส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้** ควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และชุมชน เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ และ **(5) ระบบทุนและสวัสดิการ** ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลทุนให้เป็นศูนย์กลางเดียวกันและเน้นกลยุทธ์การสนับสนุนทางการเงินที่ยั่งยืน

ในขั้น **สังเคราะห์ข้อเสนอแนะ (synthesize recommendations)** ต้องจัดทำ ข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรม โดยอาศัยข้อมูลจากการลำดับความสำคัญของปัญหา เช่น การให้ความสำคัญกับมาตรการที่มีผลกระทบสูงและดำเนินการได้ง่ายก่อน เช่น การจัดกิจกรรมแนะแนวที่เข้าถึงทุกกลุ่ม การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาด้วยการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน และการรวบรวมข้อมูลทุนให้อยู่ในที่เดียวกัน พร้อมทั้งออกแบบนโยบายระยะยาวเพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อน เช่น การเพิ่มงบประมาณด้านการศึกษาและการปรับระบบการบริหารจัดการทุนให้มีประสิทธิภาพ

สุดท้าย ในขั้น **นำลงสู่การปฏิบัติและกำกับติดตาม (implement and monitor)** ควรกำหนด ตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น การเพิ่มอัตราการเข้าถึงแนะแนว การปรับหลักสูตรให้มีความทันสมัย การเพิ่มจำนวนนักเรียนที่มีกรอบความคิดเติบโต และการเพิ่มจำนวนผู้ได้รับทุนอย่างทั่วถึง พร้อมสร้างระบบติดตามที่เข้มแข็งผ่านการวิจัยต่อเนื่องและการประเมินผลเชิงประจักษ์ โดยใช้ข้อมูลจากโรงเรียน มหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ และ

ภาคเอกชน เป็นต้น เพื่อให้มั่นใจว่านโยบายที่พัฒนาขึ้นสามารถขับเคลื่อนมาตรการหลักประกันโอกาสทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนทุกคนสามารถ เข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในปี พ.ศ.2564 กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ได้ร่วมมือกับที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) ที่ประชุมคณะกรรมการอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จัดทำบันทึกความร่วมมือเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ระดับอุดมศึกษา โดยมีเป้าหมายการทำงานเพื่อบูรณาการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลการส่งต่อผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้ได้รับโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ตลอดจนการวิจัยพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนมาตรการและนโยบายด้านการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ระดับอุดมศึกษา ตามคำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ที่ 35/2565 เพื่อขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ระดับอุดมศึกษาตามเป้าหมายของคณะทำงาน ฯ สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) จึง ดำเนินการจัดทำโครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ระดับอุดมศึกษา เพื่อวิเคราะห์เส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสในมิติอื่นๆ (Customer Journey) เนื่องจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่การศึกษาในช่วงชั้นที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่ครอบคลุมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ในหลากหลายมิติและหลากหลายระดับ ดังนั้น การทำความเข้าใจประเด็นความท้าทายและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาจนสำเร็จการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่มีศักยภาพทางการเรียนรู้จะนำไปสู่การยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและนำพาครัวเรือนให้หลุดออกจากกับดักความยากจน โดยความเข้าใจในเส้นทางความท้าทายดังกล่าวจะทำให้เกิดข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งจะนำไปสู่การออกแบบมาตรการการช่วยเหลือและติดตามเด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิผล สามารถตอบโจทย์ความท้าทายของเด็กและเยาวชนในแต่ละกลุ่มในการเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างตรงจุด ยืดหยุ่น และทันเวลา ตลอดจนผลักดันให้สำเร็จการศึกษาได้ตามศักยภาพและนำไปสู่การผลักดันวาระความเสมอภาคในการศึกษาระดับอุดมศึกษาในวงกว้างต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อทำความเข้าใจเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Customer Journey) ในการออกจากความยากจนและการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา

2) เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและ เยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เช่น สถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างศึกษา สำเร็จการศึกษา และการนำไปสู่การมีงานทำ

วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ในการออกแบบการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Sequential Mixed-Research Method) วิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่เหมาะสมในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อ และประยุกต์ใช้แนวคิด Customer Journey เพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจเส้นทางประสบการณ์ (Touch Point) ความท้าทาย (Pain Point) ของกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่การรับรู้ (Awareness) การพิจารณา (Acquisition) การตัดสินใจเข้าหรือไม่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (Acquisition) ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (Service or Learning Experience) และการสำเร็จการศึกษาและมีงานทำ (Loyalty) การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1: Empathize เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 กลุ่มเป้าหมายหลักคือเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาส โดยประยุกต์ใช้วิจัยเชิงคุณภาพประเภทปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) และการเล่าเรื่อง (Narrative Research) เพื่อทำความเข้าใจและถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิต (Lived Experience) ผ่านการเล่าเรื่องของเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสเกี่ยวกับ มุมมอง ความคิด การรับรู้ และความรู้สึกของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสที่มีต่อสิ่งที่เป็นความท้าทายในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ระหว่างศึกษา และจนสำเร็จการศึกษา ซึ่งในที่นี้คือเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสจำนวน 60 คน ใช้การเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ที่มีประสบการณ์ความท้าทายในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและเรียนอุดมศึกษาจนสำเร็จใน 5 กลุ่มประเภท ได้แก่ 1) เด็กยากจน 2) กำพร้า 3) ชนกลุ่มน้อย 4) ทำงานรับผิดชอบตนเองและครอบครัว และ 5) เด็กที่ถูก

ทอดทิ้ง และเด็กพิการ รวมเป็น 6 กลุ่ม ทั้งนี้เป็นเด็กกลุ่มที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และสุขภาวะทางจิต แต่อาจมีความท้าทายด้านเศรษฐกิจ ภูมิสังคม และมานุษยวิทยาที่สามารถได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้

ระยะที่ 2: Define & Ideate เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาหรือความท้าทายโดยการศึกษาแนวทางและวิธีการวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในระดับและมิติต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและมานุษยวิทยา ด้านบทบาทและปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บริบทพื้นที่ ครอบครัว ปัจเจกบุคคล หรือมิติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยใช้กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มเป้าหมายสำคัญเพื่อบ่งชี้สาเหตุ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผล รวมทั้งนำเสนอแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือร่วมกันโดยดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มเป้าหมายใน 6 ภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ตามราชบัณฑิตยสภา ได้แก่ 1. ภาคเหนือ 9 จังหวัด 2. ภาคกลาง (กรุงเทพมหานครและอีก 21 จังหวัด) 3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด 4. ภาคตะวันออก 7 จังหวัด 5. ภาคตะวันตก 5 จังหวัด และภาคใต้ 14 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 6 ภูมิภาค 77 จังหวัด (ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายอาจมีการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด) รวมทั้งสิ้น 300 คน จำแนกเป็น 5 กลุ่มๆละ 10 คน ได้แก่ 1) เด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาส 2) สถานศึกษาจำแนกตามสังกัด ได้แก่ สพฐ. อปท. เอกชน กศน. อาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษา ศึกษาธิการจังหวัด 3) ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม หน่วยงานองค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน 4) ผู้ปกครอง 5) นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน

ระยะที่ 3: Prototype & Test เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือเพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เช่น สถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างศึกษา สำเร็จการศึกษาและการนำไปสู่การมีงานทำ ใช้กระบวนการดังนี้

1) จัดเวทีเยาวชนร่วมออกแบบนโยบายโดยให้สภาเด็กและเยาวชนและเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสมีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบายหรือมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ โดยอาจใช้วิธีการทำ Idea Pitching หรือ Hackathon หรือการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้เข้าร่วมรวมจำนวนไม่น้อยกว่า 50 คน

2) จัดเวทีสัมมนาเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะในการจัดทำข้อเสนอฯ โดยมีผู้เข้าร่วมรวมจำนวนไม่น้อยกว่า 100 คน

3) ยกร่างนโยบายมาตรการหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2 รวมทั้งการศึกษาวรรณกรรมแนวปฏิบัติของต่างประเทศเพื่อมายกร่างนโยบายมาตรการ

4) สนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา จำแนกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ 1) สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนโยบายและมาตรการฯ และ 2) สนทนากลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

ผลการวิจัย

นำเสนอสรุปผลการวิจัยนำเสนอตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Customer Journey) ในการออกจากความยากจนและการเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา

1) จากการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นเครือข่ายของกสศ.จำนวน 28 คนจากทุกภูมิภาค ประกอบด้วยนักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่รับผิดชอบดูแลทุนเสมอภาคครอบคลุมทุกสังกัดที่มีเด็กทุนเสมอภาค องค์กรภาครัฐและเอกชน ผลการดำเนินงานพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนได้แก่ สถานภาพครอบครัว เศรษฐกิจท้องถิ่น ศาสนาวัฒนธรรม ค่านิยม สังคมและเพื่อน ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เรียน สถานศึกษาครู เชื้อชาติ เพศ ทุนการศึกษา ทรัพยากรในการเรียนรู้ สถานการณ์โควิด โครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย นอกจากนี้มีกลไกการให้ความช่วยเหลืออยู่ในระดับหนึ่งแต่ยังไม่เพียงพอและยังขาดการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและประสิทธิภาพ
2) จากการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนจำนวน 60 คน พบ 10 เส้นทางหลักความท้าทาย และ 4 เส้นทางร่วมความท้าทาย ดังนี้

ลำดับ	เส้นทางหลักความท้าทาย
1	เด็กยากจนบนดอย “ไม่มีโรงเรียน”
2.	เรียนดี มีเป้าหมาย แต่ “ต้องมีข้อมูลในการวางแผน”

ลำดับ	เส้นทางหลักความท้าทาย
"3.	เรียนดี อยากเรียนต่อ แต่ “ต้องดูแลครอบครัวก่อน”
4.	เรียนดี มุ่งมั่น แต่ต้องมี “แผนเส้นทางที่ยืดหยุ่น”
5.	มุ่งมั่น สอบติดแต่เกือบไม่ได้เรียนเพราะ “ไม่มีทุน”
6.	“ไม่รู้ความถนัด” เป้าหมายไม่ชัด ขาดความมุ่งมั่น ดูแลครอบครัวก่อน”
7.	“ชีวิตพลิกผัน” (เกือบ) ไม่ได้เรียนต่อ
8.	“โดนเพื่อนแกล้ง” เบื่อเรียน ไร้เป้าหมาย
9.	“ติดเพื่อน” ติดเกม ไม่เรียนต่อ
10.	“ปริญญาไม่ตอบโจทย์ชีวิต” ไม่ชอบวิชาการ จบมาไม่มีงานทำ

ลำดับ	เส้นทางร่วมความท้าทาย	
1	“มุ่งมั่นสู่รั้วอุดมศึกษา บนเส้นทางที่ฟ้าใส” “มามือไปสว่างได้ด้วยตัวเอง”	Clear Will, Clear Way, but No Wealth
2.	“มุ่งมั่นสู่รั้วอุดมศึกษาบนเส้นทางที่ฟ้าหม่น” “มามือไปสว่างได้ด้วยแรงหนุนเสริม”	Clear Will, Cloudy Way, and No Wealth
3.	“อยากไปต่อ แต่ไม่มั่นใจและมองไม่เห็นหนทาง” “มามือทางสลัว ไปต่อได้ด้วยคนช่วยนำทาง”	Cloudy Will, Cloudy Way, and No Wealth
4.	“ไม่ไปต่อ ขออยู่ไปวันๆ” “การศึกษาไม่ตอบโจทย์ชีวิต อุดมศึกษาไม่ใช่คำตอบ”	No Will, No Way, and No Wealth

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

1) จากการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการทบทวนวรรณกรรมมาสร้างเครื่องมือสำรวจพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อพบว่าประกอบด้วย คุณลักษณะและทัศนคติของผู้เรียน พื้นฐานครอบครัว ครูและสถานศึกษา เครือข่ายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือสนับสนุน และความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อของเด็กที่ส่งผลต่อ

แนวโน้มการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยมีข้อค้นพบสำคัญดังนี้ 1) คุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อของนักเรียนมากที่สุด รองลงมาคือเครือข่ายความสัมพันธ์และการสนับสนุนช่วยเหลือทางการศึกษา 2) ครูและสถานศึกษามีอิทธิพลต่อคุณลักษณะและทัศนคติของนักเรียนมากที่สุด รองลงมาคือ พื้นฐานครอบครัว 3) ครูและสถานศึกษาส่งผลต่อเครือข่ายความสัมพันธ์และการสนับสนุนช่วยเหลือทางการศึกษามากที่สุด 4) โมเดลนี้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของของนักเรียนได้ร้อยละ 84.5

2) จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ 6 ภูมิภาคเพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและ เยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

จากการวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มโดยพิจารณาจากข้อความทุกข้อความที่เขียนลงบนกระดาษ flip chart และ post-it ด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) จากนั้นวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่าปัจจัยที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นพ้องต้องกันมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียน รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ปกครอง/ครอบครัว และปัจจัยด้านครู/หลักสูตร/ระบบการศึกษาตามลำดับ เมื่อจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพบว่ากลุ่มนักเรียนเห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือตัวผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียนเอง ในขณะที่กลุ่มผู้ปกครองกล่าวถึงความสำคัญของปัจจัยด้านผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียนและปัจจัยด้านผู้ปกครอง/ครอบครัวในสัดส่วนที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ความเห็นของผู้ปกครองค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกับกลุ่มผู้แทนสถานศึกษาและนักวิชาการ ในขณะที่ภาคประชาสังคมเห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียนแต่ปัจจัยที่สำคัญรองลงมา คือ ครู หลักสูตร และระบบการศึกษา

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อจำแนกตามภูมิภาคโดยใช้การวิเคราะห์ heat map พบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียน/แรงจูงใจภายในผู้เรียนเป็นปัจจัยที่มีความถี่ในการกล่าวถึงสูงสุดในเกือบทุกจังหวัดที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ยกเว้นจังหวัดนครศรีธรรมราชในภาคใต้ที่กลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มกล่าวถึงปัจจัยด้านทุนทรัพย์มากที่สุด มีข้อน่าสังเกตว่าในจังหวัดสระแก้วซึ่งเป็นตัวแทนของภาคตะวันออก ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มกล่าวถึงปัจจัยด้านผู้เรียน/แรงจูงใจภายในตัวผู้เรียนมากที่สุด แต่ก็พูดถึงปัจจัยด้านผู้ปกครอง./ครอบครัว และปัจจัยด้านครู หลักสูตร และระบบการศึกษาในระดับที่ใกล้เคียงกัน

ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูและสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สามารถสร้างคุณลักษณะและทัศนคติที่ดีของนักเรียนในการมุ่งมั่นศึกษาต่อเช่นเดียวกันกับครอบครัว และไม่ว่าพื้นฐานครอบครัวของเด็กจะเป็นเช่นไร ครูและสถานศึกษา ร่วมกับครอบครัว สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นกับเด็กได้โดยอาศัยเครือข่ายและการช่วยเหลือสนับสนุนจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์มีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การเรียนรู้ มีความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อ และตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้

ในที่สุด ดังนั้น ครูและสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นศึกษาต่อและตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1 การจัดเวทีเยาวชนร่วมออกแบบนโนบาย

จากการจัดเวทีเยาวชนวันที่ 16 กันยายน 2567 และเวทีสัมมนาการนำเสนอนโยบาย ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำมาตรการไปใช้วันที่ 20 กันยายน 2567 มีข้อเสนอแนะที่ได้ดังต่อไปนี้

ความช่วยเหลือในระดับมัธยมศึกษา

1. ข้อมูลด้านการศึกษาและการแนะแนว
   - โรงเรียนควรจัดให้มีครูแนะแนวตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาหรือมัธมยมศึกษาตอนต้นเพื่อให้มองเห็นเส้นทางการวางแผนการเรียนในอนาคตได้อย่างสอดคล้องกับความถนัดและความสนใจ
   - โรงเรียนควรจัดให้มีครูแนะแนวที่เพียงพอในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในการวางแผนเส้นทางการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้อย่างชัดเจน
   - สถาบันอาชีวศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับโรงเรียนในการแนะแนวให้กับนักเรียนในโรงเรียนอย่างทั่วถึงโดยควรแนะแนวให้ข้อมูลทั้งด้านหลักสูตร แผนการเรียน ค่าใช้จ่ายในการเรียน การดำรงชีวิต และสวัสดิการต่างๆที่จำเป็น และการหารายได้เสริมระหว่างเรียน
   - ควรมีเครื่องมือหรือช่องทางการแนะแนวเสริมผ่านระบบออนไลน์ที่เด็กสามารถเข้าถึงได้ด้วยตนเอง เช่น ของเอกชนที่นอกเหนือจากการแนะแนวผ่านระบบของสถานศึกษา
   - คุณภาพครูแนะแนว ครูที่ปรึกษาม.ปลายควรมีการผ่านอบรมหรือหลักสูตรในการแนะแนว ควรมีข้อมูลและความรู้ความเข้าใจที่รอบด้านเกี่ยวกับช่องทางระบบการศึกษาต่อและการเลือกอาชีพที่หลากหลายทันความเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน

2. หลักสูตรและรูปแบบการเรียน
   - ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องและเพียงพอกับความสนใจของนักเรียน

- รูปแบบการเรียนควรมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียนที่บางคนต้องทำงานหรือดูแลครอบครัวไปด้วย การเรียนควรเน้นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพิ่มทักษะและหารายได้เสริมระหว่างเรียนได้
- ควรเน้นการเรียนที่ให้นักเรียนได้เก็บหน่วยกิต หรือทำแฟ้มสะสมผลงานหรือ นำประสบการณ์ตรงมาใช้เทียบเคียงในการสำเร็จตามหลักสูตร
- ควรมีการติวเสริมพิเศษให้กับนักเรียนที่ไม่สามารถเรียนได้เต็มเวลาเนื่องจากต้องทำงานหรือดูแลครอบครัว หรือนักเรียนที่หลุดจากระบบไปแล้ว หรือเรียนกศน. แต่ต้องการศึกษาต่อให้สามารถมีความรู้ที่เพียงพอในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ ทั้งนี้การติวเสริมอาจเป็นระบบออนไลน์ที่ให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองหรือมีโค้ช เช่น เพื่อนหรือรุ่นพี่ มากกว่าการสอนเสริมในระบบของโรงเรียนเนื่องจากนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์อาจต้องใช้เวลาในการทำงานหารายได้เสริม
- เส้นทางการเรียนควรมีความเชื่อมโยงหลากหลายและสามารถปรับเปลี่ยนเส้นทางได้อย่างยืดหยุ่น เช่นสายสามัญ สายอาชีพ สกร. เป็นต้น
- ควรมีระบบข้อมูลที่วิเคราะห์ความสามารถของนักเรียนกับเส้นทางอาชีพในอนาคต
- มีรูปแบบการเรียนที่ยืดหยุ่น เช่นการเรียนแบบเก็บหน่วยกิตให้ครบตามหลักสูตร มากกว่าการเรียนตามรายวิชาที่กำหนดซึ่งไม่ยืดหยุ่นกับความต้องการหรือความสนใจของนักเรียน
- สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและเข้าถึงได้ง่าย

3. การสร้าง growth mindset

- สังคมควรนำเสนอเรื่องราวชีวิตที่สร้างแรงบัลดาลใจให้เด็กเห็นตัวแบบที่ดี เช่นหนัง หรือสื่อโซเชียลมีเดีย เป็นต้น
- ครูควรสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียนเห็นคุณค่าในตัวเอง ไม่กล่าวโทษ ติเตียน หรือใช้ถ้อยคำที่ลดค่าในตัวนักเรียน แต่ใช้คำพูดเชิงบวกเสริมให้กำลังใจ คอยติดตามดูแลเอาใจใส่ เป็นที่พึ่งพูดคุยแบบเป็นกันเองกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนอยากเข้าหามากกว่าการคอยตามให้ส่งงานเพียงอย่างเดียว ให้ข้อเสนอแนะกับนักเรียนเพื่อการพัฒนาให้เติบโตได้อย่างมั่นใจ
- โรงเรียนควรสร้างวัฒนธรรมและพื้นที่การเรียนรู้การเรียนรู้ที่ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและปลอดภัย ไม่ต้องกลัวการถูกตำหนิ สร้างความเชื่อร่วมกันในการให้เด็กทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่เพิกเฉยเมื่อมีกรณีนักเรียนถูก Bully ในโรงเรียน

- โรงเรียนควรจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียนที่สร้างแรงบันดาลใจได้จริงเพื่อให้นักเรียนที่ประพฤติตัวดี ดูแลครอบครัว รับผิดชอบพึ่งพาตนเองได้ ช่วยเหลืองานโรงเรียน เป็นต้น ไม่ใช่แค่เรียนเก่งหรือแข่งขันได้รางวัลเท่านั้น โดยอาจให้สมาคมศิษย์เก่า หรือสภานักเรียนจัดกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจจากศิษย์เก่าที่เข้าถึงได้จริง

4. ระบบสวัสดิการ
   - ควรมีสวัสดิการให้นักเรียนที่ครอบคลุมด้านการเดินทาง อาหาร วัสดุอุปกรณ์การเรียน อินเตอร์เนต การเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษ อย่างเพียงพอและทั่วถึง และควรมีสวัสดิการที่พักให้นักเรียนที่อยู่ห่างไกลได้เรียนมัธยมศึกษาได้ เช่นเป็นโรงเรียนพักนอน โดยควรเป็นสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงินแต่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นในการใช้ประโยชน์ได้โดยตรงของนักเรียน
   - ควรมีช่องทางการหารายได้พิเศษระหว่างเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยอาจเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่กับสถานประกอบการเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถมีรายได้ระหว่างเรียนและสามารถฝึกทักษะอาชีพที่ช่วยให้นักเรียนมองเห็นความเชื่อมโยงการประยุกต์ใช้ประสบการณ์และความรู้สู่การวางแผนการเรียนต่อในอนาคตได้
   - ควรมีระบบสวัสดิการช่วยเหลือครอบครัวนักเรียนที่มีภาระพึ่งพิงโดยมีระบบเครือข่ายชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาให้การช่วยเหลือดูแล เพื่อให้นักเรียนสามารถมาเรียนได้อย่างปกติ

มหาวิทยาลัย

1. ทุนและสวัสดิการที่ครอบคลุมและเพียงพอ

   1.1 ทุนการศึกษา

   - ควรมีที่นั่งสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ควรมีทุนหรือโควตาพิเศษให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้เข้าเรียนในแผนการเรียนพิเศษตามความสามารถ
   - ควรมีโควต้าการรับเข้าให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนในบางสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาเชิงพื้นที่
   - ควรมีทุนการศึกษาต่อเนื่องมัธยม อาชีวะหรือกศน.ให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่เรียนต่อเนื่องถึงระดับอุดมศึกษาในสาขาที่กลับมาพัฒนาท้องถิ่น

- ควรมีทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่สอบติดแล้ว แต่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนนักศึกษาเพราะเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่ค่าใช้จ่ายสูง
- สถานประกอบการหรือมหาวิทยาลัยควรให้ทุนการศึกษา หรือลดหย่อนค่าหน่วยกิตสำหรับนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่มีพฤติกรรมดี เป็นเด็กกิจกรรมช่วยเหลืองานอาจารย์ สถาบัน หรือมีจิตอาสาช่วยสังคม

1.2 สวัสดิการช่วยเหลือพิเศษ

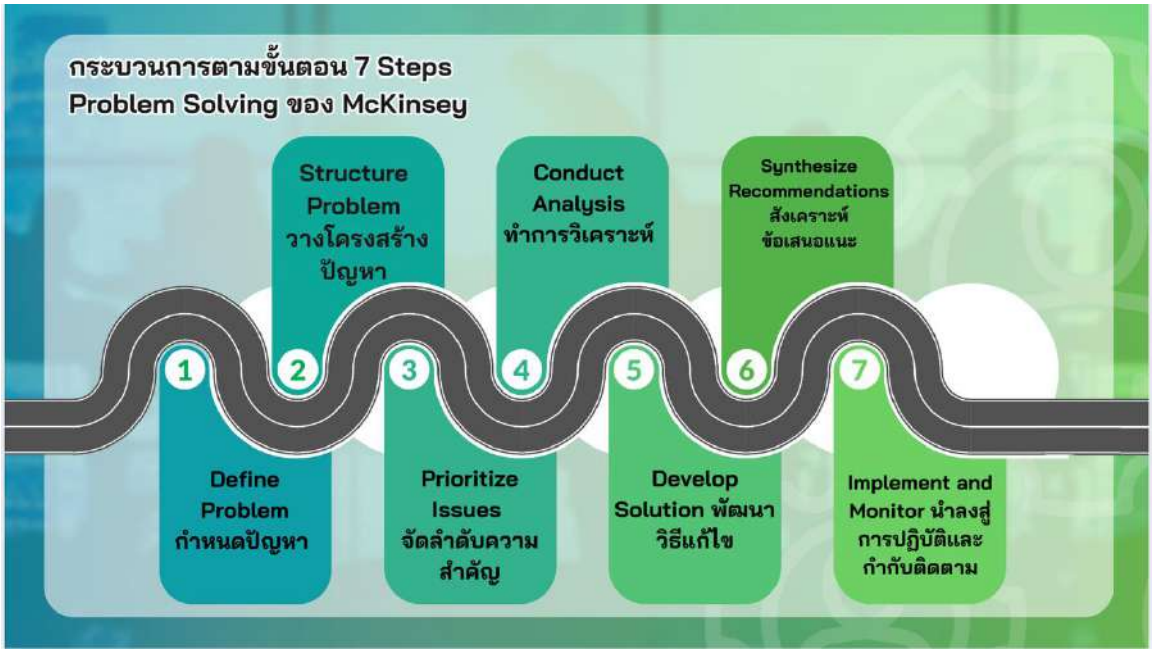
- ควรมีการจัดสวัสดิการให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือยากจนพิเศษในการเดินทางมาสอบ หรือการจัดที่พัก อาหารให้กับผู้ที่เดินทางมาสอบ
- ควรมีบัตรสวัสดิการนักศึกษาสำหรับผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อสนับสนุนการเดินทาง อาหาร ที่พัก วัสดุอุปกรณ์การเรียนระหว่างเรียน อินเตอร์เนต
- ควรมีระบบติวเสริมความรู้สำหรับนักศึกษาที่ต้องทำงานไปด้วยเรียนไปด้วยเพื่อให้สามารถเรียนได้อย่างประสบความสำเร็จตามหลักสูตร
- ควรมีศูนย์ให้คำปรึกษาพิเศษในการปรับตัวด้านการเรียนหรือการดำรงชีวิตหรือเมื่อเผชิญกับวิกฤติในชีวิต
- ควรมีการยกเว้นหรือลดค่าสมัครสอบในวิชาต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีสิทธิสอบ

2. หลักสูตรและรูปแบบการเรียน และการส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน
   - ควรมีการให้คำแนะนำช่องทางการหารายได้พิเศษระหว่างเรียน
   - ควรมีเครือข่ายกับสถานประกอบการหรือภาครัฐและเอกชนในการให้นักศึกษาได้มีโอกาสทำงานฝึกประสบการณ์พร้อมมีรายได้พิเศษ
   - ควรการันตีการมีงานทำหรือให้ความช่วยเหลือพิเศษแก่นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้สามารถมีงานทำทันทีหลังสำเร็จการศึกษา
   - รูปแบบการเรียนควรมีความยืดหยุ่น เช่น เรียนแบบเก็บหน่วยกิตหรือเทียบโอนประสบการณ์ผ่านการทำกิจกรรมแล้วนำมาเทียบเป็นคะแนนหรือหน่วยกิตได้
   - หลักสูตรและระบบการรับเข้าศึกษาต่อควรเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่หลากหลายโดยสามารถรับนักเรียนจากทุกระบบการศึกษาทั้งสายสามัญ สกร.และอาชีวะ

- หลักสูตรควรเชื่อมโยงกับผู้จ้างงานในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ Soft Skills and Hard Skills เพื่อสร้างโอกาสการมีงานทำในอนาคต
- การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเอื้อให้กับการเรียนทางไกล

3.2 การจัดเวทีผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปใช้

จากผลการระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องข้างต้นสะท้อนว่า หากดำเนินการให้ครบ 7 ขั้นตอนตามแนวทางการแก้ปัญหาของ McKinsey



ขั้นตอนที่ 1 กำหนดปัญหา (define problem) แต่ละกลุ่มได้วิเคราะห์โดยการระบุปัญหาด้วยข้อความที่ชัดเจน (problem statement)

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์บริบทของปัญหา (context) วิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหา (stakeholder) ระบุแหล่งข้อมูลเชิงลึก (key sources of insight) วิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (success criteria) วิเคราะห์ข้อจำกัด (constraints) และระบุขอบเขตของปัญหา (scope)

ขั้นตอนที่ 3 คณะผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมประชุมตอบแบบสำรวจเลือกประเด็นเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไขโดยนำประเด็นที่เป็นข้อเสนอจากเวทีเยาวชนมาเป็นประเด็นหลักได้แก่

1. ทำอย่างไรให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา และระหว่างเรียนในระดับอุดมศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ได้รับการแนะแนวที่จำเป็นทั้งในด้านการศึกษาต่อ การใช้ชีวิต การทำงานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพไม่ว่าจะอยู่ในระบบโรงเรียนหรือไม่ก็ตาม?
2. ทำอย่างไรหลักสูตรและการเรียนการสอนในประเทศไทยจะมีคุณภาพ ยืดหยุ่น ส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียม อีกทั้งสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว?
3. ทำอย่างไรให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา และระหว่างเรียนในระดับอุดมศึกษาจะมุ่งมั่นตั้งใจเรียน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง?
4. ทำอย่างไรสังคมไทยจะกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต?
5. ทำอย่างไรให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา และระหว่างเรียนในระดับอุดมศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จะได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและได้รับสวัสดิการที่จำเป็นสำหรับการเรียนต่อจนถึงอุดมศึกษา?

ในขั้นที่ 4 ทำการวิเคราะห์ (conduct analysis) เป็นศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากการประชุมระดมความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ **ปัญหาที่ระบุไว้ใน 5 ประเด็นหลัก** ได้แก่ **(1) ระบบแนะแนว (2) หลักสูตรการศึกษา (3) แรงจูงใจของนักเรียน (4) การส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้** และ **(5) ทุนและสวัสดิการการศึกษา** ซึ่งถูกวิเคราะห์โดยการกำหนดปัญหา วางโครงสร้างปัญหา และลำดับความสำคัญของแนวทางแก้ไข เช่น การเพิ่มตัวชี้วัดการประเมินผู้บริหาร การปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น การสร้างแรงจูงใจและกรอบความคิดเติบโตให้ผู้เรียน และการจัดระบบทุนและสวัสดิการที่ทั่วถึงและเป็นธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เข้าร่วมประชุมแบ่งกลุ่มและร่วมอภิปรายระดมความคิดเห็นกันในแต่ละประเด็นข้างต้น ไม่ซ้ำกันในแต่ละกลุ่ม โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้แบ่งกลุ่มให้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้ความคิดเห็นเพื่อขับเคลื่อนมาตรการหลักประกันการเข้าถึงอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

ในขั้นที่ 5 พัฒนาวิธีแก้ไข (develop solutions) ควรออกแบบมาตรการที่ตอบโจทย์แต่ละปัญหาโดยยึดข้อมูลเชิงลึกจากการวิเคราะห์ เช่น **(1) ระบบแนะแนว** ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์และแนวทางการจัด Open

House สัญจรให้เข้าถึงทุกโรงเรียน **(2) หลักสูตร** ควรปรับปรุงให้ทันสมัยและมีทางเลือกหลากหลาย รวมถึงปรับระเบียบและข้อบังคับเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการเรียน **(3) แรงจูงใจของนักเรียน** ต้องเสริมสร้างการให้คำปรึกษาและพัฒนาโปรแกรม mentoring ที่มีประสิทธิภาพ **(4) การส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้** ควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และชุมชน เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ และ **(5) ระบบทุนและสวัสดิการ** ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลทุนให้เป็นศูนย์กลางเดียวกันและเน้นกลยุทธ์การสนับสนุนทางการเงินที่ยั่งยืน

ในขั้นที่ 6 สังเคราะห์ข้อเสนอแนะ (synthesize recommendations) ต้องจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรม โดยอาศัยข้อมูลจากการลำดับความสำคัญของปัญหา เช่น การให้ความสำคัญกับมาตรการที่มีผลกระทบสูงและดำเนินการได้ง่ายก่อน เช่น การจัดกิจกรรมแนะแนวที่เข้าถึงทุกกลุ่ม การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาด้วยการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน และการรวบรวมข้อมูลทุนให้อยู่ในที่เดียวกัน พร้อมทั้งออกแบบนโยบายระยะยาวเพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อน เช่น การเพิ่มงบประมาณด้านการศึกษาและการปรับระบบการบริหารจัดการทุนให้มีประสิทธิภาพ

ในขั้นที่ 7 นำลงสู่การปฏิบัติและกำกับติดตาม (implement and monitor) ควรกำหนด ตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น การเพิ่มอัตราการเข้าถึงแนะแนว การปรับหลักสูตรให้มีความทันสมัย การเพิ่มจำนวนนักเรียนที่มีกรอบความคิดเติบโต และการเพิ่มจำนวนผู้ได้รับทุนอย่างทั่วถึง พร้อมสร้างระบบติดตามที่เข้มแข็งผ่านการวิจัยต่อเนื่องและการประเมินผลเชิงประจักษ์ โดยใช้ข้อมูลจากโรงเรียน มหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ และภาคเอกชน เป็นต้น เพื่อให้มั่นใจว่านโยบายที่พัฒนาขึ้นสามารถขับเคลื่อนมาตรการหลักประกันโอกาสทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนทุกคนสามารถ เข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง "หลักประกันโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ระดับอุดมศึกษา" ได้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสและอุปสรรคของนักเรียนที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม ครอบครัว และระบบสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเส้นทางการศึกษา (UNESCO, 2020) นอกจากนี้ การใช้แนวคิด Customer Journey เพื่อทำความเข้าใจเส้นทางความท้าทายของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำให้สามารถออกแบบมาตรการสนับสนุนที่ตรงจุดมากขึ้น (Schleicher, 2018)

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยในระดับสากลที่พบว่าการศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเท่าเทียมทางสังคม (OECD, 2019; Collins and Buasuwan, 2017) นอกจากนี้ การลงทุนในการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาสยังช่วยเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจในระยะยาว เนื่องจากเป็นการเสริมสร้างทักษะและขีดความสามารถให้กับแรงงานในอนาคต (Heckman, 2006; Psacharopoulos & Patrinos, 2018)

2. การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

จากผลการวิจัยพบว่ามีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาส ได้แก่ สถานภาพครอบครัว เศรษฐกิจท้องถิ่น และเครือข่ายทางสังคม (OECD, 2019) นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์มักเผชิญกับความท้าทายในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา เช่น การแนะแนวการเรียน การสนับสนุนจากครู และโอกาสทางทุนการศึกษา (Chetty et al., 2017) สอดคล้องกับ UNICEF (2023) พบว่าเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำที่สุด 20% ของประเทศมีอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพียง 53% ต่างจากเด็กจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่าซึ่งมีอัตราการเรียนต่อที่ 87% ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นใน

การสร้างหลักประกันทางการศึกษาเพื่อลดอัตราการหลุดจากระบบการศึกษาของเด็กจากครอบครัวยากจน (UNICEF, 2023)

ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของการออกแบบระบบสนับสนุนที่เน้นความยืดหยุ่นในการเรียนและการแนะแนวที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน (Bourdieu & Passeron, 1990) นอกจากนี้ การที่นักเรียนมีที่ปรึกษาทางการศึกษาและเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสในการเรียนต่อตั้งแต่ช่วงมัธยมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ (Hattie, 2009) การสนับสนุนจากครูและเครือข่ายการเรียนรู้สามารถช่วยลดอัตราการออกกลางคันและเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ (Carnevale et al., 2020)

2.1 เส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

จากผลการวิจัยพบว่ามีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาส ได้แก่ สถานภาพครอบครัว เศรษฐกิจท้องถิ่น และเครือข่ายทางสังคม (OECD, 2019; Baker et al., 2014) นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์มักเผชิญกับความท้าทายในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา เช่น การแนะแนวการเรียน การสนับสนุนจากครู และโอกาสทางทุนการศึกษา (Chetty et al., 2017; Perna, 2006)

เมื่อวิเคราะห์กลุ่มเส้นทางร่วมของเด็กและเยาวชนยากจน พบว่าสามารถจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. **Clear Will, Clear Way, but No Wealth** - เด็กที่มีเป้าหมายทางการศึกษาชัดเจน มีแผนที่ยืดหยุ่น และได้รับแรงสนับสนุนทางจิตใจจากครอบครัว แม้ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่สามารถใช้ทรัพยากรที่มีในการก้าวสู่ระดับอุดมศึกษาได้ (Bourdieu & Passeron, 1990; Reay, 2004)
2. **Clear Will, Cloudy Way, and No Wealth** - เด็กที่มีความมุ่งมั่นแต่ขาดเส้นทางที่ชัดเจน มีอุปสรรคจากครอบครัว สังคม และระบบแนะแนวที่จำกัด แม้มีความพยายามแต่ยังต้องพึ่งพาการช่วยเหลือจากภายนอก (Bowen et al., 2016; Castleman & Page, 2014) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Perna (2006) ที่กล่าวถึงความสำคัญของระบบแนะแนวและทุนสนับสนุน และสอดคล้องกับรายงานของ กสศ. (2023) ที่พบว่าผู้ปกครองของเด็กที่หลุดจากระบบการศึกษาส่วนใหญ่ว่างงานหรือมีรายได้น้อยกว่า 900 บาทต่อเดือนต่อคน

3. **Cloudy Will, Cloudy Way, and No Wealth** - เด็กที่สนใจการศึกษาต่อแต่ขาดความมั่นใจและขาดแคลนทรัพยากร มีภาระครอบครัวหรือปัญหาชีวิตที่ทำให้ขาดแรงผลักดันภายใน (Carnevale et al., 2020; Goldrick-Rab, 2016) แนวคิดของ Eccles & Wigfield (2002) อธิบายว่าความเชื่อมั่นในตนเองและแรงจูงใจจากภายนอกมีผลอย่างมากต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ นอกจากนี้แนวคิดของ Bronfenbrenner (2007) อธิบายว่าการพัฒนาของบุคคลได้รับอิทธิพลจากบริบทแวดล้อมซึ่งรวมถึงสภาพครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

4. **No Will, Cloudy Way, and No Wealth** - เด็กที่ไม่ต้องการศึกษาต่อ เห็นว่าการศึกษาไม่สำคัญหรือไม่ตอบโจทย์ชีวิต มักมาจากครอบครัวที่ขาดแรงสนับสนุน และมีมุมมองต่ออนาคตที่จำกัด (McKinsey & Company, 2018; Tinto, 1993) แนวคิดของ Tinto (1993) อธิบายว่าเด็กที่ขาดการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากครอบครัวและโรงเรียนมักมีแนวโน้มออกจากระบบการศึกษา และงานวิจัยของ Rumberger & Lim (2008) พบว่าเด็กที่มีปัจจัยทางครอบครัว เช่น พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว หรือปัญหาการเงิน มักมีแนวโน้มลาออกกลางคันสูงกว่าเด็กกลุ่มอื่น

2.2 อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อ

การวิจัยระบุว่าอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาคือแรงจูงใจของผู้เรียน พื้นฐานครอบครัว และระบบสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา (Bowen et al., 2016) นอกจากนี้ ครูและสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและให้แนวทางในการเรียนต่อ นักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากครูที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการศึกษาต่อและตลาดแรงงานมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากขึ้น (Hattie, 2009)

ผลการวิเคราะห์ยังพบว่าระบบทุนการศึกษาและสวัสดิการของรัฐยังไม่เพียงพอและขาดการกระจายอย่างทั่วถึง (McKinsey & Company, 2018) นอกจากนี้ การออกแบบมาตรการให้ทุนที่ตรงกับลักษณะและความต้องการของนักเรียนสามารถช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาและส่งเสริมให้เยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้มากขึ้น (Carnevale et al., 2020)

นอกจากนี้ การวิจัยระบุว่าอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาคือแรงจูงใจของผู้เรียน พื้นฐานครอบครัว และระบบสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา (Bowen et al., 2016; Kearney, 2008) กลุ่มเด็กในประเภท Clear Will, Cloudy Way และ Cloudy Will, Cloudy Way พบว่าพวกเขาอาจมีความต้องการศึกษา

ต่อแต่ขาดเครือข่ายสนับสนุนที่ช่วยให้พวกเขาเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษาและทุนการศึกษา (Chetty et al., 2017; Perna & Titus, 2005)

ในขณะที่ กลุ่ม No Will, Cloudy Way พบว่าแรงจูงใจภายในมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง (Deci & Ryan, 2000; Eccles & Wigfield, 2002) การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นแรงจูงใจและแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการศึกษาจะช่วยเปลี่ยนทัศนคติของเด็กกลุ่มนี้ให้เห็นว่าโอกาสทางการศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตได้ (Hattie, 2009; Kuh et al., 2011)

Deci & Ryan (2000) นำเสนอแนวคิด Self-Determination Theory ซึ่งอธิบายว่าแรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเอาชนะอุปสรรคได้ ขณะที่ Hattie (2009) พบว่าแรงสนับสนุนจากครูและเครือข่ายทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มโอกาสความสำเร็จของนักเรียน

2.3 แนวทางการออกแบบมาตรการช่วยเหลือ

แนวทางการออกแบบมาตรการช่วยเหลือที่ได้จากการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ McKinsey ที่เน้นการกำหนดปัญหา วิเคราะห์บริบท และพัฒนาวิธีแก้ไขที่เป็นระบบ (McKinsey & Company, 2018) การออกแบบนโยบายที่ประสบความสำเร็จควรมีองค์ประกอบสำคัญ เช่น การแนะแนวที่ครอบคลุม ระบบทุนการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น และการสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนผ่านเครือข่ายสนับสนุนจากโรงเรียนและชุมชน (Heckman, 2006)

นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการแนะแนวและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เช่น ระบบแนะนำเส้นทางอาชีพออนไลน์ หรือแพลตฟอร์มแนะแนวอาชีพดิจิทัล จะสามารถช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกเส้นทางการศึกษาได้แม่นยำขึ้น (OECD, 2019) การเชื่อมโยงระหว่างภาคการศึกษากับภาคแรงงานผ่านโปรแกรมฝึกงานและความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมจะช่วยสร้างโอกาสให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์จริงและสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ทันทีหลังสำเร็จการศึกษา (Alon, 2011)

เพื่อพิจารณาตามกลุ่มความท้าทายร่วม 4 กลุ่มแนวทางการออกแบบมาตรการช่วยเหลือที่ได้จากการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ McKinsey ที่เน้นการกำหนดปัญหา วิเคราะห์บริบท และพัฒนาวิธีแก้ไขที่เป็นระบบ (McKinsey & Company, 2018; Bailey & Dynarski, 2011) เพื่อช่วยเหลือเด็กในกลุ่มเส้นทางร่วมที่มีความยากลำบาก ควรดำเนินมาตรการดังนี้:

- **กลุ่ม Clear Will, Cloudy Way และ Cloudy Will, Cloudy Way** ควรได้รับการสนับสนุนด้านแนะแนวและระบบช่วยเหลือทางการเงินที่ยืดหยุ่นเพื่อช่วยให้พวกเขาเห็นเส้นทางสู่เป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น (Carnevale et al., 2020; Castleman & Page, 2014)
- **กลุ่ม No Will, No Way** ควรมีการพัฒนาโปรแกรมแนะแนวและสร้างแบบอย่างที่เป็นแรงบันดาลใจเพื่อช่วยให้พวกเขาตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา (Deci & Ryan, 2000; Eccles & Wigfield, 2002)
- **มาตรการร่วม** สำหรับทุกกลุ่มควรพัฒนาระบบทุนที่ต่อเนื่อง การแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ และการเชื่อมโยงระหว่างภาคการศึกษากับภาคแรงงาน (OECD, 2019; Perna, 2006) แนวทางการออกแบบมาตรการช่วยเหลือที่ได้จากการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ McKinsey ที่เน้นการกำหนดปัญหา วิเคราะห์บริบท และพัฒนาวิธีแก้ไขที่เป็นระบบ (McKinsey & Company, 2018; Bailey & Dynarski, 2011) เพื่อช่วยเหลือเด็กในกลุ่มเส้นทางร่วมที่มีความยากลำบาก ควรดำเนินมาตรการดังนี้
    - พัฒนาโครงสร้างแนะแนวที่ครอบคลุม (Perna, 2006) ทุกระดับ โดยควรจัดสรรทรัพยากรด้านบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ครอบคลุมนักเรียนทุกระดับชั้นและทุกกลุ่มเนื่องจากปัจจุบันครูแนะแนวได้รับการจัดสรรให้เฉพาะโรงเรียระดับมัธยมศึกษา แต่ระดับประถมศึกษาไม่มีครูแนะแนวแต่เป็นครูประจำชั้นดูแล อย่างไรก็ตามเนื่องจากปัจจุบันเด็กและเยาวชนมีความความต้องการและปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งการวางแผนการเรียนที่เชื่อมโยงเส้นทางอาชีพจำเป็นต้องได้รับการวางแผนและออกแบบอย่างเป็นระบบต่อเนื่องตั้งแต่ระดับชั้นพื้นฐาน อีกทั้งโลกแห่งการทำงานและอาชีพมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญหรือระบบสนับสนุนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา
    - สร้างระบบทุนที่ต่อเนื่องและยืดหยุ่น (Carnevale et al., 2020) ทุนการศึกษาควรเป็นทุนที่ติดตัวผู้เรียนตลอดช่วงวัย เนื่องจากขณะนี้มีจำนวนเด็กและเยาวชนเกิดน้อยลง การสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน การสนับสนุนทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างทั่วถึงโดยให้เป็นสิทธิ์ขั้นพื้นฐานแก่เยาวชนทุกคนเพื่อให้ประเทศชาติมีกำลังแรงงานที่มีคุณภาพ (Collins and Buasuwan, 2017)
        - กระตุ้นแรงจูงใจภายในโดยใช้แนวคิด Self-Determination Theory (Deci & Ryan, 2000) ภาคประชาสังคม สื่อมวลชนควรร่วมกันเป็นเครือข่ายทางสังคมในการบ่มเพาะ

สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการศึกษารวมทั้งการสนับสนุนแบบตลอดแนวสู่เส้นทางอาชีพในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้ทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้เรียนในการศึกษาต่อ จึงควรศึกษาวิจัยแนวทางการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีและการมีความมุ่งมั่นต่อการเรียนของผู้เรียน
2. นอกจากนี้งานวิจัยพบว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการแนะแนวให้คำปรึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้อย่างสำเร็จ ดังนั้นจึงควรศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนอย่างเป็นระบบและตลอดแนวโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญ
3. ควรพัฒนานวัตกรรมโดยผสานเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่ผู้เรียนในการค้นพบตนเอง วางแผนการศึกษาต่อ รวมถึงเข้าสู่เส้นทางอาชีพที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ
4. เนื่องจากงานวิจัยพบว่าวิถีชีวิตของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มด้อยโอกาสต้องการแบบแผนการเรียนที่ยืดหยุ่น ดังนั้นควรศึกษาวิจัยการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตและบริบทของผู้เรียนที่สามารถเชื่อมโยงและต่อเนื่องกันได้ตลอดแนวไร้ขีดจำกัด
5. งานวิจัยพบว่าเครือข่ายทางสังคมเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญต่อการศึกษาต่อของผู้เรียน ดังนั้นควรศึกษาการออกแบบระบบเครือข่ายทางสังคมในการเกื้อหนุนการศึกษาต่อของผู้เรียน ทั้งปัจจัยด้านทุนทรัพย์และวัตถุ ปัจจัยด้านสวัสดิการ รวมทั้งการเข้าถึงโอกาสทางสังคมและการมีงานทำในอนาคต

สรุป

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งพบว่าปัจจัยด้านทุนทรัพย์แม้เป็นปัจจัยความท้าทายหลักแต่มีปัจจัยอื่นที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้อีกมากมายที่เกี่ยวพันกันอย่างแยกออกจากกันได้ยากยิ่ง ทั้งด้านภูมิศาสตร์ความห่างไกลและการเข้าถึงสถาบันการศึกษา ปัจจัยด้านครอบครัวทั้งด้านทัศนคติต่อการศึกษา เศรษฐสถานะ สถานภาพครอบครัวและภาระพึ่งพิง เป็นต้น รวมทั้งปัจจัยด้านสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้และการแนะแนวให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน ปัจจัยด้านเครือข่ายทางสังคมให้การช่วยเหลือสนับสนุนให้เข้าถึงโอกาส ข้อมูลในการศึกษาต่อ แหล่งทุนการศึกษา การมีรายได้เสริมระหว่างเรียน การมีงานทำ รวมทั้งการมีระบบกลไกช่วยเหลือ เช่นการกู้ยืมเพื่อการศึกษา การสนับสนุนทุนต่อเนื่อง ความร่วมมือกับสถานประกอบการในการเพิ่มโอกาสการมีงานทำหรือการการันตีมีงานทำให้กับผู้เรียนในอนาคต เป็นต้น

แม้ว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาต่อของผู้เรียน แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือปัจจัยด้านตัวผู้เรียนเอง ในการมีความมุ่งมั่นตั้งใจศึกษาต่อ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ การมีกรอบความคิดแบบเติบโต การตระหนักเห็นความสำคัญของการศึกษา การรู้จักความสนใจของตนเองและมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ซึ่งปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้เรียนนี้แม้ได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคมและครอบครัวแต่งานวิจัยนี้บ่งชี้ให้เห็นว่าสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการบ่มเพาะคุณลักษณะของผู้เรียนมากกว่าครอบครัว รวมทั้งปัจจัยด้านเครือข่ายทางสังคมเป็นปัจจัยที่ช่วยเกื้อหนุนให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อได้ แม้ว่าครอบครัวเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแก้ไขได้แต่หากสถานศึกษา หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชน รวมทั้งภาคีเครือข่ายทางสังคมร่วมกันสานพลังจะทำให้เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์สามารถมีอนาคตในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและมีงานทำที่ดีเพื่อตัดวงจรความยากจนข้ามรุ่นได้ในที่สุด

ดังนั้น ผลการวิจัยสนับสนุนแนวคิดที่ว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส อย่างไรก็ตาม ระบบสนับสนุนในปัจจุบันยังต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นการแนะแนวที่มีคุณภาพ การให้ทุนที่สอดคล้องกับความต้องการ และการสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็งระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และภาคเอกชน รวมทั้งการออกแบบนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ควรพิจารณาในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อให้มั่นใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ ส่งผลให้เยาวชนสามารถใช้ศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่และมีอนาคตที่มั่นคงมากขึ้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

Baker, S. E., Edwards, R., & Doidge, M. (2014). *How many qualitative interviews is enough?*. National Centre for Research Methods.

Bourdieu, P., & Passero, J. C. (1990). *Reproduction in education, society and culture*. Sage.

Bowen, W. G., Chingos, M. M., & McPherson, M. S. (2016). *Crossing the finish line: Completing college at America's public universities*. Princeton University Press.

Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2007). *The bioecological model of human development*. Handbook of child psychology, 1(14), 793-828.

Buasuwan, P. et al. (2022). Re-envisioning a "skills framework" to meet 21st century demands: What d young people need" *Frontiers in Education*. Vol.7 – 2022 https://doi.org/10.3389/feduc.2022.1004748

Carnevale, A. P., Fasules, M. L., & Campbell, K. P. (2020). *Workplace basics: The skills employees need and employers want*. Georgetown University Center on Education and the Workforce.

Castleman, B. L., & Page, L. C. (2014). *Summer melt: Supporting low-income students through the transition to college*. Harvard Education Press.

Chetty, R., Hendren, N., Kline, P., & Saez, E. (2017). *The effects of neighborhood on intergenerational mobility II: County-level estimates*. The Quarterly Journal of Economics, 133(3), 1107-1162.

Chulalongkorn University, Ministry of Labor, & UNICEF Thailand. (2023). การวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับเยาวชนที่ไม่ได้อยู่ในการทำงาน การศึกษาหรือการฝึกอบรมในประเทศไทย.

Collins, C.S. and Buasuwan, P. (2017). Higher Education Access in the Asia Pacific: Privilege or Human Right? Palgrave Macmillan

Creswell, J. W. (2007). Five Qualitative Approaches to Inquiry. In J. W. Creswell (Eds.), *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing among Five Approaches* (pp. 53-84). Thousand Oaks: Sage Publications.

Doll, J.J. Eslami, Z. and Walters, L. (2013). Understanding why students drop out of high school, according to their own reports: Are they pushed or pulled, or do they fall out? A comparative analysis of seven nationally representative studies. SAGE Open October-December 2013: 1-15. DOI: 10.1177/2158244013503834

Fatima Khamis Abdulla Alkaabi. (2021). The Factors Which Lead Students' Dropout from Public Secondary Schools in Al'Ain City, Exploring It. European Journal of Social Science Education and Research. (8)1

Goldrick-Rab, S. (2016). *Paying the price: College costs, financial aid, and the betrayal of the American dream*. University of Chicago Press.

Heckman, J. J. (2006). *Skill formation and the economics of investing in disadvantaged children*. Science, 312(5782), 1900-1902.

https://thevisual.thaipbs.or.th/drop-out-students/main/

https://www.prd.go.th/th/content/page/index/id/108149 เมื่อ 22 เมษายน 2567

Khalil Ullah kakar et al. 2021. Causes of student's dropout at secondary level in Pishin. EUROPEAN ACADEMIC RESEARCH. 4(9)

Marginson, S. (2017). Elite, Mass, and High-Participation Higher Education. In: Shin, J., Teixeira, P. (eds) Encyclopedia of International Higher Education Systems and Institutions. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-017-9553-1_50-1

Maringe, F. & Chiramba, O. (2022). Disruptions in Higher Education: Mitigating Issues of Access and Success in the Covid-19 Pandamic. *South African Journal of Higher Education*, 36 (4), 6-20.

https://www.journals.ac.za/index.php/sajhe/article/view/5382

McKinsey & Company. (2018). *Delivering through diversity*. McKinsey & Company.

McKinsey & Company. (2018). *Delivering through diversity*. McKinsey & Company.

Menon, K. & Motala, S. (2022). Pandamic Disruptions to Access to Higher Education in South Africa: A Dream Deferred? *South African Journal of Higher Education*, 36 (4), 47 - 65. https://dx.doi.org/10.20853/36-4-5188

Mseleku, Z. (2022). Beyond Hard Barriers: Lack of Aspiration as a Soft Barrier to Access Higher Education Amongst Youth Living in Low-Income Housing Estate, *South African Journal of Higher Education*, 36 (6), 252-269. https://dx.doi.org/10.20853/36-6-4516

Mukanziza and Singirankabo. (2022). Factors Influencing Students' Decision to Enroll in Higher Learning Institutions: Case of Bachelor Students from the Protestant Institute of Arts and Social Sciences—Rwanda. Open Access Library. 9, 1-14.

OECD. (2019). *Education at a glance 2019: OECD indicators*. OECD Publishing.

Perna, L. W. (2006). *Studying college access and choice: A proposed conceptual model*. Higher Education: Handbook of Theory and Research, 21, 99-157.

Reay, D. (2004). *'It's all becoming a habitus': Beyond the habitual use of habitus in educational research*. British Journal of Sociology of Education, 25(4), 431-444.

Rumberger, R. W., & Lim, S. A. (2008). *Why students drop out of school: A review of 25 years of research*. University of California, Santa Barbara.

Rumberger, R.W. and Lim, S.A. (2008). *Why Students Drop Out of School: A Review of 25 Years of Research.* California Dropout Research Project.

Schleicher, A. (2018). *World class: How to build a 21st-century school system*. OECD Publishing.

Teixeira, P. N., Silva, P. L., Biscaia, R., & Sa, C. (2021). Competition and Diversification in Higher Education: Analysis Impacts on Access and Equity in the Case of Portugal, *European Journal of Education*, 2022 (57), 235 – 254. DOI: 10.1111/ejed.12501

Tinto, V. (1993). *Leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition*. University of Chicago Press.

Unicef (2564).ระดมสมองหยุดปัญหา “เด็กหลุดจากระบบการศึกษา”. เข้าถึงจาก https://www.eef.or.th/article-brainstorm-to-stop-problems-children/ เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2566

UNICEF. (2023). *Thailand MICS 2023: Education and Child Well-being Report*. Bangkok: UNICEF Thailand.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568.

กลุ่มบริษัทไทยซัมมิต. (2550). มูลนิธิ ไทยซัมมิทพัฒนา. เข้าถึงจากhttps://www.thaisummit.co.th/th/About-TSG/. เมื่อ 21 เมษายน 2567.

กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). การวิจัยออกแบบแนวทางการดำเนินงานป้องกัน เฝ้าระวัง ติดตามและช่วยเหลือเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันตามโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน”. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.). (2566). *สถานการณ์เด็กและเยาวชนไทยที่หลุดจากระบบการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กสศ.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566.) สถานการณ์เด็กในวิกฤตหลุดจากระบบการศึกษา เสียงเงียบที่ต้องฟัง ทางออกที่มองเห็น. เข้าถึงจาก https://www.eef.or.th/news-190623/ เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2566.

ไกรสิงห์ สุดสงวน (2560) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน 2560.

คุณานนต์ วิหคาภิรมย์. (2565). ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย. [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/82987

ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์. (2563). เหลื่อมล้ำในวัยเรียน: สองทศวรรษของความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพการศึกษา และการจัดสรรทรัพยากรระดับพื้นที่ของประเทศไทย. งานสัมมนาทางวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปี ครั้งที่ 42 ชีวิตที่เหลื่อมล้ำ: เหลื่อมล้ำตลอดชีวิต.

ไชยยันต์ เกิดเหมาะ. (2565). ติดตามและค้นหาเด็กตกหล่นหลุดออกจากการศึกษาภาคบังคับทั้ง

ซุนเฟี๊ย เจ๊ะมะ และชวลิต เกิดทิพย์. (2021). เหตุปัจจัย มุมมอง และแนวทางการแก้ปัญหาการอกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานีที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. Vol.8 No.9 (September 2021) 196-210.

ฐิติพร เอี่ยมหรุ่นและพร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจของนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนโพธาวัฒนาเสนี จังหวัดราชบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ณัฐชา งามลักษณ์. (2566). การตัดสินใจไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทางเลือกหรือทางตัน. การประชุมวิชาการระดับชาติการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม ครั้งที่ 10 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ธวาทิตย์ ทองทับ. (2564). แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนสังกัดเทศบาลตำบลปลายบาง จังหวัดนนทบุรี ตามแนวคิดการสร้างวินัยเชิงบวก [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/83444

นภาพร หริมเจริญ. (2563). การเสริมสร้างความหวังทางการศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการใช้กิจกรรมแนะแนว [ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. Srinakharinwirot University Institutional Repository (SWU IR). http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/899/1/gs601110078.pdf

นันทพร ตงสาลี. (2565). กลวิธีการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ตรงของผู้ประพันธ์ในวรรณกรรมโรคซึมเศร้า. ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปฏิวัติ มาพบ. (2565). ความเชื่อและพิธีกรรมในชุมชนอีสานที่มีภูมินามเกี่ยวข้องกับเรื่อง คันธนาม

ประสาร ไตรรัตน์วรกุล. (2564). กระทรวง อว. กสศ. และ ทปอ. ร่วมจับมือพัฒนาระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษา. เข้าถึงจาก https://www.eef.or.th/news-develop-a-system-to-guarantee-educational-opportunities/. เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567.

ปัณฑ์ฎาริณ ศรีจันทร์. (2564). เรื่องเล่าบนเส้นทางการเรียนรู้ของครอบครัวโฮมสคูล. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร. (2561). การแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สพป.จันทบุรี เขต 1 โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

เพ็ญรุ่ง ใยสามเสน. (2566). “มูลนิธิวิชัย ศรีวัฒนประภา”เปิดแล้ว!! ทุนการศึกษาฟรีปี’66 ชวนเด็กดีเรียนต่อม.1/ม.4/ปวช.1สมัครด่วนวันนี้-31มี.ค..นี้เข้าถึงจาก ttps://www.matichon.co.th/publicize/ news_3835443. เมื่อ เมื่อ 21 เมษายน 2567.

ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค. (2564) .เจาะปัญหาการศึกษาไทย กับชีวิตเด็กไทยที่หลุดออกนอกระบบ

มูลนิธิ วิชัย ศรีวัฒนประภา.(2562). เกี่ยวกับมูลนิธิ เข้าถึงจาก https://vichaisrivaddhanaprabha.com/. เมื่อ 21 เมษายน 2567.

มูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา. (2564). ทุนการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - ม. 6) และอาชีวศึกษา. เข้าถึงจาก https://www.edfthai.org/. เมื่อ 21 เมษายน 2567.

มูลนิธิช่วยนักเรียนที่ขาดแคลน ในพระบรมราชินูปถัมภ์. (2567). ระเบียบทุนการศึกษา น.ม.ข.. เข้าถึงจาก https://www.forneedystudents.org/. เมื่อ 21 เมษายน 2567.

มูลนิธิยุวพัฒน. (2567). ทุนการศึกษามูลนิธิยุวพัฒน์. เข้าถึงจาก https://www.yuvabadhanafoundation.org/th/home/. เมื่อ 21 เมษายน 2567.

โรงเรียนรัฐบาลและเอกชน ใน จ.ระยอง

วรากรณ์ สามโกเศศ. (2564).กระทรวง อว. กสศ. และ ทปอ. ร่วมจับมือพัฒนาระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษา. เข้าถึงจาก https://www.eef.or.th/news-develop-a-system-to-guarantee-educational-opportunities/. เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567.

วรากรณ์ สามโกเศศ. (2564). ระดมสมองหยุดปัญหา “เด็กหลุดจากระบบการศึกษา”. เข้าถึงจาก https://www.eef.or.th/article-brainstorm-to-stop-problems-children/ เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2566.

วัลลภ อ่วมสิกร (2566). “เส้นทางที่ (ไม่ได้) เลือก” : ถอดประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่หยุดเรียนหลังจบการศึกษาภาคบังคับ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วัลลภ อ่วมสิกร (2566). *ความหวัง ความท้าทาย และการออกนอกระบบการศึกษา: กรณีศึกษาผู้เรียนที่ออกนอกระบบหลังจบการศึกษาภาคบังคับ.* การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วารสารเศรษฐกิจและสังคม. (2566). *การวิเคราะห์เส้นทางการศึกษาของนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สภาพัฒน์.

วิทวัส เหล่ามะลอ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2562. สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมพงษ์ จิตระดับ. (2566). สถานการณ์เด็กในวิกฤตหลุดจากระบบการศึกษา เสียงเงียบที่ต้องฟังทางออกที่มองเห็น. เข้าถึงจาก https://www.eef.or.th/news-190623/ เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2566.

สาวดี บุญโท. (2566). ทางแยก(อนาคต) : ศึกษาประสบการณ์ชีวิต ปัจจัย และสาเหตุที่มีผลต่อการตัดสินใจหยุดเรียนหลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์. (2565). โครงการทุนการศึกษาพระราชทาน ม.ท.ศ.. เข้าถึงจาก https://www.crownproperty.or.th/. เมื่อ เมื่อ 21 เมษายน 2567.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). การศึกษาระบบการเทียบโอนและระบบธนาคารหน่วยกิต: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน (2566). สถานการณ์เด็กในวิกฤตหลุดจากระบบการศึกษา เสียงเงียบที่ต้องฟังทางออกที่มองเห็น. เข้าถึงจาก https://www.eef.or.th/news-190623/ เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2566.

อรพิชา อรุโณทัย. (2566). อุปสรรค-ความท้าทาย บนเส้นทางของนักเรียนเรียนดีสู่การตัดสินใจไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อลงกรณ์ อัมมวงศ์จิตต์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2564).กระทรวง อว. กสศ. และ ทปอ. ร่วมจับมือพัฒนาระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษา. เข้าถึงจาก https://www.eef.or.th/news-develop-a-system-to-guarantee-educational-opportunities/. เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567.

ภาคผนวก ก

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

โครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

การสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อ ระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

โครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์





คำชี้แจงในการสนทนากลุ่ม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสมีเส้นทางความท้าทายอะไรที่เป็น Pain Point หรือจุดที่เจ็บปวดให้ไม่ได้เรียนต่อถึงระดับอุดมศึกษา หรือต้องหลุดจากระบบการศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา และจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา
2. อะไรคืออุปสรรคหรือเหตุปัจจัยของความท้าทายหรือ Pain Point ที่เป็นจุดเจ็บปวดของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสให้ไม่ได้เรียนต่อระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา และอะไรคือเหตุปัจจัยให้เรียนจนประสบความสำเร็จได้
3. หน่วยงานต่างๆควรมีแนวทางหรือมาตรการช่วยเหลือเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างศึกษา สำเร็จการศึกษา และการนำไปสู่การมีงานทำอย่างไร

โครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา ระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

รายนามคณะผู้วิจัย

1. รศ.ดร.พร้อมพิไล บัวสุวรรณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (หัวหน้าโครงการ)
2. ศ.ดร.นฤมล นิราทร คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. รศ.ดร.ฐิติมดี อาพัทธนานนท์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
4. ผศ.ดร.วรรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. ผศ.ดร.จุฑาทิพย์ สร้วงสุวรรณ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสมุทรสาคร
6. นายรัชพล วิทยานนท์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มแนะนำตัวเอง หน่วยงานองค์กรและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ
การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น
คนละประมาณ 30 วินาที

โครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

คำชี้แจงในการสนทนากลุ่ม

- กิจกรรมนี้จะใช้เวลาในการสนทนารวมทั้งสิ้นประมาณ 90 นาที และอีก 30 นาทีในการนำเสนอผลสรุปที่ได้จากการสนทนากลุ่ม
- บทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยกรการสนทนา และแนะนำผู้ช่วยผู้อำนวยกรการทนา และ Notetaker เน้นย้ำว่าเวทีนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อข้อคำถาม หรือ ประเด็นที่จะเสนอต่อไปสั้น ๆ โดยให้แต่ละท่านได้แสดงความคิดเห็นที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ตนเอง หรือที่ตนได้รับทราบ
- ขอความกรุณาทุกท่านพยายามแสดงความคิดเห็นให้กระชับ เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกคนอื่น ๆ มีโอกาสได้แสดงออกด้วย
- ทุกประเด็นคำถามนั้นไม่บังคับว่าจะต้องแสดงความคิดเห็นออกมา ขอให้เป็นไปตามความสมัครใจและพึงพอใจที่จะแสดงออก และความคิดเห็นต่าง ก็สามารถนำเสนอได้อย่างอิสระ
- หากท่านใดต้องการแสดงความคิดเห็นให้กดปุ่ม Raise Hand Each เพื่อให้ผู้อำนวยกรสนทนาได้จัดลำดับการแสดงความคิดเห็น
- ในการนี้คณะผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาแนะนำเด็กและเยาวชนตามลักษณะ Profile ของกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

โครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา ระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

ประเด็นคำถามที่ 1

1. เด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสมีเส้นทางความท้าทายอะไรที่เป็น Pain Point หรือจุดที่เจ็บปวดให้ไม่ได้เรียนต่อถึงระดับอุดมศึกษา หรือต้องหลุดจากระบบการศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับสู่ระดับอุดมศึกษา และจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา
    1. อะไรเป็นอุปสรรคที่ทำให้เด็กไม่ได้เรียนต่อระดับอุดมศึกษาหลังจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว (เพศ ศาสนา เศรษฐกิจ ครอบครัว วิถีชีวิต สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ ฯลฯ)
    2. ขณะนี้เด็กได้รับการสนับสนุนความช่วยเหลืออย่างไรแล้วบ้างไหมเพื่อให้ได้เรียนต่อ และผลลัพธ์ที่ตามมาจากการช่วยเหลือนั้นเป็นอย่างไรบ้าง

ประเด็นคำถามที่ 2

1. ควรมีหน่วยงานใดอีกบ้างที่ควรเข้ามาเกี่ยวข้องในการช่วยเหลือ
2. หน่วยงานต่างๆเหล่านั้นควรมีแนวทาง มาตรการช่วยเหลือหรือได้รับการสนับสนุนอย่างไรเพื่อให้เด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสได้ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาจนสำเร็จการศึกษาได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

โครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

สรุปประเด็นจากการสนทนากลุ่ม



โครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

ภาคผนวก ข

ประเด็นการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชน

ประเด็นสัมภาษณ์เด็กและเยาวชน

โครงการวิจัยการสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา
สำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

1. อยากให้น้องเล่ากิจวัตรประจำวันที่ทำในวันปกติทั่วไปให้ฟัง
2. อยากให้น้องเล่าความรู้หรือประสบการณ์ตอนเรียนหนังสือในโรงเรียนให้ฟังว่าเป็นอย่างไร ชอบหรือไม่ชอบอะไรในการมาโรงเรียน
3. ตอนที่น้องเรียนหนังสือในโรงเรียนมีความคิดว่าอยากเรียนสูงสุดถึงแค่ไหน และเพราะอะไร
4. ตอนนี้น้องมีความฝันในอนาคตของตนเองอย่างไรหรือไม่ เช่นอยากเรียนถึงแค่ไหน อยากทำอาชีพอะไร
5. น้องคิดว่าสามารถทำให้ความฝันของตนเองเป็นจริงได้หรือไม่อย่างไร
6. น้องเคยมีความคิดว่าอยากเรียนให้สำเร็จถึงระดับอุดมศึกษาหรือไม่ และเพราะอะไร
7. อะไรเป็นอุปสรรค ความท้าทายหรือจุดที่เจ็บปวดให้น้องไม่ได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษา
8. ที่ผ่านมาน้องได้รับความช่วยเหลือจากใครหรือหน่วยงานใดบ้างไหมเพื่อให้ได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น
9. อะไรเป็นจุดที่ทำให้น้องตัดสินใจเรียนต่อ/ไม่เรียนต่อในระดับอุดมศึกษา เช่นมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น หรือใครเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจของน้อง
10. น้องคิดว่าควรมีหน่วยงานใดบ้างเข้ามาให้การช่วยเหลือเพื่อให้น้องๆได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษา
11. หากน้องมีโอกาสคิดว่าอยากเรียนให้สำเร็จถึงระดับอุดมศึกษาหรือไม่ และเพราะเหตุใด
12. อะไรเป็นปัจจัยหรือสิ่งที่สนับสนุนที่น้องคิดว่าจะสามารถช่วยให้น้องเรียนสำเร็จในระดับที่สูงขึ้นได้

ภาคผนวก ค

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา

สำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในโครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและการตัดสินใจเลือกศึกษาต่ออะดับอุดมศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ ไม่ต้องการระบุ

2. อายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษา

3.1 กรณีเป็นนักเรียน/นักศึกษา กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้น

☐ ม.3 ☐ ม.4 ☐ ม.5 ☐ ม.6 ☐ อุดมศึกษา ชั้นปีที่.....

อาชีวศึกษา ☐ ปวช. ☐ ปวส. ชั้นปีที่ .....

3.2 กรณีไม่ได้ศึกษาต่อ ☐ จบการศึกษาระดับ ☐ ม.3 ☐ ม.6

☐ ออกกลางคัน ระดับ มัธยมศึกษาปีที่..... สาเหตุ.....

ปัจจุบันประกอบอาชีพ

☐ รับจ้างรายวัน ☐ พนักงานบริษัท

☐ อื่นๆ โปรดระบุ .....

4. โรงเรียนที่ศึกษา/เคยศึกษาล่าสุดอยู่ในสังกัด

☐ สพป ☐ สพม. ☐ เทศบาล ☐ อาชีวศึกษา ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. โรงเรียนที่ศึกษา/เคยศึกษาล่าสุดตั้งอยู่ในจังหวัดใด.....

6. เกรดเฉลี่ยสะสม .....

7. รายได้แต่ละเดือนของครอบครัว.....บาท (รายได้รวม) จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

8. นักเรียนเคยได้รับทุนการศึกษาจากหน่วยงานใด

☐ โรงเรียน ☐ กสศ. ☐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

☐ กยศ. ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

9. จำนวนเงินทุน.....บาท (1 ครั้ง หรือต่อเดือน หรือต่อปีการศึกษา หรือต่อปี)

10. นักเรียนอยู่อาศัยกับใคร/ใครเป็นผู้ปกครอง (เลือก 1 ข้อ)

☐ บิดามารดาผู้ให้กำเนิด ☐ บิดาหรือมารดา ☐ บิดาหรือมารดาพร้อมคู่ครองใหม่

☐ ญาติ ปู่ย่าตายาย ☐ พี่หรือน้อง ☐ ผู้อุปการะ ☐ อยู่คนเดียว

11. นักเรียนมีแนวโน้มที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

(การศึกษาต่อระดับปริญญาตรี หลังจากจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช.) มากน้อยเพียงใด

☐ น้อยที่สุด ☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก ☐ มากที่สุด

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อะดับอุดมศึกษา

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับสภาพที่เป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

1 หมายถึง ข้อความสอดคล้องกับสภาพจริงในระดับน้อยที่สุด

2 หมายถึง ข้อความสอดคล้องกับสภาพจริงในระดับน้อย

3 หมายถึง ข้อความสอดคล้องกับสภาพจริงในระดับปานกลาง

4 หมายถึง ข้อความสอดคล้องกับสภาพในระดับมาก

5 หมายถึง ข้อความสอดคล้องกับสภาพในระดับมากที่สุด

ที่	รายการประเมิน	ระดับสภาพความเป็นจริง น้อยที่สุด----------มากที่สุด				
		1	2	3	4	5
	ครอบครัวและตัวนักเรียน					
1.	สมาชิกในครอบครัวไม่ทำให้เกิดปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในครอบครัว					
2.	รายได้ของครอบครัวเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตและการเรียนของบุตรหลานในครอบครัว					
3.	อาชีพของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีความมั่นคง					
4.	ครอบครัวนักเรียนมีรายได้ที่เพียงพอจากอาชีพของคนในครอบครัว					
5.	นักเรียนอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาผู้ให้กำเนิด					
6.	นักเรียนอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องที่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด					
7.	สมาชิกในครอบครัวเป็นเครือญาติที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมาก					

ที่	รายการประเมิน	ระดับสภาพความเป็นจริง น้อยที่สุด----------มากที่สุด				
		1	2	3	4	5
8.	หากพ่อแม่ต้องจากบ้าน นักเรียนก็มีญาติใกล้ชิดนักเรียนอื่นดูแลเป็นอย่างดี					
9.	นักเรียนมีบุคคลในครอบครัวที่สามารถพูดคุยหรือปรึกษาด้วยได้เมื่อต้องการ					
10.	นักเรียนสามารถพูดคุยกับเพื่อนได้ว่าตนเองมีครอบครัวที่อบอุ่น					
11.	สมาชิกในบ้านมีความสุขทุกครั้งเมื่ออยู่ร่วมกัน					
12.	สมาชิกในบ้านทำหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี					
13.	สมาชิกในบ้านให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
14.	คนในบ้านให้ความสำคัญกับการเรียน และการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น					
15.	คนในบ้านมักพูดเสมอว่า เรียนสูงจะได้หางานดีๆ มีความรู้ ได้ทำงานที่ดี ที่เราชอบเรารัก					
16.	คนในบ้านเห็นว่าการเรียนระดับสูงขั้นจะทำให้ประสบความสำเร็จในอาชีพและมีฐานะที่มั่นคง					
17.	คนในบ้านทุกคนเห็นว่าการเรียนระดับสูงขึ้นทำให้มีรายได้ที่มากกว่า					
18.	คนในบ้านทุกคนจะพยายามช่วยเหลือให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนสูงขึ้น					
19.	คนในบ้านทุกคนเห็นตรงกันว่าการศึกษาในระดับสูงขึ้นเป็นสิ่งจำเป็นในปัจจุบัน					
20.	นักเรียนไม่รู้สึกย่อท้อเมื่อต้องเรียนในสิ่งที่ยากหรือไม่ชอบ					
21.	นักเรียนรู้สึกสนุกสนานกับงานที่ต้องทำทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนในแต่ละวัน					
22.	นักเรียนสนุกสนานกับการได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หรือค้นหาคำตอบในสิ่งที่สงสัย					
23.	นักเรียนชอบฟัง อ่าน หรือเขียนผ่านสื่อต่างๆ เพื่อเปิดมุมมองของตนเอง					
24.	นักเรียนชอบใช้เวลาว่างเพื่อการแสวงหาความรู้ หรือสร้างความรู้					
25.	นักเรียนบอกได้ว่าตนเองมีความชอบหรือความถนัดในเรื่องการเรียน					
26.	นักเรียนเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียน					
27.	นักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลหรือค้นหาความรู้ที่สนใจ หรือความรู้เกี่ยวกับสถาบันการศึกษา แผนการเรียน และคณะวิชาที่ต้องการศึกษาต่อในอนาคต					
28.	เมื่อนักเรียนต้องเรียนรู้ ต้องเรียนสิ่งใดๆ ก็สามารถทำสิ่งนั้นได้					

ที่	รายการประเมิน	ระดับสภาพความเป็นจริง น้อยที่สุด----------มากที่สุด				
		1	2	3	4	5
29.	นักเรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี					
30.	เมื่อต้องการค้นคว้าหาคำตอบเรื่องใด นักเรียนก็สามารถหาคำตอบนั้นได้					
31.	นักเรียนคิดว่าการศึกษาทำให้มีพื้นฐานความรู้เพื่อการประกอบอาชีพ					
32.	นักเรียนคิดว่าการศึกษาทำให้มีรายได้ที่มั่นคง					
33.	นักเรียนคิดว่าการเรียนรู้ และการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิต					
34.	นักเรียนชอบและสนุกกับการเรียน การศึกษาในและนอกห้องเรียน					
35.	นักเรียนมีความสุขทุกครั้งเมื่อต้องเรียนหนังสือและทดสอบความรู้ของตน					
36.	นักเรียนยังคงเชื่อมั่นว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับนักเรียน แม้คนรอบข้างจะเชื่อว่าการศึกษาต่อไม่จำเป็น ไม่สำคัญ และไม่รับประกันว่าจะเรียนแล้วประสบความสำเร็จมีงานทำ (เพิ่ม)					
	สภาพโรงเรียนและสิ่งสนับสนุน					
1.	เมื่อมีปัญหาในโรงเรียน นักเรียนพร้อมที่จะเข้าไปคุยกับครูเพื่อแจ้งให้นักเรียนทราบปัญหา					
2.	นักเรียนมีความสุขและปลอดภัยเมื่ออยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียน					
3.	คำพูด พฤติกรรมของครู ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นและวางใจในครู					
4.	ครูคือบุคคลที่นักเรียนวางใจและเชื่อว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาให้กับนักเรียนได้ แม้แต่ปัญหาทางบ้าน					
5.	ครูสามารถให้คำปรึกษาปรึกษา แก้ปัญหาด้านส่วนตัวให้กับนักเรียนได้					
6.	นักเรียนมีความสุขที่ได้เรียน ได้ร่วมกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียน					
7.	ครูในโรงเรียนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียนรู้					
8.	เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจสิ่งใด นักเรียนสามารถถามคำถามหรือขอคำอธิบายจากครูเพิ่มเติมได้					
9.	ในห้องเรียน นักเรียนมีโอกาสได้ใช้ความสามารถของตนในการสร้างสรรค์งานได้อย่างอิสระ					
10.	มีครูที่ให้คำปรึกษาด้านการศึกษาต่อและด้านอาชีพที่ให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการเรียนและอาชีพ (แม้ครูผู้นั้นมิได้เป็นครูแนะแนว)					

ที่	รายการประเมิน	ระดับสภาพความเป็นจริง น้อยที่สุด----------มากที่สุด				
		1	2	3	4	5
11.	โรงเรียนมีมาตรการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนและปัญหาส่วนตัว					
12.	โรงเรียนให้คำแนะนำด้านทุนการศึกษาหรือหาทุนการศึกษามาให้อย่างเพียงพอ					
13.	มีครูแนะแนวที่คอยติดตาม แนะนำ ชี้ทางให้กับนักเรียนที่มีปัญหาการเรียน					
14.	นักเรียนกล้าที่จะพูดเปิดใจปัญหาการเรียนหรือที่บ้านให้กับครูแนะแนวเพื่อหาทางช่วยเหลือแก้ปัญหา					
15.	โรงเรียนจัดกิจกรรมค้นหาความชอบ อาชีพ การหารายได้ให้กับนักเรียนในสถานศึกษา					
16.	ในโรงเรียนมีครูแนะแนวหรือครูที่สามารถให้คำปรึกษาด้านการศึกษาต่อและด้านอาชีพของนักเรียนเป็นอย่างดี					
17.	นักเรียนมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแบบอย่างทางความคิดหรือการกระทำเชิงบวกที่เป็นแรงบันดาลใจให้มุ่งมั่นในการเรียน การศึกษา					
18.	บุคคลต้นแบบของนักเรียนมีทัศนติที่ดีต่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น					
19.	นักเรียนค้นหาแนวทางและปฏิบัติตามสิ่งที่ต้นแบบปฏิบัติ					
20.	เป้าหมาย เส้นทางเดินและความสำเร็จของนักเรียนถอดแบบมาจากสิ่งที่ต้นแบบปฏิบัติและได้รับ					
21.	นักเรียนมีเพื่อนในโรงเรียน นอกโรงเรียน หรือรุ่นพี่ศิษย์เก่าที่พูดคุยให้คำปรึกษาด้านการเรียน การทำงานหรือการวางแผนอนาคต					
22.	นักเรียนได้รับข้อมูลและความช่วยเหลือจากครูในสถานศึกษา หรือผู้บริหารในสถานศึกษา					
23.	นักเรียนพูดคุยด้านการเรียนหรือการวางแผนอนาคตกับสมาชิกในครอบครัว บุคคลต้นแบบหรือบุคคลอื่นๆ อยู่เสมอ					
24.	ชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่น หรือองค์กรที่นักเรียนรู้จักสามารถให้การสนับสนุนด้านการเรียนของนักเรียนทั้งในด้านคำปรึกษาแนะนำ หรือปัจจัยสนับสนุนต่างๆ					
25.	นักเรียนมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่สามารถขอคำปรึกษาด้านการเรียนหรือการทำงาน					
26.	นักเรียนได้รับข้อมูลจากการศึกษาและการทำงานจากผู้ใหญ่ในชุมชน กลุ่มจิตอาสา หรือองค์กรหน่วยงานต่างๆ					

ที่	รายการประเมิน	ระดับสภาพความเป็นจริง น้อยที่สุด----------มากที่สุด				
		1	2	3	4	5
27.	นักเรียนได้รับข้อมูลหรือคำปรึกษาด้านข้อมูลการศึกษา กระบวนการและข้อกำหนดในการศึกษาต่อ แหล่งทุนความช่วยเหลือ การทำงานจากบุคคลในชุมชน หรือหน่วยงานในและนอกชุมชน					
28.	นักเรียนใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลหรือสร้างเครือข่ายกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการเข้าถึงข้อมูลการศึกษาหรือมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์					
29.	นักเรียนได้รับการช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาจากหน่วยงานภาครัฐ สถานประกอบการ สถาบันอุดมศึกษา ชุมชนและองค์กรในท้องถิ่นเพื่อเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา					
30.	นักเรียนได้รับการช่วยเหลือให้มีรายได้ระหว่างเรียนจากหน่วยงานภาครัฐ สถานประกอบการ สถาบันอุดมศึกษา ชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น					
31.	นักเรียนได้รับการช่วยเหลือให้มีรายได้ระหว่างเรียนหรือการันตีงานในอนาคตจากหน่วยงานภาครัฐ สถานประกอบการ สถาบันอุดมศึกษา ชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น					
32.	นักเรียนได้รับการช่วยเหลือการเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ การสอนเสริมเพิ่มทักษะ ปัจจัยพื้นฐาน เช่นอาหาร ที่พัก การเดินทาง หลักประกันทางสังคม					
33.	หน่วยงาน องค์การที่ให้ความช่วยเหลือด้านแหล่งเงินทุนมีนโยบายและวิธีการคัดเลือกผู้ที่จะได้รับทุน การช่วยเหลือสนับสนุนหรือโอกาสในการเรียนต่ออย่างยุติธรรม และเพียงพอต่อความต้องการ					
	การกำหนดตนเองและการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา					
1.	นักเรียนสามารถทำให้เป้าหมายการเรียนและการทำงานของตนเองประสบความสำเร็จได้					
2.	นักเรียนระบุกิจกรรมหรือสิ่งที่ต้องทำเพื่อให้เป้าหมายที่ต้องการบรรลุผลได้					
3.	นักเรียนเรียนรู้พัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ					
4.	นักเรียนควบคุมกำกับตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้					
5.	นักเรียนเลือกแผนการเรียนหรือสาขาวิชาตามความต้องการของตนเอง					
6.	แม้ครอบครัวหรือคนในชุมชนไม่เห็นด้วยกับการศึกษาต่อ นักเรียนก็จะยังพยายามหาโอกาสในการศึกษาต่อด้วยตนเอง					

ที่	รายการประเมิน	ระดับสภาพความเป็นจริง น้อยที่สุด----------มากที่สุด				
		1	2	3	4	5
7.	นักเรียนมีอิสระในการจัดการเวลาและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆโดยคำนึงถึงเป้าหมายความต้องการของตนเอง					
8.	นักเรียนมักค้นคว้าข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในด้านการเรียนและการทำงานของตนเอง					
9.	นักเรียนปรารถนาประสบความสำเร็จหรือได้รับการยอมรับเช่นเดียวกับเพื่อนหรือผู้ใหญ่ที่รู้จัก					
10.	นักเรียนรู้สึกถึงความยินดี ความภูมิใจที่ผู้ดูแลเรา เห็นเราประสบความสำเร็จด้านการเรียน					
11.	หากนักเรียนประสบความสำเร็จ ก็จะได้รับการยอมรับจากคนใกล้ชิด หรือกลุ่มสังคมที่นักเรียนอยากใช้ชีวิตในอนาคต					
12.	นักเรียนต้องการประสบความสำเร็จเพื่อให้บุคคลใกล้ชิดเห็นเรามีความสุขและเห็นว่านักเรียนสามารถเดินทางสู่เป้าหมายที่นักเรียนต้องการ					
13.	ความสำเร็จของนักเรียนจะทำให้บุคคลใกล้ชิดได้รับความสำเร็จ และประโยชน์จากความสำเร็จของนักเรียน					
14.	นักเรียนตั้งเป้าหมายอย่างแน่วแน่ในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา					
15.	นักเรียนตัดสินในศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อหารายได้และโอกาสที่มากกว่าในปัจจุบัน					
16.	นักเรียนมีความรู้ว่าการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างไร มีประโยชน์อย่างไร					
17.	นักเรียนรู้ถึงขั้นตอนการสอบคัดเลือก และสิ่งที่ต้องดำเนินการเมื่อเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา					
18.	นักเรียนรู้ว่าการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาต้องใช้เวลา เงินทุน และความพยายาม รับผิดชอบในการเรียน					
19.	นักเรียนยินดีที่จะใช้เวลาที่ยาวนาน 4 ปี เพื่อการศึกษาให้จบอุดมศึกษา					
20.	เงินอาจเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับนักเรียน แต่ก็สามารถแก้ปัญหาได้โดยการหารายได้เพิ่ม หรือการขอทุนการศึกษา หรือการกู้ยืมกองทุนกู้ยืมการศึกษา (กยศ.) เพื่อให้ศึกษาต่อจนจบอุดมศึกษา					

ที่	รายการประเมิน	ระดับสภาพความเป็นจริง น้อยที่สุด----------มากที่สุด				
		1	2	3	4	5
21.	มีแนวโน้มที่นักเรียนจะกู้เงินจากกองทุนกู้ยืมการศึกษา (กยศ.) ตั้งแต่มัธยมปลายจนถึงมหาวิทยาลัยเพื่อแก้ปัญหาการเงิน หรือหากไม่กู้ นักเรียนก็มีเงินเพียงพอสำหรับใช้จนจบการศึกษา					
22.	ตอนนี้ครอบครัวหรือนักเรียนได้เตรียมตัววางแผนด้านการเงิน เตรียมเก็บเงิน หารายได้หรืองานพิเศษสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา					
23.	นักเรียนกำลังหาสถานศึกษาในพื้นที่หรือที่ต้องการศึกษาต่อ พร้อมกับประมาณค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อ รวมถึงการให้ทุนของสถาบันอุดมศึกษานั้นๆ					
24.	หากครอบครัวประสบปัญหาการเงิน นักเรียนก็จะพยายามอย่างเต็มที่ที่จะไม่ละทิ้งการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา					
25.	ไม่ว่าจะมีปัญหาอย่างไรก็ตาม นักเรียนจะต้องเรียนต่อระดับอุดมศึกษาและเรียนจบการศึกษาในเวลา 4 ปีให้ได้ตามที่ตั้งใจไว้					

ขอบคุณสำหรับความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลค่ะ

ภาคผนวก ง

จดหมายข่าวประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับศึกษาธิการจังหวัด

ปีที่ 6 ฉบับที่ 235 ประจำเดือนมิถุนายน 2567

จดหมายข่าวประชาสัมพันธ์
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี



ดร.มนัสนันท์ ทองศรีมัณฑนา
รองศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี



ว่าที่ร้อยตรีศุภมงคล บูชาถ่ายเทศ
รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี



ดร.วีระ แข็งกสิการ
ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ



รศ.ดร. พร้อมพิไล บัวสุวรรณ
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา

วันที่ 11 มิถุนายน 2567 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรีร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นำโดย **รศ.ดร. พร้อมพิไล บัวสุวรรณ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา** หัวหน้าโครงการวิจัยและทีมงาน จัดประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ณ ห้องประชุมสังขละบุรี โรงแรมริเวอร์แคว อ.เมืองกาญจนบุรี จ.กาญจนบุรี โดยมี **ว่าที่ร้อยตรีศุภมงคล บูชาถ่ายเทศ รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี** เป็นประธานเปิดการประชุม และ **ดร.มนัสนันท์ ทองศรีมัณฑนา รองศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี** ซึ่งได้รับมอบหมายจาก นายโอภาส ต้นทอง ศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี เป็นผู้กล่าวรายงาน ในการประชุมครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเป้าหมายหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เคยได้รับทุนการศึกษาจาก กสศ. ผู้ปกครอง ผู้แทนสถานศึกษาที่มีนักเรียนทุนของ กสศ. ผู้นำชุมชน อปท. ภาคประชาสังคม หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ร่วมกันวิเคราะห์และระดมความเห็นจากประสบการณ์และมุมมองที่หลากหลายเพื่อช่วยกันกำหนดแนวทางการสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษารวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระยาวต่อไป ในการนี้ ได้รับเกียรติจาก **ดร.วีระ แข็งกสิการ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ** ร่วมให้ข้อเสนอแนะและกำหนดแนวทางดังกล่าวด้วย



ข่าวประชาสัมพันธ์

ประจำเดือน มิถุนายน ๒๕๖๗

จดหมายข่าวประชาสัมพันธ์

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Provincial Education Office

ฉบับที่ ๑๗/๒๕๖๗ ประจำวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

กลุ่มพัฒนาการศึกษา

นายวิสาศ ชูช่วย
รองศึกษาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช

นายอาคม สุขาศิพงษ์
ศึกษาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช

การประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา

วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗ นายอาคม สุขาศิพงษ์ ศึกษาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช มอบหมายให้ นายวิสาศ ชูช่วย รองศึกษาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นประธาน เปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ณ ห้องประชุมฟอร์จูน ๑ โรงแรมแกรนด์ฟอร์จูน นครศรีธรรมราช อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช



๐๗๕ ๓๕๖ ๘๘๑๐ กลุ่มพัฒนาการศึกษา
www.nstpeo.go.th สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช
๔/๑ หมู่ ๖ ตำบลนพรัฐ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐



โครงการวิจัยเรื่อง "หลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์"

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระแก้วเป็นเจ้าภาพร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการวิจัยเรื่อง "หลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์" ในวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๗ ณ ห้องประชุม ๑๓๐๕ อาคารศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ อุปถัมภ์ ชั้น ๓ มหาวิทยาลัยบูรพาวิทยาเขตสระแก้ว อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยนางสุริญญาลักษณ์ สุทธิหิรัญรักษ์ รองศึกษาธิการจังหวัดรักษาการในตำแหน่งศึกษาธิการจังหวัดสระแก้วเป็นประธาน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่างๆ ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและการนำไปสู่การมีงานทำ



สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระแก้ว
https://skwpeo.moe.go.th/
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระแก้ว
ตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว
จังหวัดสระแก้ว ๒๗๐๐๐
โทร ๐๓๗-๕๕๐๒-๔๕



จดหมายข่าวประชาสัมพันธ์

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชัยนาท
Chainat Provincial Education Office

ฉบับที่ ๓๕๗/๒๕๖๗

ประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการวิจัยหลักประกันโอกาสทางการศึกษา ระดับอุดมศึกษา



วันศุกร์ที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๗ เวลา ๐๘.๓๐ น. ณ ห้องประชุมริเวอร์ไซด์ สุวรรณาริเวอร์ไซด์รีสอร์ท อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท โดยกลุ่มพัฒนาการศึกษา จัดประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการวิจัยหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ร่วมกับคณะวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมี ดร.พัฒนาพร ไทยพิบูลย์ ศึกษาธิการจังหวัดชัยนาท เป็นประธานการประชุม พร้อมด้วย ดร.ธัญลักษณ์ จันทร์ศรี รองศึกษาธิการจังหวัดชัยนาท เข้าร่วมประชุมฯ

ประชาสัมพันธ์

ศธจ.เชียงราย

วันที่ 2 กรกฎาคม 2567

โครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์











นางธิติมา เร่งประเสริฐ ศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย เป็นประธานในการประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส ณ โรงแรมโพธิ์วดล รีสอร์ท แอนด์ สปา เชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

“เรียนดี มีความสุข”

ทีมประชาสัมพันธ์ ศธจ.เชียงราย

เลขที่ 57/33 หมู่ 22 ถ.เวียงบูรพา ต.รอบเวียง อ.เมืองเชียงราย จ.เชียงราย 57000
053 719 484 คุรุสภาจังหวัด 053 727 230 http://www.cripeo.moe.go.th





ที่ อว ๖๕๐๑.๑๑๐๒/ ๕๖๘

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๕๐ ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หน่วยงานในสังกัดเป็นเจ้าภาพร่วมจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

เรียน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ด้วย รศ.ดร. พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และคณะ ได้รับมอบหมายจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาให้ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง “หลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์” ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ ๑. ทำความเข้าใจเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสในการออกจากความยากจนและเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับและอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ๒. เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และ ๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างเข้าศึกษา สำเร็จการศึกษา และการนำไปสู่การมีงานทำ

ในการนี้ คณะผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านได้โปรดแจ้งให้ศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดเชียงราย จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดชัยนาท จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสระแก้วซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของท่านร่วมเป็นเจ้าภาพจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยขอให้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแต่ละแห่งที่เป็นกลุ่มเป้าหมายประสานเชิญกลุ่มเป้าหมาย จัดเตรียมสถานที่ อาหารและของว่าง สื่ออุปกรณ์ เอกสาร และผู้ช่วยผู้อำนวยกรประจำกลุ่ม ทั้งนี้โครงการวิจัยจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามรายละเอียดดังกล่าว

ทั้งนี้ท่านสามารถสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่นักวิจัย (**รศ.ดร.พร้อมพิไล บัวสุวรรณ)** โทร ๐๘๖-๕๔๘-๙๗๓๒ E-mail: prompilai.b@ku.th

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

รศ.ดร. พร้อมพิไล บัวสุวรรณ
(หัวหน้าโครงการวิจัย)

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๒๙๔๒-๘๒๐๐ ต่อ ๑๘๒๓ โทรสาร ๐-๒๙๔๒-๘๖๖๗

ตารางการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

จังหวัด	วันที่จัด
กาญจนบุรี	11 มิ.ย 2567
นครศรีธรรมราช	14 มิ.ย 2567
ชัยนาท	17 มิ.ย 2567
สระแก้ว	19 มิ.ย 2567
เชียงราย	21 มิ.ย 2567
ศรีสะเกษ	25 มิ.ย 2567

หมายเหตุ ตารางการอาจมีการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๒๙๔๒-๘๒๐๐ ต่อ ๑๘๒๓ โทรสาร ๐-๒๙๔๒-๘๖๖๗

ที่ อว ๖๕๐๑.๑๑๐๒/ ๕๖๙

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๕๐ ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้เข้าพบเพื่อหารือ

เรียน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ด้วย รศ.ดร. พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และคณะ ได้รับมอบหมายจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาให้ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง “หลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์” ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ ๑. ทำความเข้าใจเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสในการออกจากความยากจนและเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับและอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ๒. เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และ ๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างเข้าศึกษา สำเร็จการศึกษา และการนำไปสู่การมีงานทำ

ในการนี้ ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านได้โปรดให้คณะผู้วิจัยได้**เข้าพบในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๑.๐๐ น.** เพื่อขอหารือแนวทางการให้ศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดเชียงราย จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดชัยนาท จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสระแก้วซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของท่านร่วมเป็นเจ้าภาพจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

ทั้งนี้ท่านสามารถสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่นักวิจัย (**รศ.ดร.พร้อมพิไล บัวสุวรรณ)** โทร ๐๘๖-๕๔๘-๙๗๓๒ E-mail: prompilai.b@ku.th

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

รศ.ดร. พร้อมพิไล บัวสุวรรณ
(หัวหน้าโครงการวิจัย)

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๒๙๔๒-๘๒๐๐ ต่อ ๑๘๒๓ โทรสาร ๐-๒๙๔๒-๘๖๖๗

ที่ อว ๖๕๐๑.๑๑๐๒/ว๑๗๑

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๕๐ ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประสานการให้สัมภาษณ์งานวิจัยเกี่ยวกับหลักประกันโอกาสการเข้าถึงอุดมศึกษา
เรียน ศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ปฏิทินลงพื้นที่สัมภาษณ์
๒. หนังสือแสดงเจตนายินยอมให้ข้อมูลประกอบการวิจัย (Informed Consent Form)
๓. เอกสารชี้แจงผู้ให้ข้อมูลประกอบการวิจัย (Participant Information Sheet)
๔. แบบสัมภาษณ์

ด้วย รศ.ดร. พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และคณะ ได้รับมอบหมายจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาให้ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง “หลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์” ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ ๑. ทำความเข้าใจเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชนกลุ่มด้อยโอกาสในการออกจากความยากจนและเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับ ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับและอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ๒. เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และ ๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบหรือผลักดันมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา ระหว่างเข้าศึกษา สำเร็จการศึกษา และการนำไปสู่การมีงานทำ

ในการนี้ คณะวิจัยจึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้โปรดประสานหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้คณะนักวิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียนที่ได้ทุนเสมอภาคในจังหวัดของท่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไปโดยมีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะดังนี้

1. นักเรียนที่ได้ทุนเสมอภาคโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาคาร
   1.1 นักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาไปเมื่อสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 1 คน
   1.2 นักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาไปในระหว่างที่ศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 คน

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๒๙๔๒-๘๒๐๐ ต่อ ๑๘๒๓ โทรสาร ๐-๒๙๔๒-๘๖๖๗

1.3 นักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาไปหลังจากการศึกษาภาคบังคับแล้วไปศึกษาต่อการศึกษานอกระบบ จำนวน 1 คน

1.4 นักเรียนที่ได้ทุนเสมอภาคและสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 คน

2. นักเรียนที่ได้ทุนเสมอภาคโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี 1 (บ้านเก่าวิทยา)

2.1 นักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาไปเมื่อสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 1 คน

2.2 นักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาไปในระหว่างที่ศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษตอนปลาย จำนวน 1 คน

2.3 นักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาไปหลังจากการศึกษาภาคบังคับแล้วไปศึกษาต่อการศึกษานอกระบบ จำนวน 1 คน

2.4 นักเรียนที่ได้ทุนเสมอภาคและสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 คน

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการวิจัยและคำถามสัมภาษณ์ปรากฏดังเอกสารแนบ (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑, ๒, ๓ และ ๔) ทั้งนี้ท่านสามารถสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่นักวิจัย (**รศ.ดร.พร้อมพิไล บัวสุวรรณ)** โทร ๐๘๖-๕๔๘-๙๗๓๒ E-mail: prompilai.b@ku.th

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ



รศ.ดร. พร้อมพิไล บัวสุวรรณ

หัวหน้าโครงการวิจัย)

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์ ๐-๒๙๔๒-๘๒๐๐ ต่อ ๑๘๒๓ โทรสาร ๐-๒๙๔๒-๘๖๖๗

ภาคผนวก จ

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเวทีเยาวชนร่วมออกแบบนโยบาย

เรียนดี มีเป้าหมาย แต่ขาดข้อมูลในการวางแผน

เด็กหญิง ม.4 ยากจน พ่อแม่ทิ้ง อยู่กับน้องและยายไม่มีทุนส่งให้เรียนต่อ โรงเรียนให้กู้กยศ.

1 ประสบการณ์มาโรงเรียน



ชอบมาโรงเรียน เล่นคุยกับเพื่อนสนิทไม่กี่คน ตั้งใจเรียนทำกิจกรรม รับผิดชอบการเรียน ไม่ค่อยมีโอกาสได้คุยกับครูเพราะต้องดูแลครอบครัวและโรงเรียนเน้นวิชาการ นักเรียนเยอะ เข้าไม่ถึงครู

2 กรอบความคิดแบบเติบโต



อยากมีชีวิตที่ดี มีงานมั่นคง ดูแลครอบครัว รับผิดชอบตัวเอง มุ่งมั่นพยายาม มีแบบอย่างจากรุ่นพี่ คนในชุมชน เชื่อมั่นในความพยายามของตัวเองแต่ไม่รู้ว่าต้องวางแผนทำอะไรและอย่างไร

3 การเข้าถึงข้อมูลการศึกษา



ไม่ค่อยมีข้อมูลการศึกษา ได้ข้อมูลจากที่โรงเรียนประชาสัมพันธ์มา เกี่ยวกับแหล่งทุน แต่ไม่รู้ว่าต้องมีค่าใช้จ่ายอะไรหรือต้องเตรียมการอย่างไร ไม่ค่อยคุยกับใคร

4 การวางแผนอนาคต



4.1 กู้กยศ.เพื่อเชื่อมต่อมหาวิทยาลัยแต่ครอบครัวไม่อยากให้กู้เพราะกลัวเป็นหนี้
4.2 ยังไม่ได้เลือกสาขาวิชาที่อยากเรียน
4.3 ไม่รู้ว่าเรียนสาขาอะไรที่เหมาะกับตัวเองหรือมีงานทำ

5 ปัจจัยสนับสนุน





การติวเสริมเตรียมตัวสอบ คำปรึกษาเกี่ยวกับแผนการเรียน สถานที่เรียน ทุนการศึกษา แหล่งกู้ยืม การหารายได้เสริม



เรียนดี
แต่ต้องดูแลครอบครัวก่อน

นักเรียนหญิง ม. 6 พ่อเสียอยู่กับแม่และยายขายส้มตำ มีหนี้เงินกู้นอกระบบ

ประสบการณ์มาโรงเรียน



ชอบมาโรงเรียน ตั้งใจเรียน มักเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอีกทั้งยังได้รับรางวัล แต่ต้องช่วยแม่กับยายขายส้มตำนอกเวลาเรียน

ความคิดแบบเติบโต





เชื่อว่าการศึกษาจะทำให้มีชีวิตที่ดี ความฝันอยากเรียนให้สูงแต่พอพ่อเสีย ต้องปรับความคิดใหม่ดูแลครอบครัวก่อน

การเข้าถึงข้อมูล



- ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวให้ข้อมูลแนะนักเรียน
- สถานศึกษาให้ข้อมูลแหล่งทุนการศึกษา
- สืบหาแหล่งข้อมูลจากช่องทางต่างๆ

การวางแผน



- จบม.6หาเงินช่วยแม่ปลดหนี้
- เลือกมหาวิทยาลัยที่ทำงานมหาวิทยาลัยที่ทำงานไปด้วยและเรียนไปด้วยได้
- วางแผนการใช้จ่าย

การช่วยเหลือสนับสนุน



- ทุนการศึกษา
- การจัดการหนี้สินของครอบครัว
- คำคำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนอนาคต



เรียนดี สอบติดแต่ ไม่มีเงินไปมอบตัว

นักเรียนชาย ม.6 เรียนดีแต่ยากจน อยู่กับแม่และยาย ทำงานปั๊ม สอบติดมหาวิทยาลัย แต่ไม่มีเงินไปมอบตัว





01 ประสบการณ์มาโรงเรียน

ชอบมาโรงเรียน เรียน เล่นและทำกิจกรรมกับเพื่อน เวลาว่างชอบเล่นฟุตบอล อยากเรียนวิทยาศาสตร์การกีฬา เป็นเด็กกิจกรรมช่วยเหลืองานโรงเรียน ที่บ้านไม่ขัดขวางด้านการเรียนแต่หากเรียนต่อให้ส่งตัวเองเรียน

02 กรอบความคิดแบบติปโต

เชื่อว่าทำให้ฝันของตัวเองเป็นจริงได้ด้วยความอดทนพยายาม รับผิดชอบดูแลตัวเองได้ เอยากมีรายได้ที่ดีมาดูแลครอบครัว เอาชีวิตของคนอื่นหรือสิ่งที่เห็นรอบตัวมาแม็ปบทเรียนและสร้างแรงบันดาลใจให้กับตัวเอง



03 การเข้าถึงข้อมูล

ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน แหล่งทุน สถานที่ศึกษา การวางแผนการเรียนที่เหมาะกับตัวเอง คุยกับเพื่อนรุ่นพี่ที่เรียนมหาวิทยาลัยให้คำแนะนำด้านหลักสูตร แหล่งทุน ค่าใช้จ่ายการเรียน ความเป็นอยู่ ได้ข้อมูลจากสถานศึกษาเครือข่ายที่ทำกิจกรรมด้วย มหาวิทยาลัยมาแนะนำข้อมูลหลักสูตร



04 การวางแผน

สอบเข้ามหาวิทยาลัยให้ติด ทำงานเก็บเงินไปสอบเข้าเรียน กู้กยศ. หาเงินไปมอบตัวและเรียน แต่เงินกยศ.มาไม่ทัน



05 การช่วยเหลือสนับสนุน

ทุนการศึกษา ค่าหน่วยกิต อุปกรณ์การเรียน ค่าครองชีพ เงินยืมตั้งต้นไปมอบตัว งานทำรายได้เสริม ข้อมูลการวางแผนการเรียนตลอดเส้นทางจนเรียนจบและมีงานทำ โควต้าการได้งาน

เรียนดี มีเป้าหมาย ได้ทุน แต่ไม่พอค่าใช้จ่าย

เด็กยากจน ม.5 อยู่กับน้องและแม่ผู้ สนับสนุนให้กำลังใจในการเรียนแต่ไม่มี ทุนส่งให้เรียนต่อกู้ กยศ. ไม่มีงานพิเศษ ให้ทำในพื้นที่

1 ประสบการณ์มาโรงเรียน

ชอบมาโรงเรียน เล่นกับเพื่อน เพื่อนๆชวน กันเรียน มีปัญหาปรึกษาครูและเพื่อน อาสา ช่วยงานครู เข้าร่วมทำกิจกรรมของโรงเรียน แข่งขันได้รางวัล รับผิดชอบการเรียน





2 กรอบความคิดแบบเติบโต

อยากหลุดจากความยากจน การเรียนช่วยให้มีอนาคตที่ดี ได้เชื่อมั่นว่าความสำเร็จในชีวิตเกิด ขึ้นได้จากความมุ่งมั่นพยายาม

3 การเข้าถึงข้อมูลการศึกษา

สืบค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ปรึกษา เพื่อน รุ่นพี่ ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนว ด้านหลักสูตร แผนการเรียน และแหล่ง ทุน ติดตามข้อมูลจากสถานศึกษา เครือ ข่ายโรงเรียนที่ไปทำกิจกรรม มูลนิธิ อินเตอร์เน็ต





4 การวางแผนอนาคต

- หาทุนการศึกษาจากช่องทางต่างๆ และหางานทำระหว่างเรียน
- พักการเรียนเพื่อทำงานหาเงินก่อน

5 ปัจจัยสนับสนุน

การติวเสริม ทุนการศึกษา แหล่งกู้ยืม การ หารายได้เสริม ที่พัก อาหาร วัสดุอุปกรณ์ การเรียน การเดินทาง



คนดูถูก อยากเรียนต่อ แต่ไม่รู้ความถนัดของตัวเอง

เด็กยากจน ม.3 อยู่กับแม่ขายลูกชิ้นปิ้ง ช่วยแม่ทำงาน โดนเพื่อนบ้านดูถูก โรงเรียนไม่มีครูแนะแนว



ประสบการณ์มาโรงเรียน

ชอบมาโรงเรียน ชอบอยู่กับเพื่อน ชอบทำกิจกรรมที่ได้ฝึกปฏิบัติ ผลการเรียนปานกลาง รับผิดชอบการเรียน มีปัญหาปรึกษาเพื่อน ครูไม่ค่อยใส่ใจ มีคนดูถูกว่าจนไม่มีอนาคต

กรอบความคิดแบบเติบโต

อยากหลุดจากความยากจน มีงานดีๆทำ อดทน มุ่งมั่น รับผิดชอบตัวเอง เอาคำดูถูกเป็นแรงผลัก แต่ไม่รู้ว่าควรไปทางไหนเพราะไม่รู้ความถนัดของตัวเอง





การเข้าถึงข้อมูล

สืบค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ปรึกษาเพื่อน รุ่นพี่ ญาติของเพื่อน



การวางแผนอนาคต

ที่บ้านไม่อยากให้กู้เงินเรียนเพราะกลัวเป็นหนี้ เรียนให้จบ ม.6 ก่อนค่อยว่ากัน ลองทำงานเก็บเงินไปเรื่อยๆ เพื่อค้นหาตัวเองแล้วค่อยเรียนต่อ



การสนับสนุนช่วยเหลือ

การติวเสริม ตัวแบบ ข้อมูลคำปรึกษาเกี่ยวกับสาขาวิชา อาชีพ การวางแผนการเรียน ทุนการศึกษา แหล่งกู้ยืม การหารายได้เสริม ที่พัก อาหาร วัสดุอุปกรณ์การเรียน



โดนเพื่อนแกล้ง เบื่อเรียน ไร้เป้าหมาย

เด็กชายม.3 ช่วยพ่อแม่ทำงานในไร่ข้าวโพด โดนล้อยากจน ตัวดำ ไม่มีเงินซื้อของช่วยเพื่อนทำกิจกรรมโรงเรียน



ประสบการณ์มาโรงเรียน

ไม่ชอบมาโรงเรียน โดนเพื่อนล้อตัวดำ โดนแกล้ง ใส่เสื้อผ้าขาดเก่า ไขาดเรียนบ่อย ผลการเรียนไม่ดีเพราะต้องช่วยพ่อแม่ทำงาน ไม่ค่อยสุงสิงกับใครไม่มีเพื่อนสนิท อายเพื่อนที่ต้องมาโรงเรียน ไม่ใกล้ชิดครู



การวางแผนอนาคต

เรียนจบม.3 ออกมาทำงานรับจ้าง ไม่มีแผนอะไร ไม่เคยคิดถึงอนาคต อยู่และทำงานหาเงินมีชีวิตไปวันๆ เรียนต่อกศน.ให้จบ ม.6จะได้หางานทำได้ เพราะต้องมีวุฒิ

กรอบความคิดแบบเติบโต

ไม่มั่นใจในตัวเอง ไม่มีความฝันหรือเป้าหมายในชีวิต คิดว่าตัวเองไม่มีความสามารถไม่มีอะไรที่โดดเด่น เรียนไม่ไหว ไม่เชื่อว่าการมาโรงเรียนจะทำให้ชีวิตดีขึ้น



การสนับสนุนช่วยเหลือ

การให้คำปรึกษาของครู การเห็นคุณค่าในตัวเอง ฝึกทักษะอาชีพ หลักสูตรการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นแบบเก็บหน่วยติดให้ทำงานไปเรียนไปได้ ช่วยหางานให้ทำ

การเข้าถึงข้อมูล

ไม่มีทีวี ไม่มีมือถือ ไม่หาข้อมูลอะไร ไม่ค่อยคุยกับใคร คุยกับเพื่อนไม่กี่คน ไม่กล้าคุยบอกปัญหากับครูที่ปรึกษา





เรียนไป ทำงานไป เรียนไม่ไหว

นิสิต ปี 2 คณะวิศวกรรม จาก บ้านเกิดมาเรียนในเมือง กู้กยศ. ไม่พอค่าใช้จ่ายต้อง ทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย เรียนหนักทำงานเหนื่อย การเรียนตก



ค่าใช้จ่าย

ค่ามอบตัวเข้าเรียนปี 1 ค่าเดินทางมาสอบและมาเรียน ค่าที่พัก ค่าเทอม ค่าชุด อุปกรณ์การเรียน

1

ความคิดแบบเติมโต

การปรับตัวกับวิถีชีวิตในเมืองใหญ่ และการเรียนเนื้อหาที่สูงขึ้นระดับมหาวิทยาลัย ตั้งใจเรียน มุ่งมั่นอยากมีอนาคตที่มั่นคง

2

การเข้าถึงข้อมูล

ได้ข้อมูลจากเพื่อนทั้งในและต่างสถาบัน อาจารย์ให้คำปรึกษาวางแผนการเรียนและการทำงาน มีญาติของครอบครัวและของเพื่อนที่พูดคุยได้ มีรุ่นพี่ให้คำปรึกษาแนะนำ

3

การวางแผน

อาจารย์ที่ปรึกษาให้การดูแลใกล้ชิด และมีการติดตามข้อมูลสม่ำเสมอ หลักสูตรการเรียนมีการเตรียมความพร้อมให้นิสิตสู่การประกอบอาชีพ รู้จักบริหารเวลา ทำงานไปด้วยเรียนไปด้วยเพราะค่าใช้จ่ายสูง อีกทั้งต้องวางแผนทางการเงิน

4

การช่วยเหลือสนับสนุน

ทุนเสริมสนับสนุนการเรียน สวัสดิการอาหารและที่พัก ที่ทำงานพิเศษ เสริมทักษะและปฏิสัมพันธ์

5

ติดเพื่อน ติดเกม ไม่เรียนต่อ

เด็กยากจน ม.3 อยู่ในชุมชนแออัด
ครอบครัวแตกแยก คบเพื่อนไม่ดี
ติดเกม ไม่มาเรียน



01 ประสบการณ์มาโรงเรียน

ได้ทุนเสมอภาค ม.3 แต่ไม่อยากมาโรงเรียน เบื่อเรียน ไม่ส่งงาน ติดเพื่อนในชุมชนนอกโรงเรียน เพื่อนชวนกับไม่เรียน ชอบเล่นเกม นอนอยู่บ้าน ไม่ร่วมกิจกรรม



02 กรอบความคิดแบบเติบโต

เรียนไปก็ไม่มีประโยชน์ เหนื่อย น่าเบื่อ จบมาก็หางานทำไม่ได้ มีความสุขไปวันๆ ดีกว่า เห็นคนเรียนจบมาก็ไม่มีงานดีๆทำอยู่ดี ทำงานหาเงินรายวันไปเรื่อยๆ ไม่ต้องคิดมากกับชีวิต ไม่มีใครที่บ้านคาดหวังอะไรแค่ให้จบ ม.3 ก็ทำงานได้



03 การเข้าถึงข้อมูล

คุยแต่กับเพื่อนที่คบด้วย ไม่มีเข้าหาครู คบเพื่อนที่เล่นเกมออนไลน์และคุยกับคนในชุมชนที่คอยหางานให้ทำไปเรื่อยๆ ไม่คุยเรื่องเรียนต่อ



04 การวางแผนอนาคต

ไม่วางแผนอะไร ทำงานอะไรก็ได้ ให้มีเงินใช้ไปเรื่อยๆ



05 การสนับสนุนช่วยเหลือ

- ไม่ได้ต้องการการช่วยเหลืออะไร
- ระบบดูแลช่วยเหลือของโรงเรียน
- การให้เห็นแบบอย่างที่ดี สร้างแรงบันดาลใจให้เห็นคุณค่าในตัวเอง
- สร้างสภาพแวดล้อมใหม่

จบมหาวิทยาลัยแล้ว..
..เป็นหนี้!!
ยังหางานทำไม่ได้





1 ค่าใช้จ่าย

ชอบมาโรงเรียนเล่นกับเพื่อน ตั้งใจเรียน มีผลการเรียนดีปานกลาง เป็นเด็กกิจกรรม เข้าร่วมและช่วยเหลืองานโรงเรียนมาตลอด ที่บ้านสนับสนุนให้กำลังใจในการเรียนแต่ไม่มีเงินส่งเสียให้เรียน

2 กรอบความคิดแบบเติบโต

เชื่อว่าการศึกษาจะทำให้ชีวิตดีขึ้นดูแลครอบครัวได้ ความสำเร็จเกิดจากความอดทน พยายาม มีแบบอย่างที่ดีจากครูและอาจารย์ที่คอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ชอบเรียนรู้ฟังเรื่องราวที่เป็นแรงบันดาลใจที่ดี



3 การเข้าถึงข้อมูล

ครูอาจารย์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุน โรงเรียนและมหาวิทยาลัยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงาน การเตรียมตัวสอบบรรจุ คุยกับเพื่อนและรุ่นพี่ สืบค้นอินเตอร์เน็ต คุยกับเพื่อนเครือข่ายที่ทำกิจกรรมข้ามสถาบัน ได้ข้อมูลจากสถานที่ฝึกงาน

4 การวางแผน



- พยายามสอบบรรจุครูให้ได้
- สมัครเป็นครูอัตราจ้างไปก่อน
- ทำงานอื่นที่ไม่ตรงสายงานแต่เกี่ยวข้องกับความรู้ที่มีเพื่อรอสอบบรรจุ
- เป็นครูอาสาและทำงานอื่นเพื่อมีรายได้
- ทำงานอะไรก็ได้ให้มีเงินเพื่อเอามาใช้หนี้ที่กู้ยืมมาเรียน



5 การช่วยเหลือสนับสนุน

อาชีพที่มั่นคง ข้อมูลที่ทำงานหารายได้เสริม โควต้าเข้าทำงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ การผ่อนปรนเงินกู้ เป็นต้น

นิสิต ปี 4 คณะศึกษาศาสตร์
..จากบ้านเกิด
มาเรียนในเมือง กู้กยศ.
ยังสอบบรรจุเป็นครูไม่ได้



ตั้งท้อง หลุดจากระบบ อยากกลับมาเรียนต่อ

นักเรียนหญิง ม.4 เรียนดี แต่ตั้งท้องช่วงโควิด ออกจากการเรียนไปเลี้ยงลูกอยู่กับแฟนและพ่อแม่ที่บ้านตอนนี้ยังไม่ได้ทำอะไร



REMEMBER, SELF-CARE IS ESSENTIAL FOR MAINTAINING YOUR PHYSICAL AND MENTAL WELL-BEING, AND IT'S IMPORTANT TO PRIORITIZE TAKING CARE OF YOURSELF IN YOUR DAILY ROUTINE.



ประสบการณ์มาโรงเรียน

ชอบมาโรงเรียน ตั้งใจเรียน คบเพื่อนที่ชวนกันเรียน รับผิดชอบการเรียน ช่วยเหลืองานโรงเรียน ที่บ้านสนับสนุนให้เรียน พยายามส่งให้เรียนเต็มที่ ช่วงโควิดไม่ได้มาโรงเรียน มีแฟนแล้วตั้งท้องระหว่างเรียน จะกลับไปเรียนแต่อายไม่อยากตอบคำถามเพื่อน

กรอบความคิดแบบเติบโต

เชื่อว่าการศึกษาทำให้มีอนาคตที่ดี และความสำเร็จเกิดขึ้นจากความพยายาม เคยคิดอยากเป็นพยาบาล แต่พอมีลูกออกจากโรงเรียนเลยจะไปเรียนเป็นผู้ช่วยพยาบาล ชีวิตมีได้หลายทางเลือก อยากกลับไปเรียนต่อ



การเข้าถึงข้อมูล

- ก่อนออกจากการเรียนคุยกับเพื่อนและครู
- พอออกจากโรงเรียนแล้วไม่ได้คุยกับครูหรือเพื่อนไม่ค่อยได้ติดต่อกับใคร
- คุยหาข้อมูลอาชีพและการเรียนกับญาติ
- สืบค้นข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต



การวางแผน

- เลี้ยงลูกให้โตอีกนิดก่อน
- เรียนเป็นผู้ช่วยพยาบาล
- เรียนกศน.
- ค่อยหาทางว่าจะเรียนต่อมหาวิทยาลัยหรือไม่



การช่วยเหลือสนับสนุน

- คำปรึกษาข้อมูลการเรียนสำหรับเด็กที่หลุดจากระบบแล้วอยากกลับมาเรียนต่อ
- การติวเสริมพิเศษให้เรียนต่อได้
- หลักสูตรการเรียนที่ยืดหยุ่นให้เลี้ยงลูกและเรียนไปด้วยได้
- การดูแลช่วยเหลือให้เข้าสังคมกลุ่มเพื่อนได้

มุ่งมั่น อยากเรียนต่อ แต่ต้องดูแลครอบครัว



1 ประสบการณ์มาโรงเรียน

ชอบมาโรงเรียน เล่นกับเพื่อน แต่บางวันต้องหยุดเรียนเพราะดูแลยาย เรียนไม่ค่อยทันเพื่อน ได้ทุนเสมอภาคเอามาใช้จ่ายในครอบครัว แต่มีพี่น้อง 3 คนได้ทุนเสมอภาคคนเดียวทำกิจกรรมโรงเรียนช่วยเหลืองานครู



2 กรอบความคิดแบบเติบโต

อยากเรียนต่อ เชื่อว่าการเรียนช่วยทำให้มีอนาคตที่ดีขึ้น แต่ผลการเรียนไม่ค่อยดีเพราะหยุดเรียนบ่อย ต้องทำงานดูแลรับผิดชอบครอบครัวก่อน



3 การเข้าถึงข้อมูลการศึกษา

- ครูที่ปรึกษาติดตามเยี่ยมบ้านให้ข้อมูลแหล่งทุนและการช่วยเหลือ
- คุยกับเพื่อนที่สนิท
- สืบค้นอินเตอร์เน็ต



4 การวางแผนอนาคต

- ครูให้กู้กยศ.เพื่อเรียนต่อม.ปลายและเข้ามหาวิทยาลัย
- ตั้งใจเรียนรับผิดชอบการเรียนเพื่อให้ได้ทุนการศึกษาต่อได้
- ช่วยงานครูหางานทำเพื่อมีรายได้พิเศษช่วยเหลือครอบครัว





5 ปัจจัยสนับสนุน

เงินสวัสดิการยังชีพ ทุนการศึกษาต่อ รายได้เสริมพิเศษ ติวเสริมพิเศษการเรียน เงินกู้เรียนต่อข้อมูลวางแผนการเรียนและอาชีพ

80 cm.

180 cm.

40 cm.

เด็กยากจนบนดอย ไม่มีโรงเรียน

กสศ



"มุ่งมั่นกับเป้าหมายบนเส้นทางที่ยืดหยุ่น"



1 ประสบการณ์มาโรงเรียน

ชอบมาโรงเรียน เป็นโรงเรียนพักนอนได้เล่นกับเพื่อน ทำกิจกรรม เรียนรู้ทักษะชีวิต ปลูกผักเลี้ยงปลา เล่นกีฬา ทำความสะอาดโรงเรียน วันศุกร์เย็นเดินทางกลับบ้าน และมาโรงเรียน ใช้เวลาเดินทางน้ำมาคืน



2 กรอบความคิดแบบเติบโต

อยากมีชีวิตที่ดี มีงานมั่นคง ดูแลครอบครัว รับผิดชอบตัวเอง มุ่งมั่นพยายาม มีแบบอย่างจากครู รุ่นพี่ อยากเป็นครู ตำรวจ มีมัตรประชาชนคนไทย เชื่อมั่นว่าตัวเองทำได้เพราะมีความพยายาม



3 การเข้าถึงข้อมูลการศึกษา

ได้ข้อมูลและคำปรึกษาด้านหลักสูตร แผนการเรียน แหล่งทุนและการมีงานทำจากครู รุ่นพี่ เพื่อน สถานศึกษาเครือข่าย อินเตอร์เน็ต

4 การวางแผนการเรียนที่ยืดหยุ่น

4.1 เรียน สกร. ต่อวิทยาลัยชุมชนทำงาน เก็บเงินแล้วค่อยเรียนต่อ

4.2 ได้ทุนเรียนอาชีวะ ต่อปวส. ทำงานงาม เก็บเงินหรือได้ทุนเรียนต่อมหาวิทยาลัย





5 ปัจจัยสนับสนุน

การติวเสริม ความยืดหยุ่นของหลักสูตร การแข่งขันและโควต้า ทุนการศึกษา แหล่งกู้ยืม การหารายได้เสริม ที่พักการเดินทาง อาหาร การมีงานทำในท้องถิ่น

ภาคผนวก ฉ

วิดิทัศน์เรื่องราวชีวิตความท้าทายของเด็ก 5 ตอน

กสศ - Google Drive

https://drive.google.com/drive/mobile

Files



กสศ จังหวัดตาก.mp4



น้องมงคล ... ระการ.mp4



นันทพันธ์ ... องอลิซ).mp4

วุฒิการศึกษ ... องมิ้ว).mp4



โอกาส ณ บ ... งโดม).mp4

ไฟล์สื่อ วีดีทัศน์ ภายใต้โครงการโครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา
สำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

(รหัสโครงการ 66-062-00012 / สัญญาเลขที่ 66-0320)

